تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه المجلد ١٦

مشخصات کتاب

سرشناسه:حرعاملی ، محمدبن حسن ، ١٠٣٣ - ١١٠٤ق.

عنوان و نام پدیدآور: ... تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه / تالیف: محمد بن الحسن الحر العاملی ؛ تحقیق: محمدرضا الحسینی الجلالی

مشخصات نشر: قم : موسسه آل البیت علیهم السلام لاحیاء التراث ، ١٤ق. - = -١٣

مشخصات ظاهری:٣٠ ج.

فروست: موسسه آل البیت علیهم السلام لاحیاء التراث ؛ ١١٠.

وضعیت فهرست نویسی:برون سپاری

یادداشت: عربی.

یادداشت: فهرست نویسی بر اساس جلد سی ام،١٤١٢ق.= ١٣٧٠.

یادداشت: عنوان روی عطف: وسائل الشیعه

یادداشت: کتابنامه.

عنوان عطف: وسائل الشیعه

موضوع:احادیث شیعه -- قرن ١١ق.

موضوع:احادیث احکام

شناسه افزوده: موسسه آل البیت علیهم السلام لاحیاء التراث (قم)

رده بندی کنگره: BP۱۳۵ /ح٤ت۷ ی۱۳۰۰

رده بندی دیویی: ۲۱۲/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی:۱۳۲۱٦۹۰

ص: ۱

اشارة

ص: ۲

بسم الله الرحمن الرحیم

ص: ۳

ص: ٤

تتمة کتاب الجهاد

بَقِيَّةُ أَبْوَابِ جِهَادِ النَّفْسِ وَ مَا يُنَاسِبُهُ

٦۰- بَابُ حَدِّ التَّكَبُّرِ وَ التَّجَبُّرِ الْمُحَرَّمَيْنِ

اشارة

(۱) ٦۰ بَابُ حَدِّ التَّكَبُّرِ وَ التَّجَبُّرِ الْمُحَرَّمَيْنِ

ترجمه:

باب حد تکبر و بزرگ منشی حرام

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۱٤ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۰۸۱٤- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ یُونُسَ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا ع قَالَ: لَا یَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ کَانَ فِی قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنَ الْکِبْرِ قَالَ فَاسْتَرْجَعْتُ فَقَالَ مَا لَکَ تَسْتَرْجِعُ فَقُلْتُ لِمَا سَمِعْتُ مِنْکَ فَقَالَ لَیْسَ حَیْثُ تَذْهَبُ إِنَّمَا أَعْنِی الْجُحُودَ إِنَّمَا هُوَ الْجُحُودُ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از امام باقر (علیه السلام) یا امام صادق (علیه السلام)روایت کند که: کسی که در قلبش به اندازه دانه ای خردل کبر و بزرگ منشی باشد به بهشت وارد نمی شود. راوی گوید: با شنیدن این سخن، من استرجاع نمودم (یعنی «انا لله و انا الیه راجعون» گفتم) حضرت فرمود: چرا استرجاع میکنی عرض کردم: به خاطر سخنی که از شما شنیدم. حضرت فرمود: اینگونه که میپنداری نیست بلکه مراد من انکار و بی اعتقادی است

ص: ۵

۱- الباب ٦۰ فیه ۷ أحادیث.

۲- الکافی ۲- ۳۱۰- ۷، و معانی الأخبار ۲٤۱- ۳.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۱۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۰۸۱۵- ۲- (۱) وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ أَیُّوبَ بْنِ حُرٍّ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْکِبْرُ أَنْ تَغْمِصَ النَّاسَ وَ تَسْفَهَ الْحَقَّ.

ترجمه:

امام صادق(علیه السلام)فرمود: کبر آن است که مردمان را خوار و کوچك بشمری و حق را ناچیز بدانی.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۱٦ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۸۱٦- ۳- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَی بْنِ أَعْیَنَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ أَعْظَمَ الْکِبْرِ غَمْصُ الْخَلْقِ وَ سَفَهُ الْحَقِّ قُلْتُ وَ مَا غَمْصُ الْخَلْقِ وَ سَفَهُ الْحَقِّ قَالَ یَجْهَلُ الْحَقَّ وَ یَطْعُنُ عَلَی أَهْلِهِ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِکَ فَقَدْ نَازَعَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ رِدَاءَهُ.

ترجمه:

امام صادق(علیه السلام)روایت کند که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: همانا بزرگترین کبر، کوچك شمردن مردم و ناچیز دانستن حق است راوی گوید: عرض کردم: معنای این سخن رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) چیست امام صادق فرمود: یعنی از حق بی خبر باشد و از خانواده و خاندان خود بدگویی کند، پس کسی که چنین کند با خداوند عزوجل بر سر کبریایی اش به ستیز برخاسته است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۱۷ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۸۱۷- ٤- (۳) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ غَیْرِ وَاحِدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَمِّهِ یَعْقُوبَ بْنِ سَالِمٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ مَا الْکِبْرُ قَالَ أَعْظَمُ الْکِبْرِ أَنْ تَسْفَهَ الْحَقَّ وَ تَغْمِصَ النَّاسَ قُلْتُ وَ مَا سَفَهُ الْحَقِّ قَالَ یَجْهَلُ الْحَقَّ وَ یَطْعُنُ عَلَی أَهْلِهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ مَاجِیلَوَیْهِ عَنْ عَمِّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ الْکُوفِیِّ عَنِ ابْنِ بَقَّاحٍ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِکِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع (٤)

وَ الَّذِی قَبْلَهُ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ وَ الَّذِی قَبْلَهُمَا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ السَّعْدَآبَادِیِّ عَنْ

ص: ٦

١- الکافی ٢- ٣١٠- ٨، و معانی الأخبار ٢٤٢- ٤.

٢- الکافی ٢- ٣١٠- ٩، و معانی الأخبار ٢٤٢- ٥، و أورده بتمامه فی الحدیث ١ من الباب ٣٨ من أبواب وجوب الحجّ.

٣- الکافی ٢- ٣١١- ١٢.

٤- معانی الأخبار ٢٤٢- ٦.

أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ وَ الْأَوَّلَ بِهَذَا السَّنَدِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ مُسْکَانَ عَنْ یَزِیدَ بْنِ فَرْقَدٍ عَمَّنْ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ وَ ذَکَرَ مِثْلَهُ.

ترجمه:

عبدالاعلی گوید: از امام صادق(علیه السلام) پرسیدم: که کبر چیست فرمود: بزرگترین کبر آن است که حق را ناچیز و مردمان را کوچك بشمری، عرض کردم: ناچیز شمردن حق چیست فرمود: یعنی حق را نداند و بر خاندان خود افترا بزند.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٨١٨ - رقم الحدیث الباب: ٥]

۲۰۸۱۸- ۵- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي آكُلُ الطَّعَامَ الطَّيِّبَ وَ أَشَمُّ الرَّائِحَةَ الطَّيِّبَةَ وَ أَرْكَبُ الدَّابَّةَ الْفَارِهَةَ وَ يَتْبَعُنِي الْغُلَامُ فَتَرَى فِي هَذَا شَيْئاً مِنَ التَّجَبُّرِ فَلَا أَفْعَلَهُ فَأَطْرَقَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع ثُمَّ قَالَ إِنَّمَا الْجَبَّارُ الْمَلْعُونُ مَنْ غَمَصَ النَّاسَ وَ جَهِلَ الْحَقَّ قَالَ عُمَرُ- فَقُلْتُ أَمَّا الْحَقُّ فَلَا أَجْهَلُهُ وَ الْغَمْصُ لَا أَدْرِي مَا هُوَ قَالَ مَنْ حَقَّرَ النَّاسَ وَ تَجَبَّرَ عَلَيْهِمْ فَذَلِكَ الْجَبَّارُ.

ترجمه:

محمد بن عمر بن یزید از پدرش روایت کند که: به امام صادق (علیه السلام)عرض کردم: همانا من غذای پاکیزه میخورم و بوی های خوش میبویم و بر چهارپایان خرامنده سوار میشوم و نوکر پشت سر من راه میافتد پس آیا شما در این امور چیزی از تکبر میبینید تا آنها را به جای نیاورم امام صادق(علیه السلام) قدری سکوت فرموده و سر به زیر افکند سپس فرمود: همانا آن متکبر که ملعون است کسی است که مردم را کوچك شمارد و از حق بی خبر باشد. عمر گوید: عرض کردم: اما من نسبت به حق نادان نیستم ولی کوچك شمردن مردم را نمی دانم یعنی چه حضرت فرمود: کسی که مردم را کوچك بشمرد و بر آنان تکبر ورزد چنین کسی متکبر است

[رقم الحديث الكلي: ۲۰۸۱۹ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۰۸۱۹- ٦- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ وَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ (۳) فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَلْبَسُ الثَّوْبَ أَوْ يَرْكَبُ الدَّابَّةَ فَيَكَادُ يُعْرَفُ مِنْهُ الْكِبْرُ فَقَالَ لَيْسَ بِذَلِكَ إِنَّمَا الْكِبْرُ إِنْكَارُ الْحَقِّ وَ الْإِيمَانُ الْإِقْرَارُ بِالْحَقِّ.

وَ رَوَاهُ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنِ السَّعْدَآبَادِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

] امام صادق (علیه السلام)روایت کند که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: کسی که به اندازه دانه خردل کبر و بزرگ منشی در قلبش باشد هرگز به بهشت وارد نمی شود و کسی که قلبش به اندازه دانه ای از خردل ایمان باشد داخل دوزخ نمی گردد راوی گوید: عرض کردم: فدایت شوم همانا مرد جامه ای بر تن میپوشد یا اینکه بر مرکبی سوار میشود پس نزدیك است که از او کبر و بزرگ منشی فهمیده میشود حضرت فرمود: اینگونه نیست بلکه کبر انکار نمودن حق و ایمان اعتراف نمودن به حق است.

ص: ۷

۱- الکافی ۲- ۳۱۱- ۱۳.

۲- معانی الأخبار ۲٤۱- ۱.

۳- فی المصدر- عبد.

٤- عقاب الأعمال ۲٦٤- ٥.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۲۰ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۸۲۰- ۷- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ یُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ الْخَزَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا یَعْنِی أَبَا جَعْفَرٍ وَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا یَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ کَانَ فِی قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ کِبْرٍ قَالَ قُلْتُ: إِنَّا نَلْبَسُ الثَّوْبَ الْحَسَنَ فَیَدْخُلُنَا الْعُجْبُ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِکَ فِیمَا بَیْنَهُ وَ بَیْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

(۲)

ترجمه:

از امام باقر(علیه السلام) یا امام صادق(علیه السلام) روایت است که فرمود: کسی که در دلش به اندازه خردلی کبر باشد به بهشت وارد نمی شود راوی گوید: عرض کردم: همانا جامه ای نیکو به بر میکنیم پس دچار عجب و خودبینی میشویم حضرت فرمود: (خیر) بلکه این حالت بین شخص و خدای عزوجل است

٦١- بَابُ تَحْرِيمِ حُبِّ الدُّنْيَا الْمُحَرَّمَةِ وَ وُجُوبِ بُغْضِهَا

اشارة

(٣) ٦١ بَابُ تَحْرِيمِ حُبِّ الدُّنْيَا الْمُحَرَّمَةِ وَ وُجُوبِ بُغْضِهَا

ترجمه:

باب تحریم دوستی دنیا و وجوب دشمن داشتن دنیا

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٢١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٨٢١- ١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ عَنْ رَجُلٍ وَ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ جَمِيعاً عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ حُبُّ الدُّنْيَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: سر هر گناهی دوستی دنیاست.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٢٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٨٢٢- ٢- (٥) وَ عَنْهُ وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ بْنِ هَمَّامٍ عَنْ مَعْمَرِ بْنِ رَاشِدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: سُئِلَ عَلِيُّ بْنُ

الْحُسَيْنِ ع أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ مَا مِنْ عَمَلٍ بَعْدَ مَعْرِفَةِ اللَّهِ وَ مَعْرِفَةِ رَسُولِ اللَّهِ ص- أَفْضَلَ مِنْ بُغْضِ الدُّنْيَا فَإِنَّ لِذَلِکَ شُعَباً كَثِيرَةً وَ لِلْمَعَاصِي شُعَباً فَأَوَّلُ مَا عُصِيَ اللَّهُ بِهِ الْكِبْرُ إِلَى أَنْ قَالَ ثُمَّ الْحِرْصُ ثُمَّ الْحَسَدُ وَ هِيَ مَعْصِيَةُ ابْنِ آدَمَ حَيْثُ حَسَدَ أَخَاهُ فَقَتَلَهُ فَتَشَعَّبَ مِنْ ذَلِکَ حُبُّ النِّسَاءِ وَ حُبُّ الدُّنْيَا وَ حُبُّ الرِّئَاسَةِ وَ حُبُّ الرَّاحَةِ وَ حُبُّ الْكَلَامِ وَ حُبُ

ص: ۸

۱- معانی الأخبار ۲٤۱- ۲.

۲- و تقدم ما يدلّ على المقصود فی الباب ۲۳، و فی الأحاديث ٤، ٥، ٦ من الباب ۲۹ من أبواب أحكام الملابس، و فی الحديث ٤ من الباب ۱۰٦ من أبواب أحكام العشرة.

۳- الباب ٦۱ فيه ٦ أحاديث.

٤- الكافی ۲- ۳۱٥- ۱.

٥- الكافی ۲- ۳۱٦- ۸.

الْعُلُوِّ وَ الثَّرْوَةِ فَصِرْنَ سَبْعَ خِصَالٍ فَاجْتَمَعْنَ كُلُّهُنَّ فِي حُبِّ الدُّنْيَا فَقَالَ الْأَنْبِيَاءُ وَ الْعُلَمَاءُ بَعْدَ مَعْرِفَةِ ذَلِکَ حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ وَ الدُّنْيَا دُنْيَاوَانِ دُنْيَا بَلَاغٌ وَ دُنْيَا مَلْعُونَةٌ.

ترجمه:

محمد بن مسلم گويد: از امام سجاد(عليه السلام) پرسيده شد كه كداميك از كارها برتر و با فضيلت تر است فرمود: پس از معرفت خدا و رسولش هيچ كاری با فضيلت تر از دشمن داشتن دنيا نيست زيرا دنيا دارای شعبه هايی است و گناهان نيز شعبه ها و شاخه هايی دارند، پس اولين گناهی كه به وسيله آن خداوند مورد نافرمانی قرار گرفت كبر و بزرگ منشی بود سپس حرص و سپس حسد، و حسد گناه فرزند آدم بود آنجا كه به برادر خود حسد ورزيد و او را به قتل رساند پس گناهانی كه از حسد منشعب ميشوند عبارتند از: دوستی زنان و دوستی دنيا و رياست طلبی و راحت طلبی و علاقه

به حرف زدن و برتری جویی و دوستی مال و ثروت پس اینها هفت خصلیت اند که همگی در دوستی دنیا جمع شده اند پس پیامبران و دانشمندان پس از شناخت آن فرموده اند که: دوستی دنیا سر هر گناهی است و و دنیا دو گونه است: یکی دنیایی که در حد کفایت و بسندگی است و دیگری دنیایی که مورد لعن و دوری از رحمت خداوند است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٢٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٨٢٣- ٣- (١) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: فِي مُنَاجَاةِ مُوسَى ع يَا مُوسَى- إِنَّ الدُّنْيَا دَارُ عُقُوبَةٍ عَاقَبْتُ فِيهَا آدَمَ عِنْدَ خَطِيئَتِهِ وَ جَعَلْتُهَا مَلْعُونَةً مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا مَا كَانَ فِيهَا لِي يَا مُوسَى إِنَّ عِبَادِيَ الصَّالِحِينَ زَهِدُوا فِي الدُّنْيَا بِقَدْرِ عِلْمِهِمْ (٢) وَ سَائِرَ الْخَلْقِ رَغِبُوا فِيهَا بِقَدْرِ جَهْلِهِمْ وَ مَا مِنْ أَحَدٍ عَظَّمَهَا فَقَرَّتْ عَيْنُهُ بِهَا وَ لَمْ يُحَقِّرْهَا أَحَدٌ إِلَّا انْتَفَعَ بِهَا.

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

امام صادق(علیه السلام) فرمود: در راز گویی خداوند با حضرت موسی (علیه السلام) آمده است که: ای موسی! همانا که دنیا سرای عقوبت و شکنجه است، در همین دنیا آدم را به خاطر خطایش عقوبت نمودم و دنیا را مستحق لعن گرداندم و هر چه در دنیاست معلون است بجز آنچه که برای من است. ای موسی! همانا بندگان شایسته من به اندازه علم و آگاهی خود به دنیا بی رغبتند و دیگران به اندازه نادانی شان به دنیا میل دارند و هیچکس نیست که دنیا را بزرگ شمرده باشد و دنیا مایه روشنی چشم او شود و هیچکس دنیا را کوچك نشمرده است جز اینکه از آن بهره مند گردیده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٢٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٠٨٢٤- ٤- (٤) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ دُرُسْتَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ.

ترجمه:

امام صادق(علیه السلام) فرمود: دوستی دنیا سر هر گناهی است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۲۵ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۸۲۵- ۵- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ عُثْمَانَ الْکَرَاجُکِیِّ فِی کَنْزِ الْفَوَائِدِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَحَبَّ دُنْیَاهُ أَضَرَّ بِآخِرَتِهِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلیی الله علیه و اله) فرمود: هر کس دنیایش را دوست داشته باشد به آخرت خود زیان میرساند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۲۶ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۰۸۲٦- ٦- (٦) الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

۱- الکافی ۲- ۳۱۷- ۹.

۲- فی نسخة زیادة- بی.

۳- عقاب الأعمال ۲٦۳- ۱.

٤- الخصال ۲۵- ۸۷.

۵- کنز الفوائد ۱٦.

٦- الزهد ٤۹- ۱۳۰، و أورده عن المعانی فی الحدیث ۱۱ من الباب ٦۲ من هذه الأبواب، و عن الکافی فی الحدیث ۱ من الباب ۸ من أبواب مقدمات التجارة.

الْمُغِيرَةِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِی زِيَادٍ رَفَعَهُ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الزُّهْدِ فِی الدُّنْيَا فَقَالَ (وَيْحَکَ حَرَامَهَا فَتَنَکَّبْهُ) (۱).

أَقُولُ: وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۲).

ترجمه:

از امیرالمؤمنین (علیه السلام) درباره زهد و بی رغبتی به دنیا پرسیده شد و حضرت فرمود: وای بر تو از حرام دنیا، از حرام دنیا دوری کن.

٦٢- بَابُ اسْتِحْبَابِ الزُّهْدِ فِی الدُّنْيَا وَ حَدِّ الزُّهْدِ

اشارة

(۳) ٦٢ بَابُ اسْتِحْبَابِ الزُّهْدِ فِی الدُّنْيَا وَ حَدِّ الزُّهْدِ

ترجمه:

باب استحباب زاهدانه زندگی کردن در دنیا و حد زهد

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۸۲۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۸۲۷- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَی عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ وَاقِدٍ الْجَرِيرِیِّ (٥) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْيَا أَثْبَتَ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فِی قَلْبِهِ وَ أَنْطَقَ بِهَا لِسَانَهُ وَ بَصَّرَهُ عُيُوبَ الدُّنْيَا دَاءَهَا وَ دَوَاءَهَا وَ أَخْرَجَهُ مِنْهَا سَالِماً إِلَی دَارِ السَّلَامِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مَهْزِیَارَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِیرٍ عَنْ سَیْفٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ لَمْ یَسْتَحْیِ مِنْ طَلَبِ الْمَعَاشِ خَفَّتْ مَئُونَتُهُ وَ رَخِیَ بَالُهُ وَ نُعِّمَ عِیَالُهُ وَ مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْیَا وَ ذَکَرَ مِثْلَهُ (٦)

ترجمه:

امام صادق(علیه السلام) فرمود: کسی که نسبت به دنیا بی رغبت باشد خداوند فهم حقیقت را در قلب او پا بر جا میگرداند و زبانش را به گفتن سخنان حکیمانه گویا میکند و درد و دوای عیبهای دنیا را به او مینمایاند و او را سالم و بدون نقص از دنیا به سوی بهشت که سرای سلامت است بیرون میبرد. «این حدیث را مرحوم شیخ صدوق (قدس سره) در کتاب (ثواب الاعمال) از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است و پیش از آن چند جمله اضافه دارد که حضرت فرمود: کسی که در طلب معاش شرم نکند روزی اش سبك و خاطرش فراخ و خانواده اش در آسودگی قرار میگیرند و کسی که به دنیا بی رغبت باشد...

١- فی المصدر- حرامها فتکبته.

٢- یأتی فی الحدیث ١١ من الباب ٧١، و فی الحدیث ١ من الباب ٣٧ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الحدیثین ٥، ٦ من الباب ٤ من أبواب مقدمات النکاح، و فی الحدیث ٢ من الباب ١٤ من أبواب آداب التجارة. و تقدم ما یدلّ علیه فی الحدیثین ٤، ٨ من الباب ٨ من أبواب قراءة القرآن.

٣- الباب ٦٢ فیه ١٦ حدیثا.

٤- الکافی ٢- ١٢٨- ١.

٥- فی المصدر- الهیثم بن واقد الجزری.

٦- ثواب الأعمال ١٩٩- ١.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۸۲۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۰۸۲۸- ۲- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: مَا سَمِعْتُ بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ كَانَ أَزْهَدَ مِنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع- إِلَّا مَا بَلَغَنِي عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع قَالَ وَ كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع إِذَا تَكَلَّمَ فِي الزُّهْدِ وَ وَعَظَ أَبْكَى مَنْ بِحَضْرَتِهِ قَالَ أَبُو حَمْزَةَ وَ قَرَأْتُ صَحِيفَةً فِيهَا كَلَامُ زُهْدٍ مِنْ كَلَامِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع- فَكَتَبْتُ مَا فِيهَا ثُمَّ أَتَيْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ ص- فَعَرَضْتُ مَا فِيهَا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُ وَ صَحَّحَهُ وَ كَانَ مَا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كَفَانَا اللَّهُ وَ إِيَّاكُمْ كَيْدَ الظَّالِمِينَ وَ بَغْيَ الْحَاسِدِينَ وَ بَطْشَ الْجَبَّارِينَ أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الطَّوَاغِيتُ وَ أَتْبَاعُهُمْ مِنْ أَهْلِ الرَّغْبَةِ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا (۲) وَ احْذَرُوا مَا حَذَّرَكُمُ اللَّهُ مِنْهَا وَ ازْهَدُوا فِيمَا زَهَّدَكُمُ اللَّهُ فِيهِ مِنْهَا وَ لَا تَرْكَنُوا إِلَى مَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا رُكُونَ مَنِ اتَّخَذَهَا دَارَ قَرَارٍ وَ مَنْزِلَ اسْتِيطَانٍ إِلَى أَنْ قَالَ وَ لَيْسَ يَعْرِفُ تَصَرُّفَ أَيَّامِهَا وَ تَقَلُّبَ حَالَاتِهَا وَ عَاقِبَةَ ضَرَرِ فِتَنِهَا إِلَّا مَنْ عَصَمَهُ اللَّهُ وَ نَهَجَ سَبِيلَ الرُّشْدِ وَ سَلَكَ طَرِيقَ الْقَصْدِ ثُمَّ اسْتَعَانَ عَلَى ذَلِكَ بِالزُّهْدِ فَكَرَّرَ الْفِكْرَ وَ اتَّعَظَ بِالصَّبْرِ وَ زَهِدَ فِي عَاجِلِ بَهْجَةِ الدُّنْيَا وَ تَجَافَى عَنْ لَذَّتِهَا وَ رَغِبَ فِي دَائِمِ نَعِيمِ الْآخِرَةِ وَ سَعَى لَهَا سَعْيَهَا الْحَدِيثَ.

ترجمه:

ابی حمزه گوید: نشنیده ام که کسی از امام سجاد (علیه السلام) زاهدتر باشد به جز آنچه که درباره علی بن ابی طالب (علیه السلام) به من رسیده است، امام سجاد (علیه السلام) هرگاه درباره زهد و بی رغبتی به دنیا سخن میفرمود و موعظه میکرد حاضران به گریه میافتادند ابی حمزه در ادامه گوید: و من نوشته ای را که در آن سخنی از سخنان امام سجاد (علیه السلام) درباره زهد نوشته شده بود خواندم و آن را برای خود نوشتم سپس به خدمت حضرت امام سجاد (علیه السلام) آمدم و آن را به حضرت عرضه نمودم حضرت آن را شناخت و تصدیق فرمود و در آن نوشته آمده بود: «به نام خداوند بخشنده و مهربان» خداوند ما و شما را از نیرنگ ستمگران و ستم حسودان و سخت گیری زورگویان کفایت کند، ای ایمان آورندگان! طاغوتها و پیروانشان که اهل میل به این دنیا هستند شما را به فتنه

نیفکنند، از آنچه که خداوند شما را از آن حذر داده دوری کنید و نسبت به آنچه از دنیا که خداوند شما را درباره آن به زهد و بی رغبتی فرمان داده زهد را پیشه سازید به آنچه که در این دنیاست به گونه کسی که دنیا را سرای ماندن و استراحتگاه برای خود گرفته است تکیه و اعتماد مکنید تا آنجا که فرمود: و دست به کار شدن روزهای دنیا و دگرگونی حالات و سرانجام ضرر فتنه های دنیا را نمی شناسد مگر کسی که خداوند او را حفظ کرده و راه هدایت را پیش گرفته و روش میانه روی را پیموده است سپس در این راه از زهد کمك خواسته است پس در پی در پی اندیشیده است و با صبر و بردباری پذیرای موعظ گردیده است و به این دنیای زودگذر بی رغبت شده و لذتهای آن را فرو نهاده و به نعمتهای همیشگی آخرت رغبت یافته و تمام سعی و کوشش خود را صرف به دست آوردن آن نعمتها نموده است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۲۹ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۸۲۹- ۳- (۳) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِینٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ ع إِنَّ عَلَامَةَ الرَّاغِبِ فِی ثَوَابِ الآخِرَةِ

۱- الکافی ۸- ۱٤- ۲، و أورد قطعة منه فی الحدیث ۳ من الباب ۳۸ من أبواب الأمر بالمعروف.

۲- فی المصدر زیادة- المائلون إلیها، المفتتنون بها، المقبلون علیها و علی حطامها الهامد، و هشیمها البائد غدا.

۳- الکافی ۲- ۱۲۹- ٦.

زُهْدٌ فِی عَاجِلِ زَهْرَةِ الدُّنْیَا أَمَا إِنَّ زُهْدَ الزَّاهِدِ فِی هَذِهِ الدُّنْیَا لَا یَنْقُصُهُ مِمَّا قَسَمَ اللَّهُ لَهُ فِیهَا وَ إِنْ زَهِدَ وَ إِنَّ حِرْصَ الْحَرِیصِ عَلَی عَاجِلِ زَهْرَةِ الْحَیَاةِ الدُّنْیَا لَا یَزِیدُهُ فِیهَا وَ إِنْ حَرَصَ فَالْمَغْبُونُ مَنْ غُبِنَ حَظَّهُ مِنَ الآخِرَةِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) روایت کند که: امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: همانا نشانه کسی که به ثواب آخرت رغبت دارد این است که درباره خوشی زودگذر این دنیا زهد و بی رغبتی پیشه میکند، آگاه باشید که زهد ورزیدن شخص زاهد در این دنیا چیزی از قسمتی که خداوند در این دنیا برای او معین ساخته کم نمی کند اگر چه او زهد ورزد و همانا حرص شخصی که بر بدست آوردن خوشی های زودگذر دنیا زندگانی دنیا حریص است چیزی به او نمی افزاید اگر چه حرص بورزد پس زیانکار کسی است که درباره بهره اخروی اش دچار زیان شده باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۳۰ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۸۳۰- ٤- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَرَّازِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّ مِنْ أَعْوَنِ الْأَخْلَاقِ عَلَى الدِّينِ الزُّهْدَ فِي الدُّنْيَا.

ترجمه:

امام باقر(علیه السلام) روایت کند که: امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: به راستی که یکی از یاری کننده ترین اخلاق بر دینداری، بی رغبتی به دنیاست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۳۱ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۸۳۱- ۵- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ جَمِيعاً (۳) عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ جُعِلَ الْخَيْرُ كُلُّهُ فِي بَيْتٍ وَ جُعِلَ مِفْتَاحُهُ الزُّهْدَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَا يَجِدُ الرَّجُلُ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ (٤) حَتَّى لَا يُبَالِيَ مَنْ أَكَلَ الدُّنْيَا ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع حَرَامٌ عَلَى قُلُوبِكُمْ أَنْ تَعْرِفَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى تَزْهَدَ فِي الدُّنْيَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: تمام خیر و خوبی در خانه ای قرار داده شده و کلید آن خانه، زهد داشتن در دنیاست. سپس فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است که: «کسی شیرینی ایمان را در نمی یابد مگر اینکه اعتنایی نداشته باشد که چه کسی دنیا را میخورد» سپس امام صادق (علیه السلام) فرمود: فهم و درك شیرینی ایمان بر دلهای شما حرام میگردد مگر اینکه دلهایتان در دنیا زهد و بی رغبتی را پیشه خود کنند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۳۲ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۰۸۳۲- ٦- (٥) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ الْمِنْقَرِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ هَاشِمِ بْنِ الْبَرِیدِ عَنْ أَبِیهِ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ ع عَنِ الزُّهْدِ فَقَالَ عَشَرَةُ أَشْیَاءَ فَأَعْلَی دَرَجَةِ الزُّهْدِ أَدْنَی دَرَجَةِ الْوَرَعِ وَ أَعْلَی دَرَجَةِ الْوَرَعِ أَدْنَی دَرَجَةِ الْیَقِینِ وَ أَعْلَی دَرَجَاتِ الْیَقِینِ أَدْنَی دَرَجَاتِ الرِّضَا أَلَا وَ إِنَّ الزُّهْدَ فِی آیَةٍ مِنْ کِتَابِ اللَّهِ لِکَیْلا تَأْسَوْا عَلی ما فاتَکُمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاکُمْ (٦).

ص: ۱۲

۱- الکافی ۲- ۱۲۸- ۳.

۲- الکافی ۲- ۱۲۸- ۲.

۳- فی المصدر زیادة- عن القاسم بن محمّد.

٤- فی المصدر زیادة- فی قلبه.

٥- الکافی ۲- ۱۲۸- ٤، و أورد صدره فی الحدیث ۱۳ من الباب ۷٥ من أبواب الدفن.

٦- الحدید ٥۷- ۲۳.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَصْبَهَانِیِّ عَنْ سُلَیْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْمِنْقَرِیِّ (۱)

وَ رَوَاهُ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ نَحْوَهُ (۲).

ترجمه:

مردی از امام سجاد (علیه السلام) درباره زهد سوال کرد، حضرت در جواب فرمود: ده چیز وجود دارد پس بالاترین زهد پایین ترین درجه ورع (پارسایی) است و بالاترین درجه یقین است و بالاترین درجات یقین پایین ترین درجات رضا (خوشنود بودن به خواست الهی) است، آگاه باشید که زهد در یك آیه از کتاب خدا تفسیر و معنا شده است آنجا که خداوند فرمود: «تا بر آنچه که از دست داده اید غمگین نشوید و بر آنچه که به شما داده شادمان نگردید»

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۳۳ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۸۳۳- ۷- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ الْمِنْقَرِیِّ عَنْ سُفْیَانَ بْنِ عُیَیْنَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ کُلُّ قَلْبٍ فِیهِ شَکٌّ أَوْ شِرْکٌ فَهُوَ سَاقِطٌ وَ إِنَّمَا أَرَادُوا بِالزُّهْدِ فِی الدُّنْیَا لِتَفْرُغَ قُلُوبُهُمْ لِلآخِرَةِ.

ترجمه:

سفیان بن عیینه گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که میفرمود: هر دلی که در آن شکی یا شرکی باشد ناسالم و بی اعتبار است و راستی که به زهد و بی رغبتی به دنیا دستور داده اند تا دلهای مردمان برای آخرت فارغ شود

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۳٤ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۸۳٤- ۸- (٤) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِیِّ عَمَّنْ ذَکَرَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَیْراً زَهَّدَهُ فِی الدُّنْیَا وَ فَقَّهَهُ فِی الدِّینِ وَ بَصَّرَهُ عُیُوبَهَا وَ مَنْ أُوتِیَهُنَّ فَقَدْ أُوتِیَ خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الآخِرَةِ وَ قَالَ لَمْ یَطْلُبْ أَحَدٌ الْحَقَّ بِبَابٍ أَفْضَلَ مِنَ الزُّهْدِ فِی الدُّنْیَا وَ هُوَ ضِدٌّ لِمَا طَلَبَ أَعْدَاءُ الْحَقِّ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاکَ مِمَّا ذَا قَالَ مِنَ الرَّغْبَةِ فِیهَا وَ قَالَ أَ لَا مِنْ صَبَّارٍ

كَرِيمٍ فَإِنَّمَا هِيَ أَيَّامٌ قَلَائِلُ أَلَا إِنَّهُ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ أَنْ تَجِدُوا طَعْمَ الْإِيمَانِ حَتَّى تَزْهَدُوا فِي الدُّنْيَا قَالَ وَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع- يَقُولُ إِذَا تَخَلَّى الْمُؤْمِنُ مِنَ الدُّنْيَا سَمَا وَ وَجَدَ حَلَاوَةَ حُبِّ اللَّهِ (٥) فَلَمْ يَشْتَغِلُوا بِغَيْرِهِ قَالَ وَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الْقَلْبَ إِذَا صَفَا ضَاقَتْ بِهِ الْأَرْضُ حَتَّى يَسْمُوَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هنگامى كه خداوند خير بنده اى را بخواهد او را به دنيا بى رغبت ميگرداند و در دين دانايش ميسازد و نسبت به عيبهايش او را بينا مينمايد و كسى كه اين سه چيز به او داده شده حقيقتا كه خير دنيا و آخرت به او بخشيده شده است، و فرمود: هيچكس حق را از راهى بهتر و با فضيلت تر از زهد در دنيا طلب نكرده است و زهد ضد آن چيزى است كه دشمنان حق طلب ميكنند راوى گويد: عرض كردم: فدايت شوم آن چيزى كه دشمنان حق طالب آن هستند چيست فرمود: رغبت و ميل به دنيا، و فرمود: بهوش باشيد و بر حذر باشيد از خداوند بسيار شكيباى بخشنده، جز اين نيست كه دنيا روزهايى اندك است، آگاه باشيد كه چشيدن طعم ايمان بر شما حرام است مگر اينكه در دنيا زاهدانه زندگى كنيد راوى گويد: و از امام صادق (عليه السلام) شنيدم كه فرمود: هرگاه مومن از دنيا دست بكشد و چشم پوشى كند بالا ميرود و شيرينى دوستى خداوند را مييابد پس به غير خدا مشغول نمى شود راوى گويد: و باز از ايشان شنيدم كه فرمود: همانا كه قلب هرگاه با صفا گردد زمين برايش تنگ ميگردد تا اينكه بلندى و ارتفاع مييابد

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٣٥ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٠٨٣٥- ٩- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى

١- معانى الأخبار ٢٥٢- ٤.

٢- الخصال ٤٣٧- ٢٦.

٣- الكافى ٢- ١٢٩- ٥، و أورده فى الحديث ٥ من الباب ٨ من أبواب مقدّمة العبادات.

٤- الكافى ٢- ١٣٠- ١٠.

٥- فى المصدر زيادة- و كان عند أهل الدنيا كانه قد خولط و إنّما خالط القوم حلاوة حبّ اللّه.

٦- الكافى ٢- ١٣١- ١٥.

عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع فِی حَدِيثٍ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ ع قَالَ: أَلَا وَ كُونُوا مِنَ الزَّاهِدِينَ فِی الدُّنْيَا الرَّاغِبِينَ فِی الآخِرَةِ أَلَا إِنَّ الزَّاهِدِينَ فِی الدُّنْيَا قَدِ اتَّخَذُوا الْأَرْضَ بِسَاطاً وَ التُّرَابَ فِرَاشاً وَ الْمَاءَ طِيباً وَ قُرِّضُوا مِنَ الدُّنْيَا تَقْرِيضاً الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) روايت كند كه امام سجاد (عليه السلام) فرمود: به هوش باشيد از بى رغبتان به دنيا و رغبت كنندگان در آخرت باشيد، آگاه باشيد كه بى رغبتان به دنيا زمين را فرش خود و خاك را بستر خود و آب را مايه خوش بويى خود گرفته اند و خود را به نيكو بريدنى از دنيا بريده اند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٣٦ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢٠٨٣٦- ١٠- (١) الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ أَبِی الْمَغْرَاءِ عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّامِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ هِلَالٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّی لَا أَلْقَاكَ إِلَّا فِی السِّنِينَ فَأَوْصِنِی بِشَیْ ءٍ حَتَّى آخُذَ بِهِ قَالَ أُوصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ الْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ وَ إِيَّاكَ أَنْ تَطْمَحَ إِلَى مَنْ فَوْقَكَ وَ كَفَى بِمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِرَسُولِ اللَّهِ ص وَ لا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلى ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْواجاً مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَياةِ الدُّنْيا (٢) وَ قَالَ فَلا تُعْجِبْكَ أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ (٣) فَإِنْ خِفْتَ ذَلِكَ فَاذْكُرْ عَيْشَ رَسُولِ اللَّهِ ص- فَإِنَّمَا كَانَ قُوتُهُ مِنَ الشَّعِيرِ وَ حَلْوَاهُ مِنَ التَّمْرِ وَ وَقُودُهُ مِنَ السَّعَفِ إِذَا وَجَدَهُ وَ إِذَا أُصِبْتَ بِمُصِيبَةٍ فِی نَفْسِكَ أَوْ مَالِكَ أَوْ وُلْدِكَ فَاذْكُرْ مُصَابَكَ بِرَسُولِ اللَّهِ ص- فَإِنَّ الْخَلَائِقَ لَمْ يُصَابُوا بِمِثْلِهِ قَطُّ.

أَقُولُ: وَ قَدْ رَوَى الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ أَحَادِيثَ کَثِيرَةً جِدّاً فِی هَذَا الْمَعْنَی وَ فِی غَيْرِهِ مِنْ أَنْوَاعِ جِهَادِ النَّفْسِ وَ کَذَلِکَ رَوَی وَرَّامُ بْنُ أَبِی فِرَاسٍ فِی کِتَابِهِ وَ صَاحِبُ مَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَ صَاحِبُ رَوْضَةِ الْوَاعِظِينَ وَ الدَّيْلَمِیُّ فِی الْإِرْشَادِ وَ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ وَ غَيْرُهُمْ وَ تَرَکْنَا ذِکْرَهَا لِلاخْتِصَارِ.

ترجمه:

عمر بن سعيد بن هلال گويد: به امام صادق (عليه السلام) عرض كردم: من چند سال يك بار شما را ديدار ميكنم پس به من سفارشى فرما تا به آن عمل كنم. حضرت فرمود: تو را به رعايت تقواى الهى و پارسايى و كوشش سفارش ميكنم و بر حذر باش از اينكه به كسى كه از تو بالاتر است نظر كنى و گفتار خداى عزوجل به پيامبرش كفايت ميكند كه فرمود: «دو چشمت را به سوى آنچه كه به وسيله آن اصنافى از مردمان را كامياب ساختيم مگشاى كه آن خوشى زندگى دنياست» و فرمود: «پس مالها و فرزندانشان تو را به شگفت نياورد» پس اگر بر خود ترسيدى زندگانى رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) را به ياد آور كه نان او از جو و غذاى شيرين او از خرما و اگر مييافت هيزم او شاخه بى برگ خرما بود و هرگاه به مصيبتى جانى يا مالى يا مصيبت فرزندانت دچار شدى مصيبتى را كه به واسطه از دست دادن رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) به آن دچار گشته اى ياد آور زيرا مردمان هرگز به مصيبتى همانند مصيبت فقدان رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) گرفتار نشده اند.

ص: ١٤

١- الزهد ١٢- ٢٤.

٢- طه ٢٠- ١٣١.

٣- التوبة ٩- ٥٥.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٣٧ - رقم الحديث الباب: ١١]

۲۰۸۳۷- ۱۱- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ السَّکُونِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قِیلَ لِأَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع مَا الزُّهْدُ فِی الدُّنْیَا قَالَ تَنَکُّبُ حَرَامِهَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از امیرالمؤمنین پرسیده شد که: زهد در دنیا چیست فرمود: اعراض و دوری کردن از حرام دنیا.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۳۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۰۸۳۸- ۱۲- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مَالِکِ بْنِ عَطِیَّةَ عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ خَرَّبُوذَ عَنْ أَبِی الطُّفَیْلِ قَالَ سَمِعْتُ أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ ع یَقُولُ الزُّهْدُ فِی الدُّنْیَا قَصْرُ الْأَمَلِ وَ شُکْرُ کُلِّ نِعْمَةٍ وَ الْوَرَعُ عَمَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَیْکَ.

ترجمه:

ابی الطفیل گوید: از امیرالمؤمنین شنیدم که فرمود: زهد در دنیا عبارت است از کوتاه نمودن آرزو و به جا آوردن شکر هر نعمتی و باز ایستادن از هر چیزی که خداوند بر تو حرام ساخته است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۳۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۰۸۳۹- ۱۳- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْجَهْمِ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَیْسَ الزُّهْدُ فِی الدُّنْیَا بِإِضَاعَةِ الْمَالِ وَ لَا بِتَحْرِیمِ الْحَلَالِ بَلِ الزُّهْدُ فِی الدُّنْیَا أَنْ لَا تَکُونَ بِمَا فِی یَدِکَ أَوْثَقَ مِنْکَ بِمَا فِی یَدِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: زهد در دنیا تلف کردن مال و حرام ساختن حلال نیست بلکه زهد این است که اعتماد و اطمینان تو به آنچه که در دست توست بیشتر از اعتماد به آنچه که در دست خدای عزوجل است نباشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۴۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۴]

۲۰۸۴۰- ۱۴- (۴) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِیِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِیَاثٍ قَالَ: سَمِعْتُ مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ ع عِنْدَ قَبْرٍ وَ هُوَ یَقُولُ إِنَّ شَیْئاً هَذَا آخِرُهُ لَحَقِیقٌ أَنْ یُزْهَدَ فِی أَوَّلِهِ وَ إِنَّ شَیْئاً هَذَا أَوَّلُهُ لَحَقِیقٌ أَنْ یُخَافَ مِنْ آخِرِهِ.

ترجمه:

حفص بن غیاث گوید: از امام موسی بن جعفر (علیه السلام) شنیدم که در کنار قبری میفرمود: به راستی چیزی که آخرش این است سزاوار است که در آغازش نسبت به آن زهد پیشه شود و راستی چیزی که آغازش چنین است سزاوار است که از سرانجامش ترسیده شود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۴۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۰۸۴۱- ۱۵- (۵) وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْأَسَدِیِّ عَنْ

ص: ۱۵

۱- معانی الأخبار ۲۵۱- ۱، و أورده عن الزهد فی الحدیث ٦ من الباب ٦١ من هذه الأبواب، و عن الکافی فی الحدیث ۱ من الباب ۸ من أبواب مقدمات التجارة.

۲- معانی الأخبار ۲۵۱- ۲.

۳- معانی الأخبار ۲۵۱- ۳، و أورده عن الکافی و التهذیب فی الحدیث ۲ من الباب ۸ من أبواب مقدمات التجارة.

٤- معانی الأخبار ۳٤۳- ۱.

٥- أمالی الصدوق ۱۸۸- ۷، و أورده فی الحدیث ۳ من الباب ۲٤ من أبواب الاحتضار.

أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْعَامِرِیِّ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ عِیسَی بْنِ عُبَیْدٍ السَّدُوسِیِّ عَنْ سُلَیْمَانَ بْنِ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ (۱) عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَیْنِ عَنْ أَبِیهَا ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ صَلَاحَ أَوَّلِ هَذِهِ الْأُمَّةِ بِالزُّهْدِ وَ الْیَقِینِ وَ هَلَاکَ آخِرِهَا بِالشُّحِّ وَ الْأَمَلِ.

ترجمه:

فاطمه دختر امام حسین (علیه السلام) از پدر بزرگوارش روایت کند که فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: همانا نیکی و شایستگی اول این امت به داشتن زهد و یقین است و هلاکت و نابودی آخر این امت به بخیل بودن و داشتن آرزو است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸٤۲ - رقم الحدیث الباب: ۱٦]

۲۰۸٤۲- ۱٦- (۲) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ وَ فِی الْأَمَالِی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْمُفَسِّرِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْحُسَیْنِیِّ (عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْعَسْکَرِیِّ ع عَنْ آبَائِهِ عَنِ الصَّادِقِ ع) (۳)

أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الزَّاهِدِ فِی الدُّنْیَا قَالَ الَّذِی یَتْرُکُ حَلَالَهَا مَخَافَةَ حِسَابِهِ وَ یَتْرُکُ حَرَامَهَا مَخَافَةَ عِقَابِهِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٤) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٥).

ترجمه:

امام حسن عسکری (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت کند که از امام صادق (علیه السلام) درباره زاهد در دنیا پرسیده شد که زاهد کیست فرمود: زاهد کسی است که در حلال دنیا را از ترس حساب آن و حرام دنیا را از ترس کیفر و عقاب آن ترك کند.

١- فی المصدر- عبد اللّه بن الحسن بن الحسن بن علیّ.

٢- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ١- ٣١٢- ٨١، و أمالی الصدوق ٢٩٣- ٤.

٣- فی الأمالی ٣٩٢- ٤ عن محمّد بن علیّ بن الناصر، عن أبیه، عن محمّد بن علی، عن أبیه الرضا، عن موسی بن جعفر (علیهم السلام).

٤- تقدم فی الحدیثین ١١، ٣١ من الباب ٤، و فی الحدیث ١٥ من الباب ١٥، و فی الحدیث ٥ من الباب ٢٠، و فی الحدیث ١٦ من الباب ٢١، و فی الحدیث ٣ من الباب ٦١ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ١ من الباب ٢٣ من أبواب الاحتضار، و فی الحدیث ١٢ من الباب ٢٠ من أبواب مقدّمة العبادات.

٥- یأتی فی الباب ٦٣ من هذه الأبواب.

٦٣- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَرْكِ مَا زَادَ عَنْ قَدْرِ الضَّرُورَةِ مِنَ الدُّنْيَا

اشارة

(١) ٦٣ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَرْكِ مَا زَادَ عَنْ قَدْرِ الضَّرُورَةِ مِنَ الدُّنْيَا

ترجمه:

باب استحباب ترك نمودن آنچه از دنیا که بیش از اندازه ضرورت است

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٤٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٨٤٣- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَا لِي وَ لِلدُّنْيَا إِنَّمَا مَثَلِي كَرَاكِبٍ رُفِعَتْ لَهُ شَجَرَةٌ فِي يَوْمٍ صَائِفٍ فَقَالَ تَحْتَهَا ثُمَّ رَاحَ وَ تَرَكَهَا.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) روايت كند كه: رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: مرا با دنيا چه كار است همانا مثل من همانند سوارکاری است كه در يك روز گرم براى او درختى بر پا شده باشد و او در زير آن درخت در وسط روز به خواب رود سپس استراحتى كند و آن درخت را ترك كند

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٤٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٨٤٤- ٢- (٣) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص فِي طَلَبِ الدُّنْيَا إِضْرَارٌ بِالآخِرَةِ وَ فِي طَلَبِ الآخِرَةِ إِضْرَارٌ بِالدُّنْيَا فَأَضِرُّوا بِالدُّنْيَا فَإِنَّهَا أَحَقُّ بِالْإِضْرَارِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) روايت كند كه: رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: در طلب كردن دنيا به آخرت زيان ميرسد و در طلب كردن آخرت به دنيا زيان ميرسد پس به دنيا زيان برسانيد كه دنيا سزاوار زيان است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٤٥ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٨٤٥- ٣- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ فِی كِتَابِ عَلِیٍّ ع إِنَّمَا مَثَلُ الدُّنْيَا كَمَثَلِ الْحَيَّةِ مَا أَلْيَنَ مَسَّهَا وَ فِی جَوْفِهَا السَّمُّ النَّاقِعُ يَحْذَرُهَا الرَّجُلُ الْعَاقِلُ وَ يَهْوِی إِلَيْهَا الصَّبِیُّ الْجَاهِلُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: در کتاب علی (علیه السلام) آمده است که: مثل دنیا همانند مار است که چقدر لمس و سودن آن نرم است در حالی که در درون آن زهر کشنده است، مرد عاقل از چنین ماری حذر میکند و کودك نادان به سوی آن مایل میشود.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٨٤٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٠٨٤٦- ٤- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِی وَصِيَّةِ النَّبِیِّ ص لِعَلِیٍّ ع قَالَ: يَا عَلِیُّ إِنَّ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَ جَنَّةُ الْكَافِرِ يَا عَلِیُّ أَوْحَی

ص: ١٧

١- الباب ٦٣ فيه ١٠ أحاديث.

٢- الكافی ٢- ١٣٤- ١٩.

٣- الكافی ٢- ١٣١- ١٢.

٤- الكافی ٢- ١٣٦- ٢٢.

٥- الفقيه ٤- ٣٦٣- ٥٧٦٢.

اللَّهُ إِلَى الدُّنْيَا اخْدُمِي مَنْ خَدَمَنِي وَ أَتْعِبِي مَنْ خَدَمَكِ يَا عَلِيُّ إِنَّ الدُّنْيَا لَوْ عَدَلَتْ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ لَمَا سَقَى الْكَافِرَ مِنْهَا شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ يَا عَلِيُّ مَا أَحَدٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ الآخِرِينَ إِلَّا وَ هُوَ يَتَمَنَّى يَوْمَ الْقِيَامَةِ- أَنَّهُ لَمْ يُعْطَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا قُوتاً.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) از پدران بزرگوارش روايت كند كه: در وصيت پيامبر (صلى الله عليه وآله و سلم) به على (عليه السلام) آمده است كه: اى على! همانا كه دنيا زندان مومن و بهشت كافر است، اى على! خداوند به دنيا وحى فرستاد كه: خدمتگزار كسى باش كه در خدمت من است و به رنج و سختى بيفكن كسى را كه در خدمت توست، اى على! راستى كه اگر ارزش دنيا در نزد خدا با بال پشه اى برابرى ميكرد هرگز به كافر جرعه اى از آب آن را نمى نوشاند، اى على! هيچكس از خلق اولين و آخرين نيست جز اينكه در روز قيامت آرزو ميكند كه اى كاش از دنيا تنها به اندازه خوراكى به او داده ميشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٤٧ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٠٨٤٧- ٥- (١) قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَا قَلَّ وَ كَفَى خَيْرٌ مِمَّا كَثُرَ وَ أَلْهَى.

ترجمه:

رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: آنچه كه اندك باشد و كفايت كند از آنچه كه فراوان باشد و مشغول سازد بهتر است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٤٨ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٠٨٤٨- ٦- (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي وَصِيَّتِهِ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ: وَ لَا مَالَ أَذْهَبُ لِلْفَاقَةِ مِنَ الرِّضَا بِالْقُوتِ وَ مَنِ اقْتَصَرَ عَلَى بُلْغَةِ الْكَفَافِ فَقَدِ انْتَظَمَ الرَّاحَةَ وَ تَبَوَّأَ خَفْضَ الدَّعَةِ الْحِرْصُ دَاعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِي الذُّنُوبِ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) در وصیتش به محمد بن حنفیه فرمود: و هیچ مالی بهتر از خوشنود بودن به خوراك، فقر را بر طرف نمی کند و کسی که به مقدار کفاف روزانه اکتفا کند راحتی و آسایشش را سامان بخشیده است و در فراخی و آسودگی زندگانی مقیم گشته است، حرص به سوی سرنگونی در گناهان فرا میخواند.

[رقم الحديث الكلي: ٢٠٨٤٩ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٠٨٤٩- ٧- (٣) وَ فِي الْمَجَالِسِ وَ الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْأَسَدِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْوَهْبِيِّ وَ أَحْمَدَ بْنِ عُمَيْرٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ (٤) كُلِّهِمْ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هَانِئِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ (٥) عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمِّهِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَصْبَحَ مُعَافًى فِي جَسَدِهِ آمِناً فِي سَرْبِهِ عِنْدَهُ قُوتُ يَوْمِهِ فَكَأَنَّمَا خِيرَتْ (٦) لَهُ الدُّنْيَا يَا ابْنَ جُعْشُمٍ يَكْفِيكَ مِنْهَا مَا سَدَّ جَوْعَتَكَ وَ وَارَى عَوْرَتَكَ فَإِنْ يَكُنْ بَيْتٌ يَكُنُّكَ فَذَاكَ وَ إِنْ يَكُنْ دَابَّةٌ تَرْكَبُهَا فَبَخٍ بَخٍ وَ إِلَّا فَالْخُبْزُ وَ مَاءُ الْجَرَّةِ (٧) وَ مَا بَعْدَ ذَلِكَ حِسَابٌ عَلَيْكَ أَوْ عَذَابٌ.

ترجمه:

ابو درداء گوید: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: کسی که صبح کند در حالی که تندرست و سالم باشد و درباره مرکب سواری اش ایمن باشد و در نزد او خوراك روزانه اش موجود باشد گوئیا خیر دنیا به او بخشیده شده است، ای پسر جعشم! در این دنیا آنچه که گرسنگی تو را بر طرف سازد و عورتت را بپوشاند برایت کافی است پس اگر خانه ای باشد که سایبانت شود نیکوست

و اگر چهارپایی باشد که بر آن سوار شوی پس بسی نیکوتر و گرنه نانی و آب سبویی و بیش از اینها یا موجب حساب بر توست یا باعث عذاب و کیفر توست.

ص: ۱۸

۱- الفقیه ٤- ٣٧٦- ٥٧٦٤.

۲- الفقیه ٤- ٣٨٥- ٥٨٣٤.

۳- أمالی الصدوق ٣١٥- ٣، و الخصال ١٦١- ٢١١.

٤- فی المصدرین- محمّد بن أبی أیوب ...

٥- فی الخصال محمّد بن بشر بن هانی بن عبد الرحمن.

٦- فی الخصال حیزت.

٧- فی الأمالی البحر، و فی الخصال ١٦١- ٢١١ الجر.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۵۰ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۸۵۰- ۸- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع أَنَّهُ قَالَ: یَا ابْنَ آدَمَ مَا کَسَبْتَ فَوْقَ قُوتِکَ فَأَنْتَ فِیهِ خَازِنٌ لِغَیْرِکَ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: ای فرزند آدم! آنچه که بیش از خوراك روزانه ات کسب کرده ای تو در آن نگاهبانی دهنده برای دیگران گشته ای.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۵۱ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۰۸۵۱- ۹- (۲) قَالَ وَ قَالَ ع کُلُّ مُقْتَصَرٍ عَلَیْهِ کَافٍ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: هر مقداری که بتوان بر آن اکتفا نمود کافی است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۵۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۰۸۵۲- ۱۰- (۳) قَالَ وَ قَالَ ع الزُّهْدُ بَيْنَ كَلِمَتَيْنِ مِنَ الْقُرْآنِ- قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِكَيْلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكُمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاكُمْ (٤) وَ مَنْ لَمْ يَأْسَ عَلَى الْمَاضِي وَ لَمْ يَفْرَحْ بِالآتِي فَقَدِ اسْتَكْمَلَ (٥) الزُّهْدَ بِطَرَفَيْهِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٦) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٧).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: زهد بین دو جمله از قرآن است آنجا که خداوند تعالی فرموده است: «تا بر آنچه که از دست داده اید غمگین نشوید و بر آنچه که به شما داده شده است شادمان نگردید» پس کسی که بر گذشته اندوه نخورد و به آینده شادمان نباشد هر دو جانب زهد را به صورت کامل دریافته است.

٦٤- بَابُ كَرَاهَةِ الْحِرْصِ عَلَى الدُّنْيَا

اشارة

(٨) ٦٤ بَابُ كَرَاهَةِ الْحِرْصِ عَلَى الدُّنْيَا

ترجمه:

باب کراهت حرص بر دنیا

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۸۵۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۸۵۳- ۱- (۹) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يَحْيَى بْنِ عُقْبَةَ الْأَزْدِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ

ص: ۱۹

۱- نهج البلاغة ۳- ۱۹٦- ۱۹۲.

۲- نهج البلاغة ۳- ۲٤۸- ۳۹۵.

۳- نهج البلاغة ۳- ۲۵۸- ٤۳۹.

٤- الحديد ۵۷- ۲۳.

۵- فى المصدر- أخذ.

٦- تقدم فى الحديثين ۹، ۱۳ من الباب ٤، و فى الباب ٦۲ من هذه الأبواب، و فى الحديثين ۱، ٤ من الباب ۱۷ من أبواب مقدّمة العبادات، و فى الحديث ۳ من الباب ۱۹ من أبواب الاحتضار.

۷- يأتى فى الباب ٦٤ من هذه الأبواب، و فى البابين ۱۵، ۱٦ من أبواب النفقات.

۸- الباب ٦٤ فيه ٤ أحاديث.

۹- الكافى ۲- ۳۱٦- ۷.

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع مَثَلُ الْحَرِيصِ عَلَى الدُّنْيَا مَثَلُ دُودَةِ الْقَزِّ كُلَّمَا ازْدَادَتْ عَلَى نَفْسِهَا لَفّاً كَانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ حَتَّى تَمُوتَ غَمّاً قَالَ وَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَغْنَى الْغِنَى مَنْ لَمْ يَكُنْ لِلْحِرْصِ أَسِيراً وَ قَالَ لَا تُشْعِرُوا قُلُوبَكُمُ الِاشْتِغَالَ بِمَا قَدْ فَاتَ فَتَشْغَلُوا أَذْهَانَكُمْ عَنِ الِاسْتِعْدَادِ لِمَا لَمْ يَأْتِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از امام باقر (علیه السلام) روایت کند که فرمود: مثل شخصی که بر دنیا حریص است همانند کرم ابریشم است که هر چه پیله را بیشتر به دور خود میپیچد خارج شدنش از دورن آن بعیدتر میشود تا اینکه از اندوه میمیرد راوی گوید: و امام صادق (علیه السلام) فرمود: بالاترین ثروت کسی است که اسیر حرص نباشد. و فرمود: مشغول گشتن به آنچه که از دست رفته است را در دلهایتان وارد نسازید تا فکر خود را از امادگی برای انچه هنوز نیامده باز دارید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۵٤ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۰۸۵٤- ۲- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو فِيمَا أَعْلَمُ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْحَذَّاءِ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَبْعَدُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا لَمْ يُهِمَّهُ إِلَّا بَطْنُهُ وَ فَرْجُهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: دورترین حالتی که بنده از خدای عزوجل دارد آن هنگامی است که چیزی جز شکم و زیر شکمش برای او اهمیت نداشته باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۵۵ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۸۵۵- ۳- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ قُرْطٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ كَثُرَ اشْتِبَاكُهُ فِي الدُّنْيَا كَانَ أَشَدَّ لِحَسْرَتِهِ عِنْدَ فِرَاقِهَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که زیاد با دنیا گره خورده باشد حسرت و اندوهش هنگام جدایی از آن زیادتر خواهد بود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۵٦ - رقم الحدیث الباب: ۱]

٢٠٨٥٦- ١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ الْفَامِيِّ (٤) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ بُطَّةَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِيهِ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: حُرِمَ الْحَرِيصُ خَصْلَتَيْنِ وَ لَزِمَتْهُ خَصْلَتَانِ حُرِمَ الْقَنَاعَةَ فَافْتَقَدَ الرَّاحَةَ وَ حُرِمَ الرِّضَا فَافْتَقَدَ الْيَقِينَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٥)

١- الكافي ٢- ٣١٩- ١٤.

٢- الكافي ٢- ٣٢٠- ١٦.

٣- الخصال- ٦٩- ١٠٤.

٤- في المصدر- أحمد بن هارون الفامي.

٥- تقدم في الحديث ٢ من الباب ٤٨، و في الأحاديث ١، ٢٠، ٢١ من الباب ٤٩، و في الحديثين ١٠، ١٢ من الباب ٥٥، و في الحديث ٢ من الباب ٦١، و في الحديث ١٥ من الباب ٦٢، و في الباب ٦٣ من هذه الأبواب، و في الحديث ٧ من الباب ٢٣ من أبواب الاحتضار، و في الحديث ١٦ من الباب ٥ من أبواب ما تجب فيه الزكاة، و في الحديث ٩ من الباب ٣١ من أبواب الدعاء.

وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (١).

ترجمه:

احمد بن ابی عبدالله برقی از پدرش روایت کند که امام صادق (علیه السلام) فرمود: شخص حریص از دو خصلیت محروم است و دو خصلیت ملازم با اوست از قناعت محروم است پس در نتیجه، راحتی و آرامش را گم کرده است و از خوشنود بودن محروم است پس در نتیجه، یقین و باور را گم کرده است.

٦٥- بَابُ كَرَاهَةِ حُبِّ الْمَالِ وَ الشَّرَفِ

اشارة

(٢) ٦٥ بَابُ كَرَاهَةِ حُبِّ الْمَالِ وَ الشَّرَفِ

ترجمه:

باب كراهت دوستى دارايى و ارجمندى

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٥٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٨٥٧- ١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَا ذِئْبَانِ ضَارِيَانِ فِي غَنَمٍ قَدْ غَابَ عَنْهَا رِعَاؤُهَا أَحَدُهُمَا فِي أَوَّلِهَا وَ الآخَرُ فِي آخِرِهَا بِأَضَرَّ فِيهَا مِنْ حُبِّ الْمَالِ وَ الشَّرَفِ فِي دِينِ الْمُسْلِمِ.

وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع نَحْوَهُ (٤).

ترجمه:

حماد بن بشير گويد: از امام صادق (عليه السلام) شنيدم كه فرمود: دو گرگ درنده در گله اى كه چوپانى به همراه ندارد در حالى كه يك گرگ در اول گله و ديگرى در آخر گله باشد ضررشان به آن گله بيشتر نيست از ضررى كه دوستى با دارايى و ارجمندى به دين مسلمانان ميزند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٥٨ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٨٥٨- ٢- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَزَّازِ عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ يُدِيرُ ابْنَ آدَمَ فِي كُلِّ شَيْ ءٍ فَإِذَا أَعْيَاهُ جَثَمَ لَهُ عِنْدَ الْمَالِ فَأَخَذَ بِرَقَبَتِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا شیطان فرزند آدم را در هر چیزی کاملا زیر نظر میگیرد پس هنگامی که وی شیطان را درمانده و عاجز کرد شیطان در برابر مال و دارایی سینه اش را برای او بر زمین مینهد و گردنش را میگیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۵۹ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۸۵۹- ۳- (٦) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ

ص: ۲۱

۱- یأتی فی الباب ٦٥، و فی الحدیث ٦ من الباب ٧٦ من هذه الأبواب.

۲- الباب ٦٥ فیه ۳ أحادیث.

۳- الکافی ۲- ۳۱۵- ۲.

٤- الکافی ۲- ۳۱۵- ۳.

٥- الکافی ۲- ۳۱۵- ٤.

٦- الکافی ۲- ۳۱٦- ٦، و أورده بسند آخر عن الخصال فی الحدیث ٥ من الباب ٦ من أبواب ما تجب فیه الزکاة.

وَ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنْ زِیَادٍ الْقَنْدِیِّ عَنْ أَبِی وَکِیعٍ عَنْ أَبِی إِسْحَاقَ السَّبِیعِیِّ عَنِ الْحَارِثِ الْأَعْوَرِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ الدِّینَارَ وَ الدِّرْهَمَ أَهْلَکَا مَنْ کَانَ قَبْلَکُمْ وَ هُمَا مُهْلِکَاکُمْ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۱) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۲).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: همانا دینار و درهم پیشینیان شما را به هلاکت رساند و همین دو نیز هلاك کننده شماست.

٦٦- بَابُ كَرَاهَةِ الضَّجَرِ وَ الْكَسَلِ

اشارة

(٣) ٦٦ بَابُ كَرَاهَةِ الضَّجَرِ وَ الْكَسَلِ

ترجمه:

باب کراهت بی قراری نمودن و سستی کردن

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٦٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٨٦٠- ١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي خَلَفٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ ع أَنَّهُ قَالَ فِي وَصِيَّتِهِ لِبَعْضِ وُلْدِهِ وَ إِيَّاكَ وَ الْكَسَلَ وَ الضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا يَمْنَعَانِكَ حَظَّكَ مِنَ الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ.

ترجمه:

امام موسی بن جعفر (علیه السلام) در وصیتش به یکی از فرزندان خود فرمود: از سستی کردن و بی قراری نمودن بر حذر باش زیرا این دو جلو بهره دنیوی و اخروی تو را میگیرند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٦١ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٨٦١- ٢- (٥) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ لَا تَمْزَحْ فَيَذْهَبَ بَهَاؤُكَ وَ لَا تَكْذِبْ فَيَذْهَبَ نُورُكَ وَ إِيَّاكَ وَ خَصْلَتَيْنِ الضَّجَرَ وَ الْكَسَلَ

۱- تقدم فی الحدیث ٦ من الباب ۸، و فی الحدیث ۸ من الباب ١٤، و فی الحدیث ۳ من الباب ٤٩، و فی الباب ٥٠، و فی الحدیث ۲ من الباب ٦١ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۱ من الباب ۲ من أبواب الذکر.

۲- یأتی فی الحدیثین ٥، ٦ من الباب ٤ من أبواب مقدمات النکاح.

۳- الباب ٦٦ فیه ٤ أحادیث.

٤- الفقیه ٤- ٤٠٨- ٥٨٨٥، و أورده فی الحدیث ٥ من الباب ١٨ من أبواب مقدمات التجارة، و أورد صدره فی الحدیث ۷ من الباب ١٩ من هذه الأبواب، و قطعة منه فی الحدیث ۸ من الباب ۸۳ من أبواب أحکام العشرة، و أخری فی الحدیث ۱ من الباب ۲۲ من أبواب مقدّمة العبادات.

٥- الفقیه ٤- ۳٥٥- ٥٧٦٢، و أورد صدره فی الحدیث ۷ من الباب ۸٠ من أبواب أحکام العشرة.

فَإِنَّکَ إِنْ ضَجِرْتَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَی حَقٍّ وَ إِنْ کَسِلْتَ لَمْ تُؤَدِّ حَقّاً یَا عَلِیُّ مَنِ اسْتَوْلَی عَلَیْهِ الضَّجَرُ رَحَلَتْ عَنْهُ الرَّاحَةُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت کرد که وصیت پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) به علی (علیه السلام) آمده است که فرمود: ای علی! شوخی مکن که خوبی و نیکویی تو را میبرد و دروغ مگو که نور تو را از بین میبرد و از دو خصلیت بر حذر باش یکی نالیدن و بی قراری نمودن و دیگری سستی زیرا اگر بی قراری کنی بر حق نمی توانی شکیبا باشی و اگر سستی کنی حقی را نمی توانی به دست آوری، ای علی! کسی که بی تابی و بی قراری بر او مسلط شود راحتی و آسایش از وجود او کوچ میکند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸٦۲ - رقم الحدیث الباب: ۳]

٢٠٨٦٢- ٣- (١) وَ فِی الْعِلَلِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عِیسَی الْعَلَوِیِّ (٢) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زِیَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عِیسَی بْنِ جَعْفَرٍ الْعَلَوِیِّ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ أَبِیهِ عَلِیِّ بْنِ أَبِی طَالِبٍ ع أَنَّ النَّبِیَّ ص قَالَ: عَلَامَةُ الصَّابِرِ فِی ثَلَاثٍ أَوَّلُهَا أَنْ لَا یَکْسَلَ وَ الثَّانِیَةُ أَنْ لَا یَضْجَرَ وَ الثَّالِثَةُ أَنْ لَا یَشْکُوَ مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لِأَنَّهُ إِذَا کَسِلَ فَقَدْ ضَیَّعَ الْحُقُوقَ وَ إِذَا ضَجِرَ لَمْ یُؤَدِّ الشُّکْرَ وَ إِذَا شَکَا مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَصَاهُ.

ترجمه:

عمر بن علی از پدرش علی بن ابی طالب (علیه السلام) روایت کند که فرمود: همانا پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: نشانه شخص صابر و شکیبا در سه چیز است: اول اینکه سستی نمی کند و دوم اینکه بی قراری نمی کند و سوم اینکه از پروردگار عزیز بزرگوارش شکایت نمی کند زیرا اگر سستی کند قطعا حقوقی را ضایع میکند و اگر بی قراری کند شکر و سپاس را به جای نیاورده است و اگر از پروردگارش شکایت کند او را نافرمانی کرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٨٦٣ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢٠٨٦٣- ٤- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِیسَ فِی آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ کِتَابِ الْمَشِیخَةِ لِلْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِی خَلَفٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی ع فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ وُلْدِهِ إِیَّاکَ وَ الْمِزَاحَ فَإِنَّهُ یَذْهَبُ بِنُورِ إِیمَانِکَ وَ یَسْتَخِفُّ مُرُوَّتَکَ وَ إِیَّاکَ وَ الضَّجَرَ وَ الْکَسَلَ فَإِنَّهُمَا یَمْنَعَانِکَ حَظَّکَ مِنَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَةِ.

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی التِّجَارَةِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ (٤).

ترجمه:

امام موسی بن جعفر (علیه السلام) به یکی از فرزندانش فرمود: از شوخی کردن بپرهیزد که نور ایمان تو را از بین میبرد و مروت و مردانگی تو را سبك میکند و از بی قراری و سستی حذر کن که این دو بهره دنیوی و اخروی تو را مانع میشوند.

۱- علل الشرائع ٤٩٨- ١.

۲- فی المصدر- أحمد بن محمّد بن عیسی العلوی الحسینی.

۳- مستطرفات السرائر ۸۰- ۹ و أورده فی الحدیث ٥ من الباب ۱۸ من أبواب مقدمات التجارة و قطعة منه فی الحدیث ۱ من الباب ۲۲ من أبواب مقدّمة العبادات.

٤- یأتی فی الحدیث ۳ من الباب ۱۳، و فی البابین ۱۸، ۱۹ من أبواب مقدمات التجارة، و فی الحدیثین ٤، ٥ من الباب ۹٥ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۸ من الباب ٤۱ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الحدیث ۱ من الباب ۱ من أبواب آداب القاضی. و تقدم ما یدلّ علیه فی الحدیث ٦ من الباب ۱ من أبواب نواقض الوضوء، و فی الحدیث ۲۲ من الباب ۱۸، و فی الحدیث ۳ من الباب ۲۱ من أبواب أحکام شهر رمضان.

٦٧- بَابُ كَرَاهَةِ الطَّمَعِ

اشارة

(۱) ٦٧ بَابُ كَرَاهَةِ الطَّمَعِ

ترجمه:

باب کراهت طمع ورزیدن

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٨٦٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٨٦٤- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا أَقْبَحَ بِالْمُؤْمِنِ أَنْ تَكُونَ لَهُ رَغْبَةٌ تُذِلُّهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: برای مومن چقدر زشت است که میل و رغبتی داشته باشد که او را به ذلت و خواری بکشاند.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٨٦٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٨٦٥- ٢- (٣) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ بَلَغَ بِهِ أَبَا جَعْفَرٍ ع قَالَ: بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ يَكُونُ لَهُ طَمَعٌ يَقُودُهُ وَ بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ لَهُ رَغْبَةٌ تُذِلُّهُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: بد بنده ای است که بنده ای که طمعکاری اش او را رهبری کند و بد بنده ای است آن بنده ای که دارای میل و رغبتی باشد که او را به خواری اندازد.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٨٦٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٨٦٦- ٣- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع رَأَيْتُ الْخَيْرَ كُلَّهُ قَدِ اجْتَمَعَ فِی قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِی أَيْدِی النَّاسِ.

ترجمه:

امام سجاد (علیه السلام) فرمود: دانسته ام که تمامی خیر و خوبی در بریدن طمع و چشم نداشتن به آنچه که در دستان مردمان است جمع شده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۶۷ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۸۶۷- ٤- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ سُلَیْمَانَ بْنِ رُشَیْدٍ عَنْ مُوسَی بْنِ سَلَّامٍ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ الَّذِی یُثْبِتُ الْإِیمَانَ فِی الْعَبْدِ قَالَ الْوَرَعُ وَ الَّذِی یُخْرِجُهُ مِنْهُ الطَّمَعُ.

ترجمه:

سعدان گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: آن چیزی که ایمان را در درون بنده ثابت و پا بر جا میکند چیست حضرت فرمود: باز ایستادن از گناه، و آن چیزی که ایمان را از دل او بیرون میکند طمع است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۶۸ - رقم الحدیث الباب: ٥]

۲۰۸۶۸- ٥- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع

۱- الباب ٦٧ فیه ۹ أحادیث.

۲- الکافی ۲- ۳۲۰- ۱.

۳- الکافی ۲- ۳۲۰- ۲.

٤- الکافی ۲- ۳۲۰- ۳، و أورده فی الحدیث ٤ من الباب ٣٦ من أبواب الصدقة.

٥- الکافی ۲- ۳۲۰- ٤.

٦- الفقيه ٤- ٣٩٢- ٥٨٣٤.

فِی وَصِیَّتِهِ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِیَّةِ قَالَ: إِذَا أَحْبَبْتَ أَنْ تَجْمَعَ خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الآخِرَةِ فَاقْطَعْ طَمَعَکَ مِمَّا فِی أَیْدِی النَّاسِ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) در وصیتش به محمد بن حنفیه فرمود: اگر دوست داری که خیر دنیا و آخرت را برای خود گرد آوری پس طمع و چشم داشتنت را به آنچه که در دستان مردمان است قطع کن.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٨٦٩ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢٠٨٦٩- ٦- (١) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: أَتَی رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ ص فَقَالَ عَلِّمْنِی یَا رَسُولَ اللَّهِ شَیْئاً فَقَالَ عَلَیْکَ بِالْیَأْسِ مِمَّا فِی أَیْدِی النَّاسِ فَإِنَّهُ الْغِنَی الْحَاضِرُ قَالَ زِدْنِی یَا رَسُولَ اللَّهِ- قَالَ إِیَّاکَ وَ الطَّمَعَ فَإِنَّهُ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: مردی به خدمت رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) آمد و عرض کرد: ای رسول خدا! به من چیزی بیاموز. حضرت فرمود: بر تو باد که از آنچه که در دستان مردمان است مایوس باشی که این چنین روحیه ای ثروتی حاضر و آماده است. مرد دوباره عرض کرد: ای رسول خدا! بیش از از این بفرما. فرمود: از طمع بر حذر باش که طمع، فقری حاضر و آماده است.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٨٧٠ - رقم الحدیث الباب: ٧]

۲۰۸۷۰- ۷- (۲) وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ یَحْیَی الْأَشْعَرِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیِّ عَنْ أَبِیهِ عَنْ یُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: سُئِلَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ ع مَا ثَبَاتُ الْإِیمَانِ قَالَ الْوَرَعُ فَقِیلَ مَا زَوَالُهُ قَالَ الطَّمَعُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت کند که: از امیرالمؤمنین (علیه السلام) پرسیده شد که: چه چیزی مایه ثبات و پابرجایی ایمان است فرمود: باز ایستادن از گناه، پرسیده شد: چه چیز باعث زوال ایمان است فرمود: طمع.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۸۷۱- ۸- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع قَالَ: أَکْثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: بیشترین جایی که عقلها به زمین میخورد در زیر درخشیدن طمعکاری ها است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۷۲ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۰۸۷۲- ۹- (٤) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِی الْمُفَضَّلِ عَنِ (الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ سَهْلٍ) (٥) عَنْ مُوسَی بْنِ عُمَرَ بْنِ یَزِیدَ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضَا

۱- الفقیه ٤- ٤١٠- ٥٨٩٤، و أورده عن المحاسن فی الحدیث ۷ من الباب ۳۳ من هذه الأبواب.

۲- أمالی الصدوق ۲۳۸- ۱۱.

۳- نهج البلاغة ۳- ۲۰۲- ۲۱۹.

٤- أمالی الطوسیّ ۲- ۱۲۲.

٥- فی المصدر- الحسن بن علیّ بن سهل العاقولی.

عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِیٍّ ع قَالَ: جَاءَ خَالِدٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَالَ یَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِی وَ أَقِلَّهُ لَعَلِّی أَحْفَظُ فَقَالَ أُوصِیکَ بِخَمْسٍ بِالْیَأْسِ مِمَّا فِی أَیْدِی النَّاسِ فَإِنَّهُ الْغِنَی الْحَاضِرُ وَ إِیَّاکَ وَ الطَّمَعَ فَإِنَّهُ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ وَ صَلِّ صَلَاةَ مُوَدِّعٍ وَ إِیَّاکَ وَ مَا تَعْتَذِرُ مِنْهُ وَ أَحِبَّ لِأَخِیکَ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِکَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۱).

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) از پدر بزرگوارش و ایشان از پدرانش روایت کند که: علی (علیه السلام) فرمود نن خالد به نزد رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) آمد و عرض کرد: ای رسول خدا! مرا سفارشی فرما و کوتاه باشد شاید بتوانم آن را به خاطر بسپرم. حضرت فرمود: تو را به پنج چیز سفارش میکنم: یاس و ناامیدی نسبت به آنچه که در اختیار مردم است زیرا اینگونه یاس ثروتی حاضر و آماده است، و از طمع بر حذر باش که آن فقری حاضر و آماده است، و نماز چنان به جای آور که گویا در حال وداع هستی، و از چیزی که از به جای آوردنش باید عذرخواهی کنی بر حذر باش، و برای برادر خود چیزی را که برای خود دوست میداری دوست بدار.

٦٨- بَابُ کَرَاهَةِ الْخُرْقِ

اشارة

(۲) ٦٨ بَابُ كَرَاهَةِ الْخُرْقِ

ترجمه:

باب کراهت درشتی کردن (ناسازگاری)

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۸۷۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۸۷۳- ۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی لَيْلَى عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَنْ قُسِمَ لَهُ الْخُرْقُ حُجِبَ عَنْهُ الْإِيمَانُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ السَّعْدَآبَادِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیِّ (٤) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی لَيْلَى (٥) مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: کسی که درشتی کردن برایش مقدر و قسمت شده است ایمان از او باز داشته شده و پوشانده شده است.

۱- تقدم فی الحدیث ۲۷ من الباب ٤، و فی الحدیث ۱۰ من الباب ٤٩ من هذه الأبواب، و فی الباب ٣٦ من أبواب الصدقة، و فی الحدیث ٦ من الباب ۲۹ من أبواب أحکام الملابس. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیث ۱۱ من الباب ۳۱ من أبواب النکاح المحرم.

٢- الباب ٦٨ فيه حديثان.

٣- الكافى ٢- ٣٢١- ١.

٤- فى الأمالى زيادة- عن أبيه.

٥- فى المصدر- محمّد بن عبد الرحمن بن أبى ليلى.

٦- أمالى الصدوق ١٧١- ٤.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٨٧٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٨٧٤- ٢- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَوْ كَانَ الْخُرْقُ خَلْقاً يُرَى مَا كَانَ فِى شَيْ ءٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ أَقْبَحُ مِنْهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٢).

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله عليه وآله و سلم) فرموده است: اگر درشتی به صورت یکی از آفریدگان دیده میشد هیچ چیز از آفریدگان خداوند زشت تر از او نبود.

٦٩- بَابُ تَحْرِيمِ إِسَاءَةِ الْخُلُقِ

اشارة

(٣) ٦٩ بَابُ تَحْرِيمِ إِسَاءَةِ الْخُلُقِ

ترجمه:

باب تحريم بد اخلاقى

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۸۷۵ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۸۷۵- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: راستی که بد اخلاقی عمل را تباه میکند همچنانکه سرکه عسل را فاسد میسازد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۸۷٦ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۰۸۷٦- ۲- (٥) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ص أَبَى اللَّهُ لِصَاحِبِ الْخُلُقِ السَّيِّئِ بِالتَّوْبَةِ قِيلَ وَ كَيْفَ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ- قَالَ إِذَا تَابَ مِنْ ذَنْبٍ وَقَعَ فِي ذَنْبٍ أَعْظَمَ مِنْهُ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) روايت كند كه: پيامبر اكرم (صلیی الله عليه وآله و سلم) فرمود: خداوند از توبه شخصی كه دارای اخلاق بد است كراهت دارد. عرض شد كه: ای رسول خدا! اين چگونه است فرمود: هنگامی كه از گناهی توبه ميكند در گناهی بزرگتر از گناه گذشته واقع ميشود.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۸۷۷ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۰۸۷۷- ۳- (٦) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ لَيُفْسِدُ الْإِيمَانَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: براستی که بدخلقی هر اینه ایمان را تباه کند. چونان که سرکه عسل را

۱- الکافی ۲- ۳۲۱- ۲.

۲- تقدم فی الباب ۳، و فی الحدیثین ۱، ۲ من الباب ۲۷ من هذه الأبواب. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیث ۵ من الباب ۹۱ من هذه الأبواب.

۳- الباب ٦۹ فیه ۸ أحادیث.

٤- الکافی ۲- ۳۲۱- ۱.

۵- الکافی ۲- ۳۲۱- ۲.

٦- الکافی ۲- ۳۲۱- ۳.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۷۸ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۸۷۸- ٤- (۱) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ بْنِ بَزِیعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ غَالِبٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ عَذَّبَ نَفْسَهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ بْنِ بَزِیعٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر کس اخلاقش بد شد خود را در عذاب قرار داده است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۸۷۹ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۰۸۷۹- ۵- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى بَعْضِ أَنْبِيَائِهِ الْخُلُقُ السَّيِّئُ يُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند عزوجل به یکی از پیامبرانش وحی فرستاد که: اخلاق بد عمل را فاسد میکند همچنانکه سرکه باعث فاسد شدن عسل میگردد

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۸۸۰ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۰۸۸۰- ٦- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِی وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ لِكُلِّ ذَنْبٍ تَوْبَةٌ إِلَّا سُوءَ الْخُلُقِ فَإِنَّ صَاحِبَهُ كُلَّمَا خَرَجَ مِنْ ذَنْبٍ دَخَلَ فِی ذَنْبٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت کند که در وصیت پیامبر اکرم (صلیی الله علیه وآله و سلم) به علی (علیه السلام) آمده است: ای علی! هر گناهی توبه ای دارد به جز بد اخلاقی زیرا کسی که دارای اخلاق بد است هر زمان که از گناهی بیرون میرود در گناهی دیگر وارد میشود.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۸۸۱ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۰۸۸۱- ۷- (۵) وَ فِی عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدَ تَقَدَّمَتْ فِی إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (٦) عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص

۱- الکافی ۲- ۳۲۱- ٤.

۲- أمالی الصدوق ۱۷۱- ۳.

۳- الکافی ۲- ۳۲۲- ٥، و عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۳۷- ۹٦ بسند آخر، و أورده فی الحدیث ۱۸ من الباب ۱۰٤ من أبواب العشرة.

٤- الفقیه ٤- ۳٥٥- ٥۷٦۲.

٥- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۳۱- ٤۱، و أورده فی الحدیث ۱۷ من الباب ۱۰٤ من أبواب العشرة.

٦- تقدم فی الحدیث ٤ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء.

عَلَيْكُمْ بِحُسْنِ الْخُلُقِ فَإِنَّ حُسْنَ الْخُلُقِ فِی الْجَنَّةِ لَا مَحَالَةَ وَ إِيَّاكُمْ وَ سُوءَ الْخُلُقِ فَإِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ فِی النَّارِ لَا مَحَالَةَ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت کند که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده: بر شما باد به خوش اخلاقی زیرا اخلاق نیکو حتما جایگاهش در بهشت است و از بد اخلاقی بر حذر باشید زیرا اخلاق بد حتما جایگاهش در دوزخ است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۸۲ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۸۸۲- ۸- (۱) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ ع مَا مِنْ ذَنْبٍ إِلَّا وَ لَهُ تَوْبَةٌ وَ مَا مِنْ تَائِبٍ إِلَّا وَ قَدْ تَسْلَمُ لَهُ تَوْبَتُهُ مَا خَلَا السَّيِّئَ الْخُلُقِ لِأَنَّهُ لَا يَتُوبُ (۲) مِنْ ذَنْبٍ إِلَّا وَقَعَ فِی غَيْرِهِ أَشَرَّ مِنْهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدر بزرگوارش روایت کرد که: علی (علیه السلام) فرمود: هیچ گناهی نیست جز اینکه توبه ای دارد و هیچ توبه کننده ای نیست جز اینکه توبه اش برای او سالم و دست نخورده میماند مگر کسی که بد اخلاق است زیرا چنین کسی از هیچ گناهی توبه نمی کند جز اینکه در گناهی بدتر از آن وارد میشود.

۷۰- بَابُ تَحْرِيمِ السَّفَهِ وَ كَوْنِ الْإِنْسَانِ مِمَّنْ يُتَّقَى شَرُّهُ

اشارة

(٤) ۷۰ بَابُ تَحْرِيمِ السَّفَهِ وَ كَوْنِ الْإِنْسَانِ مِمَّنْ يُتَّقَى شَرُّهُ

ترجمه:

باب تحریم نادانی کردن و اینکه آدمی از کسانی باشد که از بدی او پرهیز میشود

[رقم الحديث الكلي: ۲۰۸۸۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۸۸۳- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع فِي رَجُلَيْنِ يَتَسَابَّانِ فَقَالَ الْبَادِئُ مِنْهُمَا أَظْلَمُ وَ وِزْرُهُ وَ وِزْرُ صَاحِبِهِ عَلَيْهِ مَا لَمْ يَتَعَدَّ الْمَظْلُومُ.

ترجمه:

امام موسی کاظم (علیه السلام) درباره دو مرد به یکدیگر دشنام میدادند فرمود: آنکه آغاز نموده ستمکارتر است و گناه خود و طرف مقابلش به گردن اوست البته در صورتی که آنکه مظلوم واقع شده از حد خود تجاوز نکند.

۱- قرب الإسناد ۲۲.

۲- فی المصدر- لا یکاد یتوب.

۳- تقدم فی الحدیثین ۲، ۱٤ من الباب ٤، و فی الحدیث ۳ من الباب ۱٦ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ٤ من الباب ۱۰٦، و فی الحدیث ۱ من الباب ۱۰۷، و فی الحدیث ۸ من الباب ۱۳٦، و فی الحدیث ۱ من الباب ۱۳۷ من أبواب أحکام العشرة، و فی الحدیث ۱٤ من الباب ٥ من أبواب ما تجب فیه الزکاة، و فی الحدیث ٦ من الباب ۲۹ من أبواب أحکام الملابس. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیث ۲ من الباب ۷٦ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۱ من الباب ۳۰ من أبواب مقدمات النکاح، و فی الباب ۱۲ من أبواب الأطعمة المباحة.

٤- الباب ۷۰ فیه ۹ أحادیث.

٥- الکافی ۲- ۳۲۲- ۳، و أورده فی الحدیث ۱ من الباب ۱٥۸ من أبواب العشرة.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۸٤ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۰۸۸٤- ۲- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِی الْمَغْرَاءِ عَنِ الْحَلَبِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تَسْفَهُوا فَإِنَّ أَئِمَّتَکُمْ لَیْسُوا بِسُفَهَاءَ وَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ کَافَأَ السَّفِیهَ بِالسَّفَهِ فَقَدْ رَضِیَ بِمِثْلِ مَا أَتَی إِلَیْهِ حَیْثُ احْتَذَی مِثَالَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خود را به نادانی و بی خردی نزنید زیرا پیشوایان شما نادان نبوده و نیستند. و فرمود: کسی که با شخص نادان به نادانی مقابله کند تحقیقا به شبیه همان عملی که با وی صورت گرفته است خوشنود گردیده است زیرا به شخص نادان اقتدا و از وی پیروی کرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۸۵ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۸۸۵- ۳- (۲) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيِّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع لَا يَكُونُ السَّفَهُ وَ الْغِرَّةُ (۳) فِي قَلْبِ الْعَالِمِ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: نادانی و ناشی گری در دل شخص دانشمند نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۸٦ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۸۸٦- ٤- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِي قُرَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ السَّفَهَ خُلُقُ لَئِيمٍ يَسْتَطِيلُ عَلَى مَنْ دُونَهُ وَ يَخْضَعُ لِمَنْ فَوْقَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: راستی که نادانی خصلیت شخص فرومایه و پست است، فرومایه بر زیر دست خود تکبر میورزد و برای بالا دست خود فروتنی میکند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۸۷ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۸۸۷- ۵- (۵) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ النَّبِيَّ ص قَالَ: إِنَّ مِنْ شَرِّ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ تُكْرَهُ مُجَالَسَتُهُ لِفُحْشِهِ.

وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در حدیثی فرمود که: پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: به راستی که بدترین بندگان خدا کسی است که به خاطر پلیدی اش همنشینی با او ناپسند شمرده میشود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۸۸ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۰۸۸۸- ٦- (۷) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِیَادٍ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عِیصِ بْنِ

ص: ۳۰

۱- الکافی ۲- ۳۲۲- ۲.

۲- الکافی ۱- ۳٦- ٥.

۳- الغرة- الغفلة، انظر (مجمع البحرین غرر مجمع البحرین ۳- ٤۲۲).

٤- الکافی ۲- ۳۲۲- ۱.

٥- الکافی ۲- ۳۲٦- ۱، و أورده فی الحدیث ۸ من الباب ۷۱ من هذه الأبواب.

٦- الکافی ۲- ۳۲٥- ۸.

۷- الکافی ۲- ۳۲۲- ٤.

الْقَاسِمِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ أَبْغَضَ خَلْقِ اللَّهِ عَبْدٌ اتَّقَی النَّاسُ لِسَانَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا نفرت انگیزترین مخلوق خدا بنده ای است که مردم از زبان او پرهیز میکنند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۸۹ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۸۸۹- ۷- (۱) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص شَرُّ النَّاسِ یَوْمَ الْقِیَامَةِ الَّذِینَ یُکْرَمُونَ اتِّقَاءَ شَرِّهِمْ.

ترجمه:

رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: بدترین مردم در روز قیامت کسانی هستند که از ترس شرشان مورد اکرام و احترام واقع میشوند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۹۰ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۸۹۰- ۸- (۲) وَ عَنْ عَلِیٍّ عَنْ أَبِیهِ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ السَّکُونِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص شَرُّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ یَوْمَ الْقِیَامَةِ- الَّذِینَ یُکْرَمُونَ اتِّقَاءَ شَرِّهِمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) روایت کند که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: بدترین مردم در نزد خداوند در روز قیامت کسانی هستند که برای پرهیز از شرشان مورد احترام واقع میشوند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۹۱ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۰۸۹۱- ۹- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی بْنِ عُبَیْدٍ عَنْ یُونُسَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ خَافَ النَّاسُ لِسَانَهُ فَهُوَ فِی النَّارِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٤) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که مردم از زبانش بترسند جایگاهش در آتش است.

۷۱- بَابُ تَحْرِيمِ الْفُحْشِ وَ وُجُوبِ حِفْظِ اللِّسَانِ

اشارة

(٦) ۷۱ بَابُ تَحْرِيمِ الْفُحْشِ وَ وُجُوبِ حِفْظِ اللِّسَانِ

ترجمه:

باب تحریم بد زبانی و وجوب حفظ نمودن زبان

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۸۹۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۸۹۲- ۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ

ص: ۳۱

۱- الكافى ۲- ۳۲۷- ٤.

۲- الكافى ۲- ۳۲٦- ۲.

۳- الكافى ۲- ۳۲۷- ۳.

٤- تقدم فى الحديث ۱۸ من الباب ٤، و فى الحديثين ۸، ۱۰ من الباب ۲٦، و فى الحديثين ۷، ۸ من الباب ٤۹ من هذه الأبواب.

٥- يأتى فى الحديثين ۸، ۱۱ من الباب ۷۱ من هذه الأبواب.

٦- الباب ٧١ فيه ١١ حديثا.

٧- الكافی ٢- ٣٢٣- ١.

أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مِنْ عَلَامَاتِ شِرْكِ الشَّيْطَانِ الَّذِی لَا يُشَكُّ فِيهِ أَنْ يَكُونَ فَحَّاشاً لَا يُبَالِی مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ فِيهِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: از نشانه های شراكت نمودن شيطان كه بی گمان اين نشانه بيانگر شريك شدن شيطان در روحيه و اعمال شخص است اين است كه شخصی بد زبان باشد و باكی نداشته كه چه میگويد و چه درباره اش گفته میشود.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٨٩٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٨٩٣- ٢- (١) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِی جَمِيلَةَ يَرْفَعُهُ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ.

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) فرمود: راستی كه خداوند شخص بد زبان بيهوده گوی را دشمن ميدارد.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٨٩٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٨٩٤- ٣- (٢) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنِ الْحَسَنِ الصَّيْقَلِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ الْفُحْشَ وَ الْبَذَاءَ وَ السَّلَاطَةَ (٣) مِنَ النِّفَاقِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا دشنام دادن و هرزه گویی و زبان درازی ناشی از نفاق و دو رویی است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۹۵ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۸۹۵- ٤- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِی ءَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) روایت کند که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: راستی که خداوند شخص دشنام دهنده و هرزه گو و در خواست کننده سمج و لجوج را دشمن میدارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۹٦ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۸۹٦- ۵- (۵) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لِعَائِشَةَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ الْفُحْشَ لَوْ كَانَ مِثَالًا لَكَانَ مِثَالَ سَوْءٍ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) روایت کند که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) به عایشه فرمود: ای عایشه! راستی که اگر بد زبانی در قالب و شکلی در آمده بود حتما صورتی بد و زشت داشت.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۹۷ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۰۸۹۷- ٦- (٦) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّی بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ

١- الكافی ٢- ٣٢٤- ٤.

٢- الكافی ٢- ٣٢٥- ١٠.

٣- السلاطة- حدة اللسان (الصحاح سلط الصحاح ٣- ١١٣٤).

٤- الكافی ٢- ٣٢٥- ١١.

٥- الكافی ٢- ٣٢٥- ١٢ و الكافی ٢- ٣٢٤- ٦، و أورد مثله فی الحديث ٤ من الباب ٤٩ من أبواب أحكام العشرة.

٦- الكافی ٢- ٣٢٥- ١٣.

أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ قَالَ: قَالَ: مَنْ فَحَشَ عَلَى أَخِيهِ الْمُسْلِمِ نَزَعَ اللَّهُ مِنْهُ بَرَكَةَ رِزْقِهِ وَ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ وَ أَفْسَدَ عَلَيْهِ مَعِيشَتَهُ.

ترجمه:

احمد بن محمد از برخی از کسانی که از آنان حدیث نقل میکند، روایت کند که: معصوم (علیه السلام) فرمود: کسی که به برادر مسلمان خود دشنام دهد خداوند برکت روزی اش را از او میگیرد و او را به خود وا میگذارد و زندگی اش را بر او تباه میسازد.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٨٩٨ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢٠٨٩٨- ٧- (١) وَ عَنْهُ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ غَسَّانَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ لِی مُبْتَدِئاً يَا سَمَاعَةُ مَا هَذَا الَّذِی كَانَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَ جَمَّالِكَ إِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ فَحَّاشاً أَوْ سَخَّاباً أَوْ لَعَّاناً فَقُلْتُ وَ اللَّهِ لَقَدْ كَانَ ذَلِكَ أَنَّهُ ظَلَمَنِی فَقَالَ إِنْ كَانَ ظَلَمَكَ لَقَدْ أَرْبَيْتَ عَلَيْهِ إِنَّ هَذَا لَيْسَ مِنْ فِعَالِی وَ لَا آمُرُ بِهِ شِيعَتِی- اسْتَغْفِرْ رَبَّكَ وَ لَا تَعُدْ قُلْتُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ لَا أَعُودُ.

ترجمه:

سماعه گوید: بر امام صادق (علیه السلام) وارد شدم، حضرت بدون اینکه من چیزی گفته باشم فرمود: ای سماعه! بین تو و شتردارت چه گذشته است بر حذر باش از اینکه دشنام دهنده یا داد و فریاد کننده یا لعن کننده باشی. عرض کردم: سوگند به خدا که او به من ظلم کرد. حضرت فرمود: اگر او به تو ستم کرد تو که بیشتر به او ستم کردی راستی که اینگونه رفتار نه با کردار من سازگار است و نه پیروان خود را به چنین رفتاری امر میکنم، از پروردگارت طلب مغفرت کن و دیگر تکرار نکن. من گفتم: از خداوند طلب مغفرت میکنم و دیگر چنین عملی را تکرار نمی کنم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۸۹۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۸۹۹- ۸- (۲) الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ شُعَیْبٍ الْعَقَرْقُوفِیِّ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ مِنْ أَشَرِّ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ تُکْرَهُ مُجَالَسَتُهُ لِفُحْشِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در حدیثی فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: راستی که از بدترین بندگان خدا کسی است که به خاطر بد زبانی اش همنشینی با او ناپسند شمرده میشود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۰۰ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۰۹۰۰- ۹- (۳) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ (٤) إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْحَیِیَّ الْحَلِیمَ الْغَنِیَّ الْمُتَعَفِّفَ أَلَا وَ إِنَّ اللَّهَ یُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِی ءَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: راستی که خداوند شخص صاحب شرم و بردبار و ثروتمند پاکدامن را دوست دارد، آگاه باشید که خداوند شخص دشنام دهنده هرزه گو و سائلی را که سماجت میکند دشمن میدارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۰۹۰۱- ۱۰- (۵) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنِ الْحَسَنِ الصَّيْقَلِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِيثٍ قَالَ: إِنَّ الْحَيَاءَ

۱- الکافی ۲- ۳۲٦- ۱٤.

۲- الزهد- ۹- ۱٦، و أورد مثله فی الحدیث ٥ من الباب ۷۰ من هذه الأبواب.

۳- الزهد ۱۰- ۲۰.

٤- اضاف فی المصدر- قال رسول اللّه (صلیّی اللّه علیه و آله).

٥- الزهد ۱۰- ۲۱، و أورد صدره عن الکافی فی الحدیث ٤ من الباب ۱۱۰ من أبواب أحکام العشرة.

وَ الْعَفَافَ وَ الْعِيَّ أَعْنِی عِيَّ اللِّسَانِ لَا عِيَّ الْقَلْبِ مِنَ الْإِيمَانِ وَ الْفُحْشَ وَ الْبَذَاءَ وَ السَّلَاطَةَ مِنَ النِّفَاقِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: راستی که حیا و پاکدامنی و درمانده بودن از ایمان است البته مراد من درمانده بودن زبان است نه درمانده بودن قلب، و دشنام و هرزه گویی و زبان درازی از نفاق است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۰۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۰۹۰۲- ۱۱- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ أَفْضَلُ الْجِهَادِ مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ يَا عَلِيُّ مَنْ خَافَ النَّاسُ لِسَانَهُ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ- يَا عَلِيُّ شَرُّ النَّاسِ مَنْ أَكْرَمَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ فُحْشِهِ وَ شَرِّهِ يَا عَلِيُّ شَرُّ النَّاسِ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَاهُ وَ شَرٌّ مِنْهُ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (۲) وَ فِي أَحَادِيثِ الْعِشْرَةِ (۳) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: در وصیت پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) به علی (علیه السلام) آمده است: ای علی! بالاترین جهاد کسی است که مردم از زبانش در بیم و هراس باشند اهل دوزخ است. ای علی! بدترین مردم کسی است که مردم او را از ترس بدزبانی و بدکاری اش اکرام و احترام کنند، ای علی! بدترین مردمان کسی است که آخرتش را به دنیایش بفروشد و بدتر از او کسی است که آخرتش را به دنیا دیگران بفروشد.

۷۲- بَابُ تَحْرِيمِ الْبَذَاءِ وَ عَدَمِ الْمُبَالاةِ بِالْقَوْلِ

اشارة

(۵) ۷۲ بَابُ تَحْرِيمِ الْبَذَاءِ وَ عَدَمِ الْمُبَالاةِ بِالْقَوْلِ

ترجمه:

باب تحریم هرزه گویی و بدون مبالات سخن گفتن

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۹۰۳ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۹۰۳- ۱- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ

١- الفقيه ٤- ٣٥٣- ٥٧٦٢.

٢- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٣، و فى الحديث ١٤ من الباب ٤، و فى الأحاديث ١، ٨، ١٠ من الباب ٢٦، و فى الأحاديث ٥، ٧، ٨، ١٥ من الباب ٤٩، و فى الباب ٧٠ من هذه الأبواب.

٣- تقدم فى الأبواب ١١٧، ١١٨، ١١٩، ١٢٠ من أبواب أحكام العشرة. و تقدم ما يدلّ على المقصود فى الحديث ٢ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء، و فى الباب ١١ من أبواب آداب الصائم، و فى الحديث ١٠ من الباب ٣١، و فى الحديث ١٠ من الباب ٣٢ من أبواب الصدقة، و فى الحديث ٢١ من الباب ٥ من أبواب ما تجب فيه الزكاة.

٤- يأتى فى البابين ٧٢، ٧٣، و فى الحديث ٢ من الباب ٧٦، و فى الحديث ٢ من الباب ٩٧ من هذه الأبواب، و فى الحديث ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف، و فى الحديث ١ من الباب ٣٢ من أبواب الشهادات.

٥- الباب ٧٢ فيه ٥ أحاديث.

٦- الكافى ٢- ٣٢٣- ٢، و أورد مثله عن الفقيه فى الحديث ١٥ من الباب ٤٩ من هذه الأبواب.

ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا رَأَیْتُمُ الرَّجُلَ لَا یُبَالِی مَا قَالَ وَ لَا مَا قِیلَ لَهُ (فَهُوَ شِرْکُ الشَّیْطَانِ) (١).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: هرگاه دیدید که مردی باکی ندارد که چه میگوید و چه درباره اش گفته میشود چنین کسی شریك شیطان است.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٩٠٤ - رقم الحدیث الباب: ٢]

٢٠٩٠٤- ٢- (٢) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ أَبَانِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ عَنْ سُلَيْمِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْجَنَّةَ عَلَى كُلِّ فَحَّاشٍ بَذِيءٍ قَلِيلِ الْحَيَاءِ لَا يُبَالِي مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ لَهُ فَإِنَّكَ إِنْ فَتَّشْتَهُ لَمْ تَجِدْهُ إِلَّا لِغَيَّةٍ أَوْ شِرْكِ شَيْطَانٍ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ فِي النَّاسِ شِرْكُ شَيْطَانٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَ مَا تَقْرَأُ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ شارِكْهُمْ فِي الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ (٣) الْحَدِيثَ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: راستی که خداوند بهشت را بر هر دشنام دهنده زشت گفتار کم حیا که باکی ندارد که چه میگوید و چه درباره اش گفته میشود حرام ساخته است به راستی که اگر درباره چنین کسی جستجو و کاوش کنی او را گمراه یا شریك شیطان مییابی. عرض شد: ای رسول خدا! آیا در بین مردم شریك شیطان وجود دارد؟ رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: آیا سخن خدای عزوجل را نخوانده ای که میفرماید: «و با آنان در دارایی ها و فرزندانشان شراکت کن»

[رقم الحديث الكلي: ٢٠٩٠٥ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٩٠٥- ٣- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ وَ الْجَفَاءُ فِي النَّارِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: زشت گفتاری ناشی از ستمکاری است و ستمکاری در آتش است.

[رقم الحديث الكلي: ٢٠٩٠٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٠٩٠٦- ٤- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع

ص: ٣٥

١- فی المصدر- فانه لغية أو شرک شيطان.

٢- الكافی ٢- ٣٢٣- ٣.

٣- الاسراء ١٧- ٦٤.

٤- الزهد ٧- ١٢.

٥- الكافی ٢- ٣٢٥- ٩.

٦- الفقيه ٤- ٣٥٥- ٥٧٦٢.

فِی وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ حَرَّمَ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى كُلِّ فَاحِشٍ بَذِی ءٍ لَا يُبَالِی مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ لَهُ يَا عَلِيُّ طُوبَى لِمَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَ حَسُنَ عَمَلُهُ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) از پدران بزرگوارش (عليه السلام) روايت فرمود كه: در وصيت پيامبر اكرم (صلى الله عليه وآله و سلم) به على (عليه السلام) آمده است: اى على! خداوند بهشت را بر هر دشنام دهنده زشت گفتار كه باكى ندارد كه چه ميگويد و چه درباره اش گفته ميشود حرام ساخته است، اى على! خوشا به حال كسى كه عمرش طولانى و كردارش نيكو باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٠٧ - رقم الحديث الباب: ٥]

۲۰۹۰۷- ۵- (۱) الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِی عُبَيْدَةَ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ وَ الْإِيمَانُ فِی الْجَنَّةِ- وَ الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ وَ الْجَفَاءُ فِی النَّارِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۲) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: حیا از ایمان است و ایمان در بهشت است و زشت گفتاری از ستمکاری است و ستمکاری جایگاهش آتش است.

۷۳- بَابُ تَحْرِيمِ الْقَذْفِ حَتَّی لِلْمُشْرِکِ مَعَ عَدَمِ الِاطِّلَاعِ

اشارة

(٤) ۷۳ بَابُ تَحْرِيمِ الْقَذْفِ حَتَّی لِلْمُشْرِکِ مَعَ عَدَمِ الِاطِّلَاعِ

ترجمه:

باب تحریم بدون اطلاع نسبت زنا دادن حتی به مشرك

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۰۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۹۰۸- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ (٦) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ نُعْمَانَ الْجُعْفِیِّ قَالَ: کَانَ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع صَدِيقٌ لَا يَکَادُ يُفَارِقُهُ إِلَی أَنْ قَالَ فَقَالَ يَوْماً لِغُلَامِهِ يَا ابْنَ الْفَاعِلَةِ أَيْنَ کُنْتَ قَالَ فَرَفَعَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَدَهُ فَصَکَّ بِهَا جَبْهَةَ نَفْسِهِ ثُمَّ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَقْذِفُ أُمَّهُ قَدْ کُنْتُ أَرَی أَنَّ لَکَ وَرَعاً فَإِذَا لَيْسَ لَکَ وَرَعٌ فَقَالَ جُعِلْتُ فِدَاکَ إِنَّ أُمَّهُ سِنْدِيَّةٌ مُشْرِکَةٌ فَقَالَ أَ مَا

١- الزهد ٦- ١٠، و أورد صدره عن الكافی فی الحديث ٢ من الباب ١١٠ من أبواب أحكام العشرة.
٢- تقدم فی الحديث ٨ من الباب ٤٩، و فی الحديث ١٥ من الباب ٥٩، و فی الباب ٧١ من هذه الأبواب، و فی الحديث ٩ من الباب ٩ من أبواب صلياة المسافر.
٣- يأتی فی الحديث ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الباب ١٩ من أبواب القذف.
٤- الباب ٧٣ فيه ٤ أحاديث.
٥- الكافی ٢- ٣٢٤- ٥.
٦- فی المصدر زيادة- عن محمّد بن سالم.

عَلِمْتَ أَنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ نِكَاحاً تَنَحَّ عَنِّی فَمَا رَأَيْتُهُ يَمْشِی مَعَهُ حَتَّی فَرَّقَ بَيْنَهُمَا الْمَوْتُ.

ترجمه:

عمر بن نعمان جعفی گويد: امام صادق (عليه السلام) دوستی داشت كه همواره در كنار حضرت بود و از ايشان جدايی نمی كرد روزی به غلام خود گفت: ای زنا زاده كجا بودی امام صادق (عليه السلام) دستش را بالا برد و محكم به پيشانی خود كوبيد سپس فرمود: سبحان الله! آيا به مادر او نسبت زنا ميدهی من معتقد بودم كه تو دارای ورع و پرهيزكاری هستی ولی اكنون پرهيزكاری در تو نيست. عرض كرد: فدايت گردم، مادر اين غلام اهل سند و مشرك بوده. حضرت فرمود: آيا نمی دانی كه هر امتی برای خود نكاحی دارد؟ از من دور شو. راوی گويد: من ديگر آن مرد را همراه حضرت نديدم تا اينكه مرگ بين او و حضرت جدايی افكند.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٩٠٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٩٠٩- ٢- (١) قَالَ وَ فِی رِوَايَةٍ أُخْرَی أَنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ نِكَاحاً يَحْتَجِزُونَ بِهِ عَنِ الزِّنَا.

ترجمه:

راوی گوید: در روایت دیگری آمده است که: همانا برای هر امتی نکاحی هست به وسیله آن از زنا محفوظ میشوند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۱۰ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۹۱۰- ۳- (۲) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَیْدٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ إِنَّ بَعْضَ أَصْحَابِنَا یَفْتَرُونَ وَ یَقْذِفُونَ مَنْ خَالَفَهُمْ فَقَالَ الْکَفُّ عَنْهُمْ أَجْمَلُ ثُمَّ قَالَ یَا أَبَا حَمْزَةَ وَ اللَّهِ إِنَّ النَّاسَ کُلَّهُمْ أَوْلَادُ بَغَایَا مَا خَلَا شِیعَتَنَا ثُمَّ قَالَ نَحْنُ أَصْحَابُ الْخُمُسِ (۳) وَ قَدْ حَرَّمْنَاهُ عَلَی جَمِیعِ النَّاسِ مَا خَلَا شِیعَتَنَا الْحَدِیثَ.

ترجمه:

ابی حمزه گوید: به امام باقر (علیه السلام) عرض کردم که: برخی از اصحاب ما افترا میزنند و به مخالفین خود نسبت زنا میدهند حضرت فرمود: نیکوتر این است که از دادن نسبت بد به آنان دست بکشند سپس فرمود: ای ابا حمزه! به خدا سوگند که این مردم همگی فرزندان فحشا هستند به جز شیعیان ما سپس فرمود: ما اصحاب خمس هستیم و آن را بر همه مردم بجز شیعیانمان حرام کرده ایم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۱۱ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۹۱۱- ٤- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ أَبِی بَکْرٍ الْحَضْرَمِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ یَفْتَرِی عَلَی الرَّجُلِ مِنْ جَاهِلِیَّةِ الْعَرَبِ- فَقَالَ یُضْرَبُ حَدّاً قُلْتُ یُضْرَبُ حَدّاً قَالَ نَعَمْ إِنَّ ذَلِکَ یُدْخَلُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ ص.

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی أَحَادِیثِ التَّقِیَّةِ (٥) وَ فِی الْحُدُودِ (٦).

۱- الکافی ۲- ۳۲٤- ٥ ذیل حدیث ٥.

۲- الکافی ۸- ۲۸٥- ٤۳۱، و أورد قطعة منه فی الحدیث ۱۹ من الباب ٤ من أبواب الأنفال.

۳- فی المصدر زیادة- و الفی ء.

٤- علل الشرائع ۳۹۳- ٦، و أورده فی الحدیث ۲ من الباب ۳٦ من أبواب الأمر بالمعروف، و نحوه فی الحدیث ۷ من الباب ۱۷ من أبواب حدّ القذف.

٥- یأتی فی الباب ۳٦ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الباب ۸۳ من أبواب نکاح العبید و الإماء.

٦- یأتی فی الباب ۱ من أبواب حدّ القذف. و تقدم ما یدلّ علیه فی الباب ٤٦ من هذه الأبواب.

ترجمه:

ابی بکر حضر می گوید: از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم: مردی بر مردی از جاهلیت عرب افترا میزند حضرت فرمود: باید به آن افترا زننده حد زده شود. عرض کردم: آیا باید حد زده شود؟ فرمود: آری. به راستی که این کار او باعث عیب نمودن بر رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) میشود.

۷٤- بَابُ تَحْرِیمِ الْبَغْیِ

اشارة

(۱) ۷٤ بَابُ تَحْرِیمِ الْبَغْیِ

ترجمه:

باب تحریم تعدی و تجاوز

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۱۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۹۱۲- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ وَ أَبِي يَعْقُوبَ السَّرَّاجِ (۳) جَمِيعاً عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ الْبَغْيَ يَقُودُ أَصْحَابَهُ إِلَى النَّارِ وَ إِنَّ أَوَّلَ مَنْ بَغَى عَلَى اللَّهِ عَنَاقُ بِنْتُ آدَمَ- فَأَوَّلُ قَتِيلٍ قَتَلَهُ اللَّهُ عَنَاقُ- وَ كَانَ مَجْلِسُهَا جَرِيباً (٤) فِي جَرِيبٍ وَ كَانَ لَهَا عِشْرُونَ إِصْبَعاً فِي كُلِّ إِصْبَعٍ ظُفُرَانِ مِثْلُ الْمِنْجَلَيْنِ فَسَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهَا أَسَداً كَالْفِيلِ وَ ذِئْباً كَالْبَعِيرِ وَ نَسْراً مِثْلَ الْبَغْلِ (٥) وَ قَدْ قَتَلَ اللَّهُ الْجَبَابِرَةَ عَلَى أَفْضَلِ أَحْوَالِهِمْ وَ آمَنِ مَا كَانُوا.

وَ رَوَاهُ السَّيِّدُ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ مُرْسَلًا (٦).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: اميرالمؤمنين (عليه السلام) فرموده است: ای مردم! راستی كه ستم، ياران خود را به سوی آتش رهنمون ميكند و همانا اولين كسی كه ستم و تعدی بر خدا نمود عناق دختر آدم (عليه السلام) بود پس اولين كسی هم كه خداوند او را به قتل رساند همين عناق بود، جايگاه نشستن او به اندازه جريب در يك جريب بود و دارای بيست انگشت بود و در هر انگشت دو ناخن همانند دو داس داشت پس خداوند بر او شيری همانند فيل و گرگی همانند شتر و كركسی همانند قاطر مسلط ساخت و خداوند ستمكاران را با وجود بهترين حالاتی كه داشتند و امن و امانی كه در آن بودند به قتل رساند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۱۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۰۹۱۳- ۲- (۷) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مِسْمَعٍ أَبِي سَيَّارٍ أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع كَتَبَ إِلَيْهِ فِي كِتَابٍ انْظُرْ أَنْ لَا تَكَلَّمَنَّ بِكَلِمَةِ بَغْيٍ أَبَداً وَ إِنْ أَعْجَبَتْكَ نَفْسَكَ وَ عَشِيرَتَكَ.

ترجمه:

مسمع ابی سیار گوید که: امام صادق (علیه السلام) برای وی در نامه ای چنین نوشت: توجه داشته باش که هرگز سخنی به ستم بر زبان نیاوری اگر چه مورد پسند خودت و خانواده ات باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۱٤ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۹۱٤- ۳- (۸) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ السَّکُونِیِّ عَنْ أَبِی

ص: ۳۸

۱- الباب ۷٤ فیه ۱۲ حدیثا.

۲- الکافی ۲- ۳۲۷- ٤.

۳- فی المصدر- و یعقوب السراج.

٤- الجریب- ستون ذراعا فی ستین ذراعا (مجمع البحرین جرب مجمع البحرین ۲- ۲۲).

٥- فی المصدر زیادة- فقتلنها.

٦- لم نجده فی نهج البلاغة المطبوع.

۷- الکافی ۲- ۳۲۷- ۳.

۸- الکافی ۲- ۳۲۷- ۲.

عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: یَقُولُ إِبْلِیسُ لِجُنُودِهِ أَلْقُوا بَیْنَهُمُ الْحَسَدَ وَ الْبَغْیَ فَإِنَّهُمَا یَعْدِلَانِ عِنْدَ اللَّهِ الشِّرْکَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: ابلیس به لشکر خود میگوید: در بین فرزندان آدم حسد و ستم را بیافکنید زیرا این دو در نزد خداوند با شرك برابرند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۱٥ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۹۱۵- ٤- (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع (۲)

إِنَّ أَعْجَلَ الشَّرِّ عُقُوبَةً الْبَغْیُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: راستی که عقوبت و کیفر ستم از عقوبت هر بدی دیگر زودتر و با شتاب تر فرا میرسد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۱٦ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۹۱٦- ۵- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ جَمِیعاً عَنِ ابْنِ أَبِی نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَیْدٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّ أَسْرَعَ الْخَیْرِ ثَوَاباً الْبِرُّ وَ إِنَّ أَسْرَعَ الشَّرِّ عُقُوبَةً الْبَغْیُ وَ کَفَی بِالْمَرْءِ عَیْباً أَنْ یُبْصِرَ مِنَ النَّاسِ مَا یَعْمَی عَنْهُ مِنْ نَفْسِهِ أَوْ یُعَیِّرَ النَّاسَ بِمَا لَا یَسْتَطِیعُ تَرْکَهُ أَوْ یُؤْذِیَ جَلِیسَهُ بِمَا لَا یَعْنِیهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ (أَبِیهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ) (٤) عَنْ بَکْرِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ یَزِیدَ (۵) عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص مِثْلَهُ (٦)

۱- الکافی ۲- ۳۲۷- ۱.

۲- فی المصدر زیادة- قال- قال رسول اللّه (صلیّی اللّه علیه و آله).

۳- الکافی ۲- ٤۵۹- ۱، و أورده عن أمالی الطوسیّ فی الحدیث ۱۱ من الباب ۳٦ من هذه الأبواب.

٤- فی الخصال أحمد بن محمّد بن یحیی العطار، عن سعد بن عبد اللّه، عن أحمد بن أبی عبد اللّه البرقی.
٥- فی عقاب الأعمال الحسین بن زید، و فی الخصال الحسین بن زید، عن أبیه.
٦- عقاب الأعمال ٣٢٤- ١، و الخصال ١١٠- ٨١.

وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ وَ عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع نَحْوَهُ (١).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: راستی که ثواب نیکی کردن از هر خوبی دیگری زودتر فرا میرسد و کیفر ستمکاری از کیفر هر بدی دیگری زودتر دامنگیر آدمی میشود، و برای مرد همین عیب بس است که از مردم نقصی را ببیند که از دیدن آن نقص در وجود خود عاجز است یا اینکه مردم را بر چیزی سرزنش کند که خود توانایی ترك آن را ندارد یا اینکه همنشین خود را با سخنان بیهوده آزار دهد.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٩١٧ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢٠٩١٧- ٦- (٢) وَ بِالْإِسْنَادِ الآتِي (٣) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي وَصِيَّتِهِ لِأَصْحَابِهِ قَالَ: وَ إِيَّاكُمْ أَنْ يَبْغِيَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ فَإِنَّهَا لَيْسَتْ مِنْ خِصَالِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّهُ مَنْ بَغَى صَيَّرَ اللَّهُ بَغْيَهُ عَلَى نَفْسِهِ وَ صَارَتْ نُصْرَةُ اللَّهِ لِمَنْ بُغِيَ عَلَيْهِ وَ مَنْ نَصَرَهُ اللَّهُ غَلَبَ وَ أَصَابَ الظَّفَرَ مِنَ اللَّهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در وصیتش به اصحاب خود فرمود: بر حذر باشید از اینکه برخی از شما بر برخی دیگر ستم روا دارد زیرا ستمکاری از خصلیتهای شایستگان نیست، همانا کسی که ستم کند خداوند ستمش را به خود او باز میگرداند و نصرت و یاری خداوند شامل شخص ستمدیده

میگردد و کسی که خداوند یاری اش کند حتما غلبه پیدا میکند و پیروزی اش از جانب خداوند فرا میرسد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۱۸ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۹۱۸- ۷- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ جَمِیعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ فِی وَصِیَّةِ النَّبِیِّ ص لِعَلِیٍّ ع قَالَ: یَا عَلِیُّ أَرْبَعَةٌ أَسْرَعُ شَیْ ءٍ عُقُوبَةً رَجُلٌ أَحْسَنْتَ إِلَیْهِ فَکَافَأَکَ بِالْإِحْسَانِ إِسَاءَةً وَ رَجُلٌ لَا تَبْغِی عَلَیْهِ وَ هُوَ یَبْغِی عَلَیْکَ وَ رَجُلٌ عَاهَدْتَهُ عَلَی أَمْرٍ فَوَفَیْتَ لَهُ وَ غَدَرَ بِکَ وَ رَجُلٌ وَصَلَ قَرَابَتَهُ فَقَطَعُوهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: در وصیت پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) به علی (علیه السلام) آمده است: ای علی! چهار کس است که کیفر کردارشان به سرعت فرا میرسد: کسی که به او نیکی کرده ای و نیکی تو را با بدی پاسخ گفته است، و کسی که به او ستم نمی کنی و او بر تو ستم روا میدارد، و کسی که با او در کاری پیمان بسته ای و به عهد و پیمانت وفا کرده ای ولی او به تو خیانت کرده است، و کسی که با خویشانش پیوند برقرار کرده است اما آنان با او رابطه شان را قطع نموده اند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۱۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۹۱۹- ۸- (٥) قَالَ وَ مِنْ أَلْفَاظِ رَسُولِ اللَّهِ ص لَوْ بَغَی جَبَلٌ عَلَی جَبَلٍ لَجَعَلَهُ اللَّهُ دَکّاً أَعْجَلُ الشَّرِّ عُقُوبَةً الْبَغْیُ وَ أَسْرَعُ الْخَیْرِ ثَوَاباً الْبِرُّ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از الفاظ رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) است که فرموده است: اگر کوهی بر کوهی ستم کند خداوند آن را ویران میسازد، کیفر ستم از کیفر هر بدی دیگری زودتر فرا میرسد و ثواب نیکی کردن از ثواب هر خوبی دیگری زودتر به دست میآید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۲۰ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۰۹۲۰- ۹- (٦) وَ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ رَفَعَهُ إِلَی عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ عَنْ

ص: ٤٠

١- الکافی ٢- ٤٦٠- ٤.

٢- الکافی ٨- ٨- ١.

٣- یأتی فی الفائدة الثالثة من الخاتمة.

٤- الفقیه ٤- ٣٥٥- ٥٧٦٢.

٥- الفقیه ٤- ٣٧٨- ٥٧٩٢، الفقیه ٤- ٣٧٩- ٥٨٠٢، الفقیه ٤- ٣٧٩- ٥٨٠٣.

٦- عقاب الأعمال ٣٢٤- ٢.

أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع یَقُولُ إِنَّ أَسْرَعَ الشَّرِّ عُقُوبَةً الْبَغْیُ.

ترجمه:

ابی حمزه ثمالی گوید: از امام باقر (علیه السلام) شنیدم که فرمود: همانا عقوبت ستم از عقوبت هر بدی دیگری زودتر فرا میرسد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۲۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۰۹۲۱- ۱۰- (۱) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ص لَوْ بَغَى جَبَلٌ عَلَى جَبَلٍ لَجَعَلَ اللَّهُ الْبَاغِيَ مِنْهُمَا دَكّاً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش و ایشان از پدرانش: روایت نمود که: پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: اگر گوهی بر کوهی ستم روا دارد خداوند آن کوه ستمکار را خرد و ویران میسازد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۲۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۰۹۲۲- ۱۱- (۲) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ أَعْجَلَ الشَّرِّ عُقُوبَةً الْبَغْيُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: به راستی که کیفر ستم از کیفر هر بدی دیگری با شتاب تر فرا میرسد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۲۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۰۹۲۳- ۱۲- (۳) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: دَعَا رَجُلٌ بَعْضَ بَنِي هَاشِمٍ إِلَى الْبِرَازِ فَأَبَى أَنْ يُبَارِزَهُ فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ ع مَا مَنَعَكَ أَنْ تُبَارِزَهُ فَقَالَ كَانَ فَارِسَ الْعَرَبِ وَ خَشِيتُ أَنْ يَغْلِبَنِي فَقَالَ إِنَّهُ بَغَى عَلَيْكَ وَ لَوْ بَارَزْتَهُ لَقَتَلْتَهُ وَ لَوْ بَغَى جَبَلٌ عَلَى جَبَلٍ لَهَلَكَ الْبَاغِي.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

۱- عقاب الأعمال ۳۲٤- ۳.

۲- عقاب الأعمال ۳۲٥- ٤.

۳- عقاب الأعمال ۳۲٥- ٥، و أورده عن الكافی فی الحدیث ۲ من الباب ۳۱ من أبواب جهاد العدو.

٤- تقدم فی الحدیثین ۱۰، ۲۳ من الباب ٤۹ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۱۸ من الباب ۲ من أبواب الدعاء، و فی الباب ۳۱ من أبواب جهاد العدو، و فی الحدیث ۷ من الباب ۱۹، و فی الحدیث ۱۰ من الباب ۱٤٦ من أبواب أحکام العشرة. و یأتی ما یدلّ علیه فی الأحادیث ۳، ٦، ۸ من الباب ٤۱ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الحدیث ۱۰ من الباب ۸ من أبواب فعل المعروف، و فی الحدیث ۱٦ من الباب ٤ من أبواب الایمان.

ترجمه:

و به سند روایت گذشته فرمود: مردی یکی از بنی هاشم را در جنگ به مبارزه طلبید مرد هاشمی از مبارزه کردن با وی خودداری کرد، پس علی (علیه السلام) به مرد هاشمی فرمود: چه چیز تو را از مبارزه با او بازداشت مرد عرض کرد: او یکی از سوارکاران عرب است و ترسیدم که بر من پیروز شود. حضرت فرمود: او بر تو تعدی نموده بود و اگر با او به مبارزه میپرداختی هر آینه او را به قتل میرساندی، و اگر کوهی بر کوهی تعدی کند، تعدی کننده به هلاکت میرسد.

۷٥- بَابُ کَرَاهَةِ الِافْتِخَارِ

اشارة

(۱) ۷٥ بَابُ کَرَاهَةِ الِافْتِخَارِ

ترجمه:

باب کراهت به خود بالیدن و مباهات کردن

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۲٤ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۹۲٤- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع عَجَباً لِلْمُتَكَبِّرِ الْفَخُورِ الَّذِی كَانَ بِالْأَمْسِ نُطْفَةً ثُمَّ هُوَ غَداً جِيفَةٌ.

ترجمه:

امام سجاد (علیه السلام) فرمود: در شگفتم از کسی که تکبر میورزد و به خود مینازد و مباهات میکند در حالی که این کس دیروز نطفه ای بود سپس فردا مرداری خواهد شد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۲۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۰۹۲۵- ۲- (۳) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص آفَةُ الْحَسَبِ الِافْتِخَارُ وَ الْعُجْبُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: آفت شرافت و بزرگی، به خود نازیدن و خود بزرگ بینی است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۲٦ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۰۹۲٦- ۳- (٤) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص آفَةُ الْحَسَبِ الِافْتِخَارُ.

ترجمه:

از حضرت صادق علیه السّلام روایت شده است که رسول خدا صلیی الله علیه و آله و سلم، فرمود: آفت حسب و شرافت بخود بالیدن و خود بینی است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۲۷ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۰۹۲۷- ٤- (٥) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ص رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ- أَنَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ حَتَّى عَدَّ تِسْعَةً فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَمَا إِنَّکَ عَاشِرُهُمْ فِی النَّارِ.

ترجمه:

مردی به خدمت رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) آمد و عرض کرد: ای رسول خدا! من فلان بن فلان... هستم و تا هفت پشت خود را شمرد. رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: آگاه باش که تو دهمین آنها هستی که در آتش خواهی بود.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۲۸ - رقم الحديث الباب: ٥]

۲۰۹۲۸- ٥- (٦) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ عِيسَى بْنِ الضَّحَّاکِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع عَجَباً لِلْمُخْتَالِ الْفَخُورِ وَ إِنَّمَا خُلِقَ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ يَعُودُ جِيفَةً

۱- الباب ۷٥ فيه ۱۰ أحاديث.

۲- الكافی ۲- ۳۲۸- ۱.

۳- الكافی ۲- ۳۲۸- ۲.

٤- الكافی ۲- ۳۲۹- ٦.

٥- الكافی ۲- ۳۲۹- ٥.

٦- الكافی ۲- ۳۲۹- ٤.

- وَ هُوَ فِيمَا بَيْنَ ذَلِکَ لَا يَدْرِی مَا يُصْنَعُ بِهِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: در شگفتم از کسی که متکبر و فخرفروش است و از نطفه ای آفریده شده سپس مرداری میشود و او در بین دو حالت نمی داند که چه بر سرش می آید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۲۹ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۰۹۲۹- ٦- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ آفَةُ الْحَسَبِ الِافْتِخَارُ ثُمَّ قَالَ يَا عَلِيُّ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ بِالْإِسْلَامِ- نَخْوَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَ تَفَاخُرَهَا بِآبَائِهَا أَلَا إِنَّ النَّاسَ مِنْ آدَمَ- وَ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ وَ أَكْرَمَهُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: در وصیت پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) به علی (علیه السلام) آمده است: ای علی! آفت بزرگی مرد، فخر فروشی است. ای علی! راستی که خداوند به وسیله اسلام تکبر و جاهلیت و مباهات نمودن به پدرانشان را از بین برد، به هوش باشید که مردم از حضرت آدم اند و آدم از خاك آفریده شده و گرامی ترین مردم در نزد خدا پرهیزکارترین آنان است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۳۰ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۹۳۰- ۷- (۲) وَ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادِ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمَذَانِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمْرَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَاقِرِ ع قَالَ: ثَلَاثَةٌ مِنْ عَمَلِ الْجَاهِلِيَّةِ- الْفَخْرُ بِالْأَنْسَابِ وَ الطَّعْنُ بِالْأَحْسَابِ وَ الِاسْتِسْقَاءُ بِالْأَنْوَاءِ (۳).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: سه چیز است که از کارهای زمان جاهلیت است: نازیدن به نسب ها و طعنه زدن به نژادها و طلب باران نمودن از ستارگان

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۳۱ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۹۳۱- ۸- (٤) وَ فِی الْعِلَلِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ الْهَمْدَانِیِّ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عُمَرَ (٥) عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ ذُبْیَانَ (٦) یَرْفَعُهُ إِلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: افْتَخَرَ رَجُلَانِ عِنْدَ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع- فَقَالَ أَ تَفْتَخِرَانِ بِأَجْسَادٍ بَالِیَةٍ وَ أَرْوَاحٍ فِی النَّارِ- إِنْ یَکُنْ لَکَ

ص: ٤٣

١- الفقیه ٤- ٣٥٧- ٥٧٦٢، الفقیه ٤- ٣٦٣- ٥٧٦٢.

٢- معانی الأخبار ٣٢٦- ١، و أورده فی الحدیث ١ من الباب ١٠ من أبواب صلیاة الاستسقاء.

٣- النوء- النجم حال الغروب، و الجمع أنواء (القاموس نوأ القاموس ١- ٣١).

٤- علل الشرائع ٣٩٣- ٨.

٥- فی المصدر- العباس بن العاص ...

٦- فی المصدر- إسماعیل بن دینار.

عَقْلٌ فَإِنَّ لَکَ خُلُقاً وَ إِنْ یَکُنْ لَکَ تَقْوَی فَإِنَّ لَکَ کَرَماً وَ إِلَّا فَالْحِمَارُ خَیْرٌ مِنْکَ وَ لَسْتَ بِخَیْرٍ مِنْ أَحَدٍ.

ترجمه:

از امام صادق (علیه السلام) روایت است که فرمود: دو مرد در نزد امیرالمؤمنین (علیه السلام) به یکدیگر فخر فروشی میکردند، حضرت فرمود: آیا به جسدهای پوسیده و روحهایی که در آتش دوزخ

اند فخر میکنید، اگر عقلی داری مروتی داری و اگر دارای تقوا هستی کرم و بزرگواری داری و گرنه پس الاغ از تو بهتر است و تو از هیچ کس بهتر نیستی.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۳۲ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۰۹۳۲- ۹- (۱) وَ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ النَّوْفَلِیِّ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ رَفَعَهُ إِلَی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع قَالَ: مَنْ وَضَعَ شَیْئاً لِلْمُفَاخَرَةِ حَشَرَهُ اللَّهُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ أَسْوَدَ.

ترجمه:

از امیرالمؤمنین (علیه السلام) روایت است که فرمود: هر کس چیزی را برای مباهات و نازیدن قرار دهد خداوند او را در روز قیامت رو سیاه محشور خواهد کرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۳۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۰۹۳۳- ۱۰- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع أَنَّهُ قَالَ: مَا لِابْنِ آدَمَ وَ الْفَخْرِ أَوَّلُهُ نُطْفَةٌ وَ آخِرُهُ جِیفَةٌ وَ لَا یَرْزُقُ نَفْسَهُ وَ لَا یَدْفَعُ حَتْفَهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۳).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: فرزند آدم کجا و فخر کردن کجا؟ آغازش نطفه ای است و سرانجامش مرداری خواهد بود و روزی اش به دست خودش نیست و مرگش را از خود نمی تواند دفع کند.

۷۶- بَابُ تَحْرِیمِ قَسْوَةِ الْقَلْبِ

اشارة

(٤) ٧٦ بَابُ تَحْرِيمِ قَسْوَةِ الْقَلْبِ

ترجمه:

باب تحريم قساوت قلب

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٣٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٩٣٤- ١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع لَمَّتَانِ لَمَّةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ وَ لَمَّةٌ مِنَ الْمَلَكِ فَلَمَّةُ الْمَلَكِ الرِّقَّةُ وَ الْفَهْمُ وَ لَمَّةُ الشَّيْطَانِ السَّهْوُ وَ الْقَسْوَةُ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: اميرالمؤمنين (عليه السلام) فرموده است: دو گونه نزديك شدن هست: يكى نزديك شدن شيطان و ديگرى نزديك شدن فرشته، اما نزديك شدن فرشته مايه دل نازكى و درك كردن است و نزديك شدن شيطان باعث فراموشى و سنگدلى است.

ص: ٤٤

١- عقاب الأعمال- ٣٠٤- ١.

٢- نهج البلاغة ٣- ٢٦٠- ٤٥٤.

٣- تقدم فى الحديث ١٠ من الباب ٤٩، و فى الحديث ٥ من الباب ٥٥، و فى الحديث ١٥ من الباب ٥٩ من هذه الأبواب، و فى الحديثين ٤، ٥ من الباب ٣٢ من أبواب تروک الاحرام، و فى

الحديث ١٠ من الباب ١ من أبواب بقية كفّارات الاحرام، و فى الحديث ٧ من الباب ١١٠ من أبواب أحكام العشرة.

٤- الباب ٧٦ فيه ٦ أحاديث.

٥- الكافى ٢- ٣٣٠- ٣.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٣٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٩٣٥- ٢- (١) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ دُبَيْسٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا خَلَقَ اللَّهُ الْعَبْدَ فِى أَصْلِ الْخَلْقِ كَافِراً لَمْ يَمُتْ حَتَّى يُحَبِّبَ إِلَيْهِ الشَّرَّ فَيَقْرَبَ مِنْهُ فَابْتَلَاهُ بِالْكِبْرِ وَ الْجَبَرِيَّةِ فَقَسَا قَلْبُهُ وَ سَاءَ خُلُقُهُ وَ غَلُظَ وَجْهُهُ وَ ظَهَرَ فُحْشُهُ وَ قَلَّ حَيَاؤُهُ وَ كَشَفَ اللَّهُ سِتْرَهُ وَ رَكِبَ الْمَحَارِمَ فَلَمْ يَنْزِعْ عَنْهَا الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هنگامى كه خداوند بنده اى را در اصلى آفرينشش كافر بيافريند نمى ميرد مگر اينكه او را دوستدار شر ميگرداند و به شر نزديك ميشود پس او را به تكبر و سركشى دچار ميكند پس سنگدل ميشود و اخلاقش بد و چهره اش زننده ميگردد و زشتى او آشكار ميشود و حياش كم ميگردد و خداوند پرده او را ميدرد و او مرتكب امور ناروا ميشود و از آن امور دست بر نمى دارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٣٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٩٣٦- ٣- (٢) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عِيسَى رَفَعَهُ قَالَ: فِيمَا نَاجَى اللَّهُ بِهِ مُوسَى يَا مُوسَى- لَا تُطَوِّلْ فِى الدُّنْيَا أَمَلَكَ فَيَقْسُوَ قَلْبُكَ وَ الْقَاسِى الْقَلْبِ مِنِّى بَعِيدٌ.

ترجمه:

علی بن عیسی از امام معصوم (علیه السلام) روایت کند که: در ضمن رازگویی خداوند با موسی (علیه السلام) آمده است: ای موسی! در دنیا آرزویت را طولانی و دراز مگردان که اگر چنین کنی سنگدل میشوی و سنگدل از من دور است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۳۷ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۹۳۷- ٤- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع يَا عَلِيُّ أَرْبَعُ خِصَالٍ مِنَ الشَّقَاءِ جُمُودُ الْعَيْنِ وَ قَسَاوَةُ الْقَلْبِ وَ بُعْدُ الْأَمَلِ وَ حُبُّ الْبَقَاءِ.

وَ فِي الْخِصَالِ بِالسَّنَدِ الآتِي (٤) مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت کند که: در وصیت پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) به علی (علیه السلام) آمده است: ای علی! چهار خصلیت ناشی از شقاوت و تیره روزی است: خشکی چشم (یعنی که چشم نگرید) و سنگدلی و آرزوی دور و دراز و دوستی بقا و جاودانگی

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۳۸ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۹۳۸- ۵- (٦) وَ فِي الْعِلَلِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْقَطَّانِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي صَفِيَّةَ عَنْ سَعْدٍ الْخَفَّافِ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَةِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِكَثْرَةِ الذُّنُوبِ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: اشك چشمها خشك نمی شود مگر به خاطر سختی دلها و دلها سخت نمی شود مگر به خاطر زیادی گناهان.

١- الکافی ٢- ٣٣٠- ٢.

٢- الکافی ٢- ٣٢٩- ١.

٣- الفقیه ٤- ٣٦٠- ٥٧٦٢.

٤- یأتی فی الفائدة الأولی من الخاتمة برمز (خ).

٥- الخصال ٢٤٣- ٩٧.

٦- علل الشرائع ٨١- ١.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٩٣٩ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢٠٩٣٩- ٦- (١) وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنِ السَّعْدَآبَادِیِّ عَنِ الْبَرْقِیِّ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ السَّکُونِیِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ عَنِ النَّبِیِّ ص قَالَ: مِنَ (٢) الشَّقَاءِ جُمُودُ الْعَیْنِ وَ قَسْوَةُ الْقَلْبِ وَ شِدَّةُ الْحِرْصِ فِی طَلَبِ الدُّنْیَا وَ الْإِصْرَارُ عَلَی الذَّنْبِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٣).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: از بدبختی و تیره روزی، خشك شدن چشم و سخت دلی و حرص زیاد در طلب دنیا و اصرار و پافشاری بر انجام گناه است.

٧٧- بَابُ تَحْرِيمِ الظُّلْمِ

اشارة

(٤) ٧٧ بَابُ تَحْرِيمِ الظُّلْمِ

ترجمه:

باب حرام بودن ستم نمودن

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٤٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٩٤٠- ١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَبِيحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا مِنْ مَظْلِمَةٍ أَشَدَّ مِنْ مَظْلِمَةٍ لَا يَجِدُ صَاحِبُهَا عَلَيْهَا عَوْناً إِلَّا اللَّهَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هيچ ظلمى بدتر و سخت تر از آن ظلمى نيست كه شخص مظلوم يار و ياورى جز خدا براى دفع آن نيابد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٤١ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٩٤١- ٢- (٦) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّهُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

١- الخصال ٢٤٢- ٩٦، و أورده فی الحدیث ٢ من الباب ٤٨ من هذه الأبواب.

٢- فی المصدر زیادة- علامات.

٣- تقدم فی الحدیث ٨ من الباب ٤٩ من هذه الأبواب، و فی الباب ٣٠، و فی الحدیث ٣ من الباب ٩١ من أبواب الدفن، و فی الحدیث ١٩ من الباب ١١٩، و فی الحدیث ١ من الباب ١٢٠ من أبواب أحکام العشرة، و فی الحدیث ٦ من الباب ٢٩ من أبواب أحکام الملابس، و فی الحدیث ٣ من الباب ٢١ من أبواب أحکام شهر رمضان. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیثین ٦، ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر و النهی.

٤- الباب ٧٧ فیه ١٧ حدیثا.

٥- الکافی ٢- ٣٣١- ٤.

٦- الکافی ٢- ٣٣٢- ١١.

وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: از ظلم کردن بپرهیزید زیرا ظلم، تاریکی ها و ظلمت های روز قیامت را در پی دارد.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٩٤٢ - رقم الحدیث الباب: ٣]

٢٠٩٤٢- ٣- (٢) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَیْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ یَظْلِمُ مَظْلِمَةً إِلَّا أَخَذَهُ اللَّهُ بِهَا فِی نَفْسِهِ وَ مَالِهِ فَأَمَّا الظُّلْمُ الَّذِی بَیْنَهُ وَ بَیْنَ اللَّهِ فَإِذَا تَابَ غَفَرَ لَهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هیچکس نیست که ستمی به دیگران روا دارد جز اینکه خداوند او را به خاطر ستمش از نظر جانی یا مالی گرفتار میسازد و اما ستمی که بین بنده و خداست اگر بنده توبه کند خداوند بر او میبخشاید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۴۳ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۹۴۳- ٤- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ ظَلَمَ مَظْلِمَةً أُخِذَ بِهَا فِی نَفْسِهِ أَوْ فِی مَالِهِ أَوْ فِی وُلْدِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که ستمی کند به سبب آن ستم، در جانش یا مالش یا فرزندانش به گرفتاری میافتد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹٤٤ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۹٤٤- ۵- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ الْحَجَّالِ عَنْ غَالِبِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَمَّنْ ذَکَرَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ رَبَّکَ لَبِالْمِرْصادِ (٦) قَالَ قَنْطَرَةٌ عَلَی الصِّرَاطِ لَا یَجُوزُهَا عَبْدٌ بِمَظْلِمَةٍ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَجَّالِ مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) درباره گفتار خدای عزوجل که میفرماید: «همانا پروردگار تو در کمینگاه است» فرمود: پلی بر صراط وجود دارد که هر بنده ای که ستمی نموده است از آن نمی تواند گذر کند.

١- الکافی ٢- ٣٣٢- ١٠.

٢- الکافی ٢- ٣٣٢- ١٢.

٣- عقاب الأعمال ٣٢١- ٦.

٤- الکافی ٢- ٣٣٢- ٩.

٥- الکافی ٢- ٣٣١- ٢.

٦- الفجر ٨٩- ١٤.

٧- عقاب الأعمال ٣٢١- ٢.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٩٤٥ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢٠٩٤٥- ٦- (١) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ دُرُسْتَ عَنْ عِیسَی بْنِ بَشِیرٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: لَمَّا حَضَرَ عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ ع الْوَفَاةُ ضَمَّنِی إِلَی صَدْرِهِ ثُمَّ قَالَ یَا بُنَیَّ أُوصِیکَ بِمَا أَوْصَانِی بِهِ أَبِی حِینَ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ وَ بِمَا ذَکَرَ أَنَّ أَبَاهُ أَوْصَاهُ بِهِ قَالَ یَا بُنَیَّ- إِیَّاکَ وَ ظُلْمَ مَنْ لَا یَجِدُ عَلَیْکَ نَاصِراً إِلَّا اللَّهَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِیَادِ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمَذَانِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مِهْرَانَ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: زمانی که وفات پدرم امام سجاد (علیه السلام) فرا رسید مرا به سینه خود چسباند، سپس فرمود: ای پسر دلبندم! تو را وصیت میکنم به وصیتی که پدرم ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) در هنگام حضور وفاتش به من وصیت نمود و فرمود که پدرش علی (علیه

السلام) این وصیت را به او فرموده است: ای پسر عزیزم! بر حذر باش از ظلم کردن به کسی که در برابر تو هیچ یار و یاوری جز خدا نمی یابد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹٤٦ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۹٤٦- ۷- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ ع مَنْ خَافَ الْقِصَاصَ کَفَّ عَنْ ظُلْمِ النَّاسِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِیَادٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَمَّنْ ذَکَرَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرموده است: کسی که از قصاص بترسد از ظلم کردن به مردم خودداری میکند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹٤۷ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۹٤۷- ۸- (٦) وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ

۱- الکافی ۲- ۳۳۱- ٥.

۲- أمالی الصدوق ١٥٤- ۱۰.

۳- الکافی ۲- ۳۳۱- ٦.

٤- عقاب الأعمال ۳۲۲- ۱۱.

٥- الكافی ٢- ٣٣٥- ٢٣.

٦- الكافی ٢- ٣٣١- ٧.

أَصْبَحَ لَا يَنْوِی ظُلْمَ أَحَدٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا أَذْنَبَ ذَلِکَ الْيَوْمَ مَا لَمْ يَسْفِکْ دَماً أَوْ يَأْكُلْ مَالَ يَتِيمٍ حَرَاماً.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: كسی كه صبح كند و ظلم كردن به هيچ كس را در نيت نداشته باشد خداوند گناهان آن روز او را ميبخشد مادامی كه خونی نريزد يا مال يتيمی را به حرام نخورد.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٩٤٨ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢٠٩٤٨- ٩- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَی عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِيثٍ قَالَ: أَمَا إِنَّهُ مَا ظَفِرَ بِخَيْرٍ مَنْ ظَفِرَ بِالظُّلْمِ أَمَا إِنَّ الْمَظْلُومَ يَأْخُذُ مِنْ دِينِ الظَّالِمِ أَكْثَرَ مِمَّا يَأْخُذُ الظَّالِمُ مِنْ مَالِ الْمَظْلُومِ ثُمَّ قَالَ مَنْ يَفْعَلِ الشَّرَّ بِالنَّاسِ فَلَا يُنْكِرِ الشَّرَّ إِذَا فُعِلَ بِهِ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) در ضمن حديثی فرمود: آگاه باشيد: آنكس كه با ستم به پيروزی ظاهری رسيده به خير دست نيافته، به هوش باشيد كه همانا آنچه كه ستمديده از دين ستمگر ميگيرد بسی بيشتر است از آنچه كه ستمگر از دارايی ستمديده بر ميگيرد سپس فرمود: كسی كه به مردم بدی ميكند هرگاه به او بدی شد نبايد آن بدی را ناپسند بشمرد.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٩٤٩ - رقم الحديث الباب: ١٠]

۲۰۹۴۹- ۱۰- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: الظُّلْمُ فِي الدُّنْيَا هُوَ الظُّلُمَاتُ فِي الآخِرَةِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: ظلم در دنیا همان ظلمتها و تاریکی های آخرت است.

[رقم الحديث الكلي: ۲۰۹۵۰ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۰۹۵۰- ۱۱- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَالِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي لَا أُجِيبُ دَعْوَةَ مَظْلُومٍ دَعَانِي فِي مَظْلِمَةٍ ظُلِمَهَا وَ لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِثْلُ تِلْكَ الْمَظْلِمَةِ.

ترجمه:

علی بن سالم گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: همانا خدای عزوجل میفرماید: به عزت و بزرگی ام سوگند، دعای مظلومی را که مرا در ظلمی که به او شده است بخواند اجابت نمی کنم اگر او شبیه آن ظلم را در حق دیگری روا داشته باشد.

[رقم الحديث الكلي: ۲۰۹۵۱ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۰۹۵۱- ۱۲- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْقَمَّاطِ عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ آبَائِهِ (٥) ع قَالَ: يَأْخُذُ الْمَظْلُومُ

١- الكافی ٢- ٣٣٤- ٢٢.

٢- عقاب الأعمال ٣٢١- ١.

٣- عقاب الأعمال ٣٢١- ٣.

٤- عقاب الأعمال ٣٢١- ٥.

٥- فی المصدر- عن أبيه.

مِنْ دِينِ الظَّالِمِ أَكْثَرَ مِمَّا (١) يَأْخُذُ الظَّالِمُ مِنْ دُنْيَا الْمَظْلُومِ.

ترجمه:

زيد بن علی بن الحسين از پدران بزرگوارش: روايت كرد كه: آنچه كه مظلوم از دين ظالم ميگيرد بسی بيشتر است از آنچه كه ظالم از دنيای مظلوم ميستاند.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٩٥٢ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢٠٩٥٢- ١٣- (٢) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِی الْقَاسِمِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَزْقَطِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: مَنِ ارْتَكَبَ أَحَداً بِظُلْمٍ بَعَثَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَهُ (٣) مِثْلَهُ أَوْ عَلَى وُلْدِهِ أَوْ عَلَى عَقِبِهِ مِنْ بَعْدِهِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: كسی كه بر احدی ستمی كند خداوند كسی را بر ميانگيزد كه همانند همان ستم را بر او يا فرزندان او يا نسل بعد از او روا دارد.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٩٥٣ - رقم الحديث الباب: ١٤]

۲۰۹۵۳- ١٤- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَاجِيلَوَيْهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع أَعْظَمُ الْخَطَايَا اقْتِطَاعُ مَالِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش: روایت فرمود که: امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: بزرگترین گناهان گرفتن قسمتی از مال مسلمانی به ناحق است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۵٤ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۰۹۵٤- ۱۵- (٥) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُثْمَانَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ (٦) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ الْغَنِيَّ الظَّلُومَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: راستی که خداوند عزوجل ثروتمند ستمگر را دشمن میدارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۵۵ - رقم الحدیث الباب: ١٦]

۲۰۹۵۵- ١٦- (٧) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّوَيْهِ (٨) عَنْ أَبِي الْحُسَيْنِ عَنِ ابْنِ مُقْبِلٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ

ص: ٥٠

۱- فی الأصلی زیادة- لم.

۲- عقاب الأعمال ۳۲۲- ۷.

۳- فی المصدر- یظلمه.

٤- عقاب الأعمال ۳۲۲- ۱۰.

٥- عقاب الأعمال ۳۲۲- ۱۲.

٦- فی المصدر- محمّد بن أبی حمزة.

۷- أمالی الطوسیّ ۲- ۱۹.

۸- فی المصدر- ابن حمویه .. و قد ورد فی ص ۱۳ من الأمالی اسمه- أبو عبد اللّه حمویه بن علی بن حمویه البصری.

النَّخَعِیِّ عَنْ مِسْعَرِ بْنِ یَحْیَی بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ شَرِیکٍ عَنْ أَبِی إِسْحَاقَ عَنِ الْحَارِثِ عَنْ عَلِیٍّ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص یَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ اشْتَدَّ غَضَبِی عَلَی مَنْ ظَلَمَ مَنْ لَا یَجِدُ نَاصِراً غَیْرِی.

ترجمه:

امیرالمومنین (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: خدای عزوجل میفرماید: خشم و غضب من بر کسی بسیار شدید است که بر بنده ای ظلم میکند که یاوری جز من برای خود نمی یابد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۵٦ - رقم الحدیث الباب: ۱۷]

۲۰۹۵٦- ۱۷- (۱) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ عَمَّنْ ذَکَرَهُ عَنْ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ الْأَنْصَارِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنِّی لَعَنْتُ سَبْعاً لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَ کُلُّ نَبِیٍّ مُجَابٍ قِیلَ وَ مَنْ هُمْ یَا رَسُولَ اللَّهِ- قَالَ الزَّائِدُ فِی کِتَابِ اللَّهِ- وَ الْمُکَذِّبُ بِقَدَرِ اللَّهِ وَ الْمُخَالِفُ لِسُنَّتِی وَ الْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِی مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَ الْمُسَلَّطُ بِالْجَبَرُوتِ لِیُعِزَّ مَنْ أَذَلَّ اللَّهُ وَ یُذِلَّ مَنْ أَعَزَّ اللَّهُ وَ الْمُسْتَأْثِرُ عَلَی الْمُسْلِمِینَ بِفَیْئِهِمْ مُنْتَحِلًا (۲) لَهُ وَ الْمُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ.

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: به راستی که من هفت گروه را لعنت میفرستم که آنان را خداوند و هر پیامبری که دعایش را مورد اجابت است لعنت نموده اند. عرض شد: آنان چه کسانی هستند ای رسول خدا؟ فرمود: آنکه بر کتاب خدا چیزی بیفزاید و آنکه قضا و قدر الهی را تکذیب کند و آنکه با سنت من مخالفت ورزد و آنکه درباره عترت من آنچه را که خداوند حرام ساخته برای خود حلال بشمرد و کسی که با سرکشی قدرت یافته تا کسانی را که خداوند آنان را خوار نموده به عزت برساند و کسانی را که خداوند آنان را عزیز دانسته به ذلت بکشاند و کسی که غنائم مسلمین را برای خود برگزیند و مالك آنها شده و آنها را به خود نسبت دهد و کسی که حلال خدای عزوجل را حرام سازد.

١- المحاسن ١١- ٣٣، و أورد نحوه عن الكافی فی الحديث ٩ من الباب ٤٩ من هذه الأبواب.

٢- فی المصدر- مستحلا.

٣- يأتی فی البابين ٧٨، ٨٠ من هذه الأبواب، و فی الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الحديث ٤ من الباب ٢٠ من أبواب المزارعة. و تقدم ما يدلّ عليه فی الحديث ٧ من الباب ١، و فی الأحاديث ٩، ١٤، ١٧، ١٩ من الباب ٤، و فی الحديث ٤ من الباب ٣٧، فی الحديثين ٦، ٧ من الباب ٥٧، و فی الحديث ١١ من الباب ٧١ من هذه الأبواب، و فی الأحاديث ٢، ٤، ٦، ١٠ من الباب ١٢٢ من أبواب أحكام العشرة، و فی الأحاديث ١، ٢٠، ٢١ من الباب ٥ من أبواب ما يجب فيه الزكاة، و فی الحديث ١٣ من الباب ١١ من أبواب آداب الصائم.

ترجمه:

۷۸- بَابُ وُجُوبِ رَدِّ الْمَظَالِمِ إِلَى أَهْلِهَا وَ اشْتِرَاطِ ذَلِکَ فِی التَّوْبَةِ مِنْهَا فَإِنْ عَجَزَ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ لِلْمَظْلُومِ

اشارة

(۱) ۷۸ بَابُ وُجُوبِ رَدِّ الْمَظَالِمِ إِلَى أَهْلِهَا وَ اشْتِرَاطِ ذَلِکَ فِی التَّوْبَةِ مِنْهَا فَإِنْ عَجَزَ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ لِلْمَظْلُومِ

ترجمه:

باب وجوب اصلیاح نمودن و بازگرداندن دادخواهی ها به سوی صاحبان آنها و اینکه در توبه، بازگرداندن حق شرط است و در صورتی که ستم کننده از این کار عاجز بود باید برای ستمدیده طلب مغفرت کند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۵۷ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۰۹۵۷- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِیفٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: الظُّلْمُ ثَلَاثَةٌ ظُلْمٌ یَغْفِرُهُ اللَّهُ وَ ظُلْمٌ لَا یَغْفِرُهُ اللَّهُ وَ ظُلْمٌ لَا یَدَعُهُ اللَّهُ فَأَمَّا الظُّلْمُ الَّذِی لَا یَغْفِرُهُ فَالشِّرْکُ وَ أَمَّا الظُّلْمُ الَّذِی یَغْفِرُهُ فَظُلْمُ الرَّجُلِ نَفْسَهُ فِیمَا بَیْنَهُ وَ بَیْنَ اللَّهِ وَ أَمَّا الظُّلْمُ الَّذِی لَا یَدَعُهُ فَالْمُدَایَنَةُ بَیْنَ الْعِبَادِ.

ترجمه:

امام باقر علیه السلام فرمود: ظلم سه گونه است: ظلمی که خدا بیامرزد، ظلمی که خدا نیامرزد، و ظلمی که آن را وانهد. اما آنکه خدا نمی آمرزد، شرک بر خدا است؛ آنکه خدای عزوجل می آمرزد، ظلم کسی بر خود است، در آنچه میان او و خدای عزوجل است؛ اما ظلمی که خدا آن را وانمی نهد، بده و بستان میان بندگان است. ...

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۵۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۰۹۵۸- ۲- (۳) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ مَاجِیلَوَیْهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ وَ رَوَاهُ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیِّ عَنْ أَبِیهِ مِثْلَهُ وَ زَادَ وَ قَالَ ع مَا یَأْخُذُ الْمَظْلُومُ مِنْ دِینِ الظَّالِمِ أَکْثَرُ مِمَّا یَأْخُذُ الظَّالِمُ مِنْ دُنْیَا الْمَظْلُومِ (٤).

ترجمه:

روایت گذشته را مرحوم شیخ صدوق «ره» روایت فرموده با این تفاوت که در آن جمله زیر را اضافه دارد که حضرت فرمود: آنچه را که ستمدیده از دین ستمگر میگیرد بسی بیشتر از چیزی است که ستمگر از دنیای ستمدیده میستاند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۵۹ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۰۹۵۹- ۳- (٥) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ وَ عُبَیْدِ اللَّهِ الطَّوِیلِ عَنْ شَیْخٍ مِنَ النَّخَعِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ ع إِنِّی لَمْ أَزَلْ وَالِیاً مُنْذُ زَمَنِ الْحَجَّاجِ إِلَی یَوْمِی هَذَا فَهَلْ لِی مِنْ تَوْبَةٍ قَالَ فَسَکَتَ ثُمَّ أَعَدْتُ عَلَیْهِ فَقَالَ لَا حَتَّی تُؤَدِّیَ إِلَی کُلِّ ذِی حَقٍّ حَقَّهُ.

ترجمه:

پیرمردی از نخع گوید: به امام باقر (علیه السلام) عرض کردم: من پیوسته از زمان حجاج تاکنون والی و کارگزار بوده ام آیا برای من نیز توبه ای هست حضرت سکوت نمود و من دوباره پرسشم را تکرار کردم. حضرت فرمود: خیر مگر اینکه حق هر صاحب حقی را به او باز گردانی.

١- الباب ٧٨ فيه ٦ أحاديث.

٢- الكافى ٢- ٣٣٠- ١.

٣- الخصال- ١١٨- ١٠٥.

٤- أمالى الصدوق ٢٠٩- ٢.

٥- الكافى ٢- ٣٣١- ٣.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٦٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٠٩٦٠- ٤- (١) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِى حَمْزَةَ عَنْ أَبِى بَصِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ أَكَلَ مِنْ مَالِ أَخِيهِ ظُلْماً وَ لَمْ يَرُدَّهُ إِلَيْهِ أَكَلَ جَذْوَةً مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

ابى بصير گويد: از امام باقر (عليه السلام) شنيدم كه فرمود: كسى كه با ظلم و ستم از مال برادر خود بخورد و آن را به او بازنگرداند در روز قيامت پاره اى آتش را ميخورد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٦١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٠٩٦١- ٥- (٢) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ ظَلَمَ أَحَداً وَ فَاتَهُ فَلْيَسْتَغْفِرِ اللَّهَ لَهُ فَإِنَّهُ كَفَّارَةٌ لَهُ.

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِى عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَ ذَكَرَ الَّذِى قَبْلَهُ (٣).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: هر کس به کسی ستمی کند و او را از دست بدهد پس باید برای آن مظلوم از خداوند طلب مغفرت و بخشایش کند و همین مطلب مغفرت کفاره ستمی که بر او نموده میگردد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۶۲ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۰۹٦۲- ٦- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِی الْخَطَّابِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عُبَيْدَةَ الْحَذَّاءِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنِ اقْتَطَعَ مَالَ مُؤْمِنٍ غَصْباً بِغَيْرِ حَقِّهِ (٥) لَمْ يَزَلِ اللَّهُ مُعْرِضاً عَنْهُ مَاقِتاً لِأَعْمَالِهِ الَّتِی يَعْمَلُهَا مِنَ الْبِرِّ وَ الْخَيْرِ لَا يُثْبِتُهَا فِی حَسَنَاتِهِ حَتَّى يَتُوبَ وَ يَرُدَّ الْمَالَ الَّذِی أَخَذَهُ إِلَى صَاحِبِهِ.

ص: ٥٣

١- الکافی ٢- ٣٣٣- ١٥، و عقاب الأعمال ٣٢٢- ٨.

٢- الکافی ٢- ٣٣٤- ٢٠.

٣- عقاب الأعمال ٣٢٣- ١٥ و عقاب الأعمال ٣٢٢- ٨.

٤- عقاب الأعمال ٣٢٢- ٩.

٥- فی المصدر- حله.

أَقُولُ: وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ فِی التِّجَارَةِ (١) وَ غَيْرِهَا (٢).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: رسول خدا فرموده است: کسی که با قسمتی از مال مومنی را به ناحق غصب کند و برای خود بگیرد پیوسته خداوند از او روی گردان است و اعمالی را که او انجام میدهد

اعمال نيك و خير او را بد ميداند و آنها را در حسنات و نيكى هاى او ثبت نمى كند تا زمانى كه توبه كند و مالى را كه به ناحق گرفته به صاحبش برگرداند.

٧٩- بَابُ اشْتِرَاطِ تَوْبَةِ مَنْ أَضَلَّ النَّاسَ بِرَدِّهِ لَهُمْ إِلَى الْحَقِ

اشارة

(٣) ٧٩ بَابُ اشْتِرَاطِ تَوْبَةِ مَنْ أَضَلَّ النَّاسَ بِرَدِّهِ لَهُمْ إِلَى الْحَقِ

ترجمه:

باب مشروط بوده توبه كسى كه مردمان را گمراه نموده به اينكه آنان را به سوى حق بازگرداند

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٦٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٩٦٣- ١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ وَ أَبِي بَصِيرٍ جَمِيعاً عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَانَ رَجُلٌ فِي الزَّمَنِ الْأَوَّلِ طَلَبَ الدُّنْيَا مِنْ حَلَالٍ فَلَمْ يَقْدِرْ عَلَيْهَا وَ طَلَبَهَا مِنْ حَرَامٍ فَلَمْ يَقْدِرْ عَلَيْهَا فَأَتَاهُ الشَّيْطَانُ فَقَالَ لَهُ أَ لَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْ ءٍ تُكْثِرُ بِهِ دُنْيَاكَ وَ تُكْثِرُ بِهِ تَبَعَكَ فَقَالَ بَلَى قَالَ تَبْتَدِعُ دِيناً وَ تَدْعُو النَّاسَ إِلَيْهِ فَفَعَلَ فَاسْتَجَابَ لَهُ النَّاسُ وَ أَطَاعُوهُ فَأَصَابَ مِنَ الدُّنْيَا ثُمَّ إِنَّهُ فَكَّرَ فَقَالَ مَا صَنَعْتُ ابْتَدَعْتُ دِيناً وَ دَعَوْتُ النَّاسَ إِلَيْهِ مَا أَرَى لِي مِنْ تَوْبَةٍ إِلَّا أَنْ آتِيَ مَنْ دَعَوْتُهُ إِلَيْهِ فَأَرُدَّهُ عَنْهُ فَجَعَلَ يَأْتِي أَصْحَابَهُ الَّذِينَ أَجَابُوهُ فَيَقُولُ إِنَّ الَّذِي دَعَوْتُكُمْ إِلَيْهِ بَاطِلٌ وَ إِنَّمَا ابْتَدَعْتُهُ فَجَعَلُوا يَقُولُونَ كَذَبْتَ هُوَ الْحَقُّ وَ لَكِنَّكَ شَكَكْتَ فِي دِينِكَ فَرَجَعْتَ عَنْهُ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَمَدَ إِلَى سِلْسِلَةٍ فَوَتَدَ لَهَا وَتِداً ثُمَّ جَعَلَهَا فِي عُنُقِهِ وَ قَالَ لَا أَحُلُّهَا حَتَّى يَتُوبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيَّ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى نَبِيٍّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قُلْ لِفُلَانٍ وَ عِزَّتِي لَوْ دَعَوْتَنِي حَتَّى تَنْقَطِعَ أَوْصَالُكَ مَا اسْتَجَبْتُ لَكَ حَتَّى تَرُدَّ مَنْ مَاتَ عَلَى مَا دَعَوْتَهُ إِلَيْهِ فَيَرْجِعَ عَنْهُ.

وَ رَوَاهُ فِي الْعِلَلِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ

١- يأتى فى الباب ٤٧، و فى الحديث ٥ من الباب ٧٦ من أبواب ما يكتسب به.
٢- يأتى فى الحديث ٤ من الباب ٨٧ من هذه الأبواب، و فى الحديث ٦ من الباب ١، و فى الحديث ٩ من الباب ٢، و فى الحديث ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف. و تقدم ما يدلّ عليه فى الحديث ٣ من الباب ١ من أبواب الغصب، و فى الباب ١٨ من أبواب اللقطة.
٣- الباب ٧٩ فيه حديثان.
٤- الفقيه ٣- ٥٧٢- ٤٩٥٨.

نُوحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ (١)

وَ رَوَاهُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمْرَانَ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع نَحْوَهُ (٢) وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: در زمانهای نخستين مردی بود كه دنيا را از راه حلال طلب كرد و به آن نرسيد و از راه حرام آن را جست اما باز هم به آن نرسيد، پس شيطان به نزد او آمد و گفت: آيا تو را به چيزی رهنمون سازم كه به سبب آن هم دنيايت زياد شود و هم پيروانت مرد گفت: آری. شيطان گفت: دين تازه ای به وجود بياور و مردم را به سوی آن فرا خوان. آن مرد چنين كرد و مردم نيز به وی پاسخ مثبت دادند و از او فرمانبرداری نمودند و او به دنيا رسيد پس از چندی به فكر فرو رفت و با خود گفت: ای چه كاری بود كه دين نو به وجود آوردم و مردم را به سوی آن خواندم! گمان نمی كنم توبه ام پذيرفته شود مگر اينكه آنانی را كه به اين دين ساختگی دعوت كرده ام بياورم و از اين دين برگردانم، پس اصحاب خود را كه دعوت او را اجابت نموده بودند فرا خواند و به آنان گفت:

دینی که شما را به سوی آن خواندم دین باطلی بود و آن را من خود به خود به وجود آوردم. آنان گفتند: تو دروغ میگویی، این دین حق است ولی تو در دین خود به شك افتاده ای، و از پیش وی بیرون رفتند. پس چون چنین دید به زنجیری پناه برد و بر آن میخی کوفت سپس آن را به گردن انداخت و گفت: این زنجیر را نمی گشایم مگر اینکه خدای عزوجل توبه ام را بپذیرد. خداوند عزوجل نیز به پیامبری از پیامبرانش وحی فرستاد که: به وی بگو: به عزتم سوگند اگر به قدری مرا بخوانی که مفصلیهایت از هم جدا شوند دعایت را اجابت نمی کنم مگر اینکه آن کسانی را که به دعوت تو گمراه شدند و در گمراهی مردند برگردانی و از عقیده باطل خود باز گردند.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٦٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٩٦٤- ٢- (٤) وَ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدَ تَقَدَّمَتْ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (٥) عَنِ الرِّضَا ع عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ اللَّهَ غَافِرُ كُلِّ ذَنْبٍ إِلَّا مَنْ أَحْدَثَ دِيناً وَ مَنِ اغْتَصَبَ أَجِيراً أَجْرَهُ أَوْ رجل [رَجُلًا] بَاعَ حُرّاً.

أَقُولُ: هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى الْإِصْرَارِ وَ عَدَمِ التَّوْبَةِ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: راستی که خداوند همه گناهان را میبخشد به جز گناه کسی که دین جدیدی به وجود آورده و کسی که مزد کارگری را به زور و ستم برای خود گرفته است و کسی که آزاده ای را فروخته است

٨٠- بَابُ تَحْرِيمِ الرِّضَا بِالظُّلْمِ وَ الْمَعُونَةِ لِلظَّالِمِ وَ إِقَامَةِ عُذْرِهِ

اشارة

(٦) ٨٠ بَابُ تَحْرِيمِ الرِّضَا بِالظُّلْمِ وَ الْمَعُونَةِ لِلظَّالِمِ وَ إِقَامَةِ عُذْرِهِ

ترجمه:

باب تحريم راضى بودن به ظلم و يارى كردن ستمگر و عذرآوردن و توجيه كردن ظلم او

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٦٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢٠٩٦٥- ١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع

ص: ٥٥

١- علل الشرائع ٤٩٢- ٢.

٢- عقاب الأعمال ٣٠٦- ١.

٣- المحاسن ٢٠٧- ٧٠.

٤- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٣٣- ٦٠، و أورده فى الحديث ٤ من الباب ٥ من أبواب أحكام الاجارة.

٥- تقدم فى الحديث ٤ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء.

٦- الباب ٨٠ فيه ٦ أحاديث.

٧- الكافى ٢- ٣٣٣- ١٦، و أورده فى الحديث ٢ من الباب ٤٢ من أبواب ما يكتسب به.

قَالَ: الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ وَ الْمُعِينُ لَهُ وَ الرَّاضِى بِهِ شُرَكَاءُ ثَلَاثَتُهُمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: ستم کننده و کمك کار او در ستم و آنکه ستم او را بپسندد، هر سه، شریك در آن هستند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹٦٦ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۰۹٦٦- ۲- (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِی نَهْشَلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ عَذَرَ ظَالِماً بِظُلْمِهِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ مَنْ يَظْلِمُهُ فَإِنْ دَعَا لَمْ يَسْتَجِبْ لَهُ وَ لَمْ يَأْجُرْهُ اللَّهُ عَلَى ظُلَامَتِهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِی نَهْشَلٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که برای ظلم ظالمی بهانه آورد خداوند کسی را بر او مسلط میسازد که به وی ظلم کند پس چنین کسی اگر دعا کند خداوند دعایش را بر آورده نمی سازد و بر ستمی که میبیند به او اجر و پاداشی نمی دهد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹٦۷ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۹٦۷- ۳- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ الآتِی (٤) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی وَصِيَّتِهِ لِأَصْحَابِهِ قَالَ: وَ إِيَّاكُمْ أَنْ تُعِينُوا عَلَى مُسْلِمٍ مَظْلُومٍ فَيَدْعُوَ عَلَيْكُمْ فَيُسْتَجَابَ لَهُ فِيكُمْ فَإِنَّ أَبَانَا رَسُولَ اللَّهِ ص كَانَ يَقُولُ إِنَّ دَعْوَةَ الْمُسْلِمِ الْمَظْلُومِ مُسْتَجَابَةٌ وَ لْيُعِنْ بَعْضُكُمْ بَعْضاً فَإِنَّ أَبَانَا رَسُولَ اللَّهِ ص كَانَ يَقُولُ إِنَّ مَعُونَةَ الْمُسْلِمِ خَيْرٌ وَ أَعْظَمُ أَجْراً مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَ اعْتِكَافِهِ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در وصیتش به اصحاب خود فرمود: بر حذر باشید از اینکه ستمکاری را بر علیه مسلمان مظلومی یاری کنید اگر چنین کنید آن مظلوم شما را نفرین میکند و دعایش درباره شما اجابت میشود، همانا پدر و ما رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) میفرمود: به راستی که دعای مسلمان مظلوم بر آورده میشود، و باید برخی از شما برخی دیگر را یاری کند زیرا پدر ما رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) میفرمود: یاری کردن مسلمانی، پاداشش بهتر و بزرگتر از یك ماه روزه و اعتکاف در مسجد الحرام است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹٦۸ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۹٦۸- ٤- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ شَرُّ النَّاسِ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَاهُ وَ شَرٌّ مِنْهُ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: در وصیت پیامبر اکرم (صلیی الله علیه وآله و سلم) به علی (علیه السلام) آمده است: ای علی! بدترین مردمان کسی است که آخرتش را به دنیایش بفروشد و بدتر از او کسی است که آخرتش را به دنیا دیگری بفروشد.

ص: ٥٦

۱- الکافی ۲- ۳۳٤- ۱۸.

۲- عقاب الأعمال ۳۲۳- ۱٤.

۳- الکافی ۸- ۸- ۱.

٤- یأتی فی الفائدة الثالثة من الخاتمة.

٥- الفقيه ٤- ٣٥٣- ٥٧٦٢.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٦٩ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢٠٩٦٩- ٥- (١) وَ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی (٢) عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ مَنْ أَعَانَ ظَالِماً عَلَی مَظْلُومٍ لَمْ یَزَلِ اللَّهُ عَلَیْهِ سَاخِطاً حَتَّی یَنْزِعَ عَنْ مَعُونَتِهِ.

ترجمه:

عبدالله بن سنان گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: کسی که ظالمی را بر علیه مظلومی یاری کند پیوسته خداوند از او خشمگین است تا اینکه دست از یاری او بردارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٧٠ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٠٩٧٠- ٦- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع أَنَّهُ قَالَ: لِلظَّالِمِ مِنَ الرِّجَالِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ یَظْلِمُ مَنْ فَوْقَهُ بِالْمَعْصِیَةِ وَ مَنْ دُونَهُ بِالْغَلَبَةِ وَ یُظَاهِرُ الْقَوْمَ الظَّلَمَةَ.

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی التِّجَارَةِ (٤) وَ غَیْرِهَا (٥).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: برای مردمان ستمگر سه نشانه وجود دارد: با نافرمانی کردن بر مافوق خود ستم میکند و با غلبه و چیره شدن بر زیر دست خود ستم روا میدارد و ستمکاران را یاری و پشتیبانی میکند.

٨١- بَابُ تَحْرِیمِ اتِّبَاعِ الْهَوَی الَّذِی یُخَالِفُ الشَّرْعَ

اشارة

(٦) ٨١ بَابُ تَحْرِيمِ اتِّبَاعِ الْهَوَى الَّذِی یُخَالِفُ الشَّرْعَ

ترجمه:

باب تحریم پیروی کردن از آن خواهش نفسانی که مخالف شرع است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۰۹۷۱- ۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْوَابِشِیِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ احْذَرُوا أَهْوَاءَکُمْ کَمَا تَحْذَرُونَ أَعْدَاءَکُمْ فَلَیْسَ بِشَیْ ءٍ أَعْدَی لِلرِّجَالِ مِنِ اتِّبَاعِ أَهْوَائِهِمْ وَ حَصَائِدِ أَلْسِنَتِهِمْ.

ترجمه:

ابی محمد وابشی گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: همان گونه که از دشمنان خود دوري مي كنيد، از هوس هايتان دوري كنيد؛ زيرا براي مردان، دشمني بدتر از پيروي از هوس هايشان و زياده گويي هاي زبان هايشان نيست.

ص: ۵۷

۱- عقاب الأعمال ۳۲۳- ۱۷.

۲- فی المصدر- محمّد بن عیسی.

۳- نهج البلاغة ۳- ۲۳۶- ۳۵۰.

٤- یأتی فی البابین ٤٢، ٤٣، و فی الحدیث ١٢ من الباب ٤٥، و فی الباب ٤٧ من أبواب ما یکتسب به.

٥- يأتى فى الحديث ٩ من الباب ٢، و فى الباب ١١، و فى الأحاديث ٤، ٥، ٦ من الباب ٣٩، و فى الحديث ٧ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف، و فى الباب ٢ من أبواب القصاص فى النفس.
و تقدم ما يدلّ على بعض المقصود فى الحديث ٧ من الباب ٥٧ من هذه الأبواب.
٦- الباب ٨١ فيه ٣ أحاديث.
٧- الكافى ٢- ٣٣٥- ١.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٧٢ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢٠٩٧٢- ٢- (١) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِى حَمْزَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عُقَيْلٍ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّمَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ اثْنَتَيْنِ اتِّبَاعَ الْهَوَى وَ طُولَ الْأَمَلِ أَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَى فَإِنَّهُ يَصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَ أَمَّا طُولُ الْأَمَلِ فَيُنْسِى الآخِرَةَ.

ترجمه:

اميرالمؤمنين (عليه السلام) فرمود: من از دو چيز بر شما ترسانم: يكى پيروى از خواهشهاى نفس و ديگرى درازى آرزو، اما پيروى خواهشهاى نفس؛ زيرا آدمى را از راه حق باز ميدارد و اما درازى آرزو؛ زيرا آخرت را فراموش انسان ميسازد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٧٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٩٧٣- ٣- (٢) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَصَمِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ: قَالَ لِى أَبُو الْحَسَنِ ع اتَّقِ الْمُرْتَقَى السَّهْلَ إِذَا كَانَ مُنْحَدَرُهُ وَعْراً قَالَ وَ كَانَ ع (٣) يَقُولُ لَا تَدَعِ النَّفْسَ وَ هَوَاهَا فَإِنَّ هَوَاهَا فِى رَدَاهَا وَ تَرْكُ النَّفْسِ وَ مَا تَهْوَى أَذَاهَا وَ كَفُّ النَّفْسِ عَمَّا تَهْوَى دَوَاؤُهَا.

أَقُولُ: وَ يَأْتِى مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

عبدالرحمن بن حجاج گوید: امام رضا (علیه السلام) به من فرمود: از اوج گرفتن و بالا رفتنی که آسان است بپرهیزید آنگاه که سراشیبی آن دشوار باشد و فرمود: نفس و خواهش نفس را به حال خود وامگذار زیرا خواسته نفس در هلاکت آن است و به حال خود گذاردن نفس یا آنچه که دوست دارد مایه آزار نفس است و باز داشتن نفس از پرداختن به آنچه که دوست میدارد دوای نفس است.

۸۲- بَابُ وُجُوبِ اعْتِرَافِ الْمُذْنِبِ لِلَّهِ بِالذُّنُوبِ وَ اسْتِحْقَاقِ الْعِقَابِ

اشارة

(۵) ۸۲ بَابُ وُجُوبِ اعْتِرَافِ الْمُذْنِبِ لِلَّهِ بِالذُّنُوبِ وَ اسْتِحْقَاقِ الْعِقَابِ

ترجمه:

باب وجوب اقرار نمودن و اعتراف کردن شخص گناهکار در پیشگاه خداوند به گناهان خویش و به اینکه مستحق کیفر است

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۹۷٤ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۹۷٤- ۱- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ

ص: ۵۸

۱- الكافى ۲- ۳۳۵- ۳، و أورده عن نهج البلاغة فى الحديث ۷ من الباب ۳۲ من هذه الأبواب، و أورد مثله عن الخصال فى الحديثين ۵، ٦ من الباب ۲٤ من أبواب الاحتضار.

۲- الكافى ۲- ۳۳٦- ٤.

٣- فی المصدر- و کان أبو عبد اللّه علیه السلام

٤- یأتی فی الحدیث ٦ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف. و تقدم ما یدلّ علیه فی الحدیث ٣ من الباب ٣٢، و فی الحدیثین ١٠، ٢٢ من الباب ٤٩ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ١٢ من الباب ٢٣ من أبواب مقدّمة العبادات، و فی الباب ٢٤ من أبواب الاحتضار.

٥- الباب ٨٢ فیه ٨ أحادیث.

٦- الکافی ٢- ٤٢٦- ١.

ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ عَلِیٍّ الْأَحْمَسِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: وَ اللَّهِ مَا یَنْجُو مِنَ الذَّنْبِ إِلَّا مَنْ أَقَرَّ بِهِ قَالَ وَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع کَفَی بِالنَّدَمِ تَوْبَةً.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: به خدا سوگند که رهایی و خلاصی از گناه برای کسی حاصلی نمی شود مگر کسی که به آن اقرار و اعتراف کند و فرمود: پشیمانی از گناه برای توبه کفایت میکند.

[رقم الحدیث الکلی: ٢٠٩٧٥ - رقم الحدیث الباب: ٢]

٢٠٩٧٥- ٢- (١) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَمَّنْ ذَکَرَهُ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: لَا وَ اللَّهِ مَا أَرَادَ اللَّهُ مِنَ النَّاسِ إِلَّا خَصْلَتَیْنِ أَنْ یُقِرُّوا لَهُ بِالنِّعَمِ فَیَزِیدَهُمْ وَ بِالذُّنُوبِ فَیَغْفِرَهَا لَهُمْ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: به خدا سوگند که خداوند از مردمان جز دو خصلیت را نخواسته است: یکی اینکه به نعمتهایی که به آنان بخشیده است اعتراف کنند تا او نیز بر نعمتهایشان بیفزاید و دیگر اینکه به گناهان خویش اقرار و اعتراف کنند تا او نیز از گناهانشان در گذرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٧٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٩٧٦- ٣- (٢) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِنَّهُ وَ اللَّهِ مَا خَرَجَ عَبْدٌ مِنْ ذَنْبٍ بِإِصْرَارٍ وَ مَا خَرَجَ عَبْدٌ مِنْ ذَنْبٍ إِلَّا بِإِقْرَارٍ.

ترجمه:

معاويه بن عمار گويد: از امام صادق (عليه السلام) شنيدم كه فرمود: همانا سوگند به خدا كه هيچ بنده اى با اصرار و پافشارى بر گناه از گناه بيرون نرفته است و هيچ بنده اى جز با اقرار و اعتراف بر گناهش از گناه خارج نگشته است.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٧٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٠٩٧٧- ٤- (٣) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ بْنِ الْحَجَّاجِ السَّبِيعِيِّ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَذْنَبَ ذَنْباً فَعَلِمَ أَنَّ اللَّهَ مُطَّلِعٌ عَلَيْهِ إِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ وَ إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُ غَفَرَ لَهُ وَ إِنْ لَمْ يَسْتَغْفِرْ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: كسى كه مرتكب گناهى شده باشد پس از آن بداند كه خداوند بر گناه او واقف است اگر بخواهد ميتواند او را كيفر دهد و اگر بخواهد ميتواند او را ببخشايد، چنين كسى اگر چه طلب مغفرت هم نكند خداوند از گناهش در ميگذرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٧٨ - رقم الحديث الباب: ٥]

۲۰۹۷۸- ۵- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی هَاشِمٍ (٥) عَنْ عَنْبَسَةَ الْعَابِدِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ أَنْ يَطْلُبَ إِلَيْهِ فِی الْجُرْمِ الْعَظِيمِ وَ يُبْغِضُ الْعَبْدَ أَنْ يَسْتَخِفَّ بِالْجُرْمِ الْيَسِيرِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا خداوند بنده ای را که پس از ارتکاب گناهی بزرگ دست خواهش بخشایش به سوی او دراز کند دوست میدارد و بنده ای را که انجام گناهی کوچك را سبك میشمارد دشمن میدارد.

ص: ۵۹

۱- الکافی ۲- ٤۲٦- ۲.

۲- الکافی ۲- ٤۲٦- ٤.

۳- الکافی ۲- ٤۲۷- ۵.

٤- الکافی ۲- ٤۲۷- ٦.

۵- فی المصدر- عبد الرحمن بن محمّد بن أبی هاشم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۷۹ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۰۹۷۹- ٦- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاذٍ الْجَوْهَرِيِّ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص عَنْ جَبْرَئِيلَ ع قَالَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ أَذْنَبَ ذَنْباً صَغِيراً كَانَ أَوْ كَبِيراً وَ هُوَ لَا يَعْلَمُ أَنَّ لِی أَنْ أُعَذِّبَهُ أَوْ أَعْفُوَ عَنْهُ لَا غَفَرْتُ لَهُ ذَلِكَ الذَّنْبَ أَبَداً وَ مَنْ أَذْنَبَ ذَنْباً صَغِيراً كَانَ أَوْ كَبِيراً وَ هُوَ يَعْلَمُ أَنَّ لِی أَنْ أُعَذِّبَهُ أَوْ أَعْفُوَ عَنْهُ عَفَوْتُ عَنْهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدر بزرگوارش (علیه السلام) و ایشان از پدران خود: و آنان از رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) و ایشان از جبرئیل (علیه السلام) روایت فرمود که: خدای عزوجل فرموده است: کسی که مرتکب گناهی خواه کوچك یا بزرگ گردد در حالی که نداند که میتوانم او را عذاب کنم یا ببخشایم هرگز آن گناه را بر او نمی بخشم و کسی که گناهی کوچك یا بزرگ مرتکب شود و بداند که عذاب نمودن یا چشم پوشی از او در دست من است از گناهش در میگذرم و او را میبخشایم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۸۰ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۹۸۰- ۷- (۲) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ بْنِ أَبِی الْخَطَّابِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِیرٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَعْیَنَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ ع أَنَّهُ قَالَ: لَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْبَادِیَةِ بِکَلِمَتَیْنِ دَعَا بِهِمَا قَالَ اللَّهُمَّ إِنْ تُعَذِّبْنِی فَأَهْلُ ذَلِکَ أَنَا وَ إِنْ تَغْفِرْ لِی فَأَهْلُ ذَلِکَ أَنْتَ فَغَفَرَ اللَّهُ لَهُ.

وَ رَوَاهُ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ عُبَیْدِ اللَّهِ الْغَضَائِرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ بْنِ بَابَوَیْهِ بِالْإِسْنَادِ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: همانا خداوند مردی صحرانشین را به خاطر دو جمله که در دعایش به خداوند عرض کرد، آمرزید آن دو جمله این بود: «خداوندا اگر مرا عذاب کنی من سزاوار عذابم و اگر بر من ببخشایی تو اهل بخششی» خداوند نیز بر او بخشید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۸۱ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۹۸۱- ۸- (٤) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ ص قَالَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ أَذْنَبَ ذَنْباً فَعَلِمَ أَنَّ لِي أَنْ أُعَذِّبَهُ وَ أَنَّ لِي أَنْ أَعْفُوَ عَنْهُ عَفَوْتُ عَنْهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَكْرٍ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ

ص: ٦٠

١- أمالي الصدوق ٢٣٦- ٢.

٢- أمالي الصدوق ٣٢٤- ٨.

٣- أمالي الطوسيّ ٢- ٥٢.

٤- المحاسن- ٢٦- ٦.

مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ (١)

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٢).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: پيامبر (صلى الله عليه وآله و سلم) فرموده است: خداوند عزوجل فرمود: كسى كه مرتكب گناهى شود پس بداند كه عذاب كردن و عفو كردنش تنها به دست من است، او را مشمول عفو خود قرار ميدهم.

۸۳- بَابُ وُجُوبِ النَّدَمِ عَلَى الذُّنُوبِ

اشارة

(۳) ۸۳ بَابُ وُجُوبِ النَّدَمِ عَلَى الذُّنُوبِ

ترجمه:

باب وجوب پشیمانی بر گناهان

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۹۸۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۹۸۲- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ وَ سَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

کسی که نیکوکاری اش او را شادمان کند و بدی اش وی را بدحال گرداند چنین کسی مومن است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۹۸۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۰۹۸۳- ۲- (٥) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الرَّجُلَ لَيُذْنِبُ الذَّنْبَ فَيُدْخِلُهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ- قُلْتُ يُدْخِلُهُ اللَّهُ بِالذَّنْبِ الْجَنَّةَ- قَالَ نَعَمْ إِنَّهُ يُذْنِبُ فَلَا يَزَالُ خَائِفاً مَاقِتاً لِنَفْسِهِ فَيَرْحَمُهُ اللَّهُ فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: به راستی که مردی مرتکب گناهی میشود پس خداوند او را به سبب گناهش وارد بهشت میکند راوی گوید: عرض کردم: خداوند او را به سبب گناه وارد بهشت میکند؟! فرمود: آری، او کسی است که گناه میکند ولی پیوسته از گناهش ترسان است و از خود نفرت دارد، پس خداوند به او رحم میآورد و او را وارد بهشت میسازد.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٨٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢٠٩٨٤- ٣- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ رِبْعِيٍّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّ النَّدَمَ عَلَى الشَّرِّ يَدْعُو إِلَى تَرْكِهِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: اميرالمؤمنين فرموده است: همانا پشيمانى از بدى، آدمى را به سوى ترك بدى فرا ميخواند.

ص: ٦١

١- ثواب الأعمال ٢١٣- ١.

٢- يأتى فى الباب ٨٣ من هذه الأبواب. و تقدم ما يدلّ على الإقرار بالذنب فى الباب ٤٨ من هذه الأبواب، و فى الباب ٢٦ من أبواب الطواف.

٣- الباب ٨٣ فيه ٨ أحاديث.

٤- الكافى ٢- ٢٣٢- ٦.

٥- الكافى ٢- ٤٢٦- ٣.

٦- الكافى ٢- ٤٢٧- ٧.

[رقم الحديث الكلى: ٢٠٩٨٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢٠٩٨٥- ٤- (١) وَ عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ الدَّقَّاقِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ عَنْ زَيْدٍ الْقَتَّاتِ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَا مِنْ عَبْدٍ أَذْنَبَ ذَنْباً فَنَدِمَ عَلَيْهِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ وَ مَا مِنْ عَبْدٍ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ نِعْمَةً فَعَرَفَ أَنَّهَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَحْمَدَهُ.

ترجمه:

ابان بن تغلب گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: هیچ بنده ای نیست که مرتکب گناهی شود پس از آن پشیمان گردد جز اینکه خداوند او را میبخشاید پیش از اینکه طلب آمرزش کند و هیچ بنده ای نیست که خداوند نعمتی به او ببخشد پس بشناسد که این نعمت از جانب خداست جز اینکه خداوند پیش از اینکه او شکر خدای را به جا آورد او را مشمول آمرزش خویش قرار میدهد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۸۶ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۹۸۶- ۵- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ قَالَ مِنْ أَلْفَاظِ رَسُولِ اللَّهِ ص النَّدَامَةُ تَوْبَةٌ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: از الفاظ رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) است که فرمود: پشیمانی توبه است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۸۷ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۰۹۸۷- ٦- (۳) وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ عَلِیٍّ الْجَهْضَمِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: کَفَی بِالنَّدَمِ تَوْبَةً.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: پشیمانی از گناه برای توبه کفایت میکند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۸۸ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۹۸۸- ۷- (٤) أَحْمَدُ بْنُ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ الْخَزَّازِ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ ع أَرْبَعٌ مَنْ کُنَّ فِیهِ کَمَلَ إِیمَانُهُ وَ مُحِّصَتْ عَنْهُ ذُنُوبُهُ (٥) مَنْ وَفَی لِلَّهِ بِمَا جَعَلَ عَلَی نَفْسِهِ لِلنَّاسِ وَ صَدَقَ لِسَانُهُ مَعَ النَّاسِ وَ اسْتَحْیَا مِنْ کُلِّ قَبِیحٍ عِنْدَ اللَّهِ وَ عِنْدَ النَّاسِ وَ یَحْسُنُ خُلُقُهُ مَعَ أَهْلِهِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: امام سجاد (علیه السلام) فرموده است: چهار چیز است که در هر کسی باشد ایمانش کامل و گناهانش پاك و آمرزیده میگردد: کسی که به خاطر خدا به آنچه که برای مردم بر خود قرار داده است وفا کند، و زبانش با مردم راست بگوید، و از هر زشتی در نزد خدا و مردم شرم کند، و با اهل و خانواده خود خوش اخلاق باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۸۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۹۸۹- ۸- (٦) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْمُفِیدِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ التَّمَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْأَنْبَارِیِّ عَنْ

ص: ٦٢

۱- الکافی ۲- ٤۲۷- ۸.

۲- الفقیه ٤- ۳۸۰- ۵۸۱۱.

۳- الخصال ۱٦- ۵۷.

٤- المحاسن ۸- ۲۱.

۵- فی المصدر زیادة- و لقی ربّه و هو عنه راض.

٦- أمالی الطوسیّ ۱- ۱۰۵.

أَبِيهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سُلَيْمَانَ الزَّاهِدِيِّ (۱) قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ الطَّائِيَّ الْوَاعِظَ يَقُولُ سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ يَقُولُ قَرَأْتُ فِي زَبُورِ دَاوُدَ أَسْطُراً مِنْهَا مَا حَفِظْتُ وَ مِنْهَا مَا نَسِيتُ فَمِمَّا حَفِظْتُ قَوْلُهُ يَا دَاوُدُ- اسْمَعْ مِنِّي مَا أَقُولُ: وَ الْحَقَّ أَقُولُ: مَنْ أَتَانِي وَ هُوَ (۲) مُسْتَحْيٍ مِنَ الْمَعَاصِي الَّتِي عَصَانِي بِهَا غَفَرْتُهَا لَهُ وَ أَنْسَيْتُهَا حَافِظَيْهِ الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳).

ترجمه:

حسین بن سلیمان زاهدی گوید: از ابا جعفر طایی واعظ شنیدم که میگفت: از وهب بن منبه شنیدم که میگفت: در زبور حضرت داود (علیه السلام) چند سطر خواندم که برخی از آنها را حفظ نموده و برخی را فراموش کرده ام، از جمله از آنچه حفظ کرده ام گفتار خدای تعالی است که فرمود: ای داود! آنچه میگویم از من بشنو و حق را میگویم: هر کسی به نزد من آید در حالی که از گناهانی که به وسیله آنها نافرمانی ام نموده شرمگین باشد آن گناهان را بر او میبخشایم و آن گناهان را از خاطر دو فرشته نگهبان او فراموش میسازم.

۸۴- بَابُ وُجُوبِ سَتْرِ الذُّنُوبِ وَ تَحْرِيمِ التَّظَاهُرِ بِهَا

اشارة

(٤) ٨٤ بَابُ وُجُوبِ سَتْرِ الذُّنُوبِ وَ تَحْرِيمِ التَّظَاهُرِ بِهَا

ترجمه:

باب وجوب پنهان کردن گناهان و تحریم آشکارا گناه کردن

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۹۹۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۹۹۰- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ الْعَبَّاسِ مَوْلَى الرِّضَا ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ الْمُسْتَتِرُ بِالْحَسَنَةِ يَعْدِلُ سَبْعِينَ حَسَنَةً وَ الْمُذِيعُ بِالسَّيِّئَةِ مَخْذُولٌ وَ الْمُسْتَتِرُ بِالسَّيِّئَةِ مَغْفُورٌ لَهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبَّاسِ بْنِ هِلَالٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا ع يَقُولُ وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صَنْدَلٍ عَنْ يَاسِرٍ عَنِ

ص: ٦٣

١- فی المصدر- الحسین بن سلیمان الزاهد ...

٢- فی المصدر زیادة- یحبنی أدخلته الجنة، یا داود اسمع منی ما أقول و الحق أقول- من أتانی و هو.

٣- تقدم فی الحدیث ١١ من الباب ٤٧، و فی الباب ٨٢ من هذه الأبواب. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیث ٩ من الباب ٨٥، و فی الحدیث ٤ من الباب ٨٧، و فی الحدیث ٣ من الباب ٩٤ من هذه الأبواب.

٤- الباب ٨٤ فیه حدیث واحد.

٥- الکافی ٢- ٤٢٨- ١.

٦- ثواب الأعمال ٢١٣- ١.

الْيَسَعِ بْنِ حَمْزَةَ عَنِ الرِّضَا ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ ذَكَرَ نَحْوَهُ (١) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٢) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٣).

ترجمه:

عباس بنده امام رضا (علیه السلام) گوید: از امام رضا (علیه السلام) شنیدم که فرمود: آن کس که پوشاننده نیکی خود باشد آن نیکی با هفتاد نیکی برابری میکند و آن کس که آشکارا بدی میکند به خود واگذارده شده است و آن کس که پوشاننده بدی است مورد غفران و بخشش الهی است.

۸۵- بَابُ وُجُوبِ الِاسْتِغْفَارِ مِنَ الذَّنْبِ وَ الْمُبَادَرَةِ بِهِ قَبْلَ سَبْعِ سَاعَاتٍ

اشارة

(٤) ۸۵ بَابُ وُجُوبِ الِاسْتِغْفَارِ مِنَ الذَّنْبِ وَ الْمُبَادَرَةِ بِهِ قَبْلَ سَبْعِ سَاعَاتٍ

ترجمه:

باب واجب بودن استغفاراز گناهان وهمت بهآن قبل از هفت ساعت

[رقم الحديث الكلى: ۲۰۹۹۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۰۹۹۱- ۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عُثْمَانَ الْمُرَادِيِّ (٦) قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَهْلِكْ عَلَى اللَّهِ بَعْدَهُنَّ إِلَّا هَالِكٌ يَهُمُّ الْعَبْدُ بِالْحَسَنَةِ فَيَعْمَلُهَا فَإِنْ هُوَ لَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً بِحُسْنِ نِيَّتِهِ وَ إِنَّ هُوَ عَمِلَهَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْراً وَ يَهُمُّ بِالسَّيِّئَةِ أَنْ يَعْمَلَهَا فَإِنْ لَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَيْ ءٌ وَ إِنْ هُوَ عَمِلَهَا أُجِّلَ سَبْعَ سَاعَاتٍ وَ قَالَ صَاحِبُ الْحَسَنَاتِ لِصَاحِبِ السَّيِّئَاتِ وَ هُوَ صَاحِبُ الشِّمَالِ لَا تَعْجَلْ عَسَى أَنْ يُتْبِعَهَا بِحَسَنَةٍ تَمْحُوهَا فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ إِنَّ الْحَسَناتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئاتِ (٧) أَوِ

ص: ٦٤

۱- الكافى ۲- ٤۲۸- ۲.

۲- تقدم فی الحدیث ۲ من الباب ۳۹ من أبواب الصدقة، و فی الحدیثین ٤، ٥ من الباب ١٥٤ من أبواب أحکام العشرة.

۳- یأتی فی الباب ١٦ من أبواب مقدمات الحدود، و فی الحدیث ۱ من الباب ٤، و فی الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف.

٤- الباب ٨٥ فیه ١٨ حدیثا.

٥- الکافی ۲- ٤٢٩- ٤.

٦- فی المصدر- فضل بن عثمان المرادی.

۷- هود ۱۱- ١١٤.

الِاسْتِغْفَارِ فَإِنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِی لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمَ الْغَیْبِ وَ الشَّهَادَةِ الْعَزِیزَ الْحَکِیمَ الْغَفُورَ الرَّحِیمَ ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِکْرَامِ وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ- لَمْ یُکْتَبْ عَلَیْهِ شَیْ ءٌ وَ إِنْ مَضَتْ سَبْعُ سَاعَاتٍ وَ لَمْ یُتْبِعْهَا بِحَسَنَةٍ وَ اسْتِغْفَارٍ قَالَ صَاحِبُ الْحَسَنَاتِ لِصَاحِبِ السَّیِّئَاتِ اکْتُبْ عَلَی الشَّقِیِّ الْمَحْرُومِ.

ترجمه:

فضیل بن عثمان مرادی گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: چهار حالت وجود دارد که پس از رفتار به آن چهار حالت تنها کسی که تیره روز و شقاوتمند است به فرمان خدای تعالی به هلاکت میرسد: بنده ای قصد میکند که کار خیری انجام دهد پس آن را انجام میدهد پس اگر آن را انجام نداد خداوند به خاطر نیت نیکویش برای او یك نیکی ثبت میکند و اگر آن را انجام داد برایش ده نیکی مینویسد و بنده ای قصد میکند که بدی کند پس اگر بدی را به جا نیاورد چیزی بر علیه او نوشته نمی شود و اگر آن بدی را انجام داد تا هفت ساعت مهلت داده میشود و فرشته ای که نیکی ها را مینگارد به فرشته دیگر که نگارنده بدیها و همان فرشته سمت چپ است میگوید: شتاب مکن امید است که این بنده در پی بدی اش نیکی ای انجام دهد و با نیکوکاری اش بدی را محو و نابود کند زیرا خدای عزوجل میفرماید: «همانا نیکی ها بدیها را از بین میبرد» یا شاید استغفار کند زیرا اگر بگوید: «استغفر الله الذی لا اله الا هو عالم

الغیب و الشهاده العزیز الحکیم الغفور الرحیم ذالجلال و الاکرام و اتوب الیه» بر علیه او چیزی نوشته نمی شود، و اگر هفت ساعت بگذرد و در پی بدی اش نه کار نیکی انجام دهد و نه استغفار کند فرشته ای که نگارنده نیکی هاست به نویسنده بدیها میگوید: بر علیه این تیره روز محروم از رحمت بنویس.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۹۲ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۰۹۹۲- ۲- (۱) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ عَمِلَ سَیِّئَةً أُجِّلَ فِیهَا سَبْعَ سَاعَاتٍ مِنَ النَّهَارِ فَإِنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِی لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَیَّ الْقَیُّومَ وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُکْتَبْ عَلَیْهِ.

وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که کار بدی انجام دهد هفت ساعت از روز به او مهلت داده میشود پس اگر سه مرتبه بگوید: «استغفر الله الذی لا اله الا هو الحی القیوم و اتوب الیه» آن بدی بر او نوشته نمی شود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۹۳ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۰۹۹۳- ۳- (۳) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا رَفَعُوهُ قَالُوا قَالَ: لِکُلِّ شَیْ ءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الِاسْتِغْفَارُ.

ترجمه:

احمد بن محمد بن خالد از عده ای از شیعیان روایت کند و آنان این حدیث را به معصوم (علیه السلام) رسانده اند، گفته اند: معصوم (علیه السلام) فرمود: برای هر چیزی دوایی هست و دوای گناهان استغفار نمودن است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۹٤ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۰۹۹٤- ٤- (٤) وَ عَنْ عَلِیٍّ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمْرَانَ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْباً أُجِّلَ مِنْ غُدْوَةٍ إِلَی اللَّیْلِ فَإِنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ لَمْ تُکْتَبْ عَلَیْهِ.

ترجمه:

زراره گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: به راستی که هرگاه بنده مرتکب گناهی شود از صبحگاهان تا شامگاه به او فرصت داده میشود پس از خداوند طلب مغفرت نمود چیزی بر علیه او نوشته نمی شود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۹۵ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۰۹۹۵- ۵- (۵) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ وَ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی

۱- الکافی ۲- ٤۳۸- ۵.

۲- الکافی ۲- ٤۳۷- ۲.

۳- الکافی ۲- ٤۳۹- ۸، و أورده فی الحدیث ۲ من الباب ۹۲ من هذه الأبواب.

٤- الکافی ۲- ٤۳۷- ۱، و الزهد ۷۰- ۱۸۷.

٥- الكافی ٢- ٤٣٧- ٣، و أورد ذيله فی الحديث ١ من الباب ٩٠ من هذه الأبواب و لم نعثر عليه فی كتاب الزهد.

جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ إِسْحَاقَ (١) عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْباً أَجَّلَهُ اللَّهُ سَبْعَ سَاعَاتٍ فَإِنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَیْ ءٌ وَ إِنَّ مَضَتِ السَّاعَاتُ وَ لَمْ يَسْتَغْفِرْ كُتِبَ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هرگاه بنده مومن مرتكب گناهی گردد خداوند به او هفت ساعت مهلت ميدهد پس اگر از خداوند طلب بخشش نمود چيزی بر عليه او نوشته نمی شود و اگر هفت ساعت گذشت و او استغفار نكرد يك گناه بر او نوشته ميشود.

[رقم الحديث الكلی: ٢٠٩٩٦ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢٠٩٩٦- ٦- (٢) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حَفْصٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُذْنِبُ ذَنْباً إِلَّا أَجَّلَهُ اللَّهُ سَبْعَ سَاعَاتٍ مِنَ النَّهَارِ فَإِنْ هُوَ تَابَ لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَیْ ءٌ وَ إِنْ هُوَ لَمْ يَفْعَلْ كُتِبَ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ فَأَتَاهُ عَبَّادٌ الْبَصْرِیُّ فَقَالَ لَهُ بَلَغَنَا أَنَّكَ قُلْتَ مَا مِنْ عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْباً إِلَّا أَجَّلَهُ اللَّهُ سَبْعَ سَاعَاتٍ مِنَ النَّهَارِ فَقَالَ لَيْسَ هَكَذَا قُلْتُ وَ لَكِنِّی قُلْتُ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ وَ كَذَلِكَ كَانَ قَوْلِی.

وَ رَوَاهُ الْحِمْيَرِیُّ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع نَحْوَهُ (٣) وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی كِتَابِ الزُّهْدِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ (٤)

وَ الَّذِی قَبْلَهُ عَنْ فَضَالَةَ وَ الَّذِی قَبْلَهُمَا عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ مِثْلَهُ.

ترجمه:

حفص گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: هیچ مومنی نیست که مرتکب گناهی شود جز اینکه خداوند هفت ساعت از روز را به او فرصت میدهد پس اگر توبه کرد چیزی بر علیه او نوشته نمی شود و اگر توبه نکرد یك گناه برایش نوشته میشود، پس از این عباد بصری به خدمت امام صادق (علیه السلام) رسید و عرض کرد: به ما خبر رسیده است که شما فرموده اید: هیچ بنده ای نیست که... حضرت فرمود: خیر من چنین نگفته ام بلکه گفته ام: هیچ مومنی نیست که.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۹۷ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۰۹۹۷- ۷- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ

ص: ٦٦

۱- فی المصدر- الحسین بن إسحاق.

۲- الکافی ۲- ٤٣٩- ۹.

۳- قرب الإسناد ۲.

٤- الزهد ٦٩- ۱۸۵.

۵- أمالی الصدوق ٣٧٦- ۵.

سُلَیْمَانَ النَّوْفَلِیِّ عَنْ فِطْرِ بْنِ خَلِیفَةَ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآیَةُ وَ الَّذِینَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَکَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ (۱) صَعِدَ إِبْلِیسُ جَبَلًا بِمَکَّةَ یُقَالُ لَهُ ثَوْرٌ- فَصَرَخَ بِأَعْلَی صَوْتِهِ بِعَفَارِیتِهِ فَاجْتَمَعُوا إِلَیْهِ (۲) فَقَالَ نَزَلَتْ هَذِهِ الآیَةُ فَمَنْ لَهَا فَقَامَ عِفْرِیتٌ مِنَ الشَّیَاطِینِ فَقَالَ أَنَا لَهَا بِکَذَا وَ کَذَا فَقَالَ لَسْتَ لَهَا ثُمَّ قَامَ آخَرُ فَقَالَ مِثْلَ ذَلِکَ فَقَالَ لَسْتَ لَهَا فَقَالَ الْوَسْوَاسُ الْخَنَّاسُ أَنَا لَهَا قَالَ بِمَا ذَا قَالَ أَعِدُهُمْ وَ أُمَنِّیهِمْ حَتَّی یُوَاقِعُوا الْخَطِیئَةَ فَإِذَا وَاقَعُوا الْخَطِیئَةَ أَنْسَیْتُهُمُ الِاسْتِغْفَارَ فَقَالَ أَنْتَ لَهَا فَوَکَّلَهُ بِهَا إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَةِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: وقتی که این آیه نازل شد که میفرماید: آن کسانی که هرگاه کار زشتی انجام میدهند یا هرگاه به خود ستمی میکنند خدای را به یاد میآورند و از او طلب بخشش گناهانشان را مینمایند» ابلیس به بالای کوه ثور واقع در مکه رفت و با بلندترین صدایش شیطانهایش را فریاد زد پس همگی گرد آمدند، پس گفت: چه کسی برای این آیه چاره ای میاندیشد؟ پس هر یك از شیاطین برخاسته و سخنی گفتند و ابلیس راه حل آنها را نپذیرفت تا اینکه وسوسه گر خناس برخاسته و گفت: من چاره ساز این آیه ام. گفت: به وسیله چه چیزی گفت: به مردمان وعده میدهم و در دل آنان آرزو میافکنم تا در گناه بیافتند پس هنگامی که در گناه افتادند استغفار را از یادشان میبرم پس ابلیس رای او را پسندید و تا روز قیامت کار این آیه را به او سپرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۰۹۹۸ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۰۹۹۸- ۸- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ عَنْ سُلَیْمَانَ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ غَیْرِهِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ الْبَاقِرِ ع قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ص عَنْ خِیَارِ الْعِبَادِ فَقَالَ الَّذِینَ إِذَا أَحْسَنُوا اسْتَبْشَرُوا وَ إِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا وَ إِذَا أُعْطُوا شَکَرُوا وَ إِذَا ابْتُلُوا صَبَرُوا وَ إِذَا غَضِبُوا غَفَرُوا.

ترجمه:

امام محمد باقر (علیه السلام) فرمود: از رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) درباره بهترین بندگان پرسیده شد، حضرت فرمود: بهترین بندگان کسانی هستند که هنگامی که نیکی میکنند شادمان میشوند و هنگامی که بدی میکنند استغفار میکنند و هنگامی که به آنان عطا میشود شکر آن را به جای میآورند و هنگامی که گرفتار میشوند صبر پیشه میکنند و هنگامی که خشمگین میشوند میبخشایند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۰۹۹۹ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۰۹۹۹- ۹- (٤) وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ مَاجِیلَوَیْهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا مِنْ مُؤْمِنٍ یَقْتَرِفُ فِی یَوْمٍ وَ لَیْلَةٍ أَرْبَعِینَ کَبِیرَةً فَیَقُولُ وَ هُوَ نَادِمٌ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِی لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَیَّ الْقَیُّومَ بَدِیعَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِکْرَامِ وَ أَسْأَلُهُ أَنْ یَتُوبَ

ص: ٦٧

۱- آل عمران ۳- ۱۳۵.

۲- فی المصدر زیادة فقالوا یا سیدنا لم دعوتنا.

۳- أمالی الصدوق ۱۹- ٤، و أورده عن الکافی فی الحدیث ۲۲ من الباب ٤ من هذه الأبواب.

٤- الخصال- ٥٤٠- ۱۲، و أورد نحوه عن الکافی فی الحدیث ۳ من الباب ٤٧ من هذه الأبواب.

عَلَیَّ- إِلَّا غَفَرَهَا اللَّهُ لَهُ ثُمَّ قَالَ وَ لَا خَیْرَ فِیمَنْ یُقَارِفُ کُلَّ یَوْمٍ وَ لَیْلَةٍ أَرْبَعِینَ کَبِیرَةً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام): هیچ مومنی نیست که شبانه روز مرتکب چهل گناه کبیره شود و پس از آن با حالت پشیمانی بگوید: «استغفر الله الذی لا اله الا هو الحی القیوم بدیع السموات و الارض ذاالجلال و الاکرام و اساله ان یتوب علی» جز اینکه خداوند بر او میبخشاید سپس فرمود: در کسی که هر شبانه روزی مرتکب چهل گناه کبیره شود خیری نیست.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۰۰ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۰۰۰- ۱۰- (۱) وَ فِی الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ عَنْ سُفْیَانَ بْنِ السِّمْطِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَبْدٍ خَیْراً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنَقِمَةٍ وَ یُذَکِّرُهُ الِاسْتِغْفَارَ وَ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَبْدٍ شَرّاً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنِعْمَةٍ فَیُنْسِیهِ الِاسْتِغْفَارَ وَ یَتَمَادَی بِهِ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَیْثُ لا یَعْلَمُونَ (۲) بِالنِّعَمِ عِنْدَ الْمَعَاصِی.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هرگاه خداوند عزوجل خیره بنده گنه کاری را بخواهد پس از گناهانش از او انتقام میکشد بد بخواهد پس از گناهش به او نعمتی میبخشد و استغفار را فراموش وی سازد و این حالت را طولانی میکند و معنای گفتار خدای عزوجل همین است که میفرماید: «اندك اندك آنان را از جایی که نمی دانند به شقاوت میرسانیم» یعنی به وسیله نعمتهایی که در هنگام گناهانشان به آنان میدهیم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۰۰۱- ۱۱- (۳) وَ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ السَّکُونِیِّ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لِکُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الِاسْتِغْفَارُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرماید که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: هر دردی دوایی دارد و دوای گناهان استغفار کردن

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۰۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۰۰۲- ۱۲- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَاجِيلَوَيْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ بَقَّاحٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص (٥) وَ الِاسْتِغْفَارُ لَكُمْ حِصْنَيْنِ حَصِينَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ فَمَضَى أَكْبَرُ الْحِصْنَيْنِ وَ بَقِيَ الِاسْتِغْفَارُ فَأَكْثِرُوا مِنْهُ فَإِنَّهُ مِمْحَاةٌ لِلذُّنُوبِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ ما كانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِيهِمْ وَ ما كانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ (٦).

ص: ٦٨

١- علل الشرائع ٥٦١- ١، و أورد صدره عن الكافی فی الحدیث ٣ من الباب ٩٠ من هذه الأبواب.

٢- الأعراف ٧- ١٨٢.

٣- ثواب الأعمال ١٩٧- ١.

٤- ثواب الأعمال ١٩٧- ٣.

٥- فی المصدر زیادة- یقول- مقامی فیکم.

٦- الأنفال ٨- ٣٣.

وَ رَوَاهُ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ مُرْسَلًا نَحْوَهُ (١).

ترجمه:

عبدالله بن محمد جعفی گوید: از امام باقر (علیه السلام) شنیدم که فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) و استغفار برای شما به منزله دو قلعه و حصار محکم در برابر عذاب الهی بودند، بزرگترین این دو حصار (رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم)) درگذشت و استغفار باقی مانده است پس زیاد استغفار کنید زیرا استغفار پاك کننده گناهان است، خدای عزوجل فرموده است: «ای پیامبر تا زمانی که تو در میان آنان هستی خداوند ایشان را عذاب نخواهد کرد و تا زمانی که آنان از خداوند طلب مغفرت میکنند خداوند عذاب کننده آنان نخواهد بود»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۰۳ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۱۰۰۳- ۱۳- (۲) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ أَبِی مَسْرُوقٍ النَّهْدِیِّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلٍ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَی أَبِی جَعْفَرٍ الثَّانِی ع عَلِّمْنِی شَيْئاً إِذَا أَنَا قُلْتُهُ كُنْتُ مَعَكُمْ فِی الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ فَقَالَ فَكَتَبَ بِخَطِّهِ أَعْرِفُهُ أَكْثِرْ مِنْ تِلَاوَةِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ- وَ رَطِّبْ شَفَتَيْكَ بِالاسْتِغْفَارِ.

ترجمه:

اسماعيل بن سهل گويد: به خدمت امام جواد (عليه السلام) نوشتم كه: به من چيزی بياموز كه هرگاه آن را بگويم در دنيا و آخرت با شما باشم. حضرت با خط شريف خود كه آن را ميشناختم نوشت: سوره مباركه «انا انزلناه» را زياد تلاوت كن و دو لب خود را با گفتن استغفار تر كن

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۰٤ - رقم الحديث الباب: ١٤]

۲۱۰۰٤- ١٤- (۳) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص طُوبَی لِمَنْ وُجِدَ فِی صَحِيفَةِ عَمَلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- تَحْتَ كُلِّ ذَنْبٍ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ.

وَ رَوَاهُ ابْنُ طَاوُسٍ فِی رِسَالَةِ مُحَاسَبَةِ النَّفْسِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الدُّعَاءِ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ بِإِسْنَادِهِ إِلَی الصَّادِقِ ع مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) از پدران بزرگوارش روايت فرمود كه: رسول خدا (صلیی الله عليه وآله و سلم) فرموده است: خوشا به حال كسی كه در روز قيامت در نامه عملش زير هر گناهی «استغفر الله» بيايد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۰۵ - رقم الحديث الباب: ۱۵]

۲۱۰۰۵- ۱۵- (۵) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْمُفِیدِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمُقْرِی (٦) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِیِّ عَنْ عَبْدِ الْعَزِیزِ بْنِ یَحْیَی عَنْ مُوسَی بْنِ زَکَرِیَّا عَنْ أَبِی خَالِدٍ عَنِ الْعُتْبِیِّ عَنِ الشَّعْبِیِّ قَالَ سَمِعْتُ عَلِیَّ بْنَ أَبِی طَالِبٍ ع یَقُولُ الْعَجَبُ مِمَّنْ یَقْنَطُ وَ مَعَهُ الْمِمْحَاةُ قِیلَ وَ مَا الْمِمْحَاةُ قَالَ الِاسْتِغْفَارُ.

ترجمه:

شعبی گوید از امام علی (علیه السلام) شنیدم که فرمود: شگفت آور است کسی که در حالی که «پاك کننده» همراه او هست باز هم ناامید میشود. پرسیده شد: پاك کننده چیست فرمود: استغفار.

ص: ٦٩

١- نهج البلاغة ٣- ١٦٩- ٨٨.

٢- ثواب الأعمال ١٩٧.

٣- ثواب الأعمال ١٩٧.

٤- محاسبة النفس ١٥.

٥- أمالی الطوسیّ ١- ٨٦، و أورده فی الحدیث ٧ من الباب ٢٣ من أبواب الذکر.

٦- فی المصدر- محمّد بن الحسین المقرئ.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٠٠٦ - رقم الحدیث الباب: ١٦]

۲۱۰۰۶- ١٦- (١) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْمُفِیدِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ طَاهِرٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِیدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ زِیَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص صَاحِبُ الْیَمِینِ أَمِیرٌ عَلَی صَاحِبِ الشِّمَالِ فَإِذَا عَمِلَ الْعَبْدُ سَیِّئَةً

قَالَ صَاحِبُ الْيَمِينِ لِصَاحِبِ الشِّمَالِ لَا تَعْجَلْ وَ أَنْظِرْهُ سَبْعَ سَاعَاتٍ فَإِنْ مَضَتْ سَبْعُ سَاعَاتٍ وَ لَمْ يَسْتَغْفِرْ قَالَ اكْتُبْ فَمَا أَقَلَّ حَيَاءَ هَذَا الْعَبْدِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدر و جد بزرگوارش روایت فرموه که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: فرشته سمت راست بر فرشته سمت چپ امیر است پس هرگاه بنده ای گناهی کند فرشته سمت راست به سمت چپی گوید: شتاب مکن و او را هفت ساعت مهلت ده. پس اگر هفت ساعت بگذرد و او استغفار نکند به فرشته سمت چپ گوید: بنویس، چقدر بنده کم حیایی است!

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۰۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۷]

۲۱۰۰۷- ۱۷- (۲) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هِلَالِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَفَّارِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَلِيٍّ الدِّعْبِلِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ أَخِي دِعْبِلِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: تَعَطَّرُوا بِالاسْتِغْفَارِ لَا تَفْضَحَنَّكُمْ رَوَائِحُ الذُّنُوبِ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) از پدران بزرگوارش: روایت فرمود که: امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرموده است: به وسیله استغفار خود را خوش بو کنید، مبادا بوی بد گناهان شما را رسوا کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۰۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۸]

۲۱۰۰۸- ۱۸- (۳) أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَمْرِو بْنِ جُمَيْعٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ فِي نُورِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ مَنْ كَانَ عِصْمَةُ أَمْرِهِ شَهَادَةَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ص- وَ مَنْ إِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ قَالَ إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ

رَاجِعُونَ وَ مَنْ إِذَا أَصَابَ خَيْراً قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ- وَ مَنْ إِذَا أَصَابَ خَطِيئَةً قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ

ص: ٧٠

١- أمالی الطوسیّ ١- ٢١٠.

٢- أمالی الطوسیّ ١- ٣٨٢.

٣- المحاسن ٧- ١٩، و أورده عن الفقیه فی الحدیث ٨ من الباب ٧٣ من أبواب الدفن.

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ اللَّهَبِيِّ (١) عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ ع (٢)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدر بزرگوارش روایت فرمود که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: چهار چیز هست که هر کس آنها را دارا باشد او در نور پر عظمت الهی قرار دارد: کسی که حافظ و نگهدار کار او شهادت به وحدانیت خداوند و رسالت من باشد، و کسی که هرگاه مصیبتی به او برسد بگوید: «انا لله و انا الیه راجعون» و کسی که هرگاه خیری به او برسد بگوید: «الحمدلله رب العالمین»، و کسی که هرگاه مرتکب خطا و گناهی شود بگوید: «استغفر الله و اتوب الیه»

٨٦- بَابُ وُجُوبِ التَّوْبَةِ مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ وَ الْعَزْمِ عَلَى تَرْكِ الْعَوْدِ أَبَداً

اشارة

(٥) ٨٦ بَابُ وُجُوبِ التَّوْبَةِ مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ وَ الْعَزْمِ عَلَى تَرْكِ الْعَوْدِ أَبَداً

ترجمه:

باب وجوب توبه نمودن از همه گناهان و تصميم بر اينكه هرگز به گناه باز نگردد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٠٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٠٠٩- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِذَا تَابَ الْعَبْدُ تَوْبَةً نَصُوحاً أَحَبَّهُ اللَّهُ فَسَتَرَ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ قُلْتُ وَ كَيْفَ يَسْتُرُ عَلَيْهِ قَالَ يُنْسِي مَلَكَيْهِ مَا كَتَبَا عَلَيْهِ مِنَ الذُّنُوبِ وَ يُوحِي إِلَى جَوَارِحِهِ اكْتُمِي عَلَيْهِ ذُنُوبَهُ وَ يُوحِي إِلَى بِقَاعِ الْأَرْضِ اكْتُمِي مَا كَانَ يَعْمَلُ عَلَيْكِ مِنَ الذُّنُوبِ فَيَلْقَى اللَّهَ حِينَ يَلْقَاهُ وَ لَيْسَ شَيْ ءٌ يَشْهَدُ عَلَيْهِ بِشَيْ ءٍ مِنَ الذُّنُوبِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ

١- فى ثواب الأعمال علىّ بن أبى علىّ اللهبى.

٢- ثواب الأعمال ١٩٨- ١.

٣- تقدم فى الحديث ٣ من الباب ١٦، و فى الحديث ٨ من الباب ٤٣، و فى الحديث ٧ من الباب ٧١ من هذه الأبواب، و فى الباب ١٨ من أبواب الأغسال المسنونة، و فى البابين ٢٨، ٢٩ من أبواب الحيض، و فى الحديث ١٦ من الباب ٢، و فى الحديث ١ من الباب ٥٩ من أبواب الدعاء، و فى الحديث ٢ من الباب ١ من أبواب الصوم المندوب.

٤- يأتى فى الحديثين ٤، ٥ من الباب ٨٧، و فى الحديث ٣ من الباب ٨٨، و فى البابين ٨٩، ٩٢ من هذه الأبواب.

٥- الباب ٨٦ فيه ١٦ حديثا.

٦- الكافى ٢- ٤٣٠- ١.

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ (١).

وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ (٢) عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

معاويه بن وهب گويد: از امام صادق (عليه السلام) شنيدم كه فرمود: هرگاه بنده توبه اى خالص و پاك كند خداوند او را دوست ميدارد و در دنيا و آخرت (گناهان وى را) بر او ميپوشاند، راوى گويد: عرض كردم: چگونه بر او ميپوشانند؟ فرمود: گناهانى را كه دو فرشته بر عليه او نوشته اند فراموششان ميسازد و به اعضاى بدنش وحى ميفرستد كه گناهان او را پوشيده كنيد و به مكانهايى از زمين كه در آنجا مرتكب گناه شده است وحى ميكند كه گناهانى را كه بر روى تو انجام داده است پنهان داريد، پس او زمانى كه خداى را ملاقات ميكند شاهدى بر عليه او نيست كه بر گناهانش گواهى دهد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠١٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٠١٠- ٢- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِى عُمَيْرٍ عَنْ أَبِى أَيُّوبَ الْخَزَّازِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا ع فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَمَنْ جاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهى فَلَهُ ما سَلَفَ (٥) قَالَ الْمَوْعِظَةُ التَّوْبَةُ.

ترجمه:

محمد بن مسلم از امام صادق یا امام باقر (علیه السلام) روایت نمود که حضرت درباره گفتار خدای عزوجل که میفرماید: «پس کسی که او را موعظه ای از جانب پروردگارش آمد و او باز ایستاد پس آنچه که گذشته است برای اوست، به نفع اوست» فرمود: مراد از موعظه، توبه است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۱۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰۱۱- ۳- (٦) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً (۷) قَالَ هُوَ الذَّنْبُ الَّذِی لَا یَعُودُ فِیهِ أَبَداً قُلْتُ وَ أَیُّنَا لَمْ یَعُدْ فَقَالَ یَا أَبَا مُحَمَّدٍ- إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ مِنْ عِبَادِهِ الْمُفَتَّنَ التَّوَّابَ.

ترجمه:

ابی بصیر گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: مراد در آیه چیست که میفرماید: «ای کسانی که ایمان آورده اید به سوی خداوند توبه کنید توبه ای پاك و خالص» فرمود: مراد آن گناهی است که شخص هرگز به آن بازگشت نمی کند و تا ابد مرتکب آن نمی شود، عرض کردم: کدامیك از ماست که به انجام گناه باز نگردد؟ فرمود: ای ابا محمد! راستی که خداوند از بندگانش آن بنده ای را که آزموده شده و بسیار توبه کننده است را دوست دارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۱۲ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۰۱۲- ٤- (۸) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَیْلِ عَنْ أَبِی الصَّبَّاحِ الْکِنَانِیِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً (۹) قَالَ یَتُوبُ الْعَبْدُ مِنَ الذَّنْبِ ثُمَّ لَا یَعُودُ فِیهِ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَیْلِ سَأَلْتُ عَنْهَا أَبَا الْحَسَنِ ع- فَقَالَ

١- ثواب الأعمال ٢٠٥- ١.

٢- استظهر المصنّف أنه- القاسم بن يحيى.

٣- الكافى ٢- ٤٣٦- ١٢.

٤- الكافى ٢- ٤٣١- ٢.

٥- البقرة ٢- ٢٧٥.

٦- الكافى ٢- ٤٣٢- ٤ و أورده عن الزهد فى الحديث ٤ من الباب ٨٩ من هذه الأبواب.

٧- التحريم ٦٦- ٨.

٨- الكافى ٢- ٤٣٢- ٣.

٩- التحريم ٦٦- ٨.

يَتُوبُ مِنَ الذَّنْبِ ثُمَّ لَا يَعُودُ فِيهِ وَ أَحَبُّ الْعِبَادِ إِلَى اللَّهِ الْمُفَتَّنُونَ التَّوَّابُونَ.

ترجمه:

ابى الصباح كنانى گويد: از امام صادق (عليه السلام) درباره گفتار خداوند پرسيدم كه ميفرمايد: «اى كسانى كه ايمان آورده ايد به سوى خداوند توبه كنيد توبه اى پاك و خالص» فرمود: توبه خالص اين است كه بنده از گناه خويش توبه كند سپس ديگر آن گناه را مرتكب نشود. محمد بن فضيل گويد: از امام رضا (عليه السلام) همين پرسش را نمودم حضرت فرمود: بنده از گناه توبه كند سپس ديگر به آن گناه باز نگردد و دوست داشتنى ترين بندگان در نزد خداوند بندگانى هستند كه بسيار آزموده شده و توبه كننده اند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠١٣ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٠١٣- ٥- (١) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِى عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا رَفَعَهُ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَعْطَى التَّائِبِينَ ثَلَاثَ خِصَالٍ لَوْ أَعْطَى خَصْلَةً مِنْهَا جَمِيعَ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ لَنَجَوْا بِهَا قَوْلُهُ

عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ (٢) فَمَنْ أَحَبَّهُ اللَّهُ لَمْ يُعَذِّبْهُ وَ قَوْلُهُ فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِيلَکَ وَ قِهِمْ عَذابَ الْجَحِيمِ (٣) وَ ذَکَرَ الآيَاتِ وَ قَوْلُهُ إِلَّا مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلًا صالِحاً فَأُوْلئِکَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئاتِهِمْ حَسَناتٍ (٤) الآيَةَ.

ترجمه:

ابن ابی عمیر از یکی از اصحاب ما روایت کند که امام معصوم (علیه السلام) فرمود: به راستی که خداوند به توبه کنندگان سه خصلیت عطا کرده است که اگر یکی از آنها را به همه اهل آسمانها و زمین عطا کند به وسیله آن نجات مییابند: یکی گفتار خدای عزوجل: «همانا خداوند توبه کنندگان و پاکیزگان را دوست میدارد» پس کسی که خداوند دوستش میدارد به عذاب الهی گرفتار نمی شود. و دیگری گفتار خداوند: «پس ببخشا بر کسانی که توبه میکردند و راه تو را پیروی نمودند و آنان را از عذاب دوزخ نگاه دار» و آیات بعد از این آیه، و دیگری گفتار خداوند: «مگر آن کسی که توبه کرد و ایمان آورد و کردار شایسته نمود پس آنان کسانی هستند که خداوند بدیهایشان را به نیکی بدل میکند.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠١٤ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٠١٤- ٦- (٥) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَى أَشَدُّ فَرَحاً بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ رَجُلٍ أَضَلَّ رَاحِلَتَهُ وَ زَادَهُ فِي لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ فَوَجَدَهَا فَاللَّهُ أَشَدُّ فَرَحاً بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ ذَلِکَ الرَّجُلِ بِرَاحِلَتِهِ حِينَ وَجَدَهَا.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ (٦)

أَقُولُ: الْفَرَحُ هُنَا مَجَازٌ وَ هُوَ ظَاهِرٌ.

ترجمه:

ابی عبیده گوید: از امام باقر (علیه السلام) شنیدم که فرمود: همانا شادمانی خداوند تبارك و تعالی به سبب توبه بنده اش بسیار بیشتر از شادمانی کسی است که مرکب و توشه خود را در شبی تاریك گم کرده و سپس آن را یافته است پس خداوند به خاطر توبه بنده اش شادمانی اش از شادمانی چنین کسی در هنگام یافتن مرکب خود بیشتر است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۱۵ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۰۱۵- ۷- (۷) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَ

۱- الکافی ۲- ٤۳۲- ٥.

۲- البقرة ۲- ۲۲۲.

۳- غافر ٤۰- ۷.

٤- الفرقان ۲٥- ۷۰.

٥- الکافی ۲- ٤۳٥- ۸.

٦- الزهد ۷۲- ۱۹٤.

۷- الکافی ۲- ٤۳٦- ۱۳.

اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ إِذَا تَابَ كَمَا يَفْرَحُ أَحَدُكُمْ بِضَالَّتِهِ إِذَا وَجَدَهَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: راستی که خداوند عزوجل به خاطر توبه بنده مومنش شادمان میشود همانند شادمانی یکی از شما زمانیکه گمشده خود را مییابد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۱٦ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۰۱٦- ۸- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ يُوسُفَ أَبِي يَعْقُوبَ بَيَّاعِ الْأَزُّزِّ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ وَ الْمُقِيمُ عَلَى الذَّنْبِ وَ هُوَ مُسْتَغْفِرٌ مِنْهُ كَالْمُسْتَهْزِئِ.

ترجمه:

جابر گوید: از امام باقر (علیه السلام) شنیدم که فرمود: آن کس که از گناه توبه کند مانند کسی است که گناهی ندارد و آن کس که استغفار میکند ولی بر گناه خویش را پا برجاست مانند کسی که مسخره کننده است .

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۱۷ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۰۱۷- ۹- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ أَوْحَى اللَّهُ إِلَى دَاوُدَ النَّبِيِّ ع يَا دَاوُدُ- إِنَّ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْباً ثُمَّ رَجَعَ وَ تَابَ مِنْ ذَلِكَ الذَّنْبِ وَ اسْتَحْيَا مِنِّي عِنْدَ ذِكْرِهِ غَفَرْتُ لَهُ وَ أَنْسَيْتُهُ الْحَفَظَةَ وَ أَبْدَلْتُهُ الْحَسَنَةَ وَ لَا أُبَالِي وَ أَنَا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ.

ترجمه:

ابی بصیر گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: خداوند به داود پیامبر (علیه السلام) وحی فرستاد که: ای داود! همانا بنده مومن من هرگاه مرتکب گناهی شود سپس باز گردد و از آن گناه توبه کند و هر وقت به یاد آن گناه میافتد از من شرم کند، او را میبخشایم و فرشتگان نگاهبان او را به فراموشی میاندازم و آن گناهش را به حسنه و نیکی بدل میکند و باکی ندارم و من مهربان ترین مهربانانم.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۱۸ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۰۱۸- ۱۰- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِی الْخَطَّابِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ يَحْيَی بْنِ بَشِيرٍ عَنِ الْمَسْعُودِیِّ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع مَنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ أُمِرَتْ جَوَارِحُهُ أَنْ تَسْتُرَ عَلَيْهِ وَ بِقَاعُ الْأَرْضِ أَنْ تَكْتُمَ عَلَيْهِ وَ نَسِيَتِ الْحَفَظَةُ مَا كَانَتْ كَتَبَتْ (٤) عَلَيْهِ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: کسی که توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد و به اعضای بدنش دستور داده میشود که بر گناه او پرده ای بکشید و به جای جای زمین فرمان داده میشود که بر گناه او سرپوش بگذارید و فرشتگان نگاهبان او آنچه را که بر علیه او نوشته اند فراموش میکنند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۱۹ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱۰۱۹- ۱۱- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ مَاجِيلَوَيْهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ

۱- الکافی ۲- ٤٣٥- ۱۰.

۲- ثواب الأعمال ۱٥۸- ۱.

۳- ثواب الأعمال ۲۱۳- ۱.

٤- فی نسخة- تکتب (هامش المخطوط).

٥- ثواب الأعمال- ۲۱٤- ۳.

أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ لِلَّهِ فُضُولًا مِنْ رِزْقِهِ يَنْحَلُهُ مَنْ شَاءَ مِنْ خَلْقِهِ وَ اللَّهُ بَاسِطٌ يَدَهُ عِنْدَ كُلِّ فَجْرٍ لِمُذْنِبِ اللَّيْلِ هَلْ يَتُوبُ فَيَغْفِرَ لَهُ وَ يَبْسُطُ يَدَهُ عِنْدَ مَغِيبِ الشَّمْسِ لِمُذْنِبِ النَّهَارِ هَلْ يَتُوبُ فَيَغْفِرَ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران خویش روایت فرمود که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: به راستی که برای خداوند از روزی اش زیادتی و فزونی وجود دارد که آن زیادتی را به هر کس از مخلوقش که بخواهد عطا میکند و خداوند هر سپیده دم دست خود را برای کسی که در شبانگاه مرتکب گناهی شده میگشاید (که ببیند) آیا توبه کرده است تا او را ببخشاید؟ و هنگام غروب آفتاب نیز برای کسی که در روز گناهی انجام داده است دست خود را میگشاید (که ببیند) آیا توبه نموده است تا او را ببخشاید؟

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۲۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۰۲۰- ۱۲- (۱) وَ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ ثُمَّ تابَ عَلَیْهِمْ (۲) قَالَ هِیَ الْإِقَالَةُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) درباره گفتار خداوند که میفرماید: «سپس توبه آنان را پذیرفت» فرمود: این توبه (از جانب خداوند به معنای) پذیرفتن توبه است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۲۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱۰۲۱- ۱۳- (۳) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِیدَ تَقَدَّمَتْ فِی إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (٤) عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَثَلُ الْمُؤْمِنِ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَی کَمَثَلِ مَلَکٍ مُقَرَّبٍ وَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ عِنْدَ اللَّهِ لَأَعْظَمُ مِنْ ذَلِکَ وَ لَیْسَ شَیْ ءٌ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی مِنْ مُؤْمِنٍ تَائِبٍ وَ مُؤْمِنَةٍ تَائِبَةٍ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) از پدر بزرگوارش روایت فرمود که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: مثل مومن در نزد خداوند تعالی همانند فرشته مقرب است و مومن در پیشگاه خداوند از فرشته مقرب نیز بزرگتر و برتر است و هیچ چیز در نزد خداوند تعالی از مرد و زن با ایمانی که توبه کننده باشند محبوبتر نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۲۲ - رقم الحدیث الباب: ١٤]

۲۱۰۲۲- ١٤- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَیْنِ بْنِ یُوسُفَ بْنِ زُرَیْقٍ الْبَغْدَادِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُتَیْبَةَ عَنْ دَارِمِ بْنِ قَبِیصَةَ عَنِ الرِّضَا ع عَنْ آبَائِهِ (٦) ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ کَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: آن کس که از گناه توبه کند همانند کسی است که گناهی نکرده است.

۱- معانی الأخبار ۲۱۵- ۱.

۲- التوبة ۹- ۱۱۷.

٣- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٢٩- ٣٣.

٤- تقدمت فى الحديث ٤ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء.

٥- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٧٤- ٣٤٧.

٦- اضاف فى المصدر- عن علىّ بن أبى طالب.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٢٣ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١٠٢٣- ١٥- (١) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ سَعْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا خَيْرَ فِي الدُّنْيَا إِلَّا لِرَجُلَيْنِ رَجُلٍ يَزْدَادُ فِي كُلِّ يَوْمٍ إِحْسَاناً وَ رَجُلٍ يَتَدَارَكُ ذَنْبَهُ بِالتَّوْبَةِ وَ أَنَّى لَهُ بِالتَّوْبَةِ وَ اللَّهِ لَوْ سَجَدَ حَتَّى يَنْقَطِعَ عُنُقُهُ مَا قَبِلَ اللَّهُ مِنْهُ إِلَّا بِوَلَايَتِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هيچ خيرى در دنيا نيست مگر براى دو مرد: يكى مردى كه هر روز بر نيكوكارى اش بيفزايد و ديگرى مردى كه گناه خويش را با توبه نمودن جبران كند، و او كجا و توبه كجا؟ به خدا سوگند اگر به قدرى سجده كند كه گردنش قطع شود خداوند از او نمى پذيرد مگر به سبب ولايت ما اهل بيت.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٢٤ - رقم الحديث الباب: ١٦]

٢١٠٢٤- ١٦- (٢) عَلِيُّ بْنُ مُوسَى بْنِ طَاوُسٍ فِي مُهَجِ الدَّعَوَاتِ عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص اعْتَرِفُوا بِنِعَمِ اللَّهِ رَبِّكُمْ وَ تُوبُوا إِلَى اللَّهِ مِنْ جَمِيعِ ذُنُوبِكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الشَّاكِرِينَ مِنْ عِبَادِهِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) از پدرانش (علیه السلام) روایت فرمود که: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: به نعمتهای خداوند که پروردگار شماست اعتراف و اقرار کنید و از همه گناهانتان به درگاه خداوند توبه آورید زیرا خداوند بندگان شکر گزار خود را دوست میدارد.

۸۷- بَابُ وُجُوبِ إِخْلَاصِ التَّوْبَةِ وَ شُرُوطِهَا

اشارة

(۵) ۸۷ بَابُ وُجُوبِ إِخْلَاصِ التَّوْبَةِ وَ شُرُوطِهَا

ترجمه:

باب وجوب خالص بودن توبه و شرایط آن

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۲۵ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۰۲۵- ۱- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ هِلَالٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ

ص: ٧٦

۱- الخصال ٤١- ٢٩.

۲- مهج الدعوات ٢٢٧.

٣- تقدم فی الحدیث ٣ من الباب ١٦، و فی الحدیثین ١٠، ١٤ من الباب ٤٠، و فی الحدیث ٣ من الباب ٧٧، و فی الباب ٨٣ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ٨ من الباب ٣٦، و فی الحدیث ٢ من الباب ٣٩ من أبواب الاحتضار، و فی الحدیث ٢٠ من الباب ١٨ من أبواب أحکام شهر رمضان.
٤- یأتی فی الأبواب ٨٧، ٨٩، ٩٣، و فی الحدیث ٣ من الباب ٩٥، و فی الباب ٩٦ من هذه الأبواب، و فی الحدیثین ١٠، ١١ من الباب ٨٦ من أبواب ما یکتسب به، و فی الباب ١٠ من أبواب النکاح المحرم، و فی الباب ٣٠ من أبواب حدّ السرقة.
٥- الباب ٨٧ فیه ٥ أحادیث.
٦- معانی الأخبار ١٧٤- ١.

الْأَخِیرَ ع عَنِ التَّوْبَةِ النَّصُوحِ مَا هِیَ فَکَتَبَ ع أَنْ یَکُونَ الْبَاطِنُ کَالظَّاهِرِ وَ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِکَ.

ترجمه:

محمد بن احمد بن هلال گوید: از امام هادی (علیه السلام) پرسیدم که: توبه نصوح چیست حضرت در پاسخ من نوشت: اینکه باطن و دورن همانند ظاهر باشد و بلکه باطن از ظاهر برتر باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٠٢٦ - رقم الحدیث الباب: ٢]

٢١٠٢٦- ٢- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَى بْنِ عُبَیْدٍ عَنْ یُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ وَ غَیْرِهِ جَمِیعاً عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: التَّوْبَةُ النَّصُوحُ أَنْ یَکُونَ بَاطِنُ الرَّجُلِ کَظَاهِرِهِ وَ أَفْضَلَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: توبه پاك و خالص آن است که باطن مرد همانند ظاهرش و برتر از ظاهرش باشد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۲۷ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۰۲۷- ۳- (۲) قَالَ الصَّدُوقُ وَ قَدْ رُوِیَ أَنَّ التَّوْبَةَ النَّصُوحَ هُوَ أَنْ یَتُوبَ الرَّجُلُ مِنْ ذَنْبٍ وَ یَنْوِیَ أَنْ لَا یَعُودَ إِلَیْهِ أَبَداً.

ترجمه:

شیخ صدوق «ره» گوید: روایت شده است که: توبه خالص آن است که مرد از گناهی توبه کند و قصد کند که دیگر هرگز به سوی آن گناه باز نگردد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۲۸ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۱۰۲۸- ٤- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع أَنَّ قَائِلًا قَالَ بِحَضْرَتِهِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فَقَالَ ثَکِلَتْکَ أُمُّکَ أَ تَدْرِی مَا الِاسْتِغْفَارُ الِاسْتِغْفَارُ دَرَجَةُ الْعِلِّیِّینَ وَ هُوَ اسْمٌ وَاقِعٌ عَلَی سِتَّةِ مَعَانٍ أَوَّلُهَا النَّدَمُ عَلَی مَا مَضَی وَ الثَّانِی الْعَزْمُ عَلَی تَرْکِ الْعَوْدِ إِلَیْهِ أَبَداً وَ الثَّالِثُ أَنْ تُؤَدِّیَ إِلَی الْمَخْلُوقِینَ حُقُوقَهُمْ حَتَّی تَلْقَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَمْلَسَ لَیْسَ عَلَیْکَ تَبِعَةٌ وَ الرَّابِعُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَی کُلِّ فَرِیضَةٍ عَلَیْکَ ضَیَّعْتَهَا فَتُؤَدِّیَ حَقَّهَا وَ الْخَامِسُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَی اللَّحْمِ الَّذِی نَبَتَ عَلَی السُّحْتِ فَتُذِیبَهُ بِالْأَحْزَانِ حَتَّی یَلْصَقَ الْجِلْدُ بِالْعَظْمِ وَ یَنْشَأَ بَیْنَهُمَا لَحْمٌ جَدِیدٌ وَ السَّادِسُ أَنْ تُذِیقَ الْجِسْمَ أَلَمَ الطَّاعَةِ کَمَا أَذَقْتَهُ حَلَاوَةَ الْمَعْصِیَةِ فَعِنْدَ ذَلِکَ تَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ.

وَ رَوَاهُ الدَّیْلَمِیُّ فِی الْإِرْشَادِ مُرْسَلًا (٤).

ترجمه:

از امیرالمؤمنین (علیه السلام) روایت شده است که کسی در حضور ایشان گفت: استغفر الله. حضرت فرمود: مادرت به عزایت بنشیند آیا میدانی استغفار چیست استغفار مرتبه برتران است و آن

اسمی است که بر شش معنا ثابت گردیده است: اول: پشیمانی بر آنچه که گذشته است. دوم: عزم و قصد جزمی نمودن بر اینکه هرگز به سوی گناه باز نگردد.

سوم: اینکه حقوق مردم را به آنان باز گردانی تا اینکه خداوند عزوجل را تابناك دیدار کنی و بر گردن تو گناهی نباشد. چهارم: اینکه به سوی هر امر واجبی که بر گردن تو بوده و آن را ضایع ساخته ای مصمم شوی و حق آن را به جا آوری. پنجم: اینکه تصمیم جدی بگیری که آن گوشتی را که بر اساس حرام بر بدن تو روییده است با حزن و اندوه بگدازی تا آنجا که پوست به استخوان بچسبد و بین آن دو، گوشتی جدید بروید. ششم: اینکه بر بدن خود سختی طاعت و بندگی را بچشانی همانگونه که شیرینی معصیت را به او چشانده بودی، پس در این هنگام است که میتوانی بگویی: استغفر الله

۱- معانی الأخبار ۱۷٤- ۳.

۲- معانی الأخبار ۱۷٤- ۳ ذیل حدیث ۳.

۳- نهج البلاغة ۳- ۲۵۲- ٤۱۷.

٤- إرشاد القلوب ٤۷.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۲۹ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۰۲۹- ۵- (۱) الْحَسَنُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ شُعْبَةَ فِی تُحَفِ الْعُقُولِ عَنْ کُمَیْلِ بْنِ زِیَادٍ أَنَّهُ قَالَ لِأَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع الْعَبْدُ یُصِیبُ الذَّنْبَ فَیَسْتَغْفِرُ اللَّهَ (۲) فَقَالَ یَا ابْنَ زِیَادٍ التَّوْبَةَ قُلْتُ لَیْسَ قَالَ لَا قُلْتُ کَیْفَ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَصَابَ ذَنْباً قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ بِالتَّحْرِیکِ قُلْتُ وَ مَا التَّحْرِیکُ قَالَ الشَّفَتَانِ وَ اللِّسَانُ یُرِیدُ أَنْ یَتْبَعَ ذَلِکَ بِالْحَقِیقَةِ قُلْتُ وَ مَا الْحَقِیقَةُ قَالَ تَصْدِیقُ الْقَلْبِ وَ إِضْمَارُ أَنْ لَا یَعُودَ إِلَی الذَّنْبِ الَّذِی اسْتَغْفَرَ مِنْهُ قُلْتُ فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِکَ فَأَنَا مِنَ الْمُسْتَغْفِرِینَ قَالَ لَا لِأَنَّکَ لَمْ تَبْلُغْ إِلَی الْأَصْلِ بَعْدُ قُلْتُ

فَأَصْلُ الِاسْتِغْفَارِ مَا هُوَ قَالَ الرُّجُوعُ إِلَى التَّوْبَةِ عَنِ الذَّنْبِ الَّذِی اسْتَغْفَرْتَ مِنْهُ وَ هِیَ أَوَّلُ دَرَجَةِ الْعَابِدِینَ وَ تَرْکُ الذَّنْبِ وَ الِاسْتِغْفَارُ اسْمٌ وَاقِعٌ لِسِتَّةِ مَعَانٍ ثُمَّ ذَکَرَ الْحَدِیثَ نَحْوَهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی وُجُوبِ الْإِخْلَاصِ (۳).

ترجمه:

کمیل بن زیاد گوید به امیرالمؤمنین (علیه السلام) عرض کردم: بنده مرتکب گناه میشود پس استغفار نموده و از خداوند طلب بخشایش میکند. حضرت فرمود: ای ابن زیاد! آیا مراد تو، توبه است عرض کردم: آیا همین استغفار توبه نیست حضرت فرمود: خیر، عرض کردم: چگونه فرمود: همانا بنده هرگاه مرتکب گناهی بشود با تحریك بگوید: استغفر الله. عرض کردم، تحریك چیست فرمود: یعنی دو لب و زبان حقیقتا اراده پیروی از استغفار را داشته باشند. عرض کردم: حقیقتا یعنی چه فرمود: یعنی قلب استغفار را تصدیق کند و در نهان خود بازنگشتن به آن گناهی را که از آن استغفار نموده است را داشته باشد. عرض کردم: آیا اگر من چنین که فرمودید کنم از مستغفرین خواهم بود؟ فرمود: خیر، زیرا هنوز به اصلی و ریشه استغفار نرسیده ای. عرض کردم: اصلی استغفار چیست فرمود: یکی مراجعه کردن به سوی توبه نمودن از گناهی که از آن استغفار نموده ای و این اولین درجه و رتبه «عبادت کنندگان» است، و دیگری ترك نمودن گناه، و استغفار اسمی است که برای شش معنا ثابت گردیده است سپس حضرت حدیث گذشته را فرمود.

۸۸- بَابُ اسْتِحْبَابِ صَوْمِ الْأَرْبِعَاءِ وَ الْخَمِیسِ وَ الْجُمُعَةِ لِلتَّوْبَةِ وَ اسْتِحْبَابِ الْغُسْلِ وَ الصَّلَاةِ لَهَا

اشارة

(٤) ۸۸ بَابُ اسْتِحْبَابِ صَوْمِ الْأَرْبِعَاءِ وَ الْخَمِیسِ وَ الْجُمُعَةِ لِلتَّوْبَةِ وَ اسْتِحْبَابِ الْغُسْلِ وَ الصَّلَاةِ لَهَا

ترجمه:

باب استحباب روزه گرفتن روز چهارشنبه و پنج شنبه و جمعه و همچنین استحباب غسل و نماز برای توبه

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۳۰ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۰۳۰- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ مُوسَی بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ تُوبُوا إِلَی اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً (٦)

۱- تحف العقول ۱۹٦، ۱۹۷.

۲- فی المصدر زیادة- منه فما حدّ الاستغفار.

۳- تقدم فی الحدیث ۳۱ من الباب ٤، و فی الباب ۸٦ من هذه الأبواب، و فی الباب ۸ من أبواب مقدّمة العبادات.

٤- الباب ۸۸ فیه ۳ أحادیث.

۵- معانی الأخبار ۱۷٤- ۲.

٦- التحریم ٦٦- ۸.

قَالَ هُوَ صَوْمُ یَوْمِ الْأَرْبِعَاءِ وَ الْخَمِیسِ وَ الْجُمُعَةِ.

ترجمه:

ابو بصیر گوید:امام صادق علیه السّلام در باره این آیه«توبه کنید بسوی خدا چون توبه نصوح»(تحریم/۵)فرمود:توبه نصوح عبارت از توبه ای است که با غسل کردن در چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه همراه باشد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۳۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۰۳۱- ۲- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: مَا أَهَمَّنِی ذَنْبٌ أُمْهِلْتُ بَعْدَهُ حَتَّی أُصَلِّیَ رَكْعَتَيْنِ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: گناهی که پس از آن، مهلت به جا آوردن دو رکعت نماز به من داده شود مرا اندوهگین و بی آرام نمی سازد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۳۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۰۳۲- ۳- (۲) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّيْلَمِیُّ فِی الْإِرْشَادِ قَالَ: قَالَ ع مَا مِنْ عَبْدٍ أَذْنَبَ ذَنْباً فَقَامَ فَتَطَهَّرَ وَ صَلَّی رَكْعَتَيْنِ وَ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ وَ كَانَ حَقّاً عَلَی اللَّهِ أَنْ يَقْبَلَهُ لِأَنَّهُ سُبْحَانَهُ قَالَ وَ مَنْ يَعْمَلْ سُوءاً أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُوراً رَحِيماً (۳).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَی اسْتِحْبَابِ الْغُسْلِ لِلتَّوْبَةِ فِی الطَّهَارَةِ (٤).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: هیچ بنده ای نیست که مرتکب گناهی شود پس برخیزد و طهارت گیرد و دو رکعت نماز به جای آورد و از خداوند طلب مغفرت کند جز اینکه مغفرت الهی شامل حالش میشود و بر خداوند سزاوار است که استغفار او را بپذیرد زیرا خدای سبحان فرموده است: «و هر کس کار بدی به جای آورد یا به خویشتن ستم کند سپس از خداوند طلب مغفرت کند خداوند را آمرزنده و مهربان مییابد»

۸۹- بَابُ جَوَازِ تَجْدِيدِ التَّوْبَةِ وَ صِحَّتِهَا مَعَ الْإِتْيَانِ بِشَرَائِطِهَا وَ إِنْ تَكَرَّرَ نَقْضُهَا

اشارة

(٥) ٨٩ بَابُ جَوَازِ تَجْدِيدِ التَّوْبَةِ وَ صِحَّتِهَا مَعَ الْإِتْيَانِ بِشَرَائِطِهَا وَ إِنْ تَكَرَّرَ نَقْضُهَا

ترجمه:

باب جواز دوباره توبه کردن و صحت این توبه در صورتی که شرایط آن را به جای آورد اگر چه شکستن آن توبه تکرار گردد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٣٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٠٣٣- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: يَا مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمٍ ذُنُوبُ الْمُؤْمِنِ إِذَا تَابَ مِنْهَا مَغْفُورَةٌ لَهُ فَلْيَعْمَلِ الْمُؤْمِنُ لِمَا يَسْتَأْنِفُ بَعْدَ التَّوْبَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ أَمَا وَ اللَّهِ إِنَّهَا لَيْسَتْ إِلَّا لِأَهْلِ الْإِيمَانِ قُلْتُ فَإِنْ عَادَ بَعْدَ التَّوْبَةِ وَ الِاسْتِغْفَارِ مِنَ الذُّنُوبِ وَ عَادَ فِي التَّوْبَةِ قَالَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمٍ- أَ تَرَى الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ يَنْدَمُ عَلَى ذَنْبِهِ وَ يَسْتَغْفِرُ

١- نهج البلاغة ٣- ٢٢٥- ٢٩٩.

٢- إرشاد القلوب ٤٦.

٣- النساء ٤- ١١٠.

٤- تقدم فى الباب ١٨ من أبواب الأغسال المسنونة.

٥- الباب ٨٩ فيه ٥ أحاديث.

٦- الكافى ٢- ٤٣٤- ٦.

مِنْهُ وَ يَتُوبُ ثُمَّ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ تَوْبَتَهُ قُلْتُ فَإِنَّهُ فَعَلَ ذَلِکَ مِرَاراً يُذْنِبُ ثُمَّ يَتُوبُ وَ يَسْتَغْفِرُ فَقَالَ كُلَّمَا عَادَ الْمُؤْمِنُ بِالاسْتِغْفَارِ وَ التَّوْبَةِ عَادَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِالْمَغْفِرَةِ وَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ وَ يَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ فَإِيَّاکَ أَنْ تُقَنِّطَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) به محمد بن مسلم فرمود: ای محمد بن مسلم! گناهان مومن هرگاه از آنها توبه کند آمرزیده میشود، پس مومن باید برای آنچه که بعد از توبه و مغفرت آغاز میکند عمل کند. هان، به خدا سوگند که توبه جز برای اهل ایمان نیست. محمد بن مسلم گوید: عرض کردم: پس اگر بعد از توبه و استغفار از گناهان، دوباره به گناه باز گردد و دوباره توبه کند چگونه است فرمود: ای محمد بن مسلم! آیا تو میپنداری بنده مومنی که بر گناهش پشیمان میگردد و از آن استغفار و توبه میکند خداوند توبه اش را نمی پذیرد؟ عرض کردم: آخر او این کار را بارها انجام داده است گناه میکند سپس توبه و استغفار میکند. حضرت فرمود: تا زمانی که مومن با استغفار و توبه به سوی خداوند باز میگردد خداوند نیز با مغفرتش به سوی او میآید و راستی که خداوند آمرزنده مهربان است، توبه را میپذیرد و از گناهان در میگذرد پس بر حذر باش از اینکه مومنین را از رحمت خداوند مایوس کنی.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٣٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٠٣٤- ٢- (١) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ الْمُفَتَّنَ التَّوَّابَ وَ مَنْ لَا يَكُونُ ذَلِکَ مِنْهُ كَانَ أَفْضَلَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: به راستی که خداوند بنده ای که بوسیله گناه آزموده و آزمایش شده سپس توبه نموده است را دوست میدارد و بنده ای که اصلیا به گرد گناه نگشته از بنده ای که گناه کرده و توبه نموده برتر است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۳۵ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰۳۵- ۳- (۲) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ یُونُسَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَ لَهُ ذَنْبٌ یَهْجُرُهُ زَمَاناً ثُمَّ یُلِمُّ بِهِ وَ ذَلِکَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا اللَّمَمَ (۳) وَ سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ الَّذِینَ یَجْتَنِبُونَ کَبائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَواحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ (٤) قَالَ الْفَوَاحِشُ الزِّنَا وَ السَّرِقَةُ وَ اللَّمَمُ الرَّجُلُ یُلِمُّ بِالذَّنْبِ فَیَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هیچ مومنی نیست جز اینکه برای وی گناهی است که مدتی از آن گناه بریده و از آن دوری نموده سپس آن را دوباره انجام میدهد و این همان است که در گفتار خدای عزوجل از آن به «لمم» تعبیر شده است. روای گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره این آیه شریفه پرسیدم که میفرماید: «آنان که از گناهان بزرگ و زشتی ها دوری میکنند مگر از لمم گناهان کوچکی که پیش میآید» حضرت فرمود: مراد از فواحش و زشتی ها، زنا نمودن و دزدی است و لمم آن است که کسی مرتکب گناهی شود پس از آن از خداوند طلب بخشایش کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۳٦ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۰۳٦- ٤- (٥) الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی قَوْلِهِ تَعَالَی تُوبُوا إِلَی اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً (٦) قَالَ هُوَ الذَّنْبُ الَّذِی لَا یَعُودُ فِیهِ أَبَداً قُلْتُ وَ أَیُّنَا لَمْ یَتُبْ وَ یَعُدْ فَقَالَ یَا أَبَا مُحَمَّدٍ- إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ مِنْ عِبَادِهِ الْمُفَتَّنَ التَّوَّابَ.

ترجمه:

ابو بصیر گوید: امام صادق (علیه السلام) درباره گفتار خدای تعالی که میفرماید: «به سوی خداوند توبه کنید توبه ای خالصانه» فرمود: توبه نصوح و خالصانه آن است که شخص هرگز دوباره به گناهی که مرتکب شده است باز نگردد. عرض کردم: کدامیك از ما توبه نمی کند و باز نمی گردد؟ حضرت فرمود: ای ابا محمد! راستی که خداوند از بندگانش آن کسی که به گناه دچار شده و توبه نموده است را دوست میدارد.

ص: ۸۰

۱- الکافی ۲- ٤۳٥- ۹.

۲- الکافی ۲- ٤٤۲- ۳، و أورد ذیله فی الحدیث ۱۱ من الباب ٤٦ من هذه الأبواب.

۳- النجم ٥۳- ۳۲.

٤- النجم ٥۳- ۳۲.

٥- الزهد- ۷۲- ۱۹۱، و أورده عن الکافی فی الحدیث ۳ من الباب ۸٦ من هذه الأبواب.

٦- التحریم ٦٦- ۸.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۳۷ - رقم الحدیث الباب: ٥]

۲۱۰۳۷- ٥- (۱) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّیْلَمِیُّ فِی الْإِرْشَادِ قَالَ: کَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص یَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِی کُلِّ یَوْمٍ سَبْعِینَ مَرَّةً یَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّی وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ وَ کَذَلِکَ أَهْلُ بَیْتِهِ ع وَ صَالِحُ أَصْحَابِهِ یَقُولُ اللَّهُ تَعَالَی وَ اسْتَغْفِرُوا رَبَّکُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَیْهِ (۲) قَالَ وَ قَالَ رَجُلٌ یَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّی أُذْنِبُ فَمَا أَقُولُ: إِذَا تُبْتُ قَالَ اسْتَغْفِرِ اللَّهَ- فَقَالَ إِنِّی أَتُوبُ ثُمَّ أَعُودُ فَقَالَ کُلَّمَا أَذْنَبْتَ اسْتَغْفِرِ اللَّهَ فَقَالَ إِذَنْ تَکْثُرَ ذُنُوبِی فَقَالَ عَفْوُ اللَّهِ أَکْثَرُ فَلَا تَزَالُ تَتُوبُ حَتَّی یَکُونَ الشَّیْطَانُ هُوَ الْمَدْحُورَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (۳) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

حسن بن محمد دیلمی در کتاب «الارشاد» گوید: رسول خدا در هر روز هفتاد مرتبه به درگاه خداوند استغفار مینمود و میگفت: «استغفر الله ربی و اتوب الیه» همچنین اهل بیت او (علیه السلام) و اصحاب شایسته اش چنین سیره ای داشتند، خداوند تعالی میفرماید: «از پروردگارتان طلب مغفرت کنید سپس به سوی او توبه آورید» راوی گوید: مردی به رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) عرض کرد: ای رسول خدا! من مرتکب گناه میشوم هنگامی که توبه میکنم چه بگویم حضرت فرمود: به درگاه خداوند استغفار کن. عرض کرد: توبه میکنم و سپس دوباره به گناه باز میگردم فرمود: هر زمان مرتکب گناه شدی از خداوند طلب مغفرت و بخشایش کن. عرض کرد: بنابراین گناهان من زیاد میشود. حضرت فرمود: عفو و بخشایش خداوند زیادتر و بیشتر است پس پیوسته توبه میکنی تا اینکه شیطان تار و مار و رانده میگردد

۹۰- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَذَكُّرِ الذَّنْبِ وَ الِاسْتِغْفَارِ مِنْهُ كُلَّمَا ذَكَرَهُ

اشارة

(٥) ۹۰ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَذَكُّرِ الذَّنْبِ وَ الِاسْتِغْفَارِ مِنْهُ كُلَّمَا ذَكَرَهُ

ترجمه:

باب استحباب یادآوری گناه و استغفار نمودن از آن هر گاه آن را به یاد آورد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۰۳۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۰۳۸- ۱- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ أَبِی عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ وَ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى جَمِيعاً عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارَ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ

بَشِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِيثٍ قَالَ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُذَكَّرُ ذَنْبَهُ بَعْدَ عِشْرِينَ سَنَةً حَتَّى يَسْتَغْفِرَ رَبَّهُ فَيَغْفِرَ لَهُ وَ إِنَّ الْكَافِرَ لَيُنْسَاهُ مِنْ سَاعَتِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در حدیثی فرمود: به راستی که شخص مومن گناه خود را پس از بیست سال به یاد میآورد تا به درگاه پروردگارش استغفار کند پس پروردگار او را مشمول غفران خود قرار میدهد ولی شخص کافر گناهش در همان دم که مرتکب آن میشود فراموشش میگردد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۰۳۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۰۳۹- ۲- (۷) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ بَيَّاعِ الْأَكْسِيَةِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع

ص: ۸۱

۱- إرشاد القلوب ٤٥.

۲- هود ۱۱- ۹۰.

۳- تقدم فی الباب ٨٦ من هذه الأبواب.

٤- يأتی فی الباب ۹۲ من هذه الأبواب.

٥- الباب ۹۰ فيه ٤ أحاديث.

٦- الكافی ۲- ٤٣٧- ۳، و أورد صدره فی الحديث ٥ من الباب ٨٥ من هذه الأبواب.

۷- الكافی ۲- ٤٣٨- ٦، و أورد مثله عن أمالی الطوسیّ فی الحديث ۹ من الباب ۲۳ من أبواب الذكر.

قَالَ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُذْنِبُ الذَّنْبَ فَيَذْكُرُ بَعْدَ عِشْرِينَ سَنَةً فَيَسْتَغْفِرُ مِنْهُ فَيُغْفَرُ لَهُ وَ إِنَّمَا يَذْكُرُهُ لِيُغْفَرَ لَهُ وَ إِنَّ الْكَافِرَ لَيُذْنِبُ الذَّنْبَ فَيَنْسَاهُ مِنْ سَاعَتِهِ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَجَرَةَ عَنْ عِيسَى بْنِ رَاشِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: به راستی که مومن گناهی میکند پس بعد از بیست سال آن را به یاد میآورد و از آن استغفار میکند و مورد آمرزش و بخشایش قرار میگیرد و این یاد آوری اش برای این است که مشمول غفران واقع شود و کافر در همان ساعتی که گناه میکند آن را به فراموشی میسپارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۰۴۰ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۰۴۰- ۳- (۲) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ السِّمْطِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْراً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنَقِمَةٍ وَ يُذَكِّرُهُ الِاسْتِغْفَارَ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: به راستی هرگاه که خداوند خیر بنده ای را اراده کند و آن بنده مرتکب گناهی گردد پیرو آن گناه خداوند او را عقوبتی میکند و انتقامی از او میکشد و استغفار را به یاد او میآورد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۰۴۱ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۱۰۴۱- ٤- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ الِاسْتِدْرَاجِ فَقَالَ هُوَ الْعَبْدُ يُذْنِبُ الذَّنْبَ فَيُمْلَى لَهُ وَ يُجَدَّدُ لَهُ عِنْدَهَا النِّعَمُ فَيُلْهِيهِ عَنِ الِاسْتِغْفَارِ فَهُوَ مُسْتَدْرَجٌ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُ.

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع وَ ذَكَرَ نَحْوَهُ (٤) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٥).

ترجمه:

از امام صادق (علیه السلام) درباره «استدراج» پرسیده شد حضرت فرمود: استدراج آن است که بنده گناهی کند پس به او مهلت داده شود و همزمان با ارتکاب گناه به او نعمت های جدیدی عطا شود و از استغفار باز ماند و سرگرم شود چنین کسی از جایی که نمی داند اندك اندك به شقاوت نزدیك گشته است.

ص: ۸۲

۱- الزهد ٧٤- ۱۹۷.

۲- الکافی ۲- ٤٥۲- ۱، و أورده عن العلل فی الحدیث ۱۰ من الباب ۸٥ من هذه الأبواب.

۳- الکافی ۲- ٤٥۲- ۲.

٤- الکافی ۲- ٤٥۲- ۳.

٥- تقدم فی الحدیث ۱۲ من الباب ٤، و فی الباب ۸٥ من هذه الأبواب، و فی الباب ۲۳ من أبواب الذکر. و یأتی ما یدلّ علیه فی الباب ۹۲ من هذه الأبواب.

۹۱- بَابُ اسْتِحْبَابِ انْتِهَازِ فُرَصِ الْخَيْرِ وَ الْمُبَادَرَةِ بِهِ عِنْدَ الْإِمْكَانِ

اشارة

(۱) ۹۱ بَابُ اسْتِحْبَابِ انْتِهَازِ فُرَصِ الْخَيْرِ وَ الْمُبَادَرَةِ بِهِ عِنْدَ الْإِمْكَانِ

ترجمه:

باب استحباب غنیمت شمردن فرصتهای خیر و اینکه در صورت امکان از فرصتهای خیر استفاده شود

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۰۴۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۰۴۲- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع قَالَ: يَا عَلِيُّ بَادِرْ بِأَرْبَعٍ قَبْلَ أَرْبَعٍ شَبَابِكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَ صِحَّتِكَ قَبْلَ سُقْمِكَ وَ غِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ وَ حَيَاتِكَ قَبْلَ مَوْتِكَ.

وَ فِي الْخِصَالِ بِالسَّنَدِ الآتِي (۳) مِثْلَهُ (٤) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ غَزْوَانَ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرانش: روایت فرمود که: در وصیت پیامبر اکرم (صلیی الله علیه وآله و سلم) به علی (علیه السلام) آمده است: ای علی! پیش از چهار چیز به چهار چیز مبادرت کن: جوانیت را پیش از پیر شدن دریاب و سلامتت را پیش از بیماریت غنیمت شمر و از ثروتمندیت قبل از اینکه فقیر شوی استفاده خیر کن و پیش از مردنت زندگی ات را غنیمت دان.

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۰۴۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۰۴۳- ۲- (٦) وَ فِي الْمَجَالِسِ وَ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْعَسْكَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْقُشَيْرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عِيسَى الْكُوفِيِّ عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ آبَائِهِ

عَنْ عَلِیٍّ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لا تَنْسَ نَصِیبَکَ مِنَ الدُّنْیا (۷) قَالَ لَا تَنْسَ صِحَّتَکَ وَ قُوَّتَکَ وَ فَرَاغَکَ وَ شَبَابَکَ وَ نَشَاطَکَ أَنْ تَطْلُبَ بِهَا الآخِرَةَ.

ترجمه:

موسی بن اسماعیل بن موسی بن جعفر (علیه السلام) از پدران بزرگوارش: روایت فرمود که: علی (علیه السلام) درباره گفتار خدای عزوجل که میفرماید: «و نصیب و بهره ات را از دنیا فراموش مکن» فرمود: فراموش مکن که از سلامتی و توانایی و بیکاری و جوانی و نشاطی که داری برای طلب آخرت بهره ببری.

ص: ۸۳

۱- الباب ۹۱ فیه ۵ حدیثا.

۲- الفقیه ٤- ۳۵۷- ۵۷٦۲.

۳- یأتی فی الفائدة الأولی من الخاتمة برمز (خ).

٤- الخصال- ۲۳۹- ۸٦.

۵- الخصال ۲۳۸- ۸۵.

٦- أمالی الصدوق ۱۸۹- ۱۰، و معانی الأخبار ۳۲۵- ۱.

۷- القصص ۲۸- ۷۷.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰٤٤ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰٤٤- ۳- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع قَالَ: قُرِنَتِ الْهَیْبَةُ بِالْخَیْبَةِ وَ الْحَیَاءُ بِالْحِرْمَانِ وَ الْفُرْصَةُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ فَانْتَهِزُوا فُرَصَ الْخَیْرِ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: ترس با ناامیدی، و شرم با محرومیّت همراه است، و فرصت ها چون ابرها می گذرند، پس فرصت های نیک را غنیمت شمارید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰٤۵ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۰٤۵- ٤- (۲) قَالَ وَ قَالَ ع إِضَاعَةُ الْفُرْصَةِ غُصَّةٌ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: بر باد دادن و تلف کردن فرصت غصه و اندوه است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰٤٦ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۰٤٦- ۵- (۳) قَالَ وَ قَالَ ع مِنَ الْخُرْقِ الْمُعَاجَلَةُ قَبْلَ الْإِمْكَانِ وَ الْأَنَاةُ بَعْدَ الْفُرْصَةِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: شتاب کردن پیش از توانایی، و بردباری بعد از فرصت از نادانی است.

۹۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَكْرَارِ التَّوْبَةِ وَ الِاسْتِغْفَارِ كُلَّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ وَ وُجُوبِهِ مَعَ الذَّنْبِ

اشارة

(۵) ۹۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَكْرَارِ التَّوْبَةِ وَ الِاسْتِغْفَارِ كُلَّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ وَ وُجُوبِهِ مَعَ الذَّنْبِ

ترجمه:

باب استحباب تکرار توبه و استغفار در هر روز و شب بدون اینکه گناهی صورت گرفته باشد و وجوب توبه و استغفار در صورتی که گناهی انجام شده باشد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۴۷ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۰۴۷- ۱- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ حُمَیْدِ بْنِ زِیَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ غَیْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ زَیْدٍ الشَّحَّامِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: کَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص یَتُوبُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ

۱- نهج البلاغة ۳- ۱۵۵- ۲۰.

۲- نهج البلاغة ۳- ۱۷۸- ۱۱۸.

۳- نهج البلاغة ۳- ۲۳۹- ۳٦۳.

٤- تقدم فی الباب ۲۷ من أبواب مقدّمة العبادات. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیث ۳ من الباب ۹۷ من هذه الأبواب، و فی البابین ۲، ۹ من أبواب فعل المعروف.

٥- الباب ۹۲ فیه ۸ أحادیث.

٦- الکافی ۲- ٤۳۸- ٤.

وَ جَلَّ فِی کُلِّ یَوْمٍ سَبْعِینَ مَرَّةً قُلْتُ أَ کَانَ یَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ قَالَ لَا وَ لَکِنْ کَانَ یَقُولُ أَتُوبُ إِلَی اللَّهِ قُلْتُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص کَانَ یَتُوبُ وَ لَا یَعُودُ وَ نَحْنُ نَتُوبُ وَ نَعُودُ قَالَ اللَّهُ الْمُسْتَعَانُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا چنین بود که در هر روز به درگاه خدای عزوجل هفتاد مرتبه توبه مینمود راوی گوید: عرض کردم: آیا رسول خدا میگفت: «استغفر الله و اتوب الیه»؟ فرمود: خیر، بلکه میگفت: «اتوب الی الله» عرض کردم: همانا رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و

سلم) توبه مینمود و بازگشت نمی کرد ولی ما توبه میکنیم و باز میگردیم. حضرت فرمود: خداوند یاری کننده است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۴۸ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۰۴۸- ۲- (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا رَفَعُوهُ قَالُوا قَالَ: لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الِاسْتِغْفَارُ.

ترجمه:

عده ای از اصحاب ما این سخن را به معصوم (علیه السلام) نسبت داده اند که فرمود: برای هر دردی دوایی است و دوای گناهان استغفار کردن است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۴۹ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰۴۹- ۳- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ فِي يَوْمٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ سَبْعَمِائَةِ ذَنْبٍ وَ لَا خَيْرَ فِي عَبْدٍ يُذْنِبُ فِي يَوْمٍ سَبْعَمِائَةِ ذَنْبٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر کس که در هر روز صد مرتبه «استغفر الله» بگوید خداوند هفتصد گناه او را میآمرزد و بنده ای که در روز مرتکب هفتصد گناه شود خیری در او نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۵۰ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۰۵۰- ٤- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص كَانَ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر کس که در هر روز صد مرتبه «استغفر الله» بگوید خداوند هفتصد گناه او را میآمرزد و بنده ای که در روز مرتکب هفتصد گناه شود خیری در او نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۵۱ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۰۵۱- ۵- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص كَانَ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ وَ يَسْتَغْفِرُهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ مِائَةَ مَرَّةٍ مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ إِنَّ اللَّهَ يَخُصُّ أَوْلِيَاءَهُ بِالْمَصَائِبِ لِيُؤْجِرَهُمْ عَلَيْهَا مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِئَابٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در حدیثی فرمود: همانا روش رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) چنین بود که هر شبانه روز بدون اینکه گناهی داشته باشد به سوی خداوند توبه و استغفار میکرد؛ به راستی که خداوند مصائب و سختی ها را به اولیاء و دوستان خویش اختصاص دهد بدون اینکه گناهی نموده باشند تا به آنها به خاطر شکیبایی نمودشان بر دشواری ها پاداش دهد.

۱- الکافی ۲- ٤۳۹- ۸، و أورده فی الحدیث ۳ من الباب ۸۵ من هذه الأبواب.

۲- الکافی ۲- ٤۳۹- ۱۰.

۳- الکافی ۲- ٤۵۰- ۱.

٤- الکافی ۲- ٤۵۰- ۲.

٥- معانی الأخبار ٣٨٣- ١٥.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٠٥٢ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٠٥٢- ٦- (١) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيُّ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِيثٍ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص كَانَ يَتُوبُ إِلَی اللَّهِ فِی كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً مِنْ غَيْرِ ذَنْبٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در حدیثی فرمود: همانا رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) را سیره چنین بود که هر روز بدون اینکه گناهی از آن حضرت صورت گرفته باشد هفتاد مرتبه به درگاه الهی توبه مینمود.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٠٥٣ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٠٥٣- ٧- (٢) الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ فَضَالَةَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ بُرَيْدٍ الْعِجْلِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع إِنَّهُ كَانَ يُقَالُ مِنْ أَحَبِّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَی اللَّهِ الْمُحْسِنُ التَّوَّابُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: یکی از محبوبترین بندگان خدا در نزد خداوند کسی است که نیکوکار و بسیار توبه کننده باشد.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٠٥٤ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢١٠٥٤- ٨- (٣) وَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِی الْبِلَادِ قَالَ: قَالَ لِی أَبُو الْحَسَنِ ع إِنِّی أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِی كُلِّ يَوْمٍ خَمْسَةَ آلَافِ مَرَّةٍ ثُمَّ قَالَ لِی خَمْسَةُ آلَافٍ كَثِيرٌ.

(٤)

ترجمه:

ابراهیم بن ابی البلاد گوید: امام رضا (علیه السلام) به من فرمود: همانا من در هر روز پنج هزار مرتبه از خداوند طلب مغفرت میکنم سپس به من فرمودند: پنج هزار زیاد است.

٩٣- بَابُ صِحَّةِ التَّوْبَةِ فِی آخِرِ الْعُمُرِ وَ لَوْ عِنْدَ بُلُوغِ النَّفْسِ الْحُلْقُومَ قَبْلَ الْمُعَایَنَةِ وَ کَذَا الْإِسْلَامُ

اشارة

(٥) ٩٣ بَابُ صِحَّةِ التَّوْبَةِ فِی آخِرِ الْعُمُرِ وَ لَوْ عِنْدَ بُلُوغِ النَّفْسِ الْحُلْقُومَ قَبْلَ الْمُعَایَنَةِ وَ کَذَا الْإِسْلَامُ

ترجمه:

باب صحیح بودن توبه در پایان عمر اگر چه هنگامی باشد که جان به گلو رسیده باشد پیش از اینکه مرگ را به چشم ببیند و همچنین است اسلام آوردن

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٠٥٥ - رقم الحدیث الباب: ١]

٢١٠٥٥- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ جَمِیلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ بُکَیْرٍ (٧) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع أَوْ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع فِی حَدِیثٍ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ لآدَمَ ع جَعَلْتُ لَکَ أَنَّ مَنْ عَمِلَ مِنْ ذُرِّیَّتِکَ سَیِّئَةً ثُمَّ اسْتَغْفَرَ

١- قرب الإسناد ٧٩.

٢- الزهد ٧٠- ١٨٦.

٣- الزهد ٧٤- ١٩٩.

٤- و تقدم ما يدلّ عليه فى الأبواب ٢٣- ٢٦ من أبواب الذكر، و فى البابين ٨٥، ٨٦ من هذه الأبواب.

٥- الباب ٩٣ فيه ١١ حديثا.

٦- الكافى ٢- ٤٤٠- ١، و أورد قطعة منه فى الحديث ٨ من الباب ٦ من أبواب مقدّمة العبادات.

٧- فى المصدر- ابن بكير.

غَفَرْتُ لَهُ قَالَ يَا رَبِّ زِدْنِي قَالَ جَعَلْتُ لَهُمُ التَّوْبَةَ أَوْ بَسَطْتُ لَهُمُ التَّوْبَةَ حَتَّى تَبْلُغَ النَّفْسُ هَذِهِ قَالَ يَا رَبِّ حَسْبِي.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از امام صادق (عليه السلام) يا از امام باقر (عليه السلام) در حديثى آمده است: همانا خداوند عزوجل به حضرت آدم (عليه السلام) فرمود: اين مزيت را براى تو قرار دادم كه هر كس از فرزندانت مرتكب گناهى شود سپس استغفار كند او را ميبخشايم. حضرت آدم (عليه السلام) عرض كرد: اى پروردگار من مرا بيش از اين ده. خداوند فرمود: براى فرزندانت توبه را قرار دادم يا براى آنان باب توبه را گشودم و گستراندم تا آن هنگام كه جان به گلويشان رسد. حضرت عرض كرد: اى پروردگار من مرا بس است

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٥٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٠٥٦- ٢- (٢) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِذَا بَلَغَتِ النَّفْسُ هَذِهِ وَ أَهْوَى بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِهِ لَمْ يَكُنْ لِلْعَالِمِ تَوْبَةٌ وَ كَانَتْ لِلْجَاهِلِ تَوْبَةٌ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ (الزُّهْدِ) (٣) كَالَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: آنگاه که جان به اینجا برسد و دست مبارکش را به سوی حلق خود کشید توبه شخص عالم پذیرفته نیست ولی توبه جاهل پذیرفته میشود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۵۷ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰۵۷- ۳- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَنَةٍ قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ السَّنَةَ لَكَثِيرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِشَهْرٍ قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الشَّهْرَ لَكَثِيرٌ ثُمَّ قَالَ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِجُمْعَةٍ قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ ثُمَّ قَالَ وَ إِنَّ الْجُمْعَةَ لَكَثِيرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِيَوْمٍ قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ يَوْماً لَكَثِيرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ يُعَايِنَ قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: کسی که یك سال به مرگش مانده توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: یك سال زیاد است؛ هر کس یك ماه به مردنش مانده توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: یك ماه زیاد است؛ کسی که یك جمعه به مرگش مانده توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: یك جمعه زیاد است؛ کسی که یك روز پیش از مردنش توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: به راستی که یك روز هم زیاد است؛ کسی که پیش از آنکه مرگ را به چشم خود ببیند توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۵۸ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۰۵۸- ٤- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ فِی حَدِيثٍ أَنَّ رَجُلًا شَيْخاً كَانَ مِنَ الْمُخَالِفِينَ- عَرَضَ عَلَيْهِ ابْنُ أَخِيهِ الْوَلَايَةَ عِنْدَ

مَوْتِهِ فَأَقَرَّ بِهَا وَ شَهَقَ وَ مَاتَ قَالَ فَدَخَلْنَا عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع- فَعَرَضَ عَلِیُّ بْنُ السَّرِیِّ هَذَا الْکَلَامَ عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع- فَقَالَ هُوَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ-

ص: ۸۷

۱- الزهد ۷۵- ۲۰۱.

۲- الکافی ۲- ٤٤٠- ۳.

۳- الزهد ۷۱- ۱۸۹.

٤- الکافی ۲- ٤٤٠- ۲.

٥- الکافی ۲- ٤٤٠- ٤.

قَالَ لَهُ عَلِیُّ بْنُ السَّرِیِّ إِنَّهُ لَمْ یَعْرِفْ شَیْئاً مِنْ هَذَا غَیْرَ سَاعَتِهِ تِلْکَ قَالَ فَتُرِیدُونَ مِنْهُ مَا ذَا قَدْ وَ اللَّهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ.

ترجمه:

معاویه بن وهب در حدیثی روایت کند که: بر پیرمردی از مخالفین در هنگام مرگش توسط پسر برادرش ولایت ائمه (علیه السلام) عرض شد و آن پیرمرد به ولایت معصومین (علیه السلام) اقرار نموده و نعره ای بر کشید و جان داد راوی گوید: پس از آن ما بر امام صادق (علیه السلام) وارد شدیم و علی بن سری این قضیه را به حضرت عرضه داشت. حضرت فرمود: آن پیرمرد مردی از اهل بهشت است. علی بن سری عرض کرد: او که چیزی از ولایت شما را جز همان ساعت مردنش در نیافته بود حضرت فرمود: شما از او چه میخواهید؟ به خدا سوگند که او وارد بهشت شد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۵۹ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۰۵۹- ۵- (۱) عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَمَّا أَعْطَى اللَّهُ إِبْلِيسَ مَا أَعْطَاهُ مِنَ الْقُوَّةِ قَالَ آدَمُ يَا رَبِّ سَلَّطْتَ إِبْلِيسَ عَلَى وُلْدِي وَ أَجْرَيْتَهُ مِنْهُمْ مَجْرَى الدَّمِ فِي الْعُرُوقِ وَ أَعْطَيْتَهُ مَا أَعْطَيْتَهُ فَمَا لِي وَ لِوُلْدِي قَالَ لَكَ وَ لِوُلْدِكَ السَّيِّئَةُ بِوَاحِدَةٍ وَ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا قَالَ يَا رَبِّ زِدْنِي قَالَ التَّوْبَةُ مَبْسُوطَةٌ إِلَى أَنْ تَبْلُغَ النَّفْسُ الْحُلْقُومَ قَالَ يَا رَبِّ زِدْنِي قَالَ أَغْفِرُ وَ لَا أُبَالِي قَالَ حَسْبِي.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: زمانى كه خداوند به ابليس آن قدرت را بخشيد حضرت آدم (عليه السلام) عرض كرد: اى پروردگار من! ابليس را بر فرزندان من مسلط نمودى و همانند خون كه در رگها جريان دارد او را با آنان همراه ساختى و به او آن نيروى آنچنانى را بخشيدى پس براى من و فرزندانم چه گذارده اى خداوند فرمود: براى تو و فرزندانت مقرر ساخته ام كه يك گناهانتان يك عقوبت داشته باشد ولى يك نيكى شما ده برابر پاداش داده شود. عرض كرد: اى پروردگار من! مرا بيش از اين ده. فرمود: توبه را براى شما تا زمانى كه جان به گلويتان برسد گسترانده و گشوده ام. عرض كرد: اى پروردگار! مرا بيش از اين ده. فرمود: ميبخشم و مرا باكى نيست. عرض كرد: مرا بس است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۰۶۰ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۰۶۰- ٦- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَنَةٍ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ سَنَةً لَكَثِيرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِشَهْرٍ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ وَ إِنَّ شَهْراً لَكَثِيرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِيَوْمٍ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ وَ إِنَّ يَوْماً لَكَثِيرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَاعَةٍ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ وَ إِنَّ سَاعَةً لَكَثِيرٌ مَنْ تَابَ (۳) وَ قَدْ بَلَغَتْ نَفْسُهُ هَاهُنَا وَ أَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِهِ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ.

وَ رَوَاهُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ سَلَمَةَ بَیَّاعِ السَّابِرِیِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ ذَکَرَ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ مَنْ تَابَ فِی سَنَةٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ تَابَ فِی شَهْرٍ

ص: ۸۸

۱- تفسیر القمّیّ ۱- ٤۲، و أورد ذیله فی الحدیث ٥ من الباب ۹ من أبواب أعداد الفرائض، و قطعة منه فی الحدیث ۸ من الباب ٦ من أبواب الرکوع.

۲- الفقیه ۱- ۱۳۳- ۳٥۱، و أورده فی الحدیث ۲ من الباب ۳۹، و قطعة منه فی الحدیث ۸ من الباب ۳٦ من أبواب الاحتضار، و قطعة أخری فی الحدیث ٦ من الباب ۲۲ من أبواب فعل المعروف.

۳- فی المصدر زیادة- قبل موته.

ثُمَّ قَالَ مَنْ تَابَ فِی یَوْمٍ (۱).

وَ رَوَاهُ الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ سَلَمَةَ صَاحِبِ السَّابِرِیِّ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع مِثْلَ الرِّوَایَةِ الْأَخِیرَةِ (۲).

ترجمه:

امام محمد باقر (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: کسی که یك سال پیش از مردنش توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: همانا یك سال زیاد است؛ کسی که یك ماه به مرگش مانده توبه کند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: یك ماه هم زیاد است؛ کسی که یك روز پیش از مرگش توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: یك روز هم زیاد است؛ کسی که ساعتی پیش از مرگش توبه کند توبه اش پذیرفته میگردد، سپس فرمود: یك

ساعت هم زیاد است؛ کسی که توبه کند در حالی که جانش به اینجا رسیده باشد و با دست مبارکش به گلویش اشاره فرمود: خداوند توبه اش را میپذیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۶۱ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۰۶۱- ۷- (۳) قَالَ الصَّدُوقُ وَ سُئِلَ الصَّادِقُ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قالَ إِنِّي تُبْتُ الآنَ (٤) قَالَ ع ذَاکَ إِذَا عَايَنَ أَمْرَ الآخِرَةِ.

ترجمه:

از امام صادق (علیه السلام) درباره گفتار خدای عزوجل که میفرماید: «برای آن کسانی که گناهان را مرتکب میشوند تا آنجا که هنگامی که مرگ یکی از آنان فرا میرسد میگوید: اکنون توبه نمودم، توبه ای در کار نیست توبه آنان پذیرفته نیست» پرسیده شد. حضرت فرمود: این پذیرفته نشدن توبه مربوط به آن هنگامی است که شخص امر آخرت را به چشم خود میبیند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۶۲ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۰۶۲- ۸- (۵) وَ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص دَعَا رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ- وَ هُوَ فِي السِّيَاقِ إِلَى الْإِقْرَارِ بِالشَّهَادَتَيْنِ فَأَقَرَّ بِهِمَا وَ مَاتَ فَأَمَرَ الصَّحَابَةَ أَنْ يُغَسِّلُوهُ وَ يُكَفِّنُوهُ ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهِ وَ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْجَى بِيَ الْيَوْمَ نَسَمَةً مِنَ النَّارِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) در حدیثی فرمود: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) مردی از یهود را که در حال جان کندن و احتضار بود به سوی اقرار به شهادتین فرا خواند او نیز اقرار نمود و از دنیا

رفت پس رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) صحابه اش را دستور داد او را غسل داده و کفن کنند سپس خود بر او نماز خوانده و فرمود: حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که امروز به وسیله من موجودی را از آتش دوزخ رهایی بخشید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۶۳ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۰۶۳- ۹- (٦) وَ فِی الْعِلَلِ وَ عُیُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسٍ الْعَطَّارِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ قُتَیْبَةَ عَنْ حَمْدَانَ بْنِ سُلَیْمَانَ النَّیْسَابُورِیِّ (۷) عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْهَمَذَانِیِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی

ص: ۸۹

۱- ثواب الأعمال ۲۱٤- ۲.

۲- الزهد ۷۱- ۱۸۸.

۳- الفقیه ۱- ۱۳۳- ۳۵۲.

٤- النساء ٤- ۱۸.

۵- أمالی الصدوق ۳۲٤- ۱۰.

٦- علل الشرائع ۵۹- ۲، و عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۷۷- ۷.

۷- فی العیون جذان بن سلیمان النیسابوریّ.

الْحَسَنِ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضَا ع- لِأَیِّ عِلَّةٍ أَغْرَقَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِرْعَوْنَ- وَ قَدْ آمَنَ بِهِ وَ أَقَرَّ بِتَوْحِیدِهِ قَالَ لِأَنَّهُ آمَنَ عِنْدَ رُؤْیَةِ الْبَأْسِ وَ الْإِیمَانُ عِنْدَ رُؤْیَةِ الْبَأْسِ غَیْرُ مَقْبُولٍ وَ ذَلِکَ حُکْمُ اللَّهِ تَعَالَی ذِکْرُهُ فِی السَّلَفِ وَ الْخَلَفِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَی فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنا قالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَ کَفَرْنا بِما کُنَّا بِهِ مُشْرِکِینَ فَلَمْ یَکُ یَنْفَعُهُمْ إِیمانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنا (۱) وَ قَالَ عَزَّ وَ جَلَّ یَوْمَ یَأْتِی بَعْضُ آیاتِ رَبِّکَ لا یَنْفَعُ نَفْساً إِیمانُها لَمْ تَکُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ کَسَبَتْ فِی إِیمانِها خَیْراً (۲) الْحَدِیثَ.

ترجمه:

ابراهیم بن محمد همدانی گوید: به امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) عرض کردم: به چه علتی خداوند عزوجل فرعون را در دریا غرق کرد در حالی که او به خداوند ایمان آورد و به یگانگی او اقرار نمود؟ حضرت فرمود: زیرا او در هنگام دیدن عذاب الهی ایمان آورد و ایمان آوردن در وقت دیدن عذاب، پذیرفته نمی شود و این حکم خداوندی است که ذکر او در میان گذشتگان و آیندگان بلند مرتبه است. خدای تعالی میفرماید: «پس آنگاه که عذاب ما را دیدند گفتند: ما به خداوند یگانه ایمان آوردیم و به آنچه پیش از این شرك میورزیدیم کافر گشتیم، پس ایمان آنان به حالشان سودمند نبود چرا که آنان عذاب ما را به چشم دیدند» و خدای عزوجل میفرماید: «روزی که بعضی از نشانه های پروردگارت میآید در آن روز ایمان کسی که پیش از آن ایمان نداشته یا در ایمان خود خیری را کسب نکرده، به او سودی نمی بخشد»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٦٤ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٠٦٤- ١٠- (٣) وَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ نُعَيْمِ بْنِ شَاذَانَ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ ع- أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لِمُوسَى ع اذْهَبا إِلى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغى (٤) فَقَالَ ع أَمَّا قَوْلُهُ فَقُولا لَهُ قَوْلًا لَيِّناً (٥) إِلَى أَنْ قَالَ وَ قَدْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّ فِرْعَوْنَ- لَا يَتَذَكَّرُ وَ لَا يَخْشَى إِلَّا عِنْدَ رُؤْيَةِ الْبَأْسِ أَ لَا تَسْمَعُ اللَّهَ يَقُولُ حَتَّى إِذا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ قالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلَّا الَّذِي آمَنَتْ بِهِ بَنُوا إِسْرائِيلَ وَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ (٦) فَلَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ إِيمَانَهُ وَ قَالَ آلآنَ وَ قَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَ كُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ (٧).

ترجمه:

محمد بن ابی عمیر گوید: به امام موسی بن جعفر (علیه السلام) عرض کردم: مرا درباره گفتار خدای عزوجل آگاه ساز که خطاب به موسی (علیه السلام) میفرماید: «ای موسی و ای هارون! بروید به سوی فرعون که او طغیان و سرکشی نموده است» چرا با اینکه خداوند در آیه بعد توصیه میفرماید که

با فرعون به نرمی سخن گویید اما سرانجام وی را در دریا غرق میسازد؟ حضرت پس از بیان و تفسیر آیه بعد فرمود: زیرا خداوند دانست که فرعون پند نمی پذیرد و خدا ترس نمی گردد مگر زمانی که عذاب الهی را به چشم خود ببیند آیا نشنیده ای که خداوند فرموده است: «تا هنگامی که غرقه شدن او را فرا گرفت گفت: ایمان آوردم که هیچ معبودی جز آنکه بنی اسرائیل به او ایمان آورده اند نیست و من تسلیم اویم» پس خداوند ایمانش را نپذیرفت و فرمود: «آیا اکنون ایمان میآوری در حالی که پیش از این عصیانگر و از فساد کنندگان بودی»

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۶۵ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۰۶۵- ۱۱- (۸) وَ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ بِإِسْنَادٍ تَقَدَّمَ فِی عِیَادَةِ الْمَرِیضِ (۹) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِی حَدِیثٍ

۱- غافر ۴۰- ۸۴- ۸۵.

۲- الأنعام ۶- ۱۵۸.

۳- علل الشرائع ۶۷- ۱.

۴- طه ۲۰- ۴۳- ۴۴.

۵- طه ۲۰- ۴۳- ۴۴.

۶- یونس ۱۰- ۹۰- ۹۱.

۷- یونس ۱۰- ۹۰- ۹۱.

۸- عقاب الأعمال ۳۴۷.

۹- تقدم فی الحدیث ۹ من الباب ۱۰ من أبواب الاحتضار.

قَالَ: إِنِّی نَازَلْتُ رَبِّی فِی أُمَّتِی فَقَالَ لِی إِنَّ بَابَ التَّوْبَةِ مَفْتُوحٌ حَتَّی یُنْفَخَ فِی الصُّورِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَیْنَا رَسُولُ اللَّهِ ص- فَقَالَ إِنَّهُ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَنَةٍ تَابَ اللَّهُ عَلَیْهِ ثُمَّ قَالَ وَ إِنَّ السَّنَةَ لَکَثِیرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِشَهْرٍ تَابَ اللَّهُ عَلَیْهِ ثُمَّ قَالَ وَ شَهْرٌ کَثِیرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِهِ بِجُمْعَةٍ تَابَ اللَّهُ عَلَیْهِ ثُمَّ قَالَ وَ جُمْعَةٌ کَثِیرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ یَمُوتَ بِیَوْمٍ تَابَ اللَّهُ عَلَیْهِ ثُمَّ قَالَ وَ یَوْمٌ کَثِیرٌ مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ یَمُوتَ بِسَاعَةٍ تَابَ اللَّهُ عَلَیْهِ ثُمَّ قَالَ وَ سَاعَةٌ کَثِیرَةٌ مَنْ تَابَ وَ قَدْ بَلَغَتْ نَفْسُهُ هَذِهِ وَ أَوْمَأَ بِیَدِهِ إِلَی حَلْقِهِ تَابَ اللَّهُ عَلَیْهِ (۱).

أَقُولُ: وَ قَدْ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی التَّلْقِینِ (۲) وَ غَیْرِهِ (۳).

ترجمه:

رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: من درباره امت خود با پروردگارم رویا رو شدم، پروردگار به من فرمود: همانا باب توبه تا زمانی که در صور دمیده شود باز گذاشته میشود - سپس بعد از سخن رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) بر ما رو آورد و فرمود: به راستی که کسی که یك سال پیش از مرگش توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: یك سال زیاد است، کسی که یك ماه قبل از مردنش توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود، یك ماه هم زیاد است، هر کسی که یك جمعه از مرگش مانده توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: جمعه هم زیاد است، کسی که یك روز پیش از مرگش توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: یك روز هم زیاد است، کسی که ساعتی به مردنش مانده توبه کند خداوند توبه اش را میپذیرد، سپس فرمود: ساعت هم زیاد است، کسی که توبه کند در حالی جان به گلویش رسیده باشد خداوند توبه اش را قبول میکند.

۹۴- بَابُ اسْتِحْبَابِ الِاسْتِغْفَارِ فِی السَّحَرِ

اشارة

(٤) ۹٤ بَابُ اسْتِحْبَابِ الِاسْتِغْفَارِ فِی السَّحَرِ

ترجمه:

باب استحباب استغفار نمودن در وقت سحر

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٦٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٠٦٦- ١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِی الْعِلَلِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنِ الْعَمْرَكِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُصِيبَ أَهْلَ الْأَرْضِ بِعَذَابٍ قَالَ لَوْ لَا الَّذِينَ يَتَحَابُّونَ بِجَلَالِی وَ يَعْمُرُونَ مَسَاجِدِی وَ يَسْتَغْفِرُونَ بِالْأَسْحَارِ لَأَنْزَلْتُ عَذَابِی.

ترجمه:

امام موسی بن جعفر (علیه السلام) از پدران بزرگوارش و ایشان از علی (علیه السلام) روایت فرمود که: به راستی که هرگاه خداوند عزوجل اراده میکند که به اهل زمین عذابی برساند میگوید: اگر آن کسانی که به خاطر جلالت و بزرگی من یکدیگر را دوست دارند و مساجد مرا آباد میکنند و در سحرگاهان به استغفار میپردازند نبودند عذاب خود را بر زمینیان فرو فرستادیم.

ص: ٩١

١- قد وردت الأحاديث المختلفة فی قبول التوبة بعد ظهور صاحب الزمان (علیه السلام) و عدمه و لم أجمعها فی باب مفرد، و لا أوردتها فی هذا الباب بعنوان المنافاة، لأن ذلک بمنزلة العبث، فانه فی ذلک الوقت يسال عن ذلک المهدیّ (علیه السلام) و قد حققت المقام فی رسالة الرجعة (منه.قده).

٢- تقدم فی الباب ٣٩ من أبواب الاحتضار.

٣- تقدم فی الحديث ٨ من الباب ٦٩، و فی البابين ٨٦، ٩٠ من هذه الأبواب.

٤- الباب ٩٤ فيه ٣ أحاديث.

٥- علل الشرائع ٥٢١- ١، و أورده فی الحديث ٥ من الباب ٨ من أبواب أحكام المساجد، و عن الفقيه و ثواب الأعمال و المحاسن فی الحديث ١ من الباب ٢٧ من أبواب الذكر.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٠٦٧ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٠٦٧- ٢- (١) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: قَالَ أَبِی ع قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ إِذَا رَأَى أَهْلَ قَرْيَةٍ قَدْ أَسْرَفُوا فِی الْمَعَاصِی وَ فِيهَا ثَلَاثَةُ نَفَرٍ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ نَادَاهُمْ جَلَّ جَلَالُهُ يَا أَهْلَ مَعْصِيَتِی لَوْ لَا مَنْ فِيكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ الْمُتَحَابِّينَ بِجَلَالِی الْعَامِرِينَ بِصَلَاتِهِمْ أَرْضِی وَ مَسَاجِدِی وَ الْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ خَوْفاً مِنِّی لَأَنْزَلْتُ بِكُمْ عَذَابِی ثُمَّ لَا أُبَالِی.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) از پدر بزرگوارش و ايشان از علی (عليه السلام) روايت فرمود كه: رسول خدا (صلیی الله عليه وآله و سلم) فرمود: همانا خداوند جل جلاله هرگاه ببيند كه اهل قريه ای در انجام گناهان زياده روی ميكنند در حالی كه در آن قريه سه نفر از مومنين وجود دارند به آن اهل زمين قريه خطاب ميكند كه: ای اهل نافرمانی من! اگر در بين شما مومنين نبودند همان مومنينی كه به خاطر جلال و بزرگی من يكديگر را دوست دارند و به وسيله نمازشان زمين من و مساجد مرا آباد ميكنند و از خوف من سحرگاهان به استغفار ميپردازند، عذاب خود را بر شما نازل ميساختم سپس باكی ندارم

[رقم الحديث الكلی: ٢١٠٦٨ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٠٦٨- ٣- (٢) وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ هَارُونَ الْفَامِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ مِثْلَهُ وَ زَادَ قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ سَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ وَ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (۳).

ترجمه:

روایتی دیگر شبیه به روایت گذشته از عبدالله بن جعفر روایت شده است با این اضافه که فرموده است: رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: کسی که زشتکاری اش او را بد حال کند و نیکو کاری اش او را شادمان سازد چنین کسی مومن است.

۹۵- بَابُ أَنَّهُ يَجِبُ عَلَى الْإِنْسَانِ أَنْ يَتَلَافَى فِي يَوْمِهِ مَا فَرَّطَ فِي أَمْسِهِ وَ لَا يُؤَخِّرَ ذَلِکَ إِلَى غَدِهِ

اشارة

(٤) ۹۵ بَابُ أَنَّهُ يَجِبُ عَلَى الْإِنْسَانِ أَنْ يَتَلَافَى فِي يَوْمِهِ مَا فَرَّطَ فِي أَمْسِهِ وَ لَا يُؤَخِّرَ ذَلِکَ إِلَى غَدِهِ

ترجمه:

باب اینکه بر انسان واجب است که در روز آنچه را که در روز گذشته درباره آن کوتاهی کرده است تلافی کند و این کار را به فردا موکول نکند

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۰۶۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۰۶۹- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع

۱- علل الشرائع ۵۲۲- ۳، و أورد نحوه فی الحدیث ۳ من الباب ۸ من أبواب أحکام المساجد، و فی الحدیث ۱۵ من الباب ۱۷ من أبواب الأمر بالمعروف.

۲- أمالی الصدوق ١٦٦- ٨، و أورده عن الكافی فی الحديث ١ من الباب ٨٣ من هذه الأبواب، و عن صفات الشيعة فی الحديث ٤ من الباب ٢٤ من أبواب مقدّمة العبادات.
۳- تقدم فی الباب ١٠ من أبواب القنوت، و فی الباب ٢٥ من أبواب الدعاء، و فی الحديث ٩ من الباب ٤ من أبواب آداب الصائم.
٤- الباب ٩٥ فيه ٥ أحاديث.
٥- الكافی ٢- ٤٥٣- ١.

قَالَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يَقُولُ إِنَّمَا الدَّهْرُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ أَنْتَ فِيمَا بَيْنَهُنَّ مَضَى أَمْسِ بِمَا فِيهِ فَلَا يَرْجِعُ أَبَداً فَإِنْ كُنْتَ عَمِلْتَ فِيهِ خَيْراً لَمْ تَحْزَنْ لِذَهَابِهِ وَ فَرِحْتَ بِمَا اسْتَقْبَلْتَهُ مِنْهُ وَ إِنْ كُنْتَ فَرَّطْتَ فِيهِ فَحَسْرَتُکَ شَدِيدَةٌ لِذَهَابِهِ وَ تَفْرِيطِکَ فِيهِ وَ أَنْتَ مِنْ غَدٍ فِی غِرَّةٍ لَا تَدْرِی لَعَلَّکَ لَا تَبْلُغُهُ وَ إِنْ بَلَغْتَهُ لَعَلَّ حَظَّکَ فِيهِ التَّفْرِيطُ مِثْلُ حَظِّکَ فِی الْأَمْسِ إِلَی أَنْ قَالَ وَ إِنَّمَا هُوَ يَوْمُکَ الَّذِی أَصْبَحْتَ فِيهِ وَ قَدْ يَنْبَغِی لَکَ أَنْ عَقَلْتَ وَ فَكَّرْتَ فِيمَا فَرَّطْتَ فِی الْأَمْسِ الْمَاضِی مِمَّا فَاتَکَ فِيهِ مِنْ حَسَنَاتٍ أَنْ لَا تَكُونَ اكْتَسَبْتَهَا وَ مِنْ سَيِّئَاتٍ أَنْ لَا تَكُونَ أَقْصَرْتَ عَنْهَا إِلَی أَنْ قَالَ فَاعْمَلْ عَمَلَ رَجُلٍ لَيْسَ يَأْمُلُ مِنَ الْأَيَّامِ إِلَّا يَوْمَهُ الَّذِی أَصْبَحَ فِيهِ وَ لَيْلَتَهُ فَاعْمَلْ أَوْ دَعْ وَ اللَّهُ الْمُعِينُ عَلَی ذَلِکَ.

ترجمه:

امام علی بن حسین زین العابدین (علیه السلام) فرمود: امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) میفرمود: همانا روزگار سه روز است که تو در میان این سه روز خواهی بود، دیروز با هر آنچه در آن بود گذشت پس هرگز باز نمی گردد، پس اگر تو کار خیری در آن انجام داده ای از رفتنش اندوهگین نیستی و از روی آوردن آن روز بر خودت شادمانی، و اگر در آن روز کوتاهی کرده ای به خاطر رفتن آن روز کوتاهی خودت حسرت زیادی خواهی داشت، و تو از فردای خودت در امیدی بیهوده به سر میبری، نمی دانی شاید به فردا نرسی و اگر هم برسی شاید همانند دیروزت بهره ای در آن جز تفریط و کوتاهی کردن نداشته باشی تا آنجا که فرمود: همانا امروزت را دریاب همین روزی که در آن صبح کرده ای و حقیقتا بر تو سزاوار است که اندیشه کنی و در کوتاهی های دیروز گذشته ات تفکر کنی

که چه نیکی هایی از دست تو رفت و آنها را برای خود کسب نکردی و از چه بدیهایی باز نایستادی تا آنجا که فرمود: پس عمل کن یا باز ایست و خداوند در این راه یاور توست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۷۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۰۷۰- ۲- (۱) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ النَّهَارَ إِذَا جَاءَ قَالَ یَا ابْنَ آدَمَ اعْمَلْ فِی یَوْمِکَ هَذَا خَیْراً أَشْهَدْ لَکَ بِهِ عِنْدَ رَبِّکَ یَوْمَ الْقِیَامَةِ- فَإِنِّی لَمْ آتِکَ فِیمَا مَضَی وَ لَا آتِیکَ فِیمَا بَقِیَ فَإِذَا جَاءَ اللَّیْلُ قَالَ مِثْلَ ذَلِکَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هنگامی که روز فرا میرسد میگوید: ای فرزند آدم! تو در این روزت کار خیر کن تا من در روز قیامت نزد پروردگارت به نفع تو گواهی دهم زیرا من در گذشته بر تو نیامده ام و در باقی مانده عمرت نیز دیگر نخواهم آمد. و هنگامی که شب فرا میرسد شب نیز همین سخنان را میگوید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰۷۱- ۳- (۲) وَ عَنْ عَلِیٍّ عَنْ أَبِیهِ وَ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِیِّ جَمِیعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَیْمَانَ الْمِنْقَرِیِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِیَاثٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ إِنْ قَدَرْتَ أَنْ لَا تُعْرَفَ فَافْعَلْ (۳) وَ مَا عَلَیْکَ أَنْ تَکُونَ مَذْمُوماً عِنْدَ النَّاسِ إِذَا کُنْتَ مَحْمُوداً عِنْدَ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ: قَالَ أَبِی عَلِیُّ بْنُ أَبِی طَالِبٍ ع- لَا خَیْرَ فِی الْعَیْشِ إِلَّا لِرَجُلَیْنِ رَجُلٍ یَزْدَادُ فِی کُلِّ یَوْمٍ خَیْراً وَ رَجُلٍ یَتَدَارَکُ مَنِیَّتَهُ (٤) بِالتَّوْبَةِ الْحَدِیثَ.

١- الكافی ٢- ٤٥٥- ١٢.

٢- الكافی ٢- ٤٥٦- ١٥، و أورده فی الحدیث ١ من الباب ٥١ من هذه الأبواب.

٣- فی المصدر زیادة- و ما علیک ألا یثنی علیک الناس.

٤- فی نسخة- سیئته (هامش المخطوط).

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَعْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

حفص بن غیاث گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که فرمود: اگر بتوانی که شناخته نشوی این کار را انجام ده و اگر در نزد خداوند نیکنام باشی بر تو عیبی نیست که در نزد مردم از تو به خوبی یاد نشود سپس فرمود: پدرم علی بن ابی طالب (علیه السلام) فرمود: خیری در زندگانی نیست مگر برای دو نفر: یکی کسی که در هر روز خیری را بیفزاید و دیگری کسی که به وسیله توبه مرگ خود را اصلیاح کند.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٠٧٢ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢١٠٧٢- ٤- (٢) وَ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ (مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى) (٣) بِإِسْنَادِهِ الْمَذْكُورِ فِي جَامِعِهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: الْمَغْبُونُ مَنْ غُبِنَ عُمُرَهُ سَاعَةً بَعْدَ سَاعَةٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: فریب خورده کسی است که درباره ساعت به ساعت عمرش فریب خورده باشد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۰۷۳ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۰۷۳- ۵- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: مَنِ اسْتَوَی يَوْمَاهُ فَهُوَ مَغْبُونٌ وَ مَنْ كَانَ آخِرُ يَوْمَيْهِ خَيْرَهُمَا فَهُوَ مَغْبُوطٌ وَ مَنْ كَانَ آخِرُ يَوْمَيْهِ شَرَّهُمَا فَهُوَ مَلْعُونٌ وَ مَنْ لَمْ يَرَ الزِّيَادَةَ فِی نَفْسِهِ فَهُوَ إِلَی النُّقْصَانِ وَ مَنْ كَانَ إِلَی النُّقْصَانِ فَالْمَوْتُ خَيْرٌ لَهُ مِنَ الْحَيَاةِ.

وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَتِّيلٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنِ الصَّادِقِ ع نَحْوَهُ (٥) وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِیُّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ مَوْلًی لِبَنِی هَاشِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع (٦)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَی ذَلِكَ (٧) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٨).

۱- أمالی الصدوق ۵۳۰- ۲.

۲- معانی الأخبار ۳٤۲- ۲.

۳- فی المصدر- محمّد بن يحيی العطار، عن محمّد بن أحمد بن يحيی بن عمران الأشعری.

٤- معانی الأخبار ۳٤۲- ۳.

۵- أمالی الصدوق ۵۳۱- ٤.

٦- لم نجده فی الكافی المطبوع.

۷- تقدم فی الحديثين ۱۱، ۱۵ من الباب ۸٦، و فی الباب ۹۱ من هذه الأبواب.

۸- يأتی فی الباب ۹٦ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که دو روزش با هم مساوی باشد چنین کسی فریب خورده است و کسی که پایان دو روزش بهترین ساعات و حالات آن دو روز باشد سعادتمند است و کسی که پایان دو روزش بدترین حالات آن دو روز باشد ملعون است و کسی که در نفس خود زیادتی مشاهده نکند چنین کسی به سوی کمبود و نقصان پیش میرود و کسی که همواره در حال نقصان است مرگ برایش از زندگانی بهتر است.

٩٦- بَابُ وُجُوبِ مُحَاسَبَةِ النَّفْسِ كُلَّ يَوْمٍ وَ مُلَاحَظَتِهَا وَ حَمْدِ اللَّهِ عَلَى الْحَسَنَاتِ وَ تَدَارُكِ السَّيِّئَاتِ

اشارة

(١) ٩٦ بَابُ وُجُوبِ مُحَاسَبَةِ النَّفْسِ كُلَّ يَوْمٍ وَ مُلَاحَظَتِهَا وَ حَمْدِ اللَّهِ عَلَى الْحَسَنَاتِ وَ تَدَارُكِ السَّيِّئَاتِ

ترجمه:

باب وجوب محاسبه و ملاحظه نفس در هر روز و حمد نمودن خداوند بر نیکی ها و جبران نمودن بدیها

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٧٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٠٧٤- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ الْيَمَانِيِّ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْمَاضِي ع قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُحَاسِبْ نَفْسَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ حَسَناً اسْتَزَادَ اللَّهَ وَ إِنْ عَمِلَ سَيِّئاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَيْهِ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

امام موسی کاظم (علیه السلام) فرمود: کسی که در هر روز از نفس خود حساب نکشد از ما نیست اگر عمل نیکی به جای آورده است از خداوند طلب زیادتی آن را کند و اگر کردار بدی از او سر زده است از خداوند طلب مغفرت کند و به سوی او توبه آورد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۷۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۰۷۵- ۲- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ لَا يَسْأَلَ اللَّهَ شَيْئاً إِلَّا أَعْطَاهُ فَلْيَيْأَسْ مِنَ النَّاسِ كُلِّهِمْ وَ لَا يَكُونُ لَهُ رَجَاءٌ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ فَإِذَا عَلِمَ اللَّهُ جَلَّ وَ عَزَّ ذَلِكَ مِنْ قَلْبِهِ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ شَيْئاً إِلَّا أَعْطَاهُ فَحَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا عَلَيْهَا فَإِنَّ لِلْقِيَامَةِ خَمْسِينَ مَوْقِفاً كُلُّ مَوْقِفٍ مِقْدَارُهُ أَلْفُ سَنَةٍ ثُمَّ تَلَا قَوْلَهُ تَعَالَى فِي يَوْمٍ كانَ مِقْدارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ (٥).

ص: ۹۵

۱- الباب ۹٦ فیه ۱۳ حدیثا.

۲- الکافی ۲- ٤٥۳- ۲.

۳- الزهد ۷٦- ۲۰۳.

٤- الکافی ۸- ۱٤۳- ۱۰۸ و الکافی ۲- ۱٤۸- ۲، و أورد صدره فی الحدیث ۱ من الباب ٦٥ من أبواب الدعاء، و فی الحدیث ۳ من الباب ۳٦ من أبواب الصدقة.

٥- السجدة ۳۲- ٥.

وَ رَوَاهُ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْمُفِيدِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هرگاه کسی از شما اراده کرد که از خداوند چیزی را درخواست نکند مگر اینکه خداوند آن چیز را به او عطا کند پس باید از تمامی مردم نومید گردد و امید او جز به خداوند جل ذکره نباشد پس هرگاه خداوند بزرگ و عزتمند دانست که او از ته قلبش چنین اراده ای را نموده هیچ چیزی را آن بنده از خدا نمی خواهد مگر اینکه خداوند به وی عطا میکند پس شما بیش از اینکه مورد حسابرسی واقع شوید از نفسهایتان حساب بکشید زیرا قیامت پنجاه توقفگاه دارد که مقدار هر کی از آنها هزار سال است - سپس حضرت این آیه را تلاوت فرمود: «در روزی که مقدار آن برابر با هزار سال از سالهایی است که شما در این دنیا میشمارید»

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۷۶ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰۷۶- ۳- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الْمَشِيخَةِ لِلْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ قَالَ كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع يَقُولُ ابْنَ آدَمَ إِنَّکَ لَا تَزَالُ بِخَيْرٍ مَا كَانَ لَکَ وَاعِظٌ مِنْ نَفْسِکَ وَ مَا كَانَتِ الْمُحَاسَبَةُ مِنْ هَمِّکَ (۳) وَ مَا كَانَ الْخَوْفُ لَکَ شِعَاراً وَ الْحُزْنُ لَکَ دِثَاراً ابْنَ آدَمَ إِنَّکَ مَيِّتٌ وَ مَبْعُوثٌ وَ مَوْقُوفٌ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ فَأَعِدَّ جَوَاباً.

وَ رَوَاهُ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْمُفِيدِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ (٤) عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

ابوحمزه ثمالی گوید: امام سجاد (علیه السلام) میفرمود: ای فرزند آدم! راستی که تو پیوسته در خیر و خوبی خواهی بود تا زمانی که: واعظ و پند دهنده ای از درون خود داشته باشی و سعی و کوشش در محاسبه نفس خود کنی و خوف و ترسی از خداوند را زیر پوش خود قرار دهی و حزن و اندوه را روپوش خود کنی. ای فرزند آدم! تو خواهی مرد و برانگیخته خواهی شد و در پیشگاه خداوند خواهی ایستاد پس جوابی را آماه ساز.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۰۷۷ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۱۰۷۷- ٤- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَسْوَارِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ حَفْصٍ (۷) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَسَدٍ (۸) عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ

ص: ۹٦

۱- أمالى الطوسىّ ۱- ۳٤.

۲- مستطرفات السرائر ۸۳- ۲۱.

۳- فى نسخة- همتک (هامش المخطوط).

٤- فى الأمالى أبو الحسن أحمد بن محمّد بن الوليد.

٥- أمالى الطوسىّ ۱- ۱۱٤.

٦- معانى الأخبار ۳۳٤، و الخصال ٥۲٥.

۷- فى الخصال عمر بن حفص.

۸- فى المصدرين- عبيد اللّه بن محمّد بن أسد.

إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ (۱) عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ (۲) عَنْ أَبِي ذَرٍّ فِي حَدِيثٍ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا كَانَتْ صُحُفُ إِبْرَاهِيمَ- قَالَ كَانَتْ أَمْثَالًا كُلُّهَا أَيُّهَا الْمَلِكُ الْمُبْتَلَى الْمَغْرُورُ إِنِّي لَمْ أَبْعَثْكَ لِتَجْمَعَ الدُّنْيَا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ وَ لَكِنْ بَعَثْتُكَ لِتَرُدَّ عَنِّي دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنِّي لَا أَرُدُّهَا وَ إِنْ كَانَتْ مِنْ كَافِرٍ وَ عَلَى الْعَاقِلِ مَا لَمْ يَكُنْ مَغْلُوباً أَنْ تَكُونَ لَهُ سَاعَاتٌ سَاعَةٌ يُنَاجِي فِيهَا رَبَّهُ وَ سَاعَةٌ يُحَاسِبُ فِيهَا نَفْسَهُ وَ سَاعَةٌ يَتَفَكَّرُ فِيهَا صُنْعَ اللَّهِ إِلَيْهِ وَ سَاعَةٌ يَخْلُو فِيهَا بِحَظِّ نَفْسِهِ مِنَ الْحَلَالِ فَإِنَّ هَذِهِ السَّاعَةَ عَوْنٌ لِتِلْكَ السَّاعَاتِ وَ اسْتِجْمَامٌ لِلْقُلُوبِ وَ تَفْرِيغٌ لَهَا الْحَدِيثَ.

ترجمه:

ابوذر روایت کند که: به رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) عرض کردم: ای رسول خدا! صحف ابراهیم چه بود؟ فرمود: همه آن مثلهایی بود: ای پادشاهی که گرفتار گشته و فریب خورده ای من تو را برای اینکه دنیا را بخش بخش گرد آوری کنی برنیانگیختم بلکه تو را بر انگیختم تا دعای ستمدیده را از من بازگردانی زیرا من دعای ستمدیده را اگر چه کافر باشد باز نمی گردانم. بر شخص خردمندی که مغلوب و مقهور نگشته است سزاوار است که ساعات خود را تقسیم کند: ساعتی را به مناجات با پروردگارش بگذراند و در ساعتی از نفس خود حساب کشد و در ساعتی به نیکویی هایی که خداوند با او نموده است اندیشه کند و ساعتی را به بهره بردن نفسش از حلال خلوت کند زیرا این ساعت یاری گر بقیه ساعات است و دلها را نیرویی تازه میبخشد و جدیت در کار را در پی دارد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۷۸ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۰۷۸- ۵- (۳) وَ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابَوَیْهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَحْمَدَ الطَّبَرِیِّ عَنْ أَبِی سَعِیدٍ الطَّبَرِیِّ عَنْ خِرَاشٍ عَنْ مَوْلَاهُ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَذِکْرُ اللَّهِ بِالْغُدُوِّ وَ الآصَالِ خَیْرٌ مِنْ حَطْمِ السُّیُوفِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ یَعْنِی مَنْ ذَکَرَ اللَّهَ بِالْغُدُوِّ وَ تَذَکَّرَ مَا کَانَ مِنْهُ فِی لَیْلِهِ مِنْ سُوءِ عَمَلِهِ وَ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَ تَابَ إِلَیْهِ انْتَشَرَ (٤) وَ قَدْ حُطَّتْ سَیِّئَاتُهُ وَ غُفِرَتْ ذُنُوبُهُ وَ مَنْ ذَکَرَ اللَّهَ بِالآصَالِ وَ هِیَ الْعَشِیَّاتُ وَ رَاجَعَ نَفْسَهُ فِیمَا کَانَ مِنْهُ یَوْمَهُ ذَلِکَ مِنْ سَرَفِهِ عَلَی نَفْسِهِ وَ إِضَاعَتِهِ لِأَمْرِ رَبِّهِ فَذَکَرَ اللَّهَ وَ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ تَعَالَی وَ أَنَابَ رَاحَ إِلَی أَهْلِهِ وَ قَدْ غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ.

ترجمه:

رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: همانا یاد کردن خداوند در صبحگاهان و شامگاهان از شکستن شمشیرها در راه خدای عزوجل بهتر است یعنی کسی که خداوند را در هنگام بامداد یاد کند و کردار بد شبانگاهانش را به یاد آورد و از خداوند طلب مغفرت کند و به سوی او توبه آرد آن روز در حالتی بر روز زمین سیر میکند که بدی هایش پاك شده و گناهانش بخشیده گردیده است و کسی که شبانگاه خدای را یاد کند و درباره غفلتی که از نفس خویش در طول روز داشته و ضایع

نمودن فرمان پروردگارش به نفس خود مراجعه کند پس خدای را به یاد آورد و از او طلب مغفرت کند و به سوی خدا باز گردد آن شب در حالتی به سوی خانواده اش میرود که گناهانش بخشیده شده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۷۹ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۰۷۹- ٦- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ رَبِحَ وَ مَنْ غَفَلَ عَنْهَا خَسِرَ وَ مَنْ خَافَ أَمِنَ وَ مَنِ اعْتَبَرَ أَبْصَرَ وَ مَنْ أَبْصَرَ فَهِمَ وَ مَنْ فَهِمَ عَلِمَ.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: کسی که از نفس خود مواظبت کند و از او حساب کشد سود میبرد و کسی که از او غافل شود زیان میبیند و کسی که بیمناك باشد در سلامت و امان قرار میگیرد و کسی که عبرت گیرد بینا شود و کسی که بینا باشد هوشیار و زیرك است و کسی که زیرکی دارد آگاهی مییابد.

ص: ۹۷

۱- فی المصدرین- یحیی بن سعید.

۲- فی المصدرین زیادة- عبید بن عمیر اللیثی.

۳- معانی الأخبار ٤١١- ١٠٠.

٤- فی المصدر- فإذا انتشر فی ابتغاء ما قسم اللّه له، انتشر.

٥- نهج البلاغة ٣- ١٩٩- ٢٠٨.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۸۰ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۰۸۰- ۷- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِی الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادِهِ الآتِی (۲) عَنْ أَبِی ذَرٍّ فِی وَصِیَّةِ النَّبِیِّ ص أَنَّهُ قَالَ: یَا أَبَا ذَرٍّ حَاسِبْ نَفْسَکَ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبَ فَإِنَّهُ أَهْوَنُ لِحِسَابِکَ غَداً وَ زِنْ نَفْسَکَ قَبْلَ أَنْ تُوزَنَ وَ تَجَهَّزْ لِلْعَرْضِ الْأَکْبَرِ یَوْمَ تُعْرَضُ لَا تَخْفَی عَلَی اللَّهِ خَافِیَةٌ إِلَی أَنْ قَالَ یَا أَبَا ذَرٍّ لَا یَکُونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِینَ حَتَّی یُحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَةِ الشَّرِیکِ شَرِیکَهُ فَیَعْلَمَ مِنْ أَیْنَ مَطْعَمُهُ وَ مِنْ أَیْنَ مَشْرَبُهُ وَ مِنْ أَیْنَ مَلْبَسُهُ أَ مِنْ حَلَالٍ أَوْ مِنْ حَرَامٍ یَا أَبَا ذَرٍّ مَنْ لَمْ یُبَالِ مِنْ أَیْنَ اکْتَسَبَ الْمَالَ لَمْ یُبَالِ اللَّهُ مِنْ أَیْنَ أَدْخَلَهُ النَّارَ (۳).

ترجمه:

پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) در وصیتش به ابوذر فرمود: ای ابوذر! از نفس خود حساب بکش پیش از اینکه از تو حساب کشیده شود زیرا حساب رسی امروزت بسی آسانتر از حسابی است که فردا از تو کشند و به نفس خود رسیدگی کن پیش از آنکه در ترازوی سنجش نهاده شوی و برای آن روز بزرگی که کردارها نمایان میشود خود را مهیا و آماه ساز همان روزی که اعمال هویدا میشود و هیچ چیز بر خداوند پوشیده نیست، ای ابوذر! کسی از گروه پرهیزکاران شمرده نمی شود مگر اینکه از نفس خود حساب کشد حسابرسی و دقتی شدید، شدیدتر از حسابی که شریکی از شریك خود میکشد، پس باید بداند که خوردنی و نوشیدنی و پوشاکش از کجاست آیا از حلال است یا از حرام ای ابوذر! کسی که باکی ندارد که از کجا و چه راهی مال به دست میآورد خداوند نیز درباره او باکی ندارد که وی را از چه راهی وارد آتش سازد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۸۱ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۰۸۱- ۸- (٤) الْحَسَنُ بْنُ عَلِیٍّ الْعَسْکَرِیُّ ع فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِیٍّ ع عَنِ النَّبِیِّ ص قَالَ: أَکْیَسُ الْکَیِّسِینَ مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَ عَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ فَقَالَ رَجُلٌ یَا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ کَیْفَ یُحَاسِبُ نَفْسَهُ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ ثُمَّ أَمْسَی رَجَعَ إِلَی نَفْسِهِ وَ قَالَ یَا نَفْسِی إِنَّ هَذَا یَوْمٌ مَضَی عَلَیْکِ لَا یَعُودُ إِلَیْکِ أَبَداً وَ اللَّهُ یَسْأَلُکِ عَنْهُ بِمَا أَفْنَیْتِهِ فَمَا الَّذِی عَمِلْتِ فِیهِ أَ ذَکَرْتِ اللَّهَ أَمْ حَمِدْتِهِ أَ قَضَیْتِ حَوَائِجَ مُؤْمِنٍ

فِيهِ أَ نَفَّسْتِ عَنْهُ كَرْبَهُ أَ حَفِظْتِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ فِي أَهْلِهِ وَ وُلْدِهِ أَ حَفِظْتِيهِ بَعْدَ الْمَوْتِ فِي مُخَلَّفِيهِ أَ كَفَفْتِ عَنْ غِيبَةِ أَخٍ مُؤْمِنٍ أَعَنْتِ مُسْلِماً مَا الَّذِي صَنَعْتِ فِيهِ فَيَذْكُرُ مَا كَانَ مِنْهُ فَإِنْ ذَكَرَ أَنَّهُ جَرَى مِنْهُ خَيْرٌ حَمِدَ اللَّهَ وَ كَبَّرَهُ عَلَى تَوْفِيقِهِ وَ إِنْ ذَكَرَ مَعْصِيَةً أَوْ تَقْصِيراً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَ عَزَمَ عَلَى تَرْكِ مُعَاوَدَتِهِ.

ترجمه:

امام حسن عسکری (علیه السلام) در تفسیر خود از پدران بزرگوارش (علیه السلام) و آنان از علی (علیه السلام) و ایشان از پیامبر (صلیی الله علیه وآله و سلم) روایت فرمود که: زیرك ترین زیرکان کسی است که نفس خود را به پای حساب کشد و برای بعد از مرگ خویش کار کند، مردی عرض کرد: ای امیرالمؤمنین! چگونه از نفس خود حساب کشد؟ فرمود: هرگاه صبح میکند سپس وارد شب میشود به نفس خود مراجعه کند و بگوید: ای نفس من! این روزی بود که بر تو گذشت و دیگر هرگز باز نمی گردد و خداوند از تو درباره این روز میپرسد که چگونه آن را گذراندی و چه کاری در آن انجام دادی آیا خداوند را یاد کردی یا ستایش نمودی آیا در این روز نیازهای مومنی را برآورده ساختی آیا از مومنی اندوهش را برطرف نمودی آیا در این روز نیازهای مومنی را برآورده ساختی آیا از مومنی اندوهش را برطرف نمودی آیا در نبود مومنی در میان خانواده و فرزندانش او را محافظت کردی آیا بعد از مرگ مومنی در میان بازماندگانش او را محفوظ داشتی آیا از غیبت نمودن برادر دینی ات دست برداشتی که مسلمانی را یاری کرده باشی در این روز چه کردی پس هر آنچه از خود میداند به یاد آورد پس اگر به یاد آورد که خیری از او صادر شده خداوند را سپاس گوید و او را بر توفیقی که به وی بخشیده تعظیم کند و اگر به یاد آورد که گناهی یا کوتاهی کردنی از او سر زده از خداوند طلب مغفرت کند و تصمیم بگیرد که دیگر به آن گناه باز نگردد.

ص: ۹۸

۱- أمالی الطوسیّ ۲- ۱٤۷.

۲- یأتی فی الفائدة الثانیة من الخاتمة برقم ٤٩.

۳- من بعد قوله الی أن قال إلی آخر الحدیث غیر موجود فی امالی الطوسیّ المطبوع.

٤- تفسیر الامام العسکریّ (علیه السلام) ۳۸.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۸۲ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۰۸۲- ۹- (۱) عَلِیُّ بْنُ مُوسَی بْنِ طَاوُسٍ فِی کِتَابِ مُحَاسَبَةِ النَّفْسِ قَالَ رُوِّینَا فِی الْحَدِیثِ النَّبَوِیِّ الْمَشْهُورِ حَاسِبُوا أَنْفُسَکُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا وَ زِنُوهَا قَبْلَ أَنْ تُوزَنُوا وَ تَجَهَّزُوا لِلْعَرْضِ الْأَکْبَرِ.

ترجمه:

علی به موسی بن طاوس در کتاب «محاسبه النفس» گوید: در حدیث نبوی مشهور برای ما نقل شده است که فرمود: از نفسهایتان حساب بکشید پیش از آنکه شما را به پای حساب بکشند و آنها را با دقت بسنجید پیش از اینکه با دقت بازرسی شوید و برای روز بزرگ قیامت خود را مهیا سازید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۸۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۰۸۳- ۱۰- (۲) قَالَ وَ رَوَی یَحْیَی بْنُ الْحَسَنِ بْنِ هَارُونَ الْحُسَیْنِیُّ فِی أَمَالِیهِ بِإِسْنَادِهِ إِلَی الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَا یَکُونُ الْعَبْدُ مُؤْمِناً حَتَّی یُحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَةِ الشَّرِیکِ شَرِیکَهُ وَ السَّیِّدِ عَبْدَهُ الْحَدِیثَ.

ترجمه:

رسول خدا (صلیی الله علیه وآله و سلم) فرمود: بنده ای مومن شمرده نمی شود مگر اینکه از نفس خود حساب کشد آن هم حساب کشیدنی که به مراتب سخت تر و دقیقتر از حسابی باشد که شریك از شریك خود و آقا از بنده خود میکشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۸٤ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

٢١٠٨٤- ١١- (٣) قَالَ وَ رَوَيْتُ بِإِسْنَادِي إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مَحْبُوبٍ فِي كِتَابِهِ بِإِسْنَادِهِ إِلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ ع عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: مَا مِنْ يَوْمٍ يَأْتِي عَلَى ابْنِ آدَمَ إِلَّا قَالَ لَهُ ذَلِكَ الْيَوْمُ يَا ابْنَ آدَمَ أَنَا يَوْمٌ جَدِيدٌ وَ أَنَا عَلَيْكَ شَهِيدٌ فَافْعَلْ فِيَّ خَيْراً وَ اعْمَلْ فِيَّ خَيْراً أَشْهَدْ (٤) لَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَإِنَّكَ لَنْ تَرَانِي بَعْدَهَا أَبَداً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدر بزرگوارش و ایشان از پدران گرامی اش: روایت فرمود: هیچ روزی بر فرزند آدم نمی آید جز اینکه خطاب به آدمی میگوید: ای فرزند آدم! من روز جدیدی هستم و من بر تو گواه و شاهدم پس در من کردار نیکو انجام ده تا من در روز قیامت به نفع تو گواهی دهم زیرا تو پس از این هرگز مرا نخواهی دید.

[رقم الحديث الكلي: ٢١٠٨٥ - رقم الحديث الباب: ١٢]

٢١٠٨٥- ١٢- (٥) قَالَ وَ رَأَيْتُ فِي كِتَابِ مَسْعَدَةَ بْنِ زِيَادٍ مِنْ أُصُولِ الشِّيعَةِ فِيمَا رَوَاهُ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: اللَّيْلُ إِذَا أَقْبَلَ نَادَى مُنَادٍ بِصَوْتٍ يَسْمَعُهُ الْخَلَائِقُ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ يَا ابْنَ آدَمَ إِنِّي خَلْقٌ جَدِيدٌ إِنِّي عَلَى مَا فِيَّ شَهِيدٌ فَخُذْ مِنِّي فَإِنِّي لَوْ طَلَعَتِ الشَّمْسُ لَمْ أَرْجِعْ إِلَى الدُّنْيَا وَ لَمْ تَزْدَدْ فِيَّ مِنْ حَسَنَةٍ وَ لَمْ تَسْتَعْتِبْ فِيَّ مِنْ سَيِّئَةٍ وَ كَذَلِكَ يَقُولُ النَّهَارُ إِذَا أَدْبَرَ اللَّيْلُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدر بزرگوارش (علیه السلام) روایت فرمود هرگاه شب روی میآورد ندا دهنده ای با صدایی که همه مخلوقات به جز جن و انس آن را میشنوند ندا در میدهد که: ای فرزند آدم! من مخلوق جدیدی هستم، به راستی که من بر آنچه در من انجام میشود گواهم پس از من بستان زیرا اگر خورشید طلوع کند دیگر من به سوی دنیا باز نمی گردم و تو نمی دانی در من بر نیکی ات

نیکی ای بیافزایی و نمی توانی از بدی ای باز گردی و همچنین هرگاه شب پشت میکند و روز میآید روز نیز این سخنان را میگوید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۸٦ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱۰۸٦- ۱۳- (٦) قَالَ وَ رَوَیْتُ بِإِسْنَادِی مِنْ أَمَالِی الشَّیْخِ الْمُفِیدِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ

ص: ۹۹

۱- محاسبة النفس ۱۳.

۲- محاسبة النفس ۱٤.

۳- محاسبة النفس ۱٤.

٤- فی المصدر- أسهل.

٥- محاسبة النفس ۱٤.

٦- محاسبة النفس ۱٤.

عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ ع قَالَ: إِنَّ الْمَلَکَ الْحَافِظَ عَلَی الْعَبْدِ یَکْتُبُ فِی صَحِیفَةِ أَعْمَالِهِ فَأَمْلُوا فِی أَوَّلِهَا خَیْراً وَ فِی آخِرِهَا خَیْراً یُغْفَرْ لَکُمْ مَا بَیْنَ ذَلِکَ.

(۱)

ترجمه:

امام سجاد (علیه السلام) فرمود: به راستی که فرشته ای که نگاهبان بنده است در نامه اعمال او مینویسد پس شما در اول و آخر آن نامه، نیکی را بر او دیکته کنید تا آنچه که در بین اول و آخر است بر شما بخشیده شود.

۹۷- بَابُ وُجُوبِ زِيَادَةِ التَّحَفُّظِ عِنْدَ زِيَادَةِ الْعُمُرِ خُصُوصاً أَبْنَاءَ الْأَرْبَعِينَ فَصَاعِداً

اشارة

(۲) ۹۷ بَابُ وُجُوبِ زِيَادَةِ التَّحَفُّظِ عِنْدَ زِيَادَةِ الْعُمُرِ خُصُوصاً أَبْنَاءَ الْأَرْبَعِينَ فَصَاعِداً

ترجمه:

باب وجوب هوشیاری و پرهیز بسیار هنگام زیاد شدن سن خصوصا کسانی که به چهل سال یا بیشتر رسیده اند

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۰۸۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۰۸۷- ۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ دَاوُدَ عَنْ سَيْفٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ الْعَبْدَ لَفِي فُسْحَةٍ مِنْ أَمْرِهِ مَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ أَرْبَعِينَ سَنَةً فَإِذَا بَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى مَلَكَيْهِ قَدْ عَمَّرْتُ عَبْدِي هَذَا عُمُراً فَغَلِّظَا وَ شَدِّدَا وَ تَحَفَّظَا وَ اكْتُبَا عَلَيْهِ قَلِيلَ عَمَلِهِ وَ كَثِيرَهُ وَ صَغِيرَهُ وَ كَبِيرَهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ (٤)

مِثْلَهُ (٥) وَ رَوَاهُ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى (٦) عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ مِثْلَهُ (٧).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: به راستی که بنده تا چهل سالگی در فراخی و وسعت است پس زمانی که به چهل سالگی رسید خداوند عزوجل به دو فرشته نگاهبان او وحی میفرستد که به این

بنده ام چنین عمری دادم پس از این بر او سخت بگیرید و با دقت او را زیر نظر داشته باشید و عمل کم و زیاد و کوچك وبزرگ وی را بنویسد.

ص: ۱۰۰

۱- و تقدم ما یدلّ علیه فی الباب ۹۵ من هذه الأبواب. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیثین ۱ و ۲ من الباب ۹۸ من هذه الأبواب.

۲- الباب ۹۷ فیه ۷ أحادیث.

۳- الکافی ۸- ۱۰۸- ۸٤.

٤- فی الأمالی سیف التمار.

٥- أمالی الصدوق ٤۰- ۱.

٦- فی المصدر زیادة محمّد بن السندی.

۷- الخصال ٥٤٥- ۲٤.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۸۸ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۰۸۸- ۲- (۱) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ رَفَعَهُ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِذَا أَتَتْ عَلَی الرَّجُلِ أَرْبَعُونَ سَنَةً قِیلَ لَهُ خُذْ حِذْرَکَ فَإِنَّکَ غَیْرُ مَعْذُورٍ وَ لَیْسَ ابْنُ الْأَرْبَعِینَ أَحَقَّ بِالْحِذْرِ مِنِ ابْنِ الْعِشْرِینَ فَإِنَّ الَّذِی یَطْلُبُهُمَا وَاحِدٌ وَ لَیْسَ بِرَاقِدٍ فَاعْمَلْ لِمَا أَمَامَکَ مِنَ الْهَوْلِ وَ دَعْ عَنْکَ فُضُولَ الْقَوْلِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْخِصَالِ بِإِسْنَادِ الْحَدِیثِ الَّذِی قَبْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هرگاه مرد به چهل سالگی برسد به او گفته میشود که احتیاط پیشه کن که دیگر عذری نخواهی داشت و شخص چهل ساله از شخص بیست ساله به احتیاط کردن سزاوارتر نیست زیرا آن خدایی که از هر دو طالب عمل است یکی است و خواب نیست پس برای آن هراسی که در قیامت در پیش روی توست کار کن و سخن زیادی را واگذار.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۸۹ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰۸۹- ۳- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ حَسَّانَ عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّامِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع خُذْ لِنَفْسِكَ خُذْ مِنْهَا فِي الصِّحَّةِ قَبْلَ السُّقْمِ وَ فِي الْقُوَّةِ قَبْلَ الضَّعْفِ وَ فِي الْحَيَاةِ قَبْلَ الْمَمَاتِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: برای نفس خودت برگیر، در زمان سلامتی پیش از بیماری و در زمان توانایی پیش از ناتوانی و در زندگانی پیش از مردن.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۹۰ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۰۹۰- ٤- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: الْعُمُرُ الَّذِي أَعْذَرَ اللَّهُ فِيهِ إِلَى ابْنِ آدَمَ سِتُّونَ سَنَةً.

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: آن مدت عمری که خداوند برای فرزندان آدم جای عذر و بهانه را باقی گذارده است شصت سال است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۹۱ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۰۹۱- ۵- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: سُئِلَ الصَّادِقُ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَ وَ لَمْ نُعَمِّرْكُمْ ما يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ (٦) فَقَالَ تَوْبِيخٌ لِابْنِ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ سَنَةً.

وَ فِي الْمَجَالِسِ مُرْسَلًا مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

محمد بن علی بن حسین گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره گفتار خدای عزوجل پرسیده شد که میفرماید: « آیا شما را به اندازه ای عمر ندادیم که هر که اهل تذکر و پند شنیدن است در این مدت متذکر شود؟» حضرت فرمود: این آیه در بردارنده سرزنش و توبیخ کسی است که به هجده سالگی رسیده است.

۱- الکافی ۲- ٤٥٥- ۱۰.

۲- الخصال ٥٤٥- ۲٤ ذیل حدیث ۲٤.

۳- الکافی ۲- ٤٥٥- ۱۱.

٤- نهج البلاغة ۳- ۲۳۱- ۳۲٦.

٥- الفقیه ۱- ۱۸٦- ٥٦۱.

٦- فاطر ۳٥- ۳۷.

۷- أمالی الصدوق ٤۰- ۱.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۹۲ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۰۹۲- ٦- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَمِّهِ يَعْقُوبَ بْنِ سَالِمٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَا يُرْجَى خَيْرُهُ أَبَداً مَنْ لَمْ يَخْشَ اللَّهَ فِي الْغَيْبِ وَ لَمْ يَرِعْ فِي الشَّيْبِ وَ لَمْ يَسْتَحِ مِنَ الْعَيْبِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: سه چیز هست که هر کس این سه در او نباشد درباره او هرگز امید خیر و خوبی برده نمی شود: کسی که در نهان از خدا نترسد و در پیری ورع و پارسایی نداشته باشد و از عیب و نقص شرمگین نباشد.

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۰۹۳ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۰۹۳- ۷- (۲) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ سَيْفٍ التَّمَّارِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِذَا بَلَغَ الْعَبْدُ ثَلَاثاً وَ ثَلَاثِينَ سَنَةً فَقَدْ بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ إِذَا بَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً فَقَدْ بَلَغَ مُنْتَهَاهُ فَإِذَا طَعَنَ فِي وَاحِدٍ وَ أَرْبَعِينَ فَهُوَ فِي النُّقْصَانِ وَ يَنْبَغِي لِصَاحِبِ الْخَمْسِينَ أَنْ يَكُونَ كَمَنْ كَانَ فِي النَّزْعِ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هنگامی که بنده به سی و پنج سالگی رسید به دوران قوت و توانایی خود رسیده است و آنگاه که به چهل سالگی برسد به انتهای عمر خود رسیده است پس هنگامی که وارد چهل و یك سالگی شود چنین کسی در نقصان است و کسی که عمرش به پنجاه رسیده سزاوار است همانند کسی باشد که در حال نزع و جان کندن است

۹۸- بَابُ وُجُوبِ عَمَلِ الْحَسَنَةِ بَعْدَ السَّيِّئَةِ

اشارة

(٤) ٩٨ بَابُ وُجُوبِ عَمَلِ الْحَسَنَةِ بَعْدَ السَّيِّئَةِ

ترجمه:

باب وجوب انجام كار نيك پس از ارتكاب گناه.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٩٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٠٩٤- ١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَاجِيلَوَيْهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (٦) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ

ص: ١٠٢

١- أمالى الصدوق ٣٣٦- ٨.

٢- الخصال ٥٤٥- ٢٣.

٣- فى نسخة- الترح و هو ضد الفرح (هامش المخطوط).

٤- الباب ٩٨ فيه ٥ أحاديث.

٥- معانى الأخبار ٢٣٦- ١، و أورد صدره فى الحديث ٨ من الباب ٢ من أبواب أفعال الصلياة.

٦- فى المصدر زيادة- عن أبيه.

قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَعْلَمَ مَا لَهُ عِنْدَ اللَّهِ فَلْيَنْظُرْ مَا لِلَّهِ عِنْدَهُ وَ مَنْ خَلَا بِعَمَلٍ فَلْيَنْظُرْ فِيهِ فَإِنْ كَانَ حَسَناً جَمِيلًا فَلْيَمْضِ عَلَيْهِ وَ إِنْ كَانَ سَيِّئاً قَبِيحاً فَلْيَجْتَنِبْهُ فَإِنَّ اللَّهَ أَوْلَى بِالْوَفَاءِ

وَ الزِّيَادَةِ وَ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فِي السِّرِّ فَلْيَعْمَلْ حَسَنَةً فِي السِّرِّ وَ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فِي الْعَلَانِيَةِ فَلْيَعْمَلْ حَسَنَةً فِي الْعَلَانِيَةِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در ضمن حدیثی فرمود: هر کس دوست دارد که بداند چه در نزد خدا دارد پس باید بنگرد که خداوند چه منزلتی در نزد او دارد و کسی که با عمل خود خلوت کرد پس در آن نظر کند اگر آن عمل نیکو و زیبا بود به آن ادامه دهد و اگر بد و زشت بود از آن اجتناب و دوری کند زیرا خداوند از هر کس دیگری سزاوارتر است به اینکه وفا کند و به آنان زیادتی بخشد، و کسی که در پنهانی عمل بدی انجام دهد باید عمل نیکی نیز در پنهانی انجام دهد و کسی که عمل زشتی آشکارا به جای آورد باید کار نیکی نیز آشکارا انجام دهد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۰۹۵ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۰۹۵- ۲- (۱) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع يَقُولُ وَيْلٌ لِمَنْ غَلَبَتْ آحَادُهُ أَعْشَارَهُ فَقُلْتُ لَهُ وَ كَيْفَ هَذَا قَالَ أَ مَا سَمِعْتَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها وَ مَنْ جاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلا يُجْزى إِلَّا مِثْلَها (۲) فَالْحَسَنَةُ الْوَاحِدَةُ إِذَا عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْراً وَ السَّيِّئَةُ الْوَاحِدَةُ إِذَا عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ وَاحِدَةً فَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِمَّنْ يَرْتَكِبُ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ وَ لَا يَكُونُ لَهُ حَسَنَةٌ وَاحِدَةٌ فَتَغْلِبَ حَسَنَاتُهُ سَيِّئَاتِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: امام سجاد (علیه السلام) میفرمود: وای بر کسی که یکی یکی های او بر ده تایی های او غالب شود راوی گوید: عرض کردم: این چگونه باشد؟ فرمود: آیا نشنیده ای که خداوند عزوجل میفرماید: «کسی که کار نیکی انجام دهد پاداش او ده برابر آن است و کسی

که مرتکب کار بدی شود تنها به همان اندازه جزایش را خواهد دید» پس هرگاه یك نیکی انجام دهد برای او ده نیکی نوشته میشود و هرگاه یك بدی به جای آورد برایش یك بدی ثبت میشود پس به خدا پناه میبریم از کسی که در یك روز مرتکب ده گناه میشود ولی یك کار نیك انجام نمی دهد تا در نتیجه بدیهایش بر نیکی هایش غالب میشود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۰۹۶ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۰۹۶- ۳- (۳) وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ یُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَوْحَی إِلَی عِیسَی ع- مَا أَکْرَمْتُ خَلِیقَةً بِمِثْلِ دِینِی وَ لَا أَنْعَمْتُ عَلَیْهَا بِمِثْلِ رَحْمَتِی اغْسِلْ بِالْمَاءِ مِنْکَ مَا ظَهَرَ وَ دَاوِ بِالْحَسَنَاتِ مَا بَطَنَ فَإِنَّکَ إِلَیَّ رَاجِعٌ شَمِّرْ فَکُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِیبٌ وَ أَسْمِعْنِی مِنْکَ صَوْتاً حَزِیناً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خدای عزوجل به عیسی (علیه السلام) وحی فرستاد که: هیچ مردمی را به چیزی همانند دین خود گرامی نداشته ام و بر هیچ مردمی به چیزی همانند رحمت خود نعمت نبخشیده ام، به وسیله آب ظاهر خود را بشوی و به کمك نیکوکاری ها درون خود را درمان کن زیرا تو با شتاب به سوی من باز میگردی، پس آینده نزدیك است، و از خودت صدایی غمناك به من بشنوان.

ص: ۱۰۳

۱- معانی الأخبار ۲٤۸- ۱.

۲- الأنعام ٦- ۱٦۰.

٣- أمالی الصدوق ٤٨٤- ٧.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٠٩٧ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢١٠٩٧- ٤- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِی الْخَطَّابِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِی أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَا أَحْسَنَ الْحَسَنَاتِ بَعْدَ السَّيِّئَاتِ وَ مَا أَقْبَحَ السَّيِّئَاتِ بَعْدَ الْحَسَنَاتِ.

ترجمه:

محمد بن مسلم گوید: از امام باقر (علیه السلام) شنیدم که فرمود: چه نیکوست نیکی ها بعد از بدیها و چه زشت است بدیها پس از نیکی ها.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٠٩٨ - رقم الحدیث الباب: ٥]

٢١٠٩٨- ٥- (٢) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْمُفِيدِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْكَاتِبِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ جَعْفَرٍ الْمَالِكِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَيْمُونٍ (٣) عَنْ أَبِی ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَ خَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ وَ إِذَا عَمِلْتَ سَيِّئَةً فَاعْمَلْ حَسَنَةً تَمْحُوهَا.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

ابوذر گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در هر جا و هر حالی از خدا بترس و با مردمان با اخلاق نیکو معاشرت کن و هرگاه مرتکب گناهی شدی پس از آن کار نیکی انجام ده تا آن گناه را از بین ببرد.

٩٩- بَابُ صِحَّةِ التَّوْبَةِ مِنَ الْمُرْتَدِّ

اشارة

(٥) ٩٩ بَابُ صِحَّةِ التَّوْبَةِ مِنَ الْمُرْتَدِّ

ترجمه:

باب صحيح بودن توبه شخص مرتد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٠٩٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٠٩٩- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ وَ غَيْرِهِ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي

ص: ١٠٤

١- أمالى الصدوق ٢٠٩- ١، و الكافى ٢- ٤٥٨- ١٨.

٢- أمالى الطوسىّ ١- ١٨٩.

٣- فى المصدر- حبيب، عن ميمون بن أبى شبيب.

٤- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٨٥ من هذه الأبواب. و يأتى ما يدلّ عليه فى الحديث ١٧ من الباب ٤٦ من أبواب ما يكتسب به.

٥- الباب ٩٩ فيه حديث واحد.

٦- الكافى ٢- ٤٦١- ١.

جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَنْ كَانَ مُؤْمِناً فَعَمِلَ خَيْراً فِي إِيمَانِهِ ثُمَّ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ فَكَفَرَ ثُمَّ تَابَ بَعْدَ كُفْرِهِ كُتِبَ لَهُ وَ حُسِبَ لَهُ كُلُّ شَيْ ءٍ كَانَ عَمِلَهُ فِي إِيمَانِهِ وَ لَا يُبْطِلُهُ الْكُفْرُ إِذَا تَابَ بَعْدَ كُفْرِهِ.

أَقُولُ: وَ يَدُلُّ عَلَيْهِ عُمُومُ أَحَادِيثِ التَّوْبَةِ وَ إِطْلَاقُهَا وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ خُصُوصاً أَيْضاً (۱) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى التَّفْصِيلِ فِي الْحُدُودِ (۲).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: کسی که با ایمان باشد و در زمان ایمانش کار خیری انجام دهد سپس فتنه ای به او برسد و کافر شود پس از آن از کفر خویش توبه کند و مومن گردد آن عمل خیر و هر کاری که در وقت ایمانش انجام داده برای او نوشته شده و حساب میگردد و هرگاه پس از کفر توبه کند کفر او کار خیر او را باطل نمی کند.

۱۰۰- بَابُ وُجُوبِ الِاشْتِغَالِ بِصَالِحِ الْأَعْمَالِ عَنِ الْأَهْلِ وَ الْمَالِ

اشارة

(۳) ۱۰۰ بَابُ وُجُوبِ الِاشْتِغَالِ بِصَالِحِ الْأَعْمَالِ عَنِ الْأَهْلِ وَ الْمَالِ

ترجمه:

باب وجوب مشغول بودن به کارهای شایسته به جای اینکه همواره به زن و فرزند و مال بپردازد

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۱۰۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۱۰۰- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ جَمِيعاً عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى (٥) عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّ ابْنَ آدَمَ إِذَا كَانَ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا وَ أَوَّلِ يَوْمٍ مِنْ أَيَّامِ الآخِرَةِ مُثِّلَ لَهُ مَالُهُ وَ وُلْدُهُ وَ عَمَلُهُ فَيَلْتَفِتُ إِلَى مَالِهِ فَيَقُولُ وَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ عَلَيْکَ

حَرِیصاً شَحِیحاً فَمَا لِی عِنْدَکَ فَیَقُولُ خُذْ مِنِّی کَفَنَکَ قَالَ فَیَلْتَفِتُ إِلَی وُلْدِهِ فَیَقُولُ وَ اللَّهِ إِنِّی کُنْتُ لَکُمْ مُحِبّاً وَ إِنِّی کُنْتُ عَلَیْکُمْ مُحَامِیاً

۱- تقدم فی الحدیث ۱۰ من الباب ٤٧ من هذه الأبواب، و فی الباب ۳۰ من أبواب مقدّمة العبادات.

۲- یأتی فی الأحادیث ۳، ٥، ٦ من الباب ۱، و فی الباب ۳، و فی الحدیث ٤١ من الباب ۱۰ من أبواب حدّ المرتد.

۳- الباب ۱۰۰ فیه حدیثان.

٤- الکافی ۳- ۲۳۱- ۱.

٥- فی الأمالی إبراهیم بن عبد الأعلی.

فَمَا ذَا عِنْدَکُمْ فَیَقُولُونَ نُؤَدِّیکَ إِلَی حُفْرَتِکَ نُوَارِیکَ فِیهَا قَالَ فَیَلْتَفِتُ إِلَی عَمَلِهِ فَیَقُولُ وَ اللَّهِ إِنِّی کُنْتُ فِیکَ لَزَاهِداً وَ إِنْ کُنْتَ (۱) لَثَقِیلًا فَیَقُولُ أَنَا قَرِینُکَ فِی قَبْرِکَ وَ یَوْمَ نَشْرِکَ حَتَّی أُعْرَضَ أَنَا وَ أَنْتَ عَلَی رَبِّکَ الْحَدِیثَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۲)

وَ رَوَاهُ الطُّوسِیُّ فِی الْأَمَالِی عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ الصَّلْتِ عَنِ ابْنِ عُقْدَةَ عَنْ عَبَّادٍ عَنْ عَمِّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَابِرٍ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: به راستی که فرزند آدم آنگاه که در آخرین روز از روزهای دنیا و اولین روز از روزهای آخرت قرار میگیرد مال و فرزندان و عملش در مقابل او به نمایش گذاشته میشود پس به سوی مال و دارایی خود رو میکند و میگوید: سوگند به خدا که من بر تو حریص و

بخیل بودم پس چه چیزی برای من در نزد توست مال خطاب به او میگوید: از من تنها کفن خود را برگیر، پس به فرزندان خود رو میکند و میگوید: به خدا سوگند که دوستدار شما بودم و همواره حمایت و پشتیبانی شما را مینمودم پس حال چه چیزی در نزد شما برای من هست فرزندان گویند: (پس از مرگت) تو را به قبرت میرسانیم و در آن پوشیده و پنهانت میسازیم، پس رو به سوی عملش میکند و میگوید: به خدا سوگند که من به تو اعتنایی نداشتم اگر چه تو سنگین بودی، عمل خطاب به او گوید: من در قبرت با تو همدم خواهم بود و تا روز برانگیخته شدن با تو همراهم تا اینکه من و تو بر پروردگارت عرض شویم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۱۰۱- ۲- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْمَجَالِسِ وَ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ مَاجِیلَوَیْهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی الْقَاسِمِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ زِیَادٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ عَلِیٌّ ع إِنَّ لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ ثَلَاثَةَ أَخِلَّاءَ فَخَلِیلٌ یَقُولُ لَهُ أَنَا مَعَکَ حَیّاً وَ مَیِّتاً وَ هُوَ عَمَلُهُ وَ خَلِیلٌ یَقُولُ لَهُ أَنَا مَعَکَ حَتَّی تَمُوتَ وَ هُوَ مَالُهُ فَإِذَا مَاتَ صَارَ لِلْوَارِثِ وَ خَلِیلٌ یَقُولُ لَهُ أَنَا مَعَکَ إِلَی بَابِ قَبْرِکَ ثُمَّ أُخَلِّیکَ وَ هُوَ وَلَدُهُ.

وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ مِثْلَهُ (٥) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٦).

۱- فی المصدر و إن کنت علی.

۲- لم نجده فی الفقیه المطبوع.

۳- أمالی الطوسیّ ۱- ۳۵۷.

٤- أمالی الصدوق ۹۵- ۳، و معانی الأخبار ۲۳۲- ۱.

٥- الخصال ١١٤- ٩٢.

٦- تقدم فی الحدیث ٦ من الباب ٤ من هذه الأبواب. و یأتی ما یدلّ علی المقصود فی الباب ١٠١ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرانش که درود و سلام بر آنان باد روایت فرمود که: علی (علیه السلام) فرمود: همانا شخص مسلمان سه دوست دارد یکی دوستی که به وی میگوید: من در زندگی و مرگ با تو هستم، و آن دوست عمل اوست. و دیگری دوستی که به وی میگوید: من تا زمان مرگ با تو هستم، و آن مال و دارایی اوست که زمانی که مرد به وارث منتقل میشود. و سوم دوستی که به وی میگوید: من تا در قبرت با تو هستم سپس تو را تنها میگذارم، و او فرزند وی است.

١٠١- بَابُ وُجُوبِ الْحَذَرِ مِنْ عَرْضِ الْعَمَلِ عَلَى اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ الْأَئِمَّةِ ع

اشارة

(١) ١٠١ بَابُ وُجُوبِ الْحَذَرِ مِنْ عَرْضِ الْعَمَلِ عَلَى اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ الْأَئِمَّةِ ع

ترجمه:

باب وجوب پرهیز نمودن و ترسیدن از عرضه شدن عمل بر خدا و رسول و ائمه (علیه السلام)

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٠٢ - رقم الحدیث الباب: ١]

٢١١٠٢- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص- أَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلَّ صَبَاحٍ أَبْرَارُهَا وَ فُجَّارُهَا فَاحْذَرُوهَا وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ (٣) وَ سَكَتَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: اعمال بندگان چه نیکوکاران و چه نابکاران در هر صبحگاه بر رسول خدا صلی الله علیه و آله عرضه میشود پس، از اعمال خود بیمناك باشید و گفتار خدای عزوجل که میفرماید: «و بگو عمل کنید که به زودی خداوند و رسولش عمل شما را میبینند» همین است، و حضرت با خواندن این آیه تا اینجا سکوت فرمود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۰۳ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۱۰۳- ۲- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَّاءِ قَالَ سَمِعْتُ الرِّضَا ع يَقُولُ إِنَّ الْأَعْمَالَ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص- أَبْرَارَهَا وَ فُجَّارَهَا.

ترجمه:

وشاء گوید: از امام رضا (علیه السلام) شنیدم که فرمود: همانا اعمال بر رسول خدا صلی الله علیه و آله عرضه میشود چه اعمال نیکوکاران و چه اعمال نابکاران.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۰٤ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۱۰٤- ۳- (٥) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى الْحَلَبِيِّ عَنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الطَّائِيِّ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ شُعَيْبٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (٦) قَالَ هُمُ الْأَئِمَّةُ ع.

ترجمه:

یعقوب بن شعیب گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره این آیه که میفرماید: «عمل کنید به زودی خداوند و رسولش و مومنان عمل شما را خواهند دید» پرسیدم که مراد از مومنان کیانند؟ فرمود: آنان ائمه (علیه السلام) هستند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۱۰۵ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۱۱۰۵- ٤- (۷) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى

ص: ۱۰۷

۱- الباب ۱۰۱ فيه ۲۵ حديثا.

۲- الكافى ۱- ۲۱۹- ۱.

۳- التوبة ۹- ۱۰۵.

٤- الكافى ۱- ۲۲۰- ٦، و بصائر الدرجات ٤٤٥- ۷.

٥- الكافى ۱- ۲۱۹- ۲، لم نجده فى التهذيب المطبوع.

٦- التوبة ۹- ۱۰۵.

۷- الكافى ۱- ۲۱۹- ۳، و بصائر الدرجات ٤٦٥- ۸.

عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَا لَكُمْ تَسُوءُونَ رَسُولَ اللَّهِ ص- فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ كَيْفَ نَسُوؤُهُ فَقَالَ أَ مَا تَعْلَمُونَ أَنَّ أَعْمَالَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيْهِ فَإِذَا رَأَى فِيهَا مَعْصِيَةً سَاءَهُ ذَلِكَ فَلَا تَسُوءُوا رَسُولَ اللَّهِ ص وَ سُرُّوهُ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى (۱)

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (۲) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

سماعه گويد: از امام صادق (عليه السلام) شنيدم كه ميفرمود: شما را چه شده است كه رسول خدا صلى الله عليه و آله را اندوهگين ميسازيد؟ مردى به حضرت عرض كرد: چگونه رسول الله را

اندوهگین میکنیم حضرت فرمود: آیا نمی دانید که اعمال شما بر او عرضه میشود؟ پس هرگاه در اعمال شما گناهی مشاهده کند اندوهگینش میسازد، پس رسول خداصلی الله علیه و آله را غمگین نسازید و او را خوشحال بگردانید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۰۶ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۱۰۶- ۵- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ الزَّیَّاتِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبَانٍ الزَّیَّاتِ وَ کَانَ مَکِیناً عِنْدَ الرِّضَا ع قَالَ: قُلْتُ لِلرِّضَا ع ادْعُ اللَّهَ لِی وَ لِأَهْلِ بَیْتِی فَقَالَ أَ وَ لَسْتُ أَفْعَلُ إِنَّ أَعْمَالَکُمْ لَتُعْرَضُ عَلَیَّ فِی کُلِّ یَوْمٍ وَ لَیْلَةٍ قَالَ فَاسْتَعْظَمْتُ ذَلِکَ فَقَالَ لِی أَ مَا تَقْرَأُ کِتَابَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (٤) قَالَ هُوَ وَ اللَّهِ عَلِیُّ بْنُ أَبِی طَالِبٍ ع.

وَ رَوَاهُ الصَّفَّارُ فِی بَصَائِرِ الدَّرَجَاتِ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ (٥) وَ کَذَا الَّذِی قَبْلَهُ.

ترجمه:

عبدالله بن ابان روغن فروش که در نزد امام رضا (علیه السلام) صاحب مقام و منزلتی بود گوید: به امام رضا (علیه السلام) عرض کردم: خدای را برای من و خانواده ام بخوان حضرت فرمود: آیا چنین کاری نمی کنم! همانا اعمال شما در هر روز و شب بر من عرضه میشود. عبدالله گوید: این سخن امام را بزرگ شمردم پس حضرت فرمود: آیا کتاب خدای عزوجل را نخوانده ای که میفرماید: «و بگو عمل کنید که زود باشد که خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را ببینند» به خدا سوگند که مراد از مومنان در این آیه علی بن ابی طالب (علیه السلام) و (ائمه طاهرین) هستند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۰۷ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۱۰۷- ٦- (٦) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّلْتِ (٧) عَنْ یَحْیَی بْنِ مُسَاوِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع

۱- الزهد ١٦- ٣٢.

٢- لم نعثر عليه فى التهذيب المطبوع.

٣- الكافى ١- ٢١٩- ٤.

٤- التوبة ٩- ١٠٥.

٥- بصائر الدرجات ٤٤٩- ٢.

٦- الكافى ١- ٢٢٠- ٥.

٧- فى المصدر- أبى عبد اللّه الصامت.

أَنَّهُ ذَكَرَ هَذِهِ الآيَةَ فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (۱) قَالَ هُوَ وَ اللَّهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ع.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) این آیه را ذکر نمود و فرمود: سوگند به خدا که مراد از (مومنون) علی بن ابی طالب (علیه السلام) است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۱۰۸ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۱۰۸- ۷- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص حَيَاتِي خَيْرٌ لَكُمْ وَ مَمَاتِي خَيْرٌ لَكُمْ إِلَى أَنْ قَالَ وَ أَمَّا مُفَارَقَتِي إِيَّاكُمْ فَإِنَّ أَعْمَالَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيَّ كُلَّ يَوْمٍ فَمَا كَانَ مِنْ حَسَنٍ اسْتَزَدْتُ اللَّهَ لَكُمْ وَ مَا كَانَ مِنْ قَبِيحٍ اسْتَغْفَرْتُ اللَّهَ لَكُمْ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: زندگانی و مرگ من هر دو برای شما مایه خیر است تا آنجا که فرمود: اما اینکه جدایی من از شما برایتان مایه خیر است زیرا اعمال شما هر روز بر من عرضه میشود پس آن اعمالتان که نیکوست از خداوند برای شما طلب زیادتی آنها را مینمایم و برای آن اعمالی از شما که زشت است از خداوند طلب آمرزش میکنم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۰۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۱۰۹- ۸- (۳) قَالَ وَ رُوِیَ أَنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ ص- وَ عَلَی الْأَئِمَّةِ ع کُلَّ یَوْمٍ أَبْرَارَهَا وَ فُجَّارَهَا فَاحْذَرُوا وَ ذَلِکَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (٤).

ترجمه:

و روایت شده است که: اعمال بندگان در هر روز بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و ائمه (علیه السلام) عرضه میشود اعمال نیکو کاران و نابکاران، پس بترسید و این روایت معنای گفتار خدای عزوجل است که میفرماید: «و بگو عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را خواهند دید.»

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۱۰ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۱۱۰- ۹- (۵) وَ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَبِی سَعِیدٍ الْأَدَمِیِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ (٦) عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ أَبَا الْخَطَّابِ کَانَ یَقُولُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص تُعْرَضُ عَلَیْهِ أَعْمَالُ أُمَّتِهِ کُلَّ خَمِیسٍ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَیْسَ هَکَذَا وَ لَکِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص تُعْرَضُ عَلَیْهِ أَعْمَالُ أُمَّتِهِ کُلَّ صَبَاحٍ أَبْرَارُهَا وَ فُجَّارُهَا فَاحْذَرُوا وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ جَلَّ وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ

١- التوبة ٩- ١٠٥.

٢- الفقيه ١- ١٩١- ٥٨٢.

٣- الفقيه ١- ١٩١- ٥٨٣.

٤- التوبة ٩- ١٠٥.

٥- معانى الأخبار ٣٩٢- ٣٧، و بصائر الدرجات ٤٤٤- ٤ بسند آخر الى قوله- المؤمنين.

٦- فى المصدر زيادة- عن أبيه.

وَ الْمُؤْمِنُونَ (١) وَ سَكَتَ قَالَ أَبُو بَصِيرٍ إِنَّمَا عَنَى الْأَئِمَّةَ ع.

ترجمه:

ابى بصير گويد: به امام صادق (عليه السلام) عرض كردم: همانا ابا الخطاب ميگويد كه: بر رسول خدا صلى الله عليه و آله اعمال امتش در هر روز پنج شنبه عرضه ميشود، امام صادق (عليه السلام) فرمود: چنين نيست بلكه اعمال امت پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله چه نيكوكاران و چه بدكاران در هر صبحگاه بر ايشان عرضه ميگردد و معناى گفتار خداى عزوجل نيز همين است كه ميفرمايد: «و بگو عمل كنيد كه زود باشد عمل شما را خدا و رسول او و مومنان ببينند» و حضرت صادق (عليه السلام) سكوت فرمود. ابوبصير گويد: همانا از «مومنون» ائمه (عليه السلام) را قصد كرده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١١١١ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١١١١- ١٠- (٢) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَابَوَيْهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ الطَّبَرِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الطَّبَرِيِّ عَنْ خِرَاشٍ عَنْ مَوْلَاهُ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص حَيَاتِي خَيْرٌ لَكُمْ وَ مَمَاتِي خَيْرٌ لَكُمْ أَمَّا حَيَاتِي فَتُحَدِّثُونِّي وَ أُحَدِّثُكُمْ وَ أَمَّا مَوْتِي فَتُعْرَضُ عَلَيَّ أَعْمَالُكُمْ عَشِيَّةَ الْإِثْنَيْنِ وَ الْخَمِيسِ فَمَا كَانَ مِنْ عَمَلٍ صَالِحٍ حَمِدْتُ اللَّهَ عَلَيْهِ وَ مَا كَانَ مِنْ عَمَلٍ سَيِّئٍ اسْتَغْفَرْتُ اللَّهَ لَكُمْ.

ترجمه:

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: زندگی و مرگ من هر دو برای شما مایه خیر است، اما خیر زندگی ام برای شما این است که با من سخن میگویید و من نیز با شما سخن میگویم و اما خیری که در مرگ من برای شماست این است که اعمال شما غروب دوشنبه و پنج شنبه بر من عرضه میشود پس بر عمل شایسته شما خدای را سپاس میگویم و از عمل ناشایست شما برایتان از خداوند طلب مغفرت مینمایم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۱۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۱۱۲- ۱۱- (۳) قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ ضَمِنَ لِی مَا بَیْنَ لَحْیَیْهِ وَ مَا بَیْنَ رِجْلَیْهِ ضَمِنْتُ لَهُ الْجَنَّةَ.

ترجمه:

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس برای من ضمانت ما بین دو فك خود و ما بین دو پای خود را کند من نیز ضامن بهشت او خواهم بود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۱۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۱۱۳- ۱۲- (٤) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِیدَ تَقَدَّمَتْ فِی إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (٥) عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ ع قَالَ: إِنَّ أَعْمَالَ هَذِهِ الْأُمَّةِ مَا مِنْ صَبَاحٍ إِلَّا وَ تُعْرَضُ عَلَی اللَّهِ تَعَالَی.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: امام سجاد (علیه السلام) فرمود: به راستی که هیچ صحبی نیست جز اینکه اعمال این امت بر خداوند تعالی عرضه میشود.

[رقم الحديث الكلى: ٢١١١٤ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢١١١٤- ١٣- (٦) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ بْنِ سَبِيلِ بْنِ الْوَكِيلِ عَنْ ظَفْرِ بْنِ حُمْدُونٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْأَحْمَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ (٧) وَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْأَحْمَرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ

١- التوبة ٩- ١٠٥.

٢- معانى الأخبار ٤١٠- ٩٧.

٣- معانى الأخبار ٤١١- ٩٩، و أورده فى الحديث ١٠ من الباب ٢٢ من هذه الأبواب.

٤- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٤٤- ١٥٦.

٥- تقدمت فى الحديث ٤ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء.

٦- أمالى الطوسىّ ٢- ٢٢.

٧- فى المصدر زيادة- عن أبيه.

سَدِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ هُوَ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ إِنَّ مُقَامِي بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ وَ إِنَّ مُفَارَقَتِي إِيَّاكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِلَى أَنْ قَالَ أَمَّا مُقَامِي بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ وَ ما كانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِيهِمْ وَ ما كانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ (١) يَعْنِي يُعَذِّبُهُمْ بِالسَّيْفِ وَ أَمَّا مُفَارَقَتِي إِيَّاكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ فَإِنَّ أَعْمَالَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيَّ كُلَّ إِثْنَيْنِ وَ خَمِيسٍ فَمَا كَانَ مِنْ حَسَنٍ حَمِدْتُ اللَّهَ عَلَيْهِ وَ مَا كَانَ مِنْ سَيِّئٍ اسْتَغْفَرْتُ لَكُمْ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله در حالی که در میان چند تن از اصحابش بود فرمود: به راستی که اقامت من در بین شما برایتان مایه خیر است و جدا شدن من نیز از شما خیر شما را در بر دارد. اما اقامتم در بین شمامایه خیر شماست، زیرا خداوند میفرماید: «خداوند آنان را تا زمانی که تو در بین آنان هستی عذاب نمی کند و خداوند تا زمانی که آنان استغفار میکنند آنان را به عذاب نمی رساند» یعنی آنها را با شمشیر عذاب میکند و اما جدایی من از شما موجب خیر برای شماست، زیرا عملهای شما هر دوشنبه و پنج شنبه بر من عرضه میشود پس هر عملی از عملهای شما نیکو باشد خدای را بر آن سپاس میگویم و هر عملی بد باشد برای شما درباره آن از خداوند طلب مغفرت میکنم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۱۵ - رقم الحدیث الباب: ١٤]

۲۱۱۱۵- ١٤- (۲) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْأَحْمَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ (۳) وَ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّلْتِ وَ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ وَ مَنْصُورٍ وَ أَيُّوبَ وَ الْقَاسِمِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ غَيْرِهِمْ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقُلْتُ لَهُ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (٤) قَالَ إِيَّانَا عَنَى.

ترجمه:

ابن اذینه گوید: در نزد امام صادق (علیه السلام) بودم که به ایشان عرض کردم: گفتار خدای عزوجل که میفرماید: «و بگو عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را میبینند» حضرت فرمود: مراد از مومنون ماییم و خداوند ما را قصد کرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۱٦ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۱۱۱٦- ۱۵- (۵) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ بِلَالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ السَّيَّارِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ

كَثِيرٍ الرَّقِّيِّ قَالَ: كُنْتُ جَالِساً عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع- إِذْ قَالَ مُبْتَدِئاً مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ يَا دَاوُدُ لَقَدْ عُرِضَتْ عَلَيَّ أَعْمَالُكُمْ يَوْمَ الْخَمِيسِ- فَرَأَيْتُ فِيمَا عُرِضَ عَلَيَّ مِنْ عَمَلِکَ صِلَتَکَ لِابْنِ عَمِّکَ فُلَانٍ فَسَرَّنِی ذَلِکَ إِنِّی عَلِمْتُ أَنَّ صِلَتَکَ لَهُ أَسْرَعُ

۱- الأنفال ۸- ۳۳.

۲- أمالی الطوسیّ ۲- ۲۳.

۳- فی المصدر- محمّد بن الحسن.

٤- التوبة ۹- ۱۰۵.

۵- أمالی الطوسیّ ۲- ۲۷، و روی نحوه الصفار فی البصائر ٤٤۹- ۳.

لِفَنَاءِ عُمُرِهِ وَ قَطْعِ أَجَلِهِ قَالَ دَاوُدُ وَ كَانَ لِیَ ابْنُ عَمٍّ مُعَانِداً نَاصِبِيّاً خَبِيثاً بَلَغَنِی عَنْهُ وَ عَنْ عِيَالِهِ سُوءُ حَالٍ فَصَكَكْتُ لَهُ نَفَقَةً قَبْلَ خُرُوجِی إِلَی مَكَّةَ- فَلَمَّا صِرْتُ فِی الْمَدِينَةِ أَخْبَرَنِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع بِذَلِکَ (۱).

ترجمه:

داود بن کثیر رقی گوید: در نزد امام صادق (علیه السلام) نشسته بودم که ناگهان ایشان بدون مقدمه و از جانب خود آغاز سخن نمود و فرمود: ای داود! در روز پنج شنبه عملهای شما بر من عرضه میشود و من در بین اعمال تو که بر من عرضه شد دیدم که صلیه و رابطه با پسر عمویت را به جا آوردی و این کار تو مرا خوشحال کرد و من دانستم که این عمل تو عمر او را زودتر و سریعتر فانی میسازد و مرگش را فرا میرساند. داود گوید: من پسر عمویی داشتم که با اهل بیت علیهم السلام دشمنی داشت و فرد خبیثی بود و به من خبر رسیده بود که او و خانواده اش در وضعیت بدی به سر

میبرند و من پیش از بیرون آمدن به سوی مکه هزینه ای برای زندگی آنان قرار دادم و زمانی که به مدینه بازگشتم امام صادق (علیه السلام) مرا از عمل خودم خبردار ساخت.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۱۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۶]

۲۱۱۱۷- ۱۶- (۲) عَلِیُّ بْنُ مُوسَی بْنِ طَاوُسٍ فِی رِسَالَةِ مُحَاسَبَةِ النَّفْسِ قَالَ: رَأَیْتُ وَ رُوِّیتُ فِی عِدَّةِ رِوَایَاتٍ مُتَّفِقَاتٍ أَنَّ یَوْمَ الْإِثْنَیْنِ وَ یَوْمَ الْخَمِیسِ- تُعْرَضُ فِیهِمَا الْأَعْمَالُ عَلَی اللَّهِ وَ عَلَی رَسُولِهِ وَ عَلَی الْأَئِمَّةِ ع.

ثُمَّ إِنَّهُ رَوَی فِی ذَلِکَ أَحَادِیثَ کَثِیرَةً مِنْ کِتَابِ التِّبْیَانِ لِلشَّیْخِ وَ مِنْ کِتَابِ ابْنِ عُقْدَةَ وَ مِنْ کِتَابِ الدَّلَائِلِ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْیَرِیِّ وَ مِنْ کِتَابِ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَرْوَانَ فِیمَا نَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ فِی النَّبِیِّ وَ الْأَئِمَّةِ ع وَ مِنْ کِتَابِ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ الْمَرْزُبَانِیِّ أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی عَرْضِ الْأَعْمَالِ یَوْمَ الْخَمِیسِ فِی الصَّوْمِ الْمَنْدُوبِ (۳).

ترجمه:

ابن طاوس در رساله «محاسبه النفس» گوید: در عده ای از روایات موافق با هم دیده ام و برایم روایت شده است که در روز دوشنبه و پنج شنبه اعمال مردمان بر خداوند و رسولش و ائمه (علیه السلام) عرضه میشود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۱۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۷]

۲۱۱۱۸- ۱۷- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ فِی بَصَائِرِ الدَّرَجَاتِ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ (٥) عَنْ أَبِی الْحَسَنِ ع قَالَ: سُئِلَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (٦) قَالَ إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ ص کُلَّ صَبَاحٍ أَبْرَارَهَا وَ فُجَّارَهَا فَاحْذَرُوا.

ترجمه:

احمد بن عمر روایت کدن که از حضرت رضا (علیه السلام) درباره گفتار خدای عزوجل پرسیده شد که میفرماید: «عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را میبینند» حضرت فرمود: به راستی که اعمال بندگان چه نیکوکاران و چه بدکاران هر صبحگاه بر رسول خدا صلی الله علیه و آله عرضه میشود پس بترسید و بر حذر باشید.

ص: ۱۱۲

۱- فیه صلیة الناصبی عند ضرورته و قرابته، و کانه للتقیة و دفع ضرره، لما مر فی الصدقة (منه قده).

۲- محاسبة النفس ۱٦.

۳- تقدم فی الحدیثین ۲، ۸ من الباب ۷ من أبواب الصوم المندوب.

٤- بصائر الدرجات ٤٤٤- ۲.

٥- فی المصدر- أحمد بن عمیر.

٦- التوبة ۹- ۱۰٥.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۱۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۸]

۲۱۱۱۹- ۱۸- (۱) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى نَبِيِّكُمْ كُلَّ عَشِيَّةِ خَمِيسٍ- فَلْيَسْتَحْيِ أَحَدُكُمْ أَنْ يُعْرَضَ عَلَى نَبِيِّهِ الْعَمَلُ الْقَبِيحُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: به راستی که اعمال بندگان هر شامگاه پنج شنبه بر پیامبر شما عرضه میشود پس هر کس از شما از اینکه بر پیامبرش عمل زشتی از او عرضه شود باید شرم داشته باشد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱۲۰ - رقم الحديث الباب: ۱۹]

۲۱۱۲۰- ۱۹- (۲) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِیِّ وَ غَيْرِ وَاحِدٍ قَالَ: تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْخَمِيسِ- عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص وَ عَلَى الْأَئِمَّةِ ع.

ترجمه:

از حفص بن بختری و عده ای دیگر از راویان روایت است که: اعمال در روز پنج شنبه بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و ائمه (علیه السلام) عرضه میشود.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱۲۱ - رقم الحديث الباب: ۲۰]

۲۱۱۲۱- ۲۰- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ وَ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ بُرَيْدٍ الْعِجْلِیِّ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع- فَسَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (٤) قَالَ إِيَّانَا عَنَى.

ترجمه:

برید عجلی گوید: نزد امام صادق (علیه السلام) بودم که از ایشان درباره گفتار خدای عزوجل پرسیدم که میفرماید: «عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنین عمل شما را میبینند» حضرت فرمود: خداوند در این آیه از «مومنون» ما را اراده کرده است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱۲۲ - رقم الحديث الباب: ۲۱]

۲۱۱۲۲- ۲۱- (۵) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: فِی قَوْلِهِ تَعَالَى اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ- وَ الْمُؤْمِنُونَ (٦) قَالَ هُمُ الْأَئِمَّةُ ع.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) درباره گفتار خدای تعالی که میفرماید: «عمل کنید که زود باشد خداوند و رسول او و مومنین عمل شما را ببینند» فرمود: مراد از «مومنون» ائمه (علیه السلام) میباشند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۲۳ - رقم الحدیث الباب: ۲۲]

۲۱۱۲۳- ۲۲- (۷) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ أَوْ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ بُرَيْدٍ الْعِجْلِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ

ص: ۱۱۳

۱- بصائر الدرجات ٤٤٦- ١٤.

۲- بصائر الدرجات ٤٤٦- ١٦.

۳- بصائر الدرجات ٤٤٧- ١.

٤- التوبة ۹- ١٠٥.

٥- بصائر الدرجات ٤٤٧- ٤.

٦- التوبة ۹- ١٠٥.

۷- بصائر الدرجات ٤٤٨- ١٠.

ع اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (۱) فَقَالَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَمُوتُ وَ لَا كَافِرٍ فَيُوضَعُ فِي قَبْرِهِ حَتَّى يُعْرَضَ عَمَلُهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص وَ عَلَى عَلِيٍّ- وَ هَلُمَّ جَرّاً إِلَى آخِرِ مَنْ فَرَضَ اللَّهُ طَاعَتَهُ عَلَى الْعِبَادِ.

ترجمه:

برید عجلی گوید: برای امام باقر (علیه السلام) این آیه را خواندم که: «عمل کنید که به زودی خداوند و رسولش و مومنین عمل شما را میبینند» حضرت فرمود: هیچ مومن و کافری نیست که بمیرد و در قبرش نهاده شود مگر اینکه عملش بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و بر علی (علیه السلام) و همینطور تا آخر بر همه آنانی که خداوند طاعت آنان را بر بندگان واجب ساخته است عرضه میشود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۲٤ - رقم الحدیث الباب: ۲۳]

۲۱۱۲٤- ۲۳- (۲) وَ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ (۳) مَا الْمُؤْمِنُونَ قَالَ مَنْ عَسَی أَنْ یَکُونَ إِلَّا صَاحِبَکَ.

ترجمه:

ابی بصیر گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: در گفتار خداوند عزوجل که میفرماید: «و بگو عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را میبینند» مراد از مومنان چه کسانی است حضرت فرمود: چه کسی جز همین همدم تو امید آن میرود که مقصود از «مومنون» باشد؟

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۲۵ - رقم الحدیث الباب: ۲٤]

۲۱۱۲۵- ۲٤- (٤) وَ عَنِ الْهَیْثَمِ النَّهْدِیِّ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبَانٍ قَالَ: قُلْتُ لِلرِّضَا ع ادْعُ اللَّهَ لِی وَ لِمَوَالِیکَ فَقَالَ (وَ اللَّهِ إِنِّی لَأَعْرِضُ أَعْمَالَهُمْ عَلَی اللَّهِ فِی کُلِّ خَمِیسٍ) (٥).

ترجمه:

عبدالله بن ابان گوید: به امام رضا (علیه السلام) عرض کردم: خداوند را برای من و دوستدارانت بخوان حضرت فرمود: به خدا سوگند که من اعمال شما را در هر پنج شنبه به پیشگاه خداوند عرضه میکنم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۲۶ - رقم الحدیث الباب: ۲۵]

۲۱۱۲۶- ۲۵- (٦) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ سَعِیدٍ الزَّیَّاتِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبَانٍ قَالَ: قُلْتُ لِلرِّضَا ع إِنَّ قَوْماً مِنْ مَوَالِیکَ سَأَلُونِی أَنْ تَدْعُوَ اللَّهَ لَهُمْ فَقَالَ وَ اللَّهِ إِنِّی لَأَعْرِضُ أَعْمَالَهُمْ عَلَی اللَّهِ فِی کُلِّ یَوْمٍ.

تَمَّ کِتَابُ الْجِهَادِ بِقَلَمِ مُؤَلِّفِهِ مُحَمَّدٍ الْحُرِّ.

ترجمه:

عبدالله بن ابان گوید: به امام رضا (علیه السلام) عرض کردم: همانا گروهی از دوستداران شما از من درخواست نموده اند که برای آنان در درگاه خداوند دعا کنی، حضرت فرمود: به خدا سوگند که من در هر روز اعمال آنها را بر خداوند عرضه میکنم.

۱- التوبة ۹- ۱۰۵.

۲- بصائر الدرجات ٤٤۹- ۱.

۳- التوبة ۹- ۱۰۵.

٤- بصائر الدرجات ٤۵۰- ۸.

۵- فی المصدر- و اللّه إن أعمالکم لتعرض علی فی کل خمیس.

٦- بصائر الدرجات ٤٥٠- ١١، باختلاف فی المتن و لکنه أورد المتن بسند آخر فی بصائر الدرجات ص ٥٣٥- ٣٧.

کتاب الأَمر بالمعروف و النهی عن المنکر و ما یلق به

اشاره

ص: ١١٥

ص: ١١٦

أَبْوَابُ الْأَمْرِ وَ النَّهْيِ وَ مَا يُنَاسِبُهُمَا

١- بَابُ وُجُوبِهِمَا وَ تَحْرِيمِ تَرْكِهِمَا

اشارة

(١) ١ بَابُ وُجُوبِهِمَا وَ تَحْرِيمِ تَرْكِهِمَا

ترجمه:

باب وجوبهما وتحریم ترکهما

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٢٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١١٢٧- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: وَيْلٌ لِقَوْمٍ لَا يَدِينُونَ اللَّهَ بِالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

ابو سعید زهری گوید: امام باقر و امام صادق علیها السلام فرمودند: وای بر گروهی که با انجام امر به معروف و نهی از منکر به دین الهی رفتار نمی کنند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۲۸ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۱۲۸- ۲- (٤) وَ بِإِسْنَادِهِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع بِئْسَ الْقَوْمُ

ص: ۱۱۷

۱- الباب ۱ فیه ۲۵ حدیثا.

۲- الکافی ۵- ٥٦- ٤، و التهذیب ٦- ۱۷٦- ۳۵۳.

۳- الزهد ۱۹- ٤۱.

٤- الکافی ۵- ۵۷- ۵.

قَوْمٌ يَعِيبُونَ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۱) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: آن قومی که امر به معروف و نهی از منکر را عیب بشمارند، چه بد مردمی هستند!

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۲۹ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۱۲۹- ۳- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: كَانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِذَا مَرَّ بِجَمَاعَةٍ يَخْتَصِمُونَ لَا يَجُوزُهُمْ حَتَّى يَقُولَ ثَلَاثاً اتَّقُوا اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَا صَوْتَهُ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (۳) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ غِيَاثٍ نَحْوَهُ (٤).

ترجمه:

غیاث بن ابراهیم گوید: همواره هنگامی که امام صادق (علیه السلام) از کنار گروهی می گذشت که در حال مخاصمه و دعوا بودند سه بار با صدای بلند می فرمود: از خدا بترسید، تقوا داشته باشید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۳۰ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۱۳۰- ٤- (٥) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَرَفَةَ (٦) قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا ع يَقُولُ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُسْتَعْمَلَنَّ عَلَيْكُمْ شِرَارُكُمْ فَيَدْعُو خِيَارُكُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ.

ترجمه:

محمّد بن عمر بن عرفه گوید: از امام رضا (علیه السلام) شنیدم که می فرمود: تأکید می کنم که شما باید امر به معروف و نهی از منکر کنید، و گرنه بدترین های شما بر شما گماشته می شوند و در چنین شرایطی نیکان شما دعا می کنند و مستجاب نمی شود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۳۱ - رقم الحدیث الباب: ٥]

۲۱۱۳۱- ٥- (۷) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ الرِّضَا ع أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَقُولُ إِذَا أُمَّتِي تَوَاكَلَتِ (۸) الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَلْيَأْذَنُوا بِوِقَاعٍ مِنَ اللَّهِ.

۱- التهذیب ٦- ١٧٦- ٣٥٤.

۲- الکافی ٥- ٥٩- ١٢.

۳- التهذیب ٦- ١٨٠- ٣٧٠.

٤- الکافی ٥- ٦١- ٤.

٥- الکافی ٥- ٥٦- ٣، و التهذیب ٦- ١٧٦- ٣٥٢.

٦- فی المصدر- محمّد بن عمر بن عرفة.

٧- الکافی ٥- ٥٩- ١٣.

٨- فی نسخة- تواکلوا (هامش المخطوط).

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ (١) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

به سند از امام رضا (علیه السلام) از رسول گرامی (صلی الله علیه وآله و سلم) نقل کرده است که فرمود: وقتی ملت من امر به معروف و نهی از منکر را بیکدیگر حواله دادند باید در انتظار حوادثی از طرف خدا باشند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۳۲ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢١١٣٢- ٦- (٣) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ بِشْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (٤) عَنْ أَبِي عِصْمَةَ قَاضِي مَرْوَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يَنْبُغُ (٥) فِيهِمْ قَوْمٌ مُرَاءُونَ إِلَى أَنْ قَالَ وَ لَوْ أَضَرَّتِ الصَّلَاةُ بِسَائِرِ مَا يَعْمَلُونَ بِأَمْوَالِهِمْ وَ أَبْدَانِهِمْ لَرَفَضُوهَا كَمَا رَفَضُوا أَسْمَى الْفَرَائِضِ

وَ أَشْرَفَهَا إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ فَرِیضَةٌ عَظِیمَةٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ هُنَالِکَ یَتِمُّ غَضَبُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَیْهِمْ فَیَعُمُّهُمْ بِعِقَابِهِ فَیَهْلِکُ الْأَبْرَارُ فِی دَارِ الْأَشْرَارِ وَ الصِّغَارُ فِی دَارِ الْکِبَارِ إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ سَبِیلُ الْأَنْبِیَاءِ وَ مِنْهَاجُ الصُّلَحَاءِ فَرِیضَةٌ عَظِیمَةٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ وَ تَأْمَنُ الْمَذَاهِبُ وَ تَحِلُّ الْمَکَاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ وَ یُنْتَصَفُ مِنَ الْأَعْدَاءِ وَ یَسْتَقِیمُ الْأَمْرُ الْحَدِیثَ.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ کَالَّذِی قَبْلَهُ (٦).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: در آخرالزمان گروهی خواهد بود و در میان آنان عده ای مورد اطاعت و پیروی قرار می گیرند که افرادی ریاکار هستند، نماز می خوانند و حج می روند، تازه به دوران رسیده هائی سفهیند، امر به معروف و نهی از منکر را واجب نمی شمرند مگرهنگامی که از هر ضرری در امان باشند، برای خود به دنبال بهانه ها و عذر می گردند(تا امر به معروف و نهی از منکر نکنند) از لغزشهای دانشمندان و بدی رفتار آنان پیروی می کنند. به نماز و روزه روی می آورند مادام که برای جان و مالشان زحمتی ومشکلی و حرفی نباشد و اگر از طریق اقامه نماز یا دیگر اعمالشان به اموال واهدافشان ضرری برسد، حتما نماز را کنار خواهند گذاشت، همچنان که پرنام ونشان ترین و شریفترین واجب ها(امر به معروف و نهی از منکر) را به کنار نهادند. به درستی که امر به معروف و نهی از منکر، فریضه بسیار عظیم و بزرگی است که به واسطه آن سایر فرائض و واجبات عملی واحیاء میگردد (دراین صورت که این فریضه بزرگ را ترک کردند) عموما به کیفر و عقاب الهی مبتلا گشته، خشم و غضب خداوندی درحدی بسیار سخت آنان را فرا خواهد گرفت، در نتیجه ابرار و نیکان در کنار و خانه فجار و اشرار به هلاکت خواهند رسید و کوچک ها در خانه و کنار بزرگترها، هلاک خواهند شد. در حقیقت راه امر به معروف و نهی از منکر، راه پیامبران و روش صالحان است، فریضه عظیمی است که به وسیله آن سایر فرائض اقامه می گردد و راه ها وجاده ها و مسلکها امن می گردد و از طریق مشروع و حلال، کسب و کارها رواج می یابد وحق مظلومان از ستمکران باز

ستانده می شود و زمین آباد می گردد و حق از دشمنان به طور عادلانه گرفته می شود و امور افراد و حکومت مستحکم می گردد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۳۳ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۱۳۳- ۷- (۷) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی

ص: ۱۱۹

۱- التهذیب ٦- ۱۷۷- ۳۵۸.

۲- عقاب الأعمال ۳۰٤- ۱.

۳- الکافی ٥- ٥٥- ۱، و أورد صدره فی الحدیث ٦ من الباب ۲ و قطعة منه فی الحدیث ۱ من الباب ۳، و ذیله فی الحدیث ۱ من الباب ۸ من هذه الأبواب.

٤- فی التهذیب ٦- ۱۸۰- ۳۷۲ بشیر بن عبد اللّه.

٥- فی نسخة- یتبع (هامش المخطوط).

٦- التهذیب ٦- ۱۸۰- ۳۷۲.

۷- الکافی ٥- ٥۷- ٦.

نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ يَحْيَی بْنِ عُقَيْلٍ عَنْ حَسَنٍ قَالَ: خَطَبَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع فَحَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَی عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّهُ إِنَّمَا هَلَکَ مَنْ کَانَ قَبْلَکُمْ حَيْثُمَا عَمِلُوا مِنَ الْمَعَاصِی وَ لَمْ يَنْهَهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَ الْأَحْبَارُ عَنْ ذَلِکَ وَ أَنَّهُمْ لَمَّا تَمَادَوْا فِی الْمَعَاصِی وَ لَمْ يَنْهَهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَ الْأَحْبَارُ عَنْ ذَلِکَ نَزَلَتْ بِهِمُ الْعُقُوبَاتُ فَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ وَ اعْلَمُوا أَنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ لَنْ يُقَرِّبَا أَجَلًا وَ لَنْ يَقْطَعَا رِزْقاً الْحَدِيثَ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عُقَيْلٍ عَنْ حَبَشِيٍّ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

حسن گويد: امير مؤمنان على (عليه السلام) خطبه اى ايراد كرد و پس از حمد و ثناى الهى فرمود: امّا بعد، واقعيت آن است كه پيشينيان شما زمانى هلاك شدند كه معصيت ها را انجام دادند، ولى ربّانيان و احبار آنان را از معصيت باز نداشتند، و در پى اين جريان ها كيفرها و عذاب هاى الهى بر آنان فرود آمد. پس امر به معروف و نهى از منكر كنيد! بدانيد كه امر به معروف و نهى از منكر نه مرگى را نزديك مى گرداند و نه رزق و روزى را مى كاهد

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٣٤ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢١١٣٤- ٨- (٢) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: كَتَبَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِلَى الشِّيعَةِ- لِيَعْطِفَنَّ ذَوُو السِّنِّ مِنْكُمْ وَ النُّهَى عَلَى ذَوِي الْجَهْلِ وَ طُلَّابِ الرِّئَاسَةِ أَوْ لَتُصِيبَنَّكُمْ لَعْنَتِي أَجْمَعِينَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) به شيعيان نوشت: بايد افراد پخته و خردمند شما براى نادانان و رياست طلبان دل بسوزانند [و نصيحت و ارشادشان كنند] و گر نه لعن و نفرين من به همه شما مى رسد

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٣٥ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢١١٣٥- ٩- (٣) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمَاعَةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا قُدِّسَتْ أُمَّةٌ لَمْ يُؤْخَذْ لِضَعِيفِهَا مِنْ قَوِيِّهَا غَيْرَ مُتَعْتَعٍ (٤).

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

جماعتی از شیعیان گویند: امام صادق (علیه السلام) فرمود: امّتی که حق ضعیفش را از نیرومندش (بی آن که ناتوان آزار بیند و مضطرب شود) نگیرد رستگار نمی شود.

ص: ۱۲۰

۱- الزهد ۱۰۵- ۲۸۸.

۲- الکافی ۸- ۱۵۸- ۱۵۲.

۳- الکافی ۵- ٥٦- ۲.

٤- فی نسخة- متضع، و أخری- متصنع (هامش المخطوط) و تعتعه- تلتله و حرکه بعنف و أکرهه فی الأمر حتّی قلق (القاموس تعع القاموس ۳- ۹).

۵- التهذیب ٦- ۱۸۰- ۳۷۱.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۳٦ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۱۳٦- ۱۰- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ أَبِی إِسْحَاقَ الْخُرَاسَانِیِّ عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَوْحَی إِلَی دَاوُدَ أَنِّی قَدْ غَفَرْتُ ذَنْبَکَ وَ جَعَلْتُ عَارَ ذَنْبِکَ عَلَی بَنِی إِسْرَائِیلَ- فَقَالَ کَیْفَ یَا رَبِّ وَ أَنْتَ لَا تَظْلِمُ قَالَ إِنَّهُمْ لَمْ یُعَاجِلُوکَ بِالنَّکَرَةِ.

أَقُولُ: الْمُرَادُ بِالذَّنْبِ مُخَالَفَةُ الْأَوْلَی أَوْ تَرْکُ النَّدْبِ وَ لَعَلَّ الْإِنْکَارَ عَلَیْهِ کَانَ مَطْلُوباً عَلَی وَجْهِ النَّدْبِ مِنْ بَعْضِ أَنْبِیَاءِ بَنِی إِسْرَائِیلَ لِئَلَّا یُنَافِیَ الْعِصْمَةَ الثَّابِتَةَ بِالْأَدِلَّةِ الْقَطْعِیَّةِ.

ترجمه:

- راوی گوید: حضرتش فرمود: خداوند عزّ و جلّ به داوود علیه السّلام وحی فرستاد که من به حقیقت گناه تو را بخشیدم، و ننگ گناه تو را بر بنی اسرائیل قرار دادم.

عرض کرد: ای پروردگار من! با این که تو اهل ستم نیستی چگونه چنین چیزی ممکن است ؟

فرمود: آنان در نهی از منکرات با تو شتاب و همکاری نکردند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۳۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۱۳۷- ۱۱- (۲) وَ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ (۳) عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ (٤) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّ رَجُلًا مِنْ خَثْعَمٍ جَاءَ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِی مَا أَفْضَلُ الْإِسْلَامِ- قَالَ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ قَالَ ثُمَّ مَا ذَا قَالَ صِلَةُ الرَّحِمِ قَالَ ثُمَّ مَا ذَا قَالَ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیُ عَنِ الْمُنْكَرِ قَالَ فَقَالَ الرَّجُلُ فَأَخْبِرْنِی أَیُّ الْأَعْمَالِ أَبْغَضُ إِلَی اللَّهِ قَالَ الشِّرْكُ بِاللَّهِ قَالَ ثُمَّ مَا ذَا قَالَ ثُمَّ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ قَالَ ثُمَّ مَا ذَا قَالَ الْأَمْرُ بِالْمُنْكَرِ وَ النَّهْیُ عَنِ الْمَعْرُوفِ.

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع نَحْوَهُ وَ حَذَفَ صَدْرَهُ (٥) وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ

۱- الکافی ٥- ٥٨- ٧.

۲- الکافی ٥- ٥٨- ٩، و التهذیب ٦- ١٧٦- ٣٥٥.

۳- فی المصدر- الحسین بن محمّد، عن سماعة.

٤- فی التهذیب ٦- ١٧٦- ٣٥٥ زیادة- بن طلحة (هامش المخطوط).

٥- الکافی ٢- ٢٨٩- ٤.

وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ جَمِيعاً عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

عبد اللّه بن محمّد گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: مردی از خثعم (نام محلی است) خدمت رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) شرف یاب شد و عرض کرد: ای رسول خدا! برای من بازگو کن که با فضیلت ترین (مرحلهٔ) اسلام چیست ؟ فرمود: ایمان به خدا. مرد گفت: پس از آن چه ؟ فرمود: رابطه با خویشاوندان. عرض کرد: سپس چه ؟ فرمود: امر به معروف و نهی از منکر. مرد گفت: کدام کارها از همه بیشتر خدا را خشمگین می کند؟ فرمود: شرك (قرار دادن شریك برای) خدا. عرض کرد: سپس چه ؟ فرمود: امر به منکر و نهی از معروف

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۳۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۱۳۸- ۱۲- (۲) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ النَّبِیُّ ص کَیْفَ بِکُمْ إِذَا فَسَدَتْ نِسَاؤُکُمْ وَ فَسَقَ شَبَابُکُمْ وَ لَمْ تَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ تَنْهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ فَقِیلَ لَهُ وَ یَکُونُ ذَلِکَ یَا رَسُولَ اللَّهِ- فَقَالَ نَعَمْ وَ شَرٌّ مِنْ ذَلِکَ کَیْفَ بِکُمْ إِذَا أَمَرْتُمْ بِالْمُنْکَرِ وَ نَهَیْتُمْ عَنِ الْمَعْرُوفِ فَقِیلَ لَهُ یَا رَسُولَ اللَّهِ وَ یَکُونُ ذَلِکَ قَالَ نَعَمْ وَ شَرٌّ مِنْ ذَلِکَ کَیْفَ بِکُمْ إِذَا رَأَیْتُمُ الْمَعْرُوفَ مُنْکَراً وَ الْمُنْکَرَ مَعْرُوفاً.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَعْقُوبَ (۳) وَ کَذَا الَّذِی قَبْلَهُ وَ رَوَاهُ الْحِمْیَرِیُّ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) می فرماید: چگونه خواهید بود هرگاه زنانتان فاسد، و جوانانتان فاسق گردند و امر به معروف و نهی از منکر نکنید؟ پس گفته شد: مگر چنین چیزی خواهد شد؟ فرمود: آری بدتر از آن، چگونه خواهید بود هنگامی که امر

به منکر و نهی از معروف کنید؟ باز گفته شد: یا رسول الله; مگر چنین چیزی می شود؟ فرمود: آری و بدتر از آن; چگونه خواهید بود که تشخیص شما غلط شود و معروف در نظر شما منکر گردد و منکر در نظر شما معروف باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۳۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱۱۳۹- ۱۳- (۵) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ النَّبِیُّ ص إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَیُبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِیفَ الَّذِی لَا دِینَ لَهُ فَقِیلَ وَ مَا الْمُؤْمِنُ الضَّعِیفُ الَّذِی لَا دِینَ لَهُ قَالَ الَّذِی لَا یَنْهَی عَنِ الْمُنْکَرِ.

ترجمه:

به همین سند حضرتش فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: در واقع خداوند عزّ و جلّ بر مؤمن ناتوانی که دین ندارد خشم می کند. عرض شد: مؤمنی که دین ندارد چگونه مؤمن است ؟ فرمود: کسی که نهی از منکر نکند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۴۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۴]

۲۱۱۴۰- ۱۴- (۶) الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِیسَی عَنْ فُرَاتِ بْنِ أَحْنَفَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: وَیْلٌ لِمَنْ یَأْمُرُ بِالْمُنْکَرِ وَ یَنْهَی عَنِ الْمَعْرُوفِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: وای به حال کسی که امر به منکرات و نهی از معروف کند.

۱- المحاسن ۲۹۱- ۴۴۴.

٢- الكافى ٥- ٥٩- ١٤.

٣- التهذيب ٦- ١٧٧- ٣٥٩.

٤- قرب الإسناد ٢٦.

٥- الكافى ٥- ٥٩- ١٥.

٦- الزهد ١٠٦- ٢٩٠.

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٤١ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١١٤١- ١٥- (١) أَحْمَدُ بْنُ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ فِى الْمَحَاسِنِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ (٢) عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ آبَائِهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ الَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ مَا أَنْفَقَ النَّاسُ مِنْ نَفَقَةٍ أَحَبَّ مِنْ قَوْلِ الْخَيْرِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) از پدرانشان فرمود: پيامبر خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) ميفرمايند: سوگند به خدايى كه جانم در دست اوست، مردم هيچ انفاقى نكردند كه دوست داشتنى تر از گفتار نيك باشد .

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٤٢ - رقم الحديث الباب: ١٦]

٢١١٤٢- ١٦- (٣) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِى الْحَسَنِ الْأَصْفَهَانِيِّ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع قُولُوا الْخَيْرَ تُعْرَفُوا بِهِ وَ اعْمَلُوا بِهِ تَكُونُوا مِنْ أَهْلِهِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام)) فرمود: امير المومنين (عليه السلام) مى فرمايند: خوب بگوئيد تا بخوبى معروف شويد، خوب كنيد تا از خوبان باشيد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱۴۳ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۲۱۱۴۳- ۱۷- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص رَحِمَ اللَّهُ مَنْ قَالَ خَيْراً فَغَنِمَ أَوْ سَكَتَ عَلَى سُوءٍ فَسَلِمَ.

ترجمه:

علی بن اسباط رفعه گوید: پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) می فرمود: خدا رحمت کند کسی را که خوش گوید و بهره برد یا خموش باشد و سالم ماند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱٤٤ - رقم الحديث الباب: ۱۸]

۲۱۱٤٤- ۱۸- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الطُّوسِيُّ قَالَ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ ص أَنَّهُ قَالَ: لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى فَإِذَا لَمْ يَفْعَلُوا ذَلِكَ نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَكَاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ.

وَ رَوَاهُ الْمُفِيدُ فِي الْمُقْنِعَةِ أَيْضاً مُرْسَلًا (٦).

ترجمه:

رسول الله (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: تا زمانی که مردم امر به معروف و نهی از منکر نمایند و درکارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند در خیر و سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند و نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱٤٥ - رقم الحديث الباب: ۱۹]

۲۱۱٤٥- ۱۹- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ بَابَوَيْهِ قَالَ مِنْ أَلْفَاظِ رَسُولِ

۱- المحاسن ۱۵- ٤۱.

۲- (عن السکونی) لیس فی المصدر.

۳- المحاسن ۱۵- ٤۲.

٤- المحاسن ۱۵- ٤۳.

۵- التهذیب ٦- ۱۸۱- ۳۷۳.

٦- المقنعة ۱۲۹.

۷- الفقیه ٤- ۳۸۰- ۵۸۱۳، و أورده فی الحدیث ۳ من الباب ۱٦ من هذه الأبواب و فی الحدیث ۵ من الباب ۱ من أبواب فعل المعروف.

اللَّهِ ص الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ.

وَ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ مُرْسَلًا مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

ابن بابویه گوید: از صحبت های پیامبر(صلی الله علیه وآله و سلم) این بود که: آن که به نیکی رهنمون شود، مانند کسی است که نیکی می کند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱٤٦ - رقم الحدیث الباب: ۲۰]

۲۱۱٤٦- ۲۰- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ خُلُقَانِ مِنْ خُلُقِ اللَّهِ فَمَنْ نَصَرَهُمَا أَعَزَّهُ اللَّهُ وَ مَنْ خَذَلَهُمَا خَذَلَهُ اللَّهُ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ (٣)

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مِثْلَهُ (٤) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: امر بمعروف و نهی از منکر دو مخلوق خدای عز و جل میباشند هر که یاری آنها کند خدا او را عزت دهد و هر که آنها را واگذارد خدا او را واگذارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٤٧ - رقم الحديث الباب: ٢١]

٢١١٤٧- ٢١- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَاجِيلَوَيْهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ (عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ) (٧) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ أَوْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِيكٌ وَ مَنْ أَمَرَ بِسُوءٍ أَوْ دَلَّ عَلَيْهِ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِيكٌ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: کسی که امر بمعروف یا نهی از منکر کند یا رهنمای خیر باشد و بدان اشاره کند در ثواب آن شریك است و کسی که دستور کار بدی دهد یا راهنمائی بآن کند یا اشاره بدان نماید در گناه آن شریك است

١- ثواب الأعمال ١٥.

٢- ثواب الأعمال ١٩٢- ١، و أورده عن الكافى و التهذيب فى الحديث ٢ من الباب ٨ من هذه الأبواب.

٣- الكافی ٥- ٥٩- ١١.

٤- التهذيب ٦- ١٧٧- ٣٥٧.

٥- الخصال ٤٢- ٣٢.

٦- الخصال ١٣٨- ١٥٦.

٧- لم يرد فی الأصلی، و ذكر المصنّف فی الهامش- كذا فی أربع نسخ (بخطه ره).

[رقم الحديث الكلی: ٢١١٤٨ - رقم الحديث الباب: ٢٢]

٢١١٤٨- ٢٢- (١) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع فِی حَدِيثِ شَرَائِعِ الدِّينِ قَالَ: وَ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاجِبَانِ عَلَى مَنْ أَمْكَنَهُ ذَلِكَ وَ لَمْ يَخَفْ عَلَى نَفْسِهِ وَ لَا عَلَى أَصْحَابِهِ.

وَ فِی عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ الرِّضَا ع فِی كِتَابِهِ إِلَى الْمَأْمُونِ نَحْوَهُ وَ أَسْقَطَ قَوْلَهُ وَ لَا عَلَى أَصْحَابِهِ (٢)

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: امر بمعروف و نهی از منكر برای كسانی كه بدان قدرت دارند و بجان خود و همكيشان خود نترسد واجب است

[رقم الحديث الكلی: ٢١١٤٩ - رقم الحديث الباب: ٢٣]

٢١١٤٩- ٢٣- (٣) وَ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ النَّبِیُّ ص إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِيفَ الَّذِی لَا زَبْرَ لَهُ وَ قَالَ هُوَ الَّذِی لَا يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ.

قَالَ الصَّدُوقُ وَجَدْتُ بِخَطِّ الْبَرْقِیِّ أَنَّ الزَّبْرَ الْعَقْلُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرانشان (علیه السلام) فرمود: پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) می فرمایند: خداوند مومن ضعیف الاعتقادی را که عقل ندارد مبغوض می دارد. و فرمودند: کسی که نهی از منکر نکند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۵۰ - رقم الحدیث الباب: ۲٤]

۲۱۱۵۰- ۲٤- (٤) عَلِیُّ بْنُ إِبْرَاهِیمَ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ بَکْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ یَقُولُ أَیُّهَا النَّاسُ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ فَإِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ لَمْ یُقَرِّبَا أَجَلًا وَ لَمْ یُبَاعِدَا رِزْقاً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: ای مردم امر به معروف و نهی از منکر کنید، پس همانا امر به معروف و نهی از منکر مرگ را نزدیک نمی کند و روزی را جدا نمی سازد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۵۱ - رقم الحدیث الباب: ۲۵]

۲۱۱۵۱- ۲۵- (٥) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ سُهَیْلٍ الضَّبِّیِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَبِیبٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عِیسَی الْعَلَوِیِّ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِیهِ

۱- الخصال- ٦۰۹، و أورده عن عیون أخبار الرضا (علیه السلام) فی الحدیث ۸ من الباب ۲ من هذه الأبواب.

۲- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۱۲۵.

۳- معانی الأخبار ۳٤٤- ۱.

٤- تفسیر القمّیّ ۲- ۳٦.

٥- أمالی الطوسیّ ۱- ٥٤.

عَنْ جَدِّهِ قَالَ كَانَ يُقَالُ لَا يَحِلُّ لِعَيْنٍ مُؤْمِنَةٍ تَرَى اللَّهَ يُعْصَى فَتَطْرِفَ حَتَّى تُغَيِّرَهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِي مُقَدِّمَةِ الْعِبَادَاتِ (۱) وَ غَيْرِهَا (۲) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

امام سجاد (علیه السلام) از جدش روایت می کند که فرمود: سزاوار نیست که چشم با ایمانی مشاهده کند که نافرمانی خدا می شود و برهم نهاده شود تا آن گناه [به پایان برسد] و تغییر یابد

۲- بَابُ اشْتِرَاطِ الْوُجُوبِ بِالْعِلْمِ بِالْمَعْرُوفِ وَ الْمُنْكَرِ وَ تَجْوِيزِ التَّأْثِيرِ وَ الْأَمْنِ مِنَ الضَّرَرِ

اشارة

(٤) ۲ بَابُ اشْتِرَاطِ الْوُجُوبِ بِالْعِلْمِ بِالْمَعْرُوفِ وَ الْمُنْكَرِ وَ تَجْوِيزِ التَّأْثِيرِ وَ الْأَمْنِ مِنَ الضَّرَرِ

ترجمه:

باب شرط واجب بودن امر به معروف و نهی از منکر و جواز تاثیر و ایمن بودن از ضرر

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۱۵۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۱۵۲- ۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ وَ سُئِلَ عَنِ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ أَ وَاجِبٌ هُوَ عَلَى الْأُمَّةِ جَمِيعاً فَقَالَ لَا فَقِيلَ لَهُ وَ لِمَ قَالَ إِنَّمَا هُوَ عَلَى الْقَوِيِّ الْمُطَاعِ الْعَالِمِ بِالْمَعْرُوفِ مِنَ الْمُنْكَرِ لَا

عَلَى الضَّعِيفِ الَّذِی لَا یَهْتَدِی سَبِیلًا إِلَی أَیٍّ مِنْ أَیٍّ یَقُولُ مِنَ الْحَقِّ إِلَی الْبَاطِلِ وَ الدَّلِیلُ عَلَی ذَلِکَ کِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قَوْلُهُ وَ لْتَکُنْ مِنْکُمْ أُمَّةٌ یَدْعُونَ إِلَی الْخَیْرِ وَ یَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ یَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکَرِ (٦) فَهَذَا خَاصٌّ غَیْرُ عَامٍّ کَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مِنْ قَوْمِ مُوسی- أُمَّةٌ یَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَ بِهِ یَعْدِلُونَ (٧) وَ لَمْ یَقُلْ عَلَی أُمَّةِ مُوسَی وَ لَا عَلَی کُلِّ قَوْمِهِ وَ هُمْ یَوْمَئِذٍ أُمَمٌ مُخْتَلِفَةٌ وَ الْأُمَّةُ وَاحِدٌ فَصَاعِداً کَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ

ص: ١٢٦

١- تقدم فی الأحادیث ٨، ١٩، ٢٠، ٢٢، ٢٣، ٣٢ من الباب ١ من أبواب مقدّمة العبادات.

٢- تقدم فی الحدیث ٣ من الباب ٤٩ من أبواب أحکام الملابس، و فی الحدیث ١ من الباب ٩، و فی الباب ٦١ من أبواب جهاد العدو، و فی الحدیث ١١ من الباب ٤، و فی الحدیث ٢٢ من الباب ٤٩ من أبواب جهاد النفس.

٣- یأتی فی البابین ٢، ٣، و فی الحدیث ٦ من الباب ٤١ من هذه الأبواب.

٤- الباب ٢ فیه ١٠ أحادیث.

٥- الکافی ٥- ٥٩- ١٦.

٦- آل عمران ٣- ١٠٤.

٧- الأعراف ٧- ١٥٩.

وَ جَلَّ إِنَّ إِبْرَاهِیمَ کَانَ أُمَّةً قَانِتاً لِلَّهِ (١) یَقُولُ مُطِیعاً لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَیْسَ عَلَی مَنْ یَعْلَمُ ذَلِکَ فِی هَذِهِ الْهُدْنَةِ مِنْ حَرَجٍ إِذَا کَانَ لَا قُوَّةَ لَهُ وَ لَا عَدَدَ وَ لَا طَاعَةَقَالَ مَسْعَدَةُ وَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ وَ سُئِلَ عَنِ الْحَدِیثِ الَّذِی جَاءَ عَنِ النَّبِیِّ ص- إِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ کَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ مَا مَعْنَاهُ قَالَ هَذَا عَلَی أَنْ یَأْمُرَهُ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ وَ هُوَ مَعَ ذَلِکَ یَقْبَلُ مِنْهُ وَ إِلَّا فَلَا.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ وَ ذَکَرَ الْمَسْأَلَتَیْنِ (۲) وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَعْقُوبَ کَذَلِکَ (۳).

ترجمه:

مسعدة بن صدقة گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که از حضرتش پرسیده شد: آیا امر به معروف و نهی از منکر بر همه واجب است ؟ فرمود: نه. عرض شد: چرا؟ فرمود: تنها بر شخص توانا و نیرومندی که از او اطاعت کنند و بپذیرند واجب است که معروف و نیك را بشناسد و از منکر تشخیص بدهد، نه بر ناتوان ضعیفی که خودش هدایت نشده است و مردم را از حق به باطل می برد. دلیل براین مطالب نیز در کتاب خداوند عزّ و جلّ آمده است که می فرماید: «و باید از میان شما گروهی باشند که دعوت و فراخوان به کار خیر کنند و امر به معروف و نهی از منکر نمایند». پرواضح است که این معنا، خاص است و عام نیست. چنان که خداوند عزّ و جلّ می فرماید: «و از قوم موسی امّت (و گروهی) بودند که (مردم را) به حقیقت هدایت و راهنمایی می کردند و بین آنان حق و عدالت را اجرا می کردند». و نفرمود: «بر امت موسی»؛ و نفرمود:«بر تمام قوم موسی»، که در آن هنگام امّت های گوناگون بودند، در حالی که امّت به معنای یك نفر و بیش از آن آمده است، آن جا که خداوند عزّ و جلّ می فرماید: «در واقع ابراهیم یك امّت بود و از خداوند اطاعت می کرد». می فرماید: او نسبت خداوند عزّ و جلّ مطیع بود. البتّه در این زمان که ما با ستمکاران در حال صلیح و آتش بس هستیم بر دانایی اگر توان ندارد و بهانه ای ندارد و کسی نیز از او فرمان نمی برد حرجی نیست و لازم نیست. مسعدة گوید: از امام صادق (علیه السلام) در مورد این حدیث که از پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) وارد شده است: «در واقع، با فضیلت ترین جهاد، سخن عدلی است که نزد پیشوایی جائر و ستمگر گفته شود» پرسیده شد. شنیدم که آن حضرت فرمود: معنای این سخن چنین است که وقتی فهمید به آن جائر دستور بدهد (و امر به حق کند)، به شرطی که او نیز بپذیرد، و گرنه چنین رفتار نکند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۵۳ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۱۵۳- ۲- (٤) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ يَحْيَی الطَّوِيلِ صَاحِبِ الْمُقْرِی (٥) قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّمَا يُؤْمَرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ يُنْهَی عَنِ الْمُنْكَرِ مُؤْمِنٌ فَيَتَّعِظُ أَوْ جَاهِلٌ فَيَتَعَلَّمُ فَأَمَّا صَاحِبُ سَوْطٍ أَوْ سَيْفٍ فَلَا.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ يَحْيَی الطَّوِيلِ الْبَصْرِیِّ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: «همانا امر به معروف و نهی از منکر مؤمنی که تحت تأثیر قرار می گیرد و یا نادانی که یاد می گیرد، واجب است، اما (سلطان) صاحب شمشیر و قدرت، امر و نهی او واجب نیست.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱۵٤ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۱۵٤- ۳- (۷) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ يَزِيدَ

۱- النحل ۱٦- ۱۲۰.

۲- الخصال ٦- ۱٦.

۳- التهذيب ٦- ۱۷۷- ۳٦۰.

٤- الكافی ٥- ٦۰- ۲، و التهذيب ٦- ۱۷۸- ۳٦۲.

٥- فی نسخة من التهذيب المصری و فی نسخة المنقریّ (هامش المخطوط) و فی التهذيب و الكافی صاحب المنقریّ و فی الخصال البصری.

٦- الخصال ۳٥- ۹.

۷- الکافی ٥- ٦٠- ٣.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ لِی یَا مُفَضَّلُ مَنْ تَعَرَّضَ لِسُلْطَانٍ جَائِرٍ فَأَصَابَتْهُ بَلِیَّةٌ لَمْ یُؤْجَرْ عَلَیْهَا وَ لَمْ یُرْزَقِ الصَّبْرَ عَلَیْهَا.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ (١) وَ کَذَا الَّذِی قَبْلَهُ وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ مَاجِیلَوَیْهِ عَنْ عَمِّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که از سلطان جائز طالب فضل و احسانی شود و از او بلائی بیند اجر ندارد و بر آن صبر نتواند.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٥٥ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢١١٥٥- ٤- (٣) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مَحْفُوظٍ الْإِسْکَافِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ أَنْکَرَ عَلَی رَجُلٍ أَمْراً فَلَمْ یَقْبَلْ مِنْهُ فَطَأْطَأَ رَأْسَهُ وَ مَضَی.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام کاری را از مردی بد دانست او قبول نکرد امام سر پائین افکند و رد شد

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٥٦ - رقم الحدیث الباب: ٥]

٢١١٥٦- ٥- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِیَادٍ عَنِ الدِّهْقَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ وَ ابْنِ أَبِی نَجْرَانَ جَمِیعاً عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: کَانَ الْمَسِیحُ ع یَقُولُ إِنَّ التَّارِکَ شِفَاءَ الْمَجْرُوحِ مِنْ جُرْحِهِ شَرِیکُ جَارِحِهِ لَا مَحَالَةَ إِلَی أَنْ قَالَ فَکَذَلِکَ لَا تُحَدِّثُوا بِالْحِکْمَةِ غَیْرَ أَهْلِهَا

فَتُجَهَّلُوا وَ لَا تَمْنَعُوهَا أَهْلَهَا فَتَأْثَمُوا وَ لْيَكُنْ أَحَدُكُمْ بِمَنْزِلَةِ الطَّبِيبِ الْمُدَاوِي إِنْ رَأَى مَوْضِعاً لِدَوَائِهِ وَ إِلَّا أَمْسَكَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: مسیح (علیه السلام) می فرمود: کسی که درمان جراحت مجروح را رها کند، لا جرم با مجروح کننده آن شخص]در این جرم [شریك است؛ زیرا کسی که مجروح کرده، نابودی مجروح را می خواسته، و آن که درمانش را رها کرده، به دنبال خیرخواهی او نبوده است. پس اگر خیر او را نمی خواسته، پس به ناگزیر، نابودی او را خواسته است. به همین ترتیب، حکمت را برای نااهل بازگو نکنید که مایه جهالت شما خواهد بود؛ و آن را از اهلش دریغ نکنید که گناه خواهید کرد؛ بلکه باید هر یك از شما به سان طبیبِ مداوا کننده باشد که هر جا نیاز به مداوا دید، اقدام کند و در غیر این صورت، از مداوا باز ایستد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۵۷ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۱۵۷- ٦- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ بِشْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عِصْمَةَ قَاضِي مَرْوَ (٦) عَنْ أَبِي

ص: ۱۲۸

۱- التهذیب ٦- ۱۷۸- ۳٦۳.

۲- عقاب الأعمال ۲۹٦- ۱.

۳- الکافی ٥- ٦۱- ٥.

٤- الکافی ۸- ۳٤٥- ٥٤٥، و أورد صدره فی الحدیث ۲ من الباب ٤ من أبواب الاحتضار.

٥- الكافی ٥- ٥٥- ١، و أورد قطعة منه فی الحدیث ٦ من الباب ١، و أخری فی الحدیث ١ من الباب ٣، و ذیله فی الحدیث ١ من الباب ٨ من هذه الأبواب.
٦- فی المصدر زیادة- عن جابر.

جَعْفَرٍ ع قَالَ: یَکُونُ فِی آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ یَنْبُعُ فِیهِمْ قَوْمٌ مُرَاءُونَ یَنْفِرُونَ (١) وَ یَنْسُکُونَ حُدَثَاءَ سُفَهَاءَ لَا یُوجِبُونَ أَمْراً بِمَعْرُوفٍ وَ لَا نَهْیاً عَنْ مُنْکَرٍ إِلَّا إِذَا أَمِنُوا الضَّرَرَ یَطْلُبُونَ لِأَنْفُسِهِمُ الرُّخَصَ وَ الْمَعَاذِیرَ إِلَی أَنْ قَالَ هُنَالِکَ یَتِمُّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ فَیَعُمُّهُمْ بِعِقَابِهِ.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ (٢)

أَقُولُ: الضَّرَرُ هُنَا مَحْمُولٌ عَلَی فَوَاتِ النَّفْعِ وَ یُمْکِنُ حَمْلُهُ عَلَی وُجُوبِ تَحَمُّلِ الضَّرَرِ الْیَسِیرِ وَ عَلَی اسْتِحْبَابِ تَحَمُّلِ الضَّرَرِ الْعَظِیمِ وَ یَظْهَرُ مِنْ بَعْضِ الْأَصْحَابِ حَمْلُهُ عَلَی حُصُولِ الضَّرَرِ لِلْمَأْمُورِ وَ الْمَنْهِیِّ کَمَا إِذَا افْتَقَرَ إِلَی الْجُرْحِ وَ الْقَتْلِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: در آخرالزمان گروهی به وجود می آیند که در بین خود از فرقه ای پیروی می کنند که ریاکار قاری قران و اهل انجام عبادات، دارای حالتی زهدگونه تازه به دوران رسیده و سفیه و نادان اند. امر به معروف و نهی از منکر را واجب نمی دانند مگر در صورتی که از ضرری در امان باشند. برای خودشان رخصت و بهانه می جویند. و از لغزشهای علما و بد عملی انها پیروی می کنند. به نماز و روزه و چیزهایی که به جاه و مال شان لطمه ای نزند روی می آورند. و اگر نماز و دیگر کارهایی را که انجام می دهند نیز به مال و جان شان ضرری برساند. آن را هم همانند فریضه ها و واجبات بزرگ دیگری که ترک کردند رها می کنند. اینجاست که غضب الهی بر این افراد تمام و کامل می شود و همه را به کیفر خود گرفتار می کند

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٥٨ - رقم الحدیث الباب: ٧]

۲۱۱۵۸- ۷- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْیَرِیِّ عَنِ الرَّیَّانِ بْنِ الصَّلْتِ قَالَ: جَاءَ قَوْمٌ بِخُرَاسَانَ إِلَی الرِّضَا ع فَقَالُوا إِنَّ قَوْماً مِنْ أَهْلِ بَیْتِکَ یَتَعَاطَوْنَ أُمُوراً قَبِیحَةً فَلَوْ نَهَیْتَهُمْ عَنْهَا فَقَالَ لَا أَفْعَلُ قِیلَ وَ لِمَ قَالَ لِأَنِّی سَمِعْتُ أَبِی ع یَقُولُ النَّصِیحَةُ خَشِنَةٌ.

ترجمه:

ریّان بن صلیت گوید: عدّه ای به خراسان و به خدمت امام رضا (علیه السلام) رفتند و گفتند: عدّه ای از خانوادهٔ شما کارهای قبیح انجام می دهند، خوب بود آنان را نهی می فرمودید، حضرت فرمودند: این کار را نمی کنم، گفتند: چرا؟ حضرت فرمودند:چون از پدرم شنیدم که فرمود: نصیحت ناخوشایند و تلخ است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۵۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۱۵۹- ۸- (٤) وَ بِأَسَانِیدِهِ الآتِیَةِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ (٥) عَنِ الرِّضَا ع أَنَّهُ کَتَبَ إِلَی الْمَأْمُونِ مَحْضُ الْإِسْلَامِ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِلَی أَنْ قَالَ وَ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیُ عَنِ الْمُنْکَرِ وَاجِبَانِ إِذَا أَمْکَنَ وَ لَمْ یَکُنْ خِیفَةٌ عَلَی النَّفْسِ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) برای مامون نوشت: اسلام محض، شهادت به یکتائی معبود است که خدائی جز او نیست. و امر بمعروف و نهی از منکر هر دو واجب و از واجبات است در صورت امکان، که بیمی بر جان شخص نباشد

١- فی نسخة من التهذیب ینعرون (هامش المخطوط) و فی التهذیب و الکافی یتقرءون.

٢- التهذیب ٦- ١٨٠- ٣٧٢.

٣- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ١- ٢٩٠- ٣٨.

٤- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ٢- ١٢١- ١، و أورده عن الخصال فی الحدیث ٢٢ من الباب ١ من هذه الأبواب.

٥- یأتی فی الفائدة الأولی من الخاتمة برمز (ب).

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٦٠ - رقم الحدیث الباب: ٩]

٢١١٦٠- ٩- (١) الْحَسَنُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ شُعْبَةَ فِی تُحَفِ الْعُقُولِ عَنِ الْحُسَیْنِ ع قَالَ وَ یُرْوَی عَنْ عَلِیٍّ ع اعْتَبِرُوا أَیُّهَا النَّاسُ بِمَا وَعَظَ اللَّهُ بِهِ أَوْلِیَاءَهُ مِنْ سُوءِ ثَنَائِهِ عَلَی الْأَحْبَارِ إِذْ یَقُولُ لَوْ لا یَنْهاهُمُ الرَّبَّانِیُّونَ وَ الْأَحْبارُ- عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ (٢) وَ قَالَ لُعِنَ الَّذِینَ کَفَرُوا مِنْ بَنِی إِسْرائِیلَ- إِلَی قَوْلِهِ لَبِئْسَ ما کانُوا یَفْعَلُونَ (٣) وَ إِنَّمَا عَابَ اللَّهُ ذَلِکَ عَلَیْهِمْ لِأَنَّهُمْ کَانُوا یَرَوْنَ مِنَ الظَّلَمَةِ الْمُنْکَرَ وَ الْفَسَادَ فَلَا یَنْهَوْنَهُمْ عَنْ ذَلِکَ رَغْبَةً فِیمَا کَانُوا یَنَالُونَ مِنْهُمْ وَ رَهْبَةً مِمَّا یَحْذَرُونَ وَ اللَّهُ یَقُولُ فَلا تَخْشَوُا النَّاسَ وَ اخْشَوْنِ (٤) وَ قَالَ الْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ یَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ یَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکَرِ (٥) فَبَدَأَ اللَّهُ بِالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیِ عَنِ الْمُنْکَرِ فَرِیضَةً مِنْهُ لِعِلْمِهِ بِأَنَّهَا إِذَا أُدِّیَتْ وَ أُقِیمَتِ اسْتَقَامَتِ الْفَرَائِضُ کُلُّهَا هَیِّنُهَا وَ صَعْبُهَا وَ ذَلِکَ أَنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ دُعَاءٌ إِلَی الْإِسْلَامِ مَعَ رَدِّ الْمَظَالِمِ وَ مُخَالَفَةِ الظَّالِمِ وَ قِسْمَةِ الْفَیْ ءِ وَ الْغَنَائِمِ وَ أَخْذِ الصَّدَقَاتِ مِنْ مَوَاضِعِهَا وَ وَضْعِهَا فِی حَقِّهَا.

أَقُولُ: قَدْ عَرَفْتَ وَجْهَهُ (٦).

ترجمه:

از امیر مؤمنان (علیه السلام) روایت شده است: ای مردم از پند و اندرزی که خداوند دوستان خود را بخاطر سخن ملامت باری که بر دانشمندان یهود فرموده؛ عبرت گیرید، آنجا که [در قرآن] فرماید: «چرا مربّیان خداپرست و دانشمندان، آنان را از گفتار گناه آلودشان باز نمی دارند؟»، و فرماید:

«کسانی از فرزندان اسرائیل (یعقوب) که کافر شدند لعنت شدند تا آنجا که فرماید: آری، بد بوده است آنچه را که انجام می دادند»، و تنها دلیل انتقاد و بدگوئی خداوند از ایشان این بود که آن افراد با اینکه اعمال منکر و ناپسند ستمکاران را مشاهده می کردند، ولی به جهت بهره ای که از آنان می بردند و هراسی که از آن بر حذر بودند، در منع و بازداشتن ایشان هیچ قدمی بر نمی داشتند. در حالی که خداوند می فرماید: «شما از مردم مترسید، و از من بترسید» و نیز فرماید: «و مردان و زنان مؤمن دوستان و یاوران یك دیگرند، به کار نیك و پسندیده فرمان می دهند، و از کار زشت و ناپسند باز می دارند»، بنابراین خداوند به «امر به معروف» و «نهی از منکر» بعنوان فریضه ای از جانب خود سخن آغاز فرمود، چه او بر این مطلب واقف بود که اگر حقّ این دو مطلب ادا شده و تحقّق پذیرد و برپا ماند، تمامی واجبات چه آسان و چه مشکلش پایدار و استوار می گردد. چرا که آن دو فرا خوان و دعوتی است به اسلام، همراه با دفع ستمگریها، و مخالفت با ستمگران، و تقسیم کردن بیت المال، و پخش غنائم، و دریافت زکات از جای خود، و پرداخت آن به محلّ مصرفش

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۶۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۱۶۱- ۱۰- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْفَتَّالِ فِي رَوْضَةِ الْوَاعِظِينَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّمَا يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ مَنْ كَانَتْ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ عَالِمٌ بِمَا يَأْمُرُ بِهِ تَارِكٌ لِمَا يَنْهَى عَنْهُ عَادِلٌ فِيمَا يَأْمُرُ عَادِلٌ فِيمَا يَنْهَى رَفِيقٌ فِيمَا يَأْمُرُ رَفِيقٌ فِيمَا يَنْهَى.

(۸)

۱- تحف العقول ۲۳۷.

۲- المائدة ۵- ۶۳.

۳- المائدة ۵- ۷۸، ۷۹.

٤- المائدة ٥- ٤٤.

٥- التوبة ٩- ٧١.

٦- عرفت وجهه فی ذیل الحدیث ٦ من هذا الباب.

٧- روضة الواعظین ٣٦٥، و أورده فی الحدیث ٣ من الباب ١٠ من هذه الأبواب.

٨- و تقدم ما یدلّ علی بعض المقصود فی الحدیث ٢٢ من الباب ١ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرموده است، کسی امر به معروف و نهی از منکر می کند که در او سه خصلیت باشد: به آنچه فرمان می دهد، دانا باشد و عمل کند. از آنچه نهی می کند، خود انجام ندهد. در هر دو مورد رعایت عدل و مهربانی را بکند.

٣- بَابُ وُجُوبِ الْأَمْرِ وَ النَّهْيِ بِالْقَلْبِ ثُمَّ بِاللِّسَانِ ثُمَّ بِالْيَدِ وَ حُكْمِ الْقِتَالِ عَلَى ذَلِكَ وَ إِقَامَةِ الْحُدُودِ

اشارة

(١) ٣ بَابُ وُجُوبِ الْأَمْرِ وَ النَّهْيِ بِالْقَلْبِ ثُمَّ بِاللِّسَانِ ثُمَّ بِالْيَدِ وَ حُكْمِ الْقِتَالِ عَلَى ذَلِكَ وَ إِقَامَةِ الْحُدُودِ

ترجمه:

باب واجب بودن امر و نهی با قلب، سپس با زبان، سپس با دست، و حکم قتال بر آن و اقامه حدود

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٦٢ - رقم الحدیث الباب: ١]

٢١١٦٢- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ بِشْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عِصْمَةَ قَاضِي مَرْوَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: فَأَنْكِرُوا بِقُلُوبِكُمْ وَ الْفِظُوا بِأَلْسِنَتِكُمْ وَ صُكُّوا بِهَا جِبَاهَهُمْ وَ لَا تَخَافُوا فِي اللَّهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ فَإِنِ اتَّعَظُوا وَ

إِلَى الْحَقِّ رَجَعُوا فَلَا سَبِيلَ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولئِكَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ هُنَالِكَ فَجَاهِدُوهُمْ بِأَبْدَانِكُمْ وَ أَبْغِضُوهُمْ بِقُلُوبِكُمْ غَيْرَ طَالِبِينَ سُلْطَاناً وَ لَا بَاغِينَ مَالًا وَ لَا مُرِيدِينَ بِالظُّلْمِ ظَفَراً حَتَّى يَفِيئُوا إِلَى أَمْرِ اللَّهِ وَ يَمْضُوا عَلَى طَاعَتِهِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) فرمود: با دل هايتان منكر و كار بد را انكار كنيد و زشت بدانيد، و با زبان هاى خود اين مطلب را بگوييد، و به شدّت بر روى آن ها بزنيد، و در راه خدا از سرزنش هيچ سرزنش كننده اى مترسيد. پس اگر پند گرفتند و به حقّ بازگشتند ديگر اجازهٔ آزار آنها را نداريد (و راهى نيست) بلكه:«اجازه تنها در مورد كسانى است كه به مردم ستم مى كنند، و در زمين به ناحق طلب و درخواست مى كنند؛ عذابى دردناك براى اينان خواهد بود.» در چنين موردى با بدنهايتان به جهاد با آنها بپردازيد، و با دل هايتان بر آنان خشم بگيريد، بدون اين كه در پى حكومت يابى باشيد، و يا مالى را به ستم بگيريد يا بخواهيد با ستمگرى (و بدون عدالت) بر آنان پيروز شويد؛ اين كار را بكنيد تا به دستور الهى بازگردند و مشغول اطاعت و فرمانبرداری از او شوند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٦٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١١٦٣- ٢- (٤) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ يَحْيَى الطَّوِيلِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا جَعَلَ اللَّهُ بَسْطَ اللِّسَانِ وَ كَفَّ الْيَدِ وَ لَكِنْ جَعَلَهُمَا يُبْسَطَانِ مَعاً وَ يُكَفَّانِ مَعاً.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى حُكْمِ الْقِتَالِ فِي الْجِهَادِ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند زبان را بسته و دست را گشاده قرار نداده، بلکه آنها را چنان آفریده که با هم باز می شوند و با هم بسته می گردند.

ص: ۱۳۱

۱- الباب ۳ فیه ۱۲ حدیثا.

۲- الکافی ۵- ۵۵- ۱، و أورد قطعة منه فی الحدیث ٦ من الباب ۱، و صدره فی الحدیث ٦ من الباب ۲، و ذیله فی الحدیث ۱ من الباب ۸ من هذه الأبواب.

۳- التهذیب ٦- ۱۸۰- ۳۷۲.

٤- الکافی ۵- ۵۵- ۱، و أورده فی الحدیث ۱ من الباب ٦۱ من أبواب جهاد العدو.

۵- تقدم فی الحدیث ۱ من الباب ۵، و فی الباب ٦۱ من أبواب جهاد العدو.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱٦٤ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۱٦٤- ۳- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ طَوِیلٍ مُلَخَّصُهُ أَنَّ إِبْلِیسَ احْتَالَ عَلَی عَابِدٍ مِنْ بَنِی إِسْرَائِیلَ- حَتَّی ذَهَبَ إِلَی فَاجِرَةٍ یُرِیدُ الزِّنَا بِهَا فَقَالَتْ لَهُ إِنَّ تَرْکَ الذَّنْبِ أَیْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ وَ لَیْسَ کُلُّ مَنْ طَلَبَ التَّوْبَةَ وَجَدَهَا فَانْصَرَفَ وَ مَاتَتْ مِنْ لَیْلَتِهَا فَأَصْبَحَتْ وَ إِذَا عَلَی بَابِهَا مَکْتُوبٌ احْضُرُوا فُلَانَةَ فَإِنَّهَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ- فَارْتَابَ النَّاسُ فَمَکَثُوا ثَلَاثاً لَا یَدْفِنُونَهَا ارْتِیَاباً فِی أَمْرِهَا فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی نَبِیٍّ مِنَ الْأَنْبِیَاءِ وَ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا مُوسَی بْنَ عِمْرَانَ- أَنِ ائْتِ فُلَانَةَ فَصَلِّ عَلَیْهَا وَ مُرِ النَّاسَ فَلْیُصَلُّوا عَلَیْهَا فَإِنِّی قَدْ غَفَرْتُ لَهَا وَ أَوْجَبْتُ لَهَا الْجَنَّةَ- بِتَثْبِیطِهَا عَبْدِی فُلَاناً عَنْ مَعْصِیَتِی.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا ابلیس یکی از عابد بنی اسرائیل را فریب داد تا اینکه نزد فاحشه ای رفت و قصد زنا با او را داشت. زن به او گفت: ترک گناه آسانتر از توبه جویی است. و چنان نیست که هر کس گناه کرد و دنبال توبه رفت آن را دریابد و بدان موفق شود. همانا سزا است که این ره نمای تو شیطانی باشد که برای تو مجسم شده تو بجای خود برگرد که چیزی در آنجا نبینی آن عابد برگشت و آن زنهم در همان شب بمرد چون بامدادان شد بر در خانه او نوشته شده بود. بر سر جنازه فلانه حاضر شوید که او از اهل بهشت است مردم همه در شك افتادند و تا سه روز درنگ کردند و او را بخاك نسپردند برای آنکه در باره او تردید داشتند و خدای عز و جل بیکی از پیغمبران خود که من آن را جز موسی بن عمران (علیه السلام) نمیدانم وحی کرد که برو بالای سر فلانه و بر او نماز بخوان و بمردم بفرما تا بر او نماز بخوانند زیرا من او را آمرزیدم و بهشت را بر او واجب کردم برای اینکه فلان بنده مرا از گناه کردن بمن وا انداخت

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٦٥ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢١١٦٥- ٤- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع مَنْ تَرَكَ إِنْكَارَ الْمُنْكَرِ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ (وَ يَدِهِ) (٣) فَهُوَ مَيِّتٌ بَيْنَ الْأَحْيَاءِ فِي كَلَامٍ هَذَا خِتَامُهُ.

وَ رَوَاهُ الْمُفِيدُ فِي الْمُقْنِعَةِ أَيْضاً مُرْسَلًا (٤).

ترجمه:

محمد بن حسن گوید: امیر المومنین علی (علیه السلام) فرمودند: کسی که در برابر منکر با دل و دست و زبان خویش اعتراض نکند، او مرده ای است در میان زندگان. و این کلام را خاتمه داد

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٦٦ - رقم الحدیث الباب: ٥]

٢١١٦٦- ٥- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْعِلَلِ وَ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الطَّالَقَانِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ الْكُوفِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ

عَنْ أَبِيهِ عَنِ الرِّضَا ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ لِمَ سُمِّيَ الْحَوَارِيُّونَ الْحَوَارِيِّينَ فَقَالَ أَمَّا عِنْدَ النَّاسِ إِلَى أَنْ قَالَ وَ أَمَّا عِنْدَنَا فَسُمُّوا الْحَوَارِيُّونَ الْحَوَارِيِّينَ لِأَنَّهُمْ كَانُوا

ص: ۱۳۲

۱- الکافی ۸- ۳۸٤- ٥۸٤.

۲- التهذیب ٦- ۱۸۱- ۳۷٤.

۳- لم ترد فی بعض النسخ.

٤- المقنعة ۱۲۹.

٥- علل الشرائع ۸۰- ۱، و عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۷۹- ۱۰.

مُخْلِصِينَ فِي أَنْفُسِهِمْ وَ مُخَلِّصِينَ لِغَيْرِهِمْ مِنْ أَوْسَاخِ الذُّنُوبِ بِالْوَعْظِ وَ التَّذْكِيرِ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

علی بن الحسن بن علی بن فضّال، از پدرش نقل کرده که وی گفت: محضر ابی الحسن الرّضا (علیه السلام) عرض کردم: چرا حواریّون را حواریّون خوانده اند؟ حضرت فرمودند: امّا از نظر مردم ایشان آنها را به خاطر این جهت حواریّون می خوانند که گازر و رخت شوی بودند یعنی به واسطه شست و شو آلودگی و چرکی را از لباس می زدودند و کلمه «حواری» اسمی است که از «خبز الحواری» مشتقّ شده. و امّا از نظر ما: ایشان را به خاطر این جهت حواریّون می خوانند که هم نفوس خویش را از هر آلودگی خالص نموده و هم دیگران را به واسطه پند و اندرز از آلودگی گناه بر حذر داشته اند عرض کردم: نصاری را چرا نصاری خوانده اند؟ حضرت فرمودند: زیرا ایشان از قریه ای بودند به نام ناصره و آن از بلاد شام است، مریم و جناب عیسی علیهما السّلام بعد از مراجعت از مصر به این شهر وارد شده و در آن نزول نمودند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱۶۷ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۱۶۷- ٦- (۱) وَ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ بْنِ أَبِی الْخَطَّابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْخُرَاسَانِیِّ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَیُّمَا نَاشِئٍ نَشَأَ فِی قَوْمِهِ ثُمَّ لَمْ یُؤَدَّبْ عَلَی مَعْصِیَةٍ کَانَ اللَّهُ أَوَّلَ مَا یُعَاقِبُهُمْ بِهِ أَنْ یَنْقُصَ فِی (۲) أَرْزَاقِهِمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: هر گاه نوجوانی در میان قومی رشد کند [و گناه مرتکب شود] و به سبب گناهش تأدیب نشود، نخستین مجازات خداوند برای آن قوم این است که روزیشان را می کاهد .

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱۶۸ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۱۶۸- ۷- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أَحَدَّ سِنَانَ الْغَضَبِ لِلَّهِ قَوِیَ عَلَی قَتْلِ أَشِدَّاءِ الْبَاطِلِ.

ترجمه:

امیر المومنین علیه السلام فرمودند: هر کس نیزه خشم را به خاطر خدا تیز کند، بر نابود ساختن سخت ترین خلافها قادر خواهد بود.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۱۶۹ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۱۶۹- ۸- (٤) قَالَ وَ رَوَی ابْنُ جَرِیرٍ الطَّبَرِیُّ فِی تَارِیخِهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی لَیْلَی الْفَقِیهِ قَالَ إِنِّی سَمِعْتُ عَلِیّاً ع یَقُولُ یَوْمَ لَقِینَا أَهْلُ الشَّامِ أَیُّهَا الْمُؤْمِنُونَ إِنَّهُ مَنْ رَأَی عُدْوَاناً یُعْمَلُ بِهِ وَ مُنْکَراً یُدْعَی إِلَیْهِ فَأَنْکَرَهُ بِقَلْبِهِ فَقَدْ سَلِمَ وَ بَرِئَ وَ مَنْ أَنْکَرَهُ بِلِسَانِهِ فَقَدْ أُجِرَ وَ هُوَ أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ وَ مَنْ أَنْکَرَهُ

بِالسَّيْفِ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ الْعُلْيَا وَ كَلِمَةُ الظَّالِمِينَ السُّفْلَى فَذَلِکَ الَّذِی أَصَابَ سَبِیلَ الْهُدَی وَ قَامَ عَلَی الطَّرِیقِ وَ نَوَّرَ فِی قَلْبِهِ الْیَقِینُ.

وَ رَوَاهُ ابْنُ الْفَتَّالِ فِی رَوْضَةِ الْوَاعِظِینَ مُرْسَلًا (٥).

ترجمه:

عبدالرحمن بن ابی لیلی فقیه گوید: همانا شنیدم امام علی (علیه السلام) روزی در دیدار با اهل شام می فرمایند: ای گروه مؤمنان هر که ببیند ستمی به کار می برند، و مردم را به کار زشتی می خوانند و آن را به دل انکار کند پس رهایی یافته و بیزاری جسته است، و هر کس به زبان آن را زشت شمارد به اجر و مزد رسیده است و پاداشش از آن که به دل انکار کرده بیشتر است و هر کس به شمشیر به مقابله آن برخیزد تا کلمه خدا برتر و کلمه ستمگران پایین تر گردد او به رستگاری رسیده و به راه راست قیام کرده، و نور یقین و ایمان بر قلب او تابیده است

١- عقاب الأعمال ٢٦٥- ١.

٢- فی نسخة- من (هامش المخطوط).

٣- نهج البلاغة ٣- ١٩٤- ١٧٤.

٤- نهج البلاغة ٣- ٢٤٣- ٣٧٣.

٥- روضة الواعظین ٣٦٤.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١١٧٠ - رقم الحدیث الباب: ٩]

٢١١٧٠- ٩- (١) قَالَ الرَّضِیُّ وَ قَدْ قَالَ ع فِی کَلَامٍ لَهُ یَجْرِی هَذَا الْمَجْرَی فَمِنْهُمُ الْمُنْکِرُ لِلْمُنْکَرِ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ یَدِهِ فَذَلِکَ الْمُسْتَکْمِلُ لِخِصَالِ الْخَیْرِ وَ مِنْهُمُ الْمُنْکِرُ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ التَّارِکُ بِیَدِهِ فَذَلِکَ

مُتَمَسِّکٌ بِخَصْلَتَیْنِ مِنْ خِصَالِ الْخَیْرِ وَ مُضَیِّعٌ خَصْلَةً وَ مِنْهُمُ الْمُنْکِرُ بِقَلْبِهِ وَ التَّارِکُ بِیَدِهِ وَ لِسَانِهِ فَذَلِکَ الَّذِی ضَیَّعَ أَشْرَفَ الْخَصْلَتَیْنِ مِنَ الثَّلَاثِ وَ تَمَسَّکَ بِوَاحِدَةٍ وَ مِنْهُمْ تَارِکٌ لِإِنْکَارِ الْمُنْکَرِ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ یَدِهِ فَذَلِکَ مَیِّتُ الْأَحْیَاءِ وَ مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ کُلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیِ عَنِ الْمُنْکَرِ إِلَّا کَنَفْثَةٍ فِی بَحْرٍ لُجِّیٍّ وَ إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ لَا یُقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا یَنْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ وَ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِکَ کَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) در سخنی دیگر هم در این معنی گوید: کسی است که کار زشت را نکوهیده دارد و به دست و زبان و دل خود از آن اعراض می کند. چنین کسی خصال نیکو را به کمال رسانیده است. و کسی است که به زبان و دل انکارش می کند نه به دست. چنین کسی را دو خصلت از خصال نیکوست او یك خصلت را ضایع گذاشته است. و کسی که فقط به دل انکار کند، نه به دست و زبان، چنین کسی دو خصلت را که شریفترند، تباه کرده است و کسی که منکر را به زبان انکار کند و نه به دست و نه به دل، چنین کسی مرده ای است در میان زندگان.همه اعمال نیکو در برابر امر به معروف و نهی از منکر، همانند دمیدنی است بر دریای مواج، امر به معروف و نهی از منکر نه مرگ کسی را نزدیك می سازد و نه از روزی کسی می کاهد. از همه اینها برتر، سخن از دادگری گفتن است، رو در روی حاکمی ستمکار.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۱۷۱- ۱۰- (۲) قَالَ وَ عَنْ أَبِی جُحَیْفَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ ع یَقُولُ إِنَّ أَوَّلَ مَا تُغْلَبُونَ عَلَیْهِ مِنَ الْجِهَادِ الْجِهَادُ بِأَیْدِیکُمْ ثُمَّ بِأَلْسِنَتِکُمْ ثُمَّ بِقُلُوبِکُمْ فَمَنْ لَمْ یَعْرِفْ بِقَلْبِهِ مَعْرُوفاً وَ لَمْ یُنْکِرْ مُنْکَراً قُلِبَ فَجُعِلَ أَعْلَاهُ أَسْفَلَهُ.

وَ رَوَاهُ عَلِیُّ بْنُ إِبْرَاهِیمَ فِی تَفْسِیرِهِ مُرْسَلًا (۳).

ترجمه:

ابو جحیفه گوید: از امیر المؤمنین (علیه السلام) شنیدم که فرمود: نخستین جهادی که در آن شکست می خورید، جهاد با دستهایتان است. سپس، جهاد است با زبانهایتان و آن گاه جهاد با دلهایتان. کسی که کار نیکویی را در دل نستاید و کار زشتی را در دل نکوهش نکند، دگرگون شود و زیر و زبر گردد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۷۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۱۷۲- ۱۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِی آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ رِوَايَةِ أَبِی الْقَاسِمِ بْنِ قُولَوَيْهِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَنْ مَشَی إِلَی سُلْطَانٍ جَائِرٍ فَأَمَرَهُ بِتَقْوَی اللَّهِ وَ وَعَظَهُ وَ خَوَّفَهُ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الثَّقَلَيْنِ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ مِثْلُ أَعْمَالِهِمْ.

ترجمه:

سرائر بروایتی از امام باقر (علیه السلام)، فرمود: هر که نزد سلطان جائری رود و او را به تقوی از خدا وادارد و او را بیم دهد و پند دهد ثواب ثقلین دارد از پری و آدمی و مانند اعمالشان را دارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۷۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۱۷۳- ۱۲- (٥) الْإِمَامُ الْحَسَنُ بْنُ عَلِیٍّ الْعَسْكَرِیُّ ع فِی تَفْسِيرِهِ عَنْ آبَائِهِ عَنِ النَّبِیِّ ص فِی حَدِيثٍ قَالَ:

۱- نهج البلاغة ۳- ۲٤۳- ۳۷٤.

۲- نهج البلاغة ۳- ۲٤٤- ۳۷٥.

۳- تفسیر القمّیّ ۱- ۲۱۳.

٤- مستطرفات السرائر ۱٤۱- ۱.

٥- تفسیر الامام العسکریّ (علیه السلام) ٤۸۰- ۳۰۷.

لَقَدْ أَوْحَى اللَّهُ إِلَى جَبْرَئِيلَ وَ أَمَرَهُ أَنْ يَخْسِفَ بِبَلَدٍ يَشْتَمِلُ عَلَى الْكُفَّارِ وَ الْفُجَّارِ فَقَالَ جَبْرَئِيلُ يَا رَبِّ أَخْسِفُ بِهِمْ إِلَّا بِفُلَانٍ الزَّاهِدِ لِيَعْرِفَ مَا ذَا يَأْمُرُهُ اللَّهُ فِيهِ فَقَالَ اخْسِفْ بِفُلَانٍ قَبْلَهُمْ فَسَأَلَ رَبَّهُ فَقَالَ يَا رَبِّ عَرِّفْنِي لِمَ ذَلِكَ وَ هُوَ زَاهِدٌ عَابِدٌ قَالَ مَكَّنْتُ لَهُ وَ أَقْدَرْتُهُ فَهُوَ لَا يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَا يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَ كَانَ يَتَوَفَّرُ عَلَى حُبِّهِمْ فِي غَضَبِي فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَكَيْفَ بِنَا وَ نَحْنُ لَا نَقْدِرُ عَلَى إِنْكَارِ مَا نُشَاهِدُهُ مِنْ مُنْكَرٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص- لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيَعُمَّنَّكُمْ عَذَابُ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَراً فَلْيُنْكِرْ بِيَدِهِ إِنِ اسْتَطَاعَ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ فَحَسْبُهُ أَنْ يَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِهِ أَنَّهُ لِذَلِكَ كَارِهٌ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ هُنَا (۱) وَ فِي الْجِهَادِ (۲) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ هُنَا (۳) وَ عَلَى إِقَامَةِ الْحُدُودِ فِي مَحَلِّهِ (٤).

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: در گذشته خداوند به جبرئیل وحی فرمود و به او دستور داد تا شهری را در زمین فرو برد که در آن کافر و فاجر بود. جبرئیل عرضه داشت: پروردگارا! همگی را در زمین فرو بر به غیر از فلانی زاهد، چه این فرد فرمان الهی را می شناسد. خداوند تعالی فرمود: آنان را در زمین فرو بر و فلانی را هم پیش از آنان از زمین محو کن. جبرئیل دلیل این امر را از پروردگار خویش جویا شد و عرض کرد: پروردگارا! مرا آگاه کن که چرا باید چنین کنم و حال آنکه او زاهدی عبادت پیشه است؟ خداوند فرمود: من به او مکنت و توانائی دادم ولی او امر به معروف و نهی از منکر نکرد. وی در خشم من نسبت به آنان بر محبت و دوستی آنان همت می گماشت. مردم عرضه داشتند: ای رسول خدا! چگونه ممکن است و حال آنکه ما نمی توانیم آنچه را

که از منکر مشاهده می کنیم انکار کنیم. رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: به کار پسندیده امر می کنید و از کردار ناپسند باز می دارید یا اینکه خداوند عذابی فراگیر به تمام شما فرود آورد. سپس فرمود: هر کس منکری را ببیند، اگر توانست باید آن را در عمل انکار کند، اگر نتوانست باید با زبانش و اگر باز هم نتوانست باید با قلبش آن را انکار کند، در این صورت برای او همین کافی است که خداوند از قلب او خبر دارد و می داند که او از این کار بیزار است.

٤- بَابُ وُجُوبِ إِنْكَارِ الْعَامَّةِ عَلَى الْخَاصَّةِ وَ تَغْيِيرِ الْمُنْكَرِ إِذَا عَمِلُوا بِهِ

اشارة

(٥) ٤ بَابُ وُجُوبِ إِنْكَارِ الْعَامَّةِ عَلَى الْخَاصَّةِ وَ تَغْيِيرِ الْمُنْكَرِ إِذَا عَمِلُوا بِهِ

ترجمه:

باب واجب بودن بد دانستن گناه عموم مردم توسط بعضی از آنها وتغییر دادن آن منکر را

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٧٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١١٧٤- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْعِلَلِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِذَنْبِ الْخَاصَّةِ إِذَا عَمِلَتِ الْخَاصَّةُ بِالْمُنْكَرِ سِرّاً مِنْ غَيْرِ أَنْ

١- تقدم ما يدلّ على ذلک بعمومه فى البابين ١، ٢ من هذه الأبواب.

٢- تقدم ما يدلّ عليه فى الباب ٦١ من أبواب جهاد العدو.

٣- يأتى ما يدلّ على المقصود فى الأبواب ٤، ٥، ٦، ٧ من هذه الأبواب.

٤- يأتى فى الباب ١ من أبواب مقدمات الحدود و أبواب الحدود.

٥- الباب ٤ فيه ٣ أحاديث.

٦- علل الشرائع ٥٢٢- ٦، و قرب الإسناد ٢٦.

تَعْلَمَ الْعَامَّةُ فَإِذَا عَمِلَتِ الْخَاصَّةُ بِالْمُنْكَرِ جِهَاراً فَلَمْ تُغَيِّرْ ذَلِکَ الْعَامَّةُ اسْتَوْجَبَ الْفَرِيقَانِ الْعُقُوبَةَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

وَ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ مِثْلَهُ وَ زَادَ قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ الْمَعْصِيَةَ إِذَا عَمِلَ بِهَا الْعَبْدُ سِرّاً لَمْ تَضُرَّ إِلَّا عَامِلَهَا فَإِذَا عَمِلَ بِهَا عَلَانِيَةً وَ لَمْ يُغَيَّرْ عَلَيْهِ أَضَرَّتْ بِالْعَامَّةِ قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ع وَ ذَلِکَ أَنَّهُ يُذِلُّ بِعَمَلِهِ دِينَ اللَّهِ وَ يَقْتَدِي بِهِ أَهْلُ عَدَاوَةِ اللَّهِ (١)

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: امير المومنين عليه السلام فرمودند: همانا خداوند متعال عموم مردم را به گناه عدّه ای خاص عذاب نمی کند، اگر آن عدّه در نهان زشت کاری کنند و عموم از آن آگاه نباشند. اما اگر عدّه ای خاص آشکارا گناه کنند و عموم مردم اعتراض ننمايند، در اين صورت هر دو دسته سزاوار كيفر خداوند متعال هستند.

و در (عقاب الاعمال) وزاد گويد: پيامبر صلي الله عليه و آله فرمودند: هرگاه بنده، پنهانی گناه کند، تنها به خود زيان می رساند، و هرگاه آشكارا گناه كند و بر اين كار غيرت نورزد، آن گناه به همه مردم آسيب خواهد رساند .

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٧٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١١٧٥- ٢- (٢) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ ع إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِذَنْبِ الْخَاصَّةِ وَ ذَكَرَ الْحَدِيثَ الْأَوَّلَ ثُمَّ قَالَ وَ قَالَ لَا يَحْضُرَنَّ أَحَدُكُمْ رَجُلًا يَضْرِبُهُ سُلْطَانٌ جَائِرٌ ظُلْماً وَ عُدْوَاناً وَ لَا مَقْتُولًا

وَ لَا مَظْلُوماً إِذَا لَمْ يَنْصُرْهُ لِأَنَّ نُصْرَتَهُ عَلَى الْمُؤْمِنِ فَرِيضَةٌ وَاجِبَةٌ إِذَا هُوَ حَضَرَهُ وَ الْعَافِيَةُ أَوْسَعُ مَا لَمْ تُلْزِمْكَ الْحُجَّةُ الظَّاهِرَةُ قَالَ وَ لَمَّا جُعِلَ التَّفَضُّلُ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ- جَعَلَ الرَّجُلُ مِنْهُمْ يَرَى أَخَاهُ عَلَى الذَّنْبِ فَيَنْهَاهُ فَلَا يَنْتَهِي فَلَا يَمْنَعُهُ ذَلِكَ أَنْ يَكُونَ أَكِيلَهُ وَ جَلِيسَهُ وَ شَرِيبَهُ حَتَّى ضَرَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ وَ نَزَلَ فِيهِمُ الْقُرْآنُ حَيْثُ يَقُولُ عَزَّ وَ جَلَّ لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرائِيلَ- عَلى لِسانِ داوُدَ وَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ- ذلِكَ بِما عَصَوْا وَ كانُوا يَعْتَدُونَ كانُوا لا يَتَناهَوْنَ عَنْ مُنكَرٍ فَعَلُوهُ (٣) الآيَةَ.

وَ رَوَاهُ الْحِمْيَرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ مِثْلَهُ إِلَى قَوْلِهِ

ص: ١٣٦

١- عقاب الأعمال ٣١٠- ٢.

٢- عقاب الأعمال ٣١١- ٣، و أورده عن قرب الإسناد ٢٦ فى الحديث ١ من الباب ٤ من أبواب مقدمات الحدود.

٣- المائدة ٥- ٧٨، ٧٩.

الْحُجَّةُ الظَّاهِرَةُ (١) وَ كَذَا كُلُّ مَا قَبْلَهُ.

ترجمه:

امير المومنين عليه السلام فرمود: اى گروه مردم همانا خداوند متعال عذاب نكند توده و عموم مردم را بگناه عدّه اى اندك سپس فرمود: هنگامى كه بيدادگرى مردى را از روى ظلم و دشمنى ميزند و يا بقتل مى رساند و يا مظلومى را شكنجه مينمايد در آنجا حاضر نشويد، زيرا يارى مؤمن بر مؤمن هنگامى كه حاضر باشد واجب است، و عافيت و غير مكلّف بودن آسانتر باشد مادامى كه حجّت بر تو تمام نشده. و فرمود: هنگامى كه در ميان بنى اسرائيل سستى پديد آمد چنان بود كه مرد برادر

دینی خود را مرتکب گناه میدید و او را نهی میکرد و وی دست برنمیداشت، ولی این کار موجب آن نمیشد که نهی کننده را از همغذائی و همنشینی و همپیالگی با مرتکب گناه باز دارد، تا اینکه خداوند دلهای آنها را با یك دیگر مخالف کرد و با هم دشمن نمود، و دربارهٔ آنها این آیه را نازل فرمود: آنان که از بنی اسرائیل بکفر گرائیدند بزبان داود و عیسی بن مریم لعنت شدند بدان جهت که نافرمانی کردند و از حکم خدا سرپیچیدند، و از کار زشتی که مرتکب بودند دست باز نمیداشتند و بسیار بد عملی انجام میدادند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۷٦ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۱۷٦- ۳- (۲) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ رَفَعَهُ إِلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا أَقَرَّ قَوْمٌ بِالْمُنْکَرِ بَیْنَ أَظْهُرِهِمْ لَا یُغَیِّرُونَهُ إِلَّا أَوْشَکَ أَنْ یَعُمَّهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْ عِنْدِهِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام): هر گاه مردمی در برابر زشت کاریهایی که در میانشان صورت می گیرد دم فرو بندند و آن را تغییر ندهند، زود باشد که خداوند عزّ و جلّ کیفر خود را شامل همه آنان سازد.

۵- بَابُ وُجُوبِ إِنْکَارِ الْمُنْکَرِ بِالْقَلْبِ عَلَی کُلِّ حَالٍ وَ تَحْرِیمِ الرِّضَا بِهِ وَ وُجُوبِ الرِّضَا بِالْمَعْرُوفِ

اشارة

(٤) ٥ بَابُ وُجُوبِ إِنْکَارِ الْمُنْکَرِ بِالْقَلْبِ عَلَی کُلِّ حَالٍ وَ تَحْرِیمِ الرِّضَا بِهِ وَ وُجُوبِ الرِّضَا بِالْمَعْرُوفِ

ترجمه:

باب واجب بودن انکار بدی با قلب در همه حال، و نهی از خرسندی به آن و واجب بودن خرسندی به نیکی

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۷۷ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۱۷۷- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ یَحْیَی الطَّوِیلِ صَاحِبِ الْمُقْرِی (٦) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: حَسْبُ الْمُؤْمِنِ غَیْراً إِذَا رَأَی مُنْکَراً أَنْ یَعْلَمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ قَلْبِهِ إِنْکَارَهُ.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ بِالْإِسْنَادِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ حَسْبُ الْمُؤْمِنِ عِزّاً إِذَا رَأَی مُنْکَراً أَنْ یَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ نِیَّتِهِ أَنَّهُ لَهُ کَارِهٌ (۷)

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: برای عزّت مؤمن همین بس که وقتی منکری را مشاهده کرد، خداوند عزّ و جلّ انکار قلبی او را بداند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۷۸ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۱۷۸- ۲- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ

۱- قرب الإسناد ۲٦.

۲- عقاب الأعمال ۳۱۰- ۱.

۳- تقدم ما یدلّ علیه بعمومه فی الباب ۱، و فی الحدیث ۱۲ من الباب ۳ من هذه الأبواب. و یأتی ما یدلّ علی المقصود فی الباب ۵، و فی الحدیث ۱ من الباب ۸ من هذه الأبواب.

٤- الباب ٥ فيه ١٧ حديثا.

٥- الكافى ٥- ٦٠- ١.

٦- فى نسخة من التهذيب المصرى (هامش المخطوط) و فى التهذيب و الكافى المنقرىّ.

٧- التهذيب ٦- ١٧٨- ٣٦١.

٨- التهذيب ٦- ١٧٠- ٣٢٧.

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ شَهِدَ أَمْراً فَكَرِهَهُ كَانَ كَمَنْ غَابَ عَنْهُ وَ مَنْ غَابَ عَنْ أَمْرٍ فَرَضِيَهُ كَانَ كَمَنْ شَهِدَهُ.

ترجمه:

امام على (عليه السلام) فرمود: پيامبر (صلى الله عليه وآله و سلم) مى فرمايند: هر كه حاضر و ناظر كارى باشد و آن را ناپسند دارد، مانند كسى است كه غايب بوده، و هر كه در كارى حاضر و ناظر نباشد، ولى بِدان راضى باشد، مانند كسى است كه خود در آن حضور داشته است .

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٧٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١١٧٩- ٣- (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ (٢) زِيَادٍ النَّهْدِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهْبٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: حَسْبُ الْمُؤْمِنِ نُصْرَةً أَنْ يَرَى عَدُوَّهُ يَعْمَلُ بِمَعَاصِي اللَّهِ.

وَ رَوَاهُ أَيْضاً مُرْسَلًا (٣) وَ رَوَاهُ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ (٤)

وَ رَوَاهُ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ (٥)

مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

عبد الله بن وهب از امام صادق، علیهما السّلام روایت کرده است که فرمود: برای مؤمن همین یاری از جانب خداوندگارش کافی است که دشمن خود را در حال معصیت خداوند عزّ و جلّ ببیند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸۰ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۱۸۰- ٤- (۷) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ وَ فِی الْعِلَلِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِیَادِ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمَذَانِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ صَالِحٍ الْهَرَوِیِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی الْحَسَنِ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضَا

ص: ۱۳۸

۱- الفقیه ٤- ۳۹۸- ۵۸۵۲.

۲- فی نسخة زیادة- أبی (هامش المخطوط) و کذا المصدر.

۳- الفقیه ٤- ٤۰۹- ۵۸۸۷.

٤- الخصال ۲۷- ۹٦.

۵- فی الأمالی أبی عمیر.

٦- أمالی الصدوق ٤۱- ۵.

۷- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۲۷۳- ۵، و علل الشرائع ۲۲۹- ۱.

ع- یَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ مَا تَقُولُ فِی حَدِیثٍ رُوِیَ عَنِ الصَّادِقِ ع- قَالَ إِذَا خَرَجَ الْقَائِمُ- قَتَلَ ذَرَارِیَّ قَتَلَةِ الْحُسَیْنِ ع بِفِعَالِ آبَائِهَا فَقَالَ ع هُوَ کَذَلِکَ فَقُلْتُ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لا تَزِرُ وازِرَةٌ وِزْرَ أُخْری (۱) مَا مَعْنَاهُ قَالَ صَدَقَ اللَّهُ فِی جَمِیعِ أَقْوَالِهِ وَ لَکِنْ ذَرَارِیُّ قَتَلَةِ الْحُسَیْنِ ع- یَرْضَوْنَ بِفِعَالِ آبَائِهِمْ وَ یَفْتَخِرُونَ بِهَا وَ مَنْ رَضِیَ شَیْئاً کَانَ کَمَنْ أَتَاهُ وَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ بِالْمَشْرِقِ فَرَضِیَ بِقَتْلِهِ رَجُلٌ بِالْمَغْرِبِ لَکَانَ

الرَّاضِی عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ شَرِیکَ الْقَاتِلِ وَ إِنَّمَا یَقْتُلُهُمُ الْقَائِمُ ع إِذَا خَرَجَ لِرِضَاهُمْ بِفِعْلِ آبَائِهِمْ الْحَدِیثَ.

ترجمه:

عبد السّلام بن صالح هرویّ گوید: به حضرت رضا (علیه السلام) عرض کردم: نظرتان در باره این حدیث که از امام صادق (علیه السلام) روایت شده است، چیست، که حضرت فرموده اند: زمانی که قائم (علیه السلام) قیام کند، فرزندان قاتلان حسین (علیه السلام) را به خاطر کردار پدرانشان خواهد کشت؟ حضرت فرمودند: همین طور است،

عرض کردم: پس معنی این آیه چیست: «وَ لا تَزِرُ وازِرَةٌ وِزْرَ أُخْری » (هیچ کس بار گناه دیگری را به دوش نخواهد کشید)؟ فرمودند: خداوند در تمام گفتارهایش درست گفته است، لکن فرزندان قاتلان حسین (علیه السلام) از کردار پدرانشان راضی هستند و به آن افتخار می کنند و هر کس از کاری راضی باشد مثل کسی است که آن را انجام داده، و اگر کسی در مشرق کشته شود و دیگری در مغرب از این قتل راضی باشد، نزد خدا با قاتل شریك خواهد بود، و قائم (علیه السلام) در هنگام قیام خود، به خاطر رضایتشان از کردار پدران، ایشان را خواهد کشت، عرض کردم: وقتی قائم شما (علیه السلام) قیام کند، از چه کاری شروع می کند؟ فرمودند: در آغاز دستان بنی شیبه را قطع می نماید زیرا آنان دزدان خانه خدا هستند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸۱ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۱۸۱- ۵- (۲) وَ فِی الْعِلَلِ وَ التَّوْحِیدِ وَ عُیُونِ الْأَخْبَارِ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ الرِّضَا ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ لِأَیِّ عِلَّةٍ أَغْرَقَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الدُّنْیَا کُلَّهَا فِی زَمَنِ نُوحٍ ع- وَ فِیهِمُ الْأَطْفَالُ وَ مَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ فَقَالَ مَا کَانَ فِیهِمُ الْأَطْفَالُ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَعْقَمَ أَصْلَابَ قَوْمِ نُوحٍ- وَ أَرْحَامَ نِسَائِهِمْ أَرْبَعِینَ عَاماً فَانْقَطَعَ نَسْلُهُمْ فَغَرِقُوا وَ لَا طِفْلَ فِیهِمْ مَا کَانَ اللَّهُ لِیُهْلِکَ بِعَذَابِهِ مَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ وَ أَمَّا الْبَاقُونَ مِنْ قَوْمِ نُوحٍ ع- فَأُغْرِقُوا

بِتَكْذِيبِهِمْ لِنَبِيِّ اللَّهِ نُوحٍ ع- وَ سَائِرُهُمْ أُغْرِقُوا بِرِضَاهُمْ بِتَكْذِيبِ الْمُكَذِّبِينَ وَ مَنْ غَابَ عَنْ أَمْرٍ فَرَضِيَ بِهِ كَانَ كَمَنْ شَاهَدَهُ وَ أَتَاهُ.

ترجمه:

عبد السّلام بن صالح هروی نقل می کند که وی گفت: محضر حضرت رضا (علیه السلام) عرضه داشتم: چرا خداوند عزّ و جلّ در زمان حضرت نوح (علیه السلام) تمام دنیا را در آب غرق نمود با این که در میان مردم اطفال و کسانی که بی گناه بودند وجود داشتند؟ حضرت فرمود: در میان آنها اطفال نبود زیرا خداوند صلیبهای مردان و ارحام زنان ایشان را چهل سال(قبل) عقیم و نازا کرده بوده و نسلشان قطع شده بود،و غرق گردیدند در حالی که طفلی در میان ایشان نبود و خداوند هلاك نمیکند کسی را که گناه نداشته باشد،و(قسمت عمده آنها)غرق شدند از جهت تکذیب کردن ایشان بپیغمبر خدا حضرت نوح را، و باقی آنها غرق گردیدند بسبب آنکه راضی بودند(چون سکوت نمودند و اعتراضی نکردند)بر تکذیب ایشان،زیرا هر که غائب باشد از امری و راضی باشد بآن امر مانند کسی است که حاضر باشد و آن امر را انجام داده باشد .

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٨٢ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١١٨٢- ٦- (٣) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ

ص: ١٣٩

١- الأنعام ٦- ١٦٤، الاسراء ١٧- ١٥، فاطر ٣٥- ١٨، الزمر ٣٩- ٧.

٢- علل الشرائع ٣٠- ١، و التوحيد- ٣٩٢- ٢، و عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٧٥- ٢.

٣- الخصال- ١٠٧- ٧٢.

مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ وَ الرَّاضِی بِهِ وَ الْمُعِینُ عَلَیْهِ شُرَکَاءُ ثَلَاثَةٌ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرشان امام علی (علیه السلام) می فرمایند: آنکه ستم میکند و آنکه در ستم کمکش میدهد و آنکه ستم را میپسندد، هر سه شریکند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸۳ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۱۸۳- ۷- (۱) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ رَفَعَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: السَّاعِی قَاتِلُ ثَلَاثَةٍ قَاتِلُ نَفْسِهِ وَ قَاتِلُ مَنْ سَعَی بِهِ وَ قَاتِلُ مَنْ سَعَی إِلَیْهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: سخن چین قاتل سه نفر است: قاتل خود و قاتل کسی که سخن چینی او را کرده و کسی که نزد او سخن چینی کرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸٤ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۱۸٤- ۸- (۲) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِی الْمُفَضَّلِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ عَمْرٍو الْمُجَاشِعِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ ع وَ عَنِ الْمُجَاشِعِیِّ عَنِ الرِّضَا عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص یَأْتِی عَلَی النَّاسِ زَمَانٌ یَذُوبُ فِیهِ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ فِی جَوْفِهِ کَمَا یَذُوبُ الآنُکُ فِی النَّارِ یَعْنِی الرَّصَاصَ وَ مَا ذَاکَ إِلَّا لِمَا یَرَی مِنَ الْبَلَاءِ وَ الْأَحْدَاثِ فِی دِینِهِمْ وَ لَا یَسْتَطِیعُونَ لَهُ غَیْراً.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: بر این مردم زمانی می رسد که در آن قلب مؤمن در سینه اش آب می شود چنان که سرب در آتش آب می شود. که او در دین مردم آفت و بدعت می بیند و نمی تواند در آن تغییری دهد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸۵ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۱۸۵- ۹- (۳) أَحْمَدُ بْنُ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ (٤) رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ ع إِنَّمَا یَجْمَعُ النَّاسَ الرِّضَا وَ السَّخَطُ فَمَنْ رَضِیَ أَمْراً فَقَدْ دَخَلَ فِیهِ وَ مَنْ سَخِطَهُ فَقَدْ خَرَجَ مِنْهُ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: آنچه که میزان و معیار با هم بودن و هماهنگ بودن مردم است. رضا و خشم است بنابراین هر کس که بکاری رضایت داشته باشد داخل آن کار و جزء انجام دهندگان آن کار است و هر کس که نسبت بکاری خشمگین و نارضا باشد از آن کار خارج است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸٦ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۱۸٦- ۱۰- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ بْنِ بَزِیعٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِیرٍ عَنْ عَبْدِ الْکَرِیمِ بْنِ عَمْرٍو الْخَثْعَمِیِّ عَنْ سُلَیْمَانَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ لَمْ یُحِبُّوا أَنْ یَکُونُوا شَهِدُوا

۱- الخصال- ۱۰۷- ۷۳.

۲- أمالی الطوسیّ ۲- ۱۳۲.

۳- المحاسن ۲٦۲- ۳۲۳.

٤- فی المصدر- محمّد بن سلمة.

٥- المحاسن ۲٦۲- ۳۲٤.

مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص- لَكَانُوا مِنْ أَهْلِ النَّارِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: اگر همه اهل آسمان و زمین همراهی با رسول الله (صلی الله علیه وآله و سلم) را دوست نداشته باشند نیز، داخل در آتش خواهند شد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۱۸۷- ۱۱- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: فِي خُطْبَةٍ لَهُ يَذْكُرُ فِيهَا أَصْحَابَ الْجَمَلِ- فَوَ اللَّهِ لَوْ لَمْ يُصِيبُوا مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا رَجُلًا وَاحِداً مُعْتَمِدِينَ لِقَتْلِهِ بِلَا جُرْمٍ لَحَلَّ لِي قَتْلُ ذَلِكَ الْجَيْشِ كُلِّهِ إِذْ حَضَرُوهُ وَ لَمْ يُنْكِرُوا وَ لَمْ يَدْفَعُوا عَنْهُ بِلِسَانٍ وَ لَا يَدٍ دَعْ مَا أَنَّهُمْ قَدْ قَتَلُوا مِنَ الْمُسْلِمِينَ- مِثْلَ الْعِدَّةِ الَّتِي دَخَلُوا بِهَا عَلَيْهِمْ.

ترجمه:

در روایتی از امام علی (علیه السلام) درباره اصحاب جمل آمده است: به خدا سوگند اگر حتی یك نفر از مسلمانان را بدون جرم و گناهی، به عمد می کشتند کشتن همه آن سپاه بر من روا بود؛ زیرا همگی در این کار حضور داشتند و هیچ یك با دست و زبانش از آن باز نداشته و جلوگیری نکرده بود چه رسد به این که آنها عده ای از مسلمانان را کشتند که شمارشان همانند مهاجمان بر آنها بود

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۱۸۸- ۱۲- (۲) وَ قَالَ ع الرَّاضِی بِفِعْلِ قَوْمٍ کَالدَّاخِلِ مَعَهُمْ فِیهِ وَ عَلَی کُلِّ دَاخِلٍ فِی بَاطِلٍ إِثْمَانِ إِثْمُ الْعَمَلِ بِهِ وَ إِثْمُ الرِّضَا بِهِ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) می فرماید: هر که به کردار عده ای راضی باشد، مانند کسی است که همراه آنان، آن کار را انجام داده باشد و هر کس به کردار باطلی دست زند او را دو گناه باشد: گناه به جا آوردن آن و گناه راضی بودن به آن.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۸۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱۱۸۹- ۱۳- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعَیَّاشِیُّ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَاشِمٍ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآیَةُ قُلْ قَدْ جاءَکُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِی بِالْبَیِّناتِ وَ بِالَّذِی قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ کُنْتُمْ صادِقِینَ (٤) وَ قَدْ عَلِمَ أَنْ قَدْ قَالُوا وَ اللَّهِ مَا قَتَلْنَا وَ لَا شَهِدْنَا وَ إِنَّمَا قِیلَ لَهُمُ ابْرَءُوا مِنْ قَتَلَتِهِمْ فَأَبَوْا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: وقتی این آیه نازل شد: (بگو: قطعاً پیش از من، پیامبرانی بودند که دلایل آشکار را با آنچه گفتید، برای شما آوردند. اگر راست می گویید، پس چرا آنان را کشتید؟) خداوند می دانست که آنان گفتند: به خدا سوگند ما آنان را نکشتیم و در آن کار حاضر نبودیم. امام فرمود: بلکه به آنان گفته شد: از قاتلان آنان اظهار برائت و بیزاری کنید ولی آنان امتناع کردند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۹۰ - رقم الحدیث الباب: ١٤]

۲۱۱۹۰- ١٤- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَزْقَطِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ لِی تَنْزِلُ الْکُوفَةَ فَقُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ تَرَوْنَ قَتَلَةَ الْحُسَیْنِ ع بَیْنَ أَظْهُرِکُمْ قَالَ قُلْتُ: جُعِلْتُ فِدَاکَ مَا بَقِیَ مِنْهُمْ أَحَدٌ قَالَ فَأَنْتَ إِذاً لَا تَرَی

الْقَاتِلَ إِلَّا مَنْ قَتَلَ أَوْ مَنْ وَلِیَ الْقَتْلَ أَ لَمْ تَسْمَعْ إِلَی قَوْلِ اللَّهِ قُلْ قَدْ جاءَکُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِی بِالْبَیِّناتِ وَ بِالَّذِی قُلْتُمْ فَلِمَ

١- نهج البلاغة ٢- ١٠٤- ١٦٧.

٢- نهج البلاغة ٣- ١٩١- ١٥٤.

٣- تفسير العيّاشیّ ١- ٢٠٩- ١٦٤، و أورده فی الحديث ٤ من الباب ٣٩ من هذه الأبواب.

٤- آل عمران ٣- ١٨٣.

٥- تفسير العيّاشیّ ١- ٢٠٩- ١٦٥.

قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ کُنْتُمْ صادِقِینَ (١) فَأَیَّ رَسُولٍ قَتَلَ الَّذِینَ کَانَ مُحَمَّدٌ ص بَیْنَ أَظْهُرِهِمْ وَ لَمْ یَکُنْ بَیْنَهُ وَ بَیْنَ عِیسَی رَسُولٌ وَ إِنَّمَا رَضُوا قَتْلَ أُولَئِکَ فَسُمُّوا قَاتِلِینَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: وقتی اين آيه نازل شد: (بگو: قطعاً پيش از من، پيامبرانی بودند كه دلايل آشكار را با آنچه گفتيد، برای شما آوردند. اگر راست می گوييد، پس چرا آنان را كشتيد؟) خداوند می دانست كه آنان گفتند: به خدا سوگند ما آنان را نكشتيم و در آن كار حاضر نبوديم. امام فرمود: بلكه به آنان گفته شد: از قاتلان آنان اظهار برائت و بيزاری كنيد ولی آنان امتناع كردند.

[رقم الحديث الكلی: ٢١١٩١ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١١٩١- ١٥- (٢) وَ عَنِ الْحَسَنِ بَیَّاعِ الْهَرَوِیِّ یَرْفَعُهُ عَنْ أَحَدِهِمَا ع فِی قَوْلِهِ فَلا عُدْوانَ إِلَّا عَلَی الظَّالِمِینَ (٣) قَالَ إِلَّا عَلَی ذُرِّیَّةِ قَتَلَةِ الْحُسَیْنِ ع.

ترجمه:

از امام باقر یا امام صادق علیهما السّلام روایت شده که در تفسیر آیه {تجاوز جز بر ستمکاران روا نیست.} فرمود: جز بر فرزندان قاتلان حسین (علیه السلام) روا نیست

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۹۲ - رقم الحدیث الباب: ۱٦]

۲۱۱۹۲- ۱٦- (٤) وَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ أَحَدِهِمَا ع قَالَ: قُلْتُ فَلا عُدْوانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ (٥) قَالَ لَا يَعْتَدِي اللَّهُ عَلَى أَحَدٍ إِلَّا عَلَى نَسْلِ وُلْدِ قَتَلَةِ الْحُسَيْنِ ع.

أَقُولُ: تَقَدَّمَ وَجْهُهُ وَ عِلَّتُهُ (٦) وَ الِاعْتِدَاءُ مَجَازٌ.

ترجمه:

از امام باقر یا امام صادق علیهما السّلام روایت شده که در تفسیر آیه {تجاوز جز بر ستمکاران روا نیست.} فرمود: بر احدی تجاوز نمی کند، جز بر نسل فرزندان قاتلان حسین (علیه السلام).

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۹۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۷]

۲۱۱۹۳- ۱۷- (۷) وَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلى قَرْيَةٍ وَ هِيَ خاوِيَةٌ عَلى عُرُوشِها (۸) قَالَ (۹) إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ نَبِيّاً يُقَالُ لَهُ أَرْمِيَا إِلَى أَنْ قَالَ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ قُلْ لَهُمْ إِنَّ الْبَيْتَ بَيْتُ الْمَقْدِسِ- وَ الْغَرْسَ بَنُو إِسْرَائِيلَ- عَمِلُوا بِالْمَعَاصِي فَلَأُسَلِّطَنَّ عَلَيْهِمْ فِي بَلَدِهِمْ مَنْ يَسْفِكُ دِمَاءَهُمْ وَ يَأْخُذُ أَمْوَالَهُمْ فَإِنْ بَكَوْا إِلَيَّ لَمْ أَرْحَمْ بُكَاءَهُمْ وَ إِنْ دَعَوْنِي لَمْ أَسْتَجِبْ دُعَاءَهُمْ ثُمَ

١- آل عمران ٣- ١٨٣.

٢- تفسير العيّاشىّ ١- ٨٦- ٢١٤.

٣- البقرة ٢- ١٩٣.

٤- تفسير العيّاشىّ ١- ٨٧- ٢١٦.

٥- البقرة ٢- ١٩٣.

٦- تقدم وجهه فى الأحاديث ٤، ٥، ١١، ١٢، ١٣، ١٤ من هذا الباب.

٧- تفسير العيّاشىّ ١- ١٤٠- ٤٦٦.

٨- البقرة ٢- ٢٥٩.

٩- فى المصدر زيادة: أنى يحيى اللّه بعد موتها فقال.

لَأَخْرِبَنَّهَا مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ لَأَعْمُرَنَّهَا فَلَمَّا حَدَّثَهُمُ اجْتَمَعَ الْعُلَمَاءُ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا ذَنْبُنَا نَحْنُ وَ لَمْ نَكُنْ نَعْمَلُ بِعَمَلِهِمْ فَعَاوِدْ لَنَا رَبَّكَ إِلَى أَنْ قَالَ ثُمَّ أَوْحَى اللَّهُ قُلْ لَهُمْ لِأَنَّكُمْ رَأَيْتُمُ الْمُنْكَرَ فَلَمْ تُنْكِرُوهُ فَسَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ بُخْتَ نَصَّرَ- فَصَنَعَ بِهِمْ مَا قَدْ بَلَغَكَ الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (١) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: خداوند پيامبرى را براى بنى اسرائيل فرستاد كه به او ارميا گفته اند، خداوند وحى فرستاد: به ايشان بگو: آن شهر بيت المقدس مى باشد و كشت هايش بنى اسرائيل هستند كه ايشان را از هر بيگانه پاك و خالى گردانده ام و از هر ستمگرى دورشان ساخته ام، تخلّف نموده و مرتكب معصيت ها شدند، پس بر ايشان در شهر و سرزمين خودشان كسى را مسلّط مى كنم كه خونشان را بريزد و ثروتشان را غارت كند، اگر گريه و ناله كنند مورد ترحّم و دلسوزى قرار نگيرند و اگر دعا نمايند و خدا را بخوانند مستجاب نگردد، ايشان و اعمالشان سُست و متزلزل گشته، آن را به مدّت يك صد سال حتماً تخريب مى كنم و سپس آباد و تعمير مى نمايم. امام (عليه السلام)

فرمود: چون پیام وحی الهی را برای بنی اسرائیل بازگو کرد، دانشمندان اظهار ناراحتی نموده و گفتند: ای رسول خدا! گناه ما چیست ؟ با این که ما اعمال و کارهای ایشان را انجام نمی دهیم، به پروردگارت مراجعه کن (که شاید در تصیمیم خود تجدید نظر نماید). پس حضرت ارمیا (علیه السلام) هفت روز روزه گرفت و بر او وحی نیامد. مختصر غذایی خورد و هفت روز دیگر روزه گرفت و چون روز بیست و یکم شد، خداوند وحی فرستاد: حتماً بازگرد و در جریانی که قضا و قدَر من بر آن تعلّق گرفته به من مراجعه منما، وگرنه صورتت را بر پشت بر می گردانم، سپس وحی دیگر فرستاد: به علمای بنی اسرائیل بگو: شما کارهای خلاف و منکر را مشاهده نمودید و انکار نکردید. و خداوند بخت النصر را بر ایشان مسلّط نمود و آنچه را که شنیده ای با ایشان انجام داد.

٦- بَابُ وُجُوبِ إِظْهَارِ الْكَرَاهَةِ لِلْمُنْكَرِ وَ الْإِعْرَاضِ عَنْ فَاعِلِهِ

اشارة

(٣) ٦ بَابُ وُجُوبِ إِظْهَارِ الْكَرَاهَةِ لِلْمُنْكَرِ وَ الْإِعْرَاضِ عَنْ فَاعِلِهِ

ترجمه:

باب واجب بودن اظهار بیزاری از بدی و اعتراض به انجام دهنده آن

[رقم الحديث الكلى: ٢١١٩٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١١٩٤- ١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ص أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ نَلْقَى أَهْلَ الْمَعَاصِي بِوُجُوهٍ مُكْفَهِرَّةٍ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع أَدْنَى الْإِنْكَارِ أَنْ تَلْقَى أَهْلَ الْمَعَاصِي بِوُجُوهٍ مُكْفَهِرَّةٍ (٥)

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه و آله به ما فرمان داد که با اهل گناه با چهره ای درهم کشیده روبه رو شویم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۹۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۱۹۵- ۲- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنِ الْحُسَیْنِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مَهْزِیَارَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَیْدٍ عَنْ دُرُسْتَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِی

ص: ١٤٣

١- تقدم فی الأحادیث ١، ٤، ٨، ٩، ١٠، ١٢ من الباب ٣ من هذه الأبواب.

٢- یأتی فی الحدیث ١٢ من الباب ٣٨، و فی الحدیثین ٥، ٦ من الباب ٣٩، و فی الحدیث ٦ من الباب ٤١. و ما یناسب المقصود فی البابین ١٧، ١٨ من هذه الأبواب.

٣- الباب ٦ فیه حدیثان.

٤- الکافی ٥- ٥٨- ١٠.

٥- التهذیب ٦- ١٧٦- ٣٥٦.

٦- الکافی ٥- ٥٨- ٨.

عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مَلَکَیْنِ إِلَی أَهْلِ مَدِینَةٍ لِیَقْلِبَاهَا عَلَی أَهْلِهَا فَلَمَّا انْتَهَیَا إِلَی الْمَدِینَةِ- فَوَجَدَا فِیهَا رَجُلًا یَدْعُو وَ یَتَضَرَّعُ إِلَی أَنْ قَالَ فَعَادَ أَحَدُهُمَا إِلَی اللَّهِ فَقَالَ یَا رَبِّ إِنِّی انْتَهَیْتُ إِلَی الْمَدِینَةِ- فَوَجَدْتُ عَبْدَکَ فُلَاناً یَدْعُوکَ وَ یَتَضَرَّعُ إِلَیْکَ فَقَالَ امْضِ لِمَا أَمَرْتُکَ بِهِ فَإِنَّ ذَا رَجُلٌ لَمْ یَتَمَعَّرْ (١) وَجْهُهُ غَیْظاً لِی قَطُّ.

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٢).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند دو فرشته را برای اهالی شهری فرستاد که شهر را بر اهالی آن واژگون نمایند. همین که به شهر رسیدند مردی را یافتند که با خدا مناجات و زاری می کرد. یکی از فرشته ها به دیگری گفت: آیا نمی بینی این مرد را، که چگونه خدا را می خواند؟ آن دیگری گفت: بلی او را دیدم، ولی آنچه را که پروردگارم دستور داده است انجام می دهم. (اوّلی) گفت: و لیکن من کاری انجام نمی دهم تا نزد پروردگارم باز گردم، چون بازگشت گفت: پروردگارا! موقعی که به شهر رسیدم، بنده ات فلانی را دیدم که تو را می خواند و به درگاه تو زاری می کرد؛ خداوند فرمود: آنچه را که به تو دستور دادم اجرا کن، چونکه او مردی است که هیچگاه صورت خود را برای من بر نگرداند و اظهار خشم نکرد.

۷- بَابُ وُجُوبِ هَجْرِ فَاعِلِ الْمُنْكَرِ وَ التَّوَصُّلِ إِلَى إِزَالَتِهِ بِكُلِّ وَجْهٍ مُمْكِنٍ

اشارة

(۳) ۷ بَابُ وُجُوبِ هَجْرِ فَاعِلِ الْمُنْكَرِ وَ التَّوَصُّلِ إِلَى إِزَالَتِهِ بِكُلِّ وَجْهٍ مُمْكِنٍ

ترجمه:

باب واجب بودن دور کردن انجام کار های ناشایست و واگذاشتن او به هر صورتی که میشود

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۱۹۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۱۹۶- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ وَ اللَّهِ مَا النَّاصِبُ لَنَا حَرْباً بِأَشَدَّ عَلَيْنَا مَئُونَةً مِنَ النَّاطِقِ عَلَيْنَا بِمَا نَكْرَهُ فَإِذَا عَرَفْتُمْ مِنْ عَبْدٍ إِذَاعَةً فَامْشُوا إِلَيْهِ فَرُدُّوهُ عَنْهَا فَإِنْ قَبِلَ (٥) مِنْكُمْ وَ إِلَّا فَتَحَمَّلُوا عَلَيْهِ بِمَنْ يُثَقِّلُ عَلَيْهِ وَ يَسْمَعُ مِنْهُ فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ يَطْلُبُ الْحَاجَةَ فَيَلْطُفُ فِيهَا حَتَّى تُقْضَى فَالْطُفُوا فِي حَاجَتِي كَمَا تَلْطُفُونَ فِي حَوَائِجِكُمْ فَإِنْ هُوَ قَبِلَ مِنْكُمْ وَ إِلَّا فَادْفِنُوا كَلَامَهُ تَحْتَ أَقْدَامِكُمْ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: بخدا کسی که بجنگ ما برخاسته زحمتش برای ما از کسی که چیزی را که نمیخواهیم از قول ما میگوید بیشتر نیست. چون دانستید کسی (امر امامت و احادیث مخصوص ما را) فاش میکند، نزدش روید و او را از آن بازدارید، اگر پذیرفت چه بهتر و گر نه کسی را که بالاتر از اوست و از او شنوائی دارد بر او تحمیل کنید (تا منعش کند و بازش دارد) همانا مردی از شما مطلوبی که دارد چاره جوئی و لطیفه کاری میکند تا حاجتش بر آورده شود، نسبت بحاجت من هم چاره جوئی کنید چنان که نسبت بحوائج خود میکنید (یعنی با لطائف و حیل او را از فاش کردن اسرار ما باز دارید) اگر از شما پذیرفت چه بهتر و گر نه سخنش را زیر پای خود دفن کنید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۹۷ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۱۹۷- ۲- (٦) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ

ص: ١٤٤

۱- تمعر لونه- تغیر غضبا (الصحاح معر الصحاح ۲- ۸۱۸).

۲- یأتی فی الباب ۷، و فی الحدیث ۵ من الباب ۳۷ من هذه الأبواب.

۳- الباب ۷ فیه ۵ أحادیث.

٤- الکافی ۲- ۲۲۳- ۵، و أورد صدره فی الحدیث ۵ من الباب ۳۲ من هذه الأبواب.

۵- فی الأصلی- قبلوا.

٦- الکافی ۸- ۱۵۸- ۱۵۰.

يَحْيَى عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِيرَةِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَآخُذَنَّ الْبَرِي ءَ مِنْكُمْ بِذَنْبِ السَّقِيمِ وَ لِمَ لَا أَفْعَلُ وَ يَبْلُغُكُمْ عَنِ الرَّجُلِ مَا يَشِينُكُمْ وَ يَشِينُنِي فَتُجَالِسُونَهُمْ وَ تُحَدِّثُونَهُمْ فَيَمُرُّ بِكُمُ الْمَارُّ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ شَرٌّ مِنْ هَذَا فَلَوْ أَنَّكُمْ إِذَا بَلَغَكُمْ عَنْهُ مَا تَكْرَهُونَ زَبَرْتُمُوهُمْ وَ نَهَيْتُمُوهُمْ كَانَ أَبَرَّ بِكُمْ وَ بِي.

ترجمه:

از حارث بن مغیره گوید امام صادق (علیه السلام) فرمود: من بیگناهان شما را بتقصیر بیماران شما مسئول سازم و مؤاخذه کنم و چرا چنین نکنم ؟ بشما از کردار مردی از شماها چیزی میرسد که مایه نکوهش و زشتی و چرکینی شماها و منست و باز هم با او و همگنانش نشست و برخاست میکنید و سخن و حدیث میگوئید و کسی بشماها گذر میکند و میگوید اینها که با آن مرد نابکار نشسته اند از او بدترند و اگر چنانچه وقتی بشما از طرف این گونه افراد کردار و گفتار بدی میرسد آنها را از خود برانید و به آنها درشتی کنید و آنها را باز دارید برای شماها و برای من بهتر باشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۱۹۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۱۹۸- ۳- (۱) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ خَطَّابِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِيرَةِ أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ لَهُ لَأَحْمِلَنَّ ذُنُوبَ سُفَهَائِكُمْ عَلَى عُلَمَائِكُمْ إِلَى أَنْ قَالَ مَا يَمْنَعُكُمْ إِذَا بَلَغَكُمْ عَنِ الرَّجُلِ مِنْكُمْ مَا تَكْرَهُونَ وَ مَا يَدْخُلُ عَلَيْنَا بِهِ الْأَذَى أَنْ تَأْتُوهُ فَتُؤَنِّبُوهُ وَ تُعَذِّلُوهُ وَ تَقُولُوا لَهُ قَوْلًا بَلِيغاً قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِذاً لَا يَقْبَلُونَ مِنَّا قَالَ اهْجُرُوهُمْ وَ اجْتَنِبُوا مَجَالِسَهُمْ.

وَ رَوَاهُ ابْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الْمَشِيخَةِ لِلْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِيرَةِ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

حارث بن مغیره گوید: در راه مدینه امام صادق (علیه السلام) بمن برخورد و فرمود کیست ؟ آیا حارثی ؟گفتم آری فرمود هلا من راستی که گناه بی خردان شما را بگردن علمای شما می اندازم،

سپس گذشت و رفت من خدمت او رفتم و اجازه شرفیابی خواستم و نزد آن حضرت رفتم و گفتم به من برخوردی و فرمودی هر آینه گناه بی خردان شما را بگردن علمای شما بیندازم از این بیان شما مرا نگرانی بزرگی دست داده است. فرمود آری چون از مردی بشما خبر رسد آنچه را بد دارید و آنچه را مایه آزار ما می شود شما را چه مانعی است که نزد او بروید و او را سرزنش و توبیخ کنید و هر چه باید باو بگوئید من عرض کردم قربانت در این صورت از ما پیروی نکنند و از ما نپذیرند در پاسخ فرمود شما هم آن ها را ترك کنید و از مجالس آنها کناره بگیرید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۱۹۹ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۱۹۹- ٤- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع لِقَوْمٍ مِنْ أَصْحَابِهِ إِنَّهُ قَدْ حَقَّ لِی أَنْ آخُذَ الْبَرِی ءَ مِنْکُمْ بِالسَّقِیمِ وَ کَیْفَ لَا یَحِقُّ لِی ذَلِکَ وَ أَنْتُمْ یَبْلُغُکُمْ عَنِ الرَّجُلِ مِنْکُمُ الْقَبِیحُ فَلَا تُنْکِرُونَ عَلَیْهِ وَ لَا تَهْجُرُونَهُ وَ لَا تُؤْذُونَهُ حَتَّی یَتْرُکَ.

وَ رَوَاهُ الْمُفِیدُ فِی الْمُقْنِعَةِ أَیْضاً مُرْسَلًا (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: من حق دارم که بی گناه شما را به خاطر گناه کارتان مؤاخذه کنم؛ چگونه چنین حقّی نداشته باشم، حال آن که درباره کار زشت یکی از افراد خود خبردار می شوید، امّا به او اعتراض نمی کنید و از او دوری نمی نمایید و اذیّتش نمی کنید تا از کار زشتش دست بردارد؟!

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۰۰ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۲۰۰- ۵- (۵) وَ فِی الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ بِالْإِسْنَادِ الآتِی (٦) عَنْ

١- الكافی ٨- ١٦٢- ١٦٩.

٢- مستطرفات السرائر ٨٨- ٣٩.

٣- التهذیب ٦- ١٨١- ٣٧٥.

٤- المقنعة ١٢٩.

٥- أمالی الطوسیّ ٢- ٢٧٥.

٦- یأتی فی الفائدة الثانیة من الخاتمة برقم (٥٠).

هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَوْ أَنَّكُمْ إِذَا بَلَغَكُمْ عَنِ الرَّجُلِ شَیْ ءٌ تَمَشَّیْتُمْ إِلَیْهِ فَقُلْتُمْ یَا هَذَا إِمَّا أَنْ تَعْتَزِلَنَا وَ تَجْتَنِبَنَا وَ إِمَّا أَنْ تَكُفَّ عَنْ هَذَا فَإِنْ فَعَلَ وَ إِلَّا فَاجْتَنِبُوهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (١) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٢).

/و.

ترجمه:

هشام گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: اگر از مردی چیزی [نادرست] به شما رسید که به سوی او رهنمون شدید پس بگویید: ای مرد یا از ما دوری می گزینی و کناره می گیری یا دست از ما برمی داری. اگر چنین کرد [که چه بهتر] وگرنه او را از خود دور کنید.

٨- بَابُ وُجُوبِ الْغَضَبِ لِلَّهِ بِمَا غَضِبَ بِهِ لِنَفْسِهِ

اشارة

(٣) ٨ بَابُ وُجُوبِ الْغَضَبِ لِلَّهِ بِمَا غَضِبَ بِهِ لِنَفْسِهِ

ترجمه:

باب واجب بودن غضب برای خدا همانگونه که برای خود غضب می کند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۲۰۱- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ بِشْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِی عِصْمَةَ قَاضِی مَرْوَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع فِی حَدِیثٍ قَالَ: أَوْحَی اللَّهُ إِلَی شُعَیْبٍ النَّبِیِّ ع- أَنِّی مُعَذِّبٌ مِنْ قَوْمِکَ مِائَةَ أَلْفٍ أَرْبَعِینَ أَلْفاً مِنْ شِرَارِهِمْ وَ سِتِّینَ أَلْفاً مِنْ خِیَارِهِمْ فَقَالَ ع یَا رَبِّ هَؤُلَاءِ الْأَشْرَارُ فَمَا بَالُ الْأَخْیَارِ فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیْهِ دَاهَنُوا أَهْلَ الْمَعَاصِی وَ لَمْ یَغْضَبُوا لِغَضَبِی.

ترجمه:

حضرت باقر علیه السّلام فرمود: خداوند متعال به شعیب نبی علیه السلام وحی کرد که من صد هزار از قوم تو را عذاب می کنم، چهل هزار نفر از بدان آنها و شصت هزار نفر از خوبان آنها. شعیب گفت: بار پروردگارا! نیکان را چرا عذاب می کنی؟ خداوند عزوجل بدو وحی فرمود: برای اینکه با معصیت کاران معاشرت کردند و به خاطر خشم من بر آنان خشم نگرفتند. -

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۰۲ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۲۰۲- ۲- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ خُلُقَانِ مِنْ خُلُقِ اللَّهِ فَمَنْ نَصَرَهُمَا نَصَرَهُ اللَّهُ وَ مَنْ خَذَلَهُمَا خَذَلَهُ اللَّهُ.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (٦) وَ کَذَا الَّذِی قَبْلَهُ.

ترجمه:

یعقوب بن یزید در روایت مرفوعه ای گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: امر به معروف و نهی از منکر، دو مخلوق از مخلوقات الهی هستند؛ هرکس آن دو را یاری کند خدا او را عزیز می گرداند، و هرکس آن دو را خوار نماید خدا نیز آن شخص را خوار خواهد کرد.

١- تقدم ما يدلّ على بعض المقصود فى البابين ١، ٤ من هذه الأبواب.

٢- يأتى فى الأبواب ٨، ١٥، ١٧، ٣٧، ٣٨ من هذه الأبواب.

٣- الباب ٨ فيه ٤ أحاديث.

٤- الكافى ٥- ٥٥- ١، و التهذيب ٦- ١٨٠- ٣٧٢، و أورده فى الحديث ٦ من الباب ٢، و أورد صدره فى الحديث ٦ من الباب ١، و قطعة منه فى الحديث ١ من الباب ٣ من هذه الأبواب.

٥- الكافى ٥- ٥٩- ١١، و أورده فى الحديث ٢٠ من الباب ١ من هذه الأبواب.

٦- التهذيب ٦- ١٧٧- ٣٥٧.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٠٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٢٠٣- ٣- (١) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع قَالَ: قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ ع يَا رَبِّ- مَنْ أَهْلُكَ الَّذِينَ تُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ الطَّاهِرَةُ قُلُوبُهُمْ وَ الْبَرِيئَةُ أَيْدِيهِمُ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ جَلَالِي ذِكْرَ آبَائِهِمْ إِلَى أَنْ قَالَ وَ الَّذِينَ يَغْضَبُونَ لِمَحَارِمِي إِذَا اسْتُحِلَّتْ مِثْلَ النَّمِرِ إِذَا جُرِحَ.

ترجمه:

امام سجاد علیه السلام فرمود: موسی به خداوند عرض کرد: خداوندا، چه کسانی هستند که تو آنها را در روز قیامت که به جز سایهٔ تو سایه ای نیست، آنها را در سایه عرشت قرار می دهی ؟ خداوند فرمود: ای موسی، آنها کسانی هستند که قلبشان پاك است و دستانشان از گناه بری است. و جلال و عظمت مرا مانند جلال و عظمت پدران خود یاد می کنند و به طاعت من پناه می آورند مانند رغبت طفل صغیر به نوشیدن شیر مادر. و آنها به مساجد من پناه می برند مانند پناه بردن مرغان به آشیانه های خود و از حرامها خشمناك می شوند مانند خشمناك شدن پلنگ. زخم خورده خشمگین گردند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۰٤ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۲۰٤- ٤- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ السَّعْدَآبَادِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیِّ عَنْ عَبْدِ الْعَظِیمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْحَسَنِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ ع قَالَ: دَخَلَ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ ع عَلَی هَارُونَ الرَّشِیدِ- وَ قَدِ اسْتَخَفَّهُ الْغَضَبُ عَلَی رَجُلٍ فَأَمَرَ أَنْ یُضْرَبَ ثَلَاثَةَ حُدُودٍ فَقَالَ إِنَّمَا تَغْضَبُ لِلَّهِ فَلَا تَغْضَبْ لَهُ بِأَکْثَرَ مِمَّا غَضِبَ لِنَفْسِهِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۳) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٤).

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: در حالی به مجلس هارون الرشید وارد شدم که خشم، او نسبت به فردی وی را سخت بی قرار کرده بود. به او گفتم: اگر تو به خاطر خدا خشمگین شدی، نباید خشم تو پیش از خشم خداوند نسبت به او باشد.

۹- بَابُ وُجُوبِ أَمْرِ الْأَهْلِینَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهْیِهِمْ عَنِ الْمُنْکَرِ

اشارة

(٥) ٩ بَابُ وُجُوبِ أَمْرِ الْأَهْلِينَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهْيِهِمْ عَنِ الْمُنْكَرِ

ترجمه:

باب واجب بودن امر به معروف و نهی از منکر اهل خود

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٠٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٢٠٥- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ١٤٧

١- المحاسن ١٦- ٤٥.

٢- أمالى الصدوق ٢٧- ٢.

٣- تقدم فى الحديثين ٧، ١٢ من الباب ٣، و فى البابين ٦، ٧ من هذه الأبواب، و فى الأحاديث ١، ١٤، ٢٠ من الباب ٥٣ من أبواب جهاد النفس.

٤- يأتى ما يدلّ على بعض المقصود فى الأبواب ١٥، ١٧، ١٨ من هذه الأبواب.

٥- الباب ٩ فيه ٣ أحاديث.

٦- الكافى ٥- ٦٢- ١، و التهذيب ٦- ١٧٨- ٣٦٤.

مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُذَافِرٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى مَوْلَى آلِ سَامٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ ناراً (١) جَلَسَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَبْكِى وَ قَالَ أَنَا عَجَزْتُ عَنْ نَفْسِى كُلِّفْتُ أَهْلِى فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص- حَسْبُكَ أَنْ تَأْمُرَهُمْ بِمَا تَأْمُرُ بِهِ نَفْسَكَ وَ تَنْهَاهُمْ عَمَّا تَنْهَى عَنْهُ نَفْسَكَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: هنگامی که این آیه نازل شد: (ای کسانی که ایمان آورده اید خود و خانواده تان را از آتش جهنم حفظ کنید) مردی از مسلمانان نشست و شروع به گریه کرد؛ و گفت: من نسبت به خودم عاجزم حال نسبت به خانواده ام هم تکلیف شده ام؟ رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: همین مقدار تو را کفایت می کند که آنها را امر کنی به آنچه خودت را به آن امر می نمایی و نهیشان کنی از آنچه خودت را از آن نهی می نمایی.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۰۶ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۲۰۶- ۲- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ ناراً (۳) قُلْتُ كَيْفَ أَقِيهِمْ قَالَ تَأْمُرُهُمْ بِمَا أَمَرَ اللَّهُ وَ تَنْهَاهُمْ عَمَّا نَهَاهُمُ اللَّهُ فَإِنْ أَطَاعُوكَ كُنْتَ قَدْ وَقَيْتَهُمْ وَ إِنْ عَصَوْكَ كُنْتَ قَدْ قَضَيْتَ مَا عَلَيْكَ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (٤) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

ابو بصیر گوید: از حضرتش در مورد آیه ای که می فرماید: «خود و خانواده تان را از آتش حفظ کنید» پرسیدم: گفتم: چگونه خانواده ام را حفظ کنم ؟ فرمود: هرچه را که خدا دستور داده است به آنها دستور بدهی، و از هر آن چه که خداوند نهی کرده است نیز بازشان بداری. اگر از تو اطاعت کردند، آنها را حفظ کرده ای و اگر اطاعت نکردند نیز وظیفه ات را انجام داده ای.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۰۷ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۲۰۷- ۳- (۵) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ ناراً (٦) كَيْفَ نَقِي أَهْلَنَا قَالَ تَأْمُرُونَهُمْ وَ تَنْهَوْنَهُمْ.

الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَیْدٍ عَنْ زُرْعَةَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ وَ ذَکَرَ الْحَدِیثَ (۷) وَ الَّذِی قَبْلَهُ

۱- التحریم ٦٦- ٦.

۲- الکافی ٥- ٦۲- ۲، و الزهد ۱۷- ۳٦، و تفسیر القمّیّ ۲- ۳۷۷.

۳- التحریم ٦٦- ٦.

٤- التهذیب ٦- ۱۷۹- ۳٦٥.

٥- الکافی ٥- ٦۲- ۳.

٦- التحریم ٦٦- ٦.

۷- الزهد- ۱۷- ۳٦.

وَ رَوَاهُ عَلِیُّ بْنُ إِبْرَاهِیمَ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِیسَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ سَعِیدٍ (۱) وَ کَذَا الَّذِی قَبْلَهُ أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ عُمُوماً (۲) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۳).

ترجمه:

ابو بصیر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: «خود و خانواده تان را از آتش حفظ کنید» پرسیدم که چگونه خانوادهٔ مان را حفظ کنیم ؟ فرمود: آنها را امر (به معروف) و نهی (از منکر) کنید.

۱۰- بَابُ وُجُوبِ الْإِتْیَانِ بِمَا یَأْمُرُ بِهِ مِنَ الْوَاجِبَاتِ وَ تَرْکِ مَا یَنْهَی عَنْهُ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ

اشارة

(٤) ۱۰ بَابُ وُجُوبِ الْإِتْیَانِ بِمَا یَأْمُرُ بِهِ مِنَ الْوَاجِبَاتِ وَ تَرْکِ مَا یَنْهَی عَنْهُ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ

ترجمه:

باب واجب بودن عمل به انچه امر می کند به واجبات و ترک کند آنچه نهی می کند از حرام ها

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲۰۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۲۰۸- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِهِ تَعَالَى فَلَمَّا نَسُوا ما ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ (٦) قَالَ كَانُوا ثَلَاثَةَ أَصْنَافٍ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ أَمَرُوا فَنَجَوْا وَ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ لَمْ يَأْمُرُوا فَمُسِخُوا ذَرّاً وَ صِنْفٌ لَمْ يَأْتَمِرُوا وَ لَمْ يَأْمُرُوا فَهَلَكُوا.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ نَحْوَهُ (۷).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام)_ درباره آیه «چون اندرزی را که به آنها داده شده بود از یاد بردند ..... » فرمود: آنها سه گروه بودند: گروهی که هم خود فرمان [خدا را درباره خودداری از صید ماهی] اطاعت کردند و هم [به دیگران] فرمان دادند، اینها نجات یافتند؛ گروهی که فرمان بردند (به امر الهی عمل کردند) اما [دیگران را به خودداری از صید] فرمان ندادند، اینها به شکل مورچه، مسخ شدند؛ و گروهی که نه خود فرمان بردند و نه [دیگران را] فرمان دادند، اینها هلاك گشتند

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲۰۹ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۲۰۹- ۲- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: فِي وَصِيَّتِهِ لِوَلَدِهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ يَا بُنَيَّ اقْبَلْ مِنَ

١- تفسير القمّيّ ٢- ٢٧٧.

٢- تقدم فى الباب ١ من هذه الأبواب.

٣- يأتى فى البابين ١٩، ٢٠ من هذه الأبواب.

٤- الباب ١٠ فيه ١٢ حديثا.

٥- الكافى ٨- ١٥٨- ١٥١.

٦- الأعراف ٧- ١٦٥.

٧- الخصال ١٠٠- ٥٤.

٨- الفقيه ٤- ٣٨٧- ٥٨٣٤.

الْحُكَمَاءِ مَوَاعِظَهُمْ وَ تَدَبَّرْ أَحْكَامَهُمْ وَ كُنْ آخَذَ النَّاسِ بِمَا تَأْمُرُ بِهِ وَ أَكَفَّ النَّاسِ عَمَّا تَنْهَى عَنْهُ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ تَكُنْ مِنْ أَهْلِهِ فَإِنَّ اسْتِتْمَامَ الْأُمُورِ عِنْدَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ.

ترجمه:

حضرت على (عليه السلام) در وصيتش به فرزندش محمد بن الحنفية فرمود: فرزند عزيزم، پندهاى حكيمان را بپذير، و در احكامشان تدبّر كن، و بيش از ساير مردم اوامر خود را بكار بند، و افزون از ساير مردم از ارتكاب آنچه نهى كرده اى خودداری كن و مردم را بكار پسنديده بفرماى تا خود از اهل آن باشى، زيرا بكمال رسيدن امور نزد خداوند تبارك و تعالى با امر بمعروف و نهى از منكر است

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢١٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٢١٠- ٣- (١) وَ فِي الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّمَا يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَى

عَنِ الْمُنْكَرِ مَنْ كَانَتْ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ عَامِلٌ (۲) بِمَا يَأْمُرُ بِهِ تَارِكٌ لِمَا يَنْهَى عَنْهُ عَادِلٌ فِيمَا يَأْمُرُ عَادِلٌ فِيمَا يَنْهَى رَفِيقٌ فِيمَا يَأْمُرُ رَفِيقٌ فِيمَا يَنْهَى.

ترجمه:

امام ششم (علیه السلام) فرمود: همانا امر بمعروف و نهی از منکر کند، کسی که سه خصلیت در او باشد بدان چه امر کند و نهی نماید خود دانا و عمل کننده باشد در مورد امر و نهی خود میانه رو و عادل باشد، در امر و نهی خود رفق و مدارا کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۱۱ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۲۱۱- ٤- (۳) وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ ع بِمَ يُعْرَفُ النَّاجِی فَقَالَ مَنْ كَانَ فِعْلُهُ لِقَوْلِهِ مُوَافِقاً فَهُوَ نَاجٍ وَ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِعْلُهُ لِقَوْلِهِ مُوَافِقاً فَإِنَّمَا ذَلِكَ مُسْتَوْدَعٌ.

ترجمه:

از امام صادق (علیه السلام) پرسیده شد: نشانهٔ پیروزمند چیست؟ فرمود: هر کس کردارش موافق گفتارش باشد، او پیروزمند است، و هر که کردارش موافق گفتارش نباشد دیانتی عاریه ای و لرزان دارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۱۲ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۲۱۲- ۵- (٤) وَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْرُورٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع فِی حَدِيثٍ وَصْفِ الْمُؤْمِنِ وَ الْمُنَافِقِ قَالَ وَ الْمُنَافِقُ يَنْهَى وَ لَا يَنْتَهِی وَ يَأْمُرُ بِمَا لَا يَأْتِی.

ترجمه:

امام زین العابدین (علیه السلام) (درباره وصف مؤمن و منافق) فرمودند: منافق از بدی باز می دارد، امّا خود باز نمی ایستد و به کارهایی فرمان می دهد که خود عمل نمی کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۱۳ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۲۱۳- ٦- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ

ص: ۱۵۰

۱- الخصال ۱۰۹- ۷۹، و أورده عن الکافی فی الحدیث ۱۰ من الباب ۲ من هذه الأبواب.

۲- فی نسخة- عالم (هامش المخطوط).

۳- أمالی الصدوق ۲۹۳- ۷.

٤- أمالی الصدوق ۳۹۹- ۱۲، و أورده عن الکافی فی الحدیث ۱۱ من الباب ٤۹ و صدره عن کتب أخری فی الحدیث ۱۲ من الباب ٤ من أبواب جهاد النفس.

٥- نهج البلاغة ۳- ١٦٦- ۷۳.

الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَاماً فَعَلَيْهِ أَنْ يَبْدَأَ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ لْيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) می فرماید: هر که خود را در مقام پیشوایی مردم قرار دهد باید پیش از تعلیم دیگران، به تعلیم خود بپردازد و پیش از آنکه به زبانش تربیت کند، با رفتار خود تربیت نماید و کسی که آموزگار و مربّی خود باشد بیشتر سزاوار بزرگداشت است تا آن که آموزگار و مربی دیگران است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۱٤ - رقم الحدیث الباب: ۷]

٢١٢١٤- ٧- (١) قَالَ وَ قَالَ ع لِرَجُلٍ سَأَلَهُ أَنْ يَعِظَهُ لَا تَكُنْ مِمَّنْ يَرْجُو الآخِرَةَ بِغَيْرِ الْعَمَلِ إِلَى أَنْ قَالَ يَنْهَى وَ لَا يَنْتَهِي وَ يَأْمُرُ بِمَا لَا يَأْتِي الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) در پاسخ مردی که از او خواسته بود اندرزش دهد، چنین فرمود: همانند آن کس مباش که بی آنکه کاری کرده باشد به آخرت امید می بندد ....دیگران را راه می نماید ولی خود را به گمراهی می کشد. می خواهد که همگان فرمانبردار او باشند و حال آنکه، خود همواره راه عصیان در پیش می گیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢١٥ - رقم الحدیث الباب: ٨]

٢١٢١٥- ٨- (٢) قَالَ وَ قَالَ ع (وَ أْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ ائْتَمِرُوا بِهِ) (٣) وَ انْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تَنَاهَوْا عَنْهُ وَ إِنَّمَا أُمِرْنَا (٤) بِالنَّهْيِ بَعْدَ التَّنَاهِي.

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: دیگران را از منکر نهی کنید و خود نیز از ارتکاب به آن بپرهیزید، زیرا مسئولید اول خود از گناه کناره گیری کنید سپس دیگران را از آن نهی نمایید

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢١٦ - رقم الحدیث الباب: ٩]

٢١٢١٦- ٩- (٥) قَالَ وَ قَالَ ع فِي خُطْبَةٍ لَهُ فَإِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ظَهَرَ الْفَسَادُ فَلَا مُنْكِرٌ مُغَيِّرٌ وَ لَا زَاجِرٌ مُزْدَجِرٌ لَعَنَ اللَّهُ الآمِرِينَ بِالْمَعْرُوفِ التَّارِكِينَ لَهُ وَ النَّاهِينَ عَنِ الْمُنْكَرِ الْعَامِلِينَ بِهِ.

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود:

فساد آشکار شد، نه کسی باقی مانده که کار زشت را دگرگون کند، و نه کسی که از نافرمانی و معصیت باز دارد لع_ن_ت خ_دا ب_ر آن_ان باد که به معروف امر می کنند و خود آن را وامی گذارند و از منکر نهی می کنند و خود بدان دست می یازند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۱۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۲۱۷- ۱۰- (٦) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّيْلَمِيُّ فِي الْإِرْشَادِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص قَالَ: قِيلَ لَهُ لَا نَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ حَتَّى نَعْمَلَ بِهِ كُلِّهِ وَ لَا نَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ حَتَّى نَنْتَهِيَ عَنْهُ كُلِّهِ فَقَالَ لَا بَلْ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ إِنْ لَمْ تَعْمَلُوا بِهِ كُلِّهِ وَ انْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ إِنْ لَمْ تَنْتَهُوا عَنْهُ كُلِّهِ.

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) وقتی به ایشان عرض شد: ما تنها به چیزهایی امر و نهی می کنیم که خودمان به طور کامل آنها را رعایت کنیم فرمود: نه، بلکه به خوبیها فرمان دهید هر چند خودتان به همه آنها عمل نکنید و از زشتیها باز دارید، گرچه خود از همه آنها خودداری نورزید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۱۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۲۱۸- ۱۱- (۷) قَالَ وَ قَالَ ص رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي إِلَى السَّمَاءِ قَوْماً تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ ثُمَّ تُرْمَى

۱- نهج البلاغة ۳- ۱۸۹- ۱۵۰.

۲- نهج البلاغة ۱- ۲۰۲- ۱۰۱ ذیل خطبة ۱۰۱.

۳- لیس فی المصدر.

٤- فی المصدر- أمرتم.

٥- نهج البلاغة ٢- ١٧- ١٢٥.

٦- إرشاد القلوب ١٤.

٧- إرشاد القلوب ١٦.

فَقُلْتُ يَا جَبْرَئِيلُ مَنْ هَؤُلَاءِ فَقَالَ خُطَبَاءُ أُمَّتِکَ يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ يَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ وَ هُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ أَ فَلَا يَعْقِلُونَ.

ترجمه:

پیامبر «صلی الله علیه وآله و سلم» می فرمایند: در آن شب که مرا در آسمان سیر دادند، گروهی را دیدم که لبهای آنان را با قیچیهای آتشین می برند و پرتاب می کنند. گفتم: ای جبرئیل! اینان کیانند؟ گفت: خطیبان و واعظان امت تواند که مردمان را به نیکوکاری فرا می خوانند و خود را فراموش می کنند، در حالی که قرآن را می خوانند و در آن نمی اندیشند.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢١٩ - رقم الحدیث الباب: ١٢]

٢١٢١٩- ١٢- (١) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِی الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادِهِ الآتِی (٢) عَنْ أَبِی ذَرٍّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِی وَصِيَّتِهِ لَهُ قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ يَطَّلِعُ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ- إِلَى قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَيَقُولُونَ مَا أَدْخَلَكُمُ النَّارَ وَ إِنَّمَا دَخَلْنَا الْجَنَّةَ بِفَضْلِ تَعْلِيمِكُمْ وَ تَأْدِيبِكُمْ فَيَقُولُونَ إِنَّا كُنَّا نَأْمُرُكُمْ بِالْخَيْرِ وَ لَا نَفْعَلُهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (٣).

ترجمه:

رسول اکرم (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: ای اباذر، در قیامت گروهی از اهل بهشت به گروهی از اهل دوزخ اشراف می یابند. به آنان می گویند: چه چیز شما را وارد آتش نموده است، با آن که ما

در پرتو تعلیم و تادیب شما داخل بهشت شده ایم؟ پاسخ می دهند که ما شما را به خوبی و درستکاری امر می نمودیم، ولی خودمان عمل نمی کردیم.

۱۱- بَابُ تَحْرِيمِ إِسْخَاطِ الْخَالِقِ فِی مَرْضَاةِ الْمَخْلُوقِ حَتَّى الْوَالِدَيْنِ وَ وُجُوبِ الْعَكْسِ

اشارة

(٤) ۱۱ بَابُ تَحْرِيمِ إِسْخَاطِ الْخَالِقِ فِی مَرْضَاةِ الْمَخْلُوقِ حَتَّى الْوَالِدَيْنِ وَ وُجُوبِ الْعَكْسِ

ترجمه:

باب حرام بودن کسب غضب خداوند درجهت رضایت مخلوق حتی والدین و واجب بودن برعکس آن

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲۲۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۲۲۰- ۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع لَا دِينَ لِمَنْ دَانَ بِطَاعَةِ مَنْ عَصَى اللَّهَ وَ لَا دِينَ لِمَنْ دَانَ بِفِرْيَةٍ بَاطِلٍ عَلَى اللَّهِ وَ لَا دِينَ لِمَنْ دَانَ بِجُحُودِ شَیْ ءٍ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هر که ملتزم به اطاعت از معصیت کار شود، دین ندارد، هر که ملتزم به نسبت دروغ و باطلی به خدا شود، دین ندارد و هرکه ملتزم به انکار آیه ای از آیات خدا شود دین ندارد .

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲۲۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۲۲۱- ۲- (٦) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ

۱- أمالی الطوسیّ ۲- ۱٤۰.

۲- یأتی فی الفائدة الثانیة من الخاتمة رقم (٤۹).

۳- تقدم فی الحدیث ۱۹ من الباب ۲۱، و فی الحدیث ۱ من الباب ۳۷، و فی الباب ۳۸ من أبواب جهاد النفس، و فی الحدیث ۷ من الباب ۱ من أبواب أحکام العشرة. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیث ٦ من الباب ٤۱ من هذه الأبواب.

٤- الباب ۱۱ فیه ۱۲ حدیثا.

٥- الکافی ۲- ۳۷۳- ٤.

٦- الکافی ۲- ۳۷۲- ۲ و الکافی ٥- ٦۲- ۱.

إِسْمَاعِیلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع (۱) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ طَلَبَ مَرْضَاةَ النَّاسِ بِمَا یُسْخِطُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ کَانَ حَامِدُهُ مِنَ النَّاسِ ذَامّاً وَ مَنْ آثَرَ طَاعَةَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِغَضَبِ النَّاسِ کَفَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَدَاوَةَ کُلِّ عَدُوٍّ وَ حَسَدَ کُلِّ حَاسِدٍ وَ بَغْیَ کُلِّ بَاغٍ وَ کَانَ اللَّهُ لَهُ نَاصِراً وَ ظَهِیراً.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: هرکه خشنودی و ستایش مردم را با چیزی طلبد که خدا را ناخشنود می کند، همان ستایندگان او، نکوهشگر او خواهند شد و هرکه طاعت خدا را بر خشم مردم ترجیح دهد، خداوند او را از دشمنیِ هر دشمنی و حسادتِ هر حسودی و تجاوزِ هر تجاوزگری نگه دارد و خداوند عزّ و جلّ یاور و پشتیبان او باشد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۲۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۲۲۲- ۳- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِی قُرَّةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَتَبَ رَجُلٌ إِلَی الْحُسَيْنِ ع عِظْنِی بِحَرْفَيْنِ فَكَتَبَ إِلَيْهِ مَنْ حَاوَلَ أَمْراً بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ كَانَ أَفْوَتَ لِمَا يَرْجُو وَ أَسْرَعَ لِمَجِی ءِ مَا يَحْذَرُ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: مردی بحسين (عليه السلام) نوشت: مرا با دو حرف پند بده ؟ آن حضرت در جواب نوشت: هر كه امری را با نافرمانی خدا بجويد آنچه اميد دارد زودتر از دستش برود، و از آنچه ميگريزد زودتر بسرش آيد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۲۳ - رقم الحديث الباب:٤]

۱٤- ۲۱۲۲۳- ٤- (٤) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ السَّكُونِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَرْضَی سُلْطَاناً جَائِراً بِسَخَطِ اللَّهِ خَرَجَ مِنْ دِينِ اللَّهِ.

ترجمه:

پيامبر (صلی الله عليه وآله و سلم) می فرمايند: آنكه حاكمی ستمگر را با خشمگين كردن خداوند راضی كند، از دين خداوند خارج شده است

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۲٤ - رقم الحديث الباب: ۵]

۱٤- ۲۱۲۲٤- ۵- (۵) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ طَلَبَ مَرْضَاةَ النَّاسِ بِمَا يُسْخِطُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ كَانَ حَامِدُهُ مِنَ النَّاسِ ذَامّاً.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ

ص: ۱۵۳

۱- فی نسخة من التهذیب عن أبی عبد اللّه (ع)

۲- التهذیب ٦- ۱۷۹- ۳٦٦.

۳- الکافی ۲- ۳۷۳- ۳.

٤- الکافی ۲- ۳۷۳- ٥.

٥- الکافی ۲- ۳۷۲- ۲ و الکافی ٥- ٦۳- ۳.

أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِیرَةِ عَنِ السَّکُونِیِّ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: هرکه خشنودی و ستایش مردم را با چیزی طلبد که خدا را ناخشنود می کند، همان ستایندگان او، نکوهشگر او خواهند شد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۲٥ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۲۲٥- ٦- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ یَحْیَی (۳) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تُسْخِطُوا اللَّهَ بِرِضَا أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ وَ لَا تَتَقَرَّبُوا إِلَی النَّاسِ بِتَبَاعُدٍ مِنَ اللَّهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خدا را با خشنود کردن یکی از افراد خلقش خشمگین مسازید. و با دور شدن از خدا به مردم تقرّب مجوئید

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۲٦ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۲۲٦- ۷- (٤) قَالَ وَ مِنْ أَلْفَاظِ رَسُولِ اللَّهِ ص لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِی مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ.

وَ رَوَاهُ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ مُرْسَلًا عَنْ عَلِیٍّ ع (٥).

ترجمه:

از سخنان پيامبر صليي الله عليه و آله كه مى فرمايند: طاعتى نباشد براى مخلوق در نافرمانى خالق.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۲۷ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۲۲۷- ۸- (٦) وَ فِی عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدِهِ السَّابِقَةِ فِی إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (۷) عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِیٍّ ع قَالَ: لَا دِينَ لِمَنْ دَانَ بِطَاعَةِ مَخْلُوقٍ فِی مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ.

ترجمه:

امام رضا (عليه السلام) از پدرشان امام على (عليه السلام) مى فرمايد: كسى كه اطاعت مخلوق را در معصيت خالق آئين خود قرار دهد، دين ندارد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۲۸ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۲۲۸- ۹- (۸) وَ بِإِسْنَادٍ يَأْتِی فِی فِعْلِ الْمَعْرُوفِ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ (۹) عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَرْضَى سُلْطَاناً بِمَا أَسْخَطَ اللَّهَ خَرَجَ مِنْ دِينِ اللَّهِ.

ترجمه:

امام رضا (عليه السلام) از پدرانشان عليهماالسلام فرمود: پيامبر صلى الله عليه و آله ميفرمايند: هركه براى خشنودىِ فرمانروايى، خدا را ناخشنود سازد، از دين خدا خارج شده است .

١- الخصال ٣- ٦.

٢- الفقيه ٤- ٤٠٣- ٥٨٦٨.

٣- فى المصدر زيادة- عن أبى الصباح الكنانىّ.

٤- الفقيه ٤- ٣٨١- ٥٨٣٢، و أورده عن المعتبر فى الحديث ٧ من الباب ٥٩ من أبواب وجوب الحجّ.

٥- نهج البلاغة ١٩٣- ١٦٥ حكمه ١٦٥. الكافى- ١٧٥- ١٧.

٦- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٤٣- ١٤٩.

٧- تقدم فى الحديث ٤ من الباب ٥٤ من أبواب الوضوء.

٨- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٦٩- ٣١٨.

٩- يأتى فى الحديث ٦ من الباب ٣ من أبواب فعل المعروف.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٢٩ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٢٢٩- ١٠- (١) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ الرِّضَا ع فِى كِتَابِهِ إِلَى الْمَأْمُونِ قَالَ: وَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ وَاجِبٌ وَ إِنْ كَانَا مُشْرِكَيْنِ وَ لَا طَاعَةَ لَهُمَا فِى مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ وَ لَا لِغَيْرِهِمَا فَإِنَّهُ لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِى مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ.

وَ فِى الْخِصَالِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع فِى حَدِيثِ شَرَائِعِ الدِّينِ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) در نامه به مأمون نوشتند: و نیکی به پدر و مادر واجب است، هر چند آندو مشرک باشند، و اطاعتی از آنها و از غیر آنها در معصیت الهی نیست زیرا هیچ طاعتی از مخلوق در نافرمانی خالق نیست!

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۳۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۲۳۰- ۱۱- (۳) وَ فِی کِتَابِ التَّوْحِیدِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَحْمَدَ الدَّقَّاقِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ الْبَرْمَکِیِّ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ بُرْدَةَ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَمْرٍو الْفُقَیْمِیِّ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِیِّ عَنِ الْفَتْحِ بْنِ یَزِیدَ الْجُرْجَانِیِّ قَالَ سَمِعْتُهُ ع یَقُولُ مَا (٤) اتَّقَی اللَّهَ یُتَّقَی وَ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ یُطَاعُ وَ قَالَ مَنْ أَرْضَی الْخَالِقَ لَمْ یُبَالِ بِسَخَطِ الْمَخْلُوقِینَ وَ مَنْ أَسْخَطَ الْخَالِقَ فَقَمَنٌ أَنْ یُسَلِّطَ اللَّهُ عَلَیْهِ سَخَطَ الْمَخْلُوقِ الْحَدِیثَ.

وَ رَوَاهُ الْکُلَیْنِیُّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُخْتَارِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ الْعَلَوِیِّ جَمِیعاً عَنِ الْفَتْحِ بْنِ یَزِیدَ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

کسی که از خدا بترسد، از او می ترسند و کسی که از خدا اطاعت کند، از او اطاعت می کنند. کسی که خدا را خشنود کند، از ناخشنودی بندگان ترسی ندارد و کسی که آفریدگار را خشنود سازد شایسته است که خداوند، خشم آفریدگان خود را نسبت به او از بین ببرد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۳۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۲۳۱- ۱۲- (٦) عَلِیُّ بْنُ إِبْرَاهِیمَ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ عُبَیْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَی عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ (٧) عَنْ أَبِیهِ عَنْ

١- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ١٢٤.

٢- الخصال ٦٠٨- ٢.

٣- التوحيد ٦٠- ١٨.

٤- كذا صوبه المصنّف بعد ان كتبها (من) و فى المصدر- من.

٥- الكافى ١- ١٣٧- ٣.

٦- تفسير القمّىّ ٢- ٥٥.

٧- فى المصدر- الحسن بن علىّ بن أبى حمزة.

أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِیَکُونُوا لَهُمْ عِزًّا کَلَّا سَیَکْفُرُونَ بِعِبادَتِهِمْ وَ یَکُونُونَ عَلَیْهِمْ ضِدًّا (١) قَالَ لَیْسَ الْعِبَادَةُ هِیَ السُّجُودَ وَ الرُّکُوعَ إِنَّمَا هِیَ طَاعَةُ الرِّجَالِ مَنْ أَطَاعَ الْمَخْلُوقَ فِی مَعْصِیَةِ الْخَالِقِ فَقَدْ عَبَدَهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٢).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) در تفسير ايه (و غير از خدا خدايانى گرفته اند كه مايه عزتشان شود هرگز (چنين نيست اين خدايان) از عبادت ايشان بيزارى خواهند جست، و مخالف آنان خواهند شد) فرمود: عبادت و بندگى همين سجده و ركوع نيست. عبادت همانا سر بفرمان و بردگى كردن براى قدرتمندان است.هر آن كس كه اطاعت نمايد مخلوقى را در عملى كه معصيت خدا است فقد عبده چنين شخصى عبادت كرده او را

١٢- بَابُ كَرَاهَةِ التَّعَرُّضِ لِلذُّلِ

اشارة

(٣) ١٢ بَابُ كَرَاهَةِ التَّعَرُّضِ لِلذُّلِ

ترجمه:

باب مکروه بودن در معرض ذلت قرار دادن خود

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٣٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٢٣٢- ١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ (٥) عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْأَحْمَرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَحْمَسِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ فَوَّضَ إِلَى الْمُؤْمِنِ أُمُورَهُ كُلَّهَا وَ لَمْ يُفَوِّضْ إِلَيْهِ أَنْ يَكُونَ ذَلِيلًا أَ مَا تَسْمَعُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ وَ لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ (٦) فَالْمُؤْمِنُ يَكُونُ عَزِيزاً وَ لَا يَكُونُ ذَلِيلًا ثُمَّ قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَعَزُّ مِنَ الْجَبَلِ إِنَّ الْجَبَلَ يُسْتَقَلُ

١- مريم ١٩- ٨١، ٨٢.

٢- تقدم فى الباب ٥٩ من أبواب وجوب الحجّ، و فى الحديث ٨ من الباب ١ من أبواب جهاد العدو، و فى الباب ٣، و فى الحديث ٥ من الباب ٧، و فى الحديث ١ من الباب ٣٦ من أبواب جهاد النفس. و يأتى ما يدلّ عليه فى الحديث ١ من الباب ٤٩ من أبواب ما يكتسب به، و فى الحديث ١٧ من الباب ١٠ من أبواب صفات القاضى.

٣- الباب ١٢ فيه ٤ أحاديث.

٤- الكافى ٥- ٦٣- ١.

٥- فى التهذيب محمّد بن الحسن (هامش المخطوط).

٦- المنافقون ٦٣- ٨.

مِنْهُ بِالْمَعَاوِلِ وَ الْمُؤْمِنَ لَا يُسْتَقَلُّ مِنْ دِينِهِ شَيْ ءٌ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند اختیار همه کارها را به مؤمن داده اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده ای که خداوند متعال می فرماید: «و عزّت از آنِ خدا و پیامبر او و مؤمنان است»؟ پس، مؤمن عزیز است و ذلیل نیست. مؤمن از کوه نیرومندتر است؛ زیرا از کوه با ضربات تیشه کم می شود، اما با هیچ وسیله ای از دین مؤمن نمی توان کاست

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲۳۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۲۳۳- ۲- (۲) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَوَّضَ إِلَى الْمُؤْمِنِ أُمُورَهُ كُلَّهَا وَ لَمْ يُفَوِّضْ إِلَيْهِ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ أَ مَا تَسْمَعُ لِقَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ (۳) فَالْمُؤْمِنُ يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ عَزِيزاً وَ لَا يَكُونَ ذَلِيلًا يُعِزُّهُ اللَّهُ بِالْإِيمَانِ وَ الْإِسْلَامِ.

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ (٤) عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ يُونُسَ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ إِلَى قَوْلِهِ وَ لَا يَكُونَ ذَلِيلًا (٥)

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: «خداوند عزّوجلّ مؤمن را صاحب اختیار تمام امور خویش قرار داد، ولی این اختیار را به وی نداده است که نَفس خویش را ذلیل سازد؛ مگر این سخن خداوند عزّوجلّ نشنیده ای که می فرماید: وَ لِلهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ مؤمن باید عزیز باشد و نباید ذلیل باشد. خداوند او را به وسیله ی ایمان و اسلام عزیز می دارد»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٣٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٢٣٤- ٣- (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى فَوَّضَ إِلَى الْمُؤْمِنِ كُلَّ شَيْ ءٍ إِلَّا إِذْلَالَ نَفْسِهِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: خداوند تبارك و تعالى اختيار هر كارى را به مؤمن داده است، مگر اختيار خوار كردن خويشتن را .

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٣٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٢٣٥- ٤- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ خَلَّادٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع

١- التهذيب ٦- ١٧٩- ٣٦٧.

٢- الكافى ٥- ٦٣- ٢.

٣- المنافقون ٦٣- ٨.

٤- فى نسخة- بن (هامش المخطوط).

٥- الكافى ٥- ٦٤- ٦.

٦- الكافى ٥- ٦٣- ٣.

٧- الخصال ٢٣- ٨١.

قَالَ: مَا أُحِبُّ أَنَّ لِی بِذُلِّ نَفْسِی حُمْرَ النَّعَمِ وَ مَا تَجَرَّعْتُ جُرْعَةً أَحَبَّ إِلَیَّ مِنْ جُرْعَةِ غَیْظٍ لَا أُکَافِئُ بِهَا صَاحِبَهَا.

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۱).

ترجمه:

از علی بن الحسین (علیه السلام) که فرمود: دوست ندارم در برابر خواری نفس امّاره ام گلهٔ شتران سرخ مو داشته باشم و من جرعهٔ به سر نکشیدم که خوشترم آید از جرعهٔ خشمی که صاحبش را مجازات نکردم

۱۳- بَابُ کَرَاهَةِ التَّعَرُّضِ لِمَا لَا یُطِیقُ وَ الدُّخُولِ فِیمَا یُوجِبُ الِاعْتِذَارَ

اشارة

(۲) ۱۳ بَابُ کَرَاهَةِ التَّعَرُّضِ لِمَا لَا یُطِیقُ وَ الدُّخُولِ فِیمَا یُوجِبُ الِاعْتِذَارَ

ترجمه:

باب نهی از وارد شدن به کاری که طاقتش را ندارد، و انجام کاری که منجر به عذرخواهی شود

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۳۶ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۲۳۶- ۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّیِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ لَا یَنْبَغِی لِلْمُؤْمِنِ أَنْ یُذِلَّ نَفْسَهُ قِیلَ لَهُ وَ کَیْفَ یُذِلُّ نَفْسَهُ قَالَ یَتَعَرَّضُ لِمَا لَا یُطِیقُ.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

داوود رقّی گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که می فرمود: شایسته نیست مؤمن خویشتن را ذلیل و خوار کند. گفته شد: مگر چگونه خویش را ذلیل و خوار می گرداند؟ فرمود: دست به کاری بزند که توان و طاقت انجامش را ندارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۳۷ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۲۳۷- ۲- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ قُلْتُ بِمَا يُذِلُّ نَفْسَهُ قَالَ (٦) يَدْخُلُ فِيمَا يَعْتَذِرُ مِنْهُ.

ص: ۱۵۸

۱- یأتی فی الباب ۱۳ من هذه الأبواب، و فی الباب ۱ من أبواب الدین، و فی الباب ۵۳ من أبواب الشهادات. و تقدم ما یدلّ علیه فی الأبواب ۱، ۲، ۳ من أبواب الملابس، و فی الباب ۳۲ من أبواب الصدقة.

۲- الباب ۱۳ فیه ٤ أحادیث.

۳- الکافی ٥- ٦۳- ٤.

٤- التهذیب ٦- ۱۸۰- ۳٦۸.

٥- الکافی ٥- ٦٤- ٥.

٦- فی التهذیب زیادة- لا (هامش المخطوط).

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

مفضّل بن عمر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: شایسته نیست که مؤمن، خویشتن را ذلیل و خوار گرداند. گفتم: چگونه خود را ذلیل می کند؟ فرمود: وارد کاری شود که توان انجام آن را ندارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۳۸ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۲۳۸- ۳- (۲) الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ وَ الْحُسَیْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِیَّاکَ وَ مَا تَعْتَذِرُ مِنْهُ فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا یُسِی ءُ وَ لَا یَعْتَذِرُ وَ الْمُنَافِقُ یُسِی ءُ کُلَّ یَوْمٍ وَ یَعْتَذِرُ.

ترجمه:

امام حسین (علیه السلام) فرمود: زنهار از کاری که از آن پوزش بخواهی؛ زیرا مؤمن نه بدی می کند و نه پوزش می خواهد و منافق هر روز بدی می کند و پوزش می طلبد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۳۹ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۲۳۹- ٤- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع أَنَّهُ قَالَ: الِاسْتِغْنَاءُ عَنِ الْعُذْرِ أَعَزُّ مِنَ الصِّدْقِ بِهِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٤).

ترجمه:

امیر المؤمنین علیه السلام فرمودند: بی نیازی از عذر و بهانه، از آوردن عذر و بهانه درست، ارزشمندتر است.

١٤- بَابُ اسْتِحْبَابِ الرِّفْقِ بِالْمُؤْمِنِینَ فِی أَمْرِهِمْ بِالْمَنْدُوبَاتِ وَ الِاقْتِصَارِ عَلَی مَا لَا یَثْقُلُ عَلَی الْمَأْمُورِ وَ یُزَهِّدُ فِی الدِّینِ وَ کَذَا النَّهْیُ عَنِ الْمَکْرُوهَاتِ

اشارة

(٥) ١٤ بَابُ اسْتِحْبَابِ الرِّفْقِ بِالْمُؤْمِنِينَ فِی أَمْرِهِمْ بِالْمَنْدُوبَاتِ وَ الِاقْتِصَارِ عَلَی مَا لَا یَثْقُلُ عَلَی الْمَأْمُورِ وَ یُزَهِّدُ فِی الدِّینِ وَ کَذَا النَّهْیُ عَنِ الْمَکْرُوهَاتِ

ترجمه:

باب مستحب بودن مدارا با مومنین در امر نمودن آنها به مستحبات و کوتاه آمدن از سنگین نمودن دوش آنها از آنچه تحمل ندارند و

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٤٠ - رقم الحدیث الباب: ١]

٢١٢٤٠- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ عُمَرَ بْنِ حَنْظَلَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: یَا عُمَرُ لَا تَحْمِلُوا عَلَی شِیعَتِنَا وَ ارْفُقُوا بِهِمْ فَإِنَّ النَّاسَ لَا یَحْتَمِلُونَ مَا تَحْمِلُونَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) _ خطاب به عمر به حنظله _ می فرمایند: ای عمر، بار [سنگین]بر دوش شیعیان ما مگذارید و با آنان مدارا کنید که مردم آنچه را بر دوش آنان می گذارید به دوش نمی گیرند .

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٤١ - رقم الحدیث الباب: ٢]

٢١٢٤١- ٢- (٧) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنِ

١- التهذيب ٦- ١٨٠- ٣٦٩.

٢- الزهد ٥- ٧.

٣- نهج البلاغة ٣- ٢٣١- ٣٢٩.

٤- تقدم فی الباب ١٢ من هذه الأبواب.

٥- الباب ١٤ فيه ٩ أحاديث.

٦- الكافی ٨- ٣٣٤- ٥٢٢.

٧- الكافی ٢- ٤٢- ١.

الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِی الْأَحْوَصِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ الْإِيمَانَ عَلَى سَبْعَةِ أَسْهُمٍ عَلَى الْبِرِّ وَ الصِّدْقِ وَ الْيَقِينِ وَ الرِّضَا وَ الْوَفَاءِ وَ الْعِلْمِ وَ الْحِلْمِ ثُمَّ قَسَمَ ذَلِکَ بَيْنَ النَّاسِ فَمَنْ جَعَلَ فِيهِ السَّبْعَةَ الْأَسْهُمِ فَهُوَ كَامِلٌ مُحْتَمِلٌ وَ قَسَمَ لِبَعْضِ النَّاسِ السَّهْمَ وَ لِبَعْضِهِمُ السَّهْمَيْنِ وَ لِبَعْضِهِمُ الثَّلَاثَةَ حَتَّى انْتَهَوْا إِلَى سَبْعَةٍ ثُمَّ قَالَ لَا تَحْمِلُوا عَلَى صَاحِبِ السَّهْمِ سَهْمَيْنِ وَ لَا عَلَى صَاحِبِ السَّهْمَيْنِ ثَلَاثَةً فَتَبْهَظُوهُمْ ثُمَّ قَالَ كَذَلِکَ حَتَّى انْتَهَى إِلَى سَبْعَةٍ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: خداوند ايمان را بر هفت سهم تقسيم كرده: نيكى، صدق، يقين، رضا، وفا، علم و حلم، سپس آن را در ميان مردم توزيع نمود و كسى كه تمام اين هفت سهم را دارد مؤمن كامل و متعهد است و براى بعضى از مردم يك سهم و بعضى دو سهم و بعضى سه سهم قرار داده، تا به هفت سهم مى رسد، سپس امام فرمود: آنچه را وظيفه صاحب دو سهم است بر دوش صاحب يك سهم حمل نكنيد، و آنچه مربوط به صاحب سه سهم است بر دوش صاحب دو سهم ننهيد مبادا بارشان سنگين شود و به زحمت افتند. سپس فرمود تا به هفت رسيد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٤٢ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٢٤٢- ٣- (١) وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی جَمِیعاً عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ حَسَنِ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ أَبِی الْیَقْظَانِ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ الضَّحَّاکِ عَنْ رَجُلٍ (٢) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ جَرَی ذِکْرُ قَوْمٍ قَالَ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّا لَنَبْرَأُ مِنْهُمْ إِنَّهُمْ لَا یَقُولُونَ مَا نَقُولُ قَالَ فَقَالَ یَتَوَلَّوْنَا وَ لَا یَقُولُونَ مَا تَقُولُونَ تَبْرَءُونَ مِنْهُمْ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَهُوَ ذَا عِنْدَنَا مَا لَیْسَ عِنْدَکُمْ فَیَنْبَغِی لَنَا أَنْ نَبْرَأَ مِنْکُمْ إِلَی أَنْ قَالَ فَتَوَلَّوْهُمْ وَ لَا تَبْرَءُوا مِنْهُمْ إِنَّ مِنَ الْمُسْلِمِینَ مَنْ لَهُ سَهْمٌ وَ مِنْهُمْ مَنْ لَهُ سَهْمَانِ وَ مِنْهُمْ مِنْ لَهُ ثَلَاثَةُ أَسْهُمٍ وَ مِنْهُمْ مَنْ لَهُ أَرْبَعَةُ أَسْهُمٍ وَ مِنْهُمْ مَنْ لَهُ خَمْسَةُ أَسْهُمٍ وَ مِنْهُمْ مَنْ لَهُ سِتَّةُ أَسْهُمٍ وَ مِنْهُمْ مَنْ لَهُ سَبْعَةُ أَسْهُمٍ فَلَیْسَ یَنْبَغِی أَنْ یُحْمَلَ صَاحِبُ السَّهْمِ عَلَی مَا عَلَیْهِ صَاحِبُ السَّهْمَیْنِ وَ لَا صَاحِبُ السَّهْمَیْنِ عَلَی مَا عَلَیْهِ صَاحِبُ الثَّلَاثَةِ وَ لَا صَاحِبُ الثَّلَاثَةِ عَلَی مَا عَلَیْهِ صَاحِبُ الْأَرْبَعَةِ وَ لَا صَاحِبُ الْأَرْبَعَةِ عَلَی مَا عَلَیْهِ صَاحِبُ الْخَمْسَةِ وَ لَا صَاحِبُ الْخَمْسَةِ عَلَی مَا عَلَیْهِ صَاحِبُ السِّتَّةِ وَ لَا صَاحِبُ السِّتَّةِ عَلَی مَا عَلَیْهِ صَاحِبُ السَّبْعَةِ وَ سَأَضْرِبُ لَکَ مَثَلًا إِنَّ رَجُلًا

١- الکافی ٢- ٤٢- ٢.

٢- فی المصدر- عن رجل من أصحابنا سراج و کان خادما لأبی عبد اللّه (ع)

کَانَ لَهُ جَارٌ وَ کَانَ نَصْرَانِیّاً- فَدَعَاهُ إِلَی الْإِسْلَامِ وَ زَیَّنَهُ لَهُ فَأَجَابَهُ فَأَتَاهُ سُحَیْراً فَقَرَعَ عَلَیْهِ الْبَابَ فَقَالَ مَنْ هَذَا قَالَ أَنَا فُلَانٌ قَالَ وَ مَا حَاجَتُکَ قَالَ تَوَضَّأْ وَ الْبَسْ ثَوْبَیْکَ وَ مُرَّ بِنَا إِلَی الصَّلَاةِ قَالَ فَتَوَضَّأَ وَ لَبِسَ ثَوْبَیْهِ وَ خَرَجَ مَعَهُ قَالَ فَصَلَّیَا مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ صَلَّیَا الْفَجْرَ ثُمَّ مَکَثَا حَتَّی أَصْبَحَا فَقَامَ الَّذِی کَانَ نَصْرَانِیّاً یُرِیدُ مَنْزِلَهُ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ أَیْنَ تَذْهَبُ النَّهَارُ قَصِیرٌ وَ الَّذِی بَیْنَکَ وَ بَیْنَ الظُّهْرِ قَلِیلٌ قَالَ فَجَلَسَ مَعَهُ إِلَی أَنْ صَلَّی الظُّهْرَ ثُمَّ قَالَ وَ مَا بَیْنَ الظُّهْرِ وَ الْعَصْرِ قَلِیلٌ فَاحْتَبَسَهُ حَتَّی صَلَّی الْعَصْرَ قَالَ ثُمَّ قَامَ وَ أَرَادَ أَنْ یَنْصَرِفَ إِلَی مَنْزِلِهِ فَقَالَ لَهُ إِنَّ هَذَا آخِرُ النَّهَارِ وَ أَقَلُّ مِنْ أَوَّلِهِ فَاحْتَبَسَهُ حَتَّی صَلَّی الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ یَنْصَرِفَ إِلَی مَنْزِلِهِ فَقَالَ لَهُ إِنَّمَا بَقِیَتْ صَلَاةٌ وَاحِدَةٌ قَالَ فَمَکَثَ حَتَّی صَلَّی الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ ثُمَّ تَفَرَّقَا

فَلَمَّا كَانَ سُحَيْراً غَدَا عَلَيْهِ فَضَرَبَ عَلَيْهِ الْبَابَ فَقَالَ مَنْ هَذَا قَالَ أَنَا فُلَانٌ قَالَ وَ مَا حَاجَتُکَ قَالَ تَوَضَّأْ وَ الْبَسْ ثَوْبَيْکَ وَ اخْرُجْ فَصَلِّ قَالَ اطْلُبْ لِهَذَا الدِّينِ مَنْ هُوَ أَفْرَغُ مِنِّی وَ أَنَا إِنْسَانٌ مِسْكِينٌ وَ عَلَيَّ عِيَالٌ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَدْخَلَهُ فِی شَیْ ءٍ أَخْرَجَهُ مِنْهُ أَوْ قَالَ أَدْخَلَهُ مِنْ مِثْلِ ذِهْ وَ أَخْرَجَهُ مِنْ مِثْلِ هَذَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در حدیثی طولانی می فرماید: سپس از گروهی سخن بمیان آمد. گفتم: ما از آنها بیزاری میجوئیم زیرا آنها بآنچه ما عقیده داریم عقیده ندارند فرمود: آنها ما را دوست دارند و چون عقیده شما را ندارند از آنها بیزاری میجوئید؟ گفتم: آری، فرمود: ما هم عقایدی داریم که شما ندارید، پس سزاوار است که ما هم از شما بیزاری جوئیم ؟ آنها را دوست بدارید و از آنها بیزاری مجوئید، زیرا برخی از مسلمین یکسهم و برخی دو سهم و برخی سه سهم و برخی چهار سهم و برخی پنج سهم و برخی شش سهم و برخی هفت سهم (از ایمان را) دارند. پس سزاوار نیست که صاحب یکسهم را بر آنچه صاحب دو سهم دارد، وادارند و نه صاحب دو سهم را بر آنچه صاحب سه سهم دارد و نه صاحب سه سهم را بر آنچه صاحب چهار سهم دارد و نه صاحب چهار سهم را بر آنچه صاحب پنج سهم دارد و نه صاحب پنج سهم را بر آنچه صاحب شش سهم دارد و نه صاحب شش سهم را بر آنچه صاحب هفت سهم دارد (یعنی از مقدار استعداد و طاقت هر کس بیشتر نباید متوقع بود). اکنون برایت مثلی میزنم: مردی (از اهل ایمان) همسایه ئی نصرانی داشت، او را باسلام دعوت کرد و در نظرش جلوه داد تا بپذیرفت. سحرگاه نزد تازه مسلمان رفت و در زد، گفت: کیست ؟ گفت: من فلانی هستم، گفت: چکار داری ؟ گفت: وضو بگیر و جامه هایت را بپوش و همراه ما بنماز بیا، او وضو گرفت و جامه هایش را پوشید و همراه او شد، هر چه خدا خواست نماز خواندند (نماز بسیاری خواندند) و سپس نماز صبح گزاردند و بودند تا صبح روشن شد، نصرانی دیروز (و مسلمان امروز) برخاست بخانه اش برود، آن مرد گفت: کجا میروی ؟ روز کوتاه است، و چیزی تا ظهر باقی نمانده، همراه او نشست تا نماز ظهر را هم گزارد، باز آن مرد گفت: بین ظهر و عصر مدت کوتاهی است و او را نگه داشت تا نماز عصر را هم خواند سپس برخاست تا بمنزلش رود، آن مرد

گفت: اکنون آخر روز است و از اولش کوتاه تر است، او را نگه داشت تا نماز مغرب را هم گزارد، باز خواست بمنزلش رود، باو گفت یك نماز بیش باقی نمانده. ماند تا نماز عشا را هم خواند، آنگاه از هم جدا شدند. چون سحرگاه شد نزدش آمد و در زد، گفت: کیست ؟ گفت: من فلانی هستم، گفت: چه کار داری ؟ گفت: وضو بگیر و جامه هایت را بپوش و بیا با ما نمازگزار، تازه مسلمان گفت: برای این دین شخصی بیکارتر از مرا پیدا کن، که من مستمند و عیال وارم. سپس امام صادق (علیه السلام) فرمود: او را در دینی وارد کرد که از آن بیرونش آورد (زیرا ریاضت کشی و فشار یك روز عبادت سبب شد که بدین نصرانیت خود برگردد) یا آنکه فرمود: او را در چنین (سختی و فشار گذاشت و از چنان (دین محکم و مستقیم) خارج کرد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۴۳ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۲٤۳- ٤- (۱) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُوسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبَانٍ عَنْ شِهَابٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لَوْ عَلِمَ النَّاسُ كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى هَذَا الْخَلْقَ لَمْ يَلُمْ أَحَدٌ أَحَداً فَقُلْتُ أَصْلَحَكَ اللَّهُ فَكَيْفَ ذَلِكَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ أَجْزَاءً بَلَغَ بِهَا تِسْعَةً وَ أَرْبَعِينَ جُزْءاً ثُمَّ جَعَلَ الْأَجْزَاءَ أَعْشَاراً فَجَعَلَ الْجُزْءَ عَشَرَةَ أَعْشَارٍ ثُمَّ قَسَمَهُ بَيْنَ الْخَلْقِ فَجَعَلَ فِي رَجُلٍ عُشْرَ جُزْءٍ وَ فِي آخَرَ عُشْرَيْ جُزْءٍ حَتَّى بَلَغَ بِهِ جُزْءاً تَامّاً وَ فِي آخَرَ جُزْءاً وَ عُشْرَ جُزْءٍ وَ فِي آخَرَ جُزْءاً وَ عُشْرَيْ جُزْءٍ وَ آخَرَ جُزْءاً وَ ثَلَاثَةَ أَعْشَارِ جُزْءٍ حَتَّى بَلَغَ بِهِ جُزْءَيْنِ تَامَّيْنِ

۱- الکافی ۲- ٤٤- ۱.

ثُمَّ بِحِسَابِ ذَلِكَ حَتَّى بَلَغَ بِأَرْفَعِهِمْ تِسْعَةً وَ أَرْبَعِينَ جُزْءاً فَمَنْ لَمْ يُجْعَلْ فِيهِ إِلَّا عُشْرُ جُزْءٍ لَمْ يَقْدِرْ أَنْ يَكُونَ مِثْلَ صَاحِبِ الْعُشْرَيْنِ وَ كَذَلِكَ صَاحِبُ الْعُشْرَيْنِ لَا يَكُونُ مِثْلَ صَاحِبِ الْأَعْشَارِ (۱) وَ كَذَلِكَ

مَنْ تَمَّ لَهُ جُزْءٌ لَا يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يَكُونَ مِثْلَ صَاحِبِ الْجُزْءَيْنِ وَ لَوْ عَلِمَ النَّاسُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَلَقَ هَذَا الْخَلْقَ عَلَى هَذَا لَمْ يَلُمْ أَحَدٌ أَحَداً.

ترجمه:

شهاب گويد: شنيدم امام صادق (عليه السلام) فرمود: اگر مردم ميدانستند كه خداى تبارك و تعالى اين مخلوق را چگونه آفريده، هيچ كس ديگرى را سرزنش نميكرد، عرض كردم: مگر چگونه بوده است ؟ فرمود: همانا خداى تبارك و تعالى اجزائى آفريد و آنها را تا ٤٩ جزء رسانيد، سپس هر جزئى را ده بخش كرد (تا جمعا ٤٩٠ بخش شد) آنگاه آنها را ميان مخلوق پخش كرد، و بمردى يكدهم جزء داد و بديگرى دو دهم تا بيك جزء كامل رسانيد و بديگرى يكجزء و يكدهم داد و بديگرى يكجزء و دو دهم و بديگرى يكجزء و سه دهم تا بدو جزء كامل رسانيد، سپس بهمين حساب بآنها داد تا بعاليترينشان ٤٩ جزء داد، پس كسى كه تنها يكدهم جزء دارد، نميتواند مانند دو دهم جزء دار باشد و نيز آنكه دو دهم دارد مثل صاحب سه دهم نتواند بود و نيز كسى كه يك جزء كامل دارد، نميتواند مانند داراى دو جزء باشد، و اگر مردم ميدانستند كه خداى عز و جل اين مخلوق را بر اين وضع آفريده هيچ كس ديگرى را سرزنش نمى كرد (كه چرا اين مطلب دقيق را نميفهمى يا چرا فضايل و اخلاق حسنه كسب نميكنى)

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٤٤ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٢٤٤- ٥- (٢) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمَّادٍ الْخَزَّازِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْقَرَاطِيسِيِّ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا عَبْدَ الْعَزِيزِ إِنَّ الْإِيمَانَ عَشْرُ دَرَجَاتٍ بِمَنْزِلَةِ السُّلَّمِ يُصْعَدُ مِنْهُ مِرْقَاةً بَعْدَ مِرْقَاةٍ فَلَا يَقُولَنَّ صَاحِبُ الِاثْنَيْنِ لِصَاحِبِ الْوَاحِدِ لَسْتَ عَلَى شَيْ ءٍ حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى الْعَاشِرَةِ فَلَا تُسْقِطْ مَنْ هُوَ دُونَكَ فَيُسْقِطَكَ مَنْ هُوَ فَوْقَكَ وَ إِذَا رَأَيْتَ مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْكَ بِدَرَجَةٍ فَارْفَعْهُ (٣) إِلَيْكَ بِرِفْقٍ وَ لَا تَحْمِلَنَّ عَلَيْهِ مَا لَا يُطِيقُ فَتَكْسِرَهُ فَإِنَّ مَنْ كَسَرَ مُؤْمِناً فَعَلَيْهِ جَبْرُهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِیسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِیِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ أَبِی عُثْمَانَ مِثْلَهُ (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مُعَاوِیَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمَّادٍ نَحْوَهُ وَ زَادَ فِی الرِّوَایَتَیْنِ وَ کَانَ الْمِقْدَادُ فِی الثَّامِنَةِ وَ أَبُو ذَرٍّ فِی التَّاسِعَةِ وَ سَلْمَانُ فِی الْعَاشِرَةِ (٥)

ترجمه:

از عبد العزیز قراطیسی، گوید: امام صادق (علیه السلام) به من فرمود: ای عبد العزیز به راستی ایمان ده درجه است چون نردبان پله به پله از آن بالا روند نباید آنکه دو پله بالا است به آنکه یك پله بالا است بگوید: تو چیزی نیستی تا برسد به آنکه در پلهٔ دهم است تو کسی را که از خودت پائین تر است دور نینداز تا آنکه بالاتر از تو است تو را دور نیندازد و چون دیدی کسی از تو یك درجه پائین است او را به نرمی به سوی خود بالا بر و بر او بار مکن آنچه را تاب نیارد تا او را بشکنی زیرا هر کس مؤمنی را بشکند بر او است که شکست او را ببندد و جبران کند.

ص: ١٦٢

١- فی المصدر- صاحب الثلاثة الأعشار.

٢- الکافی ٢- ٤٥- ٢.

٣- فی المصدر- فارفقه.

٤- الخصال ٤٤٧- ٤٨.

٥- الخصال ٤٤٨- ٤٩.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٤٥ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢١٢٤٥- ٦- (١) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ سَدِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَنَازِلَ مِنْهُمْ عَلَى وَاحِدَةٍ وَ مِنْهُمْ عَلَى اثْنَتَيْنِ وَ مِنْهُمْ عَلَى ثَلَاثٍ وَ مِنْهُمْ عَلَى أَرْبَعٍ وَ مِنْهُمْ عَلَى خَمْسٍ وَ مِنْهُمْ عَلَى سِتٍّ وَ مِنْهُمْ عَلَى سَبْعٍ فَلَوْ ذَهَبْتَ تَحْمِلُ عَلَى صَاحِبِ الْوَاحِدَةِ اثْنَتَيْنِ لَمْ يَقْوَ وَ عَلَى صَاحِبِ الثِّنْتَيْنِ ثَلَاثاً لَمْ يَقْوَ وَ عَلَى صَاحِبِ الثَّلَاثِ أَرْبَعاً لَمْ يَقْوَ وَ عَلَى صَاحِبِ الْأَرْبَعِ خَمْساً لَمْ يَقْوَ وَ عَلَى صَاحِبِ الْخَمْسِ سِتّاً لَمْ يَقْوَ وَ عَلَى صَاحِبِ السِّتِّ سَبْعاً لَمْ يَقْوَ وَ عَلَى هَذِهِ الدَّرَجَاتُ.

ترجمه:

سدير گويد: امام باقر (عليه السلام) به من فرمود: به راستى مؤمنان مراتبى دارند، يكى باشد كه يك درجه دارد و يكى دو درجه و يكى سه درجه و يكى چهار درجه و يكى پنج درجه و يكى شش درجه و يكى هفت درجه و اگر تو بروى كه به صاحب يك درجه دو درجه تحميل كنى توانا ندارد و اگر بر صاحب دو درجه سه درجه عرضه كنى توانا ندارد و صاحب سه درجه چهار درجه را توانا ندارد و صاحب چهار درجه پنج درجه را توانا ندارد و صاحب پنج درجه شش درجه را توانا ندارد و صاحب شش درجه هفت درجه را توانا ندارد و همهٔ درجات بر اين وضع باشند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٤٦ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٢٤٦- ٧- (٢) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الصَّبَّاحِ بْنِ سَيَابَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا أَنْتُمْ وَ الْبَرَاءَةَ يَبْرَأُ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ بَعْضُهُمْ أَفْضَلُ مِنْ بَعْضٍ وَ بَعْضُهُمْ أَكْثَرُ صَلَاةً مِنْ بَعْضٍ وَ بَعْضُهُمْ أَنْفَذُ بَصَراً (٣) مِنْ بَعْضٍ وَ هِيَ الدَّرَجَاتُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود:شما را چه به بیزاری، که از یکدیگر بیزاری می جویید؟! مؤمنان، برخی شان برتر از برخی دیگرند: یکی بیشتر از دیگری نماز می خوانَد و یکی بینشِ عمیق تری نسبت به دیگری دارد. اینها، درجات اند .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۴۷ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۲۴۷- ۸- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَصْفَهَانِیِّ عَنِ الْمِنْقَرِیِّ عَنْ سُفْیَانَ بْنِ عُیَیْنَةَ عَنِ الزُّهْرِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ ع قَالَ: کَانَ آخِرُ مَا أَوْصَی بِهِ الْخَضِرُ مُوسَی ع- قَالَ لَا تُعَیِّرَنَّ أَحَداً بِذَنْبٍ وَ إِنَّ أَحَبَّ الْأُمُورِ إِلَی اللَّهِ ثَلَاثَةٌ الْقَصْدُ فِی الْجِدَةِ وَ الْعَفْوُ فِی الْمَقْدُرَةِ وَ الرِّفْقُ بِعِبَادِ اللَّهِ وَ مَا رَفَقَ أَحَدٌ بِأَحَدٍ فِی الدُّنْیَا إِلَّا رَفَقَ اللَّهُ بِهِ یَوْمَ الْقِیَامَةِ- وَ رَأْسُ الْحِکْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

زهری از امام سجاد (علیه السلام) نقل می کند که فرمود: آخرین چیزی که حضرت خضر به موسی بن عمران وصیت کرد، این بود که گفت: کسی را به خاطر گناهی سرزنش مکن و همانا محبوب ترین کارها نزد خدا سه چیز است: میانه روی در گشاده دستی و عفو به هنگام قدرت و مدارا با بندگان خدا، و هیچ کس در دنیا با کسی مدارا نکرد مگر اینکه خداوند در روز قیامت با او مدارا خواهد کرد و سرآمد حکمت، ترس از خداوند است.

ص: ۱٦۳

۱- الکافی ۲- ٤٥- ۳.

۲- الکافی ۲- ٤٥- ٤.

۳- فی نسخة- بصیرة (هامش المخطوط).

٤- الخصال ١١١- ٨٣.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٤٨ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢١٢٤٨- ٩- (١) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي الْأَحْوَصِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ عِنْدَنَا قَوْماً يَقُولُونَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع وَ يُفَضِّلُونَهُ عَلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ وَ لَيْسَ يَصِفُونَ مَا نَصِفُ مِنْ فَضْلِكُمْ أَ نَتَوَلَّاهُمْ فَقَالَ لِي نَعَمْ فِي الْجُمْلَةِ أَ لَيْسَ عِنْدَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ص- وَ لِرَسُولِ اللَّهِ ص عِنْدَ اللَّهِ مَا لَيْسَ لَنَا وَ عِنْدَنَا مَا لَيْسَ عِنْدَكُمْ وَ عِنْدَكُمْ مَا لَيْسَ عِنْدَ غَيْرِكُمْ إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ الْإِسْلَامَ عَلَى سَبْعَةِ أَسْهُمٍ عَلَى الصَّبْرِ وَ الصِّدْقِ وَ الْيَقِينِ وَ الرِّضَا وَ الْوَفَاءِ وَ الْعِلْمِ وَ الْحِلْمِ ثُمَّ قَسَمَ ذَلِكَ بَيْنَ النَّاسِ فَمَنْ جَعَلَ فِيهِ هَذِهِ السَّبْعَةَ الْأَسْهُمِ فَهُوَ كَامِلٌ مُحْتَمِلٌ ثُمَّ قَسَمَ لِبَعْضِ النَّاسِ السَّهْمَ وَ لِبَعْضِهِمُ السَّهْمَيْنِ وَ لِبَعْضٍ الثَّلَاثَةَ الْأَسْهُمِ وَ لِبَعْضٍ الْأَرْبَعَةَ الْأَسْهُمِ وَ لِبَعْضٍ الْخَمْسَةَ الْأَسْهُمِ وَ لِبَعْضٍ السِّتَّةَ الْأَسْهُمِ وَ لِبَعْضٍ السَّبْعَةَ الْأَسْهُمِ فَلَا تَحْمِلُوا عَلَى صَاحِبِ السَّهْمِ سَهْمَيْنِ وَ لَا عَلَى صَاحِبِ السَّهْمَيْنِ ثَلَاثَةَ أَسْهُمٍ وَ لَا عَلَى صَاحِبِ الثَّلَاثَةِ أَرْبَعَةَ أَسْهُمٍ وَ لَا عَلَى صَاحِبِ الْأَرْبَعَةِ خَمْسَةَ أَسْهُمٍ وَ لَا عَلَى صَاحِبِ الْخَمْسَةِ سِتَّةَ أَسْهُمٍ وَ لَا عَلَى صَاحِبِ السِّتَّةِ سَبْعَةَ أَسْهُمٍ فَتُثَقِّلُوهُمْ وَ تُنَفِّرُوهُمْ وَ لَكِنْ تَرَفَّقُوا بِهِمْ وَ سَهِّلُوا لَهُمُ الْمَدْخَلَ وَ سَأَضْرِبُ لَكَ مَثَلًا تَعْتَبِرُ بِهِ إِنَّهُ كَانَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ- وَ كَانَ لَهُ جَارٌ كَافِرٌ وَ كَانَ الْكَافِرُ يُرَافِقُ الْمُؤْمِنَ- (٢) فَلَمْ يَزَلْ يُزَيِّنُ لَهُ الْإِسْلَامَ حَتَّى أَسْلَمَ- فَغَدَا عَلَيْهِ الْمُؤْمِنُ فَاسْتَخْرَجَهُ مِنْ مَنْزِلِهِ فَذَهَبَ بِهِ إِلَى الْمَسْجِدِ لِيُصَلِّيَ مَعَهُ الْفَجْرَ جَمَاعَةً فَلَمَّا صَلَّى قَالَ لَهُ لَوْ قَعَدْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَقَعَدَ مَعَهُ فَقَالَ لَهُ لَوْ تَعَلَّمْتَ الْقُرْآنَ إِلَى أَنْ تَزُولَ الشَّمْسُ وَ صُمْتَ الْيَوْمَ كَانَ أَفْضَلَ فَقَعَدَ مَعَهُ وَ صَامَ حَتَّى صَلَّى الظُّهْرَ وَ الْعَصْرَ فَقَالَ لَهُ لَوْ صَبَرْتَ حَتَّى تُصَلِّيَ الْمَغْرِبَ وَ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ كَانَ

١- الخصال ٣٥٤- ٣٥.

۲- فی المصدر زیادة- فاحب المؤمن للکافر الإسلام.

أَفْضَلَ فَقَعَدَ مَعَهُ حَتَّی صَلَّی الْمَغْرِبَ وَ الْعِشَاءَ الآخِرَةَ ثُمَّ نَهَضَا وَ قَدْ بَلَغَ مَجْهُودَهُ وَ حَمَلَ عَلَیْهِ مَا لَا یُطِیقُ فَلَمَّا کَانَ مِنَ الْغَدِ غَدَا عَلَیْهِ وَ هُوَ یُرِیدُ مِثْلَ مَا صَنَعَ بِالْأَمْسِ فَدَقَّ عَلَیْهِ بَابَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُ اخْرُجْ حَتَّی نَذْهَبَ إِلَی الْمَسْجِدِ فَأَجَابَهُ أَنِ انْصَرِفْ عَنِّی فَإِنَّ هَذَا دِینٌ شَدِیدٌ لَا أُطِیقُهُ فَلَا تَخْرَقُوا بِهِمْ أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ إِمَارَةَ بَنِی أُمَیَّةَ- کَانَتْ بِالسَّیْفِ وَ الْعَسْفِ وَ الْجَوْرِ وَ أَنَّ إِمَامَتَنَا (۱) بِالرِّفْقِ وَ التَّأَلُّفِ وَ الْوَقَارِ وَ التَّقِیَّةِ وَ حُسْنِ الْخِلْطَةِ وَ الْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ فَرَغِّبُوا النَّاسَ فِی دِینِکُمْ وَ فِی مَا أَنْتُمْ فِیهِ.

(۲)

ترجمه:

عمار بن ابی احوص گوید: به امام صادق (علیه السلام) گفتم: مردمانی پیش ما هستند که بامیر المؤمنین علیه السلام، عقیده دارند و او را از همه بهتر میدانند ولی چنانچه ما آن حضرت را وصف میکنیم و میشناسیم وصف نمیکنند و معرفتشان در باره او کم است، آیا ما با آنها دوست و پیوسته باشیم، فرمود آری اجمالا با آنها دوستی کنید، هر کس اندازه ای دارد، در پیش خدا چیزهائیست که پیش رسول خدا نیست، رسول خدا بدرگاه حق مقامی دارد که ما نداریم، ما چیزهائی داریم که شما ندارید، شما هم مقامی از معرفت دارید که دیگران ندارند، خداوند متعال اسلام را بر هفت سهم تقسیم بندی کرده بر صبر، راستی، یقین؛ رضا؛ وفا، علم؛ حلم، سپس آن را میان مردم پخش کرده هر که همه هفت سهم را دریافت کرده ایمانش کامل است و تحمل دارد سپس بپاره ای مردم یك سهم داده و بپاره ای دو سهم و بپاره ای سه سهم و بپاره ای چهار سهم و بپاره ای پنج سهم و بپاره ای شش سهم و بپاره ای هفت سهم بآن که یك سهم دارد دو سهم تکلیف نکنید به آن که دو سهم دارد سه سهم تکلیف نکنید و بآن که سه سهم دارد چهار سهم تکلیف نکنید و بآن که چهار سهم دارد پنج سهم تکلیف نکنید و بآن که پنج سهم دارد ششم سهم تکلیف نکنید و به آن که شش سهم دارد هفت سهم تکلیف نکنید تا آنها را سنگین بار کنید و از دین برمانید ولی با آنها نرمی کنید و کار را به

آنها آسان کنید و راه را برای آنها باز کنید، من اکنون برای تو مثلی می آورم تا از آن پند گیری، مرد مسلمانی همسایه کافری داشت که با او رفیق بود، آن مؤمن دوست داشت که رفیقش مسلمان شود همیشه اسلام را پیش او جلوه داد و تحبیب کرد تا مسلمان شد، فردای آن روز مؤمن او را از خانه اش بیرون کشید و بمسجد برد برای آنکه نماز صبح را بجماعت بخواند، نماز را خواندند: آقا بنشین تا آفتاب بزند ذکر بگو، چون آفتاب زد: آقا خوب است امروز را روزه بگیری و تا ظهر همین جا قرآن یاد بگیری، روزه گرفت و ماند نماز ظهر و عصر را هم خواند، آقا مغرب نزدیك است خوبست صبر بفرمائید یکباره نماز مغرب و عشاء را بخوانیم و برویم با یك جان کندنی ماند تا نماز مغرب و عشاء را هم خواند و بخانه برگشت تا فردا شد رفیق رفت دنبالش که مثل دیروز او را بکار عبادت بگیرد گفت آقا بفرمائید برویم مسجد جواب گفت آقا ببخشید از من دست بکش این دین سخت است و من تاب آن را ندارم، شما با مردم سختی نکنید نمی دانی که حکومت بنی امیه بزور شمشیر و فشار و ستم بود و از میان رفت؛ حکومت ما بنرمی و دل جوئی و وقار و تقیه و خوش اخلاقی و ورع و کوشش است؛ مردم را بدین خود تشویق کنید و بمسلکی که دارید وارد کنید.

۱۵- بَابُ وُجُوبِ الْحُبِّ فِی اللَّهِ وَ الْبُغْضِ فِی اللَّهِ وَ الْإِعْطَاءِ فِی اللَّهِ وَ الْمَنْعِ فِی اللَّهِ

اشارة

(۳) ۱۵ بَابُ وُجُوبِ الْحُبِّ فِی اللَّهِ وَ الْبُغْضِ فِی اللَّهِ وَ الْإِعْطَاءِ فِی اللَّهِ وَ الْمَنْعِ فِی اللَّهِ

ترجمه:

باب واجب بودن دوستی در راه خدا و کراهت در راه خدا و انفاق در راه خدا و نهی در راه خدا

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۴۹ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۲۴۹- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ وَ سَهْلِ بْنِ زِیَادٍ جَمِیعاً عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِیٍّ

بْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَ أَبْغَضَ لِلَّهِ وَ أَعْطَی لِلَّهِ فَهُوَ مِمَّنْ کَمَلَ إِیمَانُهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: هرکه برای خدا دوست بدارد، برای خدا دشمن بدارد و برای خدا ببخشد، از کسانی است که ایمانشان کامل شده است .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۵۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۲۵۰- ۲- (۵) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِکِ بْنِ عَطِیَّةَ عَنْ سَعِیدٍ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مِنْ أَوْثَقِ عُرَی الْإِیمَانِ أَنْ تُحِبَّ فِی اللَّهِ وَ تُبْغِضَ فِی اللَّهِ وَ تُعْطِیَ فِی اللَّهِ وَ تَمْنَعَ فِی اللَّهِ.

ص: ۱٦٥

۱- فی المصدر- إمارتنا.

۲- و تقدم ما یدلّ علیه فی الحدیث ۳ من الباب ۱۰ من هذه الأبواب، و ما یدلّ علیه بعمومه فی الباب ۲۷ من أبواب جهاد النفس.

۳- الباب ۱۵ فیه ۲۱ حدیثا.

٤- الکافی ۲- ۱۲٤- ۱، و المحاسن ۲٦۳- ۳۳۰.

٥- الکافی ۲- ۱۲٥- ۲، و المحاسن- ۲٦۳- ۳۲۸.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از محکمترین حلقه های ایمان این است که: دوست داری برای خدا و دشمن داری برای خدا و عطا کنی در راه خدا و دریغ داری در راه خدا.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۵۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۲۵۱- ۳- (۲) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ الْأَحْوَلِ عَنْ سَلَّامِ بْنِ الْمُسْتَنِيرِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: وُدُّ الْمُؤْمِنِ (لِلْمُؤْمِنِ) (۳) فِی اللَّهِ مِنْ أَعْظَمِ شُعَبِ الْإِيمَانِ أَلَا وَ مَنْ أَحَبَّ فِی اللَّهِ وَ أَبْغَضَ فِی اللَّهِ وَ أَعْطَی فِی اللَّهِ وَ مَنَعَ فِی اللَّهِ فَهُوَ مِنْ أَصْفِيَاءِ اللَّهِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ (۴)

وَ كَذَا الَّذِی قَبْلَهُ وَ كَذَا الْحَدِيثُ الْأَوَّلُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: دوستی مؤمن با مؤمن برای خدا از بزرگترین شعبه های ایمانست، همانا هر که برای خدا دوستی کند و برای خدا دشمنی کند و برای خدا عطا و برای خدا دریغ کند از برگزیدگان خداست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۵۲ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۲۵۲- ٤- (۵) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّی بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ الْمُتَحَابِّينَ فِی اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَی مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ قَدْ أَضَاءَ نُورُ وُجُوهِهِمْ وَ نُورُ أَجْسَادِهِمْ وَ نُورُ مَنَابِرِهِمْ عَلَی كُلِّ شَیْ ءٍ حَتَّی يُعْرَفُوا بِهِ فَيُقَالُ هَؤُلَاءِ الْمُتَحَابُّونَ فِی اللَّهِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْوَشَّاءِ نَحْوَهُ وَ عَنْ أَبِيهِ مُرْسَلًا عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع نَحْوَهُ (٦) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ

١- ثواب الأعمال ٢٠٢- ١، و أمالی الصدوق ٤٦٣- ١٣.

٢- الکافی ٢- ١٢٥- ٣.

٣- وضع المصنّف علیها علامة النسخة.

٤- المحاسن ٢٦٣- ٣٢٩.

٥- الکافی ٢- ١٢٥- ٤.

٦- المحاسن ٢٦٥- ٣٣٩ و المحاسن ٢٦٥- ٣٣٨.

أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَحْوَهُ (١).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: روز قیامت، دوستانِ در راه خدا بر منبرهایی از نور قرار دارند و نورِ چهره هایشان و نورِ پیکرهایشان و نورِ منبرهایشان، همه چیز را روشن کرده و بر آنها تابیده است، تا آن جا که با این نور شناخته می شوند و گفته می شود: «اینان، دوستان در راه خداوند هستند» .

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٥٣ - رقم الحدیث الباب: ٥]

٢١٢٥٣- ٥- (٢) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عُمَرَ بْنِ جَبَلَةَ (٣) عَنْ أَبِی الْجَارُودِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْمُتَحَابُّونَ فِی اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- عَلَى أَرْضِ زَبَرْجَدَةٍ خَضْرَاءَ فِی ظِلِّ عَرْشِهِ عَنْ يَمِينِهِ وَ كِلْتَا يَدَيْهِ يَمِينٌ وُجُوهُهُمْ أَشَدُّ بَيَاضاً وَ أَضْوَأُ مِنَ الشَّمْسِ الطَّالِعَةِ يَغْبِطُهُمْ بِمَنْزِلَتِهِمْ كُلُّ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَ كُلُّ نَبِيٍّ مُرْسَلٍ يَقُولُ النَّاسُ مَنْ هَؤُلَاءِ فَيُقَالُ هَؤُلَاءِ الْمُتَحَابُّونَ فِی اللَّهِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: کسانی که در راه خدا با همدیگر دوستی کنند روز قیامت بر روی یك زمین از زبرجد سبز در سایهٔ عرش خدا سمت راست آنانند، هر دو دست آن راست است، چهره هایشان از آفتاب تابان سپیدتر و روشنتر است، به مقام آنها رشك برد هر فرشتهٔ مقرب و هر پیغمبر مرسل، مردم می گویند:اینان چه کسانند؟ گفته شود: با همدیگر دوستان در راه خدا.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٥٤ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢١٢٥٤- ٦- (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع قَالَ: إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَ الآخِرِينَ قَامَ مُنَادٍ فَنَادَى يُسْمِعُ النَّاسَ فَيَقُولُ أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ فِی اللَّهِ قَالَ فَيَقُومُ عُنُقٌ مِنَ النَّاسِ فَيُقَالُ لَهُمُ اذْهَبُوا إِلَى الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ قَالَ فَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ فَيَقُولُونَ إِلَى أَيْنَ فَيَقُولُونَ إِلَى الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ قَالَ وَ يَقُولُونَ وَ أَیُّ ضَرْبٍ أَنْتُمْ مِنَ النَّاسِ فَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَحَابُّونَ فِی اللَّهِ قَالَ فَيَقُولُونَ أَیَّ شَیْ ءٍ كَانَتْ أَعْمَالُكُمْ قَالُوا كُنَّا نُحِبُّ فِی اللَّهِ وَ نُبْغِضُ فِی اللَّهِ قَالَ فَيَقُولُونَ نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ.

ترجمه:

امام سجاد علیه السلام فرمودند: وقتی خدای عزوجل مردم را از اولین و آخرین جمع می کند، ندا کننده ای می ایستد و ندا می دهد که همه مردم می شنوند. پس می گوید: کسانی که در راه خدا دوستی می کردند کجایند؟ می گوید: یک دسته ای از مردم می روند کنار می ایستند. پس به آنها گفته می شود بدون حساب به بهشت بروید. می گوید: پس ملائکه با آنها روبرو می شوند و می گویند: کجا می روید؟ پس می گویند: بدون حساب به بهشت می رویم. پس می گویند: شما چه کسانی هستید؟ می گویند: ما در راه خدا محبت می کردیم. می گویند: اعمال شما چگونه بود؟ می گویند: حب و بغض ما برای خدا بود. پس می گویند: چه نیکوست پاداش عمل کنندگان.

١- ثواب الأعمال ١٨٢- ١.

٢- الكافی ٢- ١٢٦- ٧، و المحاسن ٢٦٤- ٣٣٧.

٣- فی المحاسن محمّد بن جبلة الأحمسی.

٤- الكافی ٢- ١٢٦- ٨، و المحاسن ٢٦٤- ٣٣٦.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٢٥٥ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٢٥٥- ٧- (١) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: ثَلَاثٌ مِنْ عَلَامَاتِ الْمُؤْمِنِ عِلْمُهُ بِاللَّهِ وَ مَنْ يُحِبُّ وَ مَنْ يُبْغِضُ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِی الْمَحَاسِنِ (٢) وَ كَذَا الْحَدِيثَانِ قَبْلَهُ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: سه چيز از نشانه های مؤمنند: خداشناسی، دانستن آنكه در راه خدا دوست بدارد و شناختن كسی كه بايد در راه خدا دشمن بدارد

[رقم الحديث الكلی: ٢١٢٥٦ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢١٢٥٦- ٨- (٣) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى الْحَلَبِيِّ عَنْ بَشِيرٍ الْكُنَاسِيِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَدْ يَكُونُ حُبٌّ فِی اللَّهِ وَ رَسُولِهِ- وَ حُبٌّ فِی الدُّنْيَا فَمَا كَانَ فِی اللَّهِ وَ رَسُولِهِ فَثَوَابُهُ عَلَى اللَّهِ وَ مَا كَانَ فِی الدُّنْيَا فَلَيْسَ بِشَیْ ءٍ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی كِتَابِ الْإِخْوَانِ بِسَنَدِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع (٤)

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام): دوستی، گاه در راه خدا و پیامبرش است و گاه در راه دنیاست. پس آنچه در راه خدا و پیامبرش باشد، پاداش آن بر عهده خداست و آنچه در راه دنیا باشد، پوچ و بی اثر است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۵۷ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۲۵۷- ۹- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِی وَصِیَّةِ النَّبِیِّ ص لِعَلِیٍّ ع قَالَ: یَا عَلِیُّ مِنْ أَوْثَقِ عُرَی الْإِیمَانِ الْحُبُّ فِی اللَّهِ وَ الْبُغْضُ فِی اللَّهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرانشان علیهماالسلام در وصیت پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) به امام علی (علیه السلام) فرمودند: ای علی از محکمترین حلقه های ایمان این است که: دوست داری برای خدا و دشمن داری برای خدا

١- الکافی ٢- ١٢٦- ٩.

٢- المحاسن ٢٦٣- ٣٣٢.

٣- الکافی ٢- ١٢٧- ١٣.

٤- مصادقة الاخوان ٥٠- ١.

٥- المحاسن ٢٦٥- ٣٤٤.

٦- الفقیه ٤- ٣٦٢- ٥٧٦٢.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۵۸ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۲۵۸- ۱۰- (۱) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِیدِهِ الآتِیَةِ (۲) عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ الرِّضَا ع فِی کِتَابِهِ إِلَی الْمَأْمُونِ قَالَ: وَ حُبُّ أَوْلِیَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَاجِبٌ وَ کَذَلِکَ بُغْضُ أَعْدَائِهِمْ وَ الْبَرَاءَةُ مِنْهُمْ وَ مِنْ أَئِمَّتِهِمْ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) در کتابش به مأمون فرمود: دوست داشتن اولیای خداوند متعال، واجب است. همچنین، دشمنی با دشمنان خدا و بیزاری از آنان و پیشوایانشان، واجب است

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۵۹ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱۲۵۹- ۱۱- (۳) وَ فِی کِتَابِ الْإِخْوَانِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَعْیَنَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ عَمُوداً مِنْ زَبَرْجَدٍ أَعْلَاهُ مَعْقُودٌ بِالْعَرْشِ وَ أَسْفَلُهُ فِی تُخُومِ الْأَرَضِینَ السَّابِعَةِ عَلَیْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ قَصْرٍ فِی کُلِّ قَصْرٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَقْصُورَةٍ فِی کُلِّ مَقْصُورَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَوْرَاءَ قَدْ أَعَدَّ اللَّهُ ذَلِکَ لِلْمُتَحَابِّینَ فِی اللَّهِ وَ الْمُتَبَاغِضِینَ فِی اللَّهِ.

ترجمه:

امام جعفر صادق (علیه السلام) به حمران فرمود: ای حمران خدای را ستونی است که زبرجد که بالای آن به عرش بسته پائین آن در زیر زمین های هفتگانه می باشد و بر آن هفتاد هزار کاخ ساخته شده و در هر کاخی هفتاد هزار خانه قرار دارد و در هر خانه هفتاد هزار حوری می باشد که آنها را خداوند برای کسانیکه دوستی و دشمنی آنها در راه او است آماده ساخته است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۶۰ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۱۲۶۰- ۱۲- (٤) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّيْلَمِيُّ فِی الْإِرْشَادِ عَنِ الْبَاقِرِ ع قَالَ: أَحْبِبْ حَبِيبَ آلِ مُحَمَّدٍ ص وَ إِنْ كَانَ فَاسِقاً زَانِياً وَ أَبْغِضْ مُبْغِضَ آلِ مُحَمَّدٍ ص وَ إِنْ كَانَ صَوَّاماً قَوَّاماً.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: دوست بدار دوست آل محمّد را گر چه فاسق و زناکار باشد و دشمن بدار دشمن آل محمّد را گر چه روزه- گیر و شب زنده دار باشد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۶۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱۲۶۱- ۱۳- (٥) الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی كِتَابِ الزُّهْدِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَ أَبْغَضَ لِلَّهِ وَ أَعْطَی لِلَّهِ فَهُوَ مِمَّنْ كَمَلَ إِيمَانُهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که برای خدا دوست دارد و برای خدا دشمن دارد و برای خدا ببخشد،او از کسانی که ایمانش کامل است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۶۲ - رقم الحدیث الباب: ١٤]

۲۱۲۶۲- ١٤- (٦) وَ عَنْهُ ع قَالَ: مِنْ أَوْثَقِ عُرَی الْإِيمَانِ أَنْ تُحِبَّ لِلَّهِ وَ تُبْغِضَ لِلَّهِ وَ تُعْطِيَ فِی اللَّهِ وَ تَمْنَعَ فِی اللَّهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از محکمترین حلقه های ایمان این است که: دوست داری برای خدا و دشمن داری برای خدا و عطا کنی در راه خدا و دریغ داری در راه خدا.

١- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ١٢٤.

٢- تاتى فى الفائدة الأولى من الخاتمة برمز (ب).

٣- مصادقة الاخوان ٥٠- ٥.

٤- إرشاد القلوب ٢٥٦، و أورده عن أمالى الطوسىّ فى الحديث ١٩ من الباب ١٧ من هذه الأبواب.

٥- الزهد ١٧- ٣٤.

٦- الزهد ١٧- ٣٥.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٦٣ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١٢٦٣- ١٥- (١) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ صَبَّاحٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَاقِرِ عَنْ آبَائِهِ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثٍ قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ يُنَادِي مُنَادٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يَسْمَعُ آخِرُهُمْ كَمَا يَسْمَعُ أَوَّلُهُمْ فَيَقُولُ أَيْنَ جِيرَانُ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ فِي دَارِهِ فَيَقُومُ عُنُقٌ مِنَ النَّاسِ فَتَسْتَقْبِلُهُمْ زُمْرَةٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَيَقُولُونَ مَا كَانَ عَمَلُكُمْ فِي دَارِ الدُّنْيَا فَصِرْتُمُ الْيَوْمَ جِيرَانَ اللَّهِ تَعَالَى فِي دَارِهِ فَيَقُولُونَ كُنَّا نَتَحَابُّ فِي اللَّهِ وَ نَتَوَازَرُ فِي اللَّهِ تَعَالَى قَالَ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ تَعَالَى صَدَقَ عِبَادِي خَلُّوا سَبِيلَهُمْ فَيَنْطَلِقُونَ إِلَى جِوَارِ اللَّهِ فِي الْجَنَّةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع فَهَؤُلَاءِ جِيرَانُ اللَّهِ فِي دَارِهِ يَخَافُ النَّاسُ وَ لَا يَخَافُونَ وَ يُحَاسَبُ النَّاسُ وَ لَا يُحَاسَبُونَ.

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) از پيامبر اسلام (صلى الله عليه وآله و سلم) روايت مى كند كه ايشان فرمودند: هنگامى كه قيامت برپا شود خداوند آفريدگان را در يك مكان جمع مى كند و منادى از جانب خدا ندايى در مى دهد... كه آن ندا را به گوش آخرين اهل محشر همچون اولين ايشان مى

رساند. پس می گوید: همسایگان خدا در درگاهش کجا هستند؟ پس گروهی از مردم برمی خیزند و گروهی از فرشتگان به استقبال آنان می روند پس به ایشان می گویند: رفتار شما در دنیا چه بود که امروز به وسیله آن همسایگان خدا در درگاهش گشته اید؟ پس می گویند: ما در راه خدا یکدیگر را دوست می داشتیم و به یکدیگر بخشش می نمودیم و یکدیگر را یاری می نمودیم. پس منادی از جانب خداوند ندا درمیدهد: بندگانم راست گفتند. راهشان را باز کنید تا بدون حساب به همسایگی خداوند در بهشت رهسپار گردند. راوی گوید: پس بدون حساب به سوی بهشت رهسپار می گردند. پس امام باقر (علیه السلام) فرمود: ایشان همسایگان خدا در خانه اش هستند مردم می هراسند و هراسی به آنان نمی رسد و مردم مورد حساب قرار می گیرند و ایشان محاسبه نمی شوند.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٦٤ - رقم الحدیث الباب: ١٦]

٢١٢٦٤- ١٦- (٢) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ حَرِیزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ فُضَیْلِ بْنِ یَسَارٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ الْحُبِّ وَ الْبُغْضِ أَ مِنَ الْإِیمَانِ هُوَ فَقَالَ وَ هَلِ الْإِیمَانُ إِلَّا الْحُبُّ وَ الْبُغْضُ ثُمَّ تَأَوَّلَ هَذِهِ الآیَةَ حَبَّبَ إِلَیْکُمُ الْإِیمانَ وَ زَیَّنَهُ فِی قُلُوبِکُمْ وَ کَرَّهَ إِلَیْکُمُ الْکُفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْیانَ أُولئِکَ هُمُ الرَّاشِدُونَ (٣).

وَ رَوَاهُ الْکُلَیْنِیُّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ (٤)

١- أمالی الطوسیّ ١- ١٠٠، و أورد صدره فی الحدیث ١٥ من الباب ١٩ من أبواب جهاد النفس، و قطعة منه فی الحدیث ١٠ من الباب ١١٢ من أبواب أحکام العشرة.

٢- المحاسن ٢٦٢- ٣٢٦.

٣- الحجرات ٤٩- ٧.

٤- فی الکافی ٢- ١٢٥- ٥ حماد.

عَنْ حَرِيزٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

فضیل بن یسار، گوید: از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم از حب و بغض که از ایمانند؟ در پاسخ فرمود: مگر ایمان جز حب و بغض است ؟ سپس این آیه را خواند: «محبوب کرد ایمان را برای شما و آن را در دلهای شما آراست و مکروه و نفرت آمیز کرد نزد شما کفر و فسق و نافرمانی را،آنانند راه یافته ها».

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲٦۵ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۲۱۲٦۵- ۱۷- (۲) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ عَنْ صَفْوَانَ الْجَمَّالِ عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ زِیَادٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ قَالَ لَهُ یَا زِیَادُ وَیْحَکَ وَ هَلِ الدِّینُ إِلَّا الْحُبُّ أَ لَا تَرَی إِلَی قَوْلِهِ قُلْ إِنْ کُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِی یُحْبِبْکُمُ اللَّهُ وَ یَغْفِرْ لَکُمْ ذُنُوبَکُمْ (۳) أَ وَ لَا تَرَی قَوْلَ اللَّهِ لِمُحَمَّدٍ ص حَبَّبَ إِلَیْکُمُ الْإِیمانَ وَ زَیَّنَهُ فِی قُلُوبِکُمْ (٤) وَ قَالَ یُحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَیْهِمْ (۵) فَقَالَ الدِّینُ هُوَ الْحُبُّ وَ الْحُبُّ هُوَ الدِّینُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: ای زیاد وای بر تو و آیا دین جز محبت است؟ آیا ندیدی در آیه (اگر خدا را دوست می دارید مرا پیروی کنید تا خدا شما را دوست دارد و گناه شما را ببخشد،) یا ندیدی قول خدا را برای حضرت محمد (صلی الله علیه وآله و سلم) در آیه (خدا ایمان را برای شما دوست داشتنی گردانید و آن را در دلهای شما بیاراست) و فرمود در آیه (هر کس را که به سوی آنان کوچ کرده دوست دارند) حضرت فرمود: دین همان دوستی و دوستی همان دین است

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲٦٦ - رقم الحديث الباب: ۱۸]

۲۱۲۶۶- ۱۸- (۶) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: وَيْلٌ لِمَنْ يُبَدِّلُ نِعْمَةَ اللَّهِ كُفْراً طُوبَى لِلْمُتَحَابِّينَ فِی اللَّهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: وای بر کسی که نعمت خدا را به ناسپاسی تبدیل کند، و خوشبختی و نیکی باد بر آنان که فی اللّه نسبت به یکدیگر محبت می کنند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۶۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۹]

۲۱۲۶۷- ۱۹- (۷) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ مُصْعَبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ وَ أَبْغَضَ عَدُوَّهُ لَمْ يُبْغِضْهُ لِوَتْرٍ وَتَرَهُ فِی الدُّنْيَا ثُمَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمِثْلِ زَبَدِ الْبَحْرِ ذُنُوباً كَفَّرَهَا اللَّهُ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود :هر کس خدا را دوست بدارد و با دشمن او کین ورزد و این دشمنی و کین ورزی او به خاطر جنایت و ستمی نباشد که در دنیا به او کرده است، چنانچه روز قیامت با گناهانی به اندازه کفِ دریا بیاید، خداوند، همه آنها را بر او می بخشد .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۶۸ - رقم الحدیث الباب: ۲۰]

۲۱۲۶۸- ۲۰- (۸) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِیِّ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ

۱- الکافی ۲- ۱۲۵- ۵.

٢- المحاسن ٢٦٢- ٣٢٧.

٣- آل عمران ٣- ٣١.

٤- الحجرات ٤٩- ٧.

٥- الحشر ٥٩- ٩.

٦- المحاسن ٢٦٥- ٣٤٠.

٧- المحاسن ٢٦٥- ٣٤١.

٨- المحاسن ٢٦٦- ٣٤٥، و أورده عن الكافی فی الحدیث ١ من الباب ١٦ من أبواب العشرة.

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ الْجَعْفَرِیِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ حُبُّ الْأَبْرَارِ لِلْأَبْرَارِ ثَوَابٌ لِلْأَبْرَارِ وَ حُبُّ الْأَبْرَارِ لِلْأَبْرَارِ فَضِیلَةٌ لِلْأَبْرَارِ وَ حُبُّ الْفُجَّارِ لِلْأَبْرَارِ زَیْنٌ لِلْأَبْرَارِ وَ بُغْضُ الْأَبْرَارِ لِلْفُجَّارِ خِزْیٌ عَلَی الْفُجَّارِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی کِتَابِ الْإِخْوَانِ بِسَنَدِهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ الْجَعْفَرِیِّ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

از امام صادق (علیه السلام) شنیدم می فرمود: محبت خوبان با همدیگر برای خوبان پاداش دارد، و محبت تبهکاران نسبت به خوبان برای خوبان فضیلت است، و دشمنی تبهکاران با خوبان زینت برای خوبان است و دشمنی نیکان با تبهکاران مایه خواری تبهکاران است.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٦٩ - رقم الحدیث الباب: ٢١]

٢١٢٦٩- ٢١- (٢) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ مَنْ وَضَعَ حُبَّهُ فِی غَیْرِ مَوْضِعٍ فَقَدْ تَعَرَّضَ لِلْقَطِیعَةِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٣) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود:هر که محبّتش را بی جا خرج کند، رشته دوستی را در معرض گسیختن قرار داده است.

١٦- بَابُ اسْتِحْبَابِ إِقَامَةِ السُّنَنِ الْحَسَنَةِ وَ إِجْرَاءِ عَادَاتِ الْخَيْرِ وَ الْأَمْرِ بِهَا وَ تَعْلِيمِهَا وَ تَحْرِيمِ إِجْرَاءِ عَادَاتِ الشَّرِّ

اشارة

(٥) ١٦ بَابُ اسْتِحْبَابِ إِقَامَةِ السُّنَنِ الْحَسَنَةِ وَ إِجْرَاءِ عَادَاتِ الْخَيْرِ وَ الْأَمْرِ بِهَا وَ تَعْلِيمِهَا وَ تَحْرِيمِ إِجْرَاءِ عَادَاتِ الشَّرِّ

ترجمه:

باب مستحب بودن انجام سنت های پسندیده و انجام عادات خوب و امر و آموزش آنها و نهی از انجام عادتهای بد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٧٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٢٧٠- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي

ص: ١٧٢

١- مصادقة الاخوان ٥٠- ٤.

٢- المحاسن ٢٦٦- ٣٤٦.

۳- تقدم فی الحدیثین ۱، ۳ من الباب ۸ من هذه الأبواب، و فی الباب ۵ من أبواب المستحقین للزکاة، و فی الحدیث ۳ من الباب ۱۲۲ من أبواب العشرة، و فی الباب ۹۷ من أبواب المزار، و فی الحدیث ۳۱ من الباب ٤ و فی الحدیثین ۱ و ۲ من الباب ۹٤ من أبواب جهاد النفس، و فی الحدیثین ۲، ۳۵ من الباب ۱ من أبواب الصوم المندوب.

٤- یأتی فی الباب ۱۷، و فی الحدیثین ۱، ۲ من الباب ۱۸ من هذه الأبواب، و فی الباب ۳۰ من أبواب ما یکتسب به، و فی الباب ۱۹ من أبواب آداب المائدة.

۵- الباب ۱٦ فیه ۱۱ حدیثا.

٦- الکافی ۱- ۳۵- ۳.

بَصِیرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ مَنْ عَلَّمَ خَیْراً فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهِ قُلْتُ فَإِنْ عَلَّمَهُ غَیْرَهُ یَجْرِی ذَلِکَ لَهُ قَالَ إِنْ عَلَّمَهُ النَّاسَ کُلَّهُمْ جَرَی لَهُ قُلْتُ فَإِنْ مَاتَ قَالَ وَ إِنْ مَاتَ.

ترجمه:

ابو بصیر گوید: شنیدم امام صادق (علیه السلام) می فرمود: هر که کار خیری یاد بدهد مانند ثواب کسی که بدان عمل کند می برد، گفتم: اگر او هم به دیگری یاد دهد به معلم اول ثواب عمل آن می رسد؟ فرمود: این ثواب برای او جاری است اگر به همهٔ مردم هم یاد بدهد،گفتم: اگر معلم بمیرد؟ فرمود: اگر چه بمیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۲۷۱- ۲- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِیدِ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِینٍ عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَنْ عَلَّمَ بَابَ هُدًی فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهِ وَ لَا یُنْقَصُ أُولَئِکَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیْئاً وَ مَنْ عَلَّمَ بَابَ ضَلَالٍ کَانَ عَلَیْهِ مِثْلُ أَوْزَارِ مَنْ عَمِلَ بِهِ وَ لَا یُنْقَصُ أُولَئِکَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَیْئاً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که یك باب هدایت آموزد اجر کسی دارد که بدان عمل کند، و از اجر آنان کاسته نشود، و هر که یك باب ضلالت آموزد بمانند گناهان آنان را دارد که بدان عمل کنند و از گناهان آنان هم کاسته نشود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۷۲ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۲۷۲- ۳- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ: الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: راهنمای بخیر بمانند انجام دهندهٔ آن عمل خیر است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۷۳ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۲۷۳- ٤- (۳) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ (٤) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ أَبَانٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا يَتَكَلَّمُ الرَّجُلُ بِكَلِمَةِ حَقٍّ يُؤْخَذُ بِهَا إِلَّا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ أَخَذَ بِهَا وَ لَا يَتَكَلَّمُ بِكَلِمَةِ ضَلَالٍ يُؤْخَذُ بِهَا إِلَّا كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ وِزْرِ مَنْ أَخَذَ بِهَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هرگاه فردی سخن حقّی بگوید و کسی به آن عمل کند، برای او همانند پاداش کسی باشد که به آن عمل کرده است و هرگاه سخن گمراه کننده ای بگوید و کسی آن را به کار بندد، برایش همانند گناه کسی باشد که به آن عمل کرده است.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٢٧٤ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٢٧٤- ٥- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ

ص: ١٧٣

١- الكافی ١- ٣٥- ٤.

٢- ثواب الأعمال ١٥، و أورده فی الحديث ١٩ من الباب ١ من هذه الأبواب، و فی الحديث ٥ من الباب ١ من أبواب فعل المعروف.

٣- ثواب الأعمال ١٦٠- ١.

٤- فی المصدر- أحمد بن محمّد.

٥- ثواب الأعمال ١٦٠- ١.

الْحِمْيَرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ مَيْمُونٍ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: أَيُّمَا عَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ سَنَّ سُنَّةَ هُدًى كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِذَلِكَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیْ ءٌ وَ أَيُّمَا عَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ سَنَّ سُنَّةَ ضَلَالٍ كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ وِزْرِ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَیْ ءٌ (١).

ترجمه:

از امام محمد باقر (علیه السلام) روایت کرده است که فرمود: پاداش هر بنده ای از بندگان خدا که سنّت نیکو و شایسته ای از خود بجای گذارد با پاداش کسی که بدان سنّت عمل می کند برابر است، بی آنکه از پاداش عمل کنندگان به آن چیزی کم شود؛ و گناه هر بنده ای از بندگان خدا که کار زشت و نکوهیده ای را بدعت نهد، همان گناه کسی است که به آن بدعت عمل می کند، بی آنکه از بار گناه یکی از آنها کم گردد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۷۵ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۲۷۵- ٦- (۲) وَ فِی الْأَمَالِی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: لَیْسَ یَتْبَعُ الرَّجُلَ بَعْدَ مَوْتِهِ مِنَ الْأَجْرِ إِلَّا ثَلَاثُ خِصَالٍ صَدَقَةٌ أَجْرَاهَا فِی حَیَاتِهِ فَهِیَ تَجْرِی بَعْدَ مَوْتِهِ وَ سُنَّةُ هُدًی سَنَّهَا فَهِیَ یُعْمَلُ بِهَا بَعْدَ مَوْتِهِ وَ وَلَدٌ صَالِحٌ یَسْتَغْفِرُ لَهُ.

وَ رَوَاهُ الْکُلَیْنِیُّ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی (۳)

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

حلبی از امام صادق (علیه السلام) نقل می کند که فرمود: پس از مرگ، چیزی جز سه خصلیت به عنوان پاداش به دنبال شخص نیست: صدقهٔ جاریه ای که در زمان زندگی انجام داده که پس از مرگش تا روز قیامت به عنوان صدقهٔ وقف باقی می ماند و کسی آن را به ارث نمی برد، یا روشی برای هدایت مردم داشته باشد که به آن عمل می کرد و دیگران هم پس از او به آن عمل کنند و یا فرزند صالحی که برای او طلب آمرزش کند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۷٦ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۲۷٦- ۷- (٥) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِسْمَاعِیلَ الْجُعْفِیِّ (٦) قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع یَقُولُ مَنِ اسْتَنَّ بِسُنَّةِ عَدْلٍ فَاتُّبِعَ کَانَ لَهُ أَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَیْرِ أَنْ یَنْتَقِصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیْ ءٌ وَ مَنِ اسْتَنَّ سُنَّةَ جَوْرٍ فَاتُّبِعَ کَانَ عَلَیْهِ مِثْلُ وِزْرِ مَنْ عَمِلَ بِهِ

١- فی نسخة- شیئا (هامش المخطوط).

٢- أمالی الصدوق ٣٨- ٧، و أورده فی الحدیث ١ من الباب ١ من أبواب أحکام الوقوف و الصدقات.

٣- الکافی ٧- ٥٦- ١.

٤- التهذیب ٩- ٢٣٢- ٩٠٩.

٥- المحاسن ٢٧- ٨.

٦- فی المصدر- إسماعیل الجعفری.

مِنْ غَیْرِ أَنْ یَنْتَقِصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَیْ ءٌ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: کسی که سنت عدلی ایجاد کند و از آن پیروی شود همانند پاداش کسانی را که به آن عمل می کنند خواهد داشت، بی آن که از پاداش آنها کم شود و کسی که سنت ظلمی بگذارد و از آن پیروی شود همانند گناه کسانی که به آن عمل می کنند خواهد داشت، بی آن که چیزی از گناهان آنها کاسته شود.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٧٧ - رقم الحدیث الباب: ٨]

٢١٢٧٧- ٨- (١) وَ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ سَیْفٍ عَنْ أَخِیهِ عَلِیٍّ عَنْ أَبِیهِ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ تَمَسَّکَ بِسُنَّتِی فِی اخْتِلَافِ أُمَّتِی کَانَ لَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِیدٍ.

ترجمه:

امام باقر علیه السلام از پدرانش از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کرد که آن حضرت فرمود: کسی که هنگام اختلاف امت من به سنتم تمسک نماید، پاداش صد شهید را دارد. - .

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٢٧٨ - رقم الحدیث الباب: ٩]

۲۱۲۷۸- ۹- (۲) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَجَلِیِّ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِینٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَنْ عَمِلَ بَابَ هُدًی کَانَ لَهُ أَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهِ وَ لَا یُنْقَصُ أُولَئِکَ مِنْ أُجُورِهِمْ وَ مَنْ عَمِلَ بَابَ ضَلَالٍ کَانَ عَلَیْهِ مِثْلُ وِزْرِ مَنْ عَمِلَ بِهِ وَ لَا یُنْقَصُ أُولَئِکَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هر کس راه هدایتی بیاموزد، به سان پاداش هر کس که به آن عمل کند، از آنِ او خواهد بود و از پاداش عمل کنندگان، چیزی کاسته نخواهد شد؛ و هر کس راه گم راهی را یاد دهد، به سان گناه کسانی که بِدان عمل کنند، بر گردن او گناه خواهد بود، بی آن که چیزی از گناه عمل کنندگان، کاسته شود .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۷۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۲۷۹- ۱۰- (۳) وَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ یَقْطِینٍ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا مِنْ مُؤْمِنٍ سَنَّ عَلَی نَفْسِهِ سُنَّةً حَسَنَةً أَوْ شَیْئاً مِنَ الْخَیْرِ ثُمَّ حَالَ بَیْنَهُ وَ بَیْنَ ذَلِکَ حَائِلٌ إِلَّا کَتَبَ اللَّهُ لَهُ مَا أَجْرَی عَلَی نَفْسِهِ أَیَّامَ الدُّنْیَا.

ترجمه:

ا امام صادق (علیه السلام) فرمود: هیچ مؤمنی نیست که برای خود سنّتی نیکو یا چیزی از خیر و خوبی وضع کند، امّا بعد میان او و آن سنّت و کار خیر، مانعی پدید آید، مگر این که آنچه را در ایّام دنیا درباره خویش به کار بسته است، خداوند برایش بنویسد .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۸۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۲۸۰- ۱۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ عَلِیٍّ ع فِی خُطْبَةٍ لَهُ قَالَ: وَ مَا أُحْدِثَتْ بِدْعَةٌ إِلَّا تُرِکَتْ بِهَا سُنَّةٌ فَاتَّقُوا الْبِدَعَ وَ الْزَمُوا الْمَهْیَعَ (٥) إِنَّ عَوَازِمَ الْأُمُورِ أَفْضَلُهَا وَ إِنَّ مُحْدَثَاتِهَا شِرَارُهَا.

ص: ۱۷۵

۱- المحاسن ۲۷- ۷.

۲- المحاسن ۲۷- ۹.

۳- المحاسن ۲۸- ۱۰.

٤- نهج البلاغة ۲- ۳۸- ۱٤۱.

٥- المهیع- الطریق الواضح الواسع البین (لسان العرب هیع لسان العرب ۸- ۳۷۸).

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی الْوُقُوفِ (۱).

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) می فرماید: بدعتی را پدید نیاوردند، جز آنکه، سنّتی را ترك نمودند. پس از بدعتها حذر کنید و در راه روشن قدم نهید. از کارها آنچه دیرینه تر است، برتر است و آنچه نو پدید آمده، بدتر.

۱۷- بَابُ وُجُوبِ حُبِّ الْمُؤْمِنِ وَ بُغْضِ الْکَافِرِ وَ تَحْرِیمِ الْعَکْسِ

اشارة

(۲) ۱۷ بَابُ وُجُوبِ حُبِّ الْمُؤْمِنِ وَ بُغْضِ الْکَافِرِ وَ تَحْرِیمِ الْعَکْسِ

ترجمه:

باب واجب بودن محبت به مومن و دشمنی با کافر و نهی خلاف آن

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۸۱ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۲۸۱- ۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ وَ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِیِّ جَمِیعاً عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ لَیُحِبُّکُمْ وَ مَا یَعْرِفُ مَا أَنْتُمْ عَلَیْهِ فَیُدْخِلُهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِحُبِّکُمْ وَ إِنَّ الرَّجُلَ لَیُبْغِضُکُمْ وَ مَا یَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَیْهِ فَیُدْخِلُهُ اللَّهُ بِبُغْضِکُمُ النَّارَ.

ترجمه:

از هشام بن سالم و حفص بن بختری، از امام صادق (علیه السلام) فرمود: به راستی مردی باشد که شماها را دوست دارد و عقیدهٔ شما را نفهمد و خدا او را به وسیلهٔ دوستی شما به بهشت برد و به راستی مردی باشد که شما را دشمن دارد و عقیده شما را نفهمد و خدا به وسیلهٔ بغض به شما او را به دوزخ برد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۸۲ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۲۸۲- ۲- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ وَ ابْنِ فَضَّالٍ جَمِیعاً عَنْ صَفْوَانَ الْجَمَّالِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا الْتَقَی مُؤْمِنَانِ قَطُّ إِلَّا کَانَ أَفْضَلُهُمَا أَشَدَّهُمَا حُبّاً لِأَخِیهِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: دو مؤمن هرگز با هم دیدار نکنند مگر این که آن بهتر است که برادرش را بیشتر دوست داشته باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٨٣ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٢٨٣- ٣- (٦) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ

ص: ١٧٦

١- يأتى فى الأحاديث ٢، ٣، ٤، ٥، ١٠ من الباب ١ من أبواب أحكام الوقوف و الصدقات، و فى الحديث ١ من الباب ٢٠ من أبواب إحياء الموات. و تقدم ما يدلّ عليه فى الحديث ٢١ من الباب ١ من هذه الأبواب، و فى الحديث ٣ من الباب ٣٠ من أبواب الاحتضار، و فى الحديث ١ من الباب ٥ من أبواب جهاد العدو.

٢- الباب ١٧ فيه ١٩ حديثا.

٣- الكافى ٢- ١٢٦- ١٠.

٤- الكافى ٢- ١٢٧- ١٥.

٥- المحاسن ٢٦٣- ٣٣٣.

٦- الكافى ٢- ١٢٧- ١٤، و المحاسن ٢٦٤- ٣٣٤.

مِهْرَانَ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ الْمُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَأَفْضَلُهُمَا أَشَدُّهُمَا حُبّاً لِصَاحِبِهِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: از دو مسلمان كه به هم برخورد مي كند آن كه ديگري را بيشتر دوست دارد بهتر است

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٨٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٢٨٤- ٤- (١) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى فِيمَا أَعْلَمُهُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُدْرِكٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لِأَصْحَابِهِ أَيُّ عُرَى الْإِيمَانِ أَوْثَقُ فَقَالُوا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ الصَّلَاةُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ الزَّكَاةُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ الصَّوْمُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ الْحَجُّ وَ الْعُمْرَةُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ الْجِهَادُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص- لِكُلِّ مَا قُلْتُمْ فَضْلٌ وَ لَيْسَ بِهِ وَ لَكِنْ أَوْثَقُ عُرَى الْإِيمَانِ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَ الْبُغْضُ فِي اللَّهِ وَ تَوَالِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَ التَّبَرِّي مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ بِالْإِسْنَادِ الْمَذْكُورِ مِثْلَهُ (٢) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَرْوَكٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

از امام صادق (عليه السلام) كه رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) به اصحابش فرمود: كدام يك از حلقه هاى ايمان محكم ترند؟ گفتند:خدا و رسولش داناترند و برخى گفت: نماز و برخى گفت: زكاة و بعضى از آنها گفت: روزه و بعضى گفتند كه: آن حج است و عمره و بعضى گفتند: جهاد است، رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: براى آنچه گفتيد: فضيلتى است و آنكه من پرسيدم نيست ولى محكمتر حلقهٔ ايمان، دوستى در راه خدا و دشمنى در راه خدا و مهرورزى با دوستان خدا و بى زارى از دشمنان خدا است

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٨٥ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٢٨٥- ٥- (٤) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ السَّبِيعِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كُلُّ مَنْ لَمْ يُحِبَّ عَلَى الدِّينِ وَ لَمْ يُبْغِضْ عَلَى الدِّينِ فَلَا دِينَ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که به خاطر دین، دوستی نکند و به خاطر دین، دشمنی نکند، دین ندارد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۸۶ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۲۸٦- ٦- (٥) وَ بِالْإِسْنَادِ الآتِی (٦) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی

ص: ۱۷۷

۱- الکافی ۲- ۱۲۵- ٦.

۲- المحاسن ۲٦٤- ۳۳۵.

۳- معانی الأخبار ۳۹۸- ۵۵.

٤- الکافی ۲- ۱۲۷- ۱٦.

۵- الکافی ۸- ۱۲- ۱.

٦- یأتی فی الفائدة الثالثة من الخاتمة.

وَصِیَّتِهِ لِأَصْحَابِهِ قَالَ: أَحِبُّوا فِی اللَّهِ مَنْ وَصَفَ صِفَتَکُمْ وَ أَبْغِضُوا فِی اللَّهِ مَنْ خَالَفَکُمْ وَ ابْذُلُوا مَوَدَّتَکُمْ وَ نَصِیحَتَکُمْ لِمَنْ وَصَفَ صِفَتَکُمْ وَ لَا تَبْذُلُوهَا لِمَنْ یَرْغَبُ عَنْ صِفَتِکُمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: برای خدا هر که ویژگی شما را دارد دوست بدارید و در راه او مخالفان خود را دشمن شمارید،و برای همردیفان خود دوستی و خیرخواهی خویش را ارمغان کنید و آن را از دیگران که با شما دشمنی می ورزند و به شما تجاوز می کنند دریغ بدارید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۸۷ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۲۸۷- ۷- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ وَ عُيُونِ الْأَخْبَارِ وَ الْمَجَالِسِ وَ صِفَاتِ الشِّيعَةِ وَ الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْأَسْتَرْآبَادِيِّ (۲) عَنْ يُوسُفَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَيَّارٍ (۳) عَنْ أَبَوَيْهِمَا عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَسْكَرِيِّ عَنْ آبَائِهِ ع أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ لِبَعْضِ أَصْحَابِهِ ذَاتَ يَوْمٍ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَحْبِبْ فِي اللَّهِ وَ أَبْغِضْ فِي اللَّهِ وَ وَالِ فِي اللَّهِ وَ عَادِ فِي اللَّهِ فَإِنَّهُ لَنْ (٤) تُنَالَ وَلَايَةُ اللَّهِ إِلَّا بِذَلِكَ وَ لَا يَجِدُ رَجُلٌ طَعْمَ الْإِيمَانِ وَ إِنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ وَ صِيَامُهُ حَتَّى يَكُونَ كَذَلِكَ وَ قَدْ صَارَتْ مُؤَاخَاةُ النَّاسِ يَوْمَكُمْ هَذَا أَكْثَرُهَا فِي الدُّنْيَا عَلَيْهَا يَتَوَادُّونَ وَ عَلَيْهَا يَتَبَاغَضُونَ وَ ذَلِكَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَكَيْفَ لِي أَنْ أَعْلَمَ أَنِّي قَدْ وَالَيْتُ فِي اللَّهِ وَ عَادَيْتُ فِي اللَّهِ وَ مَنْ وَلِيُّ اللَّهِ حَتَّى أُوَالِيَهُ وَ مَنْ عَدُوُّهُ حَتَّى أُعَادِيَهُ فَأَشَارَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ص إِلَى عَلِيٍّ ع- فَقَالَ أَ تَرَى هَذَا قَالَ بَلَى قَالَ وَلِيُّ هَذَا وَلِيُّ اللَّهِ فَوَالِهِ وَ عَدُوُّ هَذَا عَدُوُّ اللَّهِ فَعَادِهِ وَالِ وَلِيَّ هَذَا وَ لَوْ أَنَّهُ قَاتِلُ أَبِيكَ وَ وَلَدِكَ وَ عَادِ عَدُوَّ هَذَا وَ لَوْ أَنَّهُ أَبُوكَ أَوْ وَلَدُكَ.

ترجمه:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله و سلم) به اصحابش فرمودند: ای بنده خدا دوست بدار به خاطر خدا و دشمن بدار به خاطر خدا و دوست بگیر به خاطر خدا و دشمن بگیر به خاطر خدا؛ پس به درستی که به ولایت خدا به کسی نمی رسد مگر از این راه و کسی طعم ایمان را نمی چشد اگر چه نماز و روزه زیاد به جا آورد مگر از راه تولی و تبری و امروز بیشترین دوستی ها و دشمنی های مردم به خاطر دنیاست و این دوستی و دشمنی دنیایی ذره ای پیش خداوند تعالی ارزش ندارد. راوی عرض کرد: چگونه بدانم دوستی و دشمنی من به خاطر خداست؛ دوست خدا کیست تا او را دوست بدارم و دشمن خدا کیست تا او را دشمن بدارم؟ پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله و سلم) به سوی مولای ما امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب (علیه السلام) اشاره فرمودند و فرمودند آیا علی را می بینی؟ راوی گفت: بله. پس فرمودند: دوست بدار دوست علی (علیه السلام) را چون دوست علی (علیه السلام) ولی الله است و دشمن بدار دشمن علی (علیه السلام) را چرا که دشمن علی (علیه السلام) عدوالله

است سپس در ادامه فرمودند: دوست بدار دوست مولا علي را هر چند آنكه قاتل پدر و فرزندان تو باشد و دشمن بدار دشمن مولا علي را هر چند او پدر و فرزندانت باشند

ص: ۱۷۸

۱- معانی الأخبار ۳۹۹- ۵۸، و عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۲۹۱- ٤۱، و أمالی الصدوق ۱۹- ۷، و صفات الشیعة ٤۵- ٦۵، و علل الشرائع ۱٤۰- ۱.

۲- فی نسخة- محمّد بن أبی القاسم الاسترآبادی.

۳- فی المعانی علی بن محمّد بن سنان.

٤- فی نسخة- لا (هامش المخطوط).

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۸۸ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۲۸۸- ۸- (۱) وَ فِی کِتَابِ الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الصَّلْتِ (۲) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ رِبْعِیِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ فُضَیْلِ بْنِ یَسَارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مِنْ حُبِّ الرَّجُلِ دِینَهُ حُبُّهُ لِإِخْوَانِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: نشانه دین دوستیِ آدمی، دوست داشتن برادرانش می باشد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۸۹ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۲۸۹- ۹- (۳) وَ فِی صِفَاتِ الشِّیعَةِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ (عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ) (٤) عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْخَزَّازِ قَالَ سَمِعْتُ الرِّضَا ع یَقُولُ إِنَّ مِمَّنْ یَنْتَحِلُ مَوَدَّتَنَا

أَهْلَ الْبَيْتِ- مَنْ هُوَ أَشَدُّ فِتْنَةً عَلَى شِيعَتِنَا مِنَ الدَّجَّالِ- فَقُلْتُ بِمَا ذَا قَالَ بِمُوَالاةِ أَعْدَائِنَا وَ مُعَادَاةِ أَوْلِيَائِنَا إِنَّهُ إِذَا كَانَ كَذَلِکَ اخْتَلَطَ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ وَ اشْتَبَهَ الْأَمْرُ فَلَمْ يُعْرَفْ مُؤْمِنٌ مِنْ مُنَافِقٍ.

ترجمه:

شنیدم امام رضا (علیه السلام) فرمود: همانا از کسانی که مدعی مودت ما اهل بیت هستند، کسی هست که در فتنه گری، برای شیعیان ما از دجال شدیدتر است. (راوی) گفتم: برای چه؟ (امام) فرمود: به خاطر دوستی با دشمنان ما و دشمنی با دوستانمان. چون چنین شد، حق با باطل آمیخته می شود و مؤمن از منافق بازشناخته نمی شود.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲۹۰ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۲۹۰- ۱۰- (۵) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِی نَجْرَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع يَقُولُ مَنْ عَادَى شِيعَتَنَا فَقَدْ عَادَانَا وَ مَنْ وَالاهُمْ فَقَدْ وَالانَا لِأَنَّهُمْ مِنَّا خُلِقُوا مِنْ طِينَتِنَا مَنْ أَحَبَّهُمْ فَهُوَ مِنَّا وَ مَنْ أَبْغَضَهُمْ فَلَيْسَ مِنَّا إِلَى أَنْ قَالَ مَنْ رَدَّ عَلَيْهِمْ فَقَدْ رَدَّ عَلَى اللَّهِ وَ مَنْ طَعَنَ عَلَيْهِمْ فَقَدْ طَعَنَ عَلَى اللَّهِ لِأَنَّهُمْ عِبَادُ اللَّهِ حَقّاً وَ أَوْلِيَاؤُهُ صِدْقاً وَ اللَّهِ وَ إِنَّ أَحَدَهُمْ لَيَشْفَعُ فِی مِثْلِ رَبِيعَةَ وَ مُضَرَ- فَيُشَفِّعُهُ اللَّهُ فِيهِمْ لِكَرَامَتِهِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

هر کس شیعیان ما را دشمن بدارد، با ما دشمن است و هر کس آنها را دوست بدارد، ما را دوست داشته، زیرا آنها از ما هستند و از سرشت ما آفریده شده اند. هر کس آنان را دوست بدارد از ماست و هر کس آنان را دشمن بدارد، از ما نخواهد بود. هر کس آنان را رد کند، خدای را رد کرده و هر کس بر آنها طعن زند، به خدا طعن زده، زیرا آنها حقا بنده خدا و دوستان راستین اویند. به خدا هر کدام از آنها جمعیتی همچون دو قبیله ربیعه و «مضر» را شفاعت می کند و خدا هم به خاطر موقعیتی که شیعه ما نزد او دارد، شفاعت او را می پذیرد

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲۹۱ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱۲۹۱- ۱۱- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنِ السَّعْدَآبَادِيِّ عَنْ

ص: ۱۷۹

۱- الخصال ۳- ٤.

۲- جليل القدر ممدوح كما ذكره الصدوق فى أول كتاب إكمال الدين. (منه. قده).

۳- صفات الشيعة ۸- ١٤.

٤- ليس فى المصدر.

٥- صفات الشيعة ۳- ٥.

٦- صفات الشيعة ۷- ۱۱.

أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ الرِّضَا ع قَالَ: مَنْ وَالَى أَعْدَاءَ اللَّهِ فَقَدْ عَادَى أَوْلِيَاءَ اللَّهِ وَ مَنْ عَادَى أَوْلِيَاءَ اللَّهِ فَقَدْ عَادَى اللَّهَ وَ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ نَارَ جَهَنَّمَ.

ترجمه:

از امام رضا عليه السلام روايت شده است كه فرمود: كسي كه دشمنان خدا را دوست بدارد، در حقيقت دشمن دوستان خداست و كسي كه با دوستان خدا دشمني كند، حتما دشمن خداي بزرگ است، و بر خدا حق و واجب است كه او را در آتش جهنم وارد كند

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۲۹۲ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۱۲۹۲- ۱۲- (۱) وَ فِي الْمَجَالِسِ وَ صِفَاتِ الشِّيعَةِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ (۲) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ

الْفُضَيْلِ (٣) عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: مَنْ أَحَبَّ كَافِراً فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ وَ مَنْ أَبْغَضَ كَافِراً فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ ثُمَّ قَالَ ع صَدِيقُ عَدُوِّ اللَّهِ عَدُوُّ اللَّهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: و هر کس کافری را دوست بدارد، خدا را دشمن داشته و هر کس کافری را دشمن بدارد، خدا را دوست می دارد که دوست دشمن خدا، دشمن خداوند است .

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٩٣ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢١٢٩٣- ١٣- (٤) وَ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ سَهْلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَحَبَّنَا وَ أَبْغَضَ عَدُوَّنَا فِي اللَّهِ مِنْ غَيْرِ تِرَةٍ وَتَرَهَا إِيَّاهُ فِي شَيْ ءٍ مِنَ الدُّنْيَا ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ فَلَقِيَ اللَّهَ وَ عَلَيْهِ مِثْلُ زَبَدِ الْبَحْرِ ذُنُوباً غَفَرَهَا اللَّهُ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر کس ما را برای خدا دوست بدارد و دشمنان ما را نیز برای خدا (نه برای ستمی که در دنیا به او رسیده است) دشمن بدارد و با این حال از دنیا برود و خدا را در حالی ملاقات کند که گناهانی مانند کف روی آب دریا داشته باشد خدا او را می آمرزد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٢٩٤ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٢٩٤- ١٤- (٥) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ (٦) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ

١- أمالی الصدوق ٤٨٤- ٨، و صفات الشيعة ٩- ١٥.

٢- فی الأمالی الحسين بن زيد.

٣- ورد السند فی صفات الشيعة هكذا- أبی، عن العلاء بن الفضيل، عن أبی عبد اللّه (ع)

٤- ثواب الأعمال ٢٠٤- ١.

٥- ثواب الأعمال ٢٢٠- ١.

٦- ليس فی المصدر.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مِنْ فَضْلِ الرَّجُلِ عِنْدَ اللَّهِ مَحَبَّتُهُ لِإِخْوَانِهِ وَ مَنْ عَرَّفَهُ اللَّهُ مَحَبَّةَ إِخْوَانِهِ أَحَبَّهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَحَبَّهُ اللَّهُ وَفَّاهُ أَجْرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

جميل بن درّاج از امام صادق (عليه السلام) نقل كرده است كه فرمود: از جمله چيزهايی كه موجب برتری انسان نزد خداست اين است كه با برادران دينی خود محبت كند. هر كس خداوند دلش را با محبّت برادران دينی اش آشنا ساخته است او را دوست می دارد، و هر كس خدا او را دوست داشته باشد پاداشش را روز قيامت به طور كامل به او خواهد داد.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٢٩٥ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١٢٩٥- ١٥- (١) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ الْكُوفِيِّ (٢) عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُصِيبَ أَهْلَ الْأَرْضِ بِعَذَابٍ يَقُولُ لَوْ لَا الَّذِينَ يَتَحَابُّونَ فِيَّ وَ يَعْمُرُونَ مَسَاجِدِی وَ يَسْتَغْفِرُونَ بِالْأَسْحَارِ لَوْ لَا هُمْ لَأَنْزَلْتُ عَلَيْهِمْ عَذَابِی.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرش امام علی (علیه السلام) می فرمایند: خداوند متعال هنگامی که بخواهد اهل زمین را به عذابی مبتلا نماید می فرماید: اگر نبودند آنان که مشتاق جلال من بوده و مساجد مرا آباد کرده و در بامدادان استغفار می کنند البته عذابم را فرو می فرستادم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۹۶ - رقم الحدیث الباب: ۱۶]

۲۱۲۹۶- ۱۶- (۳) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ الرِّضَا ع فِی کِتَابِهِ إِلَی الْمَأْمُونِ قَالَ: وَ حُبُّ أَوْلِیَاءِ اللَّهِ وَاجِبٌ وَ کَذَلِکَ بُغْضُ أَعْدَاءِ اللَّهِ وَ الْبَرَاءَةُ مِنْهُمْ وَ مِنْ أَئِمَّتِهِمْ.

وَ فِی الْخِصَالِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ الصَّادِقِ ع فِی حَدِیثِ شَرَائِعِ الدِّینِ نَحْوَهُ (٤).

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) در کتابش به مأمون فرمود: دوست داشتن اولیای خداوند متعال، واجب است؛ همچنین دشمن داشتن دشمنان خدا و بیزاری جستن از آنان و از پیشوایانشان .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۲۹۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۷]

۲۱۲۹۷- ۱۷- (۵) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ هَارُونَ الْفَامِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضَا ع فِی حَدِیثٍ قَالَ: إِنَّمَا وَضَعَ الْأَخْبَارَ عَنَّا فِی الْجَبْرِ وَ التَّشْبِیهِ- الْغُلَاةُ الَّذِینَ صَغَّرُوا عَظَمَةَ اللَّهِ فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَقَدْ أَبْغَضَنَا وَ مَنْ أَبْغَضَهُمْ فَقَدْ أَحَبَّنَا وَ مَنْ وَالاهُمْ فَقَدْ عَادَانَا وَ مَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ وَالانَا وَ مَنْ قَطَعَهُمْ فَقَدْ

۱- ثواب الأعمال ۲۱۱- ۱، و أورده فی الحدیث ۳ من الباب ۸ من أبواب أحکام المساجد.

۲- فی المصدر- علی بن الحسن الکوفیّ.

۳- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۱۲٤- ۱.

٤- الخصال ٦۰۷- ۹.

٥- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۱٤۲- ٤٥.

وَصَلَنَا وَ مَنْ وَصَلَهُمْ فَقَدْ قَطَعَنَا وَ مَنْ جَفَاهُمْ فَقَدْ بَرَّنَا وَ مَنْ بَرَّهُمْ فَقَدْ جَفَانَا وَ مَنْ أَكْرَمَهُمْ فَقَدْ أَهَانَنَا وَ مَنْ أَهَانَهُمْ فَقَدْ أَكْرَمَنَا وَ مَنْ رَدَّهُمْ فَقَدْ قَبِلَنَا وَ مَنْ قَبِلَهُمْ فَقَدْ رَدَّنَا وَ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهِمْ فَقَدْ أَسَاءَ إِلَيْنَا وَ مَنْ أَسَاءَ إِلَيْهِمْ فَقَدْ أَحْسَنَ إِلَيْنَا وَ مَنْ صَدَّقَهُمْ فَقَدْ كَذَّبَنَا وَ مَنْ كَذَّبَهُمْ فَقَدْ صَدَّقَنَا وَ مَنْ أَعْطَاهُمْ فَقَدْ حَرَمَنَا وَ مَنْ حَرَمَهُمْ فَقَدْ أَعْطَانَا يَا ابْنَ خَالِدٍ مَنْ كَانَ مِنْ شِيعَتِنَا فَلَا يَتَّخِذَنَّ مِنْهُمْ وَلِيّاً وَ لَا نَصِيراً.

ترجمه:

حسین بن خالد از امام رضا علیه السلام روایت کرده است که فرمود: اخبار مربوط به تشبیه و جبر را از قول ما جعل کرده اند؛ همانان که عظمت خدای بزرگ را پایین آورده اند. پس هر که دوستدار آنان باشد، دشمن ماست و هر که دشمن آنان باشد، دوستدار ماست. هر که به آنان محبّت ورزد، با ما دشمنی کرده است و هر که با آنان دشمنی کند، به ما محبّت ورزیده است. هر که با آنان پیوند بر قرار کند، از ما بریده است و هر که از آنان ببُرد، با ما پیوند بر قرار کرده است. هر که به آنان جفا کند، به ما نیکی کرده و هر که به آنان نیکی کند، به ما جفا کرده است. هر که به آنان احترام گذارد، به ما بی احترامی کرده است و هر که به آنان بی احترامی کند، به ما احترام گذاشته است. هر که آنان را بپذیرد، دستِ رد به سینه ما زده است و هر که دست رد به سینه آنان زند، ما را پذیرفته است. هرکه به آنان خوبی کند، به ما بدی کرده است و هر که به آنان بدی کند، به ما خوبی کرده است. هر که آنان را تصدیق کند، ما را تکذیب کرده است و هر که آنان را تکذیب کند، ما را تصدیق کرده است. هر که به آنان عطا کند، ما را محروم کرده است و هر که آنان را محروم کند، به ما عطا کرده است. ای پسر خالد! کسی که شیعه ماست، هرگز از این جماعت، دوست و یاوری برای خود نمی گیرد .

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۹۸ - رقم الحديث الباب: ۱۸]

۲۱۲۹۸- ۱۸- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِی آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ جَامِعِ الْبَزَنْطِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ وَ أَبِی الْحَسَنِ ع لَا لَوْمَ عَلَی مَنْ أَحَبَّ قَوْمَهُ وَ إِنْ كَانُوا كُفَّاراً قَالَ فَقُلْتُ لَهُ فَقَوْلُ اللَّهِ لا تَجِدُ قَوْماً يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الآخِرِ يُوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ (۲) فَقَالَ لَيْسَ حَيْثُ تَذْهَبُ إِنَّهُ يُبْغِضُهُ فِی اللَّهِ وَ لَا يُوَادُّهُ وَ يَأْكُلُهُ وَ لَا يُطْعِمُهُ غَيْرُهُ مِنَ النَّاسِ.

أَقُولُ: الْحُبُّ فِی أَوَّلِهِ مَحْمُولٌ عَلَی الْمَجَازِ أَوْ عَلَی اجْتِمَاعِ حُبِّهِ وَ بُغْضِهِ بِاعْتِبَارَيْنِ.

ترجمه:

امام كاظم (عليه السلام) فرمود: ملامتی نباشد بر كسی كه تبارش را دوست دارد، اگرچه كافر باشند. راوی می گويد: به آن حضرت گفتم: قول خدا است كه: {نيابی مردمی را كه ايمان به خدا و روز جزا دارند دوستی كنند با كسی كه مبارزه كند با خدا و رسولش...} - تا آخر آيه. و فرمود: چنان نيست كه تو فهميدی. همانا او بغض می كند در راه خدا و دوستی نمی گيرد، آن را می خورد و غير از او از مردم ديگر طعام قبول نمی كند

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۲۹۹ - رقم الحديث الباب: ۱۹]

۲۱۲۹۹- ۱۹- (۳) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سَهْلِ بْنِ الْوَكِيلِ (٤) عَنْ ظَفَرِ بْنِ حُمْدُونٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْأَحْمَرِیِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ الْأَنْصَارِیِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ مِيثَمٍ التَّمَّارِ مَوْلَی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع قَالَ: دَخَلْتُ عَلَی أَبِی جَعْفَرٍ ع فَقُلْتُ لَهُ إِنِّی وَجَدْتُ فِی كُتُبِ أَبِی أَنَّ عَلِيّاً

۱- مستطرفات السرائر ۵۸- ۲۵.

۲- المجادلة ۵۸- ۲۲.

۳- أمالی الطوسیّ ۲- ۲۰، و أورده عن الإرشاد فی الحدیث ۱۲ من الباب ۱۵ من هذه الأبواب.

٤- فی المصدر- أبو القاسم بن شبل بن أسد الوکیل و فی نسخة مصحّحة منه- أبو القاسم علی بن شبل بن أسد الوکیل.

ع قَالَ لِأَبِی یَا مِیثَمُ أَحْبِبْ حَبِیبَ آلِ مُحَمَّدٍ- وَ إِنْ کَانَ فَاسِقاً زَانِیاً وَ أَبْغِضْ مُبْغِضَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنْ کَانَ صَوَّاماً قَوَّاماً فَإِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص وَ هُوَ یَقُولُ إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ أُولئِکَ هُمْ خَیْرُ الْبَرِیَّةِ (۱) ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَیَّ وَ قَالَ هُمْ وَ اللَّهِ أَنْتَ وَ شِیعَتُکَ- وَ مِیعَادُکَ وَ مِیعَادُهُمُ الْحَوْضُ غَداً غُرّاً مُحَجَّلِینَ مُتَوَّجِینَ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع هَکَذَا هُوَ عِنْدَنَا فِی کِتَابِ عَلِیٍّ ع.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۲) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۳).

ترجمه :

از امام باقر (علیه السلام) روایت شده که فرمود: دوستان آل علی را دوست بدار اگر چه فاسق باشند و زناکار و دشمنان آل علی را دشمن بدار اگر چه نماز بخوانند و روزه دار باشند زیرا من از رسول خدا شنیدم که فرمود آنان که ایمان آوردند و کردار نیك انجام دادند ایشان بهترین مردمانند سپس توجه بسوی علی (علیه السلام) کرد و فرمود بخدا سوگند نیکوکاران تو و شیعیان تواند، ای علی وعده گاه تو و شیعه ی تو فردا کنار کوثر میباشد در صورتی که روسفیدان و جاویدان تاجداران و سیاه چشمان در بهشتند حضرت ابو جعفر فرمود چنین در کتاب علی آشکار شده است.

ترجمه:

۱۸- بَابُ وُجُوبِ حُبِّ الْمُطِیعِ وَ بُغْضِ الْعَاصِی وَ تَحْرِیمِ الْعَکْسِ

اشارة

(٤) ١٨ بَابُ وُجُوبِ حُبِّ الْمُطِيعِ وَ بُغْضِ الْعَاصِی وَ تَحْرِیمِ الْعَکْسِ

ترجمه:

باب واجب بودن محبت به فرمانبردار و دشمنی با گناهکار و نهی خلاف آن

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۰۰ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۳۰۰- ۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ الْعَرْزَمِیِّ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَابِرٍ الْجُعْفِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ فِیکَ خَیْراً فَانْظُرْ إِلَی قَلْبِکَ فَإِنْ کَانَ یُحِبُّ أَهْلَ طَاعَةِ اللَّهِ وَ یُبْغِضُ أَهْلَ مَعْصِیَتِهِ فَفِیکَ خَیْرٌ وَ اللَّهُ یُحِبُّکَ وَ إِذَا کَانَ یُبْغِضُ أَهْلَ طَاعَةِ اللَّهِ وَ یُحِبُّ أَهْلَ مَعْصِیَتِهِ فَلَیْسَ فِیکَ خَیْرٌ وَ اللَّهُ یُبْغِضُکَ وَ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ مِثْلَهُ (٦)

۱- البینة ۹۸- ۷.

۲- تقدم فی البابین ۸، ۱۵ من هذه الأبواب، و فی الحدیثین ۲۸، ۳۱ من الباب ٤، و الحدیثین ۳۳، ۳٦ من الباب ٤٦ من أبواب جهاد النفس، و فی الحدیث ۳۹ من الباب ۱ من أبواب مقدّمة العبادات.

۳- یأتی فی الباب ۱۸ من هذه الأبواب.

٤- الباب ۱۸ فیه ٦ أحادیث.

٥- الکافی ۲- ۱۲٦- ۱۱.

٦- المحاسن ۲٦۳- ۳۳۱.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ الْعَرْزَمِیِّ (۱)

وَ رَوَاهُ فِی کِتَابِ الْإِخْوَانِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هرگاه خواستی بدانی که در تو خیری هست، به قلبت بنگر. اگر فرمانبران خدا را دوست و معصیت کاران را دشمن می داشت، پس در تو خیر هست و خداوندْ دوستت می دارد، و اگر پیروان خدا را دشمن می داشت و معصیت کاران را دوست می داشت، پس در تو خیری نیست و خداوندْ، دشمنت می دارد؛ چون انسان، همراه کسی است که دوستش می دارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۳۰۱- ۲- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْوَاسِطِیِّ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ أَبَانٍ عَمَّنْ ذَکَرَهُ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَحَبَّ رَجُلًا لِلَّهِ لَأَثَابَهُ اللَّهُ عَلَی حُبِّهِ إِیَّاهُ وَ إِنْ کَانَ الْمَحْبُوبُ فِی عِلْمِ اللَّهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ- وَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَبْغَضَ رَجُلًا لِلَّهِ لَأَثَابَهُ اللَّهُ عَلَی بُغْضِهِ وَ إِنْ کَانَ الْمُبْغَضُ فِی عِلْمِ اللَّهِ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی کِتَابِ الْإِخْوَانِ بِسَنَدِهِ مِثْلَهُ (٤) أَحْمَدُ بْنُ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: اگر مردی، مردی را برای خدا دوست دارد، خدا برای دوستیش او را ثواب دهد، اگر چه آنکه را دوست داشته در علم خدا اهل دوزخ باشد. و اگر مردی مردی را برای

خدا دشمن دارد، خدا برای دشمنیش باو ثواب دهد، اگر چه آنکه را دشمن داشته در علم خدا اهل بهشت باشد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۰۲ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۳۰۲- ۳- (٦) وَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ صَالِحِ بْنِ بَشِيرٍ الدَّهَّانِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ الرَّجُلَ لَيُحِبُّ وَلِيَّ اللَّهِ وَ مَا يَعْلَمُ مَا يَقُولُ فَيُدْخِلُهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ- وَ إِنَّ الرَّجُلَ يُبْغِضُ وَلِيَّ اللَّهِ وَ مَا يَدْرِي مَا يَقُولُ فَيَمُوتُ فَيَدْخُلُ النَّارَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا مردی که دوستدار دوست خداست و میداند که چه میگوید، خداوند او را به بهشت وارد میکند و مردی که دشمن دوست خداست و نمیداند که چه میگوید میمیرد و به جهنم در می-آید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۰۳ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۳۰۳- ٤- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع طُبِعَتِ الْقُلُوبُ عَلَى حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهَا وَ بُغْضِ مَنْ أَسَاءَ إِلَيْهَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: دلها بر محبت کسی که به آنها خوبی کند و بر نفرت از کسی که به آنها بدی روا دارد، سرشته شده است .

١- علل الشرائع ١١٧- ١٦.

٢- مصادقة الاخوان ٥٠- ٣ و فيه عن أبى جعفر (عليه السلام).

٣- الكافى ٢- ١٢٧- ١٢.

٤- مصادقة الاخوان ٥٠- ٢.

٥- المحاسن ٢٦٥- ٣٤٢.

٦- المحاسن ٢٦٥- ٣٤٣.

٧- الفقيه ٤- ٤١٩- ٥٩١٧.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٣٠٤ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٣٠٤- ٥- (١) وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَدِيدٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: جُبِلَتِ الْقُلُوبُ عَلَى حُبِّ مَنْ نَفَعَهَا وَ بُغْضِ مَنْ ضَرَّهَا.

أَقُولُ: هَذَا الْقِسْمُ مُسْتَثْنًى مِنَ الْحُكْمِ السَّابِقِ (٢) لِأَنَّهُ غَيْرُ اخْتِيَارِيٍّ لَكِنْ قَدْ تَكُونُ أَسْبَابُهُ اخْتِيَارِيَّةً فَيَدْخُلُ تَحْتَ الْقُدْرَةِ.

ترجمه:

از امام صادق (عليه السلام) كه فرمود: دلها سرشته شدند بر دوستى هر كس بدانها سود رساند و بدشمنى هر كس بدانها زيان رساند

[رقم الحديث الكلى: ٢١٣٠٥ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٣٠٥- ٦- (٣) وَ فِى عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ نُعَيْمٍ الشَّاذَانِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الثَّقَفِيِّ (٤) قَالَ سَمِعْتُ الرِّضَا ع يَقُولُ مَنْ أَحَبَّ عَاصِياً فَهُوَ عَاصٍ وَ مَنْ أَحَبَّ مُطِيعاً فَهُوَ مُطِيعٌ وَ مَنْ أَعَانَ ظَالِماً فَهُوَ ظَالِمٌ (وَ مَنْ خَذَلَ ظَالِماً فَهُوَ عَادِلٌ) (٥) إِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَ اللَّهِ وَ بَيْنَ أَحَدٍ قَرَابَةٌ وَ لَا تُنَالُ وَلَايَةُ اللَّهِ إِلَّا بِالطَّاعَةِ الْحَدِيثَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (٦).

ص: ١٨٥

١- الكافى ٨- ١٥٢- ١٤٠.

٢- السابق فى العنوان، و فى الأحاديث ١، ٢، ٣ من نفس الباب.

٣- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ٢٣٥- ٧.

٤- فى المصدر- إبراهيم بن محمّد الهمدانى.

٥- فى المصدر- و من خذل عادلا فهو ظالم.

٦- تقدم فى الحديث ١٢ من الباب ٣، و فى الأبواب ٨، ١٥، ١٧ من هذه الأبواب، و فى الحديث ١١ من الباب ٤ من أبواب جهاد النفس. و يأتى ما يدلّ على المقصود فى البابين ٣٧، ٣٩ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام رضا (عليه السلام) فرمود: هركس گنهكارى را دوست داشته باشد، گنهكار است و هركه شخص مطيع را دوست داشته باشد، او نيز مطيع خداست. كسى كه به ظالم كمک كند، ظالم است و هركه عادلى را خوار كند، خود خوار است؛ بين خدا و احدى قرابت و خويشاوندى نيست؛ هيچكس به خدا نزديک نمى شود؛ مگر با اطاعت.

١٩- بَابُ اسْتِحْبَابِ الدُّعَاءِ إِلَى الْإِيمَانِ وَ الْإِسْلَامِ مَعَ رَجَاءِ الْقَبُولِ وَ عَدَمِ الْخَوْفِ

اشارة

(١) ١٩ بَابُ اسْتِحْبَابِ الدُّعَاءِ إِلَى الْإِيمَانِ وَ الْإِسْلَامِ مَعَ رَجَاءِ الْقَبُولِ وَ عَدَمِ الْخَوْفِ

ترجمه:

باب مستحب بودن دعوت به ایمان و اسلام با امید قبول کردن و عدم ترس

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۰۶ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۳۰۶- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَیْدٍ عَنْ یَحْیَی بْنِ عِمْرَانَ الْحَلَبِیِّ عَنْ أَبِی خَالِدٍ الْقَمَّاطِ عَنْ حُمْرَانَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع أَسْأَلُکَ أَصْلَحَکَ اللَّهُ قَالَ نَعَمْ فَقُلْتُ کُنْتُ عَلَی حَالٍ وَ أَنَا الْیَوْمَ عَلَی حَالٍ أُخْرَی کُنْتُ أَدْخُلُ الْأَرْضَ فَأَدْعُو الرَّجُلَ وَ الِاثْنَیْنِ وَ الْمَرْأَةَ فَیُنْقِذُ اللَّهُ مَنْ یَشَاءُ وَ أَنَا الْیَوْمَ لَا أَدْعُو أَحَداً فَقَالَ وَ مَا عَلَیْکَ أَنْ تُخَلِّیَ بَیْنَ النَّاسِ وَ بَیْنَ رَبِّهِمْ فَمَنْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ یُخْرِجَهُ مِنْ ظُلْمَةٍ إِلَی نُورٍ أَخْرَجَهُ ثُمَّ قَالَ وَ لَا عَلَیْکَ إِنْ آنَسْتَ مِنْ أَحَدٍ خَیْراً أَنْ تَنْبِذَ إِلَیْهِ الشَّیْ ءَ نَبْذاً قُلْتُ أَخْبِرْنِی عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَنْ أَحْیاها فَکَأَنَّما أَحْیَا النَّاسَ جَمِیعاً (۳) قَالَ مِنْ حَرَقٍ أَوْ غَرَقٍ ثُمَّ سَکَتَ ثُمَّ قَالَ تَأْوِیلُهَا الْأَعْظَمُ أَنْ دَعَاهَا فَاسْتَجَابَتْ لَهُ.

ترجمه:

حمران گوید: بامام صادق (علیه السلام) عرض کردم: اصلحك الله از شما سؤال کنم ؟ فرمود: آری: عرض کردم: من در گذشته حالی داشتم و امروز حال دیگری دارم، من در گذشته در زمین میگشتم و یك مرد و دو مرد یا زنی را بمذهب حق دعوت میکردم و خدا هر که را میخواست (بوسیله دعوت من) نجات میداد، ولی امروز کسی را دعوت نمیکنم. فرمود: چه زیانی بر تو است که مردم را با پروردگارشان واگذاری، تا هر که را خدا خواهد از تاریکی بسوی نور برد، سپس فرمود: باکی بر تو نیست که اگر از کسی احساس خیر نمودی، سخنی با نرمی و احتیاط باو القا کنی، عرض کردم: معنی این قول خدای عز و جل را بمن خبر ده: «و هر که او را زنده کند، گویا همه مردم را زنده کرده» فرمود: یعنی او را از سوختن و غرق شدن برهاند، آنگاه سکوت نمود و سپس فرمود: تأویل اعظم آیه اینست که او را دعوت کند و او هم بپذیرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۰۷ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۳۰۷- ۲- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ ع قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي كِتَابِهِ وَ مَنْ أَحْيَاها فَكَأَنَّما أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً (٥) قَالَ مِنْ حَرَقٍ أَوْ غَرَقٍ قُلْتُ فَمَنْ أَخْرَجَهَا مِنْ ضَلَالٍ إِلَى هُدًى قَالَ ذَاكَ تَأْوِيلُهَا الْأَعْظَمُ.

ص: ۱۸٦

۱- الباب ۱۹ فيه ٦ أحاديث.

۲- الكافى ۲- ۲۱۱- ۳.

۳- المائدة ٥- ۳۲.

٤- الكافى ۲- ۲۱۰- ۲، و المحاسن ۲۳۲- ۱۸۲.

٥- المائدة ٥- ۳۲.

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ وَ عَبْدِ اللَّهِ ابْنَيْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

فُضَيل بن يسار گويد به امام باقر (عليه السلام) درباره آيه «و هر كس كسى را زنده بدارد، چنان است كه گويى تمام مردم را زنده كرده است» گفتم. حضرت فرمود: «يعنى او را از آتش يا غرق شدن، نجات دهد». گفتم: آن كس كه او را از گم راهى به سوى هدايت بياورد؟ فرمود: «اين، بالاترين تأويل آن است»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۰۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۳۰۸- ۳- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسادٍ فِی الْأَرْضِ فَكَأَنَّما قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعاً وَ مَنْ أَحْياها فَكَأَنَّما أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً (۳) فَقَالَ مَنْ أَخْرَجَهَا مِنْ ضَلَالٍ إِلَى هُدًى فَكَأَنَّمَا أَحْيَاهَا وَ مَنْ أَخْرَجَهَا مِنْ هُدًى إِلَى ضَلَالٍ فَقَدْ قَتَلَهَا.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِی الْمَحَاسِنِ (٤) وَ كَذَا الَّذِی قَبْلَهُ وَ رَوَاهُ الطُّوسِيُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْمُفِيدِ عَنِ ابْنِ قُولَوَيْهِ (٥) عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

سماعه گوید: به امام صادق (علیه السلام) گفتم: قول خدا عز و جل «هر که بکشد نفسی را به جز نفس دیگری پس گویا مردم همه را کشته و هر که آن را احیاء کند گویا همهٔ مردم را احیاء کرده»؟ در پاسخ فرمود: هر که آن را از گمراهی به راه هدایت برآورد چنان است که او را زنده کرده و هر که او را از راه حق به گمراهی برد، هر آینه او را کشته باشد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۰۹ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۱۳۰۹- ٤- (۷) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لِأَبِی جَعْفَرٍ الْأَحْوَلِ- أَتَيْتَ الْبَصْرَةَ قَالَ نَعَمْ قَالَ كَيْفَ رَأَيْتَ مُسَارَعَةَ النَّاسِ إِلَى هَذَا الْأَمْرِ وَ دُخُولَهُمْ فِيهِ فَقَالَ وَ اللَّهِ إِنَّهُمْ لَقَلِيلٌ وَ لَقَدْ فَعَلُوا وَ إِنَّ ذَلِكَ لَقَلِيلٌ فَقَالَ عَلَيْكَ بِالْأَحْدَاثِ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَى كُلِّ خَيْرٍ الْحَدِيثَ.

ص: ۱۸۷

۱- الكافی ۲- ۲۱۱- ۲ ذيل حديث ۲.

۲- الكافی ۲- ۲۱۰- ۱.

٣- المائدة ٥- ٣٢.

٤- المحاسن ٢٣١- ١٨١.

٥- فی الأمالی زیادة: عن أبیه.

٦- أمالی الطوسیّ ١- ٢٣٠.

٧- الکافی ٨- ٩٣- ٦٦.

وَ رَوَاهُ الْحِمْيَرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الطَّيَالِسِيِّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

اسماعیل بن عبد الخالق گوید: شنیدم که امام صادق (علیه السلام) به ابوجعفر اَحوَل فرمود: «به بصره رفتی؟». گفت: بلی. فرمود: «اقبال مردم را به امامت و ورود آنان را به این مرام، چگونه یافتی؟». گفت: به خدا سوگند که شیعیان، اندك اند و تلاش هایی کرده اند، امّا آن هم اندك است. آن گاه [امام (علیه السلام) به او] فرمود: «بر تو باد به جوانان که آنان در نیکی و خیر، باشتاب ترند»

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٣١٠ - رقم الحدیث الباب: ٥]

٢١٣١٠- ٥- (٢) الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكَلْبِيِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ آبَائِهِ عَنِ النَّبِيِّ ص أَنَّ رَجُلًا قَالَ لَهُ أَوْصِنِي فَقَالَ أُوصِيكَ أَنْ لا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئاً (٣) وَ لَا تَعْصِ وَالِدَيْكَ إِلَى أَنْ قَالَ وَ ادْعُ النَّاسَ إِلَى الْإِسْلَامِ- وَ اعْلَمْ أَنَّ لَكَ بِكُلِّ مَنْ أَجَابَكَ عِتْقَ رَقَبَةٍ مِنْ وُلْدِ يَعْقُوبَ.

ترجمه:

یامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) به مردی که خواهش کرد او را سفارشی کند فرمود: به تو سفارش می کنم که چیزی را شریك خدا نگردانی و پدر و مادر خود را نافرمانی مکن - تا اینکه

گفت: و مردم را به اسلام فراخوان و بدان که به ازای هر کس که دعوت تو را پاسخ دهد، ثواب آزاد کردن بنده ای از فرزندان یعقوب خواهی داشت.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۱۱ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۳۱۱- ٦- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْكَشِّيُّ فِي كِتَابِ الرِّجَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ النَّهْدِيِّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حُكَيْمٍ عَنْ شَرِيفِ بْنِ سَابِقٍ التَّفْلِيسِيِّ عَنْ حَمَّادٍ السَّمَنْدَرِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي أَدْخُلُ إِلَى بِلَادِ الشِّرْكِ وَ إِنَّ مَنْ عِنْدَنَا يَقُولُونَ إِنْ مِتَّ ثَمَّ حُشِرْتَ مَعَهُمْ قَالَ فَقَالَ لِي يَا حَمَّادُ- إِذَا كُنْتَ ثَمَّ تَذْكُرُ أَمْرَنَا وَ تَدْعُو إِلَيْهِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَإِذَا كُنْتَ فِي هَذِهِ الْمُدُنِ مُدُنِ الْإِسْلَامِ- تَذْكُرُ أَمْرَنَا وَ تَدْعُو إِلَيْهِ قَالَ قُلْتُ: لَا قَالَ فَقَالَ لِي إِنَّكَ إِنْ مِتَّ ثَمَّ حُشِرْتَ أُمَّةً وَحْدَكَ يَسْعَى نُورُكَ بَيْنَ يَدَيْكَ.

وَ رَوَاهُ الطُّوسِيُّ فِي الْأَمَالِي كَمَا مَرَّ فِي الْجِهَادِ (٥) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ عُمُوماً (٦) وَ خُصُوصاً (٧) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُ

۱- قرب الإسناد ٦٠.

۲- الزهد ۲۰- ٤٤.

۳- فى المصدر زيادة- و إن قطعت و أحرقت بالنار.

٤- رجال الكشّىّ ۲- ٦٣٤- ٦٣٥.

٥- مر فى الحديث ٦ من الباب ٣٦ من أبواب جهاد العدو.

٦- تقدم فى الأبواب ۱، ۲، ۳، ۹ من هذه الأبواب.

۷- تقدم فى الباب ۱۰ من أبواب جهاد العدو.

عَلَيْهِ (۱) وَ يَأْتِی مَا ظَاهِرُهُ الْمُنَافَاةُ وَ نُبَيِّنُ وَجْهَهُ (۲).

ترجمه:

حمّاد سَمْدَری گوید: به امام صادق (علیه السلام) گفتم: من وارد شهرهای مشرکان می شوم. برخی از دوستان می گویند: اگر در آن جا بمیری، با آنان محشور خواهی شد» .به من فرمود: «ای حمّاد ! هر گاه در آن جا هستی، آیا کار [امامت] ما را به یاد می آوری و [مردم را] به سوی آن فرا می خوانی ؟» گفتم: آری. فرمود: «هر گاه در این شهرها (شهرهای اسلامی) هستی، آیا کار [امامت] ما را به یاد می آوری و به سوی آن، دعوت می کنی ؟» .گفتم: نه. فرمود: «اگر تو در آن جا (شهرهای مشرکان) بمیری، به تنهایی به صورت یك امّت، محشور می شوی و نور تو پیشاپیش تو در حرکت خواهد بود».

۲۰- بَابُ تَأَكُّدِ اسْتِحْبَابِ دُعَاءِ الْأَهْلِ إِلَى الْإِيمَانِ مَعَ الْإِمْكَانِ

اشارة

(۳) ۲۰ بَابُ تَأَكُّدِ اسْتِحْبَابِ دُعَاءِ الْأَهْلِ إِلَى الْإِيمَانِ مَعَ الْإِمْكَانِ

ترجمه:

باب مستحب تاکید شده دعوت اهل ایمان به اهللبیت (علیهم السلام)اگر ممکن است

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۱۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۳۱۲- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ لِی أَهْلَ بَيْتٍ وَ هُمْ يَسْمَعُونَ مِنِّی أَ فَأَدْعُوهُمْ إِلَى هَذَا الْأَمْرِ فَقَالَ نَعَمْ إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ فِی كِتَابِهِ يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ ناراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَ الْحِجارَةُ (٥).

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ النُّعْمَانِ (٦)

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٧).

ترجمه:

سلیمان بن خالد گوید: به امام صادق (علیه السلام) گفتم: من، خانواده ای دارم که از من، حرفْ شنوی دارند، آیا آنان را به این امر (ولایت) فرا خوانم؟ فرمود: «بله. خداوند عز و جل در کتاب خود می فرماید: «ای کسانی که ایمان آوردید! خودتان و خانواده تان را از آتشی نگه دارید که آتشگیره آن، مردم و سنگ ها هستند».

٢١- بَابُ عَدَمِ وُجُوبِ الدُّعَاءِ إِلَی الْإِیمَانِ عَلَی الرَّعِیَّةِ وَ عَدَمِ جَوَازِهِ مَعَ التَّقِیَّةِ

اشارة

(٨) ٢١ بَابُ عَدَمِ وُجُوبِ الدُّعَاءِ إِلَی الْإِیمَانِ عَلَی الرَّعِیَّةِ وَ عَدَمِ جَوَازِهِ مَعَ التَّقِیَّةِ

ترجمه:

باب واجب نبودن دعوت به ایمان مرد م را و جایز نیست با تقیه

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٣١٣ - رقم الحدیث الباب: ١]

٢١٣١٣- ١- (٩) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

ص: ١٨٩

١- یأتی فی الباب ٢٠ من هذه الأبواب.

٢- يأتى فى الباب ٢١ من هذه الأبواب.

٣- الباب ٢٠ فيه حديث واحد.

٤- الكافى ٢- ٢١١- ١.

٥- التحريم ٦٦- ٦.

٦- المحاسن ٢٣١- ١٨٠.

٧- تقدم فى الباب ٩، و بعمومه فى البابين ١، ١٩ من هذه الأبواب.

٨- الباب ٢١ فيه ٦ أحاديث.

٩- الكافى ٢- ٢١٣- ٣.

عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنِ الْفُضَيْلِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع نَدْعُو النَّاسَ إِلَى هَذَا الْأَمْرِ فَقَالَ يَا فُضَيْلُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْراً أَمَرَ مَلَكاً فَأَخَذَ بِعُنُقِهِ حَتَّى أَدْخَلَهُ فِي هَذَا الْأَمْرِ طَائِعاً أَوْ كَارِهاً.

ترجمه:

فضيل گويد: به امام صادق (عليه السلام) عرض كردم: مردم را به امر امامت دعوت كنم؟ فرمود: اى فضيل! چون خداى خير بنده اى را خواهد به فرشته اى امر كند كه گردن او را گرفته، خواه يا ناخواه او را داخل امر امامت كند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٣١٤ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٣١٤- ٢- (١) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِى عُمَيْرٍ عَنْ كُلَيْبِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الصَّيْدَاوِيِّ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِيَّاكُمْ وَ النَّاسَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْراً نَكَتَ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةً فَتَرَكَهُ وَ هُوَ يَجُولُ لِذَلِكَ وَ يَطْلُبُهُ ثُمَّ قَالَ لَوْ أَنَّكُمْ إِذَا كَلَّمْتُمُ النَّاسَ قُلْتُمْ ذَهَبْنَا حَيْثُ ذَهَبَ اللَّهُ وَ اخْتَرْنَا مَنِ اخْتَارَ اللَّهُ اخْتَارَ اللَّهُ مُحَمَّداً وَ اخْتَرْنَا آلَ مُحَمَّدٍ ص.

ترجمه:

کلیب بن معاویه گوید: امام صادق (علیه السلام) بمن فرمود: از مردم دور شوید (آنها را بمذهب حق نخوانید) همانا خدای عز و جل چون خیر بنده ئی را خواهد، در دلش نقطه و اثری گذارد (نور هدایت در دلش افکند) و او را رها کند، او خود بگردش افتد و حق را بجوید، سپس فرمود: کاش شما هر گاه با مردم بسخن میپرداختید میگفتید: ما از راهیکه خدا رفته رفته ایم، و هر که را خدا انتخاب کرده انتخاب کرده ایم، خدا محمد را انتخاب کرد، و ما آل محمد را (صلی الله علیه وآله و سلم) انتخاب کردیم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۱۵ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۳۱۵- ۳- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ السَّرَّاجِ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ ثَابِتٍ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا ثَابِتُ مَا لَكُمْ وَ لِلنَّاسِ كُفُّوا عَنِ النَّاسِ وَ لَا تَدْعُوا أَحَداً إِلَى أَمْرِكُمْ فَوَ اللَّهِ لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَ أَهْلَ الْأَرْضِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يُضِلُّوا عَبْداً يُرِيدُ اللَّهُ هُدَاهُ مَا اسْتَطَاعُوا كُفُّوا عَنِ النَّاسِ وَ لَا يَقُولُ أَحَدُكُمْ أَخِي وَ ابْنُ عَمِّي وَ جَارِي فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْراً طَيَّبَ رُوحَهُ فَلَا يَسْمَعُ بِمَعْرُوفٍ إِلَّا عَرَفَهُ وَ لَا بِمُنْكَرٍ إِلَّا أَنْكَرَهُ ثُمَّ يَقْذِفُ اللَّهُ فِي قَلْبِهِ كَلِمَةً يَجْمَعُ بِهَا أَمْرَهُ.

ترجمه:

ث_اب_ت اب_ی س_عید گوید: امام صادق (علیه السلام) بمن فرمود: شما را با مردم چکار؟ از مردم دست ب_داري_د و ه_ي_چ_ك_س را ب_م_ذه_ب خ_ود ن_خ_وان_ي_د، ب_خ_دا ك_ه اگ_ر اه_ل آس_م_ان و اه_ل زمین تصمیم گیرند که بنده ای را که خدا هدایتش را خواسته گمراه کنند نتوانند، از مردم دست بدارید، و هیچکس از شما نگوید: این برادر منست: پ_س_ر ع_م_وی م_ن_س_ت، ه_م_س_اي_ه م_ن_س_ت، زي_را ه_رگ_اه خ_دای ع_زوج_ل خ_ي_ر بنده ای را خواهد، روحش را پاکیزه کند، آنگاه هر خوبی را بشنود بشناسد و بپذیرد و هر

زشتی بگوشش رسد انکار کند، سپس خدا در دلش کلمه ای افکند که بسبب آن كـارش را فـراه‌ـم سـازد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۱٦ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۳۱٦- ٤- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع اجْعَلُوا أَمْرَكُمْ هَذَا لِلَّهِ

ص: ۱۹۰

۱- الکافی ۲- ۲۱۲- ۱.

۲- الکافی ۲- ۲۱۳- ۲.

۳- الکافی ۲- ۲۱۳- ٤.

وَ لَا تَجْعَلُوهُ لِلنَّاسِ فَإِنَّهُ مَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ لِلَّهِ وَ مَا كَانَ لِلنَّاسِ فَلَا يَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ وَ لَا تُخَاصِمُوا بِدِينِكُمْ فَإِنَّ الْمُخَاصَمَةَ مَمْرَضَةٌ لِلْقَلْبِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ لِنَبِيِّهِ ص إِنَّكَ لا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَ لكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشاءُ (۱) وَ قَالَ أَ فَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ (۲) ذَرُوا النَّاسَ فَإِنَّ النَّاسَ أَخَذُوا عَنِ النَّاسِ وَ إِنَّكُمْ أَخَذْتُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص وَ عَلِيٍّ ع وَ لَا سَوَاءٌ وَ إِنِّي سَمِعْتُ أَبِي ع يَقُولُ إِذَا كَتَبَ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ أَنْ يُدْخِلَهُ فِي هَذَا الْأَمْرِ كَانَ أَسْرَعَ إِلَيْهِ مِنَ الطَّيْرِ إِلَى وَكْرِهِ (۳).

ترجمه:

علی بن عقبه از پدرش روایت کرده که شنیدم امام صادق (علیه السلام) می فرمود: دینداری خود را به حساب خدا گذارید نه به حساب مردم، زیرا هر چه از خدا است باید برای خدا باشد و هر چه به حساب مردم است به سوی خدا بالا نرود، با مردم در بارهٔ دین خود ستیزه نکنید زیرا ستیزه دل را بیمار می کند، خدا هم به پیغمبر خود فرمود : «به راستی تو به حق نرسانی هر که را دوست داری

ولی خدا است که هر که را خواهد هدایت کند و به حق رساند» و فرمود : «تو باشی که مردم را واداری تا مؤمن باشند» مردم را وانهید، این مردم از دهان مردم دین را یاد گرفتند و شما از رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) یاد گرفتید، من شنیدم که پدرم می فرمود: به راستی خدا چون در سرنوشت بنده ای ثبت کرده که وارد این مذهب شود از پرنده به آشیانهٔ خود نسبت بدان شتابنده تر است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۱۷ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۳۱۷- ۵- (٤) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: لَا تُخَاصِمُوا النَّاسَ فَإِنَّ النَّاسَ لَوِ اسْتَطَاعُوا أَنْ یُحِبُّونَا لَأَحَبُّونَا.

ترجمه:

ابوبصیر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: با مردم دشمنی نکنید، زیرا مردمان اگر می توانستند ما را دوست بدارند، دوست داشته بودند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۱۸ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۳۱۸- ٦- (٥) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ ع أَدْعُو النَّاسَ إِلَی مَا فِی یَدِی فَقَالَ لَا قُلْتُ إِنِ اسْتَرْشَدَنِی أَحَدٌ أُرْشِدُهُ قَالَ نَعَمْ إِنِ اسْتَرْشَدَکَ فَأَرْشِدْهُ فَإِنِ اسْتَزَادَکَ فَزِدْهُ وَ إِنْ جَاحَدَکَ فَجَاحِدْهُ (٦).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۷).

١- القصص ٢٨- ٥٦.

٢- يونس ١٠- ٩٩.

٣- فيه ذمّ تقليد غير المعصوم فى رأيه لا فى روايته (منه. قده).

٤- المحاسن ٢٠٣- ٤٩.

٥- المحاسن ٢٣٢- ١٨٤.

٦- فى هذه الأحاديث دلالة على بطلان التفويض لا على إثبات الجبر، كما لا يخفى (منه. قده).

٧- تقدم ما يدلّ على وجوب الدعاء الى الإسلام عند القتال فى الباب ١٠. و على كيفية الدعاء فى الباب ١١ من أبواب جهاد العدو.

ترجمه:

بو بصير گويد: به امام باقر (عليه السلام) عرض كردم: مردم را به آنچه در دستم از ولايت دارم دعوت كنم؟ فرمود: نه. عرض كردم: اگر كسى از من راهنمايى خواست راهنمايى كنم؟ فرمود: بلى و فرمود: اگر بيشتر از شما راهنمايى خواست بيشتر راهنمايى اش كن و اگر با تو از سر انكار در آمد تو نيز او را انكار كن

٢٢- بَابُ وُجُوبِ بَذْلِ الْمَالِ دُونَ النَّفْسِ وَ الْعِرْضِ وَ بَذْلِ النَّفْسِ دُونَ الدِّينِ

اشارة

(١) ٢٢ بَابُ وُجُوبِ بَذْلِ الْمَالِ دُونَ النَّفْسِ وَ الْعِرْضِ وَ بَذْلِ النَّفْسِ دُونَ الدِّينِ

ترجمه:

باب واجب است خرج مال براى حفظ جان و آبرو و خرج جان براى حفظ دين

[رقم الحديث الكلى: ٢١٣١٩ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۱۳۱۹- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ فُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: سَلَامَةُ الدِّينِ وَ صِحَّةُ الْبَدَنِ خَيْرٌ مِنَ الْمَالِ وَ الْمَالُ زِينَةٌ مِنْ زِينَةِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ.

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنْ حَمَّادٍ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: سلامتی دین و تندرستی از مال بهترند و مال هم زیور خوبی است در دنیا.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۲۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۳۲۰- ۲- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع كَانَ فِي وَصِيَّةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ لِأَصْحَابِهِ إِذَا حَضَرَتْ بَلِيَّةٌ فَاجْعَلُوا أَمْوَالَكُمْ دُونَ أَنْفُسِكُمْ وَ إِذَا نَزَلَتْ نَازِلَةٌ فَاجْعَلُوا أَنْفُسَكُمْ دُونَ دِينِكُمْ وَ اعْلَمُوا أَنَّ الْهَالِكَ مَنْ هَلَكَ دِينُهُ وَ الْحَرِيبَ مَنْ حُرِبَ دِينُهُ أَلَا وَ إِنَّهُ لَا فَقْرَ بَعْدَ الْجَنَّةِ- أَلَا وَ إِنَّهُ لَا غِنَى بَعْدَ النَّارِ- لَا يُفَكُّ أَسِيرُهَا وَ لَا يَبْرَأُ ضَرِيرُهَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: در ضمن سفارش امیر المؤمنین (علیه السلام) به اصحابش اینست: بدانید که قرآن هدایت شب و روز است (یعنی در همه احوال و اوقات) و نور شب تاریکست، برای هر سختی و نیازی (راه نجات را در گرفتاری و بلا نشان دهد) پس چون بلائی فرا رسد، اموال خود را سپر جانتان سازید، و چون حادثه ئی پیش آمد (که مربوط بامر دینست و جز با دادن جان مرتفع نشود) جان خود را فدای دینتان کنید، و بدانید که هلاك شده کسی است که دینش تباه شود و غارت زده کسی است که دینش را بربایند، همانا پس از رسیدن به بهشت نیازی نیست و بعد از دوزخ بی نیازی نیست (هر که در دنیا عمل صالح کند و مستوجب بهشت گردد، فقیر و

نیازمند نیست، هر چند دستنگ و گرفتار باشد و کسی که خود را مستوجب دوزخ سازد، بی نیازی ندارد، هر چند ثروتمند و مرفه باشد) اسیر دوزخ آزاد نگردد و نابینایش بهبودی نیابد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۲۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۳۲۱- ۳- (۵) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ مَعْمَرٍ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ ع فِی بَعْضِ خُطَبِهِ إِنَّ أَفْضَلَ الْفِعَالِ صِیَانَةُ الْعِرْضِ بِالْمَالِ.

ترجمه:

امام امیر المؤمنین علی (علیه السلام) می فرماید: بهترین کارها حفظ آبرو به وسیله دارایی است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۲۲ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۳۲۲- ٤- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

۱- الباب ۲۲ فیه ٥ أحادیث.

۲- الکافی ۲- ۲۱٦- ۳.

۳- الکافی ۲- ۲۱٦- ۳ ذیل حدیث ۳.

٤- الکافی ۲- ۲۱٦- ۲.

٥- الکافی ۸- ۲۲- ٤.

٦- أمالی الصدوق ٤۰۱- ۲.

الْحَسَنِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبَانٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْخَزَّازِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا ع يَقُولُ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ع لِلْحَوَارِيِّينَ- يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ مِنْ دُنْيَاكُمْ إِذَا سَلِمَ دِينُكُمْ كَمَا لَا يَأْسَى أَهْلُ الدُّنْيَا عَلَى مَا فَاتَهُمْ مِنْ دِينِهِمْ إِذَا سَلِمَتْ دُنْيَاهُمْ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) فرمود: عیسی بن مریم (علیه السلام) به حواریون گفت: ای بنی اسرائیل بر آنچه از دنیا از دستتان رفته غصه نخورید، تا هنگامی که دین شما در سلامت است، همان گونه که اهل دنیا تا دنیایشان باقی است بر دین از دست رفته شان غمگین نشوند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۲۳ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۳۲۳- ۵- (۱) أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَا عَلِيُّ أُوصِيكَ فِي نَفْسِكَ بِخِصَالٍ فَاحْفَظْهَا اللَّهُمَّ أَعِنْهُ إِلَى أَنْ قَالَ وَ الْخَامِسَةُ بَذْلُكَ مَالَكَ وَ دَمَكَ دُونَ دِينِكَ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ وَ الشَّيْخُ وَ الصَّدُوقُ كَمَا مَرَّ فِي جِهَادِ النَّفْسِ (۲) أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: ای علی، سفارش می کنم تو را در جان خودت به خویهایی، نگاهدار آنها را از من.» پس از آن گفت: خداوندا، اعانت فرما او را. پنجم، بخشیدن تو است مال و خونت را در راه دینت.

۲۳- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ الْكَلَامِ فِي ذَاتِ اللَّهِ وَ التَّفَكُّرِ فِي ذَلِكَ وَ الْخُصُومَةِ فِي الدِّينِ وَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ كَلَامِ الْأَئِمَّةِ ع

اشارة

(٤) ٢٣ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ الْكَلَامِ فِی ذَاتِ اللَّهِ وَ التَّفَكُّرِ فِی ذَلِکَ وَ الْخُصُومَةِ فِی الدِّینِ وَ الْكَلَامِ بِغَیْرِ كَلَامِ الْأَئِمَّةِ ع

ترجمه:

باب جایز نبودن سخن گفتن از ذات خدا و تفکر در آن و نزاع در دین و سخن گفتن غیر از قول ائمه (علیه السلام)

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٣٢٤ - رقم الحدیث الباب: ١]

٢١٣٢٤- ١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ سُلَیْمَانَ بْنِ

ص: ١٩٣

١- المحاسن ١٧- ٤٨.

٢- مر فی الحدیث ٢ من الباب ٤ من أبواب جهاد النفس.

٣- یأتی فی الباب ٢٩ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ٤١ من الباب ١٢ من أبواب صفات القاضی.

٤- الباب ٢٣ فیه ٣٢ حدیثا.

٥- الکافی ١- ٩٢- ٢، و التوحید ٤٥٦- ٩.

خَالِدٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ اللَّهَ یَقُولُ وَ أَنَّ إِلی رَبِّکَ الْمُنْتَهی (١) فَإِذَا انْتَهَی الْكَلَامُ إِلَی اللَّهِ فَأَمْسِكُوا.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ یَحْیَی وَ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند عزّوجلّ می فرماید: و أَنَّ إِلی رَبِّکَ المُنتَهَی یعنی هرگاه کلام به خداوند ختم شد، دیگر چیزی نگویید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۲۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۳۲۵- ۲- (۳) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع یَا مُحَمَّدُ إِنَّ النَّاسَ لَا یَزَالُ بِهِمُ الْمَنْطِقُ حَتَّی یَتَکَلَّمُوا فِی اللَّهِ فَإِذَا سَمِعْتُمْ ذَلِکَ فَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الَّذِی لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) به محمد بن مسلم فرمود: ای محمد مردم همیشه و از هر دری سخن گویند تا آنجا که درباره خدا هم سخن گویند چون شما آن را شنیدید، بگوئید: شایسته پرسش جز خدای یکتای بی مانند نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۲٦ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۳۲٦- ۳- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمْرَانَ عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ الْحَذَّاءِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع یَا زِیَادُ إِیَّاکَ وَ الْخُصُومَاتِ فَإِنَّهَا تُورِثُ الشَّکَّ وَ تُحْبِطُ الْعَمَلَ وَ تُرْدِی صَاحِبَهَا وَ عَسَی أَنْ یَتَکَلَّمَ بِالشَّیْ ءِ فَلَا یُغْفَرَ لَهُ إِنَّهُ کَانَ فِیمَا مَضَی قَوْمٌ تَرَکُوا عِلْمَ مَا وُکِّلُوا بِهِ وَ طَلَبُوا عِلْمَ مَا کُفُوهُ حَتَّی انْتَهَی کَلَامُهُمْ إِلَی اللَّهِ فَتَحَیَّرُوا حَتَّی إِنْ کَانَ الرَّجُلُ لَیُدْعَی مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ فَیُجِیبُ مِنْ خَلْفِهِ وَ یُدْعَی مِنْ خَلْفِهِ فَیُجِیبُ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَ فِی رِوَایَةٍ أُخْرَی حَتَّی تَاهُوا فِی الْأَرْضِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ

١- النجم ٥٣- ٤٢.

٢- المحاسن ٢٣٧- ٢٠٦.

٣- الكافی ١- ٩٢- ٣، و التوحید ٤٥٦- ١٠.

٤- المحاسن ٢٣٧- ٢٠٩.

٥- الكافی ١- ٩٢- ٤، و المحاسن ٢٣٨- ٢١٠.

الْحِمْيَرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ نَحْوَهُ (١) وَ فِي التَّوْحِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ (٢) وَ كَذَا الْحَدِيثَانِ قَبْلَهُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) _ به ابی عبیده حذّاء_ فرمود: ای زیاد! از جنگ های لفظی بپرهیز؛ چرا که موجب دودلی می گردد و اعمال را از بین می برد و جدالگر را پست می سازد. چه بسا سخنی بگوید که هیچ گاه بخشوده نشود. [ای زیاد !] در گذشته مردمی بودند که از یادگرفتن دانش که بر آن مأمور بودند، دست شسته، به آموختن دانشی روی آوردند که از آن، منع شده بودند تا آن که جدالشان به خدای _ عزّ وجلّ _ رسید و در آن درماندند، به گونه ای که شخص از رو به رو پرسش می شد، از پشت سر پاسخ می داد و از پشت سر سؤال می شد، از پیش رو پاسخ می گفت .

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٣٢٧ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢١٣٢٧- ٤- (٣) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِيَّاكُمْ وَ التَّفَكُّرَ فِي اللَّهِ وَ لَكِنْ إِذَا أَرَدْتُمْ أَنْ تَنْظُرُوا إِلَى عَظَمَتِهِ فَانْظُرُوا إِلَى عِظَمِ خَلْقِهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی التَّوْحِیدِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِیدِ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: مبادا در باره خدا اندیشه کنید ولی هر گاه بخواهید در بزرگی او اندیشه کنید در عظمت خلق او نظر کنید.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٣٢٨ - رقم الحدیث الباب: ٥]

٢١٣٢٨- ٥- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مَیَّاحٍ عَنْ أَبِیهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ مَنْ نَظَرَ فِی اللَّهِ کَیْفَ هُوَ هَلَکَ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرمود: هر که در خدا بیندیشد که چگونه است هلاك گردد

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٣٢٩ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢١٣٢٩- ٦- (٧) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُکَیْرٍ عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَعْیَنَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ مَلِکاً عَظِیمَ الشَّأْنِ کَانَ فِی مَجْلِسٍ لَهُ فَتَنَاوَلَ الرَّبَّ تَبَارَکَ

١- أمالی الصدوق ٣٤٠- ٢.

٢- التوحید ٤٥٦- ١١.

٣- الکافی ١- ٩٣- ٧.

٤- التوحيد ٤٥٨- ٢٠.

٥- الكافی ١- ٩٣- ٥.

٦- المحاسن ٢٣٧- ٢٠٨.

٧- الكافی ١- ٩٣- ٦، و التوحيد ٤٥٨- ١٩.

وَ تَعَالَى فَفُقِدَ فَمَا يُدْرَى أَيْنَ هُوَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: پادشاه والا مقامی در انجمنش نسبت به پروردگار تبارک و تعالی ناروا سخن گفت پس از آن گم گشت و معلوم نشد كجا رفت.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٣٣٠ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٣٣٠- ٧- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع تَكَلَّمُوا فِی خَلْقِ اللَّهِ وَ لَا تَكَلَّمُوا فِی اللَّهِ فَإِنَّ الْكَلَامَ فِی اللَّهِ لَا يَزْدَادُ صَاحِبَهُ إِلَّا تَحَيُّراً (٢).

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی كِتَابِ التَّوْحِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ وَ الَّذِی قَبْلَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) فرمود: در باره خلق خدا سخن گوئيد و در باره ذات او سخن نكنيد، زيرا گفتگو در باره خدا جز سرگردانی سخنگو نيفزايد.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٣٣١ - رقم الحديث الباب: ٨]

۲۱۳۳۱- ۸- (٤) قَالَ الْكُلَيْنِيُّ وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى عَنْ حَرِيزٍ تَكَلَّمُوا فِي كُلِّ شَيْ ءٍ وَ لَا تَتَكَلَّمُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ.

ترجمه:

كليني در روايتي از طريق حريز آورده است: در هر چيز گفتگو كنيد و از گفتگو در ذات خدا بپرهيزيد

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۳۲ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۳۳۲- ۹- (٥) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَثْعَمِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَتِيكٍ الْقَصِيرِ (٦) قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (٧) ع عَنْ شَيْ ءٍ مِنَ الصِّفَةِ فَرَفَعَ يَدَهُ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ تَعَالَى الْجَبَّارُ تَعَالَى الْجَبَّارُ مَنْ تَعَاطَى مَا ثَمَّ هَلَكَ.

ص: ۱۹٦

۱- الكافى ۱- ۹۲- ۱.

۲- فى التوحيد لا يزيد إلّا تحيرا (هامش المخطوط).

۳- التوحيد ٤٥٤- ۱.

٤- الكافى ۱- ۹۲- ۱.

٥- الكافى ۱- ۹٤- ۱۰.

٦- فى التوحيد و المحاسن عبد الرحيم القصير.

۷- فى المحاسن أبا عبد اللّه (ع)

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي كِتَابِ التَّوْحِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ نَحْوَهُ (۱) وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

ابن عتيك گويد: سؤالى درباره صفت خدا از امام باقر (عليه السلام) نمودم حضرت دستش بسوى آسمان بلند كرد و فرمود: والاست خداى جبار، والاست خداى جبار، هر كه بآنچه آنجاست دست درازى كند هلاك گردد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٣٣٣ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٣٣٣- ١٠- (٣) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّي سَمِعْتُكَ تَنْهَى عَنِ الْكَلَامِ وَ تَقُولُ وَيْلٌ لِأَصْحَابِ الْكَلَامِ يَقُولُونَ هَذَا يَنْقَادُ وَ هَذَا لَا يَنْقَادُ وَ هَذَا يَنْسَاقُ وَ هَذَا لَا يَنْسَاقُ وَ هَذَا نَعْقِلُهُ وَ هَذَا لَا نَعْقِلُهُ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع- إِنَّمَا قُلْتُ وَيْلٌ لَهُمْ إِنْ تَرَكُوا مَا أَقُولُ: وَ ذَهَبُوا إِلَى مَا يُرِيدُونَ.

ترجمه:

يونس بن يعقوب گويد: به امام صادق (عليه السلام) گفتم: قربانت من شنيدم كه شما از علم كلام نهى مينمودى، و ميفرمودى واى بر اصحاب علم كلام زيرا ميگويند اين درست مى آيد و اين درست نمى آيد (ميگويند: سلمنا، لا نسلم) اين بنتيجه نميرسد، اين را ميفهميم و اين را نميفهميم. امام فرمود: من گفتم واى بر آنها اگر گفته مرا رها كنند و دنبال خواسته خود بروند،

[رقم الحديث الكلى: ٢١٣٣٤ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢١٣٣٤- ١١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي الْيَسَعِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِيَّاكُمْ وَ التَّفَكُّرَ فِي اللَّهِ فَإِنَّ التَّفَكُّرَ فِي اللَّهِ لَا يَزِيدُ إِلَّا تَيْهاً إِنَّ اللَّهَ لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَ لَا يُوصَفُ بِمِقْدَارٍ.

وَ رَوَاهُ فِی التَّوْحِیدِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِیرَةِ عَنْ أَبِی الْیَسَعِ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از اندیشیدن درباره [ذات] خدا بپرهیزید؛ زیرا اندیشه کردن در خدا جز بر حیرت و گمراهی نمی افزاید. همانا خداوند عز و جل را نه دیدگان در می یابند و نه به اندازه داشتن وصف می شود.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٣٣٥ - رقم الحدیث الباب: ١٢]

٢١٣٣٥- ١٢- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنِ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ

ص: ١٩٧

١- التوحید ٤٥٦- ٨.

٢- المحاسن ٢٣٧- ٢٠٧.

٣- الکافی ١- ١٧١- ٤.

٤- أمالی الصدوق ٣٤٠- ٣.

٥- التوحید ٤٥٧- ١٤.

٦- أمالی الصدوق ٣٤٠- ٤، و أورده عن الکافی فی الحدیث ٥ من الباب ١٣٥ من أبواب العشرة.

أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَنْبَسَةَ الْعَابِدِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِیَّاکُمْ وَ الْخُصُومَةَ فِی الدِّینِ فَإِنَّهَا تَشْغَلُ الْقَلْبَ عَنْ ذِکْرِ اللَّهِ وَ تُورِثُ النِّفَاقَ وَ تَکْسِبُ الضَّغَائِنَ وَ تَسْتَجِیزُ الْکَذِبَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از مشاجره کردن در دین بپرهیزید، که آن، دل را از یاد خداوند عزّ و جلّ باز می دارد و موجب نفاق می شود و کینه به بار می آورد و راه بر دروغ می گشاید .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۳٦ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱۳۳٦- ۱۳- (۱) وَ فِی کِتَابِ التَّوْحِیدِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِی أَیُّوبَ عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع أَنَّهُ قَالَ: تَکَلَّمُوا فِی کُلِّ شَیْ ءٍ وَ لَا تَکَلَّمُوا فِی اللَّهِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود در بارهٔ هر چیزی سخن گوئید و دربارهٔ ذات خدا سخن نگوئید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۳۷ - رقم الحدیث الباب: ۱٤]

۲۱۳۳۷- ۱٤- (۲) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ ضُرَیْسٍ الْکُنَاسِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: اذْکُرُوا مِنْ عَظَمَةِ اللَّهِ مَا شِئْتُمْ وَ لَا تَذْکُرُوا ذَاتَهُ فَإِنَّکُمْ لَا تَذْکُرُونَ مِنْهُ شَیْئاً إِلَّا وَ هُوَ أَعْظَمُ مِنْهُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمودند: هرچه از بزرگی خداوند می خواهید، بیان کنید، امّا از ذات او یاد نکنید؛ زیرا آن چه شما از خداوند بیان می کنید، او بزرگ تر از آن است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۳۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۱۳۳۸- ۱۵- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ بُرَیْدٍ الْعِجْلِیِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ص عَلَی أَصْحَابِهِ فَقَالَ مَا جَمَعَکُمْ قَالُوا اجْتَمَعْنَا نَذْکُرُ رَبَّنَا وَ نَتَفَکَّرُ فِی عَظَمَتِهِ قَالَ لَنْ تُدْرِکُوا التَّفَکُّرَ فِی عَظَمَتِهِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) نزد یارانش بیرون شد، و فرمود: برای چه گرد هم شدید؟ گفتند گرد آمدیم بیاد پروردگار خود و در بزرگیش اندیشه کنیم، فرمود هرگز از فکر عظمتش در نیابید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۳۹ - رقم الحدیث الباب: ۱٦]

۲۱۳۳۹- ۱٦- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنِ الْحَسَنِ الصَّيْقَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: تَكَلَّمُوا فِيمَا دُونَ الْعَرْشِ وَ لَا تَكَلَّمُوا فِيمَا فَوْقَ الْعَرْشِ فَإِنَّ قَوْماً تَكَلَّمُوا فِی اللَّهِ فَتَاهُوا حَتَّی كَانَ الرَّجُلُ يُنَادَی مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ فَيُجِيبُ مِنْ خَلْفِهِ وَ يُنَادَی مِنْ خَلْفِهِ فَيُجِيبُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ.

ص: ۱۹۸

۱- التوحید ٤٥٥- ۲.

۲- التوحید ٤٥٥- ۳.

۳- التوحید ٤٥٥- ٤.

٤- التوحید ٤٥٥- ۷.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ فَضَّالٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: «در مورد آنچه در زیر عرش است سخن بگویید ولی در مورد آنچه در فوق عرش است سخن نگویید، زیرا گروهی در مورد خداوند سخن گفتند و سرگشته شدند، تا جایی که مردی از روبه رو ندا داده می شد، پس از پشت سر جواب می داد و از پشت سر ندا داده می شد و از روبه رو پاسخ می داد.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۴۰ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۲۱۳۴۰- ۱۷- (۲) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِی الْيَسَعِ عَنْ أَبِی الْجَارُودِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: دَعُوا التَّفَكُّرَ فِی اللَّهِ فَإِنَّ التَّفَكُّرَ فِی اللَّهِ لَا يَزِيدُ إِلَّا تَيْهاً لِأَنَّ اللَّهَ لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَ لَا تَبْلُغُهُ الْأَخْبَارُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: «در مورد خدا اندیشه نکنید، زیرا که اندیشه در مورد خدا چیزی جز سرگردانی را نمی افزاید به جهت آن که خداوند به گونه ای است که دیده ها او را در نمی یابد و خبرها توان رسیدن به او را ندارد.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۴۱ - رقم الحديث الباب: ۱۸]

۲۱۳۴۱- ۱۸- (۳) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ النُّعْمَانِ وَ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: دَخَلَ عَلَيْهِ قَوْمٌ مِنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَتَكَلَّمُونَ فِی الرُّبُوبِيَّةِ فَقَالَ اتَّقُوا اللَّهَ وَ عَظِّمُوا اللَّهَ وَ لَا تَقُولُوا مَا لَا نَقُولُ فَإِنَّكُمْ إِنْ قُلْتُمْ وَ قُلْنَا مِتُّمْ وَ مِتْنَا ثُمَّ بَعَثَكُمُ اللَّهُ وَ بَعَثَنَا فَكُنْتُمْ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ وَ كُنَّا.

ترجمه:

فضیل بن عثمان گوید: گروهی از کسانی که در مورد ربوبیّت و پروردگاری سخن می گفتند محضر امام صادق (علیه السلام) رسیدند، حضرت فرمود: «از خدا بترسید و او را تعظیم کنید و بزرگ شمارید و آنچه ما نمی گوییم شما نگویید. زیرا اگر شما بگویید و ما بگوییم، شما می میرید و ما نیز می میریم. بعد از آن خداوند شما را برانگیزد و ما را برانگیزد، پس شما در جایی باشید که خدا خواهد و ما نیز در جایی باشیم که خدا می خواهد.»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۴۲ - رقم الحديث الباب: ۱۹]

۲۱۳۴۲- ۱۹- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ ضُرَيْسٍ الْكُنَاسِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِيَّاكُمْ وَ الْكَلَامَ فِي اللَّهِ تَكَلَّمُوا فِي عَظَمَتِهِ وَ لَا تَكَلَّمُوا فِيهِ فَإِنَّ الْكَلَامَ فِي اللَّهِ لَا يَزِيدُ إِلَّا تَيْهاً.

ترجمه:

ضريس كناسی از امام صادق (عليه السلام) نقل می كند كه آن حضرت فرمودند: از سخن گفتن دربارۀ (ذات) خداوند دوری كنيد، (البتّه) دربارۀ بزرگی خداوند صحبت كنيد (امّا) دربارۀ (ذات) او سخن نگوييد، زيرا سخن گفتن دربارۀ او فقط سرگردانی را اضافه می كند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۴۳ - رقم الحديث الباب: ۲۰]

۲۱۳۴۳- ۲۰- (٥) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عِمْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ (٦) عَنْ بَعْضِ

۱- المحاسن ۲۳۸- ۲۱۱.

۲- التوحيد ٤٥٧- ۱۳.

۳- التوحيد ٤٥٧- ۱٥.

٤- التوحيد ٤٥٧- ۱۷.

٥- التوحيد ٤٥٧- ۱۸.

٦- فی المصدر زيادة- عن علی بن حسان الواسطی.

أَصْحَابِنَا عَنْ زُرَارَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ ع إِنَّ النَّاسَ قَبْلَنَا قَدْ أَكْثَرُوا فِی الصِّفَةِ فَمَا تَقُولُ قَالَ مَكْرُوهٌ أَ مَا تَسْمَعُ اللَّهَ يَقُولُ وَ أَنَّ إِلی رَبِّکَ الْمُنْتَهی (۱) تَكَلَّمُوا فِيمَا دُونَ ذَلِکَ.

ترجمه:

زراره گوید: به امام باقر (علیه السلام) عرض کردم: «مردم پیش از ما در مورد صفت خدا بسیار سخن گفته اند، شما در این مورد چه می فرمایید؟» فرمود: مکروه و ناخوشایند است. آیا نمی شنوی خداوند می فرماید: (و به راستی همه چیز به سوی پروردگارت منتهی شد) در پایین تر از آن سخن بگویید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۴۴ - رقم الحدیث الباب: ۲۱]

۲۱۳۴۴- ۲۱- (۲) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ السِّنْدِيِّ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَی عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ الْخُصُومَةُ تَمْحَقُ الدِّينَ وَ تُحْبِطُ الْعَمَلَ وَ تُورِثُ الشَّکَّ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: مشاجره، دین را نابود و عمل را باطل می کند و شکّ و تردید به بار می آورد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۴۵ - رقم الحدیث الباب: ۲۲]

۲۱۳۴۵- ۲۲- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَهْلِکُ أَصْحَابُ الْكَلَامِ وَ يَنْجُو الْمُسَلِّمُونَ- إِنَّ الْمُسَلِّمِينَ هُمُ النُّجَبَاءُ.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود: اصحاب کلام [جدال به غیر حق] نابود می شوند، آنهایی که تسلیم شوندگان هستند، رستگار می شوند زیرا تسلیم شوندگان نجیب زادگان اند. - .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳٤٦ - رقم الحدیث الباب: ۲۳]

۲۱۳٤٦- ۲۳- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ یَقُولُ لَا یُخَاصِمُ إِلَّا رَجُلٌ لَیْسَ لَهُ وَرَعٌ أَوْ رَجُلٌ شَاکٌّ.

ترجمه:

ابو بصیر گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که می فرمود: «مخاصمه نمیکند مگر مردی که او را ورع و پارسائی نیست یا مردی که شك دارد.»

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳٤۷ - رقم الحدیث الباب: ۲٤]

۲۱۳٤۷- ۲٤- (٥) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ فُضَیْلٍ عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ لِی یَا أَبَا عُبَیْدَةَ إِیَّاکَ وَ أَصْحَابَ الْخُصُومَاتِ وَ الْکَذَّابِینَ عَلَیْنَا فَإِنَّهُمْ تَرَکُوا مَا أُمِرُوا بِعِلْمِهِ وَ تَکَلَّفُوا عِلْمَ السَّمَاءِ الْحَدِیثَ.

ترجمه:

ابو عبیده می گوید: امام باقر (علیه السلام) به من فرمود: ای ابا عبیده! از کسانی که (در مورد ذات خداوند) با یکدیگر دشمنی (بحث) می کنند و بر ما دروغ می بندند، دوری کن؛ زیرا آنها آن چه مأمورش بودند را ترك کردند و علم آسمان ها را برعهده گرفتند. ای ابا عبیده! با مردم براساس اخلاقشان رفتار کنید و براساس کارهایشان، از آنها فاصلیه بگیرید؛ زیرا ما کسی را عاقل نمی دانیم،

مگر این که نوع سخن گفتن او شناخته شود. سپس آن حضرت این آیه را تلاوت کردند: «حقیقتا آنها را براساس نوع سخن گفتنشان می شناسیم.»

۱- النجم ۵۳- ٤۲.

۲- التوحید ٤۵۸- ۲۱.

۳- التوحید ٤۵۸- ۲۲.

٤- التوحید ٤۵۸- ۲۳.

۵- التوحید ٤۵۸- ۲٤.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳٤۸ - رقم الحدیث الباب: ۲۵]

۲۱۳٤۸- ۲۵- (۱) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنِ الْغِفَارِیِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِیَّاکُمْ وَ جِدَالَ کُلِّ مَفْتُونٍ فَإِنَّ کُلَّ مَفْتُونٍ مُلَقَّنٌ حُجَّتَهُ إِلَی انْقِضَاءِ مُدَّتِهِ فَإِذَا انْقَضَتْ مُدَّتُهُ أَحْرَقَتْهُ فِتْنَتُهُ بِالنَّارِ.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: از جدال کردن با هر کسی که فریفته باطل و غیر حق شده دوری کنید، زیرا شیطان حجت و برهان را به او تلقین می کند و این معنا هست تا هنگامی که زمانش به سر آید و وقتی دوران آن سپری شد، فریفته شدنش او را با آتش می سوزاند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳٤۹ - رقم الحدیث الباب: ۲٦]

۲۱۳۴۹- ۲۶- (۲) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى قَالَ قَرَأْتُ فِي كِتَابِ عَلِيِّ بْنِ هِلَالٍ (۳) عَنِ الرَّجُلِ يَعْنِي أَبَا الْحَسَنِ ع أَنَّهُ رُوِيَ عَنْ آبَائِكَ ع أَنَّهُمْ نَهَوْا عَنِ الْكَلَامِ فِي الدِّينِ فَتَأَوَّلَ مَوَالِيكَ الْمُتَكَلِّمُونَ بِأَنَّهُ إِنَّمَا نَهَى مَنْ لَا يُحْسِنُ أَنْ يَتَكَلَّمَ فِيهِ فَأَمَّا مَنْ يُحْسِنُ أَنْ يَتَكَلَّمَ فَلَمْ يَنْهَهُ فَهَلْ ذَلِكَ كَمَا تَأَوَّلُوا أَمْ لَا فَكَتَبَ ع الْمُحْسِنُ وَ غَيْرُ الْمُحْسِنِ لَا يَتَكَلَّمْ فِيهِ فَإِنَّ إِثْمَهُ أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِ.

ترجمه:

محمّد بن عيسى گويد: در نامۀ على بن بلال خواندم كه او از حضرت ابا الحسن امام كاظم (عليه السلام) پرسيده بود كه: «از پدرانت عليهم السّلام روايت شده است كه از سخن گفتن در دين نهى فرموده اند و موالیان متكلم شما روايت را اين گونه تأويل كرده اند كه: كسى كه خوب نمى تواند در آن تكلّم كند، نهى شده است، ولى كسى كه خوب مى تواند در آن تكلّم كند، نهى نشده است. پس آيا اين گونه است كه آنان تأويل كرده اند، يا نه ؟» حضرت (عليه السلام) در پاسخ نوشته بود: «آنكه خوب مى تواند و آنكه خوب نمى تواند، هيچ كدام در آن تكلّم نكنند، زيرا كه گناهش از نفعش بيشتر است.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۵۰ - رقم الحديث الباب: ۲۷]

۲۱۳۵۰- ۲۷- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنِ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ نَجِيَّةَ الْقَوَّاسِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَقْطِينٍ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ ع مُرْ أَصْحَابَكَ أَنْ يَكُفُّوا أَلْسِنَتَهُمْ وَ يَدَعُوا الْخُصُومَةَ فِي الدِّينِ وَ يَجْتَهِدُوا فِي عِبَادَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام موسي بن جعفر(عليه السلام) فرمود: كه امر كن به دوستان خود كه جلو زبان هاي خود را بگيرند و خصومت در دين را ترک كنند و سعي در عبادت خدا نمايند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۵۱ - رقم الحديث الباب: ۲۸]

۲۱۳۵۱- ۲۸- (۵) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُوسَى بْنِ عُمَرَ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ مُثَنًّى عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا يُخَاصِمُ إِلَّا شَاكٌّ أَوْ مَنْ لَا وَرَعَ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود:«جز شخص شکّاك، یا کسی که پروا ندارد، جدال بی جا نمی کند.»

ص: ۲۰۱

۱- التوحید ۴۵۹- ۲۵، و أورده عن الزهد فی الحدیث ۸ من الباب ۱۲۰ من أبواب العشرة.

۲- التوحید ۴۵۹- ۲۶.

۳- فی المصدر- علی بن بلال.

۴- التوحید ۴۶۰- ۲۹.

۵- التوحید ۴۶۰- ۳۰.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۵۲ - رقم الحدیث الباب: ۲۹]

۲۱۳۵۲- ۲۹- (۱) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مُتَكَلِّمُو هَذِهِ الْعِصَابَةِ مِنْ شَرِّ مَنْ هُمْ مِنْهُ مِنْ كُلِّ صِنْفٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: متکلّمان این گروه از بدترین کسان از هر صنفی در بین آنان هستند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۵۳ - رقم الحدیث الباب: ۳۰]

۲۱۳۵۳- ۳۰- (۲) عَلِيُّ بْنُ مُوسَى بْنِ طَاوُسٍ فِي كِتَابِ كَشْفِ الْمَحَجَّةِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ الْأَنْصَارِيِّ مِنْ أَصْلٍ قُرِئَ عَلَى الشَّيْخِ هَارُونَ بْنِ مُوسَى التَّلَّعُكْبَرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: أَرَدْتُ الدُّخُولَ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع- فَقَالَ لِي مُؤْمِنُ الطَّاقِ اسْتَأْذِنْ لِي عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع- فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ فَأَعْلَمْتُهُ مَكَانَهُ فَقَالَ لَا تَأْذَنْ لَهُ عَلَيَّ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ انْقِطَاعُهُ إِلَيْكُمْ وَ وَلَاؤُهُ لَكُمْ وَ جِدَالُهُ فِيكُمْ وَ لَا يَقْدِرُ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ أَنْ يَخْصِمَهُ فَقَالَ بَلَى يَخْصِمُهُ صَبِيٌّ مِنْ صِبْيَانِ الْكُتَّابِ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ هُوَ أَجْدَلُ (۳) مِنْ ذَلِكَ وَ قَدْ خَاصَمَ جَمِيعَ أَهْلِ الْأَدْيَانِ فَخَصَمَهُمْ فَكَيْفَ يَخْصِمُهُ غُلَامٌ مِنَ الْغِلْمَانِ وَ صَبِيٌّ مِنَ الصِّبْيَانِ فَقَالَ يَقُولُ لَهُ الصَّبِيُّ أَخْبِرْنِي عَنْ إِمَامِكَ أَمَرَكَ أَنْ تُخَاصِمَ النَّاسَ فَلَا يَقْدِرُ أَنْ يَكْذِبَ عَلَيَّ فَيَقُولُ لَا فَيَقُولُ لَهُ فَأَنْتَ تُخَاصِمُ النَّاسَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَكَ إِمَامُكَ فَأَنْتَ عَاصٍ لَهُ فَيَخْصِمُهُ يَا ابْنَ سِنَانٍ لَا تَأْذَنْ لَهُ عَلَيَّ فَإِنَّ الْكَلَامَ وَ الْخُصُومَاتِ تُفْسِدُ النِّيَّةَ وَ تَمْحَقُ الدِّينَ.

ترجمه:

عبد الله سنان گويد: روزى قصد شرفيابى حضور مبارك حضرت صادق (عليه السلام) را داشتم، مؤمن طاق گفت: براى من نيز اجازهٔ شرفيابى بگير، قبول نمودم، و چون شرفياب شدم جريان را بعرض مبارك رساندم، فرمودند: او را اجازهٔ ورود مده، عرض كردم: جانم فدايت، اتصال و دوستى او بشما، و بحث و مناظره هاى او در باره اين خانه دان، و اينكه در مناظره و بحث احدى از خلق خدا بر او غالب نشود، و هيچ كس او را محكوم نتواند كرد بر شما معلوم است، فرمودند: نه چنين است، بلكه يك طفل دبستانى او را محكوم نمايد و بر او غالب آيد، عرضه داشتم: فدايت گردم، او ارفع و اجل از اين است، و چگونه چنين باشد و حال اينكه با تمام اهل اديان مناظره نموده و همه را محكوم كرده و بر آنان غالب شده است ؟ فرمودند: اگر طفلى دبستانى باو بگويد: آيا بامر امام خود با مردم مناظره نمائى يا بدون امر او اقدام باين امر نمائى ؟ چون نتواند دروغ بگويد در جواب او خواهد گفت: بامر امام نيست، پس خواهد گفت: چون بى اجازه و امر امام خود اقدام باين كار نمودهٔ ناچار مخالفت امام خود نموده، و در پيشگاه او عاصى و گنه كارى، و باين كلام بر او غالب آيد و او

را محکوم نماید، ای پسر سنان او را اذن ورود بر من مده، زیرا که کلام و خصومات عقیده را فاسد نموده، و دین را محق و نابود مینماید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۵٤ - رقم الحدیث الباب: ۳۱]

۲۱۳۵٤- ۳۱- (٤) وَ عَنْ عَاصِمٍ الْحَنَّاطِ (٥) عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ الْحَذَّاءِ قَالَ: قَالَ لِی أَبُو جَعْفَرٍ ع یَا أَبَا عُبَیْدَةَ إِیَّاکَ وَ أَصْحَابَ الْکَلَامِ وَ الْخُصُومَاتِ

ص: ۲۰۲

۱- التوحید ٤٦٠- ۳۱.

۲- کشف المحجة ۱۸.

۳- فی المصدر- أجل.

٤- کشف المحجة ۱۹.

٥- فی المصدر- عاصم الخیاط.

وَ مُجَالَسَتَهُمْ فَإِنَّهُمْ تَرَکُوا مَا أُمِرُوا بِعِلْمِهِ وَ تَکَلَّفُوا مَا لَمْ یُؤْمَرُوا بِعِلْمِهِ حَتَّی تَکَلَّفُوا عِلْمَ السَّمَاءِ یَا أَبَا عُبَیْدَةَ خَالِطِ النَّاسَ بِأَخْلَاقِهِمْ وَ زَایِلْهُمْ بِأَعْمَالِهِمْ یَا أَبَا عُبَیْدَةَ إِنَّا لَا نَعُدُّ الرَّجُلَ فَقِیهاً حَتَّی یَعْرِفَ لَحْنَ الْقَوْلِ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ وَ لَتَعْرِفَنَّهُمْ فِی لَحْنِ الْقَوْلِ (۱).

ترجمه:

ابو عبیده حذاء گوید: حضرت باقر (علیه السلام) بمن فرمود: بر تو باد بدوری کردن از اصحاب کلام و خصومات، و از مجالست با آنان؛ زیرا که آنچه را بعلم آن مأمور بوده ترك نموده، و آنچه را بعلم آن مأمور نبوده اند اخذ کرده، و در آن تکلف نموده اند، تا جایی که تکلف در علم آسمان نموده اند، ای ابا عبیده با مردم آمیزش کن با خلافشان، و از آنان دوری نما در اعمالشان، ای ابا عبیده ما

مرد را فقیه و عالم ندانیم تا اینکه لحن قول را بداند، و ان قول خداوند متعال است که میفرماید (هرچند آن ها را از طرز سخنانشان خواهی شناخت)

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۵۵ - رقم الحدیث الباب: ۳۲]

۲۱۳۵۵- ۳۲- (۲) وَ عَنْ جَمِیلٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ مُتَکَلِّمُو هَذِهِ الْعِصَابَةِ مِنْ شِرَارِ مَنْ هُمْ مِنْهُمْ.

أَقُولُ: وَ الْأَحَادِیثُ فِی هَذِهِ الْمَعْنَی کَثِیرَةٌ وَ قَدْ وَرَدَتْ أَحَادِیثُ کَثِیرَةٌ أَیْضاً فِی النَّهْیِ عَنِ الْکَلَامِ فِی الْقَضَاءِ وَ الْقَدَرِ وَ فِی الْأَمْرِ بِالْکَلَامِ فِی الْبَدَاءِ (۳).

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) که میفرمود: متکلمین این طایفه از شرار این طایفه اند.

۲۴- بَابُ وُجُوبِ التَّقِیَّةِ مَعَ الْخَوْفِ إِلَی خُرُوجِ صَاحِبِ الزَّمَانِ ع

اشارة

(٤) ٢٤ بَابُ وُجُوبِ التَّقِیَّةِ مَعَ الْخَوْفِ إِلَی خُرُوجِ صَاحِبِ الزَّمَانِ ع

ترجمه:

باب واجب بودن تقیه با ترس تا خروج حضرت صاحب الزمان (علیه السلام)

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۵٦ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۳۵۶- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ وَ غَیْرِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أُولئِکَ یُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَیْنِ بِما صَبَرُوا قَالَ بِمَا صَبَرُوا عَلَی التَّقِیَّةِ وَ یَدْرَؤُنَ بِالْحَسَنَةِ السَّیِّئَةَ (٦) قَالَ الْحَسَنَةُ التَّقِیَّةُ وَ السَّیِّئَةُ الْإِذَاعَةُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در باره قول خدای عز و جل چنین فرمود: «ایشان برای صبری که کردند، دو بار پاداش خود را دریابند» فرمود: برای صبری که بر تقیه کردند. «و با حسنه گناه را دفع کردند» فرمود: حسنه تقیه و گناه فاش کردن است.

ص: ۲۰۳

۱- محمد ٤٧- ۳۰.

۲- کشف المحجة ۱۹.

۳- تقدم ما یدلّ علی ترک الخصومة فی الدین فی الحدیثین ٤، ٥ من الباب ۲۱ من هذه الأبواب، و ما یدل علیه بعمومه فی الباب ۱۳٥ من أبواب العشرة، و فی الحدیث ۱ من الباب ۷۱ من أبواب المزار. و یأتی ما یدلّ علی ترک الخصومة فی الحدیث ۷۱ من الباب ۱۳ من أبواب صفات القاضی.

٤- الباب ۲٤ فیه ۳٦ حدیثا.

٥- الکافی ۲- ۲۱۷- ۱.

٦- القصص ۲۸- ٥٤.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۵۷ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۳۵۷- ۲- (۱) وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ مِثْلَهُ وَ زَادَ وَ قَوْلُهُ ادْفَعْ بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ السَّیِّئَةَ (۲) قَالَ الَّتِی هِیَ أَحْسَنُ التَّقِیَّةُ.

ترجمه:

ابن أبي عمير مثله در تفسير آيه (تو آزار و بديهاى امت را به آنچه نيكوتر است دفع كن) گفت: منظور از «هي أحسن» تقيه است

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۵۸ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۳۵۸- ۳- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عُمَرَ الْأَعْجَمِیِّ (٤) قَالَ: قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا بَا عُمَرَ إِنَّ تِسْعَةَ أَعْشَارِ الدِّينِ فِی التَّقِيَّةِ وَ لَا دِينَ لِمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

ابى عمر و اعجمى گويد: امام صادق (عليه السلام) بمن فرمود: اى ابا عمرو! نه دهم دين در تقيه است و هر كه تقيه ندارد دين ندارد،...

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳۵۹ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۱۳۵۹- ٤- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع عَنِ الْقِيَامِ لِلْوُلَاةِ فَقَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع التَّقِيَّةُ مِنْ دِينِی وَ دِينِ آبَائِی وَ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ.

ترجمه:

از معمَّر بن خلاد كه از ابو الحسن (عليه السلام) (ظاهراً منظور: امام كاظم است) پرسيدم: از قيام به كار واليان، در پاسخ فرمود: امام باقر (عليه السلام) فرموده است: تقيّه از دين من است و دين پدران من است و كسى كه تقيّه نكند، ايمان ندارد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۳٦۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۳۶۰- ۵- (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ كَانَ أَبِي ع يَقُولُ وَ أَيُّ شَيْ ءٍ أَقَرُّ لِعَيْنِي مِنَ التَّقِيَّةِ إِنَّ التَّقِيَّةَ جُنَّةُ الْمُؤْمِنِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ نَحْوَهُ (۷).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: پدرم همیشه می فرمود: هیچ چشم روشنی برای من از تقیه نورانی تر نیست، تقیه سپر مؤمن است.

ص: ۲۰٤

۱- المحاسن ۲۵۷- ۲۹۷.

۲- المؤمنون ۲۳- ۹٦.

۳- الکافی ۲- ۲۱۷- ۲، و المحاسن ۲۵۹- ۳۰۹، و أورد ذیله فی الحدیث ۳ من الباب ۲۵ من هذه الأبواب.

٤- فی نسخة ابن عمر الأعجمی (هامش المخطوط).

۵- الکافی ۲- ۲۱۹- ۱۲.

٦- الکافی ۲- ۲۲۰- ۱٤.

۷- المحاسن ۲۵۸- ۳۰۱.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳٦۱ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۳٦۱- ٦- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع احْذَرُوا عَوَاقِبَ الْعَثَرَاتِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از دنباله لغزشها حذر کنید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۶۲ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۳۶۲- ۷- (۲) وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْکَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِی یَعْفُورٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ التَّقِیَّةُ تُرْسُ الْمُؤْمِنِ وَ التَّقِیَّةُ حِرْزُ الْمُؤْمِنِ وَ لَا إِیمَانَ لِمَنْ لَا تَقِیَّةَ لَهُ الْحَدِیثَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: تقیه سپر مؤمن است، تقیه نگهدار مؤمن است، هر که تقیه ندارد ایمان ندارد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۶۳ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۳۶۳- ۸- (۳) وَ عَنْهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْکُوفِیِّ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ جَابِرٍ الْمَکْفُوفِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِی یَعْفُورٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: اتَّقُوا عَلَی دِینِکُمْ وَ احْجُبُوهُ بِالتَّقِیَّةِ فَإِنَّهُ لَا إِیمَانَ لِمَنْ لَا تَقِیَّةَ لَهُ إِنَّمَا أَنْتُمْ فِی النَّاسِ کَالنَّحْلِ فِی الطَّیْرِ وَ لَوْ أَنَّ الطَّیْرَ یَعْلَمُ مَا فِی أَجْوَافِ النَّحْلِ مَا بَقِیَ مِنْهَا شَیْ ءٌ إِلَّا أَکَلَتْهُ وَ لَوْ أَنَّ النَّاسَ عَلِمُوا مَا فِی أَجْوَافِکُمْ أَنَّکُمْ تُحِبُّونَا أَهْلَ الْبَیْتِ لَأَکَلُوکُمْ بِأَلْسِنَتِهِمْ وَ لَنَحَلُوکُمْ فِی السِّرِّ وَ الْعَلَانِیَةِ رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً مِنْکُمْ کَانَ عَلَی وَلَایَتِنَا.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا النَّهْدِیَّانِ وَ غَیْرُهُمَا عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

ابن ابی یعفور گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: بخاطر حفظ دینتان تقیه کنید، و آن را با تقیه زیر پرده دارید، زیرا هر که تقیه ندارد ایمان ندارد، همانا شما در میان مردم مانند زنبور عسل در میان پرندگانید، اگر پرندگان بدانند، در درون زنبور عسل چیست، همه آنها را بخورند، و اگر مردم بدانند آنچه در دل شماست که ما اهل بیت را دوست دارید، شما را با زبانشان بخورند و در نهان و آشکار ناسزا گویند، خدا بیامرزد آن بنده ئی را از شما که ولایت ما را داشته باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٣٦٤ - رقم الحدیث الباب: ٩]

٢١٣٦٤- ٩- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ جَمِيعاً عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ عِمْرَانَ الْحَلَبِيِّ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ حَبِيبِ بْنِ بَشِيرٍ

١- الکافی ٢- ٢٢١- ٢٢.

٢- الکافی ٢- ٢٢١- ٢٣، و أورده فی الحدیث ٤١ من الباب ٨ من أبواب صفات القاضی.

٣- الکافی ٢- ٢١٨- ٥.

٤- المحاسن ٢٥٧- ٣٠٠.

٥- الکافی ٢- ٢١٧- ٤.

قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ لَا وَ اللَّهِ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ شَيْ ءٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنَ التَّقِيَّةِ يَا حَبِيبُ إِنَّهُ مَنْ كَانَتْ لَهُ تَقِيَّةٌ رَفَعَهُ اللَّهُ يَا حَبِيبُ مَنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ تَقِيَّةٌ وَضَعَهُ اللَّهُ يَا حَبِيبُ إِنَّ النَّاسَ إِنَّمَا هُمْ فِي هُدْنَةٍ فَلَوْ قَدْ كَانَ ذَلِكَ كَانَ هَذَا.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

حبیب بن بشر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: شنیدم پدرم میفرمود: نه بخدا: در روی زمین چیزی محبوبتر از تقیه نزد من نیست، ای حبیب همانا هر که تقیه کند خدایش بالا برد، ای حبیب هر که تقیه نکند خدایش پست کند، ای حبیب، مردم در صلیح و سازشند، سپس اگر آن باشد، این هم باشد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۶۵ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۳۶۵- ۱۰- (۲) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَ لَا السَّيِّئَةُ (۳) قَالَ الْحَسَنَةُ التَّقِيَّةُ وَ السَّيِّئَةُ الْإِذَاعَةُ وَ قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةَ (٤) قَالَ الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ التَّقِيَّةُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ عَداوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در تفسیر آیه]وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ[(و نیکی با بدی یکسان نیست تو آزار و بدیهای امت را به آنچه نیکوتر است دفع کن آنگاه کسی که میان تو و میان او دشمنی است گویی دوستی یکدل می گردد) فرمود: کلمه " الْحَسَنَةُ" تقیه است و کلمه " السَّيِّئَةُ" فاش کردن و کلمه "هي أحسن" تقیه است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳٦٦ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۳٦٦- ۱۱- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عُمَرَ الْكِنَانِيِّ (۷) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ: يَا أَبَا عُمَرَ أَبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُعْبَدَ سِرّاً أَبَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَنَا وَ لَكُمْ فِي دِينِهِ إِلَّا التَّقِيَّةَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در تفسیر آیه]وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ[(و نیکی با بدی یکسان نیست تو آزار و بدیهای امت را به آنچه نیکوتر است دفع کن آنگاه کسی که میان تو و میان او دشمنی است گویی دوستی یکدل می گردد) فرمود: کلمه " الْحَسَنَةُ" تقیه است و کلمه " السَّيِّئَةُ" فاش کردن و کلمه "هي أحسن" تقیه است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۶۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۳۶۷- ۱۲- (۸) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ

۱- المحاسن ۲۵۶- ۲۹۴.

۲- الکافی ۲- ۲۱۸- ۶، و المحاسن ۲۵۷- ۲۹۷.

۳- فصلیت ۴۱- ۳۴.

۴- المؤمنون ۲۳- ۹۶.

۵- فصلیت ۴۱- ۳۴.

۶- الکافی ۲- ۲۱۸- ۷، و لم نعثر علیه فی المحاسن المطبوع. و أورده فی الحدیث ۱۷ من الباب ۹ من أبواب صفات القاضی.

۷- فی المصدر- أبی عمرو الکنانیّ.

۸- الکافی ۲- ۲۲۰- ۱۷.

مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كُلَّمَا تَقَارَبَ هَذَا الْأَمْرُ كَانَ أَشَدَّ لِلتَّقِيَّةِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ مِثْلَهُ وَ الَّذِي قَبْلَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر آنچه این امر (یعنی ظهور امام قائم (علیه السلام)) نزدیکتر شود، تقیّه سخت تر گردد

[رقم الحديث الكلي: ٢١٣٦٨ - رقم الحديث الباب: ١٣]

٢١٣٦٨- ١٣- (٢) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ: التَّقِيَّةُ تُرْسُ اللَّهِ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ خَلْقِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: تقیه سپریست خدائی میان او و مخلوقش

[رقم الحديث الكلي: ٢١٣٦٩ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٣٦٩- ١٤- (٣) وَ بِإِسْنَادِهِ الآتِي (٤) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي رِسَالَتِهِ إِلَى أَصْحَابِهِ قَالَ: وَ عَلَيْكُمْ بِمُجَامَلَةِ أَهْلِ الْبَاطِلِ تَحَمَّلُوا الضَّيْمَ مِنْهُمْ وَ إِيَّاكُمْ وَ مُمَاظَّتَهُمْ دِينُوا فِيمَا بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَهُمْ إِذَا أَنْتُمْ جَالَسْتُمُوهُمْ وَ خَالَطْتُمُوهُمْ وَ نَازَعْتُمُوهُمُ الْكَلَامَ بِالتَّقِيَّةِ الَّتِي أَمَرَكُمُ اللَّهُ أَنْ تَأْخُذُوا بِهَا فِيمَا بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَهُمْ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در نامه خود به اصحابش فرمود: با اهل باطل و دنیاداران مدارا کنید و ستم آنان را بر خود هموار سازید،مبادا با آنها در افتید و سخت ستیزه جوئید،در نشست و برخاست و

آمیزش و گفتگوی با آنها میان خود و خدا دیندار باشید راه تقیه را پیش گیرید که خداوند بشما دستور داده، در ارتباط با آنها آن را بکار بندید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۷۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۱۳۷۰- ۱۵- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ یُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیْ ءٍ أَحَبَّ إِلَیْهِ مِنَ الْخَبْ ءِ قُلْتُ وَ مَا الْخَبْ ءُ قَالَ التَّقِیَّةُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرمود: خداوند به چیزی عبادت نشده که آن را از خبء بیشتر دوست داشته باشد، عرض کردم: «خبء» چیست ؟ فرمود: تقیّه.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۱٦]

۲۱۳۷۱- ۱٦- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

۱- المحاسن ۲۵۹- ۳۱۱.

۲- الکافی ۲- ۲۲۰- ۱۹.

۳- الکافی ۸- ۲- ۱.

٤- یأتی فی الفائدة الثالثة من الخاتمة.

۵- معانی الأخبار ۱٦۲- ۱.

٦- معانی الأخبار ۳٦۹- ۱.

الْحُسَيْنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطُوا- قَالَ اصْبِرُوا عَلَى الْمَصَائِبِ وَ صَابِرُوهُمْ عَلَى التَّقِيَّةِ وَ رَابِطُوا عَلَى مَنْ تَقْتَدُونَ بِهِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (۱).

ترجمه:

از امام صادق (علیه السلام) از فرموده خداوند متعال پرسیدم: کسانی که ایمان آورده اید! استقامت کنید؛ و در برابر دشمنان، پایدار باشید و از مرزهای خود، مراقبت کنید. امام فرمود: بر مصیبتها صبور باشید و با تقیّه در برابر آن ها صبر کنید و از حدود کسانی که به آن ها اقتدا می کنید دفاع کنید.) و از [مخالفت فرمان] خدا بپرهیزید، شاید رستگار شوید!

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۷۲ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۲۱۳۷۲- ۱۷- (۲) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْقَطَّانِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ السُّكَّرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا الْجَوْهَرِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصَّادِقَ ع يَقُولُ عَلَيْكَ بِالتَّقِيَّةِ فَإِنَّهَا سُنَّةُ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ ع إِلَى أَنْ قَالَ وَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص كَانَ إِذَا أَرَادَ سَفَراً دَارَى بَعِيرَهُ (۳) وَ قَالَ ع أَمَرَنِی رَبِّی بِمُدَارَاةِ النَّاسِ كَمَا أَمَرَنِی بِإِقَامَةِ الْفَرَائِضِ وَ لَقَدْ أَدَّبَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِالتَّقِيَّةِ فَقَالَ ادْفَعْ بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِی بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ عَداوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ وَ ما يُلَقَّاها إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا (٤) الآيَةَ- يَا سُفْيَانُ مَنِ اسْتَعْمَلَ التَّقِيَّةَ فِی دِينِ اللَّهِ فَقَدْ تَسَنَّمَ الذِّرْوَةَ الْعُلْيَا مِنَ الْقُرْآنِ- وَ إِنَّ عِزَّ الْمُؤْمِنِ فِی حِفْظِ لِسَانِهِ وَ مَنْ لَمْ يَمْلِكْ لِسَانَهُ نَدِمَ الْحَدِيثَ (٥).

ترجمه:

سفیان بن سعید گوید: شنیدم از امام صادق می فرمود: ای سفیان بر تو باد بتقیه که روش ابراهیم خلیل است (علیه السلام). تا اینکه فرمود: شیوه رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) بود که چون قصد سفر بجائی داشت نام جای دیگر میبرد و فرمود (علیه السلام): پروردگارم بمن فرمان

داده بمدارا و سازش با مردم چنانچه بانجام واجبات، و البته که خدا عز و جل او را به تقیه پرورش داده و فرموده (دفاع کن بدان چه نیکوتر است که کسی که با او دشمنی داری چون دوست مهربانی شود. و بدان بر نخورند مگر کسانی که شکیبایند و بهره بزرگی دارند). ای سفیان هر که تقیه در دین خدا بکار بندد به کنگره بلندتر عزت نشسته، راستی عزت مؤمن در حفظ زبان او است، و هر که اختیار زبانش را ندارد پشیمان شود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۷۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۸]

۲۱۳۷۳- ۱۸- (٦) وَ فِی الْعِلَلِ عَنِ الْمُظَفَّرِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ الْمُظَفَّرِ الْعَلَوِیِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ یُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ

ص: ۲۰۸

۱- آل عمران ۳- ۲۰۰.

۲- معانی الأخبار ۳۸۵- ۲۰.

۳- فی المصدر- وری بغیره.

٤- فصلیت ٤۱- ۳٤- ۳۵.

۵- فیه تقیة الأنبیاء و مثله کثیر، فتامل (منه رحمه اللّه) (هامش المخطوط).

٦- علل الشرائع ۵۱- ۱.

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع یَقُولُ لَا خَیْرَ فِیمَنْ لَا تَقِیَّةَ لَهُ وَ لَقَدْ قَالَ یُوسُفُ أَیَّتُهَا الْعِیرُ إِنَّکُمْ لَسارِقُونَ (۱) وَ مَا سَرَقُوا.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) میفرمود: خیری نیست در کسی که تقیه را رعایت نمی کند. یوسف در باره برادرانش گفت ای کاروانیان شما دزدید با اینکه دزدی نکرده بودند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۷٤ - رقم الحدیث الباب: ۱۹]

۲۱۳۷٤- ۱۹- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ (۳) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع التَّقِيَّةُ دِينُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قُلْتُ مِنْ دِينِ اللَّهِ قَالَ فَقَالَ إِي وَ اللَّهِ مِنْ دِينِ اللَّهِ لَقَدْ قَالَ يُوسُفُ أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسارِقُونَ (٤) وَ اللَّهِ مَا كَانُوا سَرَقُوا شَيْئاً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: تقیه دین خدای عزّ و جلّ است. عرض کردم: تقیه از دین خدا و جزئی از آن می باشد؟ حضرت فرمودند: بلی به خدا جزئی از دین است، تقیّه مانند این که یوسف فرمود: (ای اهل قافله شما بی شك دزدید) به خدا قسم چیزی را آنها ندزدیده بودند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۷۵ - رقم الحدیث الباب: ۲۰]

۲۱۳۷۵- ۲۰- (۵) وَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْقَطَّانِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ السُّكَّرِيِّ (٦) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا الْجَوْهَرِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ الصَّادِقَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع يَقُولُ الْمُؤْمِنُ عَلَوِيٌّ إِلَى أَنْ قَالَ وَ الْمُؤْمِنُ مُجَاهِدٌ لِأَنَّهُ يُجَاهِدُ أَعْدَاءَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي دَوْلَةِ الْبَاطِلِ بِالتَّقِيَّةِ وَ فِي دَوْلَةِ الْحَقِّ بِالسَّيْفِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: مؤمن علوی است تا اینکه فرمود: مؤمن [همیشه] مجاهد است؛ چون در دولت باطل از طریق تقیّه با دشمنان خدا می جنگد و در دولت حقّ به وسیله شمشیر

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۷٦ - رقم الحديث الباب: ۲۱]

۲۱۳۷٦- ۲۱- (۷) وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِیسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی الصُّهْبَانِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ جَمِیلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ کَانَ أَبِی یَقُولُ

۱- یوسف ۱۲- ۷۰.

۲- علل الشرائع ۵۱- ۲.

۳- فی المصدر- محمّد بن أبی نصر.

٤- یوسف ۱۲- ۷۰.

۵- علل الشرائع ٤٦۷- ۲۲.

٦- فی المصدر- الحسن بن علیّ السکونی.

۷- الخصال ۲۲- ۷۵.

یَا بُنَیَّ مَا خَلَقَ اللَّهُ شَیْئاً أَقَرَّ لِعَیْنِ أَبِیکَ مِنَ التَّقِیَّةِ.

ترجمه:

محمد بن مروان می گوید: امام صادق (علیه السلام) به من فرمود: ای محمد! پدرم می گفت: فرزندم! خداوند چیزی را نیافریده که بیشتر از تقیّه چشم پدرت را روشن کند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۷۷ - رقم الحديث الباب: ۲۲]

۲۱۳۷۷- ۲۲- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع فِی حَدِیثِ شَرَائِعِ الدِّینِ قَالَ: وَ لَا یَحِلُّ قَتْلُ أَحَدٍ مِنَ الْکُفَّارِ وَ النُّصَّابِ فِی التَّقِیَّةِ إِلَّا قَاتِلٍ أَوْ سَاعٍ فِی فَسَادٍ وَ ذَلِکَ إِذَا لَمْ تَخَفْ عَلَی

نَفْسِکَ وَ لَا عَلَی أَصْحَابِکَ وَ اسْتِعْمَالُ التَّقِیَّةِ فِی دَارِ التَّقِیَّةِ وَاجِبٌ وَ لَا حِنْثَ وَ لَا کَفَّارَةَ عَلَی مَنْ حَلَفَ تَقِیَّةً یَدْفَعُ بِذَلِکَ ظُلْماً عَنْ نَفْسِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در حدیث شرایع الدین فرمود: در کشور حکومت جور که وظیفهٔ تقیه است کشتن کفار و ناصبی ها روا نیست مگر کسی که قتل نفس کند یا راه ببرد و در زمین فساد کند که در صورت اطمینان بر جان خود و یارانت جائز است او را بکشی در حکومت جور تقیه واجب است کسی که از روی تقیه برای حفظ جان و مال و آبروی خود قسم بخورد مخالفت آن جائز است و کفاره هم ندارد.برای دفع ظلم از جانش

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۷۸ - رقم الحدیث الباب: ۲۳]

۲۱۳۷۸- ۲۳- (۲) وَ فِی صِفَاتِ الشِّیعَةِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْرُورٍ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الصَّادِقِ ع أَنَّهُ قَالَ: لَا دِینَ لِمَنْ لَا تَقِیَّةَ لَهُ وَ لَا إِیمَانَ لِمَنْ لَا وَرَعَ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر کس تقیه نمی کند، دین ندارد، و هر کس پرهیز از گناه نمی کند ایمان ندارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۷۹ - رقم الحدیث الباب: ۲٤]

۲۱۳۷۹- ۲٤- (۳) سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِی بَصَائِرِ الدَّرَجَاتِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی وَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ بْنِ أَبِی الْخَطَّابِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ حَرِیزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْمُعَلَّی بْنِ خُنَیْسٍ قَالَ: قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع یَا مُعَلَّی اکْتُمْ أَمْرَنَا وَ لَا تُذِعْهُ فَإِنَّهُ مَنْ کَتَمَ أَمْرَنَا وَ لَا یُذِیعُهُ (٤) أَعَزَّهُ اللَّهُ فِی

الدُّنْيَا وَ جَعَلَهُ نُوراً بَيْنَ عَيْنَيْهِ يَقُودُهُ إِلَى الْجَنَّةِ- يَا مُعَلَّى إِنَّ التَّقِيَّةَ دِينِی وَ دَيْنُ آبَائِی- وَ لَا دِينَ لِمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ يَا مُعَلَّى إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يُعْبَدَ فِی السِّرِّ كَمَا يُحِبُّ أَنْ يُعْبَدَ فِی الْعَلَانِيَةِ وَ الْمُذِيعُ لِأَمْرِنَا كَالْجَاحِدِ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) به معلی بن خیس فرمود: ای معلّی! امر ما را پنهان دار، و آن را فاش مساز! که هر کس امر ما را پنهان دارد و آن را فاش نسازد، خدا او را در دنیا عزت دهد و آن را نوری قرار دهد در جلو رویش که او را به بهشت رهنمون شود. ای معلی! تقیه، دین من و دین پدران من است و دین ندارد کسی که اهل تقیه نیست. ای معلی! خدا دوست می دارد در نهان پرستش شود، همان گونه که دوست دارد آشکارا پرستش گردد، و افشا کننده امر ما، مانند کسی است که منکر امر ما باشد

ص: ۲۱۰

۱- الخصال ۶۰۷- ۹، و أورده عن تحف العقول فی الحدیث ۱۰ من الباب ۱۲ من أبواب جهاد العدو، و عن العیون فی الحدیث ۶ من الباب ۵ من أبواب حدّ المرتد.

۲- صفات الشیعة ۳- ۳.

۳- بصائر الدرجات مخطوط، و مختصر بصائر الدرجات ۱۰۱، و أورده عن الکافی و المحاسن فی الحدیث ۶ من الباب ۳۲ من هذه الأبواب.

۴- فی المصدر- و لم یذعه.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۸۰ - رقم الحدیث الباب: ۲۵]

۲۱۳۸۰- ۲۵- (۱) وَ عَنْهُمَا عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ إِنَّ أَبِی کَانَ یَقُولُ أَیُّ شَیْ ءٍ أَقَرُّ لِلْعَیْنِ مِنَ التَّقِیَّةِ إِنَّ التَّقِیَّةَ جُنَّةُ الْمُؤْمِنِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: پدرم می فرمود: «چه چیز بیشتر از تقیّه موجب خوشحالی است، تقیّه سپر بلای مؤمن است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۸۱ - رقم الحدیث الباب: ۲۶]

۲۱۳۸۱- ۲۶- (۲) عَلِیُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَزَّازُ فِی کِتَابِ الْکِفَایَةِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِیَادِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ (عَلِیِّ بْنِ مَعْبَدٍ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ خَالِدٍ) (۳) عَنِ الرِّضَا ع قَالَ: لَا دِینَ لِمَنْ لَا وَرَعَ لَهُ وَ لَا إِیمَانَ لِمَنْ لَا تَقِیَّةَ لَهُ وَ إِنَّ أَکْرَمَکُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَعْمَلُکُمْ بِالتَّقِیَّةِ قِیلَ یَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ إِلَی مَتَی قَالَ إِلَی قِیَامِ الْقَائِمِ- فَمَنْ تَرَکَ التَّقِیَّةَ قَبْلَ خُرُوجِ قَائِمِنَا فَلَیْسَ مِنَّا الْحَدِیثَ.

وَ رَوَاهُ الطَّبْرِسِیُّ فِی إِعْلَامِ الْوَرَی عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ (٤)

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی إِکْمَالِ الدِّینِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِیَادِ بْنِ جَعْفَرٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

حسین بن خالد گوید امام رضا (علیه السلام) فرمود،کسی که ورع ندارد دین ندارد، کسی که تقیه ندارد ایمان ندارد براستی گرامی ترین شما نزد خدا آن کس باشد که بیشتر تقیه کند، باو عرض شد تا کی ؟ فرمود تا وقت خروج قائم،هر کس پیش از خروج قائم ما تقیه را واگذارد از ما نیست،

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۸۲ - رقم الحدیث الباب: ۲۷]

۲۱۳۸۲- ۲۷- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِی آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ کِتَابِ مَسَائِلِ الرِّجَالِ وَ مُکَاتَبَاتِهِمْ مَوْلَانَا عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ ع مِنْ مَسَائِلِ دَاوُدَ الصَّرْمِیِّ قَالَ: قَالَ لِی یَا دَاوُدُ لَوْ قُلْتُ إِنَّ تَارِکَ التَّقِیَّةِ کَتَارِکِ الصَّلَاةِ لَکُنْتُ صَادِقاً.

ترجمه:

امام هادی (علیه السلام) فرمود: اگر گویم تارك تقیه چون تارك نماز است البته راستگو باشم،

ص: ۲۱۱

۱- بصائر الدرجات مخطوط، و مختصر بصائر الدرجات ۱۰٤.

۲- کفایة الأثر ۲۷۰.

۳- فی إعلام الوری علیّ بن الحسین بن خالد.

٤- إعلام الوری ٤۳٤.

٥- إکمال الدین ۳۷۱- ٥.

٦- مستطرفات السرائر ٦۷- ۱۰، و أورده عن الفقیه فی الحدیث ۲ من الباب ٥۷ من أبواب ما یمسک عنه الصائم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۸۳ - رقم الحدیث الباب: ۲۸]

۲۱۳۸۳- ۲۸- (۱) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْفَحَّامِ عَنِ الْمَنْصُورِیِّ عَنْ عَمِّ أَبِیهِ عَنِ الْإِمَامِ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ ع عَنْ آبَائِهِ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ ع لَیْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یَلْزَمِ التَّقِیَّةَ وَ یَصُونُنَا عَنْ سَفِلَةِ الرَّعِیَّةِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که تقیّه را مراعات نکند و ما را از مردم پست حفظ ننماید از ما نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۸٤ - رقم الحدیث الباب: ۲۹]

۲۱۳۸٤- ۲۹- (۲) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ سَيِّدُنَا الصَّادِقُ ع عَلَيْكُمْ بِالتَّقِيَّةِ فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَجْعَلْهَا شِعَارَهُ وَ دِثَارَهُ مَعَ مَنْ يَأْمَنُهُ لِتَكُونَ سَجِيَّتَهُ مَعَ مَنْ يَحْذَرُهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: بر شما باد به تقیه! که از ما نباشد کسی که آن را شیوه برخورد با کسانی که از ضررشان آسوده است نسازد تا اینکه عادت او شود با کسانی که از آنها برحذر است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۸۵ - رقم الحدیث الباب: ۳۰]

۲۱۳۸۵- ۳۰- (۳) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ وَ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خیری نیست در آن کس که تقیه ندارد و ایمان ندارد کسی که تقیه ندارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۸٦ - رقم الحدیث الباب: ۳۱]

۲۱۳۸٦- ۳۱- (٤) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبِيبٍ (٥) عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقاكُمْ (٦) قَالَ أَشَدُّكُمْ تَقِيَّةً.

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) در تفسیر آیه (بی تردید گرامی ترین شما نزد خدا پرهیزکارترین شماست) فرمود: آنکه در تقیه پایدارتر است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۸۷ - رقم الحدیث الباب: ۳۲]

۲۱۳۸۷- ۳۲- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعَيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ

۱- أمالی الطوسیّ ۱- ۲۸۷.

۲- أمالی الطوسیّ ۱- ۲۹۹.

۳- المحاسن ۲۵۷- ۲۹۹.

٤- المحاسن ۲۵۸- ۳۰۲.

٥- استظهر المصنّف أنه عبد اللّه بن جندب.

٦- الحجرات ٤۹- ۱۳.

۷- تفسیر العیّاشیّ ۱- ۱٦٦- ۲٤.

زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ (۱) عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَقُولُ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ وَ يَقُولُ قَالَ اللَّهُ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقاةً (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرانشان علیهماالسلام فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله می فرمودند: ایمان ندارد کسی که تقیه ندارد. و از قول خدا میفرمود:)مگر اینکه از آنها تقیه کنید)

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۸۸ - رقم الحديث الباب: ۳۳]

۲۱۳۸۸- ۳۳- (۳) وَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: تَجْعَلَ بَيْنَنا وَ بَيْنَهُمْ سَدًّا- فَمَا اسْطاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَ مَا اسْتَطاعُوا لَهُ نَقْباً (٤) قَالَ هُوَ التَّقِيَّةُ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود (بين ما و آنان سدی بسازی؟ ... از آن پس آن قوم نه هرگز بر بالای آن سد شدن و نه بر شكستن آن سد و رخنه در آن توانايی يافتند.) امام فرمود: او تقيه است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۸۹ - رقم الحديث الباب: ٣٤]

۲۱۳۸۹- ٣٤- (٥) وَ عَنِ الْمُفَضَّلِ قَالَ: سَأَلْتُ الصَّادِقَ ع عَنْ قَوْلِهِ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَهُمْ رَدْماً (٦) قَالَ التَّقِيَّةُ فَمَا اسْطاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَ مَا اسْتَطاعُوا لَهُ نَقْباً (٧) قَالَ إِذَا عَمِلْتَ بِالتَّقِيَّةِ لَمْ يَقْدِرُوا لَکَ عَلَى حِيلَةٍ وَ هُوَ الْحِصْنُ الْحَصِينُ وَ صَارَ بَيْنَکَ وَ بَيْنَ أَعْدَاءِ اللَّهِ سَدّاً لَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُ نَقْباً.

ترجمه:

مفضل می گويد: از حضرت صادق (عليه السلام) درباره تفسير آيه {[تا] ميان شما و آنها سدی استوار قرار دهم.} پرسيدم و حضرت در پاسخ فرمود: مقصود از آن سد، تقيه است. همچنين در تفسير آيه {[در نتيجه اقوام وحشی] نتوانستند از آن [مانع] بالا روند و نتوانستند آن را سوراخ كنند.} فرمود: وقتی كسی به تقيه عمل كند آنان نمی توانند آن را سوراخ كنند و نمی توانند درباره آن چاره ای بينديشند و تقيه، همان دژ محكم است. با عمل كردنت به تقيه، سدی ميان تو و دشمنان خدا ايجاد می شود كه آنان نمی توانند آن را سوراخ كنند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۹۰ - رقم الحديث الباب: ۳۵]

۲۱۳۹۰- ۳۵- (۸) قَالَ: وَ سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِهِ فَإِذا جاءَ وَعْدُ رَبِّی جَعَلَهُ دَکَّاءَ (۹) قَالَ رَفَعَ التَّقِیَّةَ عِنْدَ الْکَشْفِ فَانْتَقَمَ مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ.

ترجمه:

مفضل می گوید: از حضرت درباره آیه {و[لی] چون وعده پروردگارم فرا رسد آن [سد] را درهم کوبد} پرسیدم و حضرت در پاسخ فرمود: مقصود، برداشته شدن حکم تقیه به هنگام ظهور حضرت قائم (علیه السلام) است؛ چرا که او از دشمنان خداوند انتقام می گیرد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۹۱ - رقم الحدیث الباب: ۳٦]

۲۱۳۹۱- ۳٦- (۱۰) وَ عَنْ حُذَیْفَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: وَ لا تُلْقُوا

۱- فی المصدر الحسین بن زید بن علی.

۲- آل عمران ۳- ۲۸.

۳- تفسیر العیّاشیّ ۲- ۳۵۱- ۸۵.

٤- الکهف ۱۸- ۹٤- ۹۷.

۵- تفسیر العیّاشیّ ۲- ۳۵۱- ۸٦.

٦- الکهف ۱۸- ۹۵.

۷- الکهف ۱۸- ۹۷.

۸- تفسیر العیّاشیّ ۲- ۳۵۱- ۸٦ ذیل حدیث ۸٦.

۹- الکهف ۱۸- ۹۸.

۱۰- تفسیر العیّاشیّ ۱- ۸۷- ۲۱۸.

بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ (۱) قَالَ هَذَا فِی التَّقِيَّةِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (۲) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود : (خویشتن را به دست خویش به هلاکت میندازید(. فرمود: این در تقیه است. می گویم: دلیلی بر این امر اقامه شده است و شاهدی نیز بر آن خواهد آمد

۲۵- بَابُ وُجُوبِ التَّقِيَّةِ فِی كُلِّ ضَرُورَةٍ بِقَدْرِهَا وَ تَحْرِيمِ التَّقِيَّةِ مَعَ عَدَمِهَا وَ حُكْمِ التَّقِيَّةِ فِی شُرْبِ الْخَمْرِ وَ مَسْحِ الْخُفَّيْنِ وَ مُتْعَةِ الْحَجِ

اشارة

(٤) ۲۵ بَابُ وُجُوبِ التَّقِيَّةِ فِی كُلِّ ضَرُورَةٍ بِقَدْرِهَا وَ تَحْرِيمِ التَّقِيَّةِ مَعَ عَدَمِهَا وَ حُكْمِ التَّقِيَّةِ فِی شُرْبِ الْخَمْرِ وَ مَسْحِ الْخُفَّيْنِ وَ مُتْعَةِ الْحَجِ

ترجمه:

باب واجب بودن تقیه در هر چیزی به مقدار لازم و نهی تقیه در موارد غیر لازم و حکم تقیه در شراب خواری و مسح روی کفش و تمتع در حج تمتّع

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۳۹۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۳۹۲- ۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ رِبْعِيٍّ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: التَّقِيَّةُ فِی كُلِّ ضَرُورَةٍ وَ صَاحِبُهَا أَعْلَمُ بِهَا حِينَ تَنْزِلُ بِهِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: تقیه هنگام هر بیچارگی است، و تقیه کننده خود داناتر بآنست زمانی که برایش پیش می آید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۹۳ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۳۹۳- ۲- (٦) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنِ ابْنِ أُذَیْنَةَ عَنْ إِسْمَاعِیلَ الْجُعْفِیِّ وَ مَعْمَرِ بْنِ یَحْیَی بْنِ سَامٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ زُرَارَةَ قَالُوا سَمِعْنَا أَبَا جَعْفَرٍ ع یَقُولُ التَّقِیَّةُ فِی کُلِّ شَیْ ءٍ یُضْطَرُّ إِلَیْهِ ابْنُ آدَمَ فَقَدْ أَحَلَّهُ اللَّهُ لَهُ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَیْنَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ إِسْمَاعِیلَ الْجُعْفِیِّ وَ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) می فرمود: در هر موردی که آدمیزاد به تقیه ناچار شود: خدا آن را برایش حلال ساخته است.

۱- البقرة ۲- ۱۹۵.

۲- تقدم فی الحدیث ۹ من الباب ١٤ من هذه الأبواب، و فی الباب ۲۵ من أبواب مقدّمة العبادات، و فی الحدیث ٤ من الباب ٦ من أبواب صلیاة الجماعة.

۳- یأتی فی الأبواب ۲۵- ۳٦ من هذه الأبواب.

٤- الباب ۲۵ فیه ۱۰ أحادیث.

۵- الکافی ۲- ۲۱۹- ۱۳، و أورده عن الفقیه فی الحدیث ۷ من الباب ۱۲ من أبواب الایمان.

٦- الکافی ۲- ۲۲۰- ۱۸.

٧- المحاسن ٢٥٩- ٣٠٨.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٣٩٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٣٩٤- ٣- (١) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِى عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِى عُمَرَ الْأَعْجَمِيِّ (٢) عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع فِى حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ: لَا دِينَ لِمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ وَ التَّقِيَّةُ فِى كُلِّ شَىْ ءٍ إِلَّا فِى النَّبِيذِ وَ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِى الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِى عُمَيْرٍ (٣)

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِى الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ اللُّؤْلُؤِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِى عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ عَنْ أَبِى عُمَرَ الْأَعْجَمِيِّ مِثْلَهُ وَ زَادَ إِنَّ تِسْعَةَ أَعْشَارِ الدِّينِ فِى التَّقِيَّةِ (٤)

ترجمه:

ابى عمر و اعجمى گويد: امام صادق (عليه السلام) به من فرمود: اى ابا عمرو! نه دهم دين در تقيه است و هر كه تقيه ندارد دين ندارد، و تقيه در هر چيز است جز در نوشيدن نبيذ و مسح بر روى كفش.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٣٩٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٣٩٥- ٤- (٥) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِى بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع التَّقِيَّةُ مِنْ دِينِ اللَّهِ قُلْتُ مِنْ دِينِ اللَّهِ قَالَ إِى وَ اللَّهِ مِنْ دِينِ اللَّهِ وَ لَقَدْ قَالَ يُوسُفُ أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسارِقُونَ (٦) وَ اللَّهِ مَا كَانُوا سَرَقُوا شَيْئاً وَ لَقَدْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ إِنِّى سَقِيمٌ (٧) وَ اللَّهِ مَا كَانَ سَقِيماً.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِى الْمَحَاسِنِ مِثْلَهُ (٨).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: تقیه از دین الله عزوجل است. گفتم :از دین الله است؟ فرمود: بله به الله قسم، از دین الله است؛ محققا که یوسف (علیه السلام) گفت: «ای کاروان همانا شما دزد هستید» به الله قسم که آنها چیزی ندزدیده بودند و ابراهیم فرمود: من بیمار هستم، به الله قسم که بیمار نبود

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۹۶ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۳۹۶- ۵- (۹) وَ عَنْ عَلِیٍّ عَنْ أَبِیهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِیزٍ عَنْ زُرَارَةَ

ص: ۲۱۵

۱- الکافی ۲- ۲۱۷- ۲، و أورد صدره فی الحدیث ۲ من الباب ۲٤ من هذه الأبواب.

۲- فی نسخة ابن عمر الأعجمی (هامش المخطوط).

۳- المحاسن ۲۵۹- ۳۰۹.

٤- الخصال ۲۲- ۷۹.

۵- الکافی ۲- ۲۱۷- ۳.

٦- یوسف ۱۲- ۷۰.

۷- الصافّات ۳۷- ۸۹.

۸- المحاسن ۲۵۸- ۳۰۳.

۹- الکافی ۳- ۳۲- ۲، و أورده فی الحدیث ۱ من الباب ۳۸ من أبواب الوضوء، و فی الحدیث ۱ من الباب ۲۲ من أبواب الأشربة المحرمة.

قَالَ: قُلْتُ لَهُ فِی مَسْحِ الْخُفَّیْنِ تَقِیَّةٌ فَقَالَ ثَلَاثَةٌ لَا أَتَّقِی فِیهِنَّ أَحَداً شُرْبُ الْمُسْکِرِ وَ مَسْحُ الْخُفَّیْنِ وَ مُتْعَةُ الْحَجِّ قَالَ زُرَارَةُ- وَ لَمْ یَقُلْ الْوَاجِبُ عَلَیْکُمْ أَنْ لَا تَتَّقُوا فِیهِنَّ أَحَداً.

ترجمه:

زراره گوید: به امام صادق (علیه السلام) گفتم: آیا می توان در جای تقیّه به هنگام وضو بر روی کفش رو بسته مسح نمود؟ فرمود: من در سه مورد از هیچ کس تقیّه نمی کنم: در نوشیدن شراب مست کننده که حتّی از روی تقیه، هم نمی نوشم، مسح کردن بر روی کفش رو بسته و حج تمتّع. زراره گوید: آن حضرت نفرمود: بر شما هم واجب است که در این موارد از هیچ کس تقیه نکنید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۹۷ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۳۹۷- ٦- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ أَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَظْهَرَ الْإِیمَانَ ثُمَّ ظَهَرَ مِنْهُ مَا یَدُلُّ عَلَی نَقْضِهِ خَرَجَ مِمَّا وَصَفَ وَ أَظْهَرَ وَ کَانَ لَهُ نَاقِضاً إِلَّا أَنْ یَدَّعِیَ أَنَّهُ إِنَّمَا عَمِلَ ذَلِکَ تَقِیَّةً وَ مَعَ ذَلِکَ یُنْظَرُ فِیهِ فَإِنْ کَانَ لَیْسَ مِمَّا یُمْکِنُ أَنْ تَکُونَ التَّقِیَّةُ فِی مِثْلِهِ لَمْ یُقْبَلْ مِنْهُ ذَلِکَ لِأَنَّ لِلتَّقِیَّةِ مَوَاضِعَ مَنْ أَزَالَهَا عَنْ مَوَاضِعِهَا لَمْ تَسْتَقِمْ لَهُ وَ تَفْسِیرُ مَا یُتَّقَی مِثْلُ أَنْ یَکُونَ قَوْمُ سَوْءٍ ظَاهِرُ حُکْمِهِمْ وَ فِعْلِهِمْ عَلَی غَیْرِ حُکْمِ الْحَقِّ وَ فِعْلِهِ فَکُلُّ شَیْ ءٍ یَعْمَلُ الْمُؤْمِنُ بَیْنَهُمْ لِمَکَانِ التَّقِیَّةِ مِمَّا لَا یُؤَدِّی إِلَی الْفَسَادِ فِی الدِّینِ فَإِنَّهُ جَائِزٌ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرمود: اگر مؤمن ایمان خود را آشکار کند که ضد آنچه را بتو اظهار کرده بتوانی استدلال کنی، از آنچه خود را وصف نموده خارج شود و آنچه را بتو اظهار کرده نقض کند، مگر آنکه ادعا کند آنچه را انجام داده از راه تقیه بوده، با وجود این ملاحظه شود اگر از اموری باشد که تقیه در آن ممکن نیست از او پذیرفته نگردد، زیرا تقیه مواردی دارد که هر که آن را از مورد خودش بیرون برد. برایش درست باشد، و توضیح مورد تقیه مثل اینست که مردم بدی فرمان و

کردارشان بر خلاف حق جاری و آشکار شود، پس مؤمن هر عملی را که از نظر تقیه در میان آنها انجام دهد که به تباهی دین منجر نگردد، جائز است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۹۸ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۳۹۸- ۷- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْكَشِّيُّ فِي كِتَابِ الرِّجَالِ عَنْ نَصْرِ بْنِ الصَّبَّاحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيِّ (۳) عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ (٤) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْهَمَذَانِيِّ (٥) عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع وَ عِنْدَهُ الْكُمَيْتُ بْنُ زَيْدٍ- فَقَالَ لِلْكُمَيْتِ أَنْتَ الَّذِي تَقُولُ

فَالآنَ صِرْتُ إِلَى أُمَيَّةَ وَ الْأُمُورُ لَهَا (٦) مَصَايِرُ

ص: ۲۱٦

۱- الکافی ۲- ۱٦۸- ۱.

۲- رجال الکشّیّ ۲- ٤٦٥- ۳٦٤.

۳- فی المصدر أبو یعقوب إسحاق بن محمّد البصری.

٤- فی المصدر جعفر بن محمّد بن الفضیل.

٥- فی المصدر جعفر بن علی الهمدانی.

٦- فی نسخة- إلی (هامش المخطوط).

- قَالَ قُلْتُ: ذَاكَ وَ اللَّهِ مَا رَجَعْتُ عَنْ إِيمَانِي وَ إِنِّي لَكُمْ لَمُوَالٍ وَ لِعَدُوِّكُمْ لَقَالٍ وَ لَكِنِّي قُلْتُهُ عَلَى التَّقِيَّةِ قَالَ أَمَا لَئِنْ قُلْتَ ذَلِكَ إِنَّ التَّقِيَّةَ تَجُوزُ فِي شُرْبِ الْخَمْرِ.

ترجمه:

درست بن ابی منصور گفت: خدمت امام کاظم (علیه السلام) بودم کمیت نیز حضور داشت باو فرمود کمیت تو این شعر را گفته ای ؟ فالان صرت الی امیّة و الامور الی مصائر. عرض کرد آقا این شعر را گفته ام ولی ایمان خود را از دست ندادم من ارادتمند بشمایم و بیزار از دشمنتان ولی این شعر را از روی تقیه گفته ام فرمود توجه داشته باش حالا که این را گفته ای تقیه جایز است در شراب خواری .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۳۹۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۳۹۹- ۸- (۱) أَحْمَدُ بْنُ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ بْنِ بَزِیعٍ عَنِ ابْنِ مُسْکَانَ عَنْ عُمَرَ بْنِ یَحْیَی بْنِ سَالِمٍ (۲) عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: التَّقِیَّةُ فِی کُلِّ ضَرُورَةٍ.

وَ عَنِ النَّضْرِ عَنْ یَحْیَی الْحَلَبِیِّ عَنْ مَعْمَرٍ مِثْلَهُ وَ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِیرَةِ نَحْوَهُ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرمود: تقیّه در هنگام گرفتاری و ناچاری است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤۰۰ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱٤۰۰- ۹- (٤) أَحْمَدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ أَبِی طَالِبٍ الطَّبْرِسِیُّ فِی الْإِحْتِجَاجِ عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْعَسْکَرِیِّ ع فِی حَدِیثٍ أَنَّ الرِّضَا ع جَفَا جَمَاعَةً مِنَ الشِّیعَةِ وَ حَجَبَهُمْ فَقَالُوا یَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ مَا هَذَا الْجَفَاءُ الْعَظِیمُ وَ الِاسْتِخْفَافُ بَعْدَ الْحِجَابِ الصَّعْبِ قَالَ لِدَعْوَاکُمْ أَنَّکُمْ شِیعَةُ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع- وَ أَنْتُمْ فِی أَکْثَرِ أَعْمَالِکُمْ مُخَالِفُونَ وَ مُقَصِّرُونَ فِی کَثِیرٍ مِنَ الْفَرَائِضِ وَ تَتَهَاوَنُونَ بِعَظِیمِ حُقُوقِ إِخْوَانِکُمْ فِی اللَّهِ وَ تَتَّقُونَ حَیْثُ لَا تَجِبُ التَّقِیَّةُ وَ تَتْرُکُونَ التَّقِیَّةَ حَیْثُ لَا بُدَّ مِنَ التَّقِیَّةِ.

ترجمه:

امام حسن عسگری (علیه السلام) در حدیث طولانی که درباره اینست که حضرت رضا (علیه السلام) گروهی از شیعیان (دوستاداران ال محمد) را نهی کرد و آنان را نپذیرفت می فرماید: آن گروه گفتند: ای پسر پیامبر! این جفای بزرگ و استخفاف بعد از آن در بستن طولانی چیست؟ (امام رضا (علیه السلام)) فرمود: زیرا شما ادعا کردید که شیعه امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (علیه السلام) هستید در حالی که در بیشتر اعمال مخالف او هستید و در بسیاری از واجبات کوتاهی می کنید، حقوق برادران دینی را سبک و کوچک می شمارید و جایی که مورد تقیّه نیست، تقیّه می کنید، ولی در مواردی که چاره ای جز تقیّه نیست، این وظیفه بزرگ را انجام نمی دهید

۱- المحاسن ۲۵۹- ۳۰۷.

۲- فی المصدر- معمر بن یحیی بن سالم.

۳- المحاسن ۲۵۹- ۳۰۷ ذیل حدیث ۳۰۷.

٤- الاحتجاج ٤٤١.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱٤۰۱- ۱۰- (۱) الْعَیَّاشِیُّ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْوَانَ الْخَرَّازِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص رُفِعَتْ عَنْ أُمَّتِی أَرْبَعُ خِصَالٍ مَا اضْطُرُّوا إِلَیْهِ وَ مَا نَسُوا وَ مَا أُکْرِهُوا عَلَیْهِ وَ مَا لَمْ یُطِیقُوا وَ ذَلِکَ فِی کِتَابِ اللَّهِ قَوْلُهُ رَبَّنا لا تُؤاخِذْنا إِنْ نَسِینا أَوْ أَخْطَأْنا رَبَّنا وَ لا تَحْمِلْ عَلَیْنا إِصْراً کَما حَمَلْتَهُ عَلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِنا رَبَّنا وَ لا تُحَمِّلْنا ما لا طاقَةَ لَنا بِهِ (۲) وَ قَوْلُ اللَّهِ إِلَّا مَنْ أُکْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِیمانِ (۳).

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی بَعْضِ الْمَقْصُودِ فِی أَحَادِیثِ ذَبِیحَةِ النَّاصِبِ (٤) وَ فِی الْأَشْرِبَةِ الْمُحَرَّمَةِ (٥) وَ غَیْرِ ذَلِکَ (٦) وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی الطَّهَارَةِ (۷) وَ الْحَجِّ (۸).

۱- تفسیر العیّاشیّ ۱- ۱٦۰- ٥۳٤، و أورده عن الکافی فی الحدیث ۲ من الباب ٥٦ من أبواب جهاد النفس.

۲- البقرة ۲- ۲۸٦.

۳- النحل ۱٦- ۱۰٦.

٤- یأتی فی الحدیثین ٥، ٦ من الباب ۲۸ من أبواب الذبائح.

٥- یأتی فی الباب ۲۲ من أبواب الأشربة المحرمة.

٦- یأتی فی البابین ۲٦، ۲۹ من هذه الأبواب، و فی الباب ۱۲ من أبواب الایمان، و فی الباب ۱۱ من أبواب آداب القاضی.

۷- تقدم فی البابین ۳۲، ۳۸ من أبواب الوضوء.

۸- تقدم فی الحدیث ٥ من الباب ۳ من أبواب أقسام الحجّ، و تقدم ما یدلّ علی التقیة فی الباب ۲٤ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۱ من الباب ۷۱ من أبواب المزار، و فی الباب ٥٦ من أبواب جهاد النفس.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: از امت من چهار خصلیت برداشته شده است: ۱-خطاء ۲-فراموشی ۳-آنچه به زور بر آن وادار شوند ٤- آنچه تاب آن را ندارند و این معنی قول خدا عز و جل است: «پروردگارا از ما مؤاخذه مکن اگر فراموش کردیم یا خطاء کردیم و بار تکلیفهای سنگین به دوش ما مگذار چنانچه به دوش آنها که پیش از ما بودند گزاردی، پروردگارا به ما تحمیل مکن آنچه تاب آن را نداریم» و هم قول خدا: «جز کسی که به زور وادار شود و دلش مطمئن به ایمان است»

)قول شیخ) می گویم: دلیل بر پاره ای از مقصود در احادیث قربانی نصیب و نوشیدنی های حرام و چیزهای دیگر آمده است و دلیل بر آن در باب طهارت اقامه شده است. و زیارت

٢٦- بَابُ وُجُوبِ عِشْرَةِ الْعَامَّةِ بِالتَّقِيَّةِ

اشارة

(١) ٢٦ بَابُ وُجُوبِ عِشْرَةِ الْعَامَّةِ بِالتَّقِيَّةِ

ترجمه:

باب واجب بودن معاشرت با عامه از روی تقیه

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٠٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٤٠٢- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ دُرُسْتَ الْوَاسِطِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا بَلَغَتْ تَقِيَّةُ أَحَدٍ تَقِيَّةَ أَصْحَابِ الْكَهْفِ- إِنْ كَانُوا لَيَشْهَدُونَ الْأَعْيَادَ وَ يَشُدُّونَ الزَّنَانِيرَ (٣) فَأَعْطَاهُمُ اللَّهُ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ.

ترجمه:

دَرَست واسطی گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: تقیّه هیچ کسی به حدّ تقیّه اصحاب کهف نرسیده است، اگرچه آنان در اعیاد حضور میافتند و زنّارها را به کمر محکم میبستند پس خداوند دو مرتبه ایشان را پاداش بخشید.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٠٣ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٤٠٣- ٢- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ هِشَامٍ الْكِنْدِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِيَّاكُمْ أَنْ تَعْمَلُوا عَمَلًا نُعَيَّرُ بِهِ فَإِنَّ وَلَدَ السَّوْءِ يُعَيَّرُ وَالِدُهُ بِعَمَلِهِ كُونُوا لِمَنِ انْقَطَعْتُمْ إِلَيْهِ

زَيْناً وَ لَا تَكُونُوا عَلَيْهِ شَيْناً صَلُّوا فِي عَشَائِرِهِمْ وَ عُودُوا مَرْضَاهُمْ وَ اشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَ لَا يَسْبِقُونَكُمْ إِلَى شَيْ ءٍ مِنَ الْخَيْرِ فَأَنْتُمْ أَوْلَى بِهِ مِنْهُمْ وَ اللَّهِ مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَيْ ءٍ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ الْخَبْ ءِ قُلْتُ وَ مَا الْخَبْ ءُ قَالَ التَّقِيَّةُ.

ترجمه:

هشام کندی گوید: امام صادق (علیه السلام) می فرمود: بپرهیز از کاری که ما را به آن سرزنش کنند، که فرزند بد سبب ملامت پدرش می گردد، به دلیل کاری که می کند. شما زیور امامی هستید که دل به او بستید، و ننگ او نباشید. در میان تیره های آنها نماز بخوانید، (مانند آنها) بیمارانشان را عیادت کنید، مرده هاشان را تشییع کنید، و در هیچ کار خیری از شما پیش نیفتند، که شما سزاوارترید به آن خیر. به خدا قسم که عبادت نشده خدا به چیزی که محبوب تر باشد بر او، از خب ء. گفتم: خب ء چیست؟ فرمود: تقیه کردن.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٠٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٤٠٤- ٣- (٥) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَمْزَةَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع خَالِطُوهُمْ بِالْبَرَّانِيَّةِ (٦) وَ خَالِفُوهُمْ بِالْجَوَّانِيَّةِ إِذَا كَانَتِ الْإِمْرَةُ صِبْيَانِيَّةً.

ترجمه:

امام باقر علیه السّلام فرمود: هر گاه فرمانروائی کودکانه باشد (روی هوی و هوس باشد) با مردم در ظاهر آمیزش کنید و در باطن مخالف آنها باشید.

١- الباب ٢٦ فيه ٤ أحاديث.

٢- الكافى ٢- ٢١٨- ٨، و أورده عن العيّاشىّ فى الحديث ١٥ من الباب ٢٩ من هذه الأبواب.

٣- الزنانير- جمع زنار و هو ما يشده النصارى و المجوس على أوساطهم، شعارا لهم يعرفون به، انظر (القاموس المحيط- زنر- ٢: ٤١).

٤- الكافى ٢- ٢١٩- ١١.

٥- الكافى ٢- ٢٢٠- ٢٠.

٦- البرانية- الظاهر، و الجوانية- الباطن (مجمع البحرين برر- ٣: ٢٢٠).

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٠٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٤٠٥- ٤- (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ مُدْرِكِ بْنِ الْهَزْهَازِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً اجْتَرَّ مَوَدَّةَ النَّاسِ إِلَى نَفْسِهِ فَحَدَّثَهُمْ بِمَا يَعْرِفُونَ وَ تَرَكَ مَا يُنْكِرُونَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٢) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٣).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) :رحمت خدا بر آن بنده اى كه محبت مردم را به خود جلب كند و با آنان در حدّ فهم و شناختشان، سخن بگويد و از گفتن آنچه توان فهمش را ندارند و انكار مى كنند، خودداری كند.

٢٧- بَابُ وُجُوبِ طَاعَةِ السُّلْطَانِ لِلتَّقِيَّةِ

اشارة

(٤) ٢٧ بَابُ وُجُوبِ طَاعَةِ السُّلْطَانِ لِلتَّقِيَّةِ

ترجمه:

باب واجب بودن اطاعت از سلطان برای تقیه

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۰۶ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۴۰۶- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِیَادِ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمَذَانِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ (٦) عَنْ مُوسَی بْنِ إِسْمَاعِیلَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ ع أَنَّهُ قَالَ لِشِیعَتِهِ لَا تُذِلُّوا رِقَابَکُمْ بِتَرْکِ طَاعَةِ سُلْطَانِکُمْ فَإِنْ کَانَ عَادِلًا فَاسْأَلُوا اللَّهَ بَقَاهُ وَ إِنْ کَانَ جَائِراً فَاسْأَلُوا اللَّهَ إِصْلَاحَهُ فَإِنَّ صَلَاحَکُمْ فِی صَلَاحِ سُلْطَانِکُمْ وَ إِنَّ السُّلْطَانَ الْعَادِلَ بِمَنْزِلَةِ الْوَالِدِ الرَّحِیمِ فَأَحِبُّوا لَهُ مَا تُحِبُّونَ لِأَنْفُسِکُمْ وَ اکْرَهُوا لَهُ مَا تَکْرَهُونَ لِأَنْفُسِکُمْ.

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) بشیعیانش فرمود: ای گروه شیعه خود را خوار نکنید بترك طاعت سلطان خود، اگر عادل است از خدا بقای او را خواهید و اگر ستمکار است از خدا اصلاح او را خواهید، صلاح شما در صلاح سلطان شما است سلطان عادل چون پدر مهربان است برای او دوست دارید آنچه برای خود دوست دارید و برای او نخواهید آنچه برای خود نمیخواهید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۰۷ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۴۰۷- ۲- (۷) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ بَشَّارٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ

۱- الخصال ۲۵- ۸۹.

٢- تقدم فی الحدیث ٩ من الباب ١٤، و فی الحدیث ٣١ من الباب ٢٣، و فی الحدیث ١٦ من الباب ٢٤ من هذه الأبواب، و فی الأبواب، ١، ٢، ٣ من أبواب أحکام العشرة، و فی الباب ٦، و فی الحدیث ٣ من الباب ١٠، و فی الحدیث ٢ من الباب ٥٦ من أبواب صلیاة الجماعة.

٣- یأتی فی الباب ٣٢ من هذه الأبواب.

٤- الباب ٢٧ فیه ٣ أحادیث.

٥- أمالی الصدوق ٢٧٧- ٢١.

٦- فی نسخة زیادة- عن أبیه (هامش المخطوط) و کذلک المصدر.

٧- أمالی الصدوق ٢٧٧- ٢٠.

الْقَطَّانِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ بَکْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُصْعَبٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص طَاعَةُ السُّلْطَانِ وَاجِبَةٌ وَ مَنْ تَرَکَ طَاعَةَ السُّلْطَانِ فَقَدْ تَرَکَ طَاعَةَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ دَخَلَ فِی نَهْیِهِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یَقُولُ وَ لا تُلْقُوا بِأَیْدِیکُمْ إِلَی التَّهْلُکَةِ (١).

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: اطاعت از سلطان واجب است و هر کس از سلطان فرمان نبَرد، از خداوند عزّ و جلّ فرمان نبرده و در نهی او داخل شده است، زیرا خداوند عزّ و جلّ می فرماید: «و با دستهای خود خویشتن را به هلاکت میفکنید

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٠٨ - رقم الحدیث الباب: ٣]

٢١٤٠٨- ٣- (٢) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِیَادِ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمَذَانِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمَدَنِیِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ ع فِی حَدِیثٍ طَوِیلٍ قَالَ: لَوْ لَا أَنِّی سَمِعْتُ فِی خَبَرٍ عَنْ جَدِّی رَسُولِ اللَّهِ ص- أَنَّ طَاعَةَ السُّلْطَانِ لِلتَّقِیَّةِ وَاجِبَةٌ إِذاً مَا أَجَبْتُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٣) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٤).

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) در حدیثی طولانی فرمود: اگر در خبری از جدم پیامبر اکرم نشنیده بودم که اطاعت سلطان از نظر تقیه واجب است اکنون بهمراه تو نمی آمدم.

۲۸- بَابُ وُجُوبِ الِاعْتِنَاءِ وَ الِاهْتِمَامِ بِالتَّقِيَّةِ وَ قَضَاءِ حُقُوقِ الْإِخْوَانِ الْمُؤْمِنِينَ

اشارة

(۵) ۲۸ بَابُ وُجُوبِ الِاعْتِنَاءِ وَ الِاهْتِمَامِ بِالتَّقِيَّةِ وَ قَضَاءِ حُقُوقِ الْإِخْوَانِ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه:

باب واجب بودن توجه و همت به تقیه و ادا کردن حق برادران مومن

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۴۰۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۴۰۹- ۱- (٦) الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْعَسْكَرِيُّ ع فِي تَفْسِيرِهِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ (۷) قَالَ قَضَوُا الْفَرَائِضَ كُلَّهَا بَعْدَ

ص: ۲۲۱

۱- البقرة ۲- ۱۹۵.

۲- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ۱- ٧٦- ۵.

۳- تقدم ما يدلّ عليه عموما فى الباب ٢٤، و خصوصا فى الباب ۵۷ من أبواب ما يمسک عنه الصائم.

٤- يأتى فى الحديث ١٠ من الباب ٤٥ من أبواب ما يكتسب به، و فى الحديث ٢ من الباب ١١ من أبواب آداب القاضى.

٥- الباب ٢٨ فيه ١٣ حديثا.

٦- تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ٣٢٠- ١٦١.

٧- البقرة ٢- ٢٥.

التَّوْحِيدِ وَ اعْتِقَادِ النُّبُوَّةِ وَ الْإِمَامَةِ قَالَ وَ أَعْظَمُهَا فَرْضَانِ قَضَاءُ حُقُوقِ الْإِخْوَانِ فِي اللَّهِ وَ اسْتِعْمَالُ التَّقِيَّةِ مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام كاظم (عليه السلام) در حديثى طولانى فرمود: اگر در خبرى از جدم پيامبر اكرم نشنيده بودم كه اطاعت سلطان از نظر تقيه واجب است اكنون بهمراه تو نمى آمدم.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤١٠ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٤١٠- ٢- (١) قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَثَلُ مُؤْمِنٍ لَا تَقِيَّةَ لَهُ كَمَثَلِ جَسَدٍ لَا رَأْسَ لَهُ إِلَى أَنْ قَالَ وَ كَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ إِذَا جَهِلَ حُقُوقَ إِخْوَانِهِ فَإِنَّهُ يُفَوِّتُ ثَوَابَ حُقُوقِهِمْ فَكَانَ كَالْعَطْشَانِ يَحْضُرُهُ الْمَاءُ الْبَارِدُ فَلَمْ يَشْرَبْ حَتَّى طَغَا (٢) وَ بِمَنْزِلَةِ ذِي الْحَوَاسِّ الصَّحِيحَةِ لَمْ يَسْتَعْمِلْ شَيْئاً مِنْهَا لِدَفْعِ مَكْرُوهٍ وَ لَا لِانْتِفَاعِ مَحْبُوبٍ فَإِذَا هُوَ سَلِيبٌ كُلَّ نِعْمَةٍ مُبْتَلًى بِكُلِّ آفَةٍ.

ترجمه:

رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمودند: مؤمنى كه تقيه ندارد چون تنى است كه سر ندارد، ...و همچنين مؤمن كه حقوق برادرانش را بجا نياورد ثوابش از دستش برود و چون تشنه است در برابر آب خنك كه نياشامد تا برتابد و حواس خود را از دست بدهد و آنها را براى دفع بدى و جلب خوبى بكار نبرد، و دستش از هر نعمت بريده و بهر آفت گرفتار باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤١١ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٤١١- ٣- (٣) قَالَ وَ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع التَّقِيَّةُ مِنْ أَفْضَلِ أَعْمَالِ الْمُؤْمِنِ يَصُونُ بِهَا نَفْسَهُ وَ إِخْوَانَهُ عَنِ الْفَاجِرِينَ وَ قَضَاءُ حُقُوقِ الْإِخْوَانِ أَشْرَفُ أَعْمَالِ الْمُتَّقِينَ يَسْتَجْلِبُ مَوَدَّةَ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَ شَوْقَ الْحُورِ الْعِينِ.

ترجمه:

امير المومنين (عليه السلام) فرمودند: تقيه از برترين اعمال مؤمن است، كه بواسطة آن خودش و برادرانش را از شرّ تبهكاران حفظ مي كند، و اداء حقوق برادران از شريف ترين اعمال اهل تقوا است، دوستي فرشتگان مقرّب خداوند و اشتياق حورالعين را جلب مي كند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤١٢ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٤١٢- ٤- (٤) قَالَ وَ قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ ع إِنَّ التَّقِيَّةَ يُصْلِحُ اللَّهُ بِهَا أُمَّةً لِصَاحِبِهَا مِثْلُ ثَوَابِ أَعْمَالِهِمْ فَإِنْ تَرَكَهَا أَهْلَكَ أُمَّةً تَارِكُهَا شَرِيكُ مَنْ أَهْلَكَهُمْ وَ إِنَّ مَعْرِفَةَ حُقُوقِ الْإِخْوَانِ يُحَبِّبُ إِلَى الرَّحْمَنِ وَ يُعَظِّمُ الزُّلْفَى لَدَى الْمَلِكِ الدَّيَّانِ وَ إِنَّ تَرْكَ قَضَائِهَا يُمَقِّتُ إِلَى الرَّحْمَنِ وَ يُصَغِّرُ الرُّتْبَةَ عِنْدَ الْكَرِيمِ الْمَنَّانِ.

ترجمه:

حسن بن على (عليه السلام) فرمود: راستى تقيه كه خدا بدان امتى را به سازد براى انجام دهنده آن برابر ثواب اعمال آن امت باشد و اگر تركش كند و بسا امتى را نابود سازد شريك نابودى آن امت شود، و راستى حق شناسى از برادران دوست شدن بدرگاه خداى رحمانست و تقربى عظيم نزد ملك ديان، و هر كه رعايت آنها نكند در درگاه خداى رحمان مبغوض گردد و نزد كريم منان بى مقدار گردد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۱۳ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱٤۱۳- ۵- (۵) قَالَ وَ قَالَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ ع لَوْ لَا التَّقِيَّةُ مَا عُرِفَ وَلِيُّنَا مِنْ عَدُوِّنَا وَ لَوْ لَا مَعْرِفَةُ حُقُوقِ الْإِخْوَانِ مَا عُرِفَ مِنَ السَّيِّئَاتِ شَيْ ءٌ إِلَّا عُوقِبَ عَلَى جَمِيعِهَا.

ترجمه:

حسين بن على (عليه السلام) فرمود: اگر تقيه نبود، دوست ما از دشمن ما شناخته نمى شد. و اگر معرفت به حقوق برادران نبود، يک گناه شناخته نمى شد، جز اينكه بر همه كيفر داده مى شد

۱- تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ۳۲۰- ۱٦۲.

۲- طغا الرجل- مات (القاموس طغو- ٤: ۳۵۷).

۳- تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ۳۲۰- ۱٦۳.

٤- تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ۳۲۱- ۱٦٤.

۵- تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ۳۲۱- ۱٦۵.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۱٤ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱٤۱٤- ٦- (۱) قَالَ وَ قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع يَغْفِرُ اللَّهُ لِلْمُؤْمِنِ كُلَّ ذَنْبٍ وَ يُطَهِّرُهُ مِنْهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ مَا خَلَا ذَنْبَيْنِ تَرْكَ التَّقِيَّةِ وَ تَضْيِيعَ حُقُوقِ الْإِخْوَانِ.

ترجمه:

امام سجاد (عليه السلام) فرمود: خدا بر مؤمنان هر گناهى را مى آمرزد و او را در دنيا و ديگر سرا پاک مى كند، جز دو گناه: ترک تقيه، و ضايع كردن حقوق مؤمنان

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۱۵ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱٤۱۵- ۷- (۲) قَالَ وَ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ع أَشْرَفُ أَخْلَاقِ الْأَئِمَّةِ (۳) وَ الْفَاضِلِينَ مِنْ شِيعَتِنَا- اسْتِعْمَالُ التَّقِيَّةِ وَ أَخْذُ النَّفْسِ بِحُقُوقِ الْإِخْوَانِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: شریف ترین خوی ائمه و فاضلان شیعه ما تقیه است، و واداشتن خود به رعایت حقوق برادران

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۱٦ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱٤۱٦- ۸- (٤) قَالَ وَ قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ع اسْتِعْمَالُ التَّقِيَّةِ بِصِيَانَةِ الْإِخْوَانِ فَإِنْ كَانَ هُوَ يَحْمِي الْخَائِفَ فَهُوَ مِنْ أَشْرَفِ خِصَالِ الْكَرَمِ وَ الْمَعْرِفَةُ بِحُقُوقِ الْإِخْوَانِ مِنْ أَفْضَلِ الصَّدَقَاتِ وَ الزَّكَاةِ وَ الْحَجِّ وَ الْمُجَاهَدَاتِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: تقیه کردن برای حفظ دین و برادران دینی است، و اگر آن حمایت از طرفدار ترسان باشد، از شریف ترین خوی کریم است؛ و معرفت به حقوق برادران برتر از هر صدقه و زکات و نماز و حج و مجاهده ها است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۱۷ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱٤۱۷- ۹- (۵) قَالَ: وَ قَالَ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ ع لِرَجُلٍ لَوْ جُعِلَ إِلَيْكَ التَّمَنِّي فِي الدُّنْيَا مَا كُنْتَ تَتَمَنَّى قَالَ كُنْتُ أَتَمَنَّى أَنْ أُرْزَقَ التَّقِيَّةَ فِي دِينِي وَ قَضَاءَ حُقُوقِ إِخْوَانِي (٦) فَقَالَ أَحْسَنْتَ أَعْطُوهُ أَلْفَيْ دِرْهَمٍ.

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) به مردی فرمود: اگر اختیار به تو می دادند که در دنیا برای خود چیزی بخواهی چه می خواستی؟ مرد گفت:می خواستم تقیه بمن روزی شود و پرداخت حقوق برادرانم،

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۱۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۴۱۸- ۱۰- (۷) قَالَ: وَ قَالَ رَجُلٌ لِلرِّضَا ع سَلْ لِی رَبَّکَ التَّقِیَّةَ الْحَسَنَةَ وَ الْمَعْرِفَةَ بِحُقُوقِ الْإِخْوَانِ وَ الْعَمَلَ بِمَا أَعْرِفُ مِنْ ذَلِکَ فَقَالَ الرِّضَا ع قَدْ أَعْطَاکَ اللَّهُ ذَلِکَ لَقَدْ سَأَلْتَ أَفْضَلَ شِعَارِ الصَّالِحِینَ وَ دِثَارِهِمْ.

ترجمه:

مردی به امام رضا (علیه السلام) گفت: از پروردگارت بخواه برایم تقیه خوب، معرفت به حقوق، و عمل به حقوق شناخته آنان. آن حضرت فرمود: خدا آن را به تو داد، چون برترین شعار نیکان و پوشش آنان را خواستی.

ص: ۲۲۳

۱- تفسیر الامام العسکریّ (علیه السلام) ۳۲۱- ۱٦٦.

۲- تفسیر الامام العسکریّ (علیه السلام) ۳۲۱- ۱٦۷.

۳- فی نسخة- الأمة (هامش المخطوط).

٤- تفسیر الامام العسکریّ (علیه السلام) ۳۲۲- ۱٦۸.

٥- تفسیر الامام العسکریّ (علیه السلام) ۳۲۲- ۱٦۹.

٦- فی المصدر زیادة- قال- فما بالک لم تسال الولایة لنا أهل البیت؟ قال- ذاک أعطیته و هذا لم أعطه فانا أشکر اللّه علی ما أعطیت، و اسال ربی عزّ و جلّ ما منعت.

۷- تفسیر الامام العسکریّ (علیه السلام) ۳۲۳- ۱۷۰.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۱۹ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱٤۱۹- ۱۱- (۱) قَالَ: وَ قِيلَ لِمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ع إِنَّ فُلَاناً أُخِذَ بِتُهَمَةٍ فَضَرَبُوهُ مِائَةَ سَوْطٍ فَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ع إِنَّهُ ضَيَّعَ حَقَّ أَخٍ مُؤْمِنٍ وَ تَرَكَ التَّقِيَّةَ فَوُجِّهَ إِلَيْهِ فَتَابَ.

ترجمه:

به امام جواد (علیه السلام) گفته شد به فلانی برای تهمت صد تازیانه زدند

حضرت امام جواد علیه السلام فرمود .او ضایع کرده حق برادر مومن و ترک تقیه نمود دچار شد و توبه کرد

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۲۰ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۱٤۲۰- ۱۲- (۲) قَالَ: وَ قِيلَ لِعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ ع مَنْ أَكْمَلُ النَّاسِ قَالَ أَعْمَلُهُمْ بِالتَّقِيَّةِ وَ أَقْضَاهُمْ لِحُقُوقِ إِخْوَانِهِ إِلَى أَنْ قَالَ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى وَ إِلهُكُمْ إِلهٌ واحِدٌ لا إِلهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمنُ الرَّحِيمُ (۳) قَالَ الرَّحِيمُ بِعِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ شِيعَةِ آلِ مُحَمَّدٍ- وُسِّعَ لَهُمْ فِي التَّقِيَّةِ يُجَاهِرُونَ بِإِظْهَارِ مُوَالاةِ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَ مُعَادَاةِ أَعْدَائِهِ إِذَا قَدَرُوا وَ يُسِرُّونَ بِهَا إِذَا عَجَزُوا.

ترجمه:

از امام نقی (علیه السلام) پرسیدند: کامل ترین مردم در کیست؟ فرمود: هر کس بهتر تقیه کند و حقوق برادرانش را برآورد. و در تفسیر ایه (و معبود شما خدایی یگانه است، جز او معبودی نیست، بخشنده ی مهربان است.) فرمود: مهربان است به بنده های مؤمنش که شیعه آل محمدند؛ تقیه را برای آنان روا داشته و در حال قدرت، دوستی دوستان خدا و دشمنی دشمنان خدا را آشکار می کنند، و در حال تقیه نهان می سازند، زیرا از آن عاجزند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۲۱ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۱٤۲۱- ۱۳- (٤) ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ لَوْ شَاءَ لَحَرَّمَ عَلَيْكُمُ التَّقِيَّةَ وَ أَمَرَكُمْ بِالصَّبْرِ عَلَى مَا يَنَالُكُمْ مِنْ أَعْدَائِكُمْ عِنْدَ إِظْهَارِكُمُ الْحَقَّ أَلَا فَأَعْظَمُ فَرَائِضِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ بَعْدَ فَرْضِ مُوَالاتِنَا وَ مُعَادَاةِ أَعْدَائِكُمُ اسْتِعْمَالُ التَّقِيَّةِ عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَ أَمْوَالِكُمْ (٥) وَ مَعَارِفِكُمْ وَ قَضَاءُ حُقُوقِ إِخْوَانِكُمْ وَ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ كُلَّ ذَنْبٍ بَعْدَ ذَلِكَ وَ لَا يَسْتَقْصِي وَ أَمَّا هَذَانِ فَقَلَّ مَنْ يَنْجُو مِنْهُمَا إِلَّا بَعْدَ مَسِّ عَذَابٍ شَدِيدٍ إِلَّا أَنْ يَكُونَ لَهُمْ مَظَالِمُ عَلَى النَّوَاصِبِ وَ الْكُفَّارِ فَيَكُونُ عِقَابُ هَذَيْنِ عَلَى أُولَئِكَ الْكُفَّارِ وَ النَّوَاصِبِ- قِصَاصاً بِمَا لَكُمْ عَلَيْهِ مِنَ الْحُقُوقِ وَ مَا لَهُمْ إِلَيْكُمْ مِنَ الظُّلْمِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ لَا تَتَعَرَّضُوا لِمَقْتِ اللَّهِ بِتَرْكِ التَّقِيَّةِ وَ التَّقْصِيرِ فِي حُقُوقِ إِخْوَانِكُمُ الْمُؤْمِنِينَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٦) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٧).

ص: ۲۲٤

۱- تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ۳۲٤- ۱۷۱.

۲- تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ۳۲٤- ۱۷۲ و تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ٥۷٤- ۳۳٦.

۳- البقرة ۲- ۱٦۳.

٤- تفسير الامام العسكرىّ (عليه السلام) ٥۷٤- ۳۳۷.

٥- فى المصدر- و اخوانكم.

٦- تقدم فى الباب ۲٤، و فى الحديث ۹ من الباب ۲٥ من هذه الأبواب، و فى الباب ۱۲۲ من أبواب أحكام العشرة.

۷- يأتى ما يدلّ على بعض المقصود فى الباب ۲۹ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام نقی (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: اگر می خواست، تقیه را بر شما حرام می کرد و شما را امر به صبر می کرد بر آنچه به شما برسد از دشمنانتان، در اظهار حق. آگاه باشید که بزرگ ترین فریضه خدا بر شما پس از فرض دوستی ما و دشمنی با دشمنان ما، به کار بستن تقیه است برای جان خود و برادران خود و آشنایان خود، و پرداخت حقوق برادران دینی خود. آگاه باشید که به راستی خدا پس از آن بیامرزد هر گناهی را و سخت نگیرد، اما کوشای در این دو را کم اند کسانی که از آن رها شوند، مگر پس از دیدن عذاب سختی، و مگر آنکه مظلمه ای بر ناصبی ها و کافران داشته باشند و عذاب خلاف در این دو را بر آن کافران و ناصبان واگذارند، در برابر حقوقی که شما به آنها دارید، و ستمی که آنها به شما کردند. پس از خدا بترسید و دچار دشمنی خدا نشوید برای ترک تقیه، و تقصیر درباره حقوق برادران مؤمن خود.

۲۹- بَابُ جَوَازِ التَّقِيَّةِ فِی إِظْهَارِ كَلِمَةِ الْكُفْرِ كَسَبِّ الْأَنْبِيَاءِ وَ الْأَئِمَّةِ ع وَ الْبَرَاءَةِ مِنْهُمْ وَ عَدَمِ وُجُوبِ التَّقِيَّةِ فِی ذَلِکَ وَ إِنْ تَيَقَّنَ الْقَتْلَ

اشارة

(۱) ۲۹ بَابُ جَوَازِ التَّقِيَّةِ فِی إِظْهَارِ كَلِمَةِ الْكُفْرِ كَسَبِّ الْأَنْبِيَاءِ وَ الْأَئِمَّةِ ع وَ الْبَرَاءَةِ مِنْهُمْ وَ عَدَمِ وُجُوبِ التَّقِيَّةِ فِی ذَلِکَ وَ إِنْ تَيَقَّنَ الْقَتْلَ

ترجمه:

باب جواز تقیه در اظهار کلمه کفر مثل فحش به انبیا و ائمه (علیه السلام) و منع تقیه در بیزاری جستن از انها حتی اگر منجر به کشتن شود

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۴۲۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۴۲۲- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ مَثَلَ أَبِي طَالِبٍ مَثَلُ أَصْحَابِ الْكَهْفِ- أَسَرُّوا الْإِيمَانَ وَ أَظْهَرُوا الشِّرْكَ فَآتَاهُمُ اللَّهُ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الطَّالَقَانِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيِّ عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ الْهَاشِمِيِّ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: حکایت ابو طالب، حکایت اصحاب کهف است که ایمان را نهان کردند و شرك را اظهار داشتند، پس خدا پاداششان را دو برابر به آنها داد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۴۲۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۴۲۳- ۲- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ النَّاسَ يَرْوُونَ أَنَّ عَلِيّاً ع- قَالَ عَلَى مِنْبَرِ الْكُوفَةِ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ سَتُدْعَوْنَ إِلَى سَبِّي فَسُبُّونِي ثُمَّ تُدْعَوْنَ إِلَى الْبَرَاءَةِ مِنِّي فَلَا تَبْرَءُوا مِنِّي فَقَالَ مَا أَكْثَرَ مَا يَكْذِبُ (٥) النَّاسُ عَلَى عَلِيٍّ ع- ثُمَّ قَالَ إِنَّمَا قَالَ إِنَّكُمْ سَتُدْعَوْنَ إِلَى سَبِّي فَسُبُّونِي ثُمَّ تُدْعَوْنَ إِلَى الْبَرَاءَةِ مِنِّي وَ إِنِّي لَعَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ ص- وَ لَمْ يَقُلْ وَ لَا تَبْرَءُوا مِنِّي فَقَالَ لَهُ السَّائِلُ

۱- الباب ۲۹ فيه ۲۱ حديثا.

۲- الكافى ۱- ٤٤٨- ۲۸.

۳- أمالى الصدوق ٤۹۲- ۱۲.

٤- الکافی ٢- ٢١٩- ١٠.

٥- یأتی وجه التکذیب (منه قده).

أَ رَأَیْتَ إِنِ اخْتَارَ الْقَتْلَ دُونَ الْبَرَاءَةِ فَقَالَ وَ اللَّهِ مَا ذَلِکَ عَلَیْهِ وَ مَا لَهُ إِلَّا مَا مَضَی عَلَیْهِ عَمَّارُ بْنُ یَاسِرٍ- حَیْثُ أَکْرَهَهُ أَهْلُ مَکَّةَ- وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِیمانِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِیهِ إِلَّا مَنْ أُکْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِیمانِ (١) فَقَالَ لَهُ النَّبِیُّ ص عِنْدَهَا یَا عَمَّارُ إِنْ عَادُوا فَعُدْ فَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ عُذْرَکَ وَ أَمَرَکَ أَنْ تَعُودَ إِنْ عَادُوا.

وَ رَوَاهُ الْحِمْیَرِیُّ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

مسعدة بن صدقة روایت کرده که گفت: به امام صادق (علیه السلام) عرض شد: مردم نقل می کنند که علی (علیه السلام) بر منبر کوفه فرموده است: «ای مردم، شما را به دشنام دادن من فرا می خوانند، پس مرا دشنام دهید؛ سپس به بیزاری جستن از من دعوت می شوید، در این صورت از من بیزاری نجویید» آن حضرت (علیه السلام) فرمود: مردم چه بسیار به علی (علیه السلام) دروغ می بندند! سپس فرمود: بلکه آن حضرت فرمود: «شما را به دشنام دادن من فرا می خوانند، مرا دشنام دهید، سپس شما را به بیزاری جستن از من فرا می خوانند و من بر دین محمّدم» و نفرمود «از من بیزاری نجویید». پس آن سؤال کننده به وی عرض کرد: آیا درست می دانی که کشته شدن را بر بیزاری جستن برگزیند؟ فرمود: به خدا این تکلیف را ندارد. تکلیف او همان است که عمّار بن یاسر کرد زمانی که اهل مکه او را مجبور به بیزاری جستن از پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) نمودند ولی قلبش به ایمان استوار بود، سپس خدای عزّوجل درباره وی چنین نازل فرمود: «إِلَّا مَنْ أُکْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌ بِالْایمَان». نحل/ ١٠٦ - {مگر آن کس که مجبور شده و [لی] قلبش به ایمان اطمینان دارد} سپس پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) به وی فرمود: ای عمّار، اگر دوباره تو را مجبور به این کار

کردند، بازهم این کار را بکن، زیرا خداوند با نازل کردن آیه ای عذر تو را پذیرفته و به تو فرمان داده که اگر آن ها دوباره تو را وادار کردند، تو نیز این کار را تکرار کن.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۲۴ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۴۲۴- ۳- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ: قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا مُنِعَ مِيثَمٌ رَحِمَهُ اللَّهُ مِنَ التَّقِيَّةِ فَوَ اللَّهِ لَقَدْ عَلِمَ أَنَّ هَذِهِ الآيَةَ نَزَلَتْ فِی عَمَّارٍ وَ أَصْحَابِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمانِ (٤).

ترجمه:

محمد بن مروان گفت: امام صادق (علیه السلام) به من فرمود: چه چیز جلوگیر میثم شد از تقیه، که به خدا می دانسته این آیه: «إلا من أکره و قلبه مطمئن بالإیمان.» درباره عمار و یارانش نازل شده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۲۵ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۴۲۵- ٤- (۵) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ زَكَرِيَّا الْمُؤْمِنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَسَدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَطَاءٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ ع رَجُلَانِ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ أُخِذَا فَقِيلَ لَهُمَا ابْرَأَا مِنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع- فَبَرِئَ وَاحِدٌ مِنْهُمَا وَ أَبَى الآخَرُ فَخُلِّیَ سَبِيلُ الَّذِی بَرِئَ وَ قُتِلَ الآخَرُ فَقَالَ أَمَّا الَّذِی بَرِئَ فَرَجُلٌ فَقِيهٌ فِی دِينِهِ وَ أَمَّا الَّذِی لَمْ يَبْرَأْ فَرَجُلٌ تَعَجَّلَ إِلَى الْجَنَّةِ.

ترجمه:

عبد الله بن عطا گوید: بامام باقر (علیه السلام) عرض کردم: دو مرد از اهل کوفه را دستگیر کرده بآنها گفتند: از امیر المؤمنین بیزاری جوئید، یکی از آنها بیزاری جست و دیگری سر پیچی کرد، آن را که

بیزاری جست رها کردند و دیگری را کشتند، امام فرمود: آنکه بیزاری جسته مردیست دانشمند در دین خود و اما آنکه بیزاری نجست، مردیست که بسوی بهشت شتافته است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۲۶ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۴۲۶- ۵- (٦) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ نَافِعٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّ رَجُلًا أَتَی النَّبِیَ

ص: ۲۲٦

۱- النحل ۱٦- ۱۰٦.

۲- قرب الإسناد ۸.

۳- الکافی ۲- ۲۲۰- ۱۵.

٤- النحل ۱٦- ۱۰٦.

۵- الکافی ۲- ۲۲۱- ۲۱.

٦- الکافی ۲- ۱۵۸- ۲، و أورده فی الحدیث ٤ من الباب ۹۲ من أبواب أحکام الأولاد.

ص فَقَالَ أَوْصِنِی فَقَالَ لا تُشْرِکْ بِاللَّهِ شَیْئاً وَ إِنْ أُحْرِقْتَ بِالنَّارِ وَ عُذِّبْتَ إِلَّا وَ قَلْبُکَ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِیمَانِ وَ وَالِدَیْکَ فَأَطِعْهُمَا الْحَدِیثَ.

ترجمه:

محمد بن مروان گوید: شنیدم که امام صادق (علیه السلام) میفرمود: همانا مردی نزد پیغمبر آمد و گفت: «ای رسول خدا، به من سفارشی فرما.» و آن حضرت فرمود: چیزی را شریک خدا مگیر، اگرچه در آتش سوخته شوی و شکنجه گردی، جز اینکه دلت پای بند ایمان باشد، و پدر و مادرت را فرمانگزار باش

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۴۲۷ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۴۲۷- ٦- (۱) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيُّ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ التَّقِيَّةَ تُرْسُ الْمُؤْمِنِ وَ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ قَوْلُ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمانِ (۲) قَالَ وَ هَلِ التَّقِيَّةُ إِلَّا هَذَا.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: تقيه، سپر مؤمن است؛ ايمان ندارد كسی كه تقيه ندارد. راوی گفت: قربانت گردم، قول خدای تبارک و تعالی است كه: «إلا من أكره و قلبه مطمئن بالإيمان.» {مگر آن كس كه مجبور شده و [لی] قلبش به ايمان اطمينان دارد.} فرمود: آيا تقيه جز اين است؟

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۴۲۸ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۴۲۸- ۷- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْكَشِّيُّ فِی كِتَابِ الرِّجَالِ عَنْ جَبْرَئِيلَ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ عِمْرَانَ الْمِيثَمِيِّ قَالَ سَمِعْتُ مِيثَمَ النَّهْرَوَانِيِّ يَقُولُ دَعَانِی أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِی طَالِبٍ ع وَ قَالَ كَيْفَ أَنْتَ يَا مِيثَمُ- إِذَا دَعَاكَ دَعِيُّ بَنِی أُمَيَّةَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ- إِلَى الْبَرَاءَةِ مِنِّی فَقُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَنَا وَ اللَّهِ لَا أَبْرَأُ مِنْكَ قَالَ إِذاً وَ اللَّهِ يَقْتُلُكَ وَ يَصْلِبُكَ قُلْتُ أَصْبِرُ فَذَاكَ فِی اللَّهِ قَلِيلٌ فَقَالَ يَا مِيثَمُ إِذاً تَكُونُ مَعِی فِی دَرَجَتِی الْحَدِيثَ.

وَ رَوَاهُ الرَّاوَنْدِيُّ فِی الْخَرَائِجِ وَ الْجَرَائِحِ عَنْ عِمْرَانَ عَنْ أَبِيهِ مِيثَمٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

نقل از ميثم نهروانی گويد: امير المؤمنين علی بن ابی طالب (عليه السلام) مرا صدا زد و فرمود: چگونه خواهی بود آنگاه كه آن بی اصلی و نسبِ بنی اميّه، عبيد اللّه بن زياد، تو را به بيزاری جستن

از من وا دارد؟ عرض کردم: ای امیر مؤمنان! به خدا سوگند که هرگز از شما بیزاری نمی جویم. فرمود: به خدا قسم که در این صورت تو را می کشند و به دار می آویزند. عرض کردم: صبر می کنم، و این در راه خدا چیزی نیست. فرمود: ای میثم! در این صورت با من در یك درجه خواهی بود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤۲۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱٤۲۹- ۸- (٥) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ

۱- قرب الإسناد ۱۷.

۲- النحل ۱٦- ۱۰٦.

۳- رجال الکشّیّ ۱- ۲۹٥- ۱۳۹.

٤- الخرائج و الجرائح ٦۱.

٥- أمالی الطوسیّ ۱- ۲۱۳.

مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ الْجِعَابِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِیدٍ عَنْ یَحْیَی بْنِ زَکَرِیَّا بْنِ شَیْبَانَ عَنْ بَکْرِ بْنِ مُسْلِمٍ (۱) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَیْمُونٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ ع سَتُدْعَوْنَ إِلَی سَبِّی فَسُبُّونِی وَ تُدْعَوْنَ إِلَی الْبَرَاءَةِ مِنِّی فَمُدُّوا الرِّقَابَ فَإِنِّی عَلَی الْفِطْرَةِ.

ترجمه:

جده گوید: امام علی (علیه السلام): بزودی از شما خواسته خواهد شد که مرا ناسزا گویید، [عیبی ندارد] ناسزا بگویید. و از شما خواسته خواهد شد که از من بیزاری جویید، گردن به تیغ بسپارید [اما این کار را نکنید]؛ زیرا من بر سرشت اسلامم .

[رقم الحديث الكلى: ۲۱٤۳۰ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱٤۳۰- ۹- (۲) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هِلَالِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَفَّارِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَلِيٍّ الدِّعْبِلِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ أَخِي دِعْبِلِ بْنِ عَلِيٍّ الْخُزَاعِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع أَنَّهُ قَالَ: إِنَّكُمْ سَتُعْرَضُونَ عَلَى سَبِّي فَإِنْ خِفْتُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَسُبُّونِي أَلَا وَ إِنَّكُمْ سَتُعْرَضُونَ عَلَى الْبَرَاءَةِ مِنِّي فَلَا تَفْعَلُوا فَإِنِّي عَلَى الْفِطْرَةِ.

ترجمه:

على بن ابى طالب (عليه السلام) فرمود: بدانيد كه شما را به دشنام بر من وادار خواهند كرد. پس اگر بر جانتان ترسيديد مرا دشنام بگوييد، و بدانيد كه شما را به بيزارى جستن از من وادار خواهند كرد، ولى چنين نكنيد همانا كه من بر اسلام هستم

[رقم الحديث الكلى: ۲۱٤۳۱ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱٤۳۱- ۱۰- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِي نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: أَمَا إِنَّهُ سَيَظْهَرُ عَلَيْكُمْ بَعْدِي رَجُلٌ رَحْبُ الْبُلْعُومِ مُنْدَحِقُ الْبَطْنِ (٤) يَأْكُلُ مَا يَجِدُ وَ يَطْلُبُ مَا لَا يَجِدُ فَاقْتُلُوهُ وَ لَنْ تَقْتُلُوهُ أَلَا وَ إِنَّهُ سَيَأْمُرُكُمْ بِسَبِّي وَ الْبَرَاءَةِ مِنِّي فَأَمَّا السَّبُّ فَسُبُّونِي فَإِنَّهُ لِي زَكَاةٌ وَ لَكُمْ نَجَاةٌ وَ أَمَّا الْبَرَاءَةُ فَلَا تَتَبَرَّءُوا مِنِّي فَإِنِّي وُلِدْتُ عَلَى الْفِطْرَةِ وَ سَبَقْتُ إِلَى الْإِيمَانِ وَ الْهِجْرَةِ.

ترجمه:

از سخنان آن حضرت (عليه السلام) است براى اصحاب خود آگاه باشيد كه بزودى بعد از من مردى گشاده گلو و شكم بر آمده (معاوية ابن ابى سفيان) بر شما غالب مي شود، مى خورد آنچه بيابد و مى خواهد آنچه نيابد پس او را بكشيد و اگر چه هرگز او را نخواهيد كشت آگاه باشيد بزودى آن مرد شما را بنا سزا گفتن و بيزارى جستن از من امر مي كند، پس اگر شما را به ناسزا گفتن مجبور نمود مرا دشنام دهيد، زيرا نا سزا گفتن براى من سبب علوّ مقام مي شود و براى شما باعث بر نجات و

رهائی است، و امّا در بیزاری جستن، پس از من بیزاری نجوئید زیرا من به فطرت اسلام تولّد یافته ام و در ایمان و هجرت سبقت و پیشی گرفتم

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۳۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۴۳۲- ۱۱- (۵) أَحْمَدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ أَبِی طَالِبٍ الطَّبْرِسِیُّ فِی الْإِحْتِجَاجِ

ص: ۲۲۸

۱- فی المصدر بکیر بن سلم.

۲- أمالی الطوسیّ ۱- ۳۷٤.

۳- نهج البلاغة ۱- ۱۰۱- ٥٦.

٤- مندحق البطن- واسعها. (لسان العرب دحق لسان العرب ۱۰- ۹۵).

٥- الاحتجاج ۲۳۸.

عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع فِی احْتِجَاجِهِ عَلَی بَعْضِ الْیُونَانِ قَالَ وَ آمُرُکَ أَنْ تَصُونَ دِینَکَ وَ عِلْمَنَا الَّذِی أَوْدَعْنَاکَ فَلَا تُبْدِ عُلُومَنَا لِمَنْ یُقَابِلُهَا بِالْعِنَادِ (۱) وَ لَا تُفْشِ سِرَّنَا إِلَی مَنْ یُشَنِّعُ عَلَیْنَا وَ آمُرُکَ أَنْ تَسْتَعْمِلَ التَّقِیَّةَ فِی دِینِکَ فَإِنَّ اللَّهَ یَقُولُ لا یَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْکافِرِینَ أَوْلِیاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِینَ وَ مَنْ یَفْعَلْ ذلِکَ فَلَیْسَ مِنَ اللَّهِ فِی شَیْ ءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقاةً (۲) وَ قَدْ أَذِنْتُ لَکُمْ فِی تَفْضِیلِ أَعْدَائِنَا إِنْ أَلْجَأَکَ الْخَوْفُ إِلَیْهِ وَ فِی إِظْهَارِ الْبَرَاءَةِ إِنْ حَمَلَکَ الْوَجَلُ عَلَیْهِ وَ فِی تَرْکِ الصَّلَوَاتِ (۳) الْمَکْتُوبَاتِ إِنْ خَشِیتَ عَلَی حُشَاشَةِ (٤) نَفْسِکَ الآفَاتِ وَ الْعَاهَاتِ فَإِنَّ تَفْضِیلَکَ أَعْدَاءَنَا عِنْدَ خَوْفِکَ لَا یَنْفَعُهُمْ وَ لَا یَضُرُّنَا وَ إِنَّ إِظْهَارَکَ بَرَاءَتَکَ مِنَّا عِنْدَ تَقِیَّتِکَ لَا یَقْدَحُ فِینَا وَ لَا یَنْقُصُنَا وَ لَئِنْ تَبْرَأْ مِنَّا سَاعَةً بِلِسَانِکَ وَ أَنْتَ مُوَالٍ لَنَا بِجَنَانِکَ لِتُبْقِیَ عَلَی نَفْسِکَ رُوحَهَا الَّتِی بِهَا قِوَامُهَا وَ مَالَهَا الَّذِی بِهِ قِیَامُهَا وَ جَاهَهَا الَّذِی بِهِ تَمَسُّکُهَا وَ تَصُونَ مَنْ عُرِفَ بِذَلِکَ أَوْلِیَاءَنَا وَ إِخْوَانَنَا فَإِنَّ ذَلِکَ أَفْضَلُ مِنْ أَنْ تَتَعَرَّضَ لِلْهَلَاکِ وَ تَنْقَطِعَ بِهِ عَنْ عَمَلٍ فِی الدِّینِ وَ صَلَاحِ إِخْوَانِکَ الْمُؤْمِنِینَ وَ إِیَّاکَ ثُمَّ إِیَّاکَ أَنْ تَتْرُکَ التَّقِیَّةَ الَّتِی أَمَرْتُکَ بِهَا فَإِنَّکَ شَائِطٌ

بِدَمِکَ وَ دِمَاءِ إِخْوَانِکَ مُعَرِّضٌ لِنِعْمَتِکَ وَ نِعْمَتِهِمْ لِلزَّوَالِ مُذِلٌّ لَهُمْ فِی أَیْدِی أَعْدَاءِ دِینِ اللَّهِ وَ قَدْ أَمَرَکَ اللَّهُ بِإِعْزَازِهِمْ فَإِنَّکَ إِنْ خَالَفْتَ وَصِیَّتِی کَانَ ضَرَرُکَ عَلَی إِخْوَانِکَ وَ نَفْسِکَ أَشَدَّ مِنْ ضَرَرِ النَّاصِبِ لَنَا الْکَافِرِ بِنَا.

وَ رَوَاهُ الْعَسْکَرِیُّ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِیٍّ ع مِثْلَهُ (۵).

ترجمه:

أمیر المؤمنین علیه السلام در اعتراض خود بر بعضی از یونانیها: به تو امر می کنم که دین و علمی را که به تو سپردیم، حفظ کنی. و پدیدار مکن علوم ما را بر کسی که با عناد با آنها روبرو می شود و فاش مکن راز ما را بر کسی که طعنه می زند و به تو امر می کنم که تقیه را در دینت به کار زنی، زیرا خدا می فرماید: (مؤمنان نباید کافران را - به جای مؤمنان - به دوستی بگیرند و هر که چنین کند، در هیچ چیز [او را] از [دوستیِ] خدا [بهره ای] نیست، مگر اینکه از آنان به نوعی تقیّه کنید) من بتو اجازه دهم دشمنان ما را بر ما برتری دهی اگر تو را ترس بدان واداشت و از ما برائت اظهار کنی اگر هراست بر آن واداشت،و هم در ترك نماز واجب اگر از آفت و بلا بر جانت نگران شوی زیرا برتری دادنت دشمنان را بر ما هنگام ترس سودی بدانها ندهد و زیانی بما نرساند و راستی اظهار بیزاریست از ما در تقیه ما را کسر و کمبود نباشد،و اگر تو بزبان از ما بیزاری جوئی و بدلت بما پوئی تا جان خود را بر پا داری که قوام وجود تو است،و مالی که بدان بر پا ماند و آبروئی که بدان وابستگی است و حفظ کنی با آن کسی که بدوستی ما شناخته شده و تو خود شناختی از دوستان و برادران. براستی این بهتر است از اینکه خود را دچار نابودی کنی و از کار برای دین بریده شوی و از اصلاح حال برادران مؤمنت،بپرهیز،بپرهیز از اینکه خود را دچار هلاکت کنی یا تقیه را که بتو فرمان دادم وانهی که درگیر بخون خود و خون برادرت شوی،و نعمت خود و آنان را به نیستی کشانی،و آنها را بدست دشمنان دین خدا خوار کنی با اینکه خدایت فرمان داده عزیزشان داری زیرا که اگر تو سفارش مرا وانهی زیانت بر خودت و برادرانت سخت تر است از زیان دشمن ما و منکر امامت ما

۱- فی المصدر زیادة- و یقابلک من أهلها بالشتم و اللعن، و التناول من العرض و البدن.

۲- آل عمران ۳- ۲۸.

۳- المراد ترک ما زاد علی الایماء، لما تقدم فی صلیاة الخوف و غیره (منه قده).

٤- الحشاشة- بقیة الروح (الصحاح حشش الصحاح ۳- ۱۰۰۲).

٥- تفسیر الامام العسکریّ (علیه السلام) ۱۷٥- ۸٤.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤۳۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱٤۳۳- ۱۲- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعَیَّاشِیُّ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ أَبِی بَکْرٍ الْحَضْرَمِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ قِیلَ لَهُ مَدُّ الرِّقَابِ أَحَبُّ إِلَیْکَ أَمِ الْبَرَاءَةُ مِنْ عَلِیٍّ ع- فَقَالَ الرُّخْصَةُ أَحَبُّ إِلَیَّ أَ مَا سَمِعْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی عَمَّارٍ إِلَّا مَنْ أُکْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِیمانِ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام)_ در پاسخ به یکی از اصحاب که به ایشان عرض کرد : کشته شدن افراد را [در برابر بیزاری نجستن از علی (علیه السلام)] خوشتر داری یا بیزاری جستن آنها را از علی؟ _فرمود : رخصت (کشته نشدن آنها) را خوشتر دارم . مگر این سخن خداوند متعال را درباره عمّار نشنیده ای که : «مگر کسی که به زور [به اظهار کفر] وادار شود، و حال آن که دلش به ایمان خویش مطمئن است» .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤۳٤ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱٤۳٤- ۱۳- (۳) وَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ الضَّحَّاکَ قَدْ ظَهَرَ بِالْکُوفَةِ- وَ یُوشِکُ أَنْ نُدْعَی إِلَی الْبَرَاءَةِ مِنْ عَلِیٍّ ع- فَکَیْفَ نَصْنَعُ قَالَ فَابْرَأْ مِنْهُ قُلْتُ أَیُّهُمَا

أَحَبُّ إِلَيْکَ قَالَ أَنْ تَمْضُوا عَلَى مَا مَضَى عَلَيْهِ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ- أُخِذَ بِمَكَّةَ فَقَالُوا لَهُ ابْرَأْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ص- فَبَرَأَ مِنْهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عُذْرَهُ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمانِ (٤).

ترجمه:

عبدالله بن عجلان گفت: از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم: ضحاک در کوفه ظاهر شده و نزدیک است که ما را به بیزاری از علی (علیه السلام) بخوانند، چه کنیم؟ فرمود: بیزاری بجویید. گفتم: کدام را دوست تر دارید؟ فرمود: به روش عمار بن یاسر بروید که در مکه او را گرفتند و گفتندش: بیزاری بجو از رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم). و بیزاری جست، و خدا درباره عذرش نازل کرد که: {مگر آن کس که مجبور شده و [لی] قلبش به ایمان اطمینان دارد. }

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٣٥ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٤٣٥- ١٤- (٥) وَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى (٦) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ ذَكَرَ أَصْحَابَ الْكَهْفِ- فَقَالَ لَوْ كَلَّفَكُمْ قَوْمُكُمْ مَا كَلَّفَهُمْ قَوْمُهُمْ فَقِيلَ لَهُ وَ مَا كَلَّفَهُمْ قَوْمُهُمْ فَقَالَ كَلَّفُوهُمُ الشِّرْكَ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ فَأَظْهَرُوا لَهُمُ الشِّرْكَ وَ أَسَرُّوا الْإِيمَانَ حَتَّى جَاءَهُمُ الْفَرَجُ.

ترجمه:

از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که ایشان به ذکر اصحاب کهف پرداخت و فرمود: اگر قوم تان شما را مکلّف کردند به آنچه قوم اصحاب کهف آنان را بدان مکلّف کردند. از امام پرسیده شد: قوم شان آنان را به چه چیزی مکلّف کردند؟ فرمود: آنان را مجبور ساختند که به خداوند شرک بورزند. و ایمان خویش را پنهان داشتند تا اینکه گشایشی برایشان حاصلی شد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٣٦ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١٤٣٦- ١٥- (٧) وَ عَنْ دُرُسْتَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا

۱- تفسير العيّاشىّ ۲- ۲۷۲- ۷٤.

۲- النحل ۱٦- ۱۰٦.

۳- تفسير العيّاشىّ ۲- ۲۷۲- ۷٦.

٤- النحل ۱٦- ۱۰٦.

٥- تفسير العيّاشىّ ۲- ۳۲۳- ۸.

٦- فى المصدر عبيد اللّه بن يحيى.

۷- تفسير العيّاشىّ ۲- ۳۲۳- ۹، و أورده عن الكافى فى الحديث ۱ من الباب ۲٦ من هذه الأبواب.

بَلَغَتْ تَقِيَّةُ أَحَدٍ مَا بَلَغَتْ تَقِيَّةُ أَصْحَابِ الْكَهْفِ- إِنَّهُمْ كَانُوا يَشُدُّونَ الزَّنَانِيرَ وَ يَشْهَدُونَ الْأَعْيَادَ فَآتَاهُمُ اللَّهُ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: تقيّه احدى به تقيّه اصحاب كهف نرسد، راستى كه در جشن عيد (بت پرستها) شركت مى كردند و زنار به كمر مى بستند و خدا دو مزد به آنها داد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱٤۳۷ - رقم الحديث الباب: ۱٦]

۲۱٤۳۷- ۱٦- (۱) وَ عَنِ الْكَاهِلِيِّ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ أَسَرُّوا الْإِيمَانَ وَ أَظْهَرُوا الْكُفْرَ وَ كَانُوا عَلَى إِجْهَارِ الْكُفْرِ أَعْظَمَ أَجْراً مِنْهُمْ عَلَى إِسْرَارِ الْإِيمَانِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا اصحاب کهف در ابتدا ایمان خویش را پنهان داشته و کفر ورزی را آشکار ساختند آنها برای آشکار بودن کفرشان پاداشی بیشتر از ایمان پنهانشان داشتند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۳۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۷]

۲۱۴۳۸- ۱۷- (۲) فَخَارُ بْنُ مَعَدٍّ الْمُوسَوِیُّ فِی کِتَابِ الْحُجَّةِ عَلَی الذَّاهِبِ إِلَی تَکْفِیرِ أَبِی طَالِبٍ بِإِسْنَادِهِ إِلَی ابْنِ بَابَوَیْهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ أَحْمَدَ الْمَالِکِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ هِلَالٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ کَثِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ أَنَّ جَبْرَئِیلَ ع نَزَلَ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ ص- فَقَالَ یَا مُحَمَّدُ إِنَّ رَبَّکَ یُقْرِئُکَ السَّلَامَ وَ یَقُولُ لَکَ إِنَّ أَصْحَابَ الْکَهْفِ أَسَرُّوا الْإِیمَانَ وَ أَظْهَرُوا الشِّرْکَ فَآتَاهُمُ اللَّهُ أَجْرَهُمْ مَرَّتَیْنِ وَ إِنَّ أَبَا طَالِبٍ أَسَرَّ الْإِیمَانَ وَ أَظْهَرَ الشِّرْکَ فَآتَاهُ اللَّهُ أَجْرَهُ مَرَّتَیْنِ وَ مَا خَرَجَ مِنَ الدُّنْیَا حَتَّی أَتَتْهُ الْبِشَارَةُ مِنَ اللَّهِ بِالْجَنَّةِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: روزی جبرئیل بر پیامبر خدا نازل شد و گفت: ای محمد، خدای تو بر تو سلام می رساند و می فرماید: اصحاب کهف ایمان خود را پنهان داشتند و شرك را ظاهر می کردند، که خداوند مزد آنها را دو دفعه داد. ابو طالب هم ایمانش را پنهان کرد و شرك را ظاهر نمود. خداوند به او هم دو مرتبه پاداش داد. و از دنیا بیرون نرفت تا اینکه از جانب خداوند بشارت بهشت به او رسید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۳۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۸]

۲۱۴۳۹- ۱۸- (۳) وَ عَنْ عَبْدِ الْحَمِیدِ بْنِ التَّقِیِّ الْحُسَیْنِیِّ عَنِ الشَّرِیفِ أَبِی عَلِیٍّ الْمُوضِحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْعَلَوِیِّ عَنْ عَبْدِ الْعَزِیزِ بْنِ یَحْیَی الْجَلُودِیِّ (٤) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِی الصَّقْرِ عَنِ الشَّعْبِیِّ یَرْفَعُهُ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع قَالَ: کَانَ وَ اللَّهِ أَبُو طَالِبٍ عَبْدُ مَنَافِ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ مُؤْمِناً مُسْلِماً یَکْتُمُ إِیمَانَهُ مَخَافَةً عَلَی بَنِی هَاشِمٍ- أَنْ تُنَابِذَهَا قُرَیْشٌ- ثُمَّ ذَکَرَ

۱- تفسیر العیّاشیّ ۲- ۳۲۳- ۱۰.

۲- الحجة علی الذاهب ۱۷.

۳- الحجة علی الذاهب ۲٤.

٤- السند فی المصدر هکذا عبد العزیز بن یحیی الجلودی، عن أحمد بن محمّد العطار، عن أبو عمر حفص بن عمر بن الحرث النمری، عن عمر بن أبی زائدة .... إلی آخره.

لِعَلِیٍّ ع أَبْیَاتاً فِی رِثَاءِ أَبِیهِ وَ الدُّعَاءِ لَهُ.

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: به خدا سوگند، ابو طالب، عبد مناف بن عبد المطلب، مؤمن و مسلمان بود و ایمان خود را بر کفّار قریش پنهان می داشت تا با بنی هاشم دشمنی نکنند. سپس علی (علیه السلام) آیاتی در مرثیه سرایی بر پدر و دعا برای او ذکر کرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤٤۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۹]

۲۱٤٤۰- ۱۹- (۱) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ بَابَوَیْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْمُفَسِّرِ عَنْ یُوسُفَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زِیَادٍ عَنِ الْعَسْکَرِیِّ ع فِی حَدِیثٍ قَالَ: إِنَّ أَبَا طَالِبٍ کَمُؤْمِنِ آلِ فِرْعَوْنَ یَکْتُمُ إِیمَانَهُ.

ترجمه:

امام حسن عسگری (علیه السلام) فرمود: همانا ابوطالب مانند مومن آل فرعون ایمانش را پنهان می کرد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤٤۱ - رقم الحدیث الباب: ۲۰]

٢١٤٤١- ٢٠- (٢) عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْمُرْتَضَى فِي رِسَالَةِ الْمُحْكَمِ وَ الْمُتَشَابِهِ نَقْلًا مِنْ تَفْسِيرِ النُّعْمَانِيِّ بِإِسْنَادِهِ الآتِي (٣) عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: وَ أَمَّا الرُّخْصَةُ الَّتِي (صَاحِبُهَا فِيهَا بِالْخِيَارِ) (٤) فَإِنَّ اللَّهَ نَهَى الْمُؤْمِنَ أَنْ يَتَّخِذَ الْكَافِرَ وَلِيّاً ثُمَّ مَنَّ عَلَيْهِ بِإِطْلَاقِ الرُّخْصَةِ لَهُ عِنْدَ التَّقِيَّةِ فِي الظَّاهِرِ إِلَى أَنْ قَالَ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكافِرِينَ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَ مَنْ يَفْعَلْ ذلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْ ءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقاةً وَ يُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ (٥) فَهَذِهِ رَحْمَةٌ تَفَضَّلَ اللَّهُ بِهَا عَلَى الْمُؤْمِنِينَ رَحْمَةً لَهُمْ لِيَسْتَعْمِلُوهَا عِنْدَ التَّقِيَّةِ فِي الظَّاهِرِ- وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يُؤْخَذَ بِرُخَصِهِ كَمَا يُحِبُّ أَنْ يُؤْخَذَ بِعَزَائِمِهِ.

ترجمه:

امیر مؤمنان (علیه السلام) فرمود: و اما رخصتی که صاحبش اختیار دارد، آن است که خدا نهی کرده مؤمن را از دوست گرفتن کافر. سپس به او منت نهاده به رخصت در مقام تقیه در ظاهر. خداوند متعال می فرماید (مؤمنان نباید کافران را به جای مؤمنان به دوستی بگیرند و هر که چنین کند در هیچ چیز [او را] از [دوستی] خدا [بهره ای] نیست مگر اینکه از آنان به نوعی تقیه کند و خداوند شما را از [عقوبت] خود می ترساند) این رحمتی است که از روی مهربانی بر مؤمنان تفضل کرده تا آن را به کار بندند برای تقیه در ظاهر. رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: خداوند دوست دارد از امور مجاز نیز استفاده شود چنانکه دوست دارد به تکالیف عمل شود

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٤٢ - رقم الحدیث الباب: ٢١]

٢١٤٤٢- ٢١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُفِيدُ فِي الْإِرْشَادِ قَالَ اسْتَفَاضَ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: سَتُعْرَضُونَ مِنْ بَعْدِي عَلَى سَبِّي فَسُبُّونِي فَمَنْ عُرِضَ عَلَيْهِ الْبَرَاءَةُ مِنِّي فَلْيَمْدُدْ عُنُقَهُ فَإِنْ بَرِئَ مِنِّي فَلَا دُنْيَا لَهُ وَ لَا آخِرَةَ.

١- الحجة على الذاهب ١١٤.

٢- المحكم و المتشابه ٣٦.

٣- يأتى فى الفائدة الثانية- من الخاتمة برقم (٥٢).

٤- فى المصدر- يعمل بظاهرها عند التقية و لا يعمل بباطنها.

٥- آل عمران ٣- ٢٨.

٦- إرشاد المفيد ١٦٩.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى بَعْضِ الْمَقْصُودِ (١) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢) وَ مَا تَقَدَّمَ فِي حَدِيثِ مَسْعَدَةَ مِنْ تَكْذِيبِ رِوَايَةِ النَّهْيِ عَنِ الْبَرَاءَةِ رَاوِيهِ عَامِّيٌّ وَ يَحْتَمِلُ الْحَمْلُ عَلَى إِنْكَارِ النَّهْيِ التَّحْرِيمِيِّ خَاصَّةً وَ عَلَى التَّقِيَّةِ فِي الرِّوَايَةِ وَ لَا يَخْفَى عَلَى اللَّبِيبِ مَا فِيهِ مِنَ الْحِكْمَةِ (٣).

ترجمه:

امير مؤمنان (عليه السلام) فرمود: تحقيقاً پس از من، شما را در معرض سبّ و شتم من در مى آورند، در اين حال شما مرا سبّ كنيد. و هر كس را كه در معرض بيزارى و برائت از من در آورند او بايد گردن خود را بكشد و جلو بياورد (و بگويد: من حاضرم كه اينك گردن مرا جدا كنيد و ليكن از على بيزارى نمى جويم). و بنابر اين هر كس از من بيزارى بجويد و برائت خود را ابراز نمايد نه دنيا دارد و نه آخرت.

٣٠- بَابُ وُجُوبِ التَّقِيَّةِ فِي الْفَتْوَى مَعَ الضَّرُورَةِ

اشارة

(٤) ٣٠ بَابُ وُجُوبِ التَّقِيَّةِ فِي الْفَتْوَى مَعَ الضَّرُورَةِ

ترجمه:

با ب واجب بودن تقیه در فتوا به ضرورت

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۴۳ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۴۴۳- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِیزِ الْکَشِّیُّ فِی کِتَابِ الرِّجَالِ عَنْ حَمْدَوَیْهِ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِسْمَاعِیلَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ ابْنِ مُسْکَانَ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّی أَقْعُدُ فِی الْمَسْجِدِ فَیَجِی ءُ النَّاسُ فَیَسْأَلُونِّی فَإِنْ لَمْ أُجِبْهُمْ لَمْ یَقْبَلُوا مِنِّی وَ أَکْرَهُ أَنْ أُجِیبَهُمْ بِقَوْلِکُمْ وَ مَا جَاءَ عَنْکُمْ فَقَالَ لِیَ انْظُرْ مَا عَلِمْتَ أَنَّهُ مِنْ قَوْلِهِمْ فَأَخْبِرْهُمْ بِذَلِکَ.

ترجمه:

ابان بن تغلب گوید: خدمت امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: در مسجد می نشینم و مردم می آیند از من سؤال می کنند، اگر جواب ایشان را نگویم، از من قبول نمی کنند و دوست ندارم به گفتار شما و احادیث منقول از شما پاسخ گویم؟ به من فرمود: آنچه از اقوال آنان می دانی، برای ایشان بگو

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۴۴ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۴۴۴- ۲- (۶) وَ عَنْ حَمْدَوَیْهِ وَ إِبْرَاهِیمَ ابْنَیْ نُصَیْرٍ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ حُسَیْنِ بْنِ مُعَاذٍ (۷) عَنْ أَبِیهِ مُعَاذِ بْنِ مُسْلِمٍ النَّحْوِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: بَلَغَنِی أَنَّکَ تَقْعُدُ فِی الْجَامِعِ

ص: ۲۳۳

۱- تقدم فی الحدیث ۱۰ من الباب ۲۵ من هذه الأبواب، و فی الباب ۵۶ من أبواب جهاد النفس. و تقدم ما یدلّ علی التقیة مطلقا فی الأبواب ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۲۸ من هذه الأبواب.

٢- يأتى فى الباب ٣١ من هذه الأبواب.

٣- تقدم فى الحديث ٢ من هذا الباب.

٤- الباب ٣٠ فيه حديثان.

٥- رجال الكشّىّ ٢- ٦٢٢- ٦٠٢.

٦- رجال الكشّىّ ٢- ٥٢٤- ٤٧٠.

٧- فى نسخة- حسن بن معاذ (هامش المخطوط).

فَتُفْتِي النَّاسَ قُلْتُ نَعَمْ وَ أَرَدْتُ أَنْ أَسْأَلَکَ عَنْ ذَلِکَ قَبْلَ أَنْ أَخْرُجَ إِنِّی أَقْعُدُ فِی الْمَسْجِدِ فَيَجِی ءُ الرَّجُلُ فَيَسْأَلُنِی عَنِ الشَّیْ ءِ فَإِذَا عَرَفْتُهُ بِالْخِلَافِ لَکُمْ أَخْبَرْتُهُ بِمَا يَفْعَلُونَ وَ يَجِی ءُ الرَّجُلُ أَعْرِفُهُ بِمَوَدَّتِکُمْ فَأُخْبِرُهُ بِمَا جَاءَ عَنْکُمْ وَ يَجِی ءُ الرَّجُلُ لَا أَعْرِفُهُ وَ لَا أَدْرِی مَنْ هُوَ فَأَقُولُ جَاءَ عَنْ فُلَانٍ کَذَا وَ جَاءَ عَنْ فُلَانٍ کَذَا فَأُدْخِلُ قَوْلَکُمْ فِيمَا بَيْنَ ذَلِکَ قَالَ فَقَالَ لِیَ اصْنَعْ کَذَا فَإِنِّی کَذَا أَصْنَعُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (١) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٢).

ترجمه:

معاذ نحوی از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده که برایم فرمود: شنیدم در مسجد جامع می نشینی و به مردم فتوا می دهی؟! عرض کردم: بله! و می خواستم پیش از آنکه از اینجا بیرون روم در این مورد از شما سؤال کنم که من در مسجد جامع می نشینم، کسی می آید و چیزی از من سؤال می کند؛ وقتی او را شناختم که مخالف شماست، به فتوای خودشان خبر می دهم و کسی می آید که می شناسم او دوست شماست یا ادعای دوستی شما را می کند، پس به احادیث شما او را خبر می دهم؛ شخصی دیگری می آید، او را نمی شناسم کیست، پس می گویم از فلانی چنین حدیث آمده و از فلانی چنان، پس در میان گفتار، حدیث شما را وارد می کنم؟ به من فرمود: من نیز چنین می کنم، به کارت ادامه بده.

٣١- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ التَّقِيَّةِ فِی الدَّمِ

اشارة

(۳) ۳۱ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ التَّقِيَّةِ فِی الدَّمِ

ترجمه:

باب عدم جواز تقیه در خون

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤٤٥ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱٤٤٥- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ شُعَیْبٍ الْحَدَّادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّمَا جُعِلَتِ التَّقِیَّةُ لِیُحْقَنَ بِهَا الدَّمُ فَإِذَا بَلَغَ الدَّمَ فَلَیْسَ تَقِیَّةٌ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِیهِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی الْیَقْطِینِیِّ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ یَحْیَی نَحْوَهُ (٥).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: تقیه مقرر شد برای حفظ جان، و چون کار به کشتن برسد، تقیه نباشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤٤٦ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱٤٤٦- ۲- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الطُّوسِیُّ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ یَعْقُوبَ یَعْنِی ابْنَ یَزِیدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ

۱- تقدم فی الباب ۲٥ من هذه الأبواب.

۲- یأتی فی الباب ۳۱ من هذه الأبواب، و فی الأحادیث ۲، ۳، ۷، ۱۷، ٤٦ من الباب ۹ من أبواب صفات القاضی، و فی الباب ۱۱ من أبواب آداب القاضی.

۳- الباب ۳۱ فیه حدیثان.

٤- الکافی ۲- ۲۲۰- ۱٦.

٥- المحاسن ۲٥۹- ۳۱۰.

٦- التهذیب ٦- ۱۷۲- ۳۳٥.

شُعَیْبٍ الْعَقَرْقُوفِیِّ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَمْ (۱) تَبْقَ الْأَرْضُ إِلَّا وَ فِیهَا مِنَّا عَالِمٌ یَعْرِفُ الْحَقَّ مِنَ الْبَاطِلِ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَتِ التَّقِیَّةُ لِیُحْقَنَ بِهَا الدَّمُ فَإِذَا بَلَغَتِ التَّقِیَّةُ الدَّمَ فَلَا تَقِیَّةَ وَ ایْمُ اللَّهِ لَوْ دُعِیتُمْ لِتَنْصُرُونَا لَقُلْتُمْ لَا نَفْعَلُ إِنَّمَا نَتَّقِی وَ لَکَانَتِ التَّقِیَّةُ أَحَبَّ إِلَیْکُمْ مِنْ آبَائِکُمْ وَ أُمَّهَاتِکُمْ وَ لَوْ قَدْ قَامَ الْقَائِمُ- مَا احْتَاجَ إِلَی مُسَاءَلَتِکُمْ عَنْ ذَلِکَ وَ لَأَقَامَ فِی کَثِیرٍ مِنْکُمْ مِنْ أَهْلِ النِّفَاقِ حَدَّ اللَّهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: باقی نمی ماند زمین مگر در آن کسی باید باشد حق را از باطل بشناسد. امام صادق (علیه السلام): تقیّه در حقیقت برای جلوگیری از ریختن خون ها قرار داده شده است. پس هرگاه تقیّه منجر به ریخته شدن خون شود، دیگر تقیّه نباشد. به خدا سوگند که اگر شما را دعوت کنند که ما را یاری دهید قطعاً خواهید گفت ما این کار را نمی کنیم بلکه تقیّه می کنیم و تقیّه را از پدر و مادرتان دوست تر خواهید داشت و زمانی که قائم قیام کند، نیازی ندارد که در این باره از شما سؤال کند و درباره بسیاری از منافقان شما حدّ خدا را جاری خواهد ساخت.

۳۲- بَابُ وُجُوبِ کَتْمِ الدِّینِ عَنْ غَیْرِ أَهْلِهِ مَعَ التَّقِیَّةِ

اشارة

(۲) ۳۲ بَابُ وُجُوبِ کَتْمِ الدِّینِ عَنْ غَیْرِ أَهْلِهِ مَعَ التَّقِیَّةِ

ترجمه:

با ب واجب بودن کتمان دین داری از غیر اهلش با تقیه

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۴۷ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۴۴۷- ۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ یُونُسَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ سُلَیْمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع یَا سُلَیْمَانُ إِنَّکُمْ عَلَی دِینٍ مَنْ کَتَمَهُ أَعَزَّهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَذَاعَهُ أَذَلَّهُ اللَّهُ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ مِثْلَهُ (۴).

ترجمه:

سلیمان بن خالد گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: ای سلیمان شما دینی دارید که هر که آن را (از مخالفین و دشمنان) بپوشد، خدا عزیزش کند، و هر که فاش سازد خدا ذلیلش نماید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۴۸ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۴۴۸- ۲- (۵) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِکِ بْنِ عَطِیَّةَ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ ع قَالَ: وَدِدْتُ وَ اللَّهِ أَنِّی افْتَدَیْتُ خَصْلَتَیْنِ فِی الشِّیعَةِ لَنَا بِبَعْضِ لَحْمِ سَاعِدِی النَّزَقَ (۶) وَ قِلَّةَ الْکِتْمَانِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ

۱- فی المصدر- لن.

٢- الباب ٣٢ فيه ٦ أحاديث.

٣- الكافى ٢- ٢٢٢- ٣.

٤- المحاسن ٢٥٧- ٢٩٥.

٥- الكافى ٢- ٢٢١- ١.

٦- النزق- الخفة و الطيش (الصحاح نزق- ٤- ١٥٥٨).

مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

امام زين العابدين (عليه السلام) : به خدا سوگند كه حاضرم به جبران دو خصليتِ شيعيانمان مقدارى از گوشت ساعد خود را فديه دهم: شتابزدگى و كمى راز دارى.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٤٩ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٤٤٩- ٣- (٢) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِى أُسَامَةَ زَيْدٍ الشَّحَّامِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أُمِرَ النَّاسُ بِخَصْلَتَيْنِ فَضَيَّعُوهُمَا فَصَارُوا مِنْهُمَا عَلَى غَيْرِ شَىْ ءٍ الصَّبْرِ وَ الْكِتْمَانِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِى الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنِ حُسَيْنِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِى أُسَامَةَ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ كَثْرَةِ الصَّبْرِ (٣)

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: مردم به دو خصليت وادار شدند و هر دو را ضايع كردند تا از آنها بى بهره گشتند: صبر و رازدارى.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٥٠ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٤٥٠- ٤- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّهُ أَوْصَى جَمَاعَةً فَقَالَ: لِيُقَوِّ شَدِيدُكُمْ ضَعِيفَكُمْ وَ لْيَعُدْ غَنِيُّكُمْ عَلَى فَقِيرِكُمْ وَ لَا تَبُثُّوا سِرَّنَا وَ لَا تُذِيعُوا أَمْرَنَا.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) گروهی را توصیه کرد و فرمود: باید نیرومند شما به ناتوانتان نیرو بخشد و توانگرتان بر مستمندتان کمک دهد؛ و راز ما را فاش نکنید؛ امر (دستور) ما را منتشر نسازید

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٥١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٤٥١- ٥- (٥) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِنَّهُ لَيْسَ احْتِمَالُ أَمْرِنَا التَّصْدِيقَ لَهُ وَ الْقَبُولَ فَقَطْ مِنِ احْتِمَالِ أَمْرِنَا سَتْرُهُ وَ صِيَانَتُهُ عَنْ غَيْرِ أَهْلِهِ فَأَقْرِئْهُمُ السَّلَامَ وَ قُلْ لَهُمْ رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً اجْتَرَّ مَوَدَّةَ النَّاسِ إِلَيْنَا حَدِّثُوهُمْ بِمَا يَعْرِفُونَ وَ اسْتُرُوا عَنْهُمْ مَا يُنْكِرُونَ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

عبد الأعلى که گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: راستش این است که پذیرش امامت تنها همان باور کردن و قبول داشتن نیست، از پذیرفتن امامت: نهان کردن آن و حفظ آن از نااهل است، به آنها سلام برسان و به آنها بگو: خدا رحمت کند بنده ای را که دوستی مردم را به خود جلب کند، با مردم چیزی را بگوئید که می فهمند و می شناسند و از آنها نهان کنید آنچه را منکرند

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٥٢ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٤٥٢- ٦- (٦) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ

١- الخصال ٤٤- ٤٠.

٢- الكافی ٢- ٢٢٢- ٢.

٣- المحاسن ٢٥٥- ٢٨٥.

٤- الكافی ٢- ٢٢٢- ٤، و أورد قطعة منه فی الحديث ١٨ من الباب ٩ من أبواب صفات القاضی.

٥- الكافی ٢- ٢٢٢- ٥، و أورد قطعة منه فی الحديث ١ من الباب ٧ من هذه الأبواب.

٦- الكافی ٢- ٢٢٣- ٨، و أورده عن البصائر فی الحديث ٢٤ من الباب ٢٤ من هذه الأبواب.

أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى عَنْ حَرِيزٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا مُعَلَّى اكْتُمْ أَمْرَنَا وَ لَا تُذِعْهُ فَإِنَّهُ مَنْ كَتَمَ أَمْرَنَا وَ لَمْ يُذِعْهُ أَعَزَّهُ اللَّهُ بِهِ فِي الدُّنْيَا وَ جَعَلَهُ نُوراً بَيْنَ عَيْنَيْهِ فِي الآخِرَةِ يَقُودُهُ إِلَى الْجَنَّةِ- يَا مُعَلَّى مَنْ أَذَاعَ أَمْرَنَا وَ لَمْ يَكْتُمْهُ أَذَلَّهُ اللَّهُ بِهِ فِي الدُّنْيَا وَ نَزَعَ النُّورَ مِنْ بَيْنِ عَيْنَيْهِ فِي الآخِرَةِ وَ جَعَلَهُ ظُلْمَةً تَقُودُهُ إِلَى النَّارِ- يَا مُعَلَّى إِنَّ التَّقِيَّةَ مِنْ دِينِي وَ دِينِ آبَائِي وَ لَا دِينَ لِمَنْ لَا تَقِيَّةَ لَهُ يَا مُعَلَّى إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يُعْبَدَ فِي السِّرِّ كَمَا يُحِبُّ أَنْ يُعْبَدَ فِي الْعَلَانِيَةِ يَا مُعَلَّى إِنَّ الْمُذِيعَ لِأَمْرِنَا كَالْجَاحِدِ لَهُ.

وَ رَوَاهُ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ تَرَكَ ذِكْرَ الْعِبَادَةِ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ (١).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٢) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٣).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: ای معلّی اسرار ما را نهان دار و فاش مكن، زيرا هر كس امر ما را پنهان كند و فاش نكند خداوند او را در دنيا عزيز كند، و عزّتش را در آخرت به صورت نوری پيش رويش قرار دهد كه او را به سوی بهشت می كشاند. ای معلّی هر كس اسرار ما را فاش كند و آن را پنهان نكند خداوند او را در دنيا خوار سازد، و در آخرت نور را از پيش رويش بردارد و آن را تبديل به تاريكی سازد كه او را بسوی آتش بكشاند. ای معلّی تقيّه دين من و دين پدرانم است،هر كس تقيّه

نکند دین ندارد، خداوند دوست دارد در نهان عبادت شود همان طور که دوست دارد در عیان عبادت شود. ای معلّی کسی که امر ما را فاش کند، مانند کسی است که منکر آن باشد.

باب نهی از نام بردن اسم مهدی (علیه السلام) و سایر ائمه علیهم السلام و ذکر آنها در زمان تقیه و حلال بودن آن بدون خوف

۳۳- بَابُ تَحْرِيمِ تَسْمِيَةِ الْمَهْدِيِّ ع وَ سَائِرِ الْأَئِمَّةِ ع وَ ذِكْرِهِمْ وَقْتَ التَّقِيَّةِ وَ جَوَازِ ذَلِكَ مَعَ عَدَمِ الْخَوْفِ

اشارة

(٤) ٣٣ بَابُ تَحْرِيمِ تَسْمِيَةِ الْمَهْدِيِّ ع وَ سَائِرِ الْأَئِمَّةِ ع وَ ذِكْرِهِمْ وَقْتَ التَّقِيَّةِ وَ جَوَازِ ذَلِكَ مَعَ عَدَمِ الْخَوْفِ

ترجمه:

باب نهی از نام بردن اسم مهدی (علیه السلام) و سایر ائمه علیهم السلام و ذکر آنها در زمان تقیه و حلال بودن آن بدون خوف

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٥٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٤٥٣- ١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنِ الْقَاسِمِ شَرِيكِ الْمُفَضَّلِ وَ كَانَ رَجُلَ صِدْقٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ خَلْقٌ فِي

١- المحاسن ٢٥٥- ٢٨٦.

۲- تقدم فی الحدیثین ۱، ۹ من الباب ۲٤، و فی الأحادیث ۱، ۱۱، ۱٤، ۱٦، ۱۷، ۱۸، ۱۹ من الباب ۲۹ من هذه الأبواب.

۳- یأتی فی الحدیث ۱ من الباب ۳۳، و فی الباب ۳٤ من هذه الأبواب.

٤- الباب ۳۳ فیه ۲۳ حدیثا.

٥- الکافی ۸- ۳۷٤- ٥٦۲.

الْمَسْجِدِ یَشْهَرُونَّا وَ یَشْهَرُونَ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِکَ لَیْسُوا مِنَّا وَ لَا نَحْنُ مِنْهُمْ أَنْطَلِقُ فَأُدَارِی وَ أَسْتُرُ فَیَهْتِکُونَ سِتْرِی هَتَکَ اللَّهُ سُتُورَهُمْ یَقُولُونَ إِمَامٌ وَ اللَّهِ مَا أَنَا بِإِمَامٍ إِلَّا مَنْ أَطَاعَنِی فَأَمَّا مَنْ عَصَانِی فَلَسْتُ لَهُ بِإِمَامٍ لِمَ یَتَعَلَّقُونَ بِاسْمِی أَلَّا یَکُفُّونَ اسْمِی مِنْ أَفْوَاهِهِمْ فَوَ اللَّهِ لَا یَجْمَعُنِیَ اللَّهُ وَ إِیَّاهُمْ فِی دَارٍ.

ترجمه:

قاسم شریك مفضّل که مردی راستگو بود می گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که می فرمود: حلقه هایی در مسجد تشکیل می شود که هم ما را مشهور می کنند و هم خود را، نه آنها از مایند و نه ما از آنها، من می روم و نهان می شوم و پرده بر خود می افکنم ولی آنها پردهٔ ما را می درند، خدا پردهٔ ایشان را بدرد. می گویند: امام، بخدا سوگند من امام نیستم مگر برای آن کس که از من فرمان برد ولی امام کسی که از فرمان من سر بتابد نیستم. چرا اینها به نام من می آویزند؟ چرا نام مرا از زبانشان نمی افکنند؟ بخدا سوگند، پروردگار من و آنها را در یك سرای گرد نیاورد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤٥٤ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱٤٥٤- ۲- (۱) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ صَالِحِ بْنِ السِّنْدِیِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِیرٍ عَنْ عَنْبَسَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِیَّاکُمْ وَ ذِکْرَ عَلِیٍّ وَ فَاطِمَةَ ع- فَإِنَّ النَّاسَ لَیْسَ شَیْ ءٌ أَبْغَضَ إِلَیْهِمْ مِنْ ذِکْرِ عَلِیٍّ وَ فَاطِمَةَ ع.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: بپرهیزید از اینکه نام علی (علیه السلام) و فاطمه علیها السّلام را [در میان مخالفان] ببرید، زیرا در میان [این] مردم چیزی منفورتر از نام علی و فاطمه علیهما السّلام نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۵۵ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۴۵۵- ۳- (۲) وَ عَنْ عِدَّةٍ بْنِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِی هَاشِمٍ دَاوُدَ بْنِ الْقَاسِمِ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع فِی حَدِيثِ الْخَضِرِ ع أَنَّهُ قَالَ: وَ أَشْهَدُ عَلَى رَجُلٍ مِنْ وُلْدِ الْحَسَنِ- لَا يُسَمَّى وَ لَا يُكَنَّى حَتَّى يَظْهَرَ أَمْرُهُ فَيَمْلَأَهَا عَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْراً إِنَّهُ الْقَائِمُ بِأَمْرِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ ع.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی كِتَابِ إِكْمَالِ الدِّينِ وَ فِی عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ سَعْدٍ وَ الْحِمْيَرِيِّ وَ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ كُلِّهِمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيِّ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: در حدیثی طولانی حضرت حضر (علیه السلام) می فرماید: گواهی می دهم به [امامت] مردی از فرزندان حسن، که بردن نام و کنیه اش جایز نیست تا آن گاه که ظهور کند و زمین را، چنان که از ستم آکنده شده است، از عدل و داد پر کند. همانا او بر پا دارنده امر حسن بن علی است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۵۶ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۴۵۶- ٤- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: صَاحِبُ هَذَا الْأَمْرِ لَا يُسَمِّيهِ بِاسْمِهِ إِلَّا كَافِرٌ.

١- الكافى ٨- ١٥٩- ١٥٦.

٢- الكافى ١- ٥٢٦- ١.

٣- إكمال الدين ٣١٥، عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ١- ٦٧.

٤- الكافى ١- ٣٣٣- ٤.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي إِكْمَالِ الدِّينِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الرَّيَّانِ وَ فِي نُسْخَةٍ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ (١) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع نَحْوَهُ (٢).

ترجمه:

علیّ بن رئاب از امام صادق (علیه السلام) روایت کند که فرمود: صاحب این امر را جز کافر نام او را نبرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٥٧ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٤٥٧- ٥- (٣) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ الرَّيَّانِ بْنِ الصَّلْتِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا ع وَ سُئِلَ عَنِ الْقَائِمِ ع- فَقَالَ لَا يُرَى جِسْمُهُ وَ لَا يُسَمَّى اسْمُهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي إِكْمَالِ الدِّينِ عَنْ أَبِيهِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

از حضرت رضا (علیه السلام) شنیدم که چون دربارهٔ قائم سؤال شد، فرمود: جسمش دیده نشود و نامش برده نمی شود.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٥٨ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٤٥٨- ٦- (٥) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْعَلَوِيِّ عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْقَاسِمِ الْجَعْفَرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الْعَسْكَرِيَّ ع يَقُولُ الْخَلَفُ مِنْ بَعْدِي الْحَسَنُ- فَكَيْفَ لَكُمْ بِالْخَلَفِ مِنْ بَعْدِ الْخَلَفِ قُلْتُ وَ لِمَ جَعَلَنِيَ اللَّهُ فِدَاكَ قَالَ لِأَنَّكُمْ لَا تَرَوْنَ شَخْصَهُ وَ لَا يَحِلُّ لَكُمْ ذِكْرُهُ بِاسْمِهِ قُلْتُ كَيْفَ نَذْكُرُهُ قَالَ قُولُوا الْحُجَّةُ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي إِكْمَالِ الدِّينِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْعَلَوِيِّ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

داود بن قاسم گوید: شنیدم امام هادی (علیه السلام) می فرمود: جانشین بعد از من حسن است، شماها چه حالی دارید در جانشینی بعد از این جانشین، گفتم: خدا مرا قربانت کند، برای چه؟ فرمود: چون شما شخصی او را نتوانید دید و نام او را نتوانید برد، گفتم: پس به چه نام از او تعبیر کنیم، فرمود: بگوئید حجت از آل محمد ((صلی الله علیه وآله و سلم) وَ سَلَّمَ).

ص: ٢٣٩

١- فی الاکمال: علی بن رئاب.

٢- إکمال الدین ٦٤٨- ١.

٣- الکافی ١- ٣٣٣- ٣.

٤- إکمال الدین ٦٤٨- ٢.

٥- الکافی ١- ٣٣٢- ١.

٦- إکمال الدین ٦٤٨- ٤.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٥٩ - رقم الحدیث الباب: ٧]

۲۱۴۵۹- ۷- (۱) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الصَّالِحِيِّ قَالَ: سَأَلَنِی أَصْحَابُنَا بَعْدَ مُضِيِّ أَبِی مُحَمَّدٍ ع- أَنْ أَسْأَلَ عَنِ الِاسْمِ وَ الْمَكَانِ فَخَرَجَ الْجَوَابُ إِنْ دَلَلْتُهُمْ عَلَى الِاسْمِ أَذَاعُوهُ وَ إِنْ عَرَفُوا الْمَكَانَ دَلُّوا عَلَيْهِ.

أَقُولُ: هَذَا دَالٌّ عَلَى اخْتِصَاصِ النَّهْيِ بِالْخَوْفِ وَ تَرَتُّبِ الْمَفْسَدَةِ.

ترجمه:

ابی عبد الله صالحی گوید: یکی از اصحاب ما پس از شهادت امام حسن عسکری (علیه السلام) از من نام و مکان امام را پرسید، جواب آمد که: اگر آنها را به نام دلالت کنی آن را فاش می سازند و اگر به مکان دلالت کنی بدان رهنمائی کنند

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۴۶۰ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۴۶۰- ۸- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى جَمِيعاً عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ الْعَمْرِيِّ فِی حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ لَهُ أَنْتَ رَأَيْتَ الْخَلَفَ- قَالَ إِی وَ اللَّهِ إِلَى أَنْ قَالَ قُلْتُ فَالاسْمُ قَالَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ أَنْ تَسْأَلُوا عَنْ ذَلِكَ وَ لَا أَقُولُ: هَذَا مِنْ عِنْدِی فَلَيْسَ لِی أَنْ أُحَلِّلَ وَ لَا أُحَرِّمَ وَ لَكِنْ عَنْهُ ع فَإِنَّ الْأَمْرَ عِنْدَ السُّلْطَانِ أَنَّ أَبَا مُحَمَّدٍ مَضَى وَ لَمْ يُخَلِّفْ وَلَداً إِلَى أَنْ قَالَ وَ إِذَا وَقَعَ الِاسْمُ وَقَعَ الطَّلَبُ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَمْسِكُوا عَنْ ذَلِكَ.

أَقُولُ: هَذَا أَوْضَحُ دَلَالَةً فِی أَنَّ وَجْهَ النَّهْيِ التَّقِيَّةُ وَ الْخَوْفُ.

ترجمه:

از ابو عمرو مردی سوال پرسید: آیا تو به چشم خود جانشین امام حسن عسکری (علیه السلام) را دیده ای؟ فرمود: آری به خدا. گفتم: نامش؟ فرمود: بر شما حرام است از آن بپرسید و این را هم از پیش خود نمی گویم، و من حق ندارم چیزی را حلال کنم و یا حرام کنم، ولی از قول او می گویم،

زیرا پیش سلطان و حکومت چنین مسلّم شده که امام حسن عسکری وفات کرد و پسری نداشت. و چون نام را دانستند به دنبال او می روند، از خدا بپرهیزید و از این موضوع درگذرید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤٦۱ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱٤٦۱- ۹- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی کِتَابِ إِکْمَالِ الدِّینِ وَ فِی کِتَابِ التَّوْحِیدِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَحْمَدَ الدَّقَّاقِ وَ عَلِیِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْوَرَّاقِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ (٤) عَنْ عَبْدِ الْعَظِیمِ الْحَسَنِیِّ عَنْ سَیِّدِنَا عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ ع أَنَّهُ عَرَضَ عَلَیْهِ اعْتِقَادَهُ وَ إِقْرَارَهُ بِالْأَئِمَّةِ ع- إِلَی أَنْ قَالَ ثُمَّ أَنْتَ یَا مَوْلَایَ فَقَالَ لَهُ ع وَ مِنْ بَعْدِیَ ابْنِی

ص: ۲٤۰

۱- الکافی ۱- ۳۳۳- ۲.

۲- الکافی ۱- ۳۲۹- ۱، و أورد صدره فی الحدیث ٤ من الباب ۱۱ من أبواب صفات القاضی.

۳- إکمال الدین ۳۷۹- ۱، و التوحید ۸۱- ۳۷.

٤- فی الاکمال زیادة- عن أبی تراب عبد اللّه بن موسی الرویانی و فی التوحید أبو تراب عبید اللّه بن موسی الرویانی.

الْحَسَنُ- فَکَیْفَ لِلنَّاسِ بِالْخَلَفِ مِنْ بَعْدِهِ قُلْتُ وَ کَیْفَ ذَلِکَ قَالَ لِأَنَّهُ لَا یُرَی شَخْصُهُ وَ لَا یَحِلُّ ذِکْرُهُ بِاسْمِهِ حَتَّی یَخْرُجَ فَیَمْلَأَ الْأَرْضَ قِسْطاً وَ عَدْلًا إِلَی أَنْ قَالَ فَقَالَ ع هَذَا دِینِی وَ دِینُ آبَائِی.

أَقُولُ: هَذَا لَا یُنَافِی الْحَمْلَ عَلَی التَّقِیَّةِ وَ التَّخْصِیصَ بِوَقْتِ الْخَوْفِ کَمَا یُظَنُّ لِمَا تَقَدَّمَ مِنَ التَّصْرِیحِ بِوُجُوبِ التَّقِیَّةِ إِلَی أَنْ یَخْرُجَ صَاحِبُ الزَّمَانِ ع (۱) وَ لَکِنَّ التَّقِیَّةَ فِی هَذِهِ الْمُدَّةِ لَا تَشْمَلُ جَمِیعَ الْأَشْخَاصِ وَ الْأَمَاکِنِ لِمَا مَرَّ أَیْضاً (۲) فَهَذَا مِنْ جُمْلَةِ الْقَرَائِنِ عَلَی مَا قُلْنَا لِأَنَّ هَذِهِ الْمُدَّةَ هِیَ مُدَّةُ التَّقِیَّةِ.

ترجمه:

امام هادی (علیه السلام) فرمود: و بعد از من، حسن پسرم. و چه [بد] حالی مردم با جانشین بعد از او خواهند داشت؟! گفتم: چرا حال مردم این گونه خواهد بود؟ فرمود: زیرا او را نمی بینند و جایز نیست نامش را بر زبان آورند تا زمانی که خروج کند و زمین را از عدل و داد پر کند. (تا جایی) فرمود: این دین من و دین پدرانم است

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٦٢ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٤٦٢- ١٠- (٣) وَ فِي كِتَابِ إِكْمَالِ الدِّينِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي أَحْمَدَ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْأَزْدِيِّ عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ ع فِي حَدِيثِ أَوْصَافِ الْإِمَامِ الثَّانِيَ عَشَرَ وَ غَيْبَتِهِ قَالَ تَخْفَى عَلَى النَّاسِ وِلَادَتُهُ وَ لَا تَحِلُّ لَهُمْ تَسْمِيَتُهُ حَتَّى يُظْهِرَهُ اللَّهُ فَيَمْلَأَ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطاً كَمَا مُلِئَتْ جَوْراً وَ ظُلْماً.

ترجمه:

حضرت موسی بن جعفر (علیه السلام) در تفسیر امام دوازدهم فرمود: ولادتش بر مردم پوشیده می ماند و برای شما جایز نیست که او را به نام ذکر کنید، تا زمانی که خداوند او را ظاهر گرداند و به وسیله او، زمین را که آکنده از ظلم و ستم شده باشد، پر از عدل و داد کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٦٣ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢١٤٦٣- ١١- (٤) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ الصَّادِقِ ع أَنَّهُ قِيلَ لَهُ مَنِ الْمَهْدِيُّ مِنْ وُلْدِكَ قَالَ الْخَامِسُ مِنْ وُلْدِ السَّابِعِ يَغِيبُ عَنْكُمْ شَخْصُهُ وَ لَا يَحِلُّ لَكُمْ تَسْمِيَتُهُ.

وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الدَّقَّاقِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعَبْدِیِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

١- تقدم فی الحدیث ٢٥ من الباب ٢٤ من هذه الأبواب.

٢- مر فی الحدیثین ٦ و ١٠ من الباب ٢٥ من هذه الأبواب. و فی الحدیث ٨ من هذا الباب.

٣- إکمال الدین ٣٦٨- ٦.

٤- إکمال الدین ٣٣٣- ١.

أَبِی يَعْفُورٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

شخصی از امام صادق (علیه السلام) پرسید: فرزندت مهدی کیست ؟ فرمود پنجمین پسر هفتمین امام که شخص وی از شما نهان گردد و نامش را نتوانید برد

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٦٤ - رقم الحدیث الباب: ١٢]

٢١٤٦٤- ١٢- (٢) وَ عَنِ الْمُظَفَّرِ بْنِ جَعْفَرٍ الْعَلَوِیِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ وَ حَيْدَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ آدَمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَلْخِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ الدَّقَّاقِ (٣) وَ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالا سَمِعْنَا عَلِیَّ بْنَ عَاصِمٍ الْكُوفِیَّ يَقُولُ خَرَجَ فِی تَوْقِيعَاتِ صَاحِبِ الزَّمَانِ ع- مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ سَمَّانِی فِی مَحْفِلٍ مِنَ النَّاسِ.

أَقُولُ: فِيهِ وَ فِی أَمْثَالِهِ دَلَالَةٌ عَلَى مَا قُلْنَا فِی الْعُنْوَانِ لِاخْتِصَاصِهِ بِالْمَحْفِلِ وَ هُوَ مَظِنَّةُ التَّقِيَّةِ وَ الْمَفْسَدَةِ وَ بِالنَّاسِ وَ كَثِيراً مَا يُطْلَقُ هَذَا اللَّفْظُ عَلَى الْعَامَّةِ (٤) فَهُوَ قَرِينَةٌ أَيْضاً.

ترجمه:

از علیّ بن عاصم کوفی نقل است که می گفت: در توقیعی از صاحب الزّمان آمده است: ملعون است ملعون کسی که مرا در محفل مردم نام برد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤٦٥ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱٤٦٥- ۱۳- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَمَّامٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ الْعَمْرِيِّ قَالَ: خَرَجَ تَوْقِيعٌ بِخَطٍّ أَعْرِفُهُ مَنْ سَمَّانِي فِي مَجْمَعٍ مِنَ النَّاسِ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ.

وَ رَوَاهُ الْمُفِيدُ فِي الْإِرْشَادِ (٦) وَ الطَّبْرِسِيُّ فِي إِعْلَامِ الْوَرَى نَحْوَهُ (٧).

ترجمه:

محمد بن عثمان عمری می گوید: توقیعی از حضرت به خطی که من می شناسمش خارج شد به این مضمون که: کسی که مرا به نام در محفلی از محافل مردم ذکر کند، پس لعنت خدا بر او باد!

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤٦٦ - رقم الحدیث الباب: ١٤]

۲۱٤٦٦- ١٤- (٨) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ السِّنَانِيِّ (٩) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي

ص: ۲٤۲

۱- إكمال الدين ۳۳۸- ۱۲.

۲- إكمال الدين ٤۸۲- ۱.

۳- فی المصدر علی بن الحسن الدقاق ...

٤- تقدم إطلاقه علی العامّة هنا فی حدیث عنبسة (منه. قده).

٥- إكمال الدين ٤٨٣- ٣.

٦- لم نجده فى ارشاد المفيد المطبوع.

٧- إعلام الورى ٤٥١.

٨- إكمال الدين ٣٧٧- ٢.

٩- فى المصدر محمّد بن أحمد الشيبانى.

عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْحَسَنِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى ع فِي ذِكْرِ الْقَائِمِ ع قَالَ يَخْفَى عَلَى النَّاسِ وِلَادَتُهُ وَ يَغِيبُ عَنْهُمْ شَخْصُهُ وَ تَحْرُمُ عَلَيْهِمْ تَسْمِيَتُهُ وَ هُوَ سَمِيُّ رَسُولِ اللَّهِ ص وَ كَنِيُّهُ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام جواد (عليه السلام) در ذكر قائم (عليه السلام) فرمود: زمان ولادت امام عصر (عليه السلام) بر مردم زمانش مخفى است، و شخصش از شناخت افراد غايب و پنهان است؛ و حرام است كه آن حضرت را نام ببرند؛ و او هم نام و هم كنيه رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٦٧ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١٤٦٧- ١٥- (١) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْكُوفِيِّ أَنَّ أَبَا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ الْعَسْكَرِيَّ ع بَعَثَ إِلَى بَعْضِ مَنْ سَمَّاهُ شَاةً مَذْبُوحَةً وَ قَالَ هَذِهِ مِنْ عَقِيقَةِ ابْنِي مُحَمَّدٍ.

ترجمه:

محمّد بن ابراهيم كوفى گويد: امام حسن عسكرى (عليه السلام) براى يكى از كسانى كه نامش را برايم ذكر كرد، گوسفند سربريده اى فرستاد و فرمود: اين از عقيقهٔ فرزندم محمّد است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤٦۸ - رقم الحديث الباب: ١٦]

۲۱٤٦۸- ١٦- (۲) وَ عَنْهُ عَنِ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْعَلَوِيِّ عَنْ أَبِی غَانِمٍ الْخَادِمِ قَالَ: وُلِدَ لِأَبِی مُحَمَّدٍ ع مَوْلُودٌ فَسَمَّاهُ مُحَمَّداً- وَ عَرَضَهُ عَلَی أَصْحَابِهِ يَوْمَ الثَّالِثِ وَ قَالَ هَذَا صَاحِبُكُمْ مِنْ بَعْدِی وَ خَلِيفَتِی عَلَيْكُمْ وَ هُوَ الْقَائِمُ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

ابو غانم می گوید: فرزندی از امام عسکری (علیه السلام) متولد شد که پدر بزرگوارش نام او را «محمد» گذارد. سپس در روز سوم ولادتش او را به اصحاب خود نشان داد و فرمود: «بعد از من، این کودک امام شما و جانشین من خواهد بود. او همان قائم است

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤٦۹ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۲۱٤٦۹- ۱۷- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِصَامٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْكُلَيْنِيِّ عَنْ عَلَّانٍ الرَّازِيِّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا أَنَّهُ لَمَّا حَمَلَتْ جَارِيَةُ أَبِی مُحَمَّدٍ ع قَالَ سَتَحْمِلِينَ وَلَداً وَ اسْمُهُ مُحَمَّدٌ وَ هُوَ الْقَائِمُ مِنْ بَعْدِی.

ترجمه:

وقتی همسر امام حسن عسکری (علیه السلام) باردار شد امام به ایشان فرمود: بزودی پسری را حمل می کنی که نامش محمد است و قائم بعد از من اوست.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۷۰- رقم الحديث الباب: ۱۸]

۱۵- ۲۱٤۷۰- ۱۸- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الطَّالَقَانِيِّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْقَطَّانِ (۵) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ أَبِی عَمْرٍو عَنْ صَدَقَةَ بْنِ أَبِی مُوسَی

١- إكمال الدين ٤٣٢- ١٠.

٢- إكمال الدين ٤٣١- ٨.

٣- إكمال الدين ٤٠٨- ٤.

٤- إكمال الدين ٣٠٥- ١.

٥- فی المصدر الحسن بن إسماعيل، عن أبی عمرو سعيد بن محمّد بن نصر القطان ...

عَنْ أَبِی نَضْرَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ فَاطِمَةَ ع أَنَّهُ وَجَدَ مَعَهَا صَحِيفَةً مِنْ دُرَّةٍ فِيهَا أَسْمَاءُ الْأَئِمَّةِ مِنْ وُلْدِهَا فَقَرَأَهَا إِلَى أَنْ قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ الْقَائِمُ- أُمُّهُ جَارِيَةٌ اسْمُهَا نَرْجِسُ.

ترجمه:

جابر بن عبدالله گويد ديدم با فاطمه سلام الله عليها صحيفه ای از مرواريد كه در آن نام امامانی كه از فرزندان او هستند، در آن نوشته شده بود و خواندم آنها را تا .... ابو القاسم فرزند حسن و او حجّت خدا بر خلقش می باشد. مادرش جاريه ای به نام نرجس، صلوات الله عليهم اجمعين است

[رقم الحديث الكلی: ٢١٤٧١ - رقم الحديث الباب: ١٩]

٢١٤٧١- ١٩- (١) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْبَرْمَكِيِّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی الْجَارُودِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع عَلَى الْمِنْبَرِ يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ وُلْدِی فِی آخِرِ الزَّمَانِ وَ ذَكَرَ صِفَةَ الْقَائِمِ وَ أَحْوَالَهُ إِلَى أَنْ قَالَ لَهُ اسْمَانِ اسْمٌ يَخْفَى وَ اسْمٌ يَعْلُنُ فَأَمَّا الَّذِی يَخْفَى فَأَحْمَدُ- وَ أَمَّا الَّذِی يَعْلُنُ فَمُحَمَّدٌ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امیر المؤمنین بالای منبر فرمود، مردی از فرزندانم در آخر الزمان ظهور کند دو نام دارد یکی محرمانه و یکی آشکار آنکه محرمانه است احمد است و آنکه آشکار است محمد است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۷۲- رقم الحدیث الباب: ۲۰]

۱۵- ۲۱۴۷۲- ۲۰- (۲) وَ بِأَسَانِیدِهِ الْکَثِیرَةِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِی الْجَارُودِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع عَنْ جَابِرٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَی فَاطِمَةَ ع وَ بَیْنَ یَدَیْهَا لَوْحٌ فِیهِ أَسْمَاءُ الْأَوْصِیَاءِ مِنْ وُلْدِهَا فَعَدَدْتُ اثْنَیْ عَشَرَ آخِرُهُمُ الْقَائِمُ- ثَلَاثَةٌ مِنْهُمْ مُحَمَّدٌ وَ أَرْبَعَةٌ مِنْهُمْ عَلِیٌّ.

وَ رَوَاهُ فِی الْفَقِیهِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (۳)

وَ رَوَاهُ الْکُلَیْنِیُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

جابر بن عبد الله انصاری گوید: خدمت فاطمه علیها السلام رسیدم، در برابرش لوحی بود که نامهای اوصیاء از فرزندان او در آن بود، من شمردم، دوازده نفر بودند، آخر آنها قائم (علیه السلام) بود، سه محمد در میان آنها بود و سه علی.

۱- إکمال الدین ٦٥۳- ۱۷.

۲- إکمال الدین ۳۱۳- ٤.

۳- الفقیه ٤- ۱۸۰- ٥٤۰۸.

٤- الکافی ۱- ٥۳۲- ۹.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۷۳ - رقم الحديث الباب: ۲۱]

۱۵- ۲۱٤۷۳- ۲۱- (۱) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَاذَوَيْهِ (۲) وَ أَحْمَدَ بْنِ هَارُونَ الْفَامِيِّ (۳) جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ (٤) عَنْ دُرُسْتَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ أَبِي السَّفَاتِجِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ رَأَى قُدَّامَ فَاطِمَةَ ع- لَوْحاً يَكَادُ ضَوْؤُهُ يُغَشِّي الْأَبْصَارَ فِيهِ اثْنَا عَشَرَ اسْماً قَالَ فَقُلْتُ أَسْمَاءُ مَنْ هَؤُلَاءِ قَالَتْ أَسْمَاءُ الْأَوْصِيَاءِ أَوَّلُهُمُ ابْنُ عَمِّي وَ أَحَدَ عَشَرَ مِنْ وُلْدِي آخِرُهُمُ الْقَائِمُ- قَالَ جَابِرٌ فَرَأَيْتُ فِيهِ مُحَمَّداً مُحَمَّداً مُحَمَّداً فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ وَ عَلِيّاً عَلِيّاً عَلِيّاً عَلِيّاً فِي أَرْبَعَةِ مَوَاضِعَ.

وَ رَوَاهُ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ أَيْضاً (۵).

ترجمه:

جابر بن عبد الله انصاری گوید دیدم در مابل پیشِ روی فاطمه علیها السلام لوحی بود که نورش چشم را خیره می کرد و دوازده نام در آن بود .... پرسیدم: اینها نام چه کسانی است؟. فرمود: اینها نام های اوصیاست که نخستین آنان، پسر عمویم است و بقیّه، یازده تن از فرزندانم هستند. آخرین آنها قائم است. جابر گوید: پس در آن محمد محمد محمد در ۳ جا و علی علی علی را در ٤ جا دیدم

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۷٤ - رقم الحديث الباب: ۲۲]

۲۱٤۷٤- ۲۲- (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الدَّقَّاقِ (۷) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عَنْ عَمِّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ (۸) عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى الصَّادِقِ ع فَقُلْتُ لَوْ عَهِدْتَ إِلَيْنَا فِي الْخَلَفِ مِنْ بَعْدِكَ فَقَالَ الْإِمَامُ بَعْدِي ابْنِي مُوسَى-

١- إكمال الدين ٣١١- ٢، إعلام الورى ٣٩٤.

٢- فى الاكمال علىّ بن الحسين بن شاذويه.

٣- فى المصدر أحمد بن هارون القاضى.

٤- فى المصدر زيادة- عن مالك السلولى.

٥- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ١- ٤٦- ٥.

٦- إكمال الدين ٣٣٤- ٤.

٧- فى المصدر على بن أحمد بن محمّد الدقاق.

٨- فى المصدر الحسين بن يزيد النوفلىّ.

وَ الْخَلَفُ الْمَأْمُولُ الْمُنْتَظَرُ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى.

الْفَضْلُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّبْرِسِيُّ فِي إِعْلَامِ الْوَرَى عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

مفضل بن عمر می گوید: خدمت حضرت صادق (علیه السلام) شرفیاب شدم و عرض کردم: «آقا! ممکن است جانشین خودتان را معرفی فرمایید؟» فرمود: امام بعد از من، فرزندم موسی است و امامی که همه آرزو دارند ظهور کند محمد فرزند حسن بن علی بن محمد بن علی بن موسی علیهم السّلام است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٧٥ - رقم الحديث الباب: ٢٣]

٢١٤٧٥- ٢٣- (٢) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ بَابَوَيْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الطَّالَقَانِيِّ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ مُحَمَّدِ بْنِ هَمَّامٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ الْعَمْرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ ع فِي الْخَبَرِ الَّذِي رُوِيَ عَنْ آبَائِهِ ع أَنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو مِنْ حُجَّةٍ لِلَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَ أَنَّ مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفْ

إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً- فَقَالَ إِنَّ هَذَا حَقٌّ كَمَا أَنَّ النَّهَارَ حَقٌّ فَقِيلَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ فَمَنِ الْحُجَّةُ وَ الْإِمَامُ بَعْدَکَ فَقَالَ ابْنِی مُحَمَّدٌ (۳) هُوَ الْإِمَامُ وَ الْحُجَّةُ بَعْدِی فَمَنْ مَاتَ وَ لَمْ یَعْرِفْهُ مَاتَ مِیتَةً جَاهِلِیَّةً.

وَ رَوَاهُ عَلِیُّ بْنُ عِیسَی فِی کَشْفِ الْغُمَّةِ نَقْلًا عَنِ الطَّبْرِسِیِّ فِی إِعْلَامِ الْوَرَی (٤)

أَقُولُ: وَ الْأَحَادِیثُ فِی التَّصْرِیحِ بِاسْمِ الْمَهْدِیِّ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ع وَ فِی الْأَمْرِ بِتَسْمِیَتِهِ عُمُوماً وَ خُصُوصاً تَصْرِیحاً وَ تَلْوِیحاً فِعْلًا وَ تَقْرِیراً فِی النُّصُوصِ وَ الزِّیَارَاتِ وَ الدَّعَوَاتِ وَ التَّعْقِیبَاتِ

١- إعلام الوری ٤٢٩.

٢- إعلام الوری ٤٤٢.

٣- قد صرّح باسمه (علیه السلام) جماعة من علمائنا فی کتب الحدیث، و الأصول، و الکلام، و غیرها، منهم العلامة، و المحقق، و المقداد، و المرتضی، و المفید، و ابن طاوس، و غیرهم، و المنع نادر، و قد حققناه فی رسالة مفردة. (منه. قده).

٤- کشف الغمّة ٢- ٥٢٨.

وَ التَّلْقِینِ وَ غَیْرِ ذَلِکَ کَثِیرَةٌ جِدّاً قَدْ تَقَدَّمَ جُمْلَةٌ مِنْ ذَلِکَ (١) وَ یَأْتِی جُمْلَةٌ أُخْرَی (٢) وَ هُوَ دَالٌّ عَلَی مَا قُلْنَاهُ فِی الْعُنْوَانِ.

ترجمه:

ابو علی بن همام گوید از محمد بن عثمان عمری قدس الله روحه شنیدم میگفت از پدرم شنیدم می گفت من در حضور امام عسکریّ (علیه السلام) بودم که از او سؤال شد از خبری که از پدران خود روایت کرده است که زمین تا روز قیامت از حجت خدا بر خلقش خالی نیست و هر کس بمیرد و

امام زمان خود را نشناسد بمردن جاهلیت مرده است-فرمود براستی این درست است چنانچه روز درست است باو عرض شد یا ابن رسول الله حجت و امام بعد از تو کیست ؟ فرمود پسرم محمد،او است امام و حجت بعد از من هر کس بمیرد و او را نشناسد بمردن جاهلیت مرده است

٣٤- بَابُ تَحْرِيمِ إِذَاعَةِ الْحَقِّ مَعَ الْخَوْفِ بِهِ

اشارة

(٣) ٣٤ بَابُ تَحْرِيمِ إِذَاعَةِ الْحَقِّ مَعَ الْخَوْفِ بِهِ

ترجمه:

باب نهی از پخش حق در حال خوف از آن

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٧٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٤٧٦- ١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنِ الرِّضَا ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع وَلَايَةُ اللَّهِ أَسَرَّهَا إِلَى جَبْرَئِيلَ ع- وَ أَسَرَّهَا جَبْرَئِيلُ إِلَى مُحَمَّدٍ ص- وَ أَسَرَّهَا مُحَمَّدٌ ص إِلَى عَلِيٍّ ع- وَ أَسَرَّهَا عَلِيٌّ ع إِلَى مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تُذِيعُونَ ذَلِكَ مَنِ الَّذِي أَمْسَكَ حَرْفاً سَمِعَهُ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع فِي حِكْمَةِ آلِ دَاوُدَ- يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ أَنْ يَكُونَ مَالِكاً لِنَفْسِهِ مُقْبِلًا عَلَى شَأْنِهِ عَارِفاً بِأَهْلِ زَمَانِهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ لَا تُذِيعُوا حَدِيثَنَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند سبحان امر ولایت [خلافت] را به عنوان رازی به جبرئیل سپرد و او به رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) و او به امیر المؤمنین (علیه السلام) و امیر المؤمنین (علیه السلام) نیز به هر که خدا خواست سپرد. سپس شما آن را فاش می سازید، کیست آن که سخنی را که شنیده نگه دارد؟ آن گاه امام باقر (علیه السلام) فرمود: در حکمت آل داود است

که: سزاوار است که مسلمان، مالك خود باشد و به کار خود رو آورد و مردم زمانش را بشناسد. از خدا پروا کنید و حدیث ما را فاش مسازید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۷۷ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۴۷۷- ۲- (۵) وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنِ اسْتَفْتَحَ نَهَارَهُ بِإِذَاعَةِ سِرِّنَا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیْهِ حَرَّ الْحَدِیدِ وَ ضِیقَ الْمَحَابِسِ.

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: هر که روز خود را با افشاء راز ما بگشاید، خداوند حرارت آهن و تنگنای زندانها را بر او مسلط گرداند.

ص: ۲۴۷

۱- تقدم فی الحدیث ۳ من الباب ۳۷ من أبواب الاحتضار، و فی الباب ۲۰، و فی الحدیثین ۵، ۶ من الباب ۲۱ من أبواب الدفن، و فی الحدیث ۶ من الباب ۴۸ من أبواب الذکر، و فی الحدیث ۲ من الباب ۸۱ من أبواب المزار.

۲- یأتی فی الحدیثین ۳، ۴ من الباب ۶۴ من أبواب أحکام الأولاد.

۳- الباب ۳۴ فیه ۲۲ حدیثا.

۴- الکافی ۲- ۲۲۴- ۱۰.

۵- الکافی ۲- ۳۷۲- ۱۲.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۷۸ - رقم الحدیث الباب: ۳]

٢١٤٧٨- ٣- (١) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص طُوبَى لِعَبْدٍ نُومَةٍ عَرَفَهُ اللَّهُ وَ لَمْ يَعْرِفْهُ النَّاسُ أُولَئِكَ مَصَابِيحُ الْهُدَى وَ يَنَابِيعُ الْعِلْمِ تَنْجَلِي عَنْهُمْ كُلُّ فِتْنَةٍ مُظْلِمَةٍ لَيْسُوا بِالْمَذَايِيعِ الْبُذُرِ (٢) وَ لَا بِالْجُفَاةِ الْمُرَاءِينَ.

ترجمه:

از ابی بصیر، گوید: شنیدم امام صادق (علیه السلام) می فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: خوشا بر بندهٔ گم نام، خدا او را شناسد و مردم او را نشناسد، آنانند چراغهای هدایت و سرچشمه های دانش، به واسطهٔ آنها هر فتنهٔ تیره و تاری بر طرف گردد، فاش کن و پرده بردار از اسرار نیستند و ناسپاس و ریاکار و خود نما نیستند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٧٩ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٤٧٩- ٤- (٣) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع وَ ذَكَرَ نَحْوَهُ وَ زَادَ وَ قَالَ قُولُوا الْخَيْرَ تُعْرَفُوا بِهِ وَ اعْمَلُوا بِالْخَيْرِ تَكُونُوا مِنْ أَهْلِهِ وَ لَا تَكُونُوا عُجُلًا مُرَاءِينَ مَذَايِيعَ فَإِنَّ خِيَارَكُمُ الَّذِينَ إِذَا نُظِرَ إِلَيْهِمْ ذُكِرَ اللَّهُ وَ شِرَارَكُمُ الْمَشَّاءُونَ بِالنَّمِيمَةِ الْمُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ الْمُبْتَغُونَ لِلْبُرَآءِ الْمَعَايِبَ.

ترجمه:

امیر المؤمنین (علیه السلام) فرمودند: سخن خیر گوئید تا بدان معروف شوید و کار خیر کنید تا اهل خیر شوید، عجول و فاش کننده راز نباشید، زیرا بهترین شما کسانی باشند که چون بآنها بنگرند بیاد خدا افتند و بدترین شما سخن چینانی باشند که میان دوستان جدائی افکنند و عیبجوی پاکدامنان باشند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٤٨٠ - رقم الحديث الباب: ٥]

۲۱۴۸۰- ۵- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَمَّنْ أَخْبَرَهُ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع كُفُّوا أَلْسِنَتَكُمْ وَ الْزَمُوا بُيُوتَكُمْ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: زبان خود را نگهدارید و خانه نشین باشید،

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۸۱ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۴۸۱- ٦- (٥) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: إِنْ كَانَ فِي يَدِكَ هَذِهِ شَيْءٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَعْلَمَ هَذِهِ فَافْعَلْ قَالَ وَ كَانَ عِنْدَهُ إِنْسَانٌ فَتَذَاكَرُوا الْإِذَاعَةَ فَقَالَ احْفَظْ لِسَانَكَ تَعِزَّ وَ لَا تُمَكِّنِ النَّاسَ مِنْ قِيَادِ رَقَبَتِكَ فَتَذِلَّ.

ترجمه:

حضرت ابو الحسن (علیه السلام) فرمود: اگر در این دستت چیزی باشد و بتوانی بآن دستت نفهمانی بکن راوی گوید: مردی نزد آن حضرت بود و از فاش ساختن راز سخن بمیان آمد، حضرت فرمود: زبانت را نگهدار تا عزیز شوی، و مردم را بافسار گردنت مسلط مساز که ذلیل گردی.

۱- الکافی ۲- ۲۲۵- ۱۱.

۲- البذر- جمع بذور، و هو الذی یذیع الأسرار. (الصحاح بذر- ۲- ۵۸۷).

۳- الکافی ۲- ۲۲۵- ۱۲.

٤- الکافی ۲- ۲۲۵- ۱۳.

۵- الکافی ۲- ۲۲۵- ۱٤.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۸۲ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱٤۸۲- ۷- (۱) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ عَيَّرَ قَوْماً بِالْإِذَاعَةِ فِی قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ (۲) فَإِيَّاكُمْ وَ الْإِذَاعَةَ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: راستی خدا عز و جل مردمی را به فاش كردن سرّ، ملامت كرده است و فرموده است (۸۳ سوره نساء): «و چون امری بر آنها گزارش شود از امنيّت و ناامنی آن را فاش كنند» مبادا شما رازی را فاش كنيد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۸۳ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱٤۸۳- ۸- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ يَقْتُلُونَ الْأَنْبِياءَ بِغَيْرِ حَقٍّ (٤) فَقَالَ أَمَا وَ اللَّهِ مَا قَتَلُوهُمْ بِأَسْيَافِهِمْ وَ لَكِنْ أَذَاعُوا عَلَيْهِمْ وَ أَفْشَوْا سِرَّهُمْ فَقُتِلُوا.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى (٥) وَ كَذَا الَّذِی قَبْلَهُ.

ترجمه:

ابو بصير گويد: حضرت صادق (عليه السلام) در (تفسير) گفتار خدای عز و جل: «و ميكشتند پيامبران را بناحق» (سورهٔ آل عمران آيهٔ ۱۱۲) فرمود: هر آينه بخدا سوگند كه آنها را با شمشيرهايشان نكشتند، ولی سر آنها فاش كردند و شهرت دادند پس كشته شدند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٤۸٤ - رقم الحديث الباب: ۹]

٢١٤٨٤- ٩- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ خَالِدِ بْنِ نَجِيحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ مِنْ أَمْرِنَا مَسْتُوراً مُقَنَّعاً بِالْمِيثَاقِ فَمَنْ هَتَكَ عَلَيْنَا أَذَلَّهُ اللَّهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: بر امر (ولایت) ما پیمان گرفته شده که در پرده و پشت نقاب باشد. پس هر کس به زیان ما پرده دری کند ، خداوند خوارش گرداند.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٨٥ - رقم الحدیث الباب: ١٠]

٢١٤٨٥- ١٠- (٧) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ غَزْوَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ عَنْ عِيسَى بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ نَفَسُ الْمَهْمُومِ لَنَا الْمُغْتَمِ

١- الکافی ٢- ٣٦٩- ١، و المحاسن ٢٥٦- ٢٩٣.

٢- النساء ٤- ٨٣.

٣- الکافی ٢- ٣٧١- ٧.

٤- آل عمران ٣- ١١٢.

٥- المحاسن ٢٥٦- ٢٩٠.

٦- الکافی ٢- ٢٢٦- ١٥.

٧- الکافی ٢- ٢٢٦- ١٦.

لِمَظْلِمَتِنَا تَسْبِيحٌ وَ هَمُّهُ لِأَمْرِنَا عِبَادَةٌ وَ كِتْمَانُهُ لِسِرِّنَا جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ اكْتُبْ هَذَا بِالذَّهَبِ فَمَا كَتَبْتُ شَيْئاً أَحْسَنَ مِنْهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) میفرمود: نفس کشیدن کسی که برای ما اندوهگین است و برای ستمی که بما شده غمگین است، تسبیح میباشد، و همت گماشتنش برای امر ما عبادتست و پنهان داشتن راز ما را جهاد در راه خداست، راوی گوید: محمد بن سعید بمن گفت: این روایت را با آب طلا بنویس که من چیزی بهتر از این ننوشته ام.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٨٦ - رقم الحدیث الباب: ١١]

٢١٤٨٦- ١١- (١) وَ عَنْهُ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ نَصْرِ بْنِ صَاعِدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مُذِيعُ السِّرِّ شَاكٌّ وَ قَائِلُهُ عِنْدَ غَيْرِ أَهْلِهِ كَافِرٌ وَ مَنْ تَمَسَّكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى فَهُوَ نَاجٍ قُلْتُ مَا هُوَ قَالَ التَّسْلِيمُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرمود: فاش کننده سرّ، شاك است و بی عقیده و آنکه آن را به نااهل گوید کافر است و هر که به رشته محکم (مذهب) بچسبد ناجی است.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٨٧ - رقم الحدیث الباب: ١٢]

٢١٤٨٧- ١٢- (٢) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ مُحَمَّدٍ الْخَزَّازِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَذَاعَ عَلَيْنَا حَدِيثَنَا فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ مَنْ جَحَدَنَا حَقَّنَا قَالَ وَ قَالَ لِلْمُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ- الْمُذِيعُ لِحَدِيثِنَا كَالْجَاحِدِ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که حدیث ما را بر ضرر ما فاش کند مانند کسی است که دانستن حق ما را انکار کند. و بمعلی بن خنیس فرمود: فاش کنندهٔ حدیث ما چون انکارکنندهٔ آن است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۸۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۳]

۲۱۴۸۸- ۱۳- (۳) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ یُونُسَ عَنِ ابْنِ مُسْکَانَ عَنِ ابْنِ أَبِی یَعْفُورٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ أَذَاعَ عَلَیْنَا حَدِیثَنَا سَلَبَهُ اللَّهُ الْإِیمَانَ.

ترجمه:

ابن ابی یعفور گوید: حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: هر که بر ضرر ما حدیث ما را فاش کند خداوند ایمان او را ببرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۸۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۴]

۲۱۴۸۹- ۱۴- (۴) (وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ یُونُسَ) (۵) عَنْ یُونُسَ بْنِ یَعْقُوبَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا قَتَلَنَا مَنْ أَذَاعَ حَدِیثَنَا قَتْلَ خَطَإٍ وَ لَکِنْ قَتَلَنَا قَتْلَ عَمْدٍ.

۱- الکافی ۲- ۳۷۱- ۱۰.

۲- الکافی ۲- ۳۷۰- ۲.

۳- الکافی ۲- ۳۷۰- ۳.

۴- الکافی ۲- ۳۷۰- ۴.

۵- لیس فی المصدر.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ یُونُسَ بْنِ یَعْقُوبَ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) : کسی که حدیث ما را فاش کند، ما را به خطا نکشته، بلکه عمدا کشته است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۹۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۱۴۹۰- ۱۵- (۲) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ یُونُسَ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع یَقُولُ یُحْشَرُ الْعَبْدُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ وَ مَا نَدَا دَماً (۳) فَیُدْفَعُ إِلَیْهِ شِبْهُ الْمِحْجَمَةِ أَوْ فَوْقَ ذَلِکَ فَیُقَالُ لَهُ هَذَا سَهْمُکَ مِنْ دَمِ فُلَانٍ فَیَقُولُ یَا رَبِّ إِنَّکَ تَعْلَمُ أَنَّکَ قَبَضْتَنِی وَ مَا سَفَکْتُ دَماً فَیَقُولُ بَلَی وَ لَکِنَّکَ سَمِعْتَ مِنْ فُلَانٍ رِوَایَةَ کَذَا وَ کَذَا فَرَوَیْتَهَا عَلَیْهِ فَنَقَلْتَ عَلَیْهِ حَتَّی صَارَتْ إِلَی فُلَانٍ الْجَبَّارِ فَقَتَلَهُ عَلَیْهَا وَ هَذَا سَهْمُکَ مِنْ دَمِهِ.

ترجمه:

محمد بن مسلم گوید: شنیدم حضرت باقر (علیه السلام) میفرمود: بندهٔ خدا روز قیامت محشور شود و (با اینکه در دنیا) دستش بخونی آلوده نشده (و خونی نریخته) باندازهٔ یك حجامت یا بیشتر خون باو بدهند و بگویند: این سهم تو است از خون فلان کس ؟ عرض میکند: پروردگارا تو خود میدانی که همانا جان مرا گرفتی (و در آن حال) من خون کسی را نریخته بودم (و هیچ خونی بگردنم نبود؟) خداوند فرماید: آری تو از فلانی روایتی چنین و چنان شنیدی و بضرر او بازگو کردی، پس زبان بزبان بفلان جبار (و ستمکار) رسید و بدان روایت او را کشت، و این بهره تو از خون اوست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۹۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۶]

۲۱٤۹۱- ۱٦- (٤) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ (٥) عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع وَ تَلَا هَذِهِ الآيَةَ ذلِکَ بِأَنَّهُمْ کانُوا يَکْفُرُونَ بِآياتِ اللَّهِ وَ يَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذلِکَ بِما عَصَوْا وَ کانُوا يَعْتَدُونَ (٦) قَالَ وَ اللَّهِ مَا قَتَلُوهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَ لَا ضَرَبُوهُمْ بِأَسْيَافِهِمْ وَ لَکِنَّهُمْ سَمِعُوا أَحَادِيثَهُمْ فَأَذَاعُوهَا فَأُخِذُوا عَلَيْهَا فَقُتِلُوا فَصَارَ قَتْلًا وَ اعْتِدَاءً وَ مَعْصِيَةً.

ترجمه:

اسحاق بن عمار گويد: حضرت صادق (عليه السلام) اين آيه را تلاوت فرمود:«اين بدان بود كه كفر ميورزيدند بآيات پروردگار و ميكشتند پيامبران را بناحق، اين بدان شد كه نافرمانى كردند و بودند تجاوزكنندگان»(سورۀ بقره آيه ٦١) و فرمود: بخدا سوگند آنان را بدستهاى خود نكشتند و بشمشيرهاى خود نزدند بلكه حديثهاى آنان را شنيدند پس آنها را فاش كردند، و آنان را بدان سبب گرفتند و كشته شدند پس هم كشتن شد و هم نافرمانى و هم تجاوز.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱٤۹۲ - رقم الحديث الباب: ۱۷]

۲۱٤۹۲- ۱۷- (۷) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُثْمَانَ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ

۱- المحاسن- ۲٥٦- ۲۹۲.

۲- الكافى ۲- ۳۷۰- ٥.

۳- ما ندا دما- أى لم يصب منه شيئا و لم ينله منه شى ء، كانه نالته نداوة الدم و بلله (النهاية ندا النهاية ٥- ۳۸).

٤- الكافى ۲- ۳۷۱- ٦، و المحاسن ۲٥٦- ۲۹۱.

٥- فی نسخة ابن سنان (هامش المخطوط)، و کذلک المصدر.

٦- البقرة ٢- ٦١.

٧- الکافی ٢- ٣٧١- ٩.

أَذَاعَ عَلَيْنَا شَيْئاً مِنْ أَمْرِنَا فَهُوَ كَمَنْ قَتَلَنَا عَمْداً وَ لَمْ يَقْتُلْنَا خَطَأً.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع (١)

وَ الَّذِي قَبْلَهُ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ (٢)

مِثْلَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که چیزی از کارهای ما را فاش کند او همانند کسی است که ما را به عمد کشته است و بخطا نکشته.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٩٣ - رقم الحدیث الباب: ١٨]

٢١٤٩٣- ١٨- (٣) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْكَابُلِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: الْمُذِيعُ لِمَا أَرَادَ اللَّهُ سَتْرَهُ مَارِقٌ مِنَ الدِّينِ.

ترجمه:

ابو خالد کابلی گوید: حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: و آن کس که فاش کند چیزی که خداوند خواسته است پنهان باشد، او از دین بیرون رفته است.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٩٤ - رقم الحدیث الباب: ١٩]

٢١٤٩٤- ١٩- (٤) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّيِّ وَ مُفَضَّلٍ وَ فُضَيْلٍ فِي حَدِيثٍ قَالُوا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَا تُذِيعُوا أَمْرَنَا وَ لَا تُحَدِّثُوا بِهِ إِلَّا أَهْلَهُ فَإِنَّ الْمُذِيعَ عَلَيْنَا أَمْرَنَا أَشَدُّ عَلَيْنَا مَئُونَةً مِنْ عَدُوِّنَا انْصَرِفُوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ وَ لَا تُذِيعُوا سِرَّنَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: درباره امر و راز ما جز با اهلش سخن مگوئید، چه اینکه هزینه آن از دشمنی با ما سنگین تر است. بروید خدا شما را رحمت کند، راز ما را فاش نکنید.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٩٥ - رقم الحدیث الباب: ٢٠]

٢١٤٩٥- ٢٠- (٥) وَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُثْمَانَ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: النَّاطِقُ عَلَيْنَا بِمَا نَكْرَهُ أَشَدُّ مَئُونَةً عَلَيْنَا مِنَ الْمُذِيعِ.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود آن کس که از طرف ما گویا باشد به آنچه انکارش می کنند، آسیبش از افشاء کننده احادیث ما نزد کسی که تحمل آن را ندارد سخت تر است. -

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٤٩٦ - رقم الحدیث الباب: ٢١]

٢١٤٩٦- ٢١- (٦) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا سُلَيْمَانُ إِنَّكُمْ عَلَى دَيْنٍ مَنْ كَتَمَهُ أَعَزَّهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَذَاعَهُ أَذَلَّهُ اللَّهُ.

ترجمه:

سلیمان بن خالد گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: ای سلیمان شما دینی دارید که هر که آن را (از مخالفین و دشمنان) بپوشد، خدا عزیزش کند، و هر که فاش سازد خدا ذلیلش نماید.

۱- المحاسن ۲۵٦- ۲۸۹.

۲- فی نسخة ابن سنان (هامش المخطوط) و کذلک المصدر.

۳- الکافی ۲- ۳۷۲- ۱۱.

٤- المحاسن ۲۵۵- ۲۸۷.

۵- المحاسن ۲۵٦- ۲۸۸.

٦- المحاسن ۲۵۷- ۲۹۵.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٤۹۷ - رقم الحدیث الباب: ۲۲]

۲۱٤۹۷- ۲۲- (۱) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ حُسَیْنِ بْنِ مُخْتَارٍ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ حَدِیثٍ فَقَالَ هَلْ کَتَمْتَ عَلَیَّ شَیْئاً قَطُّ فَبَقِیتُ أَتَذَکَّرُ فَلَمَّا رَأَی مَا بِی قَالَ أَمَّا مَا حَدَّثْتَ بِهِ أَصْحَابَکَ فَلَا بَأْسَ إِنَّمَا الْإِذَاعَةُ أَنْ تُحَدِّثَ بِهِ غَیْرَ أَصْحَابِکَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۲) وَ قَدْ رَوَی النُّعْمَانِیُّ فِی کِتَابِ الْغَیْبَةِ أَحَادِیثَ کَثِیرَةً فِی هَذَا الْمَعْنَی.

ترجمه:

ابوبصیر گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره نقل فراوان حدیث پرسیدم. فرمود: آیا هرگز چیزی از احادیث مرا کتمان کرده ای؟ من سعی کردم به یاد بیاورم و چون حضرت مرا به این حال دید، فرمود: آنچه را برای یاران خود گفته ای اشکالی ندارد. افشا کردن ، آن است که حدیث را برای غیر یارانت بگویی.

۳۵- بَابُ جَوَازِ إِقْرَارِ الْحُرِّ بِالرِّقِّیَّةِ مَعَ التَّقِیَّةِ وَ إِنْ کَانَ سَیِّداً

اشارة

(۳) ۳۵ بَابُ جَوَازِ إِقْرَارِ الْحُرِّ بِالرِّقِّيَّةِ مَعَ التَّقِيَّةِ وَ إِنْ كَانَ سَيِّداً

ترجمه:

باب جایز است شخص آزاد اقرار به بنده بودن کند با تقیه اگر چه مولا باشد

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۴۹۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۴۹۸- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع يَقُولُ إِنَّ يَزِيدَ بْنَ مُعَاوِيَةَ دَخَلَ الْمَدِينَةَ وَ هُوَ يُرِيدُ الْحَجَّ فَبَعَثَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَأَتَاهُ فَقَالَ لَهُ يَزِيدُ أَ تُقِرُّ لِي أَنَّكَ عَبْدٌ لِي إِنْ شِئْتُ بِعْتُكَ وَ إِنْ شِئْتُ اسْتَرْقَقْتُكَ إِلَى أَنْ قَالَ فَقَالَ لَهُ يَزِيدُ إِنْ لَمْ تُقِرَّ لِي وَ اللَّهِ قَتَلْتُكَ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ لَيْسَ قَتْلُكَ إِيَّايَ بِأَعْظَمَ مِنْ قَتْلِ الْحُسَيْنِ ع- قَالَ فَأَمَرَ بِهِ فَقُتِلَ ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع- فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَقَالِهِ لِلْقُرَشِيِّ فَقَالَ لَهُ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع- أَ رَأَيْتَ إِنْ لَمْ أُقِرَّ لَكَ أَ لَيْسَ تَقْتُلُنِي كَمَا قَتَلْتَ الرَّجُلَ

۱- المحاسن ۲۵۸- ۳۰۶.

۲- تقدم فی الحدیث ۱ من الباب ۷، و فی الأحادیث ۱، ۹، ۲۳ من الباب ۲٤، و فی الحدیث ۱۱ من الباب ۲۹، و فی الباب ۳۲، و فی الحدیث ۱ من الباب ۳۳ من هذه الأبواب، و فی الباب ٤۷، و فی الحدیث ۳ من الباب ۱٤۵ من أبواب أحکام العشرة، و فی الحدیث ۱٦ من الباب ۱ من أبواب المواقیت. و یأتی ما یدلّ علیه فی الحدیث ٤۱ من الباب ۸ من أبواب صفات القاضی.

۳- الباب ۳۵ فیه حدیث واحد.

٤- الکافی ۸- ۲۳٤- ۳۱۳ و علق المصنّف بقوله- (هذا فی الروضة) بخطه ره.

بِالْأَمْسِ فَقَالَ لَهُ يَزِيدُ بَلَى فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ- قَدْ أَقْرَرْتُ لَکَ بِمَا سَأَلْتَ أَنَا عَبْدٌ مُکْرَهٌ فَإِنْ شِئْتَ فَأَمْسِکْ وَ إِنْ شِئْتَ فَبِعْ فَقَالَ لَهُ يَزِيدُ أَوْلَى لَکَ حَقَنْتَ دَمَکَ وَ لَمْ يَنْقُصْکَ ذَلِکَ مِنْ شَرَفِکَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ عُمُوماً (۱).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) : یزید بن معاویه (لعنت الله علیه) به قصد حج وارد مدینه شد و در پی مردی از قریش فرستاد و او آمد. یزید (لعنت الله علیه) به او گفت: آیا اعتراف می کنی که تو بنده منی؛ اگر بخواهم می فروشمت و اگر بخواهم تو را به بردگی می گیرم؟ آن مرد گفت: به خدا سوگند ای یزید! تو در میان قریش از من نژاده تر و والا تبارتر نیستی و پدرت نیز، چه در زمان جاهلیت و چه در زمان اسلام، از پدر من برتر نبود. در دینداری نیز از من برتر و بهتر نیستی. پس چگونه به خواست تو گردن نهم؟ یزید گفت: به خدا سوگند اگر اعتراف نکنی تو را می کشم. مرد گفت: کشتن من بالاتر و مهم تر از کشتن حسین بن علی (علیه السلام) ، فرزند رسول خدا، نیست. یزید دستور داد او را کشتند. روز بعد از پی زین العابدین (علیه السلام) فرستاد و همان حرفی را که به مرد قریشی زده بود به او زد. امام فرمود: اگر به آنچه می خواهی اقرار نکنم مگر مرا نمی کشی، چنانچه دیروز آن مرد را کشتی؟ یزید گفت: چرا. علی بن الحسین علیهما السلام فرمود: من اقرار کردم به آنچه تو می خواهی. من بنده زورکی هستم، اگر مایلی نگه دار و گرنه بفروش. یزید لعنة الله علیه گفت: خوب انتخابی کردی و خون خود را حفظ نمودی. این اقرار تو را از مقامی که داری پایین نیاورد

۳۶- بَابُ وُجُوبِ کَفِّ اللِّسَانِ عَنِ الْمُخَالِفِينَ وَ عَنْ أَئِمَّتِهِمْ مَعَ التَّقِيَّةِ

اشارة

(۲) ۳۶ بَابُ وُجُوبِ کَفِّ اللِّسَانِ عَنِ الْمُخَالِفِينَ وَ عَنْ أَئِمَّتِهِمْ مَعَ التَّقِيَّةِ

ترجمه:

باب واجب بودن مهار زبان در برابر مخالفین و امامانشان با تقیه

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۴۹۹ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۴۹۹- ۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا أَیْسَرَ مَا رَضِیَ النَّاسُ بِهِ مِنْکُمْ کُفُّوا أَلْسِنَتَکُمْ عَنْهُمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: راحت ترین چیزی که مردم از شما می پذیرند، زبانتان را از آنها بازدارید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۰۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۵۰۰- ۲- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ أَبِی بَکْرٍ الْحَضْرَمِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ یَفْتَرِی عَلَی الرَّجُلِ مِنْ جَاهِلِیَّةِ الْعَرَبِ- قَالَ یُضْرَبُ حَدّاً قُلْتُ حَدّاً قَالَ نَعَمْ إِنَّ ذَلِکَ یَدْخُلُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ ص.

ترجمه:

ابو بکر حضر می گوید: از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم: مردی به دیگری ناسزا گفت و او را به نکاح زمان جاهلیّت که نکاحی باطل بوده نسبت داد حکمش چیست ؟ فرمود: حدّ باید دربارهٔ او اجرا شود، عرض کردم: حدّ می خورد؟ فرمود: آری این سخن طعن بر رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) نیز میباشد، و او را هم فرا می گیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۵۰۱- ۳- (۵) عَلِیُّ بْنُ إِبْرَاهِیمَ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سُئِلَ عَنْ قَوْلِ النَّبِیِّ ص- إِنَّ الشِّرْکَ أَخْفَی مِنْ دَبِیبِ النَّمْلِ عَلَی صَفَاةٍ سَوْدَاءَ فِی

۱- تقدم فی الباب ۲٤ من هذه الأبواب.

۲- الباب ۳٦ فیه ۳ أحادیث.

۳- الکافی ۸- ۳٤۱- ۵۳۷.

٤- علل الشرائع ۳۹۳- ٦، و أورده فی الحدیث ٤ من الباب ۷۳ من أبواب جهاد النفس، و أورد نحوه عن التهذیب فی الحدیث ۷ من الباب ۱۷ من أبواب حدّ القذف.

۵- تفسیر القمّیّ ۱- ۲۱۳.

لَیْلَةٍ ظَلْمَاءَ قَالَ کَانَ الْمُؤْمِنُونَ یَسُبُّونَ مَا یَعْبُدُ الْمُشْرِکُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ کَانَ الْمُشْرِکُونَ یَسُبُّونَ مَا یَعْبُدُ الْمُؤْمِنُونَ فَنَهَی اللَّهُ عَنْ سَبِّ آلِهَتِهِمْ لِکَیْ لَا یَسُبَّ الْکُفَّارُ إِلَهَ الْمُؤْمِنِینَ فَیَکُونَ الْمُؤْمِنُونَ قَدْ أَشْرَکُوا بِاللَّهِ مِنْ حَیْثُ لَا یَعْلَمُونَ فَقَالَ وَ لا تَسُبُّوا الَّذِینَ یَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَیَسُبُّوا اللَّهَ (۱).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی جِهَادِ النَّفْسِ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) درباره این فرموده پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) که همانا شرك نا محسوستر از راه رفتن مورچه در یك شب تاریك بر روی تخته سنگی سیاه است فرمود: مؤمنان، به معبودهای مشرکان ناسزا می گفتند و مشرکان نیز متقابلاً به معبود مسلمانان دشنام می دادند. از این رو ، برای آن که مشرکان به خدای مؤمنان ناسزا نگویند، خداوند ایشان را از ناسزا گفتن به معبودهای

مشرکان نهی فرمود. بنابراین ، مؤمنان ندانسته به خدا شرك آورده بودند. و کسانی را که جز خدا می خوانند{شان} دشنام ندهید، تا {مبادا} آنان نیز خداوند را دشنام دهند!

۳۷- بَابُ تَحْرِيمِ مُجَاوَرَةِ أَهْلِ الْمَعَاصِی وَ مُخَالَطَتِهِمْ اخْتِيَاراً وَ مَحَبَّةِ بَقَائِهِمْ

اشارة

(۳) ۳۷ بَابُ تَحْرِيمِ مُجَاوَرَةِ أَهْلِ الْمَعَاصِی وَ مُخَالَطَتِهِمْ اخْتِيَاراً وَ مَحَبَّةِ بَقَائِهِمْ

ترجمه:

باب نهی از همسایگی اهل گناه و اختلاط با آنان به اختیار و دوست داشتن بقای آنان

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۵۰۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۵۰۲- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جَنَاحٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ مُهَاجِرٍ الْأَسَدِيِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَرَّ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ع عَلَى قَرْيَةٍ قَدْ مَاتَ أَهْلُهَا وَ طَيْرُهَا وَ دَوَابُّهَا فَقَالَ أَمَا إِنَّهُمْ لَمْ يَمُوتُوا إِلَّا بِسَخْطَةٍ وَ لَوْ مَاتُوا مُتَفَرِّقِينَ لَتَدَافَنُوا فَقَالَ الْحَوَارِيُّونَ- يَا رُوحَ اللَّهِ وَ كَلِمَتَهُ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يُحْيِيَهُمْ لَنَا فَيُخْبِرُونَا مَا كَانَتْ أَعْمَالُهُمْ فَنَجْتَنِبَهَا قَالَ فَدَعَا عِيسَى فَنُودِیَ مِنَ الْجَوِّ أَنْ نَادِهِمْ فَقَامَ عِيسَى ع بِاللَّيْلِ عَلَى شَرَفٍ (٥) مِنَ الْأَرْضِ فَقَالَ يَا أَهْلَ الْقَرْيَةِ فَأَجَابَهُ مِنْهُمْ مُجِيبٌ لَبَّيْكَ فَقَالَ وَيْحَكُمْ مَا كَانَتْ أَعْمَالُكُمْ قَالَ عِبَادَةُ الطَّاغُوتِ وَ حُبُّ الدُّنْيَا مَعَ خَوْفٍ قَلِيلٍ وَ أَمَلٍ بَعِيدٍ وَ غَفْلَةٍ فِی لَهْوٍ وَ لَعِبٍ إِلَى أَنْ قَالَ كَيْفَ عِبَادَتُكُمْ لِلطَّاغُوتِ

۱- الأنعام ٦- ۱۰۸.

۲- تقدم فی الحدیث ۳ من الباب ۱۸ من أبواب جهاد النفس.

۳- الباب ۳۷ فیه ۷ أحادیث.

٤- الکافی ۲- ۳۱۸- ۱۱.

٥- الشرف- المکان العالی (الصحاح شرف- ٤- ۱۳۷۹).

قَالَ الطَّاعَةُ لِأَهْلِ الْمَعَاصِی قَالَ کَیْفَ کَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِکُمْ قَالَ بِتْنَا فِی عَافِیَةٍ وَ أَصْبَحْنَا فِی الْهَاوِیَةِ فَقَالَ وَ مَا الْهَاوِیَةُ قَالَ سِجِّینٌ قَالَ وَ مَا سِجِّینٌ قَالَ جِبَالٌ مِنْ جَمْرٍ تُوقَدُ عَلَیْنَا إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَةِ- إِلَی أَنْ قَالَ: قَالَ وَیْحَکَ کَیْفَ لَمْ یُکَلِّمْنِی غَیْرُکَ مِنْ بَیْنِهِمْ قَالَ یَا رُوحَ اللَّهِ إِنَّهُمْ مُلْجَمُونَ بِلُجُمٍ مِنْ نَارٍ بِأَیْدِی مَلَائِکَةٍ غِلَاظٍ شِدَادٍ وَ إِنِّی کُنْتُ فِیهِمْ وَ لَمْ أَکُنْ مِنْهُمْ فَلَمَّا نَزَلَ الْعَذَابُ عَمَّنِی مَعَهُمْ فَأَنَا مُعَلَّقٌ بِشَعْرَةٍ عَلَی شَفِیرِ جَهَنَّمَ- لَا أَدْرِی أُکَبْکَبُ فِیهَا أَمْ أَنْجُو مِنْهَا فَالْتَفَتَ عِیسَی ع إِلَی الْحَوَارِیِّینَ فَقَالَ یَا أَوْلِیَاءَ اللَّهِ أَکْلُ الْخُبْزِ الْیَابِسِ بِالْمِلْحِ الْجَرِیشِ وَ النَّوْمُ عَلَی الْمَزَابِلِ خَیْرٌ کَثِیرٌ مَعَ عَافِیَةِ الدُّنْیَا وَ الآخِرَةِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْعِلَلِ وَ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ وَ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ (۱) عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِیدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ (۲) عَنْ صَالِحِ بْنِ سَعِیدٍ عَنْ أَخِیهِ سَهْلٍ الْحُلْوَانِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع نَحْوَهُ (۳).

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: عیسی بن مریم بقریهٔ گذشت که اهل آن و پرنده ها و جاندارانش یك جا مرده بوند، فرمود: همه اینها بخشم و عذاب (خدا) هلاك شده اند، و اگر بمرگ خود بتدریج مرده بودند هر آینه یك دیگر را بخاك سپرده بودند، حواریون عرض کردند: یا روح الله از خدا بخواه اینان را برای ما زنده کند تا بما بگویند کردارشان چه بوده (که باین عذاب گرفتار شده اند) تا ما از آن دوری کنیم، عیسی (علیه السلام) از پروردگار خود خواست، پس از جانب فضا بدو ندا شد: که آنان را صدا بزن، پس عیسی (علیه السلام) شب هنگام بر تپهٔ از زمین برآمد، و فرمود: ای مردم این ده، یك تن از میان آنها پاسخ داد، بلی ای روح خدا و کلمه اش، فرمود: وای بر شما

کردار شما چه بود؟ در پاسخ عرض کردم: پرستش طاغوت، و دوستی دنیا بهمراه ترس اندك (از خدا) و آرزوی دور و دراز، و غفلت در سرگرمی و بازی، عیسی (علیه السلام) فرمود: دوستی شما بدنیا چگونه بود؟ عرض کرد: مانند دوستی کودك بمادرش، هر گاه بما رو می آورد شاد و خرسند میشدیم، و چون از ما رو می گرداند گریان و غمناك میشدیم فرمود: پرستش شما از طاغوت چگونه بود؟ عرض کرد، گنهکاران را فرمانبری داشتیم، فرمود: سر انجام کار شما بکجا کشید؟ عرض کرد: شبی را بخوشی بسر بردیم و بامدادان در هاویه افتادیم، فرمود هاویه چیست ؟ عرض کرد: سجین است، فرمود: سجین چیست ؟ عرض کرد: کوههائی از آتش گداخته است که تا در روز قیامت بر ما فروزان است، فرمود: پس چه گفتید و بشما چه گفتند:؟ عرض کرد: گفتیم ما را بدنیا برگردانید تا در آن زهد ورزیم، بما گفته شد: دروغ میگوئید، فرمود: وای بر تو چه شد که جز تو دیگری از این جماعت با من سخن نگفت ؟ عرض کرد: یا روح الله همهٔ آنها بدهنه و لگام آتشین مهار شده اند، و بدست فرشتگان سخت و تند گرفتارند، و من در میان آنها بسر میبردم ولی از آنها نبودم، تا آن هنگام که عذاب خدا آمد مرا هم با ایشان در برگرفت، پس من بتار موئی بر لبهٔ دوزخ آویزانم و نمیدانم که آیا در آن برو در افتم و یا از آن رهائی یابم، پس عیسی (علیه السلام) بسوی حواریین رو کرده فرمود: ای دوستان خدا خوردن نانی خشك با نمکی زبر و خوابیدن بر مزبله ها خیر بسیاریست در صورتی که دنیا و آخرت در عافیت باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۰۳ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۵۰۳- ۲- (٤) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ (عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ أَبِي سَلَمَةَ) (٥) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ غَزْوَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ ع إِنَّ لِي جَارَيْنِ أَحَدُهُمَا نَاصِبٌ وَ الآخَرُ زَيْدِيٌّ- وَ لَا بُدَّ مِنْ مُعَاشَرَتِهِمَا فَمَنْ أُعَاشِرُ فَقَالَ

١- لم يرد فى المعانى.

٢- فى المصادر الثلاثة محمّد بن عمرو.

٣- علل الشرائع ٤٦٦- ٢١، و عقاب الأعمال ٣٠٣- ١، و معانى الأخبار ٣٤١- ١.

٤- الكافى ٨- ٢٣٥- ٣١٤.

٥- فى المصدر محمّد بن سالم بن أبى سلمة، و علق المصنّف عليه بقوله (هذا فى الروضة) بخطه ره.

هُمَا سِيَّانِ مَنْ كَذَّبَ بِآيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ- فَقَدْ نَبَذَ الْإِسْلَامَ وَرَاءَ ظَهْرِهِ وَ هُوَ الْمُكَذِّبُ بِجَمِيعِ الْقُرْآنِ وَ الْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ ثُمَّ قَالَ إِنَّ هَذَا نَصَبَ لَكَ وَ هَذَا الزَّيْدِيُّ نَصَبَ لَنَا.

ترجمه:

عبد الله بن مغيره باز گفت كه من بابى الحسن (عليه السلام) گفتم راستى من دو همسايه دارم يكى ناصبى است (دشمن اهل بيت) و ديگرى زيدى و ناچارم كه با آنها معاشرت كنم با كدام معاشرت كنم ؟ در پاسخ فرمود: آن هر دو برابرند هر كه بيك آيهٔ از كتاب خدا تكذيب كند محققا اسلام را پشت سر خود انداخته و او قرآن را دروغ دانسته و همه پيغمبران را و رسولان را گويد: سپس فرمود راستى اين يكى دشمن تو است و اين زيدى دشمن ماها است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٠٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٥٠٤- ٣- (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا بَلَغَ بِهِ سَعْدَ بْنَ طَرِيفٍ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ عَنِ الْحَارِثِ الْأَعْوَرِ قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ لِلْحَسَنِ ابْنِهِ ع فِي مَسَائِلِهِ الَّتِي سَأَلَهُ عَنْهَا يَا بُنَيَّ مَا السَّفَهُ قَالَ اتِّبَاعُ الدُّنَاةِ وَ مُصَاحَبَةُ الْغُوَاةِ.

ترجمه:

حارث اعور گفت: علی (علیه السلام) در جواب سؤال پسرش حسن (علیه السلام) که از او پرسید: سفاهت چیست؟ فرمود: پیروی از افراد پست، و مصاحبت با گمراهان.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۰۵ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۵۰۵- ٤- (۲) وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِکِ بْنِ عَطِیَّةَ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ الْبَاقِرِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ یَقُولُ أَمَا إِنَّهُ لَیْسَ مِنْ سَنَةٍ أَقَلَّ مَطَراً مِنْ سَنَةٍ وَ لَکِنَّ اللَّهَ یَضَعُهُ حَیْثُ یَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ إِذَا عَمِلَ قَوْمٌ بِالْمَعَاصِی صَرَفَ عَنْهُمْ مَا کَانَ قَدَّرَ لَهُمْ مِنَ الْمَطَرِ فِی تِلْکَ السَّنَةِ إِلَی غَیْرِهِمْ وَ إِلَی الْفَیَافِی وَ الْبِحَارِ وَ الْجِبَالِ وَ إِنَّ اللَّهَ لَیُعَذِّبُ الْجُعَلَ فِی جُحْرِهَا بِحَبْسِ الْمَطَرِ عَنِ الْأَرْضِ الَّتِی هِیَ بِمَحَلَّتِهَا لِخَطَایَا مَنْ بِحَضْرَتِهَا وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهَا السَّبِیلَ إِلَی مَسْلَکٍ سِوَی مَحَلَّةِ أَهْلِ الْمَعَاصِی قَالَ ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع فَاعْتَبِرُوا یَا أُولِی الْأَبْصَارِ الْحَدِیثَ.

وَ رَوَاهُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۳)

۱- معانی الأخبار ۲٤۷- ۱.

۲- أمالی الصدوق ۲۵۳- ۲، و أورد ذیله فی الحدیث ۲ من الباب ٤۱ من هذه الأبواب.

۳- عقاب الأعمال ۳۰۰- ۱.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی (۱)

وَ رَوَاهُ الْکُلَیْنِیُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

ابو حمزه گوید: شنیدم امام باقر (علیه السلام) فرمود: هیچ سالی کم باران تر از سال دیگر نیست، ولی خدا باران را بجائی که خواهد میفرستد، چون مردمی مرتکب گناهان شوند، خدای عز و جل بارانی را که در آن سال برای آنها مقدر فرموده، از آنها بگرداند و بسوی بیابانها و دریاها و کوهها فرستد و همانا خدا جعل را در سوراخش عذاب کند، بوسیله نگهداشتن باران از زمینی که جعل در آنست. برای گناهان مردمی که در آنجا باشند، در صورتی که خدا برای جعل راهی در غیر محله گنهکاران قرار داده است سپس امام (علیه السلام) فرمود: ای صاحبان بینش عبرت گیرید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۰۶ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۵۰۶- ۵- (۳) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِیِّ عَنْ فُضَیْلِ بْنِ عِیَاضٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قُلْتُ لَهُ مَنِ الْوَرِعُ مِنَ النَّاسِ قَالَ الَّذِی یَتَوَرَّعُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ وَ یَجْتَنِبُ هَؤُلَاءِ فَإِذَا لَمْ یَتَّقِ الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِی الْحَرَامِ وَ هُوَ لَا یَعْرِفُهُ وَ إِذَا رَأَی الْمُنْکَرَ وَ لَمْ یُنْکِرْهُ وَ هُوَ یَقْوَی عَلَیْهِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ یُعْصَی اللَّهُ وَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ یُعْصَی اللَّهُ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ بِالْعَدَاوَةِ وَ مَنْ أَحَبَّ بَقَاءَ الظَّالِمِینَ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ یُعْصَی اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی حَمِدَ نَفْسَهُ عَلَی إِهْلَاکِ الظَّالِمِینَ فَقَالَ فَقُطِعَ دابِرُ الْقَوْمِ الَّذِینَ ظَلَمُوا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ (٤).

وَ رَوَاهُ عَلِیُّ بْنُ إِبْرَاهِیمَ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ أَبِیهِ (٥) عَنِ الْمِنْقَرِیِّ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

فضیل بن عیاض گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: انسان با ورع کیست ؟ فرمود: آن کس که از محرّمات الهی دوری گزیند، و از شبهات و آمیزش با مخالفان ما اجتناب ورزد. و هر گاه کسی از امور مشتبه پرهیز نکند نادانسته و ناخودآگاه گرفتار حرام گردد، و چون کار زشتی را ببیند در حالی که توانائی جلوگیری از آن را داشته باشد، اقدام نکند، به این معنی است که مایل است از

خداوند نافرمانی شود، و کسی که دوست دارد فرمان خدا برده نشود آشکارا به دشمنی خدا برخاسته، و شخصی که پایدار ماندن ستمکاران را دوست داشته باشد، قطعا می خواهد معصیت خدا رایج باشد، و خداوند تبارك و تعالی بر هلاك نمودن ستم پیشگان خود را ستوده، و فرمود: پس بریده شد دنبالهٔ آن گروه که ستم کردند «بر خود»، و شکر و سپاس، مخصوص خداوند، پروردگار جهانیان است در هلاك نمودن ظالمان

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۰۷ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۵۰۷- ٦- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِیِّ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَیْمَانَ الْمِنْقَرِیِّ عَنْ فُضَیْلِ بْنِ عِیَاضٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ أَشْیَاءَ مِنَ الْمَکَاسِبِ فَنَهَانِی عَنْهَا وَ قَالَ یَا فُضَیْلُ- وَ اللَّهِ لَضَرَرُ هَؤُلَاءِ عَلَی هَذِهِ الْأُمَّةِ

ص: ۲۵۸

۱- المحاسن ۱۱٦- ۱۲۲.

۲- الکافی ۲- ۲۷۲- ۱۵.

۳- معانی الأخبار ۲۵۲- ۱، و أورد صدره فی الحدیث ۲۵ من الباب ۱۲ من أبواب صفات القاضی.

٤- الأنعام ٦- ٤٥.

۵- فی تفسیر القمّیّ زیادة- عن القاسم بن محمّد.

٦- تفسیر القمّیّ ۱- ۲۰۰.

۷- الکافی ۵- ۱۰۸- ۱۱، و أورد قطعة منه فی الحدیث ۵ من الباب ٤٤ من أبواب ما یکتسب به.

أَشَدُّ مِنْ ضَرَرِ التُّرْکِ وَ الدَّیْلَمِ- قَالَ وَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْوَرِعِ مِنَ النَّاسِ وَ ذَکَرَ مِثْلَهُ.

ترجمه:

فضیل بن عیاض گوید: از امام صادق (علیه السلام) در مورد برخی از راه های کاسبی پرسیدم. آن حضرت مرا از آن ها بازداشت و فرمود: ای فضیل! به خدا سوگند! ضرر این ها بر امّت، سخت تر از ضرر ترکان و دیلمان است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۰۸ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۵۰۸- ۷- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِیزِ الْکَشِّیُّ فِی کِتَابِ الرِّجَالِ عَنْ حَمْدَوَیْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ الرَّازِیِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ صَفْوَانَ الْجَمَّالِ أَنَّ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَی ع قَالَ لَهُ کُلُّ شَیْ ءٍ مِنْکَ حَسَنٌ جَمِیلٌ مَا خَلَا شَیْئاً وَاحِداً قُلْتُ أَیُّ شَیْ ءٍ قَالَ إِکْرَاؤُکَ جِمَالَکَ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ یَعْنِی هَارُونَ- إِلَی أَنْ قَالَ یَا صَفْوَانُ أَ یَقَعُ کِرَاؤُکَ عَلَیْهِمْ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ أَ تُحِبُّ بَقَاءَهُمْ حَتَّی یَخْرُجَ کِرَاؤُکَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَمَنْ أَحَبَّ بَقَاءَهُمْ فَهُوَ مِنْهُمْ وَ مَنْ کَانَ مِنْهُمْ کَانَ وَرَدَ النَّارَ قَالَ صَفْوَانُ فَذَهَبْتُ فَبِعْتُ جِمَالِی عَنْ آخِرِهَا الْحَدِیثَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی أَحَادِیثِ الْعِشْرَةِ (۲) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۳).

ترجمه:

صَفْوان بن مِهران جَمّال گوید: نزد امام موسی کاظم (علیه السلام) رفتم. ایشان به من فرمود: «ای صفوان! همه رفتارت خوب است ، جز یك چیز». گفتم : فدایت شوم ! چه چیز؟ فرمود: «کرایه دادن شترهایت به این مرد ، یعنی هارون». گفتم : به خدا سوگند، شترهایم را برای سرمستی و بدمستی یا شکار و لهو ، به او کرایه نمی دهم؛ بلکه آنها را برای پیمودن این راه (راه مکّه) کرایه می دهم و خودم نیز همراه او نمی روم و غلامانم را برای این کار، راهی می کنم. حضرت به من فرمود : «ای صفوان! آیا کرایه تو را باید بپردازند؟». گفتم : فدایت شوم ، آری! فرمود : «آیا دوست داری تا زمانی که کرایه ات را دریافت می کنی ، زنده بمانند؟» . گفتم : آری . فرمود : «هرکس خواستار بقای آنان باشد، از آنان است و هرکس از آنان باشد، به دوزخ می رود» . [صفوان می گوید:] من نیز رفتم و همه شترهایم را فروختم. ...

۳۸- بَابُ تَحْرِيمِ الْمُجَالَسَةِ لِأَهْلِ الْمَعَاصِی وَ أَهْلِ الْبِدَعِ

اشارة

(٤) ۳۸ بَابُ تَحْرِيمِ الْمُجَالَسَةِ لِأَهْلِ الْمَعَاصِی وَ أَهْلِ الْبِدَعِ

ترجمه:

باب نهی از هم نشینی با اهل گناه و اهل بدعت

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۰۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۵۰۹- ۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی نَجْرَانَ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِی

ص: ۲۵۹

۱- رجال الكشّیّ ۲- ۷٤۰- ۸۲۸، و أورده بتمامه فی الحديث ۱۷ من الباب ٤۲ من أبواب ما يكتسب به.

۲- تقدم فی الأبواب ۱۱، ۱۵، ۱۷ من أبواب أحكام العشرة. و تقدم فی البابين ۱۵، ۱۸ من هذه الأبواب، و فی الحديث ۲۷ من الباب ٤ من أبواب جهاد النفس.

۳- يأتی فی الباب ۳۸ من هذه الأبواب، و فی الباب ٤٤ من أبواب ما يكتسب به.

٤- الباب ۳۸ فيه ۲۲ حديثا.

٥- الكافی ۲- ۳۷٥- ۳ و الكافی ۲- ٦٤۲- ۱۰، و أورده فی الحديث ۱ من الباب ۲۷ من أبواب أحكام العشرة.

عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: لَا تَصْحَبُوا أَهْلَ الْبِدَعِ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ فَتَصِيرُوا عِنْدَ النَّاسِ كَوَاحِدٍ مِنْهُمْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ وَ قَرِينِهِ.

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: با بدعت گذاران هم صحبت نشوید و هم نشین نگردید که در نظر مردم چون یکی از آنها شوید، رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: انسان هم کیش دوست و رفیق خویش است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۱۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۵۱۰- ۲- (۱) وَ عَنْهُ عَنِ ابْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ قَعَدَ عِنْدَ سَبَّابٍ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که نزد دشنام گوئی به اولیاء خدا نشیند، خدای تعالی را نافرمانی کرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۱۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۵۱۱- ۳- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع فِی حَدِيثٍ طَوِيلٍ قَالَ: إِيَّاكُمْ وَ صُحْبَةَ الْعَاصِينَ وَ مَعُونَةَ الظَّالِمِينَ وَ مُجَاوَرَةَ الْفَاسِقِينَ احْذَرُوا فِتْنَتَهُمْ وَ تَبَاعَدُوا مِنْ سَاحَتِهِمْ.

ترجمه:

امام سجاد (علیه السلام) فرمود: از مصاحبت با معصیتکاران، یاری ستمگران و همنشینی فاسقان، بپرهیزید. از فتنه شان برحذر باشید و از عرصه شان دوری کنید .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۱۲ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۵۱۲- ٤- (۳) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ أَبِی زِیَادٍ النَّهْدِیِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا یَنْبَغِی لِلْمُؤْمِنِ أَنْ یَجْلِسَ مَجْلِساً یُعْصَی اللَّهُ فِیهِ وَ لَا یَقْدِرُ عَلَی تَغْیِیرِهِ.

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: برای مؤمن سزاوار نیست که در مجلسی بنشیند که خداوند در آن مجلسی نافرمانی شود و آن مؤمن قدرت بر بهم زدن آن مجلس نداشته باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۱۳ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۵۱۳- ۵- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَکْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْجَعْفَرِیِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع یَقُولُ مَا لِی رَأَیْتُکَ عِنْدَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ یَعْقُوبَ- فَقُلْتُ إِنَّهُ خَالِی فَقَالَ إِنَّهُ یَقُولُ فِی اللَّهِ قَوْلًا عَظِیماً یَصِفُ اللَّهَ وَ لَا یُوصَفُ فَإِمَّا جَلَسْتَ مَعَهُ وَ تَرَکْتَنَا وَ إِمَّا

۱- الکافی ۲- ۳۷۹- ١٤.

۲- الکافی ۸- ١٦- ۲، و أورد صدره فی الحدیث ۲ من الباب ٦۲ من أبواب جهاد النفس، و قطعة منه فی الحدیث ۱ من الباب ٤۲ من أبواب ما یکتسب به.

۳- الکافی ۲- ۳۷٤- ۱.

٤- الكافی ٢- ٣٧٤- ٢.

جَلَسْتَ مَعَنَا وَ تَرَكْتَهُ فَقُلْتُ هُوَ يَقُولُ مَا شَاءَ أَيُّ شَيْ ءٍ عَلَيَّ مِنْهُ إِذَا لَمْ أَقُلْ مَا يَقُولُ فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ ع- أَ مَا تَخَافُ أَنْ تَنْزِلَ بِهِ نَقِمَةٌ فَتُصِيبَكُمْ جَمِيعاً أَ مَا عَلِمْتَ بِالَّذِي كَانَ مِنْ أَصْحَابِ مُوسَى ع- وَ كَانَ أَبُوهُ مِنْ أَصْحَابِ فِرْعَوْنَ- فَلَمَّا لَحِقَتْ خَيْلُ فِرْعَوْنَ بِمُوسَى تَخَلَّفَ عَنْهُ لِيَعِظَ أَبَاهُ فَيُلْحِقَهُ بِمُوسَى- فَمَضَى أَبُوهُ وَ هُوَ يُرَاغِمُهُ حَتَّى بَلَغَا طَرَفاً مِنَ الْبَحْرِ فَغَرِقَا جَمِيعاً فَأَتَى مُوسَى الْخَبَرُ فَقَالَ هُوَ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ وَ لَكِنَّ النَّقِمَةَ إِذَا نَزَلَتْ لَمْ يَكُنْ لَهَا عَمَّنْ قَارَبَ الْمُذْنِبَ دِفَاعٌ.

ترجمه:

جعفری گوید: شنیدم حضرت ابو الحسن (علیه السلام) بمن فرمود: چرا من مینگرم که تو نزد عبد الرحمن بن یعقوب هستی، (جعفری) عرض کرد: او دائی من است ؟ حضرت فرمود: او دربارهٔ خدا سخن ناهمواری گوید؟ خدا را (بصورت اجسام و اوصاف آن) وصف کند؟ پس یا با او همنشین شو و ما را واگذارد یا با ما بنشین و او را ترك کن عرض کردم: او هر چه میخواهد بگوید بمن چه زیانی دارد وقتی که من نگویم آنچه را که او گوید؟ ابو الحسن (علیه السلام) فرمود: آیا نمی ترسی از اینکه باو عذابی نازل گردد و هر دوی شما را فرا گیرد؟ آیا ندانی (داستان) آن کس را که خود از یاران موسی (علیه السلام) بود و پدرش از یاران فرعون، پس هنگامی که لشکر فرعون (در کنار دریا) بموسی (و یارانش) رسید، (آن پسر) از موسی جدا شد که پدرش را پند دهد و بموسی (و یارانش) ملحق سازد، و پدرش براه خود (در لشکر فرعون) میرفت و این جوان با او (دربارهٔ مذهبش) ستیزه میکرد، تا اینکه هر دو بکناری از دریا رسیدند و (همین که لشکر فرعون غرق شدند) آن دو نیز با هم غرق شدند، خبر بموسی (علیه السلام) رسید، فرمود: او در رحمت خدا است ولی چون عذاب نازل گردد از آنکه نزدیك گنه کار است دفاعی نشود.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥١٤ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٥١٤- ٦- (١) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ شُعَيْبٍ الْعَقَرْقُوفِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتابِ- أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آياتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِها وَ يُسْتَهْزَأُ بِها (٢) إِلَى آخَرِ الآيَةِ فَقَالَ إِنَّمَا عَنَى بِهَذَا الرَّجُلَ يَجْحَدُ الْحَقَّ وَ يُكَذِّبُ بِهِ وَ يَقَعُ فِي الْأَئِمَّةِ- فَقُمْ مِنْ عِنْدِهِ وَ لَا تُقَاعِدْهُ كَائِناً مَنْ كَانَ.

ترجمه:

شعیب عقرقوفی گوید: پرسیدم از حضرت صادق (علیه السلام) از گفتار خدای عز و جل (که فرماید): «و بتحقیق فرو آورده است بر شما در کتاب که اگر شنیدید بآیات خدا کفرورزی می شود یا استهزاء می شود بدانها...» تا آخر آیه (که فرماید: با ایشان ننشینید، سورهٔ نساء آیه ١٤٠). حضرت فرمود: مقصود از این گفتار این است که هر گاه شنیدید که مردی حق را انکار میکند و دروغ می پندارد، و دربارهٔ امامان علیهم السلام بد می گوید از نزد او برخیز و همنشین با او مشو، هر که خواهد باشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥١٥ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٥١٥- ٧- (٣) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى بْنِ أَعْيَنَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الآخِرِ فَلَا يَجْلِسْ مَجْلِساً يُنْتَقَصُ فِيهِ إِمَامٌ أَوْ يُعَابُ فِيهِ مُؤْمِنٌ.

ترجمه:

عبد الاعلی گوید: شنیدم از حضرت صادق (علیه السلام) که میفرمود: هر کس بخدا و روز جزا ایمان دارد نباید در مجلسی بنشیند که امامی را در آن عیب کنند یا مؤمنی را مذمت نمایند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥١٦ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢١٥١٦- ٨- (٤) وَ رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ أَوْ يُغْتَابُ فِيهِ مُؤْمِنٌ إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ فِي كِتَابِهِ وَ إِذا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آياتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا

ص: ٢٦١

١- الكافى ٢- ٣٧٧- ٨.

٢- النساء ٤- ١٤٠.

٣- الكافى ٢- ٣٧٧- ٩.

٤- تفسير القمّىّ ١- ٢٠٤.

فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ (١).

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ جَعَلَ يُعَابُ مَكَانَ يُنْتَقَصُ وَ بِالْعَكْسِ (٢)

ترجمه:

رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) مى فرمايد: هر كس به خدا و روز جزا ايمان دارد، در مجلسى نمى نشيند ک از مسلمانى غيبت و بدگويى مى شود؛ زيرا خداى تعالى در قرآنش مى فرمايد: و چون گروهى را ديدى كه براى خرده گيرى و طعن زدن در آيات ما گفتگو مى كنند از آنان دورى گزين تا در سخنى ديگر وارد شوند

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥١٧ - رقم الحديث الباب: ٩]

۲۱۵۱۷- ۹- (۳) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الآخِرِ فَلَا يَقُومُ مَكَانَ رِيبَةٍ.

ترجمه:

کسی که به خدا و روز جزا ایمان دارد، در مکانی که «ریبه» است توقف نکند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۱۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۵۱۸- ۱۰- (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ زُرَارَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَنْ قَعَدَ فِی مَجْلِسٍ يُسَبُّ فِيهِ إِمَامٌ مِنَ الْأَئِمَّةِ- يَقْدِرُ عَلَى الِانْتِصَافِ فَلَمْ يَفْعَلْ أَلْبَسَهُ اللَّهُ الذُّلَّ فِی الدُّنْيَا وَ عَذَّبَهُ فِی الآخِرَةِ وَ سَلَبَهُ صَالِحَ مَا مَنَّ بِهِ عَلَيْهِ مِنْ مَعْرِفَتِنَا.

ترجمه:

عبید بن زراره از پدرش و او از امام باقر (علیه السلام) روایت کرده که فرموده است: هر کس در مجلسی بنشیند که در آن به امامی از امامان دشنام داده شود و این شخص بتواند به دفاع برخیزد و چنین نکند، خداوند عزّ و جلّ در دنیا جامهٔ خواری بر پیکرش کشد و در آخرت به کیفر گرفتارش کند و نیکوئیهای معرفت ما را که به او داده، از او بستاند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۱۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۵۱۹- ۱۱- (٥) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ مُوسَى عَنْ أَخِيهِ وَ عَمِّهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: ثَلَاثَةُ مَجَالِسَ يَمْقُتُهَا اللَّهُ وَ يُرْسِلُ نَقِمَتَهُ عَلَى أَهْلِهَا فَلَا تُقَاعِدُوهُمْ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ مَجْلِساً فِيهِ مَنْ يَصِفُ لِسَانُهُ كَذِباً فِی فُتْيَاهُ وَ مَجْلِساً ذِكْرُ

أَعْدَائِنَا فِيهِ جَدِيدٌ وَ ذِكْرُنَا فِيهِ رَثٌّ وَ مَجْلِساً فِيهِ مَنْ يَصُدُّ عَنَّا وَ أَنْتَ تَعْلَمُ ثُمَّ تَلَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع ثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ- كَأَنَّمَا كُنَّ فِي فِيهِ أَوْ قَالَ فِي كَفِّهِ وَ لا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا

١- الأنعام ٦- ٦٨.

٢- الكافی ٢- ٣٧٨- ١١.

٣- الكافی ٢- ٣٧٧- ١٠.

٤- الكافی ٢- ٣٧٩- ١٥.

٥- الكافی ٢- ٣٧٨- ١٢.

اللَّهَ عَدْواً بِغَيْرِ عِلْمٍ (١) وَ إِذا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آياتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ (٢) وَ لا تَقُولُوا لِما تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هذا حَلالٌ وَ هذا حَرامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ (٣).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: سه مجلس است كه خداوند آنها را دشمن دارد، و عذاب خـود را بر اهل آن بفرستد، پس با آنان ننشينيد و مجالست نكنيد، يكى آن مجلسى كه در آن كسى باشد كه در فتواى خود دروغ گويد، و ديگر مجلسى كه ذكر دشمنان ما در آن تازه و نـو، ولى ذكـر مـا در آن كـهـنـه بـاشد، و ديگر مجلسى كه در آن كسى است كه از پيروى مـا (مـردم را) باز مي دارد و تو ميدانى (كه او چنين كسى است ، عبدالاعلى گويد): سپس حضرت صـادق (عليه السلام) سه آيه از كتاب خدا خوان كه گويا در دهانش بود يا گفت: گويا در كف دستش بود_ (اول اين آيه بود سوره انعام آيه ١٠٨) [دشنام ندهيد آنان را كه جز خدا ميخوانند تا (آنها نيز) دشنام دهند خدا را ستمگرانه بنادانى] (دوم آيه ٨٦ از همان سوره) [و هـرگـاه بينى آنـان را كه فرو روند در آيتهاى ما پس رو گردان از ايشان تا فرو رونـد در داسـتـانـى دي‌گـر] (سـوم آيـه ١١٦

از س_وره ن_ح_ل) [و ن_گ_وئي_د ب_دان_چ_ه م_ي_س_ت_اي_د زب_ان_ه_اى ش_م_ا ب_دروغ اي_ن حلال است و اين حرام است تا بدروغ بر خدا افتراء بنديد

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۲۰ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۱۵۲۰- ۱۲- (٤) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدِ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: مَا اجْتَمَعَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْجَاحِدِينَ إِلَّا حَضَرَهُمْ عَشَرَةُ أَضْعَافِهِمْ مِنَ الشَّيَاطِينِ فَإِنْ تَكَلَّمُوا تَكَلَّمَ الشَّيَاطِينُ بِنَحْوِ كَلَامِهِمْ وَ إِذَا ضَحِكُوا ضَحِكُوا مَعَهُمْ وَ إِذَا نَالُوا مِنْ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ نَالُوا مَعَهُمْ فَمَنِ ابْتُلِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بِهِمْ فَإِذَا خَاضُوا فِي ذَلِكَ فَلْيَقُمْ وَ لَا يَكُنْ شِرْكَ شَيْطَانٍ وَ لَا جَلِيسَهُ فَإِنَّ غَضَبَ اللَّهِ لَا يَقُومُ لَهُ شَيْ ءٌ وَ لَعْنَتَهُ لَا يَرُدُّهَا شَيْ ءٌ ثُمَّ قَالَ ع فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَلْيُنْكِرْ بِقَلْبِهِ وَ لْيَقُمْ وَ لَوْ حَلْبَ شَاةٍ أَوْ فُوَاقَ نَاقَةٍ.

ترجمه:

.... و هر گاه سه تن از منكرين (ولايت آل محمد (صلى الله عليه وآله و سلم)) يا بيشتر انجمن كنند ده برابر آنها از شياطين حاضر شوند تا اگر سخنى گويند شياطين هم مانند سخن آنها گويند و چون بخندند، شياطين هم بخندند، و هر گاه از اولياء خدا بدگوئى كنند، شياطين هم بدگوئى كنند. پس هر كس از مؤمنين كه گرفتار آنها شود، چون در اين مطالب وارد شدند بايد برخيزد و شريك و همنشين شيطان نشود، زيرا در برابر غضب خداى عز و جل چيزى يارا‌ى مقاومت ندارد و لعنت خدا را چيزى باز نگرداند، سپس آن حضرت صلوات الله عليه فرمود: و اگر نتواند بايد بدل انكار كند و برخيزد هر چند بقدر دوشيدن گوسفند و يا شترى باشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۲۱ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۱۵۲۱- ۱۳- (٥) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا ابْتُلِيتَ بِأَهْلِ النَّصْبِ وَ مُجَالَسَتِهِمْ فَكُنْ كَأَنَّكَ عَلَى الرَّضْفِ (٦)

حَتَّى تَقُومَ فَإِنَّ اللَّهَ يَمْقُتُهُمْ وَ يَلْعَنُهُمْ فَإِذَا رَأَيْتَهُمْ يَخُوضُونَ فِي ذِكْرِ إِمَامٍ مِنَ الْأَئِمَّةِ فَقُمْ فَإِنَّ سَخَطَ اللَّهِ يَنْزِلُ هُنَاكَ عَلَيْهِمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر گاه گرفتار شدی به ناصبی ها و همنشینی آنها چون کسی باش که روی سنگ سرخ شده در آتش باشد تا برخیزی، زیرا خدا آنها را دشمن دارد و لعنت می کند و چون دیدی دربارهٔ یکی از امامان بد گویند، بی درنگ برخیز که خشم خدا در این جا بر آنها فرود آید.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٢٢ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٥٢٢- ١٤- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ إِلَى وَصِيَّةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

ص: ٢٦٣

١- الأنعام ٦- ١٠٨.

٢- الأنعام ٦- ٦٨.

٣- النحل ١٦- ١١٦.

٤- الكافى ٢- ١٨٧- ٦، و أورد صدره فى الحديث ٧ من الباب ٢٣ من أبواب فعل المعروف.

٥- الكافى ٢- ٣٧٩- ١٣.

٦- الرضف- الحجارة المحماة (الصحاح رضف- ٤- ١٣٦٥).

٧- الفقيه ٤- ٣٨٥- ٥٨٣٤.

ع لِابْنِهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ: وَ مِنْ خَيْرِ حَظِّ الْمَرْءِ قَرِينٌ صَالِحٌ جَالِسْ أَهْلَ الْخَيْرِ تَكُنْ مِنْهُمْ بَايِنْ أَهْلَ الشَّرِّ وَ مَنْ يَصُدُّكَ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَ ذِكْرِ الْمَوْتِ بِالْأَبَاطِيلِ الْمُزَخْرَفَةِ وَ الْأَرَاجِيفِ الْمُلَفَّقَةِ تَبِنْ مِنْهُمْ.

ترجمه:

أمير المؤمنين (عليه السلام) در وصيّت بپسرش محمّد بن حنفيّه - رضى الله عنه - فرمود: از بهترين بهره هاى مرد، مصاحبى صالح است، با اهل خير همنشين شو تا از جمع ايشان باشى، و از اهل شرّ و كسى كه تو را با سخنان باطل آرايش يافته، و از اخبار دروغ و زشت خود ساختهٔ بهم بافته از ياد خداوند عزّ و جلّ و تذكّر مرگ باز دارد، دورى گزين، تا از جمع ايشان جدا باشى،

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٢٣ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١٥٢٣- ١٥- (١) وَ فِى الْمَجَالِسِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَقِيلٍ (٢) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِى عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: مَنْ جَالَسَ لَنَا عَائِباً أَوْ مَدَحَ لَنَا قَالِياً أَوْ وَصَلَ لَنَا قَاطِعاً أَوْ قَطَعَ لَنَا وَاصِلًا أَوْ وَالَى لَنَا عَدُوّاً أَوْ عَادَى لَنَا وَلِيّاً فَقَدْ كَفَرَ بِالَّذِى أَنْزَلَ السَّبْعَ الْمَثَانِيَ وَ الْقُرْآنَ الْعَظِيمَ.

ترجمه:

هشام بن سالم از حضرت صادق (عليه السلام) نقل كرد كه فرمود هر كس با عيبجوى ما بنشيند يا تعريف كند از دشمن و كينه توز ما و همبستگى داشته باشد با كسى كه از ما قطع نموده يا قطع نمايد از كسى كه با ما پيوسته است يا دشمن ما را دوست بدارد و يا دوست ما را دشمن بدارد كافر شده است بخدائى كه سبع مثانى و قرآن كريم را نازل نموده

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٢٤ - رقم الحديث الباب: ١٦]

٢١٥٢٤- ١٦- (٣) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَى (٤) عَنْ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْحَسَنِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِى حَدِيثٍ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع مُجَالَسَةُ الْأَشْرَارِ تُوجِبُ سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْيَارِ.

ترجمه:

امیر مؤمنان (علیه السلام) فرمود: همنشینی با بدان مایه بدبینی به خوبانست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۲۵ - رقم الحدیث الباب: ۱۷]

۲۱۵۲۵- ۱۷- (۵) وَ فِی الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ السَّعْدَآبَادِیِّ (٦) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیِّ عَنْ عَبْدِ الْعَظِیمِ الْحَسَنِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِیهِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ

۱- أمالی الصدوق ۵۵- ۷.

۲- فی المصدر سلیمان بن مقبل المدینی ...

۳- أمالی الصدوق ۳٦۲- ۹، و أورد قطعة منه فی الحدیث ۲ من الباب ۲۲، و أخری فی الحدیث ۸ من الباب ۱۰۷ من أبواب العشرة، و أخری فی الحدیث ۱۱ من الباب ۱ من أبواب فعل المعروف.

٤- فی المصدر أبو تراب عبید اللّه بن الرویانی.

۵- علل الشرائع- ٦۰۵- ۸۰، و أورد ذیله فی الحدیث ۸ من الباب ۲ من أبواب جهاد النفس.

٦- فی المصدر علی بن الحسن السعدآبادی.

أَبِیهِ ع قَالَ: قَالَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ ع لَیْسَ لَکَ أَنْ تَقْعُدَ مَعَ مَنْ شِئْتَ لِأَنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی یَقُولُ وَ إِذا رَأَیْتَ الَّذِینَ یَخُوضُونَ فِی آیاتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّی یَخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیْرِهِ وَ إِمَّا یُنْسِیَنَّکَ الشَّیْطانُ فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکْری مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِینَ (۱) الْحَدِیثَ.

ترجمه:

امام زین العابدین (علیه السلام) فرمود :جایز نیست با هر کس رفت و آمد کنی ؛ زیرا خداوند تبارك و تعالی فرموده است: هر گاه دیدی کسانی [به قصد تخطئه] در آیات ما غور می کنند، از ایشان روی برتاب، تا در سخنی غیر از آن درآیند و اگر شیطان این مطلب را از یاد تو برد، پس از تذکّر ، با قوم ستمکار منشین

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۲۶ - رقم الحدیث الباب: ۱۸]

۲۱۵۲۶- ۱۸- (۲) وَ فِی کِتَابِ صِفَاتِ الشِّیعَةِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ سَعْدٍ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنِ ابْنِ أَبِی نَجْرَانَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَیْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَیْسٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِیٍّ ع قَالَ: مُجَالَسَةُ الْأَشْرَارِ تُورِثُ سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْیَارِ وَ مُجَالَسَةُ الْأَخْیَارِ تُلْحِقُ الْأَشْرَارَ بِالْأَخْیَارِ وَ مُجَالَسَةُ الْفُجَّارِ لِلْأَبْرَارِ تُلْحِقُ الْفُجَّارَ بِالْأَبْرَارِ فَمَنِ اشْتَبَهَ عَلَیْکُمْ أَمْرُهُ وَ لَمْ تَعْرِفُوا دِینَهُ فَانْظُرُوا إِلَی خُلَطَائِهِ فَإِنْ کَانُوا أَهْلَ دِینِ اللَّهِ فَهُوَ عَلَی دِینِ اللَّهِ وَ إِنْ لَمْ یَکُونُوا عَلَی دِینِ اللَّهِ فَلَا حَظَّ لَهُ فِی دِینِ اللَّهِ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص- کَانَ یَقُولُ مَنْ کَانَ یُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْیَوْمِ الآخِرِ فَلَا یُؤَاخِیَنَّ کَافِراً وَ لَا یُخَالِطَنَّ فَاجِراً وَ مَنْ آخَی کَافِراً أَوْ خَالَطَ فَاجِراً کَانَ فَاجِراً کَافِراً.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) : همنشینی با بدکاران، بدبینی به نیکان را پدید می آورد و همنشینی با نیکان، بدکاران را به نیکان می پیوندد . لذا هرگاه موقعیّت کسی بر شما مبهم گشت و دین او را نشناختید، به معاشرانش بنگرید. اگر اهل دین خدا بودند، او نیز پیرو دین خداست و اگر پیرو دین خدا نبودند، او را نیز از دین خدا بهره ای نیست . پیامبر خدا صلي الله علیه و آله فرمود: آن که به خداوند و روز قیامتْ ایمان دارد، نباید با کافری برادری کند و با فاجری آمد و شد نماید. هرکس با کافری برادری کند یا با فاجری همنشینی نماید، کافر و فاجر خواهد بود .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۲۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۹]

۲۱۵۲۷- ۱۹- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ قَالَ سَمِعْتُ الرِّضَا ع يَقُولُ مَنْ وَاصَلَ لَنَا قَاطِعاً أَوْ قَطَعَ لَنَا وَاصِلًا أَوْ مَدَحَ لَنَا عَائِباً أَوْ أَكْرَمَ لَنَا مُخَالِفاً فَلَيْسَ مِنَّا وَ لَسْنَا مِنْهُ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام): هرکس با کسی که از ما بریده است پیوند برقرار کند، یا از کسی که با ما پیوند و رابطه دارد، ببرد، یا نکوهش گر ما را ستایش کند، یا مخالف ما را گرامی دارد، از ما نیست و ما از او نیستیم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۲۸ - رقم الحدیث الباب: ۲۰]

۲۱۵۲۸- ۲۰- (٤) وَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْرُورٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: مَنْ جَالَسَ أَهْلَ الرَّيْبِ فَهُوَ مُرِيبٌ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر کس با شکّاکان مجالست نماید، خود او نیز اهل شكّ است.

ص: ۲٦٥

۱- الأنعام ٦- ٦٨.

۲- صفات الشيعة ٦- ٩.

۳- صفات الشيعة ٧- ١٠.

٤- صفات الشيعة ٩- ١٦.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۲۹ - رقم الحدیث الباب: ۲۱]

۲۱۵۲۹- ۲۱- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِی آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ کِتَابِ رِوَایَةِ أَبِی الْقَاسِمِ بْنِ قُولَوَیْهِ عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ کَانَ یُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْیَوْمِ الآخِرِ فَلَا یَجْلِسْ فِی مَجْلِسٍ یُسَبُّ فِیهِ إِمَامٌ أَوْ یُعَابُ (۲) فِیهِ مُسْلِمٌ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی یَقُولُ وَ إِذا رَأَیْتَ الَّذِینَ یَخُوضُونَ فِی آیاتِنا (۳) الآیَةَ.

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هر که به خدا و روز واپسین ایمان دارد، نباید در مجلسی که در آن از امامی بدگویی یا از مسلمانی غیبت می شود، بنشیند. خداوند در کتاب خود می فرماید: «چون بینی که در آیات ما از روی عناد گفتگو می کنند از آنها روي گردان شو تا به سخنی جز آن بپردازند. و اگر شیطان تو را به فراموشی افکند ، چون به یادت آمد، با آن مردم ستمکاره منشین».

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۳۰ - رقم الحدیث الباب: ۲۲]

۲۱۵۳۰- ۲۲- (٤) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْمُفِیدِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ خَالِدٍ الْمَرَاغِیِّ (٥) عَنْ ثَوَابَةَ بْنِ یَزِیدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ سَیَابَةَ بْنِ سَوَّارٍ (٦) عَنِ الْمُبَارَکِ بْنِ سَعِیدٍ عَنْ خَلِیدٍ الْفَرَّاءِ عَنْ أَبِی الْخَیْرِ (۷) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَرْبَعَةٌ مَفْسَدَةٌ لِلْقُلُوبِ الْخَلْوَةُ بِالنِّسَاءِ وَ الِاسْتِمْتَاعُ مِنْهُنَّ وَ الْأَخْذُ بِرَأْیِهِنَّ وَ مُجَالَسَةُ الْمَوْتَی فَقِیلَ یَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا مُجَالَسَةُ الْمَوْتَی قَالَ (۸) کُلُّ ضَالٍّ عَنِ الْإِیمَانِ وَ جَائِرٍ عَنِ الْأَحْکَامِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ هُنَا (۹) وَ فِی الْعِشْرَةِ (۱۰).

۱- مستطرفات السرائر ۱۲۷- ۲۲.

٢- فی المصدر- و یغتاب.

٣- الأنعام ٦- ٦٨.

٤- أمالی الطوسیّ ١- ٨١.

٥- فی المصدر أبو علی الحسن بن خالد المراغی.

٦- فی المصدر شبابة بن سوار.

٧- فی المصدر أبی المحبر.

٨- فی المصدر زیادة مجالسة.

٩- تقدم فی الباب ٧، و فی الباب ٣٧ من هذه الأبواب.

١٠- تقدم فی الأبواب ١١ و ١٧ و ٢٧ من أبواب أحکام العشرة. و یأتی ما یدلّ علیه فی البابین ٣٩ و ٤٠ من هذه الأبواب.

ترجمه:

یامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: چهار چیز، مایه تباهی دلهاست: خلوت کردن با زنان، گوش کردن به حرفهای آنان، عمل کردن به رأی و نظر آنان و همنشینی با مردگان. عرض شد: ای رسول خدا! همنشینی با مردگان چیست؟ فرمود: همنشینی با هر شخص گمراه از ایمان و منحرف از احکام [الهیو

٣٩- بَابُ وُجُوبِ الْبَرَاءَةِ مِنْ أَهْلِ الْبِدَعِ وَ سَبِّهِمْ وَ تَحْذِيرِ النَّاسِ مِنْهُمْ وَ تَرْكِ تَعْظِيمِهِمْ مَعَ عَدَمِ الْخَوْفِ

اشارة

(١) ٣٩ بَابُ وُجُوبِ الْبَرَاءَةِ مِنْ أَهْلِ الْبِدَعِ وَ سَبِّهِمْ وَ تَحْذِيرِ النَّاسِ مِنْهُمْ وَ تَرْكِ تَعْظِيمِهِمْ مَعَ عَدَمِ الْخَوْفِ

ترجمه:

باب واجب بودن انکار از اهل بدعت، اهانت و هشدار مردم از آنها و ترک بزرگداشت آنها بدون وجود ترس

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۳۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۵۳۱- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ (۳) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ سِرْحَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا رَأَيْتُمْ أَهْلَ الرَّيْبِ وَ الْبِدَعِ مِنْ بَعْدِی فَأَظْهِرُوا الْبَرَاءَةَ مِنْهُمْ وَ أَكْثِرُوا مِنْ سَبِّهِمْ وَ الْقَوْلِ فِيهِمْ وَ الْوَقِيعَةِ وَ بَاهِتُوهُمْ كَيْلَا يَطْمَعُوا فِی الْفَسَادِ فِی الْإِسْلَامِ- وَ يَحْذَرَهُمُ النَّاسُ وَ لَا يَتَعَلَّمُونَ مِنْ بِدَعِهِمْ يَكْتُبِ اللَّهُ لَكُمْ بِذَلِكَ الْحَسَنَاتِ وَ يَرْفَعْ لَكُمْ بِهِ الدَّرَجَاتِ فِی الآخِرَةِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: هر گاه پس از من اهل ریب و بدعت را دیدید بیزاری خود را از آنها آشکار کنید، و بسیار بآنها دشنام دهید، و دربارهٔ آنها بد گوئید، و آنها را با برهان و دلیل خفه کنید که (نتوانند در دل مردم القاء شبهه کنند و) نتوانند بفساد در اسلام طمع کنند، و در نتیجه مردم از آنها دوری کنند و بدعتهای آنها را یاد نگیرند، و خداوند در برابر این کار برای شما حسنات بنویسد و درجات شما را در آخرت بالا برد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۳۲ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۵۳۲- ۲- (٤) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ الْعَمِّیِّ رَفَعَهُ قَالَ: مَنْ أَتَى ذَا بِدْعَةٍ فَعَظَّمَهُ فَإِنَّمَا سَعَى فِی هَدْمِ الْإِسْلَامِ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِیُّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

محمد بن جمهور العمي رفعه :کسی که نزد بدعتگزاری آید و تعظیمش کند در خرابی اسلام کوشیده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۳۳ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۵۳۳- ۳- (٦) عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَمْرٍو

ص: ٢٦٧

١- الباب ٣٩ فيه ٧ أحاديث.

٢- الكافى ٢- ٣٧٥- ٤.

٣- فى المصدر محمّد بن يحيى، عن محمّد بن الحسين.

٤- المحاسن ٢٠٨- ٧٢.

٥- الكافى ١- ٥٤- ٣.

٦- المحاسن ٢٠٨- ٧٣، و أورده عن الفقيه و عقاب الأعمال فى الحديث ٧ من الباب ٤٠ من هذه الأبواب.

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ ع قَالَ: مَنْ مَشَى إِلَى صَاحِبِ بِدْعَةٍ فَوَقَّرَهُ فَقَدْ مَشَى فِى هَدْمِ الْإِسْلَامِ.

ترجمه:

امير المومنين (عليه السلام) فرمود: هر كس به ديدار بدعت گزارى برود و احترامش گزارد، در راه نابودى اسلام كوشيده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۳٤ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٥٣٤- ٤- (١) الْعَيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَاشِمٍ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ قُلْ قَدْ جاءَكُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّناتِ وَ بِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صادِقِينَ (٢) وَ قَدْ عَلِمَ أَنَّهُمْ قَالُوا وَ اللَّهِ مَا قَتَلْنَا وَ لَا شَهِدْنَا قَالَ وَ إِنَّمَا قِيلَ لَهُمُ ابْرَءُوا مِنْ قَتَلَتِهِمْ فَأَبَوْا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در تفسیر آیه {همانان که گفتند: «خدا با ما پیمان بسته که به هیچ پیامبری ایمان نیاوریم تا برای ما قربانی ای بیاورد که آتش [آسمانی] آن را [به نشانه قبول] بسوزاند.» بگو: «قطعاً پیش از من، پیامبرانی بودند که دلایل آشکار را با آنچه گفتید، برای شما آوردند. اگر راست می گویید، پس چرا آنان را کشتید؟»} فرمود: وقتی این آیه نازل شد گفتند: خدا می داند ما آنها را نکشته ایم و آن وقت حضور نداشتیم. به آنها گفتند: پس از قاتلین آنها بیزار شوید، اما آنان امتناع کردند.

[رقم الحديث الكلي: ٢١٥٣٥ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٥٣٥- ٥- (٣) وَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ فِي قَوْلِ اللَّهِ قَدْ جاءَكُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّناتِ وَ بِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صادِقِينَ (٤) وَ قَدْ عَلِمَ أَنَّ هَؤُلَاءِ لَمْ يَقْتُلُوا وَ لَكِنْ كَانَ هَوَاهُمْ مَعَ الَّذِينَ قَتَلُوا فَسَمَّاهُمُ اللَّهُ قَاتِلِينَ لِمُتَابَعَةِ هَوَاهُمْ وَ رِضَاهُمْ بِذَلِكَ الْفِعْلِ.

ترجمه:

سماعه گوید، از حضرت صادق (علیه السلام) شنیدم در تفسیر آیه {همانان که گفتند: «خدا با ما پیمان بسته که به هیچ پیامبری ایمان نیاوریم تا برای ما قربانیی بیاورد که آتش [آسمانی] آن را [به نشانه قبول] بسوزاند.» بگو: «قطعاً پیش از من، پیامبرانی بودند که دلایل آشکار را با آنچه گفتید، برای شما آوردند. اگر راست می گویید، پس چرا آنان را کشتید؟»} فرمود: با اینکه خداوند می

دانست، کسانی را که به آنها خطاب می کند آن پیامبران را نکشته اند، ولی هوادار همان پیامبر کشان بودند، بنابراین خداوند آنها را قاتل نامیده چون طرفدار آنها بودند و کار آنها را می پسندیدند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۳۶ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۵۳٦- ٦- (٥) وَ عَنْ مَعْمَرِ بْنِ عُمَرَ (٦) قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَعَنَ اللَّهُ الْقَدَرِيَّةَ لَعَنَ اللَّهُ الْحَرُورِيَّةَ- لَعَنَ اللَّهُ الْمُرْجِئَةَ- لَعَنَ اللَّهُ الْمُرْجِئَةَ- قُلْتُ كَيْفَ لَعَنْتَ هَؤُلَاءِ مَرَّةً وَ لَعَنْتَ هَؤُلَاءِ مَرَّتَيْنِ فَقَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ زَعَمُوا أَنَّ الَّذِينَ قَتَلُونَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ فَثِيَابُهُمْ مُلَطَّخَةٌ بِدِمَائِنَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ- أَ مَا تَسْمَعُ لِقَوْلِ اللَّهِ الَّذِينَ قالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنا- إِلَى قَوْلِهِ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صادِقِينَ (٧) قَالَ وَ كَانَ بَيْنَ الَّذِينَ خُوطِبُوا بِهَذَا الْقَوْلِ

ص: ٢٦٨

١- تفسير العيّاشيّ ١- ٢٠٩- ١٦٤، و أورده فی الحديث ١٣ من الباب ٥ من هذه الأبواب.

٢- آل عمران ٣- ١٨٣.

٣- تفسير العيّاشيّ ١- ٢٠٨- ١٦٢.

٤- آل عمران ٣- ١٨٣.

٥- تفسير العيّاشيّ ١- ٢٠٨- ١٦٣.

٦- فی المصدر عمر بن معمر.

٧- آل عمران ٣- ١٨٣.

وَ بَيْنَ الْقَاتِلِينَ خَمْسُمِائَةِ عَامٍ فَسَمَّاهُمُ اللَّهُ قَاتِلِينَ بِرِضَاهُمْ بِمَا صَنَعَ أُولَئِكَ.

ترجمه:

عمر بن معمر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند قدریه را لعنت کند. خداوند خوارج را لعنت کند. خداوند مرجئه را لعنت کند. خداوند مرجئه را لعنت کند. عمر گوید: عرض کردم: فدایت گردم، چطور دو گروه اول را یک بار لعنت کردی اما گروه سوم را دو بار؟ فرمود: اینان گمان بردند که کسانی که ما را کشتند مؤمن بودند، پس جامه هایشان تا روز قیامت به خون های ما آلوده است، آیا نمی شنوی خداوند چه فرموده: {همانان که گفتند: «خدا با ما پیمان بسته که به هیچ پیامبری ایمان نیاوریم تا برای ما قربانیی بیاورد که آتش [آسمانی] آن را [به نشانه قبول] بسوزاند.» بگو: «قطعاً پیش از من، پیامبرانی بودند که دلایل آشکار برای شما آوردند.... اگر راست می گویید.} سپس فرمود: بین مخاطبان این سخن و قاتلین پانصد سال فاصله بود، ولی خداوند به سبب خوشنودی آنها به کردار قاتلین، آنان را نیز قاتلین نامید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۳۷ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۵۳۷- ۷- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْهَیْثَمِ التَّمِیمِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی قَوْلِهِ تَعَالَی کانُوا لا یَتَناهَوْنَ عَنْ مُنکَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ ما کانُوا یَفْعَلُونَ (۲) قَالَ أَمَا إِنَّهُمْ لَمْ یَکُونُوا یَدْخُلُونَ مَدَاخِلَهُمْ وَ لَا یَجْلِسُونَ مَجَالِسَهُمْ وَ لَکِنْ کَانُوا إِذَا لَقُوهُمْ ضَحِکُوا فِی وُجُوهِهِمْ وَ أَنِسُوا بِهِمْ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۳) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) درباره آیه «و از کار زشتی که آن را مرتکب می شدند یکدیگر را باز نمی داشتند...» فرمود: آنها اعمال گنهکاران را انجام نمی دادند و در مجالس و محافل آنها نمی نشستند، اما وقتی با آنها روبه رو می شدند به صورتشان می خندیدند و با ایشان گرم می گرفتند.

٤٠- بَابُ وُجُوبِ إِظْهَارِ الْعِلْمِ عِنْدَ ظُهُورِ الْبِدَعِ وَ تَحْرِیمِ کَتْمِهِ إِلَّا لِتَقِیَّةٍ وَ خَوْفٍ وَ تَحْرِیمِ الِابْتِدَاعِ

اشارة

(٥) ٤٠ بَابُ وُجُوبِ إِظْهَارِ الْعِلْمِ عِنْدَ ظُهُورِ الْبِدَعِ وَ تَحْرِيمِ كَتْمِهِ إِلَّا لِتَقِيَّةٍ وَ خَوْفٍ وَ تَحْرِيمِ الِابْتِدَاعِ

ترجمه:

باب واجب بودن آشكار كردن علم در هنگام ظهور بدعت و نهى از كتمان آن جز براى خوف و تقيه و نهى از وجود اوردن چيز جديد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٣٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٥٣٨- ١- (٦) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ الْعَمِّيِّ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدَعُ فِي أُمَّتِي فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ مِثْلَهُ (٧).

ترجمه:

از سيد مرسلين صلّى الله عليه و آله و سلّم روايت شده كه چون بدعت در امت من پديدار شود بايد عالم علم خود را پديدار كند و گر نه بر او باد لعنت خدا

١- تفسير العيّاشىّ ١- ٣٣٥- ١٦١.

٢- المائدة ٥- ٧٩.

٣- تقدم فى الحديث ٣٩ من الباب ١ من أبواب مقدّمة العبادات، و فى الأبواب ٧ و ١١ و ١٥ و ٣٧ و ٣٨ من هذه الأبواب.

٤- يأتى ما يدلّ عليه بعمومه فى الباب الآتى من هذه الأبواب.

٥- الباب ٤٠ فيه ١١ حديثا.

٦- المحاسن ٢٣١- ١٧٦.

٧- الكافى ١- ٥٤- ٢.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٣٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٥٣٩- ٢- (١) عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ ع إِنَّ الْعَالِمَ الْكَاتِمَ عِلْمَهُ يُبْعَثُ أَنْتَنَ أَهْلِ الْقِيَامَةِ رِيحاً تَلْعَنُهُ كُلُّ دَابَّةٍ مِنْ (٢) دَوَابِّ الْأَرْضِ الصِّغَارِ.

ترجمه:

امام على (عليه السلام): عالمى كه علم خود را مخفى نگه دارد، در روز قيامت با گندترين بو برانگيخته شود و [در دنيا] همه جنبندگان، حتى جنبندگان ريز روى زمين، او را لعن و نفرين كنند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٤٠ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٥٤٠- ٣- (٣) وَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ (٤) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ فَيَكْتُبُ اللَّهُ بِهَا إِيمَاناً فِي قَلْبِ آخَرَ فَيَغْفِرُ اللَّهُ لَهُمَا جَمِيعاً.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) :شخصى سخنى بر لب جارى مى كند و خداوند به يُمن آن، ايمان را در قلب شخصى ديگر ثبت مى كند و در پى آن، هر دو را با هم مى بخشد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٤١ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٥٤١- ٤- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ ع مَا أَدْنَى النَّصْبِ- قَالَ أَنْ يَبْتَدِعَ الرَّجُلُ رَأْياً (٦) فَيُحِبَّ عَلَيْهِ وَ يُبْغِضَ عَلَيْهِ.

ترجمه:

ابو حمزه گوید: بامام باقر (علیه السلام) عرض کردم: «کمترین دشمنی با اولیاء خدا چیست ؟ فرمود: آنکه شخص مطلبی را بر آنان (اولیاء حقّ) ببندد و روی آن ایستادگی کرده دوستی و دشمنی کند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٤٢ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٥٤٢- ٥- (٧) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: أَدْنَى الشِّرْكِ أَنْ يَبْتَدِعَ الرَّجُلُ رَأْياً فَيُحِبَّ عَلَيْهِ وَ يُبْغِضَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: نزدیک به شرک این است که کسی نظر تازه ای عرضه کند و روی نظر خود دوست و دشمن بسازد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٤٣ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٥٤٣- ٦- (٨) قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كُلُّ ضَلَالَةٍ سَبِيلُهَا إِلَى النَّارِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هر بدعتی گمراهی است و هر گمراهی راهش به آتش جهنم است

۱- المحاسن ۲۳۱- ۱۷۷.

۲- فی المصدر- حتّی.

۳- المحاسن ۲۳۱- ۱۷۸.

٤- فی المصدر زیادة- عن أبی بکر الحضرمی ...

٥- الفقیه ۳- ٥۷۲- ٤۹٥٦، و عقاب الأعمال ۳۰۷- ٤.

٦- فی العقاب شیئا (هامش المخطوط) و کذلک الفقیه.

۷- الفقیه ۳- ٥۷۲- ٤۹٥٥، و عقاب الأعمال- ۳۰۷- ۳، و أورد مثله عن تفسیر العیّاشیّ فی الحدیث ٤٦ من الباب ٦ من أبواب صفات القاضی.

۸- الفقیه ۳- ٥۷۲- ٤۹٥٤.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٥٤٤ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱٥٤٤- ۷- (۱) قَالَ وَ قَالَ عَلِیٌّ ع مَنْ مَشَی إِلَی صَاحِبِ بِدْعَةٍ فَوَقَّرَهُ فَقَدْ سَعَی فِی هَدْمِ الْإِسْلَامِ.

وَ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنِ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ وَ ذَکَرَ الَّذِی قَبْلَهُ.

ترجمه:

امام علی فرمودند: هر کس به دیدار بدعت گزاری برود و احترامش گزارد، در راه نابودی اسلام کوشیده است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٥٤٥ - رقم الحدیث الباب: ۸]

٢١٥٤٥- ٨- (٣) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حَرِيزٍ رَفَعَهُ قَالَ: كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كُلُّ ضَلَالَةٍ سَبِيلُهَا إِلَى النَّارِ.

ترجمه:

حریز رفعه گوید: هر بدعتی گمراهی است و هر گمراهی راهش به آتش جهنم است

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٤٦ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢١٥٤٦- ٩- (٤) وَ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ (٥) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى (عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ) (٦) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْفَضْلِ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فِي حَدِيثٍ قَالَ رُوِّينَا عَنِ الصَّادِقِينَ ع أَنَّهُمْ قَالُوا إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدَعُ فَعَلَى الْعَالِمِ أَنْ يُظْهِرَ عِلْمَهُ فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ سُلِبَ نُورَ الْإِيمَانِ.

ترجمه:

یونس بن عبد الرحمن گوید: از امام باقر (علیه السلام) و امام صادق (علیه السلام) برای ما روایت شده است که فرموده اند: هنگامی که بدعت ها (امور غیر دینی را داخل دین کردن) آشکار شود، بر دانشمند است که دانشش را آشکار سازد که اگر نکند، نور ایمان از او گرفته می شود

١- الفقيه ٣- ٥٧٢- ٤٩٥٧، و أورده عن المحاسن فى الحديث ٣ من الباب ٣٩ من هذه الأبواب.

٢- عقاب الأعمال ٣٠٧- ٦.

٣- عقاب الأعمال ٣٠٧- ٢.

٤- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ١- ١١٢- ٢.

٥- ليس فى المصدر، و ذكر فى هامشه عن بعض النسخ.

٦- فى المصدر أحمد بن الحسين بن سعيد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٤٧ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٥٤٧- ١٠- (١) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالا كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كُلُّ ضَلَالَةٍ سَبِيلُهَا إِلَى النَّارِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هر بدعتى گمراهى است و هر گمراهى راهش به آتش جهنم است

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٤٨ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢١٥٤٨- ١١- (٢) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ الْكَلْبِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْقَصِيرِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: هر بدعتى گمراهى است و هر گمراهى در آتش جهنم است

٤١- بَابُ تَحْرِيمِ التَّظَاهُرِ بِالْمُنْكَرَاتِ وَ ذِكْرِ جُمْلَةٍ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ وَ الْمَكْرُوهَاتِ

اشارة

(٥) ٤١ بَابُ تَحْرِيمِ التَّظَاهُرِ بِالْمُنْكَرَاتِ وَ ذِكْرِ جُمْلَةٍ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ وَ الْمَكْرُوهَاتِ

ترجمه:

باب نهی از تظاهر به منکر و ذکر چند نمونه از حرام ها و مکروهات

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٤٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٥٤٩- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ عَنْ أَبَانٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ

١- الكافى ١- ٥٦- ٨، و أورد نحوه فى الحديث ٥ من الباب ٢٠ من أبواب الجماعة.

٢- الكافى ١- ٥٦- ١٢، و أورد نحوه فى الحديث ٦ من الباب ٢٠ من أبواب الجماعة.

٣- تقدم ما يدلّ عليه عموما فى الباب ١، و فى الحديث ١ من الباب ٣٩ من هذه الأبواب، و ما يدل على بعض المقصود فى الحديث ١ من الباب ١٠ من أبواب نافلة شهر رمضان، و فى الباب ٧٩ من أبواب جهاد النفس، و فى الباب ١٦ من هذه الأبواب.

٤- يأتى فى الحديث ٤ من الباب ١٣ من أبواب مقدمات التجارة، و فى الأحاديث ٥ و ٧ و ٤٩ من الباب ٦ و فى الحديث ٥٢ من الباب ١٢ من أبواب صفات القاضى، و فى الباب ٦ من أبواب حدّ المحارب، و فى الحديثين ٢ و ٦ من الباب ٤١ من هذه الأبواب.

٥- الباب ٤١ فيه ٨ أحاديث.

٦- الكافى ٢- ٣٧٣- ١.

اللَّهِ ص خَمْسٌ إِنْ أَدْرَكْتُمُوهُنَّ فَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْهُنَّ لَمْ تَظْهَرِ الْفَاحِشَةُ فِي قَوْمٍ قَطُّ حَتَّى يُعْلِنُوهَا إِلَّا ظَهَرَ فِيهِمُ الطَّاعُونُ وَ الْأَوْجَاعُ الَّتِي لَمْ تَكُنْ فِي أَسْلَافِهِمُ الَّذِينَ مَضَوْا وَ لَمْ يَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَ الْمِيزَانَ إِلَّا

أُخِذُوا بِالسِّنِينَ وَ شِدَّةِ الْمَئُونَةِ وَ جَوْرِ السُّلْطَانِ وَ لَمْ يَمْنَعُوا الزَّكَاةَ إِلَّا مُنِعُوا الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ وَ لَوْ لَا الْبَهَائِمُ لَمْ يُمْطَرُوا وَ لَمْ يَنْقُضُوا عَهْدَ اللَّهِ وَ عَهْدَ رَسُولِهِ- إِلَّا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ عَدُوَّهُمْ وَ أَخَذَ (۱) بَعْضَ مَا فِي أَيْدِيهِمْ وَ لَمْ يَحْكُمُوا بِغَيْرِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ الْبَزَنْطِيِّ عَنْ أَبَانٍ الْأَحْمَرِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

حضرت باقر (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده: پنج چیز است که اگر بآنها برخورد کردید از آنها بخدا پناه برید: هرگز در مردمی زنا پیدا نشود که آن را آشکارا کنند جز اینکه در ایشان طاعون و دردهائی که در گذشتگان آنها سابقه نداشته پدیدار گردد، و از پیمانه و ترازو کم نگذارند جز اینکه بقحطی و سختی مخارج زندگی و ستم سلطان گرفتار شوند، و از دادن زکاة منع نکنند جز اینکه آمدن باران آسمان بر آنها ممنوع گردد و اگر بخاطر چهار پایان نبود هیچ باران بر آنها نبارد، و پیمان خدا و رسولش را نشکنند جز اینکه خداوند دشمنانشان را بر ایشان چیره کند و برخی اموالشان را بگیرد، و بغیر آنچه خدای عز و جل نازل کرده حکم نکنند جز اینکه خداوند کشمکش و ستیزه میان آنها قرار دهد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۵۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۵۵۰- ۲- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ وَجَدْنَا فِي كِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ ص إِذَا ظَهَرَ الزِّنَا مِنْ بَعْدِي كَثُرَ مَوْتُ الْفَجْأَةِ وَ إِذَا طُفِّفَ الْمِيزَانُ وَ الْمِكْيَالُ أَخَذَهُمُ اللَّهُ بِالسِّنِينَ وَ النَّقْصِ وَ إِذَا مَنَعُوا الزَّكَاةَ مَنَعَتِ الْأَرْضُ بَرَكَاتِهَا مِنَ الزَّرْعِ وَ الثِّمَارِ وَ الْمَعَادِنِ كُلِّهَا وَ إِذَا جَارُوا فِي الْأَحْكَامِ تَعَاوَنُوا عَلَى الظُّلْمِ وَ الْعُدْوَانِ وَ إِذَا نَقَضُوا الْعَهْدَ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ عَدُوَّهُمْ وَ إِذَا قَطَّعُوا الْأَرْحَامَ جُعِلَتِ الْأَمْوَالُ فِي أَيْدِي الْأَشْرَارِ وَ إِذَا لَمْ يَأْمُرُوا

بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ يَنْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لَمْ يَتَّبِعُوا الْأَخْيَارَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ شِرَارَهُمْ فَيَدْعُو خِيَارُهُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْأَمَالِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

۱- فی المصدر و أخذوا.

۲- عقاب الأعمال ۳۰۱- ۲.

۳- الکافی ۲- ۳۷٤- ۲، و أورد صدره فی الحدیث ٤ من الباب ۳۷ من هذه الأبواب.

مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (۱)

وَ رَوَاهُ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ (۲)

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

حضرت ابی جعفر (علیه السلام) نقل کرده که آن جناب فرمودند: در کتاب رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) و سلّم یافتم که فرمودند: هنگامی که زنا بعد از من آشکار شود مرگ ناگهانی بسیار می گردد و وقتی ترازوها از وزن اجناس کم و ناقص گذاردند حق تعالی نیز سالها را کم و ناقص می نماید و هنگامی که مردم از دادن زکات خودداری کنند زمین از برکاتش یعنی زراعت ها و میوه ها و معادن ممانعت می نماید. و وقتی در احکام جور و ستم کنند در ظلم و تعدّی با هم کمك و یك دیگر را یاری می نمایند و زمانی که نقض عهد کنند خداوند دشمن ایشان را بر آنها مسلّط می فرماید

و وقتی قطع رحم نمودند اموالشان در دست اشرار قرار می گیرد و هنگامی که امر به معروف نکرده و از منکر و قبیح نهی ننمایند و نیکان از اهل بیت من را تبعیّت نکند حق تعالی اشرار و بدهایشان را بر آنها مسلّط فرموده به طوری که هر چه خوبان خود را بخوانند آنها جوابشان را نمی دهند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۵۱ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۵۵۱- ۳- (٤) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ الْعَلَاءِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الذُّنُوبُ الَّتِي تُغَيِّرُ النِّعَمَ الْبَغْيُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِي تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِي تَهْتِكُ السُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْمُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ الْعَلَاءِ (٥)

وَ رَوَاهُ فِي الْعِلَلِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْرُورٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْعَبَّاسِ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

مجاهد به نقل از پدرش گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: (از جمله) گناهانی که نعمت را دگرگون می سازند: انواع «بغی» (ستم و تعدّی، نافرمانی و برگشت از حقّ و سرباز زدن از اطاعت امام، تجاوز از حد، و دروغ گفتن) است، و از جمله گناهانی که موجب پشیمانیست کشتن انسان می باشد، و آن گناهانی که بلا را فرود آرند (انواع و اقسام) ستم است، و یکی از آنها که پرده درند، باده گساری می باشد، و (از جملهٔ) آنها که روزی را ببندند زنا است، و آن که مرگ را زود رساند، قطع رحم، و آن که دعا را باز گرداند و فضا را تیره سازد، ناسپاسی از پدر و مادر است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۵۲ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٥٥٢- ٤- (٧) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ كَانَ أَبِي يَقُولُ تَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ وَ تُقَرِّبُ الآجَالَ وَ تُخْلِي الدِّيَارَ وَ هِيَ

١- أمالي الصدوق ٢٥٣- ١.

٢- عقاب الأعمال ٣٠٠- ١.

٣- المحاسن ١١٦- ١٢٢.

٤- الكافي ٢- ٤٤٧- ١.

٥- معاني الأخبار ٢٦٩- ١.

٦- علل الشرائع ٥٨٤- ٢٧.

٧- الكافي ٢- ٤٤٨- ٢.

قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَ الْعُقُوقُ وَ تَرْكُ الْبِرِّ.

ترجمه:

اسحاق بن عمار گويد: شنيدم از حضرت صادق (عليه السلام) كه مى فرمود: هميشه پدرم مى فرمود: پناه مى بريم بخدا از گناهانى كه در نابودى شتاب كنند و مرگ ها را نزديك سازند و خانه ها را ويران كنند و آنها: قطع رحم، و آزردن و نافرمانى پدر و مادر، و واگذاردن احسان و نيكى است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٥٣ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٥٥٣- ٥- (١) وَ عَنْهُ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ نُوحٍ أَوْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِذَا فَشَا أَرْبَعَةٌ ظَهَرَتْ أَرْبَعَةٌ إِذَا فَشَا الزِّنَا ظَهَرَتِ الزَّلْزَلَةُ وَ إِذَا فَشَا الْجَوْرُ

فِی الْحُکْمِ احْتَبَسَ الْقَطْرُ وَ إِذَا خُفِرَتِ الذِّمَّةُ أُدِیلَ لِأَهْلِ الشِّرْکِ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ- وَ إِذَا مَنَعُوا (۲) الزَّکَاةَ ظَهَرَتِ الْحَاجَةُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ کَثِیرٍ عَنِ الصَّادِقِ ع نَحْوَهُ (۳) وَ رَوَاهُ فِی الْخِصَالِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ الْحَسَنِ الْکُوفِیِّ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِیرَةِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ کَثِیرٍ نَحْوَهُ (٤).

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: همین که چهار چیز شایع شد (همراه آنها) چهار چیز دیگر پدیدار گردد: هر گاه زنا شایع شد زلزله پیدا شود، و هر گاه حکم بناحق شایع شود باران بند آید، و هر گاه پیمان با کفاری که در ذمه اسلامند شکسته شود (و طبق مقررات با آنها رفتار نشود) دولت بدست مشرکین افتد و بر مسلمین حکومت کنند، و هر گاه زکاة داده نشد فقر و احتیاج پدیدار گردد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۵٤ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۵۵٤- ٦- (۵) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ جَمِیعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ حُمْرَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ قَالَ: أَ لَا تَعْلَمُ أَنَّ مَنِ انْتَظَرَ أَمْرَنَا وَ صَبَرَ عَلَی مَا یَرَی مِنَ الْأَذَی وَ الْخَوْفِ فَهُوَ غَداً فِی زُمْرَتِنَا فَإِذَا رَأَیْتَ الْحَقَّ قَدْ مَاتَ وَ ذَهَبَ أَهْلُهُ وَ رَأَیْتَ الْجَوْرَ قَدْ شَمِلَ الْبِلَادَ وَ رَأَیْتَ الْقُرْآنَ قَدْ خَلُقَ وَ أُحْدِثَ فِیهِ مَا لَیْسَ فِیهِ وَ وُجِّهَ عَلَی الْأَهْوَاءِ وَ رَأَیْتَ الدِّینَ قَدِ انْکَفَأَ کَمَا یَنْکَفِئُ الْمَاءُ وَ رَأَیْتَ أَهْلَ الْبَاطِلِ قَدِ اسْتَعْلَوْا عَلَی أَهْلِ الْحَقِّ وَ رَأَیْتَ الشَّرَّ ظَاهِراً لَا یُنْهَی عَنْهُ وَ یُعْذَرُ

۱- الکافی ۲- ٤٤۸- ۳، و أورده فی الحدیث ۱ من الباب ۷ من أبواب صلیاة الاستسقاء.

۲- فی المصدر منعت.

۳- الفقیه ۱- ۵۲٤- ۱٤۸۸.

٤- الخصال ۲٤۲- ۹۵.

۵- الکافی ۸- ۳٦- ۷.

أَصْحَابُهُ وَ رَأَيْتَ الْفِسْقَ قَدْ ظَهَرَ وَ اكْتَفَى الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ وَ النِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ وَ رَأَيْتَ الْمُؤْمِنَ صَامِتاً لَا يُقْبَلُ قَوْلُهُ وَ رَأَيْتَ الْفَاسِقَ يَكْذِبُ وَ لَا يُرَدُّ عَلَيْهِ كَذِبُهُ وَ فِرْيَتُهُ وَ رَأَيْتَ الصَّغِيرَ يَسْتَحْقِرُ الْكَبِيرَ وَ رَأَيْتَ الْأَرْحَامَ قَدْ تَقَطَّعَتْ وَ رَأَيْتَ مَنْ يَمْتَدِحُ بِالْفِسْقِ يُضْحَكُ مِنْهُ وَ لَا يَرُدُّ عَلَيْهِ قَوْلَهُ وَ رَأَيْتَ الْغُلَامَ يُعْطِي مَا تُعْطِي الْمَرْأَةُ وَ رَأَيْتَ النِّسَاءَ يَتَزَوَّجْنَ النِّسَاءَ وَ رَأَيْتَ الثَّنَاءَ قَدْ كَثُرَ وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ يُنْفِقُ الْمَالَ فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ فَلَا يُنْهَى وَ لَا يُؤْخَذُ عَلَى يَدَيْهِ وَ رَأَيْتَ النَّاظِرَ يَتَعَوَّذُ بِاللَّهِ مِمَّا يَرَى الْمُؤْمِنَ فِيهِ مِنَ الِاجْتِهَادِ وَ رَأَيْتَ الْجَارَ يُؤْذِي جَارَهُ وَ لَيْسَ لَهُ مَانِعٌ وَ رَأَيْتَ الْكَافِرَ فَرِحاً لِمَا يَرَى فِي الْمُؤْمِنِ مَرِحاً لِمَا يَرَى فِي الْأَرْضِ مِنَ الْفَسَادِ وَ رَأَيْتَ الْخُمُورَ تُشْرَبُ عَلَانِيَةً وَ يَجْتَمِعُ عَلَيْهَا مَنْ لَا يَخَافُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ رَأَيْتَ الآمِرَ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِيلًا وَ رَأَيْتَ الْفَاسِقَ فِيمَا لَا يُحِبُّ اللَّهُ قَوِيّاً مَحْمُوداً وَ رَأَيْتَ أَصْحَابَ الآيَاتِ يُحَقَّرُونَ (۱) وَ يُحْتَقَرُ مَنْ يُحِبُّهُمْ وَ رَأَيْتَ سَبِيلَ الْخَيْرِ مُنْقَطِعاً وَ سَبِيلَ الشَّرِّ مَسْلُوكاً وَ رَأَيْتَ بَيْتَ اللَّهِ قَدْ عُطِّلَ وَ يُؤْمَرُ بِتَرْكِهِ وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ يَقُولُ مَا لَا يَفْعَلُهُ وَ رَأَيْتَ الرِّجَالَ يَتَسَمَّنُونَ لِلرِّجَالِ وَ النِّسَاءَ لِلنِّسَاءِ وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ مَعِيشَتُهُ مِنْ دُبُرِهِ وَ مَعِيشَةُ الْمَرْأَةِ مِنْ فَرْجِهَا وَ رَأَيْتَ النِّسَاءَ يَتَّخِذْنَ الْمَجَالِسَ كَمَا يَتَّخِذُهَا الرِّجَالُ وَ رَأَيْتَ التَّأْنِيثَ فِي وُلْدِ الْعَبَّاسِ قَدْ ظَهَرَ وَ أَظْهَرُوا الْخِضَابَ وَ امْتَشَطُوا كَمَا تَمْتَشِطُ الْمَرْأَةُ لِزَوْجِهَا وَ أَعْطَوُا الرِّجَالَ الْأَمْوَالَ عَلَى فُرُوجِهِمْ وَ تُنُوفِسَ فِي الرَّجُلِ وَ تَغَايَرَ عَلَيْهِ الرِّجَالُ وَ كَانَ صَاحِبُ الْمَالِ أَعَزَّ مِنَ الْمُؤْمِنِ وَ كَانَ الرِّبَا ظَاهِراً لَا يُغَيَّرُ (۲) وَ كَانَ الزِّنَا تُمْتَدَحُ بِهِ النِّسَاءُ وَ رَأَيْتَ الْمَرْأَةَ تُصَانِعُ زَوْجَهَا عَلَى نِكَاحِ الرِّجَالِ وَ رَأَيْتَ أَكْثَرَ النَّاسِ وَ خَيْرَ بَيْتٍ مَنْ يُسَاعِدُ النِّسَاءَ عَلَى فِسْقِهِنَّ وَ رَأَيْتَ الْمُؤْمِنَ مَحْزُوناً مُحْتَقَراً ذَلِيلًا وَ رَأَيْتَ الْبِدَعَ وَ الزِّنَا قَدْ ظَهَرَ وَ رَأَيْتَ النَّاسَ يَقْتَدُونَ (۳) بِشَاهِدِ الزُّورِ وَ رَأَيْتَ الْحَرَامَ يُحَلَّلُ وَ رَأَيْتَ

۱- فی المصدر یحتقرون.

۲- فی المصدر یعیر.

۳- فی المصدر یعتدون.

الْحَلَالَ یُحَرَّمُ وَ رَأَیْتَ الدِّینَ بِالرَّأْیِ وَ عُطِّلَ الْکِتَابُ وَ أَحْکَامُهُ وَ رَأَیْتَ اللَّیْلَ لَا یُسْتَحْیَا (۱) بِهِ مِنَ الْجُرْأَةِ عَلَی اللَّهِ وَ رَأَیْتَ الْمُؤْمِنَ لَا یَسْتَطِیعُ أَنْ یُنْکِرَ إِلَّا بِقَلْبِهِ وَ رَأَیْتَ الْعَظِیمَ مِنَ الْمَالِ یُنْفَقُ فِی سَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ رَأَیْتَ الْوُلَاةَ یُقَرِّبُونَ أَهْلَ الْکُفْرِ وَ یُبَاعِدُونَ أَهْلَ الْخَیْرِ وَ رَأَیْتَ الْوُلَاةَ یَرْتَشُونَ فِی الْحُکْمِ وَ رَأَیْتَ الْوِلَایَةَ قَبَالَةً لِمَنْ زَادَ وَ رَأَیْتَ ذَوَاتِ الْأَرْحَامِ یُنْکَحْنَ وَ یُکْتَفَی بِهِنَّ وَ رَأَیْتَ الرَّجُلَ یُقْتَلُ عَلَی التُّهَمَةِ وَ عَلَی الظِّنَّةِ وَ یَتَغَایَرُ عَلَی الرَّجُلِ الذَّکَرِ فَیَبْذُلُ لَهُ نَفْسَهُ وَ مَالَهُ وَ رَأَیْتَ الرَّجُلَ یُعَیَّرُ عَلَی إِتْیَانِ النِّسَاءِ وَ رَأَیْتَ الرَّجُلَ یَأْکُلُ مِنْ کَسْبِ امْرَأَتِهِ مِنَ الْفُجُورِ یَعْلَمُ ذَلِکَ وَ یُقِیمُ عَلَیْهِ وَ رَأَیْتَ الْمَرْأَةَ تَقْهَرُ زَوْجَهَا وَ تَعْمَلُ مَا لَا یَشْتَهِی وَ تُنْفِقُ عَلَی زَوْجِهَا وَ رَأَیْتَ الرَّجُلَ یُکْرِی امْرَأَتَهُ وَ جَارِیَتَهُ وَ یَرْضَی بِالدَّنِیِّ مِنَ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ وَ رَأَیْتَ الْأَیْمَانَ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ کَثِیرَةً عَلَی الزُّورِ وَ رَأَیْتَ الْقِمَارَ قَدْ ظَهَرَ وَ رَأَیْتَ الشَّرَابَ یُبَاعُ ظَاهِراً لَیْسَ لَهُ مَانِعٌ وَ رَأَیْتَ النِّسَاءَ یَبْذُلْنَ أَنْفُسَهُنَّ لِأَهْلِ الْکُفْرِ وَ رَأَیْتَ الْمَلَاهِیَ قَدْ ظَهَرَتْ یُمَرُّ بِهَا لَا یَمْنَعُهَا أَحَدٌ أَحَداً وَ لَا یَجْتَرِئُ أَحَدٌ عَلَی مَنْعِهَا وَ رَأَیْتَ الشَّرِیفَ یَسْتَذِلُّهُ الَّذِی یُخَافُ سُلْطَانُهُ وَ رَأَیْتَ أَقْرَبَ النَّاسِ مِنَ الْوُلَاةِ مَنْ یَمْتَدِحُ بِشَتْمِنَا أَهْلَ الْبَیْتِ- وَ رَأَیْتَ مَنْ یُحِبُّنَا یُزَوَّرُ وَ لَا تُقْبَلُ شَهَادَتُهُ وَ رَأَیْتَ الزُّورَ مِنَ الْقَوْلِ یُتَنَافَسُ فِیهِ وَ رَأَیْتَ الْقُرْآنَ قَدْ ثَقُلَ عَلَی النَّاسِ اسْتِمَاعُهُ وَ خَفَّ عَلَی النَّاسِ اسْتِمَاعُ الْبَاطِلِ وَ رَأَیْتَ الْجَارَ یُکْرِمُ الْجَارَ خَوْفاً مِنْ لِسَانِهِ وَ رَأَیْتَ الْحُدُودَ قَدْ عُطِّلَتْ وَ عُمِلَ فِیهَا بِالْأَهْوَاءِ وَ رَأَیْتَ الْمَسَاجِدَ قَدْ زُخْرِفَتْ وَ رَأَیْتَ أَصْدَقَ النَّاسِ عِنْدَ النَّاسِ الْمُفْتَرِیَ الْکَذِبَ وَ رَأَیْتَ الشَّرَّ قَدْ ظَهَرَ وَ السَّعْیَ بِالنَّمِیمَةِ وَ رَأَیْتَ الْبَغْیَ قَدْ فَشَا وَ رَأَیْتَ الْغِیبَةَ تُسْتَمْلَحُ وَ یُبَشِّرُ بِهَا النَّاسُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً وَ رَأَیْتَ طَلَبَ الْحَجِّ وَ الْجِهَادِ لِغَیْرِ اللَّهِ وَ رَأَیْتَ السُّلْطَانَ یُذِلُّ لِلْکَافِرِ الْمُؤْمِنَ وَ رَأَیْتَ الْخَرَابَ قَدْ أُدِیلَ مِنَ الْعُمْرَانِ وَ رَأَیْتَ الرَّجُلَ مَعِیشَتُهُ مِنْ بَخْسِ الْمِکْیَالِ وَ الْمِیزَانِ وَ رَأَیْتَ سَفْکَ الدِّمَاءِ یُسْتَخَفُ

۱- فی المصدر لا یستخفی.

بِهَا وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ يَطْلُبُ الرِّئَاسَةَ لِعَرَضِ الدُّنْيَا وَ يَشْهَرُ نَفْسَهُ بِخُبْثِ اللِّسَانِ لِيُتَّقَى وَ تُسْنَدَ إِلَيْهِ الْأُمُورُ وَ رَأَيْتَ الصَّلَاةَ قَدِ اسْتُخِفَّ بِهَا وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ عِنْدَهُ الْمَالُ الْكَثِيرُ لَمْ يُزَكِّهِ مُنْذُ مَلَكَهُ وَ رَأَيْتَ الْمَيِّتَ يُنْشَرُ (۱) مِنْ قَبْرِهِ وَ يُؤْذَى وَ تُبَاعُ أَكْفَانُهُ وَ رَأَيْتَ الْهَرْجَ قَدْ كَثُرَ وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ يُمْسِي نَشْوَانَ وَ يُصْبِحُ سَكْرَانَ لَا يَهْتَمُّ بِمَا النَّاسُ فِيهِ وَ رَأَيْتَ الْبَهَائِمَ تُنْكَحُ وَ رَأَيْتَ الْبَهَائِمَ يَفْرِسُ بَعْضُهَا بَعْضاً وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ يَخْرُجُ إِلَى مُصَلَّاهُ وَ يَرْجِعُ وَ لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْ ءٌ مِنْ ثِيَابِهِ وَ رَأَيْتَ قُلُوبَ النَّاسِ قَدْ قَسَتْ وَ جَمَدَتْ أَعْيُنُهُمْ وَ ثَقُلَ الذِّكْرُ عَلَيْهِمْ وَ رَأَيْتَ السُّحْتَ قَدْ ظَهَرَ يُتَنَافَسُ فِيهِ وَ رَأَيْتَ الْمُصَلِّيَ إِنَّمَا يُصَلِّي لِيَرَاهُ النَّاسُ وَ رَأَيْتَ الْفَقِيهَ يَتَفَقَّهُ لِغَيْرِ الدِّينِ يَطْلُبُ الدُّنْيَا وَ الرِّئَاسَةَ وَ رَأَيْتَ النَّاسَ مَعَ مَنْ غَلَبَ وَ رَأَيْتَ طَالِبَ الْحَلَالِ يُذَمُّ وَ يُعَيَّرُ وَ طَالِبَ الْحَرَامِ يُمْدَحُ وَ يُعَظَّمُ وَ رَأَيْتَ الْحَرَمَيْنِ يُعْمَلُ فِيهِمَا بِمَا لَا يُحِبُّ اللَّهُ لَا يَمْنَعُهُمْ مَانِعٌ وَ لَا يَحُولُ بَيْنَهُمْ وَ بَيْنَ الْعَمَلِ الْقَبِيحِ أَحَدٌ وَ رَأَيْتَ الْمَعَازِفَ ظَاهِرَةً فِي الْحَرَمَيْنِ- وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ يَتَكَلَّمُ بِشَيْ ءٍ مِنَ الْحَقِّ وَ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَيَقُومُ إِلَيْهِ مَنْ يَنْصَحُهُ فِي نَفْسِهِ وَ يَقُولُ هَذَا عَنْكَ مَوْضُوعٌ وَ رَأَيْتَ النَّاسَ يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَ يَقْتَدُونَ بِأَهْلِ الشُّرُورِ وَ رَأَيْتَ مَسْلَكَ الْخَيْرِ وَ طَرِيقَهُ خَالِياً لَا يَسْلُكُهُ أَحَدٌ وَ رَأَيْتَ الْمَيِّتَ يُهْزَأُ بِهِ فَلَا يَفْزَعُ لَهُ أَحَدٌ وَ رَأَيْتَ كُلَّ عَامٍ يَحْدُثُ فِيهِ مِنَ الشَّرِّ وَ الْبِدْعَةِ أَكْثَرُ مِمَّا كَانَ وَ رَأَيْتَ الْخَلْقَ وَ الْمَجَالِسَ لَا يُتَابِعُونَ إِلَّا الْأَغْنِيَاءَ وَ رَأَيْتَ الْمُحْتَاجَ يُعْطَى عَلَى الضَّحِكِ بِهِ وَ يُرْحَمُ لِغَيْرِ وَجْهِ اللَّهِ وَ رَأَيْتَ الآيَاتِ فِي السَّمَاءِ لَا يَفْزَعُ لَهَا أَحَدٌ وَ رَأَيْتَ النَّاسَ يَتَسَافَدُونَ كَمَا تَتَسَافَدُ الْبَهَائِمُ وَ لَا يُنْكِرُ أَحَدٌ مُنْكَراً تَخَوُّفاً مِنَ النَّاسِ وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ يُنْفِقُ الْكَثِيرَ فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ وَ يَمْنَعُ الْيَسِيرَ (۲) فِي طَاعَةِ اللَّهِ وَ رَأَيْتَ الْعُقُوقَ قَدْ ظَهَرَ وَ اسْتُخِفَّ بِالْوَالِدَيْنِ وَ كَانَا مِنْ أَسْوَإِ النَّاسِ حَالًا عِنْدَ الْوَلَدِ وَ يَفْرَحُ بِأَنْ

۱- فی المصدر ینبش.

۲- كان فى الأصلى الكثير، و ما أثبتناه من المصدر.

يَفْتَرِىَ عَلَيْهِمَا وَ رَأَيْتَ النِّسَاءَ وَ قَدْ غَلَبْنَ عَلَى الْمُلْكِ وَ غَلَبْنَ عَلَى كُلِّ أَمْرٍ لَا يُؤْتَى إِلَّا مَا لَهُنَّ فِيهِ هَوًى وَ رَأَيْتَ ابْنَ الرَّجُلِ يَفْتَرِى عَلَى أَبِيهِ وَ يَدْعُو عَلَى وَالِدَيْهِ وَ يَفْرَحُ بِمَوْتِهِمَا وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ إِذَا مَرَّ بِهِ يَوْمٌ وَ لَمْ يَكْسِبْ فِيهِ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ مِنْ فُجُورٍ أَوْ بَخْسِ مِكْيَالٍ أَوْ مِيزَانٍ أَوْ غِشْيَانِ حَرَامٍ أَوْ شُرْبِ مُسْكِرٍ كَئِيباً حَزِيناً يَحْسَبُ أَنَّ ذَلِكَ الْيَوْمَ عَلَيْهِ وَضِيعَةٌ مِنْ عُمُرِهِ وَ إِذَا رَأَيْتَ السُّلْطَانَ يَحْتَكِرُ الطَّعَامَ وَ رَأَيْتَ أَمْوَالَ ذَوِى الْقُرْبَى تُقْسَمُ فِى الزُّورِ وَ يُتَقَامَرُ بِهَا وَ يُشْرَبُ بِهَا الْخُمُورُ وَ رَأَيْتَ الْخَمْرَ يُتَدَاوَى بِهَا وَ تُوصَفُ لِلْمَرِيضِ وَ يُسْتَشْفَى بِهَا وَ رَأَيْتَ النَّاسَ قَدِ اسْتَوَوْا فِى تَرْكِ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تَرْكِ التَّدَيُّنِ بِهِ وَ رَأَيْتَ رِيَاحَ الْمُنَافِقِينَ وَ أَهْلِ النِّفَاقِ دَائِمَةً (۱) وَ رِيَاحَ أَهْلِ الْحَقِّ لَا تُحَرَّكُ وَ رَأَيْتَ الْأَذَانَ بِالْأَجْرِ وَ الصَّلَاةَ بِالْأَجْرِ وَ رَأَيْتَ الْمَسَاجِدَ مُحْتَشِيَةً مِمَّنْ لَا يَخَافُ اللَّهَ مُجْتَمِعُونَ فِيهَا لِلْغِيبَةِ وَ أَكْلِ لُحُومِ أَهْلِ الْحَقِّ وَ يَتَوَاصَفُونَ فِيهَا شَرَابَ الْمُسْكِرِ وَ رَأَيْتَ السَّكْرَانَ يُصَلِّى بِالنَّاسِ وَ هُوَ لَا يَعْقِلُ وَ لَا يُشَانُ بِالسُّكْرِ وَ إِذَا سَكِرَ أُكْرِمَ وَ اتُّقِىَ وَ خِيفَ وَ تُرِكَ لَا يُعَاقَبُ وَ يُعْذَرُ بِسُكْرِهِ وَ رَأَيْتَ مَنْ أَكَلَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى يُحَدَّثُ (۲) بِصَلَاحِهِ وَ رَأَيْتَ الْقُضَاةَ يَقْضُونَ بِخِلَافِ مَا أَمَرَ اللَّهُ وَ رَأَيْتَ الْوُلَاةَ يَأْتَمِنُونَ الْخَوَنَةَ لِلطَّمَعِ وَ رَأَيْتَ الْمِيرَاثَ قَدْ وَضَعَتْهُ الْوُلَاةُ لِأَهْلِ الْفِسْقِ (۳) وَ الْجُرْأَةِ عَلَى اللَّهِ يَأْخُذُونَ مِنْهُمْ وَ يُخَلُّونَهُمْ وَ مَا يَشْتَهُونَ وَ رَأَيْتَ الْمَنَابِرَ يُؤْمَرُ عَلَيْهَا بِالتَّقْوَى وَ لَا يَعْمَلُ الْقَائِلُ بِمَا يَأْمُرُ وَ رَأَيْتَ الصَّلَاةَ قَدِ اسْتُخِفَّ بِأَوْقَاتِهَا وَ رَأَيْتَ الصَّدَقَةَ بِالشَّفَاعَةِ لَا يُرَادُ بِهَا وَجْهُ اللَّهِ وَ يُعْطَى لِطَلَبِ النَّاسِ وَ رَأَيْتَ النَّاسَ هَمُّهُمْ بُطُونُهُمْ وَ فُرُوجُهُمْ لَا يُبَالُونَ بِمَا أَكَلُوا وَ مَا نَكَحُوا وَ رَأَيْتَ الدُّنْيَا مُقْبِلَةً عَلَيْهِمْ وَ رَأَيْتَ أَعْلَامَ الْحَقِّ قَدْ دَرَسَتْ فَكُنْ عَلَى حَذَرٍ وَ اطْلُبْ إِلَى اللَّهِ النَّجَاةَ وَ اعْلَمْ أَنَ

۱- فى المصدر قائمة.

۲- فى المصدر يحمد.

۳- فى المصدر الفسوق.

النَّاسَ فِی سَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِنَّمَا یُمْهِلُهُمْ لِأَمْرٍ یُرَادُ بِهِمْ فَکُنْ مُتَرَقِّباً وَ اجْتَهِدْ لِیَرَاکَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی خِلَافِ مَا هُمْ عَلَیْهِ فَإِنْ نَزَلَ بِهِمُ الْعَذَابُ وَ کُنْتَ فِیهِمْ عُجِّلْتَ إِلَی رَحْمَةِ اللَّهِ وَ إِنْ أُخِّرْتَ ابْتُلُوا وَ کُنْتَ قَدْ خَرَجْتَ مِمَّا هُمْ فِیهِ مِنَ الْجُرْأَةِ عَلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ اعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لا یُضِیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ وَ إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِیبٌ مِنَ الْمُحْسِنِینَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: آیا ندانی هر که منتظر امر ما باشد و صبر کند بر آنچه از آزار و ترس بیند فردا در گروه ما محشور گردد. هر گاه دیدی که حق و اهل حق از میان رفتند و دیدی ناحق همه جا را گرفت و دیدی قرآن کهنه شمرده شد و در آن پدید آمد آنچه در آن نیست و رو بسوی هوس و دلخواه شد و دیدی که دین وارونه شده چنانچه ظرف آب وارونه شود و دیدی اهل باطل بر حق چیره شدند و دیدی شر و بدی عیانست و غدقن نمیشود و بدکاران را معذور می دارند و دیدی که فسق آشکار شده و مردان بمردان کفایت کنند و زنان بزنان و دیدی مؤمن دم بندد و گفته او پذیرفته نشود و دیدی که فاسق دروغ گوید و دروغ و افترایش را رد نکنند و دیدی که کوچك بزرگ را خوار میشمارد و دیدی که پیوند خویشی بریده شود و دیدی که بکار بد و بفسق خوش آمد گویند و از آن خوش باشند و خندان و گفته آن را رد نکنند و دیدی که با پسر بچه همان کنند که با زن کنند و دیدی که زنان جفت گردند و دیدی که مدح و ثنا بسیار شود و دیدی که مرد مال خود را در جز طاعت خدا صرف میکند و جلوش گرفته نمیشود و دست او را نگه ندارند و دیدی که چون کسی کوشش مؤمن را بیند از آن بخدا پناه برد و دیدی که همسایه همسایه را آزار کند و مانعی ندارد و دیدی کافر شاد است بدان چه در مؤمن بیند و خوش است بدان چه از فساد در زمین بنگرد و دیدی که آشکارا می نوشند و برای آن انجمن کنند کسانی که از خدا عز و جل نمی ترسند و دیدی که آمر بمعروف خوار است و دیدی فاسق نسبت بدان چه خدا دوست ندارد نیرومند است و ستوده می شود و دیدی قرآن دانان خوار شوند و هر که هم آنان را دوست بدارد خوار شود و دیدی که راه خیر بند آمده و راه شر و بدی باز است و در آن میروند و دیدی خانه خدا بی زائر مانده و فرمان ترك آن را می دهند و دیدی

مرد گوید آنچه را نکند و دیدی مردان خود را برای استفاده مردان آماده کنند و زنان خود را برای زنان و دیدی وسیله زندگی مرد از دبر او است و وسیله زندگی زن از فرج او و دیدی زنان انجمن کنند چنانچه مردان انجمن کنند و دیدی فرزندان عباس آشکارا زنانگی را پیشه کردند و خضاب بستند و سر را شانه زدند چنانچه زنان برای شوهر خود کنند و بمردان پول دادند بخاطر فروج آن ها. و دیدی که در باره مرد رقابت شود و مردها بر سر او با هم غیرت ورزی کنند و صاحب مال از شخص مؤمن عزیزتر باشد و ربا آشکار باشد و بر آن سرزنشی نشود و زن ها بزنا دادن مدح شوند و زن با شوهر خود بر سر نکاح مردان سازش کند (رشوه گیرد و نرمش نماید) و دیدی بیشتر مردم و بهترین خانه آن باشد که با زنان در هرزگی آنها کمك کند و دیدی مؤمن حقیر و غمنده و خوار است و دیدی بدعت و زنا عیان است و دیدی مردم بگواه ناحق اعتماد کنند و دیدی حرام حلال شمرده شود و حلال حرام شمرده شود و دیدی حکم دین برأی معین شود و قرآن و احکامش معطل مانده است و دیدی برای دلیری بر خدا و ارتکاب کار بد مردم انتظار شب نکشند و دیدی که مؤمن نتواند منکر کارهای خلاف شود جز بهمان دلش و دیدی مال فراوان در مورد خشم خداوند مصرف شود و دیدی فرمانروایان کافران را بخود نزدیك کنند و اهل خیر را از خود دور سازند و دیدی که فرمانروایان در قضاوت رشوه ستانند و دیدی فرمانروائی و منصب در مزایده قرار گیرد و دیدی که خویشان محرم را بگایند و بدان ها از زن گرفتن اکتفاء کنند و دیدی که بمجرد تهمت و گمان مرد را بکشند و بخاطر خواهی مرد نر غیرت ورزی کنند و جان و مال در راه عشق او دهند و دیدی که مرد را برای همخوابشدن با زنان بسرزنش گیرند و دیدی که مردی از کسب هرزگی زنش نان میخورد و آن را میداند و او را نگه می دارد و دیدی که زن بر شوهر خود تسلط دارد و آنچه را شوهر میل ندارد انجام میدهد و بشوهر خود خرجی و پول جیب میدهد. و دیدی مرد زنش و دخترش (کنیزش خ ل) را باجاره میدهد و بخوراك و نوشیدنی پستی هم راضی است و دیدی که سوگند بخداوند عز و جل بنا حق فراوان شده و دیدی که قمار بازی پدیدار است و دیدی که آشکارا می میفروشند و مانعی ندارد و دیدی زن ها خود را بکفار بخشند و دیدی ساز و آواز آشکار است و مردم بدان گذرند و کس کسی را از آن منع نکند و کسی جرأت نکند جلو آن را بگیرد و دیدی کسی که از تسلط او ترسند مردم

شریف را خوار کند و دیدی نزدیکترین مردم بفرمانروایان کسی است که بدشنام ده ما خانواده مدح و ثنا گوید و دیدی هر که ما را دوست دارد او را ناحق شمارند و گواهیش را نپذیرند و دیدی که در گفتار ناحق با هم رقابت کنند و دیدی که قرآن و شنیدنش بر مردم گران است و در برابر شنیدن دروغ و بیهوده بر آنها آسان و دلچسب است و دیدی همسایه همسایه را از ترس زبانش گرامی دارد و احترام کند و دیدی حدود معطل و بی اجرا بماند و در باره آنها برأی و دلخواه عمل شود و دیدی که مساجد نقاشی و آب طلا کاری شوند و دیدی که راستگوترین مردم در نزد مردم آن کسی است که افتراء زند و دروغ گوید و دیدی شر پدیدار شد و هم سخن چینی و دیدی ستمگری شیوع یافت و دیدی غیبت را سخن خوش مزه شمارند و مردم بدان یك دیگر را مژده بخشند و شادمان کنند و دیدی بحج روند و جهاد طلبند برای جز رضای خدا و دیدی سلطان مؤمن را بخاطر کافر خوار کند و دیدی ویرانی بر آبادانی چیره شده و دیدی مردم از کم فروشی روزی خورند و دیدی خون ریزی را سبك و آسان شمارند و دیدی مرد برای طلب دنیا ریاست طلبد و خود را ببد زبانی شهره کند تا از او بترسند و کار را باو واگذارند و دیدی نماز را خوار و سبك شمارند و دیدی مردی مال فراوان دارد و از آن گاهگه داشته زکاتش را نداده و دیدی مرده را از گورش بر آرند و بیازارند و کفنش را بفروشند و دیدی که آشفتگی بسیار است و دیدی که مرد شبانگاه کند در نشئه شراب و بامداد کند مست و باکی ندارد که مردم در چه وضعی باشند- و دیدی بهائم را بگایند و دیدی بهائم همدیگر را بدرند و دیدی مردی به جای نماز خود رود و برگردد و جامه در بر ندارد و دیدی دل مردم سختشده و دیده آن ها خشگیده و یاد خدا بر آن ها گرانست و دیدی حرام خوردن پدیدار است و در آن رقابت کنند و دیدی که نمازگزار برای خودنمائی بمردم نماز میخواند و دیدی مسئله دان و فقیه دین برای جز دین مسأله می آموزد و دنیا و ریاست میجوید و دیدی مردم بدنبال هر کسند که پیروز باشد و دیدی آنکه حلال جوید نکوهش و سرزنش شود و طالب حرام ستایش و تعظیم دارد و دیدی در حرمین کاری کنند که پسند خدا نیست و کسی جلوشان را نگیرد و احدی میان آن ها و کردار زشت آن ها حائل نشود و دیدی در حرمین (مکه و مدینه) اسباب لهو (چون تار و طنبور) پدیدار شد و دیدی مردی که بحق سخن گوید یا امر بمعروف و نهی از منکر کند کسی نزد او بپا شود و او را اندرز دهد که این تکلیف تو

نیست و دیدی مردم با هم هم چشمی کنند و بمردم بد اقتداء کنند و دیدی روش خیر و راه آن تهی است و کسی از آن گذر نمیکند و دیدی مرده را بباد مسخره گیرند و احدی از او در هراس نیفتد و دیدی در هر سال شر و بدعت بیش از سال گذشته است و دیدی مردم و مجلسها پیروی نکنند جز از توان- گران و دیدی بگدا اعطا دهند در برابر اینکه باو میخندند و برای جز خدا باو ترحم می شود و دیدی نشانه های آسمانی باشد و کسی از آنها هراس نکند و دیدی مردم چون بهائم برهم جهند و کسی منکر کار آنها نگردد از ترس مردم و دیدی که مرد در جز راه طاعت خدا خرج بسیار کند و در راه طاعت خدا از اندك دریغ کند و دیدی ناسپاسی پدر و مادر پدیدار شده است و پدر و مادر را بچشم کم نگاه کنند و در پیش فرزند از همه بدتر باشند و از افتراء بدانها شاد گردند و زنان را دیدی که بر حکومت چیره شدند و هر کاری را به دست گرفتند و هیچ کاری انجام نشود جز آنچه آن ها طرف دارش باشند و دیدی پسر شخصی بپدرش افتراء زند و بر پدر و مادر خود نفرین کند و از مرگشان شاد شود و دیدی چون مردی روزی را بسر آورد و در آن گناه بزرگی نکرده باشد از هرزگی و کم فروشی و در آمدن در بستر حرام و میخواری دلتنگ و غمناك باشد و پندارد که آن روز بر او نامبارك بوده و از عمرش حساب نبوده و دیدی که سلطان خوراك را انبار کند و نگهدارد تا گران بفروشد و دیدی که حق ذو القربی بنا حق تقسیم شود و با آن قمار زنند و میخواری کنند و دیدی که با شراب مداوای بیمار کنند و برای بیمار نسخه آن را بگیرند و از آن درمان طلبند و دیدی مردم همه در ترك امر بمعروف و نهی از منکر و ترك دین داری هم آهنگ شدند و دیدی باد بر پرچم منافقان و اهل نفاق میوزد و پرچم اهل حق بی حرکت است و دیدی در برابر اذان مزد گیرند و در برابر نماز خواندن مزد گیرند و دیدی مسجدها پر می شود از کسانی که از خدا نترسند و در آنها گرد آیند برای غیبت و خوردن گوشت اهل حق و با همدیگر در آن ها بوصف نوشابه مست کننده بپردازند و دیدی که پیشنماز مست برای مردم نماز بخواند و مست است و لا یعقل و بمستی او را نکوهش نکنند و هر گاه مست شود گرامیش دارند و از او ملاحظه کنند و بترسند و رها باشد و کیفر نشود و مستی او را معذور دارند و دیدی مال یتیم خود را بصلیاح و شایستگی ستایند و دیدی قاضیان بر خلاف آنچه خدا امر کرده قضاوت کنند و دیدی فرمانروایان جنایتکاران را امین سازند برای طمع و دیدی

فرمانروایان ارث را برای اهل فسق و بد کاری و دلیری بر خدا تخصیص دهند (یعنی میراث یتیم را به دست آنها بسپارند تا برخی را خود بخورند و برخی را بآنان دهند) از آنها حق و حسابی بگیرند و آنها را واگذارند تا هر چه خواهند بکنند و دیدی بر سر منبرها دستور تقوی داده شود و خود آن کسانی که دستور می دهند بدان عمل نمیکنند و دیدی که وقت نمازها را بچیزی نگیرند و سبك شمارند و دیدی صدقه و زکاة را بوساطت دیگران بمستحقان دهند و قصد رضای خدا در دادن آنها ندارند و بخاطر درخواست مردم آن را پرداخت کنند و دیدی که نهایت همت آن ها شکم و فرج آن ها است باکی ندارند که چه بخورند و چه را نکاح کنند و ببینی که دنیا هم روی بدانها دارد و ببینی که اعلام حق و درستی کهنه شده. پس بر حذر باش و از درگاه خدا عز و جل نجات بخواه و بدان که مردم گرفتار خشم خدا عز و جل هستند و همانا بآن ها مهلت دهد برای امری که با آنها خواهد کرد تو خود را بپا و تلاش کن تا خدا عز و جل تو را بر خلاف روش آن ها بنگرد و اگر بر آنها عذاب نازل شود و تو در میان آنها باشی شتافته ای به دریافت رحمت خدا و اگر از آنها جدا باشید و بمانی آنان گرفتار شدند و تو از آنچه در آن اندرند از دلیری بر خدا عز و جل بیرون آمدی و بدان که خدا مزد نیکوکاران را ضایع نمیکند و راستی که رحمت خدا بمحسنان نزدیکست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۵۵ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۵۵۵- ۷- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عُثْمَانَ الْكَرَاجُكِيُّ فِي كِتَابِ كَنْزِ الْفَوَائِدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ بْنِ شَاذَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ سَمِعْتُ الصَّادِقَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع يَقُولُ فِي حَدِيثٍ يَا يُونُسُ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ آذَى جَارَهُ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ رَجُلٌ يَبْدَؤُهُ أَخُوهُ بِالصُّلْحِ فَلَمْ يُصَالِحْهُ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ حَامِلُ الْقُرْآنِ مُصِرٌّ عَلَى شُرْبِ الْخَمْرِ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ عَالِمٌ يَؤُمُّ سُلْطَاناً جَائِراً مُعِيناً لَهُ عَلَى جَوْرٍ (۲) مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مُبْغِضُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع- فَإِنَّهُ مَا أَبْغَضَهُ حَتَّى أَبْغَضَ رَسُولَ اللَّهِ ص- وَ مَنْ أَبْغَضَ رَسُولَ اللَّهِ ص لَعَنَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ رَمَى مُؤْمِناً بِكُفْرٍ وَ مَنْ رَمَى مُؤْمِناً بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَاتِلِهِ مَلْعُونَةٌ مَلْعُونَةٌ امْرَأَةٌ تُؤْذِي زَوْجَهَا أَوْ تَغُمُّهُ وَ سَعِيدَةٌ سَعِيدَةٌ امْرَأَةٌ تُكْرِمُ زَوْجَهَا وَ لَا تُؤْذِيهِ وَ تُطِيعُهُ فِي جَمِيعِ

أَحْوَالِهِ إِلَی أَنْ قَالَ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ قَاطِعُ رَحِمٍ (۳) مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ صَدَّقَ بِسِحْرٍ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ قَالَ الْإِیمَانُ قَوْلٌ بِلَا عَمَلٍ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ وَهَبَ اللَّهُ لَهُ مَالًا فَلَمْ یَتَصَدَّقْ مِنْهُ بِشَیْ ءٍ أَ مَا سَمِعْتَ أَنَّ النَّبِیَّ ص قَالَ صَدَقَةُ دِرْهَمٍ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ عَشْرِ لَیَالٍ مَلْعُونٌ

۱- کنز الفوائد ٦٣.

۲- فی المصدر جوره.

۳- فی المصدر رحمه.

مَلْعُونٌ مَنْ ضَرَبَ وَالِدَهُ أَوْ وَالِدَتَهُ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ عَقَّ وَالِدَیْهِ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ لَمْ یُوَقِّرِ الْمَسْجِدَ.

ترجمه:

[ای یونس ملعونست ملعون کسی که همسایه اش را آزار رساند، و ملعونست ملعون کسی که برادرش با او آغاز آشتی کند و او نپذیرد و آشتی نکند، ملعونست ملعون کسی که حامل قرآنست (آن را میداند و میخواند)و با اصرار می مینوشد، ملعونست ملعون عالمی که پیشوای پادشاه ستمکاری گردد و یاری دهد او را بر جور و ستمش، ملعونست ملعون دشمن و بدخواه علی بن ابی طالب (علیه السلام) زیرا بدخواه او نباشد تا بدخواه رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) باشد و هر که بدخواه رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) باشد خدا او را در دنیا و آخرت لعنت کند ملعونست ملعون کسی که مؤمنی را بکفر وا بندد و هر که تهمت کافری بمؤمنی زند مانند آنست که او را کشته باشد. ملعونه است ملعونه زنی که شوهرش را آزارد و او را اندوهگین سازد، سعادتمند است و سعادتمند زنی که شوهرش را گرامی دارد و او را نیازارد و فرمانش برد در هر حال که دارد. ای یونس جدم رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده: ملعونست ملعون هر که پس از من بفاطمه دخترم ستم کند و حق او را غصب کند و او را بکشد و آنگاه رو بفاطمه فرمود؛ ای فاطمه مژده بادت که تو را نزد

خداوند مقامی است پسندیده و در آن پایگاه و مقام شفاعت کنی از دوستانت و از شیعیانت و شفاعتت پذیر است، ای فاطمه اگر هر پیغمبری که خدا مبعوثش کرده و هر فرشته که مقربش ساخته شفاعت کنند درباره دشمن تو که حق تو را غصب کرده خدا او را هرگز از آتش دوزخ بیرون نیاورد، ملعونست ملعون قاطع رحم، ملعونست ملعون باور دارنده جادو، ملعونست ملعون هر که گوید ایمان گفتار تنها است و کرداری نخواهد، ملعونست ملعون کسی که خدایش مالی بخشیده و او از آن هیچ صدقه ندهد و در راه خدا بمستمندان کمك نکند آیا نشنیدی که پیغمبر (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده صدقه یکدرهم (۲۵ ریال امروز) برتر است از نماز ده شب (یعنی نماز شب در ده شب) ملعونست ملعون کسی که پدرش را بزند یا مادرش را، ملعونست ملعون کسی که عاق والدین باشد، ملعونست ملعون کسی که مسجد را محترم نشمارد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۵٦ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۵۵٦- ۸- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الْقَطَّانِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ یَحْیَی بْنِ زَکَرِیَّا عَنْ بَکْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبِیبٍ عَنْ تَمِیمِ بْنِ بُهْلُولٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفُضَیْلِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَبِی خَالِدٍ الْکَابُلِیِّ قَالَ سَمِعْتُ زَیْنَ الْعَابِدِینَ عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ ع یَقُولُ الذُّنُوبُ الَّتِی تُغَیِّرُ النِّعَمَ (۲) الْبَغْیُ عَلَی النَّاسِ وَ الزَّوَالُ عَنِ الْعَادَةِ فِی الْخَیْرِ وَ اصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ وَ کُفْرَانُ النِّعَمِ وَ تَرْکُ الشُّکْرِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَی إِنَّ اللَّهَ لا یُغَیِّرُ ما بِقَوْمٍ حَتَّی یُغَیِّرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ (۳) وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ قَتْلُ النَّفْسِ الَّتِی حَرَّمَ اللَّهُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَی فِی قِصَّةِ قَابِیلَ حِینَ قَتَلَ أَخَاهُ هَابِیلَ- فَعَجَزَ عَنْ دَفْنِهِ فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِینَ (٤) وَ تَرْکُ صِلَةِ الْقَرَابَةِ حَتَّی یَسْتَغْنُوا وَ تَرْکُ الصَّلَاةِ حَتَّی یَخْرُجَ وَقْتُهَا وَ تَرْکُ الْوَصِیَّةِ وَ رَدِّ الْمَظَالِمِ وَ مَنْعُ الزَّکَاةِ حَتَّی یَحْضُرَ الْمَوْتُ وَ یَنْغَلِقَ اللِّسَانُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ عِصْیَانُ الْعَارِفِ بِالْبَغْیِ وَ التَّطَاوُلُ عَلَی النَّاسِ وَ الِاسْتِهْزَاءُ بِهِمْ وَ السُّخْرِیَّةُ مِنْهُمْ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تَدْفَعُ الْقِسْمَ إِظْهَارُ الِافْتِقَارِ وَ النَّوْمُ عَنِ الْعَتَمَةِ وَ عَنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ وَ اسْتِحْقَارُ النِّعَمِ وَ شَکْوَی الْمَعْبُودِ عَزَّ وَ جَلَ

١- معانى الأخبار ٢٧٠- ٢.

٢- قد تقدم الاستعاذة من أقسام الذنوب المذكورة فى دعاء كل يوم من شهر رمضان (منه. ره).

٣- الرعد ١٣- ١١.

٤- المائدة ٥- ٣١.

وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تَهْتِکُ الْعِصَمَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ اللَّعِبُ بِالْقِمَارِ وَ تَعَاطِی مَا یُضْحِکُ النَّاسَ مِنَ اللَّغْوِ وَ الْمِزَاحِ وَ ذِکْرُ عُیُوبِ النَّاسِ وَ مُجَالَسَةُ أَهْلِ الرَّیْبِ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُنْزِلُ الْبَلَاءَ تَرْکُ إِغَاثَةِ الْمَلْهُوفِ وَ تَرْکُ مُعَاوَنَةِ الْمَظْلُومِ وَ تَضْیِیعُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیِ عَنِ الْمُنْکَرِ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُدِیلُ الْأَعْدَاءَ الْمُجَاهَرَةُ بِالظُّلْمِ وَ إِعْلَانُ الْفُجُورِ وَ إِبَاحَةُ الْمَحْظُورِ وَ عِصْیَانُ الْأَخْیَارِ وَ الِانْطِیَاعُ لِلْأَشْرَارِ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِیعَةُ الرَّحِمِ وَ الْیَمِینُ الْفَاجِرَةُ وَ الْأَقْوَالُ الْکَاذِبَةُ وَ الزِّنَا وَ سَدُّ طَرِیقِ (١) الْمُسْلِمِینَ- وَ ادِّعَاءُ الْإِمَامَةِ بِغَیْرِ حَقٍّ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تَقْطَعُ الرَّجَاءَ الْیَأْسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ وَ الْقُنُوطُ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ الثِّقَةُ بِغَیْرِ اللَّهِ وَ التَّکْذِیبُ بِوَعْدِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُظْلِمُ الْهَوَاءَ السِّحْرُ وَ الْکِهَانَةُ وَ الْإِیمَانُ بِالنُّجُومِ وَ التَّکْذِیبُ بِالْقَدَرِ وَ عُقُوقُ الْوَالِدَیْنِ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تَکْشِفُ الْغِطَاءَ الِاسْتِدَانَةُ بِغَیْرِ نِیَّةِ الْأَدَاءِ وَ الْإِسْرَافُ فِی النَّفَقَةِ عَلَی الْبَاطِلِ وَ الْبُخْلُ عَلَی الْأَهْلِ وَ الْوَلَدِ وَ ذَوِی الْأَرْحَامِ وَ سُوءُ الْخُلُقِ وَ قِلَّةُ الصَّبْرِ وَ اسْتِعْمَالُ الضَّجَرِ وَ الْکَسَلِ وَ الِاسْتِهَانَةُ بِأَهْلِ الدِّینِ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ سُوءُ النِّیَّةِ وَ خُبْثُ السَّرِیرَةِ وَ النِّفَاقُ مَعَ الْإِخْوَانِ وَ تَرْکُ التَّصْدِیقِ بِالْإِجَابَةِ وَ تَأْخِیرُ الصَّلَوَاتِ الْمَفْرُوضَاتِ حَتَّی تَذْهَبَ أَوْقَاتُهَا وَ تَرْکُ التَّقَرُّبِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْبِرِّ وَ الصَّدَقَةِ وَ اسْتِعْمَالُ الْبَذَاءِ وَ الْفُحْشِ فِی الْقَوْلِ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تَحْبِسُ غَیْثَ السَّمَاءِ جَوْرُ الْحُکَّامِ فِی الْقَضَاءِ وَ شَهَادَةُ

١- فى نسخة- طرق (هامش المخطوط).

الزُّورِ وَ كِتْمَانُ الشَّهَادَةِ وَ مَنْعُ الزَّكَاةِ وَ الْقَرْضِ وَ الْمَاعُونِ وَ قَسَاوَةُ الْقَلْبِ عَلَى أَهْلِ الْفَقْرِ وَ الْفَاقَةِ وَ ظُلْمُ الْيَتِيمِ وَ الْأَرْمَلَةِ وَ انْتِهَارُ السَّائِلِ وَ رَدُّهُ بِاللَّيْلِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱).

ترجمه:

ابو خالد كابلى گويد: شنيدم كه امام زين العابدين (عليه السلام) فرمود: گناهانى كه نعمت را تغيير مى دهند عبارتند از: ظلم و تعدّى بر مردم، و ترك عمل خيرى كه به آن عادت شده، و ترك أمر به نيكيها، و كفران نعمت، و ترك شكر، اين ها همان است كه خدا در باره اش فرمود: خداوند وضع هيچ گروهى را دگرگون نمى سازد جز آنكه خودشان حالات روحى خود را دگرگون سازند و آن گناهانى كه موجب پشيمانى مى گردد، كشتن فردى است كه خداوند منع كرده و فرموده است و نفسى را كه خدا حرام كرده است، نكشيد. و خداوند در داستان قابيل فرمود: وى چون هابيل را كشت و از دفن او عاجز شد، نفس سركش او قتل برادرش را در نظر وى خوب جلوه داد پس گشت از پشيمانان. و (از ديگر گناهان) ترك پيوند خويشاوندى آنقدر كه از او چشم بپوشند (مثل آنكه چنين خويشاوندى نداشته اند)، و ترك نماز تا وقت آن بگذرد، و ترك وصيّت و ندادن ردّ مظالم، و منع زكات تا هنگامى كه مرگ فرا رسد و زبان از گفتار بازماند. و گناهانى كه موجب نزول انتقام و خشم الهى است: نافرمانى كردن شخص عارف است، يعنى: با آنكه شناخت دارد سر به طغيان برداشته و بر مردم گردن فرازى كند و بعضى از آنان را مورد استهزا و نيشخند قرار دهد. و گناهانى كه باعث مى گردد بهرهٔ الهى از انسان دور گردد: اظهار نيازمندى نمودن، و خوابيدن در ثلث اوّل شب (وقت نماز عشا) و در وقت نماز صبح، و نعمت را خوار شمردن و گله از معبود بزرگوار نمودن است. و گناهانى كه پرده هاى عصمت را پاره مى كند عبارتند از: نوشيدن هر نوع از مشروبات مست كننده، قمار بازى، و انجام كارهاى مضحك، و آنچه موجب خنده هاى بيجا است از لغو گويى و شوخى، عيبجوئى مردم، بازگو كردن آن، و همنشينى با كافران و آدمهاى بى بند و بار و شكّاك. و گناهانى كه بلا نازل مى كنند: ترك فريادرسى مظلوم و يارى ندادن او، و رها ساختن امر بمعروف و نهى از منكر

است. و گناهانی که دولت (ثروت و قدرت و حکومت) را از انسان می گیرد و به دشمنان می دهد، ستم آشکارا، و علنی شدن گناه و سرپیچی از حق، و مباح شمردن آنچه حرام شمرده شده است، و نافرمانی از نیکان و سر فرودآوردن در برابر ستمگران، می باشد. و گناهانی که به کشیده شدن انسان به سوی فنا و نیستی سرعت می بخشد، قطع رحم، سوگند دروغ، و دروغگوئی، زنا، و بستن راه مسلمانان، و ناروا ادّعای امامت کردن است. و گناهانی که امید را بدل به نومیدی می کند: مأیوس شدن از رحمت خدا، و ناامیدی از مهر پروردگار و اعتماد کردن به غیر خدا، و دروغ پنداشتن نوید خدای عزّ و جلّ ، می باشند. و گناهانی که هوا را تیره و تار می گرداند: جادوگری، خبر غیب گفتن و فال زدن، و ایمان داشتن به ستاره و تکذیب تقدیر الهی، و نافرمانی و آزردن پدر و مادر است. و گناهانی که پرده ها را کنار می زند: وام خواستن بدون آنکه قصد باز پرداخت آن را داشته باشد، و زیاده روی در بیهوده خرج کردن، و برای خانواده و فرزند و خویشاوند خرج نکردن، و بداخلاقی، و کم صبری، و دلتنگی و بی قرار بودن از غم، و کاهلی نمودن، و سبك شمردن مؤمنان است. و گناهانی که دعا را باز می گرداند:نیّت بد داشتن، و پلیدی باطن، و دوروئی با برادران دینی، و ترك تصدیق به اجابت دعا و تأخیر نمازهای واجب تا وقت بگذرد، و ترك تقرّب جستن بخدا به وسیلهٔ نیکی و خیرات، و بد دهنی و گفتن سخن زشت، هستند. و گناهانی که مانع آمدن باران می گردد، بیدادگری حاکمان است در داوری، و گواهی دادن به دروغ و باطل، و پنهان داشتن شهادت، و ندادن زکات و باز پس ندادن قرض و سایر ما یحتاج (چون تبر و تیشه و آلات کار) و سخت شدن دلها بر بینوایان و نیازمندان و ستم نمودن به یتیمان و بیوه زنان، و تشر زدن بر درخواست کننده، و مأوی ندادن و رد کردن او در شب هنگام.

ص: ۲۸۳

۱- تقدم فی الباب ۸٤ من أبواب جهاد النفس.

ص: ۲۸٤

أَبْوَابُ فِعْلِ الْمَعْرُوفِ

١- بَابُ اسْتِحْبَابِهِ وَ كَرَاهَةِ تَرْكِهِ

اشارة

(١) ١ بَابُ اسْتِحْبَابِهِ وَ كَرَاهَةِ تَرْكِهِ

ترجمه:

باب های انجام نیکی

باب مستحب بودن آن (امر به معروف) و کراهت ترک آن

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٥٧ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٥٥٧- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ حَرِيزٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ مِنْ بَقَاءِ الْمُسْلِمِينَ وَ بَقَاءِ الْإِسْلَامِ- أَنْ تَصِيرَ الْأَمْوَالُ عِنْدَ مَنْ يَعْرِفُ فِيهَا الْحَقَّ وَ يَصْنَعُ فِيهَا الْمَعْرُوفَ وَ إِنَّ مِنْ فَنَاءِ الْإِسْلَامِ وَ فَنَاءِ الْمُسْلِمِينَ- أَنْ تَصِيرَ الْأَمْوَالُ فِي أَيْدِي مَنْ لَا يَعْرِفُ فِيهَا الْحَقَّ وَ لَا يَصْنَعُ فِيهَا الْمَعْرُوفَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از جمله [عوامل] پایندگی مسلمانان و پایندگی اسلام، این است که اموال در دست کسی باشد که حق و حقوق آن را بشناسد و نیکی کند، و از [عوامل] نابودی اسلام و نابودی مسلمانان، این است که اموال در دست کسی باشد که حق و حقوق آن را نشناسد و آن را در راههای نیکو کارانه به مصرف نرساند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٥٨ - رقم الحديث الباب: ٢]

۲۱۵۵۸- ۲- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ مُعَاوِیَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص کُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: هر کار نیک و پسندیده ای صدقه است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۵۹ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۵۵۹- ۳- (٤) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی

ص: ۲۸۵

۱- الباب ۱ فیه ۲٤ حدیثا.

۲- الکافی ٤- ۲۵- ۱.

۳- الکافی ٤- ۲٦- ۲، و أورده فی الحدیث ۲ من الباب ٤۱ من أبواب الصدقة.

٤- الکافی ٤- ۲۵- ۲.

عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّیِّ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ قَالَ: قَالَ لِی أَبُو جَعْفَرٍ ع إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِلْمَعْرُوفِ أَهْلًا مِنْ خَلْقِهِ حَبَّبَ إِلَیْهِمْ فَعَالَهُ وَ وَجَّهَ لِطُلَّابِ الْمَعْرُوفِ الطَّلَبَ إِلَیْهِمْ وَ یَسَّرَ لَهُمْ قَضَاءَهُ کَمَا یَسَّرَ الْغَیْثَ الْأَرْضَ الْمُجْدِبَةَ (۱) وَ إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِلْمَعْرُوفِ أَعْدَاءً مِنْ خَلْقِهِ (۲) بَغَّضَ إِلَیْهِمْ فَعَالَهُ وَ حَظَرَ عَلَی طُلَّابِ الْمَعْرُوفِ الطَّلَبَ إِلَیْهِمْ وَ حَظَرَ عَلَیْهِمْ قَضَاهُ کَمَا یَحْظُرُ (۳) الْغَیْثَ عَلَی الْأَرْضِ الْمُجْدِبَةِ لِیُهْلِکَهَا وَ یُهْلِکَ أَهْلَهَا وَ مَا یَعْفُو (٤) اللَّهُ أَکْثَرُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: خدا عز و جل از خلقش کسانی را اهل کار خیر ساخته و آن را محبوب آنان نموده، و بر خواستاران آن بایست کرده خواستن از آنان را و بر آنان آسان کرده برآوردن آن را چنانچه بر باران آسان کرده که زمین خشك و اهل آن را زنده سازد، و خدا از خلقش کسانی را دشمن کار خیر نموده که ناگوار است بر آنها احسان و کار خیر و خواستاران آن را منع کرده از طلب آنها از آنها و بر آنان سخت کرده برآوردن آن را چنانچه منع کرده باران را از زمین خشك تا اهلش بدان هلاك شوند و گذشت خداوند بیشتر است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵٦۰ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۵٦۰- ٤- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ یَقْطِینٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّیِّ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع یَقُولُ إِنَّ مِنْ أَحَبِّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَی اللَّهِ لَمَنْ حَبَّبَ إِلَیْهِ الْمَعْرُوفَ وَ حَبَّبَ إِلَیْهِ فَعَالَهُ.

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

ابو حمزه ثمالي گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: محبوب ترینِ بندگان خدا نزد خدای عز و جل، کسی است که خداوند، کار نیك و انجام دادن آن را محبوبش ساخته است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵٦۱ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۵٦۱- ۵- (۷) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِیَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِیِّ عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص کُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ

١- فی المصدر زیادة لیحییها و یحیی به أهلها.

٢- فی المصدر زیادة بغض الیهم المعروف و.

٣- فی نسخة یحرم (هامش المخطوط).

٤- فی نسخة یغفر (هامش المخطوط).

٥- الکافی ٤- ٢٥- ٣.

٦- الکافی ٤- ٢٦- ٣ ذیل حدیث ٣.

٧- الکافی ٤- ٢٧- ٤، و الفقیه ٢- ٥٥- ١٦٨٢، و أورد قطعة منه عن الفقیه ٢- ٥٥- ١٦٨٢ فی الحدیث ١٩ من الباب ١، و فی الحدیث ٣ من الباب ١٦ من أبواب الأمر بالمعروف.

- وَ الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ وَ اللَّهُ يُحِبُّ إِغَاثَةَ اللَّهْفَانِ (١).

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي الْخِصَالِ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: هر کار نیک و پسندیده ای صدقه است

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٥٦٢ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢١٥٦٢- ٦- (٣) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: صَنَائِعُ الْمَعْرُوفِ تَقِي (٤) مَصَارِعَ السَّوْءِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدران بزرگوارش علیهم السّلام نقل می کند که حضرتش فرمود: کارهای نیك، انسان را از مرگ بد نگه می دارند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۵٦۳ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۵٦۳- ۷- (۵) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ وَ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع الْمَعْرُوفُ شَيْ ءٌ سِوَى الزَّكَاةِ فَتَقَرَّبُوا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْبِرِّ وَ صِلَةِ الرَّحِمِ.

ترجمه:

عمر بن يزيد گويد: امام صادق (عليه السلام) فرمود: احسان و نيكى، از محدودهٔ زكات فريضه خارج است. با احسان و صلهٔ رحم به خداوند عز و جلّ تقرّب بجوييد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۵٦٤ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۵٦٤- ۸- (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ الْبَرَكَةَ أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يُمْتَارُ فِيهِ الْمَعْرُوفُ مِنَ الشَّفْرَةِ فِي سَنَامِ الْجَزُورِ (۷) أَوْ مِنَ السَّيْلِ إِلَى مُنْتَهَاهُ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: پيامبر خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمودند: به راستى كه بركت در خانه اى كه معروف از آن خانه جارى است از علف به دندان شتر يا از سيل به انتهاى آن نزديكتر است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۵٦۵ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۵٦۵- ۹- (۸) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع يَقُولُ إِنَّ صَنَائِعَ الْمَعْرُوفِ تَدْفَعُ مَصَارِعَ السَّوْءِ.

١- اللهيف- المضطر، و اللهفان- المتحسر (الصحاح لهف- ٤- ١٤٢٩).

٢- الخصال ١- ١٣٤- ١٤٥.

٣- الكافى ٤- ٢٨- ١، و الفقيه ٢- ٥٦- ١٦٨٧.

٤- فى نسخة- تدفع (هامش المخطوط).

٥- الكافى ٤- ٢٧- ٥، و الفقيه ٢- ٥٥- ١٦٨٥.

٦- الكافى ٤- ٢٩- ٢، و الفقيه ٢- ٥٦- ١٦٨٩.

٧- فى نسخة البعير (هامش المخطوط) و كذلک المصدرين.

٨- الكافى ٤- ٢٩- ٣.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (١) وَ كَذَا الْأَحَادِيثُ الْأَرْبَعَةُ الَّتِى قَبْلَهُ.

ترجمه:

عبد اللّه بن سليمان گويد: از امام باقر (عليه السلام) شنيدم كه مى فرمود: كارهاى نيك پرتگاه هاى بدفرجام را دفع مى كنند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٦٦ - رقم الحديث الباب: ١٠]

٢١٥٦٦- ١٠- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِى الْمَجَالِسِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِى الْبِلَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ الْوَصَّافِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ ع صَنَائِعُ الْمَعْرُوفِ تَقِى مَصَارِعَ السَّوْءِ وَ كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ وَ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِى الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِى الآخِرَةِ وَ أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِى الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِى الآخِرَةِ وَ أَوَّلُ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا إِلَى الْجَنَّةِ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ وَ إِنَّ أَوَّلَ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا إِلَى النَّارِ أَهْلُ الْمُنْكَرِ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود کارهای خوب از مرگهای بد نگهداری کند و هر خوش رفتاری صدقه است و اهل خوش رفتاری در دنیا خوش رفتاران در آخرتند و زشتکاران دنیا زشتکاران آخرتند اول کسی که ببهشت رود خوش رفتارهایند و اول کسی که بدوزخ رود بدکارانند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۶۷ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۵۶۷- ۱۱- (٤) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ عَنْ عُبَیْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَی عَنْ عَبْدِ الْعَظِیمِ الْحَسَنِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِی حَدِیثٍ قَالَ: قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ ع مَنْ أَیْقَنَ بِالْخَلَفِ جَادَ بِالْعَطِیَّةِ.

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: و کسی که به عوض یقین داشته باشد در بخشش جوانمردی کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۶۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۵۶۸- ۱۲- (٥) وَ فِی الْعِلَلِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ مَهْزِیَارَ عَنْ أَخِیهِ عَلِیٍّ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ عُمَرَ بِإِسْنَادِهِ رَفَعَهُ إِلَی عَلِیِّ بْنِ أَبِی طَالِبٍ ع أَنَّهُ کَانَ یَقُولُ

۱- الفقیه ۲- ٥٦- ۱٦۸۷.

٢- أمالی الصدوق ٢١٠- ٥، و أورد نحوه فی الحدیث ١ من الباب ٦ من هذه الأبواب.
٣- الزهد ٣٠- ٧٧.
٤- أمالی الصدوق ٣٦٢- ٩، و أورد قطعة منه فی الحدیث ٢ من الباب ٢٢، و فی الحدیث ٨ من الباب ١٠٧ من أبواب أحکام العشرة، و فی الحدیث ١٦ من الباب ٣٨ من أبواب الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر.
٥- علل الشرائع ٢٤٧- ١، و أورده فی الحدیث ٤ من الباب ١٣ من أبواب الصدقة، و صدره فی الحدیث ٣٠ من الباب ١ من أبواب مقدّمة العبادات، و ذیله فی الحدیث ١٣ من الباب ١٣٨ من أبواب أحکام العشرة.

أَفْضَلُ مَا تَوَسَّلَ بِهِ الْمُتَوَسِّلُونَ الْإِیمَانُ بِاللَّهِ إِلَی أَنْ قَالَ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ فَإِنَّهَا مَثْرَاةٌ لِلْمَالِ وَ مَنْسَأَةٌ لِلْأَجَلِ وَ صَدَقَةُ السِّرِّ فَإِنَّهَا تُطْفِئُ الْخَطِیئَةَ وَ تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ وَ صَنَائِعُ الْمَعْرُوفِ فَإِنَّهَا تَدْفَعُ مِیتَةَ السَّوْءِ وَ تَقِی مَصَارِعَ الْهَوَانِ الْحَدِیثَ.

وَ رَوَاهُ الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: بالاترین چیزی که متوسّلین به آن توسّل می جویند عبارت است از: ایمان به خدا و صلیه رحم که زیادکننده مال و به تأخیر اندازنده مرگ است، صدقه پنهانی، زیرا که گناه را می برد و خشم پروردگار را خاموش می کند؛ انجام دادن کارهای خوب، زیرا آنها مرگ بد را دفع می کنند و شما را از به زمین خوردن های ننگین نگه می دارد.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٥٦٩ - رقم الحدیث الباب: ١٣]

٢١٥٦٩- ١٣- (٢) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِیمَ الْجَازِیِّ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ: ذَکَرْنَا عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع الْأَغْنِیَاءَ مِنَ الشِّیعَةِ- فَکَأَنَّهُ کَرِهَ مَا سَمِعَ مِنَّا فِیهِمْ فَقَالَ یَا

بَا مُحَمَّدٍ إِذَا كَانَ الْمُؤْمِنُ غَنِيّاً وَصُولًا رَحِيماً لَهُ مَعْرُوفٌ إِلَى أَصْحَابِهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ مَا يُنْفِقُ فِي الْبِرِّ (٣) مَرَّتَيْنِ ضِعْفَيْنِ لِأَنَّ اللَّهَ يَقُولُ فِي كِتَابِهِ وَ ما أَمْوالُكُمْ وَ لا أَوْلادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنا زُلْفى إِلَّا مَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَأُولئِكَ لَهُمْ جَزاءُ الضِّعْفِ بِما عَمِلُوا وَ هُمْ فِي الْغُرُفاتِ آمِنُونَ (٤).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) چون در حضورش از شيعيان ثروتمند سخن به ميان آمد و آن گاه كه به نظر رسيد ايشان از سخنانى كه درباره آنها گفته شد، خوشش نيامده فرمود: چنانچه مؤمن، ثروتمند و غم خوار و بخشنده باشد و به يارانش نيكى و احسان كند، خداوند مزد آنچه را در كارهاى نيك انفاق مى كند، دو برابر به او دهد؛ زيرا خداوند متعال در كتاب خود مى فرمايد: «و اموال و فرزندانتان چيزى نيست كه شما را به پيشگاه ما نزديك گرداند، مگر كسانى كه ايمان آورده و كارهاى شايسته كرده باشند. پس، آنان را براى آنچه كرده اند دو برابر پاداش است و آنان در غرفه ها [ى بهشتى] آسوده خاطر خواهند بود».

[رقم الحديث الكلى: ٢١٥٧٠ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٥٧٠- ١٤- (٥) وَ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ أَبِي مَسْرُوقٍ النَّهْدِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَقْطِينٍ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى ع كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ مُؤْمِنٌ وَ كَانَ لَهُ جَارٌ كَافِرٌ فَكَانَ الْكَافِرُ يَرْفُقُ بِالْمُؤْمِنِ وَ يُوَلِّيهِ الْمَعْرُوفَ فِي الدُّنْيَا فَلَمَّا أَنْ مَاتَ الْكَافِرُ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِي النَّارِ مِنْ طِينٍ وَ كَانَ يَقِيهِ حَرَّهَا وَ يَأْتِيهِ الرِّزْقُ مِنْ غَيْرِهَا وَ قِيلَ لَهُ هَذَا مَا كُنْتَ تُدْخِلُهُ عَلَى جَارِكَ الْمُؤْمِنِ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ مِنَ الرِّفْقِ وَ تُوَلِّيهِ مِنَ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا.

ترجمه:

علىّ بن يقطين گويد: امام هفتم موسى بن جعفر عليهما السّلام بمن فرمود: در ميان بنى اسرائيل مرد مؤمنى بود و در همسايگيش كافرى منزل داشت كه با آن مؤمن مهربانى و خوشرفتارى ميكرد و

در کار خیر دنیائی با وی همراه بود، پس چون آن کافر درگذشت خداوند خانه ای از گل در دوزخ برای او بنا کرد تا آنکه از حرارت آتش او را نگهدارد و روزیش از خارج بدو میرسید، و بدو گفته شد این جزای آن رفتاریست که با فلان همسایهٔ مؤمنت میکردی از مهربانی و همراهی.

ص: ۲۸۹

۱- الزهد ۱۳- ۲۷.

۲- علل الشرائع ٦٠٤- ۷۳.

۳- فی المصدر زیادة أجره.

٤- سبا ۳٤- ۳۷.

٥- ثواب الأعمال ۲۰۲- ۱.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۵]

۲۱۵۷۱- ۱۵- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ حَدِيدٍ أَوْ مُرَازِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَيُّمَا مُؤْمِنٍ أَوْصَلَ إِلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ مَعْرُوفاً فَقَدْ أَوْصَلَ ذَلِکَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص.

وَ رَوَاهُ الْكُلَيْنِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ حَدِيدِ بْنِ حَكِيمٍ أَوْ مُرَازِمٍ نَحْوَهُ (۲).

ترجمه:

مرازم گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: هرکس به برادر ایمانی خود احسان کند در واقع به رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) احسان کرده است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۵۷۲ - رقم الحديث الباب: ١٦]

۲۱۵۷۲- ١٦- (۳) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِی وَلَّادٍ الْحَنَّاطِ عَنْ مُيَسِّرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ مِنْكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- لَيَمُرُّ بِهِ الرَّجُلُ لَهُ الْمَعْرِفَةُ بِهِ فِی الدُّنْيَا وَ قَدْ أُمِرَ بِهِ إِلَى النَّارِ- وَ الْمَلَكُ يَنْطَلِقُ بِهِ فَيَقُولُ لَهُ يَا فُلَانُ أَغِثْنِی فَقَدْ كُنْتُ أَصْنَعُ إِلَيْكَ الْمَعْرُوفَ فِی الدُّنْيَا وَ أُسْعِفُكَ بِالْحَاجَةِ تَطْلُبُهَا مِنِّی فَهَلْ عِنْدَكَ الْيَوْمَ مُكَافَأَةٌ قَالَ فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ لِلْمَلَكِ الْمُوَكَّلِ بِهِ خَلِّ سَبِيلَهُ قَالَ فَيَسْمَعُ اللَّهُ قَوْلَ الْمُؤْمِنِ فَيَأْمُرُ الْمَلَكَ (الْمُوَكَّلَ بِهِ) (٤) أَنْ يُجِيزَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِ فَيُخَلِّی سَبِيلَهُ.

ترجمه:

ميسّر بن عبد العزيز گويد: امام صادق (عليه السلام) فرمود: همانا در قيامت مرديكه بآتش محكوم گشته و فرشته اش بدوزخ ميبرد در راه بيك تن مؤمن از شما شيعيان كه اندك آشنائی با او دارد برخورد و گويد: ای فلان بفرياد من برس من دربارۀ تو در دنيا احسانی كرده ام حاجتی بمن داشتی برآوردم آيا امروز پاداش آن توانی داد، پس آن مؤمن فرشته را گويد او را رها كن، خداوند سخن مؤمن را بشنود و ملك را گويد امر او را اطاعت كن، پس فرشته آن مرد را رها سازد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۵۷۳ - رقم الحديث الباب: ١٧]

۲۱۵۷۳- ١٧- (٥) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیِّ عَنْ أَبِيهِ يَرْفَعُ الْحَدِيثَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِی الدُّنْيَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِی الآخِرَةِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُغْفَرُ لَهُمْ بِالتَّطَوُّلِ مِنْهُ عَلَيْهِمْ وَ يَدْفَعُونَ حَسَنَاتِهِمْ إِلَى

١- ثواب الأعمال ۲۰۳- ١.

۲- الکافی ٤- ۲۷- ۸.

۳- ثواب الأعمال ۲۰٦- ۱.

٤- لیس فی المصدر.

٥- ثواب الأعمال ۲۱۷- ۱.

النَّاسِ فَيَدْخُلُونَ بِهَا الْجَنَّةَ- فَيَكُونُونَ أَهْلَ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ.

ترجمه:

محمّد بن خالد برقیّ بسند مرفوع روایت کرده که رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) و سلّم فرمود اهل معروف و احسان کنندگان در دنیا، در آخرت نیز اهل احسان باشند پرسیدند این چگونه باشد، حضرت فرمود: خداوند از راه لطف منّت نهد و ایشان را ببخشد، و آنها حسنات خود را بمردم ببخشند و آنان بدین سبب ببهشت روند، پس هم در دنیا اهل احسان بوده اند، و هم در آخرت.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۷٤ - رقم الحدیث الباب: ۱۸]

۲۱۵۷٤- ۱۸- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ (۲) عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مَرْوَكِ بْنِ عُبَيْدٍ (۳) عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ اللَّهَ يَقُولُ لِلْفُقَرَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- انْظُرُوا وَ تَصَفَّحُوا وُجُوهَ النَّاسِ فَمَنْ أَتَى إِلَيْكُمْ مَعْرُوفاً فَخُذُوا بِيَدِهِ وَ أَدْخِلُوهُ الْجَنَّةَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند در روز قیامت به فقرا می فرماید: اکنون در میان اهل محشر جستجو کنید و هر کس دربارهٔ شما احسانی نموده دست او را بگیرید و با خود به بهشتش برید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۷۵ - رقم الحدیث الباب: ۱۹]

۲۱۵۷۵- ۱۹- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: فَاعِلُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنْهُ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) می فرماید: کسی که کار نیک انجام می دهد، خودش از آن کار بهتر است و انجام دهنده کار شرّ، از آن کار بدتر است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۷٦ - رقم الحدیث الباب: ۲۰]

۲۱۵۷٦- ۲۰- (٥) قَالَ وَ قَالَ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسانِ (٦) الْعَدْلُ الْإِنْصَافُ وَ الْإِحْسَانُ التَّفَضُّلُ.

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: خداوند متعال می فرماید: «خدا به دادگری و نیکوکاری فرمان می دهد» فرمود: عدل: انصاف است و نیکی کردن: بخشش داشتن است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۷۷ - رقم الحدیث الباب: ۲۱]

۲۱۵۷۷- ۲۱- (۷) قَالَ وَ قَالَ ع مَنْ يُعْطِ بِالْيَدِ الْقَصِيرَةِ يُعْطَ بِالْيَدِ الطَّوِيلَةِ.

قَالَ الرَّضِيُّ وَ الْيَدَانِ هُنَا عِبَارَةٌ عَنِ النِّعْمَتَيْنِ وَ قَدْ فَرَّقَ بَيْنَ نِعْمَةِ الْعَبْدِ وَ نِعْمَةِ الرَّبِّ فَجَعَلَ هَذِهِ قَصِيرَةً وَ هَذِهِ طَوِيلَةً أَقُولُ: وَ الْأَقْرَبُ أَنَّ الْيَدَ هُنَا بِمَعْنَى الْقُدْرَةِ أَوْ مِنْ بَابِ الْمُشَاكَلَةِ.

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: کسی که با دست کوتاه ببخشد او را با دست دراز ببخشند.

۱- ثواب الأعمال ۲۱۸- ۱.

۲- فی المصدر زیادة عن أبیه.

۳- " مروک بن عبید" لیس فی المصدر.

٤- نهج البلاغة ۳- ۱۵۹- ۳۲.

۵- نهج البلاغة ۳- ۲۰٤- ۲۳۱.

٦- النحل ۱٦- ۹۰.

۷- نهج البلاغة ۳- ۲۰٤- ۲۳۲.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۷۸ - رقم الحدیث الباب: ۲۲]

۲۱۵۷۸- ۲۲- (۱) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ الْجِعَابِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِیدٍ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ زِیَادٍ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِیهِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِی جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع یَقُولُ أَحْسَنُ مِنَ الصِّدْقِ قَائِلُهُ وَ خَیْرٌ مِنَ الْخَیْرِ فَاعِلُهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: بهتر از راستگویی راست گوست، و بهتر از خوبی کسی است که خوبی می کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۷۹ - رقم الحدیث الباب: ۲۳]

۲۱۵۷۹- ۲۳- (۲) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ قُولَوَیْهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ أَبِی سَعِیدٍ الْقَمَّاطِ عَنِ الْمُفَضَّلِ

بْنِ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع يَقُولُ لَا يَكْمُلُ إِيمَانُ الْعَبْدِ حَتَّى يَكُونَ فِيهِ أَرْبَعُ خِصَالٍ يَحْسُنُ خُلُقُهُ وَ تَسْخُو نَفْسُهُ وَ يُمْسِكُ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ وَ يُخْرِجُ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ.

ترجمه:

المفضل بن عمر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: ایمان بنده به کمال نمی رسد مگر چهار خصلیت در او باشد: اخلاقش را نیکو گرداند، خود را به هیچ انگارد، زیادی گفتارش را نگه دارد، و زیادی مال خود را ببخشد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۸۰ - رقم الحديث الباب: ۲٤]

۲۱۵۸۰- ۲٤- (۳) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ الْغَضَائِرِيِّ عَنِ التَّلَّعُكْبَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَمَّامٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ الْهَمَذَانِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ لِأَنَّهُمْ فِي الآخِرَةِ تَرْجِعُ لَهُمُ الْحَسَنَاتُ فَيَجُودُونَ بِهَا عَلَى أَهْلِ الْمَعَاصِي.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤)

۱- أمالى الطوسىّ ۱- ۲۲٦.

۲- أمالى الطوسىّ ۱- ۲۳۵، و أورده فى الحديث ۲۱ من الباب ۱ من أبواب الصدقة.

۳- أمالى الطوسىّ ۱- ۳۱۱.

٤- تقدم فى الحديث ۵ من الباب ۷، و فى الأبواب ۳۸ و ۳۹ و ٤۱ و فى الحديث ۵ من الباب ٤۲ من أبواب الصدقة، و فى الحديث ۷ من الباب ۱ و فى الأحاديث ۲ و ۳ و ۱۱ و ۱۳ من الباب ۷ من أبواب ما تجب فيه الزكاة، و فى الحديث ٦ من الباب ۷ من أبواب المستحقين للزكاة، و فى الحديث ۱ من الباب ۱۰۷ من أبواب أحكام العشرة، و فى الأحاديث ۳ و ٤ و ۷ و ۱۳ و ۲۳ من الباب ٤، و فى

الحديث ١٤ من الباب ١٤ من أبواب جهاد النفس، و فی الحديث ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف.

وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (١).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: اهل نيكی در دنيا همان اهل نيكی در آخرتند زيرا آنگاه كه در آخرت نيكی هايشان بر اشتباهاتشان فزونی می يابد از آن [نيكی ها] بر گنهكاران می بخشايند.

٢- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْمُبَادَرَةِ بِالْمَعْرُوفِ مَعَ الْقُدْرَةِ قَبْلَ التَّعَذُّرِ

اشارة

(٢) ٢ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْمُبَادَرَةِ بِالْمَعْرُوفِ مَعَ الْقُدْرَةِ قَبْلَ التَّعَذُّرِ

ترجمه:

باب مستحب بودن قصد انجام معروف به شرط قدرت داشتن و عدم مانع

[رقم الحديث الكلی: ٢١٥٨١ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٥٨١- ١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی الْيَقْظَانِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: رَأَيْتُ الْمَعْرُوفَ كَاسْمِهِ وَ لَيْسَ شَیْ ءٌ أَفْضَلَ مِنَ الْمَعْرُوفِ إِلَّا ثَوَابُهُ وَ ذَلِكَ يُرَادُ مِنْهُ وَ لَيْسَ كُلُّ مَنْ يُحِبُّ أَنْ يَصْنَعَ الْمَعْرُوفَ إِلَی النَّاسِ يَصْنَعُهُ وَ لَيْسَ كُلُّ مَنْ يَرْغَبُ فِيهِ يَقْدِرُ عَلَيْهِ وَ لَا كُلُّ مَنْ يَقْدِرُ عَلَيْهِ يُؤْذَنُ لَهُ فِيهِ فَإِذَا اجْتَمَعَتِ الرَّغْبَةُ وَ الْقُدْرَةُ وَ الْإِذْنُ فَهُنَالِكَ تَمَّتِ السَّعَادَةُ لِلطَّالِبِ وَ الْمَطْلُوبِ إِلَيْهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٤)

وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِی جَمِیلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (٥) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٦) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٧).

ص: ٢٩٣

١- یأتی فی الباب الآتی من هذه الأبواب.

٢- الباب ٢ فیه حدیث واحد.

٣- الکافی ٤- ٢٦- ٣.

٤- الفقیه ٢- ٥٥- ١٦٨٦.

٥- الکافی ٤- ٢٦- ٣ ذیل حدیث ٣.

٦- تقدم فی الباب ٢٧ من أبواب مقدّمة العبادات، و فی الباب السابق من هذه الأبواب.

٧- یأتی فی الباب ٩ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: من خوبی را مانند نامش [خوب و زیبا] دیدم. هیچ چیز برتر از خوبی نیست، مگر پاداش آن [که خدا به نیکوکار می دهد]. چنین نیست که هر کس دوست داشته باشد به مردم خوبی کند، این کار را انجام دهد و چنین نیست که هر کس رغبت به خوبی کردن داشته باشد، توان انجام آن را داشته باشد و نه هر که توانایی بر خوبی کردن را داشته باشد، فرصت و توفیق آن را نیز به دست آورد. بلکه هر گاه رغبت و توانایی و فرصت و توفیق با هم جمع شوند، آن گاه است که خوشبختیِ طالب و مطلوب به طور کامل فراهم آمده است.

٣- بَابُ اسْتِحْبَابِ فِعْلِ الْمَعْرُوفِ مَعَ کُلِّ أَحَدٍ وَ إِنْ لَمْ یُعْلَمْ کَوْنُهُ مِنْ أَهْلِهِ

اشارة

(۱) ۳ بَابُ اسْتِحْبَابِ فِعْلِ الْمَعْرُوفِ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ وَ إِنْ لَمْ يُعْلَمْ كَوْنُهُ مِنْ أَهْلِهِ

ترجمه:

باب مستحب بودن نیکی با هر کسی ، هر چند نداند که از اهل اوست

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۸۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۵۸۲- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: اصْنَعِ الْمَعْرُوفَ إِلَى مَنْ هُوَ أَهْلُهُ وَ إِلَى مَنْ لَيْسَ مِنْ أَهْلِهِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ هُوَ أَهْلَهُ فَكُنْ أَنْتَ مِنْ أَهْلِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: احسان کن باهل و نااهل هر دو که اگر او اهلش نیست تو خود اهل آنی.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۸۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۵۸۳- ۲- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع اصْنَعُوا الْمَعْرُوفَ إِلَى كُلِّ أَحَدٍ فَإِنْ كَانَ أَهْلَهُ وَ إِلَّا فَأَنْتَ أَهْلُهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: با هرکسی که باشد راه احسان بپویید، اگر او شایستهٔ احسان نباشد، تو شایستگی خود را برای فیض و احسان به خلق نمایان و آشکار کن.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۸٤ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۵۸٤- ۳- (۵) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُوسَی بْنِ عِمْرَانَ عَنْ عَمِّهِ الْحُسَیْنِ بْنِ عِیسَی بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِیهِ أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی ع قَالَ: أَخَذَ أَبِی بِیَدِی ثُمَّ قَالَ یَا بُنَیَّ- إِنَّ أَبِی مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ ع أَخَذَ بِیَدِی کَمَا أَخَذْتُ بِیَدِکَ وَ قَالَ إِنَّ أَبِی عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ ع أَخَذَ بِیَدِی وَ قَالَ یَا بُنَیَّ افْعَلِ الْخَیْرَ إِلَی کُلِّ مَنْ طَلَبَهُ مِنْکَ فَإِنْ کَانَ مِنْ أَهْلِهِ فَقَدْ أَصَبْتَ مَوْضِعَهُ وَ إِنْ لَمْ

۱- الباب ۳ فیه ۹ أحادیث.

۲- الکافی ٤- ۲۷- ٦.

۳- الکافی ٤- ۲۷- ۹.

٤- الفقیه ۲- ۵۵- ۱٦۸۳.

۵- الکافی ۸- ۱۵۲- ۱٤۱، و أورد ذیله فی الحدیث ۳ من الباب ۱۲۵ من أبواب أحکام العشرة.

یَکُنْ مِنْ أَهْلِهِ کُنْتَ أَنْتَ مِنْ أَهْلِهِ وَ إِنْ شَتَمَکَ رَجُلٌ عَنْ یَمِینِکَ ثُمَّ تَحَوَّلَ إِلَی یَسَارِکَ فَاعْتَذَرَ إِلَیْکَ فَاقْبَلْ عُذْرَهُ.

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) : پدرم دست مرا گرفت و فرمود: پسرم! همچنان که من دست تو را گرفته ام، پدر من نیز دست مرا گرفت و فرمود: پدرم علی بن حسین علیهما السلام دست مرا گرفت و فرمود: پسرم! به هر کس که از تو احسانی خواست، احسان کن؛ زیرا اگر لایق احسان باشد، تو به

جا احسان کرده ای و اگر لایق آن نباشد تو لیاقت و فضیلت احسان کردن را یافته ای. اگر مردی از طرف راستت به تو ناسزا گفت و سپس به سمت چپت آمد و از تو پوزش خواست پوزش او را بپذیر.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۸۵ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۵۸۵- ٤- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِيدَ تَقَدَّمَتْ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (۲) عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص اصْنَعُوا الْمَعْرُوفَ (۳) إِلَى مَنْ هُوَ أَهْلُهُ وَ إِلَى مَنْ لَيْسَ مِنْ أَهْلِهِ فَإِنْ لَمْ تُصِبْ مَنْ هُوَ أَهْلُهُ فَأَنْتَ أَهْلُهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: احسان کن باهل و نااهل هر دو که اگر او اهلش نیست تو خود اهل آنی.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۸٦ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۵۸٦- ۵- (٤) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ (۵) التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ وَ اصْطِنَاعُ الْخَيْرِ إِلَى كُلِّ بَرٍّ وَ فَاجِرٍ.

وَ رَوَاهُ الطَّبْرِسِيُّ فِي صَحِيفَةِ الرِّضَا ع (٦) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ.

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: بعد از دینداری، دوستی کردن با مردم و خوبی کردن به هر نیکوکار و بد کرداری رأس خردمندی است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۸۷ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۵۸۷- ٦- (۷) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ يُوسُفَ بْنِ زُرَيْقٍ الْبَغْدَادِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَنْبَسَةَ (۸) عَنْ دَارِمِ بْنِ قَبِيصَةَ عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِيٍّ ع عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ: اصْطَنِعِ الْمَعْرُوفَ إِلَى أَهْلِهِ وَ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَإِنْ كَانَ أَهْلَهُ فَهُوَ أَهْلُهُ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ فَأَنْتَ أَهْلُهُ.

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: احسان را بر اهلش و غیر اهلش انجام ده، پس اگر گیرنده اهل باشد که بجا بوده و سخنی نیست، و اگر نابجا بود و گیرنده اهلیّت نداشت تو خود که اهلیّت احسان را داری.

ص: ۲۹۵

۱- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۳۵- ۷٦، و صحیفة الرضا (علیه السلام) ۱۰٤- ۵۳.

۲- تقدمت فی الحدیث ٤ من الباب ۵٤ من أبواب الوضوء.

۳- فی نسخة الخیر (هامش المخطوط).

٤- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۳۵- ۷۷.

۵- فی المصدر زیادة بالله.

٦- صحیفة الرضا (علیه السلام) ۱۰۵- ۵٤.

۷- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ٦۸- ۳۱۷.

۸- فی نسخة عیینة (هامش المخطوط) و کذلک المصدر.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۸۸ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۵۸۸- ۷- (۱) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ: إِنَّمَا سُمِّيَ الْأَبْرَارُ أَبْرَاراً لِأَنَّهُمْ بَرُّوا الآبَاءَ وَ الْأَبْنَاءَ وَ الْإِخْوَانَ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: نیکوکاران ابرار نامیده شدند، زیرا که به پدران و فرزندان و برادران خود نیکی کردند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۸۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۵۸۹- ۸- (۲) الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ لِلْجَنَّةِ بَاباً یُقَالُ لَهُ بَابُ الْمَعْرُوفِ- فَلَا یَدْخُلُهُ إِلَّا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ.

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: بهشت را دروازه ای است به نام دروازه خوبی که جز اهل احسان و نیکی از آن وارد نمی شوند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹۰ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۵۹۰- ۹- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: اصْنَعِ الْمَعْرُوفَ إِلَی مَنْ هُوَ أَهْلُهُ وَ مَنْ لَیْسَ هُوَ أَهْلَهُ فَإِنْ لَمْ یَکُنْ (٤) أَهْلَهُ فَأَنْتَ أَهْلُهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٥) وَ یَأْتِی مَا ظَاهِرُهُ الْمُنَافَاةُ وَ نُبَیِّنُ وَجْهَهُ (٦).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: احسان کن باهل و نااهل هر دو که اگر او اهلش نیست تو خود اهل آنی.

٤- بَابُ تَأَکُّدِ اسْتِحْبَابِ فِعْلِ الْمَعْرُوفِ مَعَ أَهْلِهِ

اشارة

(۷) ٤ بَابُ تَأَكُّدِ اسْتِحْبَابِ فِعْلِ الْمَعْرُوفِ مَعَ أَهْلِهِ

ترجمه:

باب مستحب بودن نیکی به اهلش

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۵۹۱ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۵۹۱- ۱- (۸) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ حَدِيدِ بْنِ حَكِيمٍ أَوْ مُرَازِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَيُّمَا مُؤْمِنٍ

ص: ۲۹٦

۱- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ۲- ۷۰- ۳۲٤.

۲- الزهد ۳۲- ۸۲.

۳- الزهد ۳۲- ۸۲.

٤- فى المصدر زيادة هو.

٥- تقدم ما يدلّ عليه بعمومه فى البابين ۱ و ۲ من هذه الأبواب.

٦- يأتى فى الأبواب التالية من هذه الأبواب.

۷- الباب ٤ فيه ۸ أحاديث.

۸- الكافى ٤- ۲۷- ۸.

أَوْصَلَ إِلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ مَعْرُوفاً فَقَدْ أَوْصَلَ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر مؤمنی که به برادر مؤمن خود خوبی کند، به پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) خوبی کرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹۲ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۵۹۲- ۲- (۲) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّ أَعْرَابِيّاً مِنْ بَنِي تَمِيمٍ أَتَى النَّبِيَّ ص- فَقَالَ أَوْصِنِي فَكَانَ فِيمَا أَوْصَى بِهِ أَنْ قَالَ يَا فُلَانُ لَا تَزْهَدَنَّ فِي الْمَعْرُوفِ عِنْدَ أَهْلِهِ.

ترجمه:

أبو بصیر گوید: امام باقر (علیه السلام) فرمود: مردی از اعراب بنی تمیم خدمت پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) شرف یاب شد و گفت: به من سفارشی بفرمایید! پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) در جملهٔ سفارشات خود فرمود: فلانی! مبادا دربارهٔ شایستگان و نجیب زادگان از نیکی و احسان دریغ ورزی.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹۳ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۵۹۳- ۳- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ ثَلَاثَةٌ إِنْ تَعَلَّمَهُنَّ (٤) الْمُؤْمِنُ كَانَتْ زِيَادَةً فِي عُمُرِهِ وَ بَقَاءَ النِّعْمَةِ عَلَيْهِ فَقُلْتُ وَ مَا هُنَّ فَقَالَ تَطْوِيلُهُ لِرُكُوعِهِ (٥) وَ سُجُودِهِ فِي صَلَاتِهِ وَ تَطْوِيلُهُ لِجُلُوسِهِ عَلَى طَعَامِهِ إِذَا (٦) طَعِمَ عَلَى مَائِدَتِهِ وَ اصْطِنَاعُهُ الْمَعْرُوفَ إِلَى أَهْلِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: سه چیز است که اگر مؤمن از آنها مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره مندی او ازنعمت ها می شود. گفتم: آنها چیست؟ فرمود: طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹٤ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۵۹٤- ٤- (۷) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنْ ضُرَيْسٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّمَا أَعْطَاكُمُ اللَّهُ هَذِهِ الْفُضُولَ مِنَ الْأَمْوَالِ لِتُوَجِّهُوهَا حَيْثُ وَجَّهَهَا اللَّهُ وَ لَمْ يُعْطِكُمُوهَا لِتَكْنِزُوهَا.

ص: ۲۹۷

۱- الفقیه ۲- ۵۵- ۱٦۸٤.

۲- الکافی ٤- ۲۷- ۱۰.

۳- الکافی ٤- ٤۹- ۱۵، و أورده فی الحدیث ۵ من الباب ٦ من أبواب الرکوع.

٤- فی المصدر یعلمهن.

۵- فی نسخة فی رکوعه (هامش المخطوط) و کذلک المصدر.

٦- فی نسخة کان (هامش المخطوط).

۷- الکافی ٤- ۳۲- ۵.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: در حقیقت، خداوند این مال های زیادی را به شما داده است تا آنها را در جهتی که خداوند عزّ و جلّ معلوم کرده است به کار اندازید. آنها را به شما نداده است که بیندوزید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹۵ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۵۹۵- ۵- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَابِرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ لَوْ أَنَّ النَّاسَ أَخَذُوا مَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ فَأَنْفَقُوهُ فِيمَا نَهَاهُمُ اللَّهُ عَنْهُ مَا قَبِلَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَخَذُوا مَا نَهَاهُمْ عَنْهُ فَأَنْفَقُوهُ فِيمَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ بِهِ مَا قَبِلَهُ مِنْهُمْ حَتَّى يَأْخُذُوهُ مِنْ حَقٍّ وَ يُنْفِقُوهُ فِي حَقٍّ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۳).

ترجمه:

اسماعیل بن جابر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: اگر مردم از فرمان خداوند اطاعت می کردند کسی که مال خود را در جایی که خدا از آن نهی کرده است بخشش می کرد نمی پذیرفتند و اگر مردم از آن چه خداوند از آن نهی کرده است خودداری می کردند، در آن جایی که خدا امر کرده است انفاق می کردند و آن انفاق را که از حق نبود قبول نمی کردند و در حق انفاق می کردند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹۶ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۵۹۶- ٦- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى (٥) عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: الصَّنِيعَةُ لَا تَكُونُ صَنِيعَةً إِلَّا عِنْدَ ذِي حَسَبٍ أَوْ دِينٍ الْحَدِيثَ.

وَ رَوَاهُ ابْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ (٦)

وَ رَوَاهُ الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ فِی كِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِی الْبِلَادِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبَّادٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (۷).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کار نیك و شایسته ای انجام نمی شود، مگر از سوی افراد با وجدان و با شخصیّت، یا افراد دیندار و متعهّد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹۷ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۵۹۷- ۷- (۸) وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ

ص: ۲۹۸

۱- الفقیه ۲- ۵۷- ۱۶۹۳.

۲- الکافی ٤- ۳۲- ٤، و أورده فی الحدیث ۳ من الباب ٤٦ من أبواب الصدقة، و فی الحدیث ۱ من الباب ۲ من أبواب مکان المصلیی.

۳- الفقیه ۲- ۵۷- ۱٦۹٤.

٤- الفقیه ٤- ٤۱٦- ۵۹۰٤.

۵- فی المصدر زیادة و محمّد بن أبی عمیر.

٦- مستطرفات السرائر ۱۹- ۹.

۷- الزهد ۳۲- ۸۰.

۸- الفقیه ٤- ٤۱۷- ۵۹۰۷.

إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ (۱) عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: أَرْبَعٌ تَذْهَبُ ضَیَاعاً مَوَدَّةٌ تُمْنَحُ مَنْ لَا وَفَاءَ لَهُ وَ مَعْرُوفٌ یُوضَعُ عِنْدَ مَنْ لَا یَشْکُرُهُ وَ عِلْمٌ یُعَلَّمُ مَنْ لَا یَسْتَمِعُ لَهُ وَ سِرٌّ (یُوضَعُ عِنْدَ مَنْ لَا حَضَانَةَ لَهُ) (۲).

ترجمه:

أبو بصیر از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است که فرمود: چهار چیز است که بهدر میرود: دوستی ای که در بارهٔ بیوفائی مصروف گردد، و احسانی که در بارهٔ فرد ناسپاسی مبذول شود، و علمی که بکسی تعلیم کنند که گوش به آن فرا نمیدهد، و سرّی که نزد کسی بودیعت نهند که نگهدار آن نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹۸ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۵۹۸- ۸- (۳) وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تَصْلُحُ الصَّنِیعَةُ إِلَّا عِنْدَ ذِی حَسَبٍ أَوْ دِینٍ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٤) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رفتار خوب جز با دو نفر صلیاح نیست:آبرومند و یا دیندار.

۵- بَابُ عَدَمِ جَوَازِ وَضْعِ الْمَعْرُوفِ فِی غَیْرِ مَوْضِعِهِ وَ مَعَ غَیْرِ أَهْلِهِ

اشارة

(٦) ٥ بَابُ عَدَمِ جَوَازِ وَضْعِ الْمَعْرُوفِ فِی غَیْرِ مَوْضِعِهِ وَ مَعَ غَیْرِ أَهْلِهِ

ترجمه:

باب جایز نبودن احسان بی جا و با غیر اهلش

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۵۹۹ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۵۹۹- ۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لِمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ یَا مُفَضَّلُ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْلَمَ أَ شَقِیٌّ الرَّجُلُ أَمْ سَعِیدٌ فَانْظُرْ

ص: ۲۹۹

۱- فی المصدر عبید اللّه بن الولید.

۲- فی المصدر یودع من لا حصانة له.

۳- الخصال ٤٨- ٥٥.

٤- تقدم فی الحدیث ٨ من الباب ١٤ من أبواب الصدقة، و فی الأبواب ١ و ٢ و ٣ من هذه الأبواب.

٥- یأتی فی الباب الآتی من هذه الأبواب.

٦- الباب ٥ فیه ٦ أحادیث.

٧- الکافی ٤- ٣٠- ١.

سَیْبَهُ (۱) وَ مَعْرُوفَهُ إِلَی مَنْ یَصْنَعُهُ فَإِنْ کَانَ یَصْنَعُهُ إِلَی مَنْ هُوَ أَهْلُهُ فَاعْلَمْ أَنَّهُ إِلَی خَیْرٍ وَ إِنْ کَانَ یَصْنَعُهُ إِلَی غَیْرِ أَهْلِهِ فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَیْسَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ خَیْرٌ.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ فِی الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ عُبَیْدِ اللَّهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُوسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَمَّامٍ (۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ (۳)

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) خطاب به مفضّل فرمود: ای مفضّل! هر گاه خواستی بدانی که مردی بدبخت است یا خوشبخت، ببین که به چه کسی خوبی و کمك می کند؛ اگر به کسی که اهلیت آن را دارد خوبی کرد، بدان که او بر خیر و خوبی است و اگر به نااهل خوبی و کمك کرد بدان که او را نزد خدا خیری (منزلتی) نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٠٠ - رقم الحدیث الباب: ٢]

٢١٦٠٠- ٢- (٥) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْرِفَ (٦) إِلَى خَيْرٍ يَصِيرُ الرَّجُلُ أَمْ إِلَى شَرٍّ فَانْظُرْ أَيْنَ يَصْنَعُ (٧) مَعْرُوفَهُ فَإِنْ كَانَ يَصْنَعُ (٨) مَعْرُوفَهُ عِنْدَ أَهْلِهِ فَاعْلَمْ أَنَّهُ يَصِيرُ إِلَى خَيْرٍ وَ إِنْ كَانَ يَصْنَعُ مَعْرُوفَهُ مَعَ غَيْرِ أَهْلِهِ فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَيْسَ لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ.

ترجمه:

١١١١١

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٠١ - رقم الحدیث الباب: ٣]

٢١٦٠١- ٣- (٩) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍ

١- السیب العطاء. (الصحاح سیب- ١- ١٥٠).

٢- فی أمالی الطوسیّ ٢- ٢٥٧ محمّد بن محمّد بن همام.

٣- أمالی الطوسیّ ٢- ٢٥٧.

٤- الفقیه ٢- ٥٧- ١٦٩٢.

٥- الکافی ٤- ٣١- ٢.

٦- فی المصدر تعلم.

٧- فی نسخة یضع (هامش المخطوط) و کذلک المصدر.

٨- فی المصدر یضع.

٩- الکافی ٤- ٣١- ٣، و أورد صدره فی الحدیثین ٢ و ٦ من الباب ٣٩ من أبواب جهاد العدو.

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَالِمٍ الْبَجَلِيِّ (١) عَنِ (الْحَسَنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ مِيثَمٍ التَّمَّارِ) (٢) عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي مِخْنَفٍ الْأَزْدِيِّ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ كَانَ لَهُ مِنْكُمْ مَالٌ (٣) فَإِيَّاهُ وَ الْفَسَادَ فَإِنَّ إِعْطَاءَهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ تَبْذِيرٌ وَ إِسْرَافٌ وَ هُوَ يَرْفَعُ ذِكْرَ صَاحِبِهِ فِي النَّاسِ وَ يَضَعُهُ عِنْدَ اللَّهِ وَ لَمْ يَضَعِ امْرُؤٌ مَالَهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ وَ عِنْدَ غَيْرِ أَهْلِهِ إِلَّا حَرَمَهُ اللَّهُ شُكْرَهُمْ وَ كَانَ لِغَيْرِهِ وُدُّهُمْ فَإِنْ بَقِيَ مَعَهُ بَقِيَّةٌ مِمَّنْ يُظْهِرُ الشُّكْرَ لَهُ وَ يُرِيدُ النُّصْحَ فَإِنَّمَا ذَلِكَ مَلَقٌ وَ كَذِبٌ فَإِنْ زَلَّتْ بِهِ النَّعْلُ ثُمَّ احْتَاجَ إِلَى مَعُونَتِهِمْ وَ مُكَافَأَتِهِمْ فَأَلْأَمُ خَلِيلٍ وَ شَرُّ خَدِينٍ وَ لَمْ يَضَعِ امْرُؤٌ مَالَهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ وَ عِنْدَ غَيْرِ أَهْلِهِ إِلَّا لَمْ يَكُنْ لَهُ مِنَ الْحَظِّ فِيمَا أَتَى إِلَّا مَحْمَدَةُ اللِّئَامِ وَ ثَنَاءُ الْأَشْرَارِ مَا دَامَ مُنْعِماً مُفْضِلًا وَ مَقَالَةُ الْجَاهِلِ مَا أَجْوَدَهُ وَ هُوَ عِنْدَ اللَّهِ بَخِيلٌ فَأَيُّ حَظٍّ أَبْوَرُ وَ أَخْسَرُ (٤) مِنْ هَذَا الْحَظِّ وَ أَيُّ فَائِدَةِ مَعْرُوفٍ أَقَلُّ مِنْ هَذَا الْمَعْرُوفِ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ لَهُ مَالٌ فَلْيَصِلْ بِهِ الْقَرَابَةَ وَ لْيُحْسِنْ مِنْهُ الضِّيَافَةَ وَ لْيَفُكَّ بِهِ الْعَانِيَ وَ الْأَسِيرَ وَ ابْنَ السَّبِيلِ فَإِنَّ الْفَوْزَ بِهَذِهِ الْخِصَالِ مَكَارِمُ الدُّنْيَا وَ شَرَفُ الْآخِرَةِ.

وَ رَوَاهُ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ بِلَالٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَسَدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الثَّقَفِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي سَيْفٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي

۱- فی نسخة أحمد بن عمرو بن سلیمان البجلی (هامش المخطوط) و کذلک المصدر.

۲- فی المصدر إسماعیل بن الحسن بن إسماعیل بن شعیب بن میثم التمار.

۳- فی المصدر من کان فیکم له مال.

٤- فی نسخة أخس (هامش المخطوط).

حُبَابٍ عَنْ رَبِیعَةَ وَ عُمَارَةَ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع نَحْوَهُ (۱) وَ رَوَاهُ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ مُرْسَلًا نَحْوَهُ وَ اقْتَصَرَ عَلَی حُکْمِ وَضْعِ الْمَالِ فِی غَیْرِ حَقِّهِ (۲).

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: هر کس از شما که مالی دارد، از فساد برحذر باشد که هر آینه، همانا بخشیدن آن مال در غیر حق ریخت و پاش و اسراف است و هر چند نامِ وی را در میان مردم، برمی کشد، ولی وی را نزد خداوند، فرو می آورَد. هیچ کس نیست که مالش را نا به جا و برای غیر شایستگان صرف کند، جز آن که خداوند، سپاس ایشان را از وی دریغ دارد و دوستیِ غیر او در دلشان افتد... پس هر یك از شما را مالی است که باید با آن، به خویشاوندان پیوند برسانَد، میهمانیِ نیکو ترتیب دهد، و رنجور و اسیر و در راه مانده را رهایی بخشد؛ زیرا هر آینه، دستیابی به این خوی ها، هم در دنیا مایه کرامت است و هم در آخرت، سبب شرافت.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦۰۲ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱٦۰۲- ٤- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ جَمِیعاً فِی وَصِیَّةِ النَّبِیِّ ص لِعَلِیٍّ ع قَالَ: یَا عَلِیُّ أَرْبَعَةٌ تَذْهَبُ ضَیَاعاً الْأَکْلُ عَلَی الشِّبَعِ وَ السِّرَاجُ فِی الْقَمَرِ وَ الزَّرْعُ فِی السَّبَخَةِ وَ الصَّنِیعَةُ عِنْدَ غَیْرِ أَهْلِهَا.

ترجمه:

وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به امیر المومنین علیه السلام : یا علی چهار چیز هدر رفته است: غذا خوردن با شکم سیر چراغ در نور ماه بذر در شوره زار، ، و خوبی کردن به کسی که شایستگی آن را ندارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۰۳ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۶۰۳- ۵- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِی آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ الْهَمْدَانِیِّ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِی حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ الشُّكْرِ لِوَاضِعٍ (٥) الْمَعْرُوفِ عِنْدَ غَيْرِ أَهْلِهِ إِلَّا مَحْمَدَةُ اللِّئَامِ وَ ثَنَاءُ الْجُهَّالِ فَإِنْ زَلَّتْ بِصَاحِبِهِ النَّعْلُ فَشَرُّ خَدِينٍ وَ أَلْأَمُ (٦) خَلِيلٍ.

ترجمه:

۲۲۲۲۲

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۰٤ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۶۰٤- ٦- (٧) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْفَحَّامِ عَنِ الْمَنْصُورِیِّ عَنْ عَمِّ أَبِيهِ عَنِ الْإِمَامِ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ وَاحِداً وَاحِداً ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع خَمْسٌ تَذْهَبُ ضَيَاعاً سِرَاجٌ تَقِدُهُ فِی شَمْسٍ

۱- أمالی الطوسیّ ۱- ۱۹۷.

۲- نهج البلاغة ۲- ۱۰- ۱۲۲.

۳- الفقیه ٤- ۳۷۳- ۵۷٦۲، و أورده فی الحدیث ۱ من الباب ۱۲ من أبواب أحکام المساکن، و فی الحدیث ٤ من الباب ۲ من أبواب آداب المائدة.

٤- مستطرفات السرائر ٤۰- ۵، و أورد صدره فی الحدیث ۲ من الباب ۳۹ من أبواب جهاد العدو.

۵- فی المصدر أیها الناس لیس لواضع.

٦- فی المصدر و شر.

۷- أمالی الطوسیّ ۱- ۲۹۱.

- الدُّهْنُ یَذْهَبُ وَ الضَّوْءُ لَا یُنْتَفَعُ بِهِ وَ مَطَرٌ جَوْدٌ عَلَی أَرْضٍ سَبِخَةٍ الْمَطَرُ یَضِیعُ وَ الْأَرْضُ لَا یُنْتَفَعُ بِهَا وَ طَعَامٌ یُحْکِمُهُ طَاهِیهِ (۱) یُقَدَّمُ إِلَی شَبْعَانَ فَلَا یَنْتَفِعُ بِهِ وَ امْرَأَةٌ حَسْنَاءُ تُزَفُّ إِلَی عِنِّینٍ فَلَا یَنْتَفِعُ بِهَا وَ مَعْرُوفٌ یُصْطَنَعُ إِلَی مَنْ لَا یَشْکُرُهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۲).

ترجمه:

امیر مؤمنان (علیه السلام) فرمود: پنج چیز است که تباه می گردد: چراغی که در روشنایی بر می افروزی که روغنش می سوزد ولی از نور آن بهره گرفته نمی شود و باران فراوانی که بر شوره زار ببارد که تباه می گردد و زمین از آن بهره نمی برد و غذایی که آشپزش به نیکی آن را می پزد و آن را در برابر انسان سیری می گذارد و او از آن غذا استفاده نمی کند و زنی نیکو که به ازدواج مردی ناتوان[از نظر جنسی]در می آید و از او بهره نمی برد و نیکی به کسی که شکر آن را به جا نمی آورد.

٦- بَابُ وُجُوبِ تَعْظِیمِ فَاعِلِ الْمَعْرُوفِ وَ تَحْقِیرِ فَاعِلِ الْمُنْکَرِ

اشارة

(۳) ٦ بَابُ وُجُوبِ تَعْظِیمِ فَاعِلِ الْمَعْرُوفِ وَ تَحْقِیرِ فَاعِلِ الْمُنْکَرِ

ترجمه:

باب واجب بودن بزرگداشت نیکوکار و خوار شمردن بدکار

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٠٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٦٠٥- ١- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ الْوَصَّافِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ وَ أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الآخِرَةِ.

ترجمه:

عبد اللّه بن وليد وصّافى گويد: امام باقر (عليه السلام) فرمود: پيامبر خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: كسانى كه در دنيا نيكوكار هستند همان نيكوكاران در عالم آخرت هستند و كسانى كه در دنيا بدكارند همان افراد بدكار در عالم آخرت هستند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٠٦ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٦٠٦- ٢- (٥) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ الْمَعْرُوفُ وَ أَهْلُهُ وَ أَوَّلُ مَنْ يَرِدُ عَلَيَّ الْحَوْضَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٦).

ترجمه:

رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمودند: اهل احسان پيشاپيش ديگران وارد بهشت مى شوند. و همان ها پيش از ديگران بر كنار حوض كوثر به من ملحق مى شوند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٠٧ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٦٠٧- ٣- (٧) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ

١- الطاهى الطباخ و الشواء و الخباز و كل معالج لطعام (القاموس المحيط طهو- ٤- ٣٥٨).

٢- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٢ من أبواب مكان المصليى، و فى الباب ١٢ من أبواب أحكام المساكن، و فى الباب ٤ من هذه الأبواب.

٣- الباب ٦ فيه ٧ أحاديث.

٤- الكافى ٤- ٢٩- ٣، و أورد نحوه عن أمالى الصدوق و الزهد فى الحديث ١٠ من الباب ١ من هذه الأبواب.

٥- الكافى ٤- ٢٨- ١١.

٦- الفقيه ٢- ٥٤- ١٦٨٠.

٧- الكافى ٤- ٢٨- ١٢.

إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَجِيزُوا (١) لِأَهْلِ الْمَعْرُوفِ عَثَرَاتِهِمْ وَ اغْفِرُوهَا لَهُمْ فَإِنَّ كَفَّ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيْهِمْ هَكَذَا وَ أَوْمَأَ بِيَدِهِ كَأَنَّهُ يُظِلُّ بِهَا شَيْئاً.

ترجمه:

سيف بن عميرة گويد: امام صادق (عليه السلام) فرمود: لغزش هاى اهل معروف را ببخشيد، زيراكه دست خدا بالاى آنهاست. و امام (عليه السلام) به دست خود اشاره فرمود گويا كه دست خود را سايبان چيزى قرار داده بود.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٠٨ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٦٠٨- ٤- (٢) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ زَكَرِيَّا الْمُؤْمِنِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ أَوْ قُتَيْبَةَ الْأَعْشَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ص يَا رَسُولَ اللَّهِ فِدَاكَ آبَاؤُنَا وَ أُمَّهَاتُنَا إِنَّ أَهْلَ (٣) الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا عُرِفُوا بِمَعْرُوفِهِمْ فَبِمَ يُعْرَفُونَ فِي الآخِرَةِ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَدْخَلَ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ- أَمَرَ رِيحاً عَبِقَةً (٤) فَلَصِقَتْ بِأَهْلِ الْمَعْرُوفِ فَلَا يَمُرُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ بِمَلَإٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ- إِلَّا وَجَدُوا رِيحَهُ فَقَالُوا هَذَا مِنْ أَهْلِ الْمَعْرُوفِ.

ترجمه:

قتيبة الاعشى گويد: امام صادق (عليه السلام) فرمود: ياران پيامبر خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) عرض كردند: اى رسول خدا! پدران و مادران ما به فداى شما باد! مردمان معروف در دنيا به سبب كارهاى خوبى كه انجام مى دهند شناخته شده اند، آنها در جهان آخرت به چه شناخته مى شوند؟ پيامبر خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: به راستى كه خداوند متعال هنگامى كه بهشتيان را وارد بهشت كند دستور مى دهد كه نسيم خوش بويى از نيكوكاران مى وزد و بهشتيان كه اين نسيم خوش بو را مى فهمند مى گويند: اين نسيم خوش بو از نيكوكاران است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٠٩ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٦٠٩- ٥- (٥) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ لِلْجَنَّةِ بَاباً يُقَالُ لَهُ الْمَعْرُوفُ- لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ وَ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: بهشت درى دارد كه به آن «معروف» گفته مى شود. از آن در وارد نمى شود مگر (نيكوكاران در دنيا). اهل معروف در دنيا، همان ها اهل معروف در آخرت هستند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦١٠ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۶۱۰- ٦- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الآخِرَةِ يُقَالُ لَهُمْ إِنَّ ذُنُوبَكُمْ قَدْ غُفِرَتْ لَكُمْ فَهِبُوا حَسَنَاتِكُمْ لِمَنْ شِئْتُمْ.

۱- فی نسخة أقیلوا (هامش المخطوط).

۲- الکافی ٤- ۲۹- ۱.

۳- فی المصدر أصحاب.

٤- فی المصدر زیادة طیبة.

٥- الکافی ٤- ۳۰- ٤.

٦- الکافی ٤- ۲۹- ۲.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا نَحْوَهُ وَ زَادَ وَ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ (۱)

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسانی که در دنیا نیکوکارند، همان نیکوکاران در عالم آخرت هستند. برای آنها گفته می شود: گناهان شما بخشیده شد. پس شما کارهای خوبتان را به هرکه می خواهید ببخشید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦۱۱ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۱٤- ۲۱٦۱۱- ۷- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِي الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِي الْمُفَضَّلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الثَّلْجِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَنْسِيِّ عَنْ مُنْذِرِ بْنِ جَيْفَرٍ الْعَبْدِيِّ عَنِ الْوَصَّافِيِّ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ع عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص صَنَائِعُ

الْمَعْرُوفِ تَقِی مَصَارِعَ السَّوْءِ وَ الصَّدَقَةُ خَفِیّاً تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ زِیَادَةٌ فِی الْعُمُرِ وَ کُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ وَ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِی الدُّنْیَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِی الآخِرَةِ وَ أَهْلُ الْمُنْکَرِ فِی الدُّنْیَا أَهْلُ الْمُنْکَرِ فِی الآخِرَةِ وَ أَوَّلُ مَنْ یَدْخُلُ الْجَنَّةَ الْمَعْرُوفُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۳) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٤).

ترجمه:

عبید اللّه وصّافی از حضرت باقر (علیه السلام) به نقل امّ سلمه روایت کرده که رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: کارهای نیك از لغزش های بد نگاه می دارد. صدقهٔ پنهان خشم پروردگار را فرو می نشاند و پیوند با خویشان عمر را دراز می کند.و هر نیکی ای صدقه است.نیکوکاران دنیا همان نیکوکاران آخرتند و اهل بدی دنیا همان اهل بدی آخرتند و نخستین کسانی که به بهشت می روند نیکوکاران اند.

۷- بَابُ اسْتِحْبَابِ مُکَافَأَةِ الْمَعْرُوفِ بِمِثْلِهِ أَوْ ضِعْفِهِ أَوْ بِالدُّعَاءِ لَهُ وَ کَرَاهَةِ طَلَبِ فَاعِلِهِ لِلْمُکَافَأَةِ

اشارة

(٥) ۷ بَابُ اسْتِحْبَابِ مُکَافَأَةِ الْمَعْرُوفِ بِمِثْلِهِ أَوْ ضِعْفِهِ أَوْ بِالدُّعَاءِ لَهُ وَ کَرَاهَةِ طَلَبِ فَاعِلِهِ لِلْمُکَافَأَةِ

ترجمه:

باب مستحب بودن پاداش دادن به نیکی کننده به همان اندازه و یا کمتر از آن و یا دعا کردن برایش، نیکوکار طلب پاداش کند کراهت دارد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦۱۲ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱٦۱۲- ۱- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ

۱- الفقیه ۲- ۵۵- ۱۶۸۱.

۲- أمالی الطوسیّ ۲- ۲۱۶.

۳- تقدم ما یدلّ علیه بعمومه فی الباب ۱ من هذه الأبواب.

٤- یأتی فی البابین الآتیین من هذه الأبواب.

۵- الباب ۷ فیه ۱۲ حدیثا.

٦- الکافی ٤- ۲۸- ۱.

زِیَادٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الدِّهْقَانِ (۱) عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِی مَنْصُورٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَیْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ کَانَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ ع یَقُولُ مَنْ صَنَعَ بِمِثْلِ مَا صُنِعَ إِلَیْهِ فَإِنَّمَا کَافَأَهُ وَ مَنْ أَضْعَفَهُ کَانَ شَکُوراً وَ مَنْ شَکَرَ کَانَ کَرِیماً وَ مَنْ عَلِمَ أَنَّ مَا صَنَعَ إِنَّمَا صَنَعَ إِلَی نَفْسِهِ لَمْ یَسْتَبْطِئِ النَّاسَ فِی شُکْرِهِمْ وَ لَمْ یَسْتَزِدْهُمْ فِی مَوَدَّتِهِمْ وَ لَا تَلْتَمِسْ مِنْ غَیْرِکَ شُکْرَ مَا أَتَیْتَ إِلَی نَفْسِکَ وَ وَقَیْتَ بِهِ عِرْضَکَ وَ اعْلَمْ أَنَّ الطَّالِبَ إِلَیْکَ الْحَاجَةَ لَمْ یُکْرِمْ وَجْهَهُ عَنْ وَجْهِکَ فَأَکْرِمْ وَجْهَکَ عَنْ رَدِّهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی بْنِ عُبَیْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الدِّهْقَانِ عَنْ دُرُسْتَ بْنِ أَبِی مَنْصُورٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أُذَیْنَةَ عَنْ زُرَارَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع یَقُولُ وَ ذَکَرَ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: امیر مؤمنان علی (علیه السلام) می فرمود: هرکه کاری را در مقابل کاری انجام دهد، در واقع عوض آن کار را انجام داده است و هر که دو برابر آن کار را انجام دهد، او سپاسگزار است و هرکه سپاسگزار باشد کریم و بزرگوار است و هرکه بداند که اگر کاری را برای مردم انجام می دهد در واقع برای خود انجام می دهد، دیگر از مردم توقّع سپاس، آرزوی دوستی خود و

سپاسگزاری ندارد که با آن کار آبروی خودت را نگه داشته ای. و بدان! کسی که به تو نیاز دارد آبروی او از آبروی تو کمتر نیست. پس آبروی خود را حفظ کن و او را ناامید نگردان.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۱۳ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۶۱۳- ۲- (۳) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا أَقَلَّ مَنْ شَکَرَ الْمَعْرُوفَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: چقدر شکر گویان احسان اندکند

++++

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۱۴ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۶۱۴- ۳- (٤) الْحُسَیْنُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کِتَابِ الزُّهْدِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِیسَی عَنْ عَلِیِّ بْنِ سَالِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ آیَةٌ فِی کِتَابِ اللَّهِ مُسَجَّلَةٌ قُلْتُ مَا هِیَ قَالَ هَلْ جَزاءُ الْإِحْسانِ إِلَّا الْإِحْسانُ (٥) جَرَتْ فِی الْمُؤْمِنِ وَ الْکَافِرِ وَ الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ مَنْ صُنِعَ إِلَیْهِ مَعْرُوفٌ فَعَلَیْهِ أَنْ

۱- فی المصدر عبد اللّه بن الدهقان، و فی المعانی عبید اللّه بن عبد اللّه الدهقان.

۲- معانی الأخبار ۱٤۱- ۱.

۳- الکافی ٤- ۳۳- ۲.

٤- الزهد ۳۱- ۷۸.

٥- الرحمن ٥٥- ٦۰.

يُكَافِئَ بِهِ وَ لَيْسَتِ الْمُكَافَأَةُ أَنْ يَصْنَعَ كَمَا صُنِعَ بِهِ بَلْ يَرَى مَعَ فِعْلِهِ لِذَلِكَ أَنَّ لَهُ الْفَضْلَ الْمُبْتَدَأَ.

ترجمه:

علي بن سالم گويد: امام صادق (عليه السلام) فرمود: در قرآن خدا يک آيه ثبت شده است. پرسيدم: كدام آيه؟ فرمود: اين قول خداى تبارک و تعالى: {مگر پاداش احسان جز احسان است؟} و بر هر چه كافر و مومن و نيک و بد حكم فرما است؛ و هر كس به او خوبى شده، بر او است كه عوض بدهد، و عوض دادن همين نيست كه به مانند او به وى خوبى كند، بلكه بايد اين را هم بداند كه علاوه بر جبران آن، بايد بدون عوض هم تفضل كند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦١٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٦١٥- ٤- (١) وَ رَوَاهُ الطَّبْرِسِيُّ فِي مَجْمَعِ الْبَيَانِ قَالَ رَوَى الْعَيَّاشِيُّ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ وَ ذَكَرَ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ وَ لَيْسَ الْمُكَافَأَةُ أَنْ يَصْنَعَ كَمَا صُنِعَ حَتَّى يُرْبِيَ عَلَيْهِ فَإِنْ صَنَعْتَ كَمَا صُنِعَ كَانَ لَهُ الْفَضْلُ بِالابْتِدَاءِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: همين نيست كه به مانند او به وى خوبى كند، بلكه بايد اين را هم بداند كه علاوه بر جبران آن، بايد بدون عوض هم تفضل كند

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦١٦ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٦١٦- ٥- (٢) وَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبِلَادِ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ سَأَلَكُمْ بِاللَّهِ فَأَعْطُوهُ وَ مَنْ أَتَاكُمْ مَعْرُوفاً فَكَافِئُوهُ وَ إِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُونَهُ فَادْعُوا اللَّهَ لَهُ حَتَّى تَظُنُّوا أَنَّكُمْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هر کس به نام خدا چیزی از شما درخواست کرد، به او بدهید؛ و هر کس احسانی به شما کرد، عوضش را بدهید؛ و اگر نتوانید عوض دهید، آنقدر به او دعا کنید که گمان کنید به او عوض داده اید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۱۷ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۶۱۷- ٦- (۳) وَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ خَلْقاً مِنْ عِبَادِهِ فَانْتَجَبَهُمْ لِفُقَرَاءِ شِيعَتِنَا لِيُثِيبَهُمْ بِذَلِکَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا خداوند عدّه ای از بندگان خود را آفرید و ایشان را برای (کمك به) تهیدستان شیعیان ما برگزید تا بر ایشان کمك و دلجویی کنند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۱۸ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۶۱۸- ۷- (٤) قَالَ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص کَفَاکَ بِثَنَائِکَ عَلَى أَخِیکَ إِذَا أَسْدَى إِلَیْکَ مَعْرُوفاً أَنْ تَقُولَ لَهُ جَزَاکَ اللَّهُ خَیْراً وَ إِذَا ذُکِرَ وَ لَیْسَ هُوَ فِی الْمَجْلِسِ أَنْ تَقُولَ جَزَاهُ اللَّهُ خَیْراً فَإِذاً أَنْتَ قَدْ کَافَأْتَهُ.

ترجمه:

حضرت رسول (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: تو را کفایت می کند که برای تشکّر از برادری که به تو محبّت و خوبی کرده، بگویی: خداوند پاداش خوبی عطایت نماید؛ و چنانچه در مجلسی که حضور ندارد یادی از او شود، بگویی: خدا جزای خیرش دهد؛ و با چنین کاری، او را پاداش کافی داده ای.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۱۹ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۶۱۹- ۸- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: لَا يُزَهِّدَنَّکَ فِی الْمَعْرُوفِ مَنْ لَا يَشْکُرُهُ لَکَ فَقَدْ يَشْکُرُکَ عَلَيْهِ مَنْ لَا يَسْتَمْتِعُ بِشَیْ ءٍ مِنْهُ وَ قَدْ يُدْرَکُ مِنْ شُکْرِ الشَّاکِرِ

ص: ۳۰۷

۱- مجمع البيان ۵- ۲۰۸.

۲- الزهد ۳۱- ۷۹.

۳- الزهد ۳۳- ۸۵.

٤- الزهد ۳۳- ۸۵.

۵- نهج البلاغة ۳- ۱۹۹- ۲۰٤.

أَكْثَرُ مِمَّا أَضَاعَ الْكَافِرُ وَ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) فرمود: تشکّر نکردنِ دیگران از تو ، نباید تو را به خوبی کردن بی رغبت سازد؛ زیرا کسی که از آن نیکی، کمترین بهره ای نمی برد (خداوند) از تو قدردانی می کند و از سپاسگزاری این [خدای] سپاسگزار، تو به بیش از آن چیزی می رسی که فرد ناسپاس فرو گذاشته است. «و خداوند نیکوکاران را دوست دارد»

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۶۲۰ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۶۲۰- ۹- (۱) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِی الْعِلَلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ السَّعْدَآبَادِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیِّ بِإِسْنَادِهِ يَرْفَعُهُ إِلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ مُكَفَّرٌ (۲) وَ ذَلِکَ أَنَّ مَعْرُوفَهُ يَصْعَدُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلَا يُنْشَرُ فِي النَّاسِ وَ الْكَافِرَ مَشْهُورٌ وَ ذَلِکَ أَنَّ مَعْرُوفَهُ لِلنَّاسِ يَنْتَشِرُ فِي النَّاسِ وَ لَا يَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ.

ترجمه:

حضرت ابی عبد الله (علیه السلام) فرمود: مؤمن پنهان است زیرا محاسن و خوبی های او را نزد حق تعالی می برند و در نتیجه بین مردم منتشر نمی گردد و آنها او را نمی شناسد و کافر مشهور و معروف است زیرا اعمال خوبش برای مردم است و بین آنها منتشر می باشد و به آسمان برده نمی شوند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۶۲۱ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۶۲۱- ۱۰- (۳) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَدُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَوْقَ رُءُوسِ الْمُكَفَّرِينَ تُرَفْرِفُ بِالرَّحْمَةِ.

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: دست خداوند متعال، رحمت را بر فرازِ سرِ کسانی که خوبیهایشان نادیده گرفته می شود، می گستراند .

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۶۲۲ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱۶۲۲- ۱۱- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَاتِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص مُكَفَّراً لَا يُشْكَرُ مَعْرُوفُهُ وَ لَقَدْ كَانَ مَعْرُوفُهُ عَلَى الْقُرَشِيِّ وَ الْعَرَبِيِّ وَ

الْعَجَمِيِّ وَ مَنْ كَانَ أَعْظَمَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ص مَعْرُوفاً عَلَى هَذَا الْخَلْقِ وَ كَذَلِکَ نَحْنُ أَهْلَ الْبَيْتِ مُكَفَّرُونَ لَا يُشْكَرُ مَعْرُوفُنَا وَ خِيَارُ الْمُؤْمِنِينَ مُكَفَّرُونَ لَا يُشْكَرُ مَعْرُوفُهُمْ.

ترجمه:

امير مؤمنان (عليه السلام) فرمود: رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) و سلّم پنهان شده بود و از معروف و حسن فعلش تشكّر و قدردانى نمى شد در حالى كه بر قرشى و عربى و عجمى افعال حسن و كردار پسنديده اش جارى و آشكار بوده و چه كسى را مى توان يافت كه نيكو كردارتر از رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) و سلّم بر خلايق باشد؟ و با اين حال از آن جناب تشكّر نشد و ما اهل بيت پيامبر نيز پنهان شده ايم و از افعال ما نيز تشكّر نمى شود چنانچه نيكان از اهل ايمان هم پنهان بوده و از افعال پسنديده اشان شكر و قدردانى نمى شود.

ص: ۳۰۸

۱- علل الشرائع ٥٦٠- ١.

۲- مكفر مجحود النعمة. (الصحاح كفر- ۲- ۸۰۷).

۳- علل الشرائع ٥٦٠- ٢.

٤- علل الشرائع ٥٦٠- ٣.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱٦۲۳ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۱٦۲۳- ۱۲- (۱) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِي الْمُفَضَّلِ عَنْ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ عَنْ أَبِي حَفْصٍ الْأَعْشَى عَنْ زِيَادِ بْنِ الْمُنْذِرِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ ع قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ ع حَقُّ مَنْ أَنْعَمَ عَلَيْهِ أَنْ يُحْسِنَ مُكَافَأَةَ الْمُنْعِمِ فَإِنْ قَصَرَ عَنْ ذَلِکَ وُسْعُهُ فَعَلَيْهِ أَنْ يُحْسِنَ مَعْرِفَةَ الْمُنْعِمِ وَ مَحَبَّةَ الْمُنْعِمِ بِهَا فَإِنْ قَصَرَ عَنْ ذَلِکَ فَلَيْسَ لِلنِّعْمَةِ بِأَهْلٍ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (۲) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۳).

ترجمه:

امير مؤمنان (عليه السلام) فرمود: كسى كه به او نيكى شده ، وظيفه دارد نيكى كننده را به خوبى پاداش دهد. اگر توان اين كار را نداشت، بايد به خوبى تشكّر كند و اگر زبانش از اين كار هم قاصر بود، وظيفه دارد كه ارزش آن نيكى را بشناسد و خوبى كننده را دوست داشته باشد و چنانچه از اين كار هم كوتاهى كرد، لايق نيكى نيست

۸- بَابُ تَحْرِيمِ كُفْرِ الْمَعْرُوفِ مِنَ اللَّهِ كَانَ أَوْ مِنَ النَّاسِ

اشارة

(٤) ۸ بَابُ تَحْرِيمِ كُفْرِ الْمَعْرُوفِ مِنَ اللَّهِ كَانَ أَوْ مِنَ النَّاسِ

ترجمه:

باب حرام است كفران (نا سپاسى) از نيكى كه از طرف خدا يا از طرف مردم

[رقم الحديث الكلى: ۲۱٦۲٤ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱٦۲٤- ۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِیِّ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ لَعَنَ اللَّهُ قَاطِعِی سَبِيلِ الْمَعْرُوفِ قِيلَ وَ مَا قَاطِعُو سَبِيلِ الْمَعْرُوفِ قَالَ الرَّجُلُ يُصْنَعُ إِلَيْهِ الْمَعْرُوفُ فَيَكْفُرُهُ فَيَمْتَنِعُ صَاحِبُهُ مِنْ أَنْ يَصْنَعَ ذَلِکَ إِلَى غَيْرِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خدا راهزنان معروف را لعنت کند! گفتند: راهزنان معروف کدامند؟ فرمود: راهزن معروف کسی است که در باره اش عمل معروفی بجا آورند و او آن را کفران کند، و با این عمل خود، صاحب معروف را از انجام آن دربارهٔ دیگران باز دارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۲۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۶۲۵- ۲- (٦) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ

ص: ۳۰۹

۱- أمالی الطوسیّ ۲- ۱۱۵.

۲- تقدم فی الحدیث ۱ من الباب ۳، و فی الحدیثین ٤ و ۲۲ من الباب ٤ من أبواب جهاد النفس، و فی الحدیث ۷ من الباب ٤ من هذه الأبواب.

۳- یأتی فی الباب الآتی، و فی الحدیثین ۷ و ۸ من الباب ۱۵ من هذه الأبواب.

٤- الباب ۸ فیه ۱٦ حدیثا.

۵- الکافی ٤- ۳۳- ۱، و الفقیه ۲- ۵۷- ۱٦۹٦.

٦- الکافی ٤- ۳۳- ۳، و أورده عن أمالی الطوسیّ فی الحدیث ٦ من الباب ۱۵٦ من أبواب أحکام العشرة.

السَّکُونِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أُتِیَ إِلَیْهِ مَعْرُوفٌ فَلْیُکَافِئْ بِهِ فَإِنْ عَجَزَ فَلْیُثْنِ عَلَیْهِ فَإِنْ لَمْ یَفْعَلْ فَقَدْ کَفَرَ النِّعْمَةَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۱) وَ کَذَا الَّذِی قَبْلَهُ وَ رَوَاهُ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَمَّامٍ عَنْ حُمَیْدِ بْنِ زِیَادٍ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ عُبَیْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّبِیعِ بْنِ سُلَیْمَانَ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مُسْلِمٍ السَّکُونِیِّ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هرکه دربارهٔ او کار معروفی انجام گرفت، باید آن را جبران کند و اگر قدرت ندارد، ستایش کند و اگر ستایش نکرد، کفران نعمت کرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۲۶ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۶۲۶- ۳- (۳) عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِیِّ عَنْ سُفْیَانَ بْنِ عُیَیْنَةَ عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِیِّ قَالَ سَمِعْتُ عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ ع یَقُولُ إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ کُلَّ قَلْبٍ حَزِینٍ وَ یُحِبُّ کُلَّ عَبْدٍ شَکُورٍ یَقُولُ اللَّهُ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی لِعَبْدٍ مِنْ عَبِیدِهِ یَوْمَ الْقِیَامَةِ- أَ شَکَرْتَ فُلَاناً فَیَقُولُ بَلْ شَکَرْتُکَ یَا رَبِّ فَیَقُولُ لَمْ تَشْکُرْنِی إِنْ لَمْ تَشْکُرْهُ ثُمَّ قَالَ أَشْکَرُکُمْ لِلَّهِ أَشْکَرُکُمْ لِلنَّاسِ.

ترجمه:

عمار ذهنی گوید: شنیدم علی بن الحسین علیهما السّلام میفرمود: خدا هر دل غمگینی را دوست دارد، و هر بنده سپاسگزاری را دوست دارد، روز قیامت خدای تبارك و تعالی بیکی از بندگانش میفرماید از فلانی سپاسگزاری کردی ؟ عرض میکند: پروردگارا! من ترا سپاس گفتم، خدای تعالی فرماید، چون از او سپاسگزاری ننمودی، مرا هم سپاس نگفته ئی، سپس امام فرمود: شکرگزارترین شما خدا را کسی است که از مردم بیشتر شکرگزاری کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۲۷ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۶۲۷- ٤- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ السَّکُونِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الطَّاعِمُ الشَّاکِرُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ کَأَجْرِ الصَّائِمِ الْمُحْتَسِبِ وَ الْمُعَافَی الشَّاکِرُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ کَأَجْرِ الْمُبْتَلَی الصَّابِرِ وَ الْمُعْطَی الشَّاکِرُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ کَأَجْرِ الْمَحْرُومِ الْقَانِعِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ

۱- الفقیه ۲- ۵۷- ۱۶۹۵.

۲- أمالی الطوسیّ ۱- ۲۳۸.

۳- الکافی ۲- ۹۹- ۳۰.

٤- الکافی ۲- ۹٤- ۱، و أورده عن ثواب الأعمال فی الحدیث ٤ من الباب ۲۲ من أبواب الذکر.

الْمُتَوَکِّلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ مُوسَی بْنِ الْقَاسِمِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع نَحْوَهُ (۱).

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: سیرِ سپاسگزار، اجرش همانند روزه داری است که برای خدا روزه می گیرد. تندرستِ سپاسگزار، همانند آن اجری را دارد که بیمارِ شکیبا، و بخشنده سپاسگزار، همان اجر را دارد که تنگدست قانع

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۲۸ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۶۲۸- ۵- (۲) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَی عَبْدٍ بَابَ شُکْرٍ فَخَزَنَ عَنْهُ بَابَ الزِّیَادَةِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: خداوند بر بنده ای دری از شکر نگشاید که دری از افزایش آن بسته شود (زیرا پس از شکرگزاری افزایش خواهد یافت)

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۶۲۹ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۶۲۹- ٦- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِسْحَاقَ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ اشْكُرْ مَنْ أَنْعَمَ عَلَيْكَ وَ أَنْعِمْ عَلَى مَنْ شَكَرَكَ فَإِنَّهُ لَا زَوَالَ لِلنَّعْمَاءِ إِذَا شُكِرَتْ وَ لَا بَقَاءَ لَهَا إِذَا كُفِرَتْ الشُّكْرُ زِيَادَةٌ فِي النِّعَمِ وَ أَمَانٌ مِنَ الْغِيَرِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: در تورات نوشته شده است: از كسى كه به تو نعمتى مى دهد، تشكّر كن و به كسى كه از تو سپاسگزارى مى كند، نعمت عطا كن؛ زيرا با وجود سپاسگزارى، نعمتها زوال نيابند و با وجود ناسپاسى، نعمتها پايدار نمانند. سپاسگزارى موجب افزايش نعمتها و جلوگيرى از زوال آنهاست.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۶۳۰ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۶۳۰- ۷- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ فِي آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنَ الْعُيُونِ وَ الْمَحَاسِنِ لِلْمُفِيدِ قَالَ: قَالَ الْبَاقِرُ ع مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً فَشَكَرَهَا بِقَلْبِهِ إِلَّا اسْتَوْجَبَ الْمَزِيدَ قَبْلَ أَنْ يُظْهِرَ شُكْرَهُ عَلَى لِسَانِهِ.

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) فرمود: انعام نمى كند الله تعالى بر بنده نعمتى را كه شكر كند آن بنده نعمت را به دل خود مگر اينكه مستوجب گردد زيادتى را در آن نعمت پيش از آنكه ظاهر گردد شكر آن نعمت بر زبان آن بنده.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۶۳۱ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۶۳۱- ۸- (٥) قَالَ وَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ قَصُرَتْ يَدُهُ بِالْمُكَافَأَةِ فَلْيُطِلْ لِسَانَهُ بِالشُّكْرِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که کوتاه باشد دست او به مکافات، پس باید که دراز باشد زبان او به شکر.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۳۲ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۶۳۲- ۹- (٦) قَالَ وَ قَالَ ع مِنْ حَقِّ الشُّكْرِ لِلَّهِ أَنْ تَشْكُرَ مَنْ أَجْرَى تِلْكَ النِّعْمَةَ عَلَى يَدِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: از جمله حق شکرگزاری خدا این است که از کسی که آن نعمت به دست او جاری شده تشکر کنی.

ص: ۳۱۱

۱- ثواب الأعمال ۲۱٦- ۱.

۲- الکافی ۲- ۹٤- ۲.

۳- الکافی ۲- ۹٤- ۳.

٤- مستطرفات السرائر ۱٦٤- ٦.

٥- مستطرفات السرائر ۱٦٤- ۷.

٦- مستطرفات السرائر ۱٦٤- ۷.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۳۳ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۶۳۳- ۱۰- (۱) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْمُفِيدِ عَنْ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الزَّيَّاتِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ أَعْيَنَ عَنْ مِسْعَرِ بْنِ يَحْيَى النَّهْدِيِّ عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

الْقَاضِی عَنْ أَبِی إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِیِّ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَلِیِّ بْنِ أَبِی طَالِبٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص ثَلَاثٌ مِنَ الذُّنُوبِ تُعَجَّلُ عُقُوبَتُهَا وَ لَا تُؤَخَّرُ إِلَی الآخِرَةِ عُقُوقُ الْوَالِدَیْنِ وَ الْبَغْیُ عَلَی النَّاسِ وَ کُفْرُ الْإِحْسَانِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: سه گناه است که کیفرشان در همین دنیا می رسد و به آخرت نمی افتد : آزردن پدر و مادر، زورگویی و ستم به مردم، و ناسپاسی نسبت به خوبیهای دیگران

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٣٤ - رقم الحدیث الباب: ١١]

٢١٦٣٤- ١١- (٢) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِی الْمُفَضَّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَاشِدٍ الطَّاهِرِیِّ (٣) عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ صَالِحٍ الْهَرَوِیِّ عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ النَّبِیُّ ص أَسْرَعُ الذُّنُوبِ عُقُوبَةً کُفْرَانُ النِّعْمَةِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: سریعترین مجازات ها، مجازات کفران نعمت است

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٣٥ - رقم الحدیث الباب: ١٢]

٢١٦٣٥- ١٢- (٤) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ النَّبِیُّ ص یُؤْتَی الْعَبْدُ (٥) یَوْمَ الْقِیَامَةِ فَیُوقَفُ بَیْنَ یَدَیِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَیَأْمُرُ بِهِ إِلَی النَّارِ- فَیَقُولُ أَیْ رَبِّ أَمَرْتَ بِی إِلَی النَّارِ- وَ قَدْ قَرَأْتُ الْقُرْآنَ- فَیَقُولُ اللَّهُ أَیْ عَبْدِی إِنِّی قَدْ أَنْعَمْتُ عَلَیْکَ وَ لَمْ تَشْکُرْ نِعْمَتِی فَیَقُولُ أَیْ رَبِّ أَنْعَمْتَ عَلَیَّ بِکَذَا وَ شَکَرْتُکَ بِکَذَا وَ أَنْعَمْتَ عَلَیَّ بِکَذَا وَ شَکَرْتُکَ بِکَذَا فَلَا یَزَالُ یُحْصِی النِّعْمَةَ وَ یُعَدِّدُ الشُّکْرَ فَیَقُولُ اللَّهُ تَعَالَی صَدَقْتَ

عَبْدِی إِلَّا أَنَّکَ لَمْ تَشْکُرْ مَنْ أَجْرَیْتُ لَکَ (النِّعْمَةَ عَلَی یَدَیْهِ) (٦) وَ إِنِّی قَدْ آلَیْتُ عَلَی نَفْسِی أَنْ لَا أَقْبَلَ شُکْرَ عَبْدٍ لِنِعْمَةٍ أَنْعَمْتُهَا عَلَیْهِ حَتَّی یَشْکُرَ مَنْ سَاقَهَا مِنْ خَلْقِی إِلَیْهِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: در روز قیامت بنده ای را می آورند و در برابر خداوند عزّتمند می ایستانند و آنگاه که خدا او را به دوزخ فرمان می دهد او عرض می کند پروردگارا فرمان دادی مرا به دوزخ افکنند درحالی که من قرآن خوانده ام. خداوند می فرماید: ای بندهٔ من به تو نعمت دادم و تو مرا سپاس نگزاردی. او عرض می کند: پروردگارا تو فلان نعمت را به من دادی و من چنین و چنان تو را سپاس گزاردم و باز فلان نعمت را دادی و من چنین و چنان تو را سپاس گزاردم و پیوسته نعمت ها را می شمرد و سپاس ها را باز می گوید. تا خداوند والا می فرماید: راست می گویی جز این که تو از کسی که نعمت مرا از دستان او گرفتی سپاسگزاری نکردی. و همانا من با خودم عهد کرده ام که سپاس بنده را برای نعمتی که به او داده ام از او نپذیرم تا او از کسی که آن نعمت را به سوی او رانده است سپاسگزاری کند.

١- أمالی الطوسیّ ١- ١٢.

٢- أمالی الطوسیّ ٢- ٦٥.

٣- فی المصدر أبو عبد اللّه محمّد بن عبد اللّه بن راشد الطاهری ....

٤- أمالی الطوسیّ ٢- ٦٥.

٥- فی المصدر بعبد.

٦- فی المصدر نعمتی علی یدی فلان.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٣٦ - رقم الحدیث الباب: ١٣]

٢١٦٣٦- ١٣- (١) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِی الْمُفَضَّلِ عَنْ حَنَانِ بْنِ بَشِيرٍ (٢) عَنْ عَامِرِ بْنِ عِمْرَانَ الضَّبِّیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُفَضَّلٍ الضَّبِّیِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَالِکِ بْنِ أَعْيَنَ الْجُهَنِیِّ قَالَ: أَوْصَی عَلِیُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع بَعْضَ وُلْدِهِ فَقَالَ يَا بُنَیَّ اشْكُرْ مَنْ أَنْعَمَ عَلَيْکَ وَ أَنْعِمْ عَلَی مَنْ شَكَرَکَ فَإِنَّهُ لَا زَوَالَ لِلنَّعْمَاءِ إِذَا شُكِرَتْ وَ لَا بَقَاءَ لَهَا إِذَا كُفِرَتْ وَ الشَّاكِرُ بِشُكْرِهِ أَسْعَدُ مِنْهُ بِالنِّعْمَةِ الَّتِی وَجَبَ عَلَيْهَا الشُّكْرُ وَ تَلَا لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَ لَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذابِی لَشَدِيدٌ (٣).

ترجمه:

امام سجاد (علیه السلام) فرمود: ای پسر جان خدا را در آنچه به تو نعمت داده، سپاسگزار باش و به کسی که تو را سپاس می گزارد، بخشش کن؛ زیرا چون سپاسگزاری کنی نعمت پایان نمی یابد و وقتی ناسپاسی کنی نعمت نمی ماند و سپاسگزار به شکر سعادت مندتر از سپاسگزاری است که برای نعمت سپاس می گزارد و چنین خواند اگر واقعا سپاسگزاری کنید [نعمت] شما را افزون خواهم کرد و اگر ناسپاسی نمایید قطعا عذاب من سخت خواهد بود)

[رقم الحديث الكلی: ٢١٦٣٧ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٦٣٧- ١٤- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ مِنْ أَلْفَاظِ رَسُولِ اللَّهِ ص لَا يَشْكُرُ اللَّهَ مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: خدا را سپاس نمی گزارد ، آن که سپاسگزار مردم نباشد .

[رقم الحديث الكلی: ٢١٦٣٨ - رقم الحديث الباب: ١٥]

۲۱۶۳۸- ۱۵- (۵) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ الدَّقَّاقِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ السِّنَانِیِّ وَ الْحُسَیْنِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ بْنِ أَحْمَدَ الْمُکَتِّبِ جَمِیعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْکُوفِیِّ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِیَادٍ عَنْ عَبْدِ الْعَظِیمِ الْحَسَنِیِّ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ أَبِی مَحْمُودٍ (۶) قَالَ سَمِعْتُ الرِّضَا ع یَقُولُ مَنْ لَمْ یَشْکُرِ الْمُنْعِمَ مِنَ الْمَخْلُوقِینَ لَمْ یَشْکُرِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) فرمود: هر کس که پاس نعمت خویش از مخلوق را ندارد،خداوند عزّ و جلّ را شکر نکرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۳۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۶]

۲۱۶۳۹- ۱۶- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ

ص: ۳۱۳

۱- أمالی الطوسیّ ۲- ۱۱۴.

۲- فی المصدر أبو بشر حنان بن بشر الأسدی ...

۳- إبراهیم ۱۴- ۷.

۴- الفقیه ۴- ۳۸۰- ۵۸۱۵.

۵- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۲- ۲۴- ۲.

۶- فی نسخة محمود بن أبی البلاد (هامش المخطوط) و کذلک المصدر.

۷- التهذیب ۶- ۳۷۷- ۱۱۰۱.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِی الْخَطَّابِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ مَنَّ (۱) عَلَی قَوْمٍ بِالْمَوَاهِبِ فَلَمْ یَشْکُرُوا فَصَارَتْ عَلَیْهِمْ وَبَالًا وَ ابْتَلَی قَوْماً بِالْمَصَائِبِ فَصَبَرُوا فَصَارَتْ عَلَیْهِمْ نِعْمَةً.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۲) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند عزّ و جلّ به مردمی نعمت داد، اما آنان شکرش را به جای نیاورند، و در نتیجه، آن نعمتها مایه وبال آنان شد . و مردمی را به مصیبتها گرفتار کرد، لیکن آنان صبر کردند و در نتیجه ، آن مصائب به نعمت تبدیل شد

۹- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَصْغِیرِ الْمَعْرُوفِ وَ سَتْرِهِ وَ تَعْجِیلِهِ وَ کَرَاهَةِ خِلَافِ ذَلِکَ

اشارة

(٤) ۹ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَصْغِیرِ الْمَعْرُوفِ وَ سَتْرِهِ وَ تَعْجِیلِهِ وَ کَرَاهَةِ خِلَافِ ذَلِکَ

ترجمه:

باب مسبحب بودن کوچک شمردن نیکی و پوشاندنش و انجام سریعش و کراهت خلاف اینها

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦٤۰ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱٦٤۰- ۱- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ حَاتِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: رَأَیْتُ الْمَعْرُوفَ لَا یَتِمُّ إِلَّا بِثَلَاثٍ (٦) تَصْغِیرِهِ وَ سَتْرِهِ وَ تَعْجِیلِهِ فَإِنَّکَ إِذَا صَغَّرْتَهُ عَظَّمْتَهُ عِنْدَ مَنْ تَصْنَعُهُ إِلَیْهِ وَ إِذَا سَتَرْتَهُ تَمَّمْتَهُ وَ إِذَا عَجَّلْتَهُ هَنَّأْتَهُ وَ إِذَا کَانَ غَیْرُ ذَلِکَ سَخَّفْتَهُ (۷) وَ نَکَّدْتَهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۸)

وَ رَوَاهُ فِی الْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ مَاجِیلَوَیْهِ عَنْ عَمِّهِ عَنْ

۱- فی المصدر أنعم.

۲- تقدم فی الحدیث ۱۸ من الباب ۱۵ و فی الحدیث ۸ من الباب ٤۱ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الحدیث ۷ من الباب ۱۸ و فی الباب ٤٤ من أبواب جهاد النفس، و فی الباب ۷ من هذه الأبواب.

۳- یأتی فی الحدیثین ۷ و ۸ من الباب ۱۵ من هذه الأبواب.

٤- الباب ۹ فیه ۳ أحادیث.

۵- الکافی ٤- ۳۰- ۱.

٦- فی المصدر رأیت المعروف لا یصلیح إلّا بثلاث خصال.

۷- فی الفقیه ۲- ۵۷- ۱٦۹۱ و الخصال ۱۳۳- ۱٤۳ محققه (هامش المخطوط).

۸- الفقیه ۲- ۵۷- ۱٦۹۱.

أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ حَاتِمٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: دیدم که احسان جز با سه کار سامان نمی پذیرد: کوچك شمردن آن، پوشاندن آن و شتاب کردن در انجام آن؛ زیرا هر گاه آن را کوچك شماری، در نظر کسی که بدو احسان کرده ای بزرگش ساخته ای و هر گاه آن را بپوشانی [و به رخ نکشی]، به کمالش رسانده ای و

هر گاه در انجامش شتاب ورزی، گوارایش کرده ای، در غیر این صورت، احسان و نیکی خود را بی ارزش و ناگوار ساخته ای.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦٤۱ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱٦٤۱- ۲- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ (۳) عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ حُمْرَانَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ لِكُلِّ شَیْ ءٍ ثَمَرَةٌ وَ ثَمَرَةُ الْمَعْرُوفِ تَعْجِيلُ السَّرَاحِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا إِلَّا أَنَّهُ قَالَ وَ ثَمَرَةُ الْمَعْرُوفِ تَعْجِيلُهُ (٤).

وَ رَوَاهُ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِیِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ تَعْجِيلُ السِّرَاجِ (٥)

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هر چیز را بار و بری است و بار و بر نیکی کردن شتاب در افروختن چراغ است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦٤۲ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱٦٤۲- ۳- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: لَا يَسْتَقِيمُ قَضَاءُ الْحَوَائِجِ إِلَّا بِثَلَاثٍ بِاسْتِصْغَارِهَا لِتَعْظُمَ وَ بِاسْتِكْتَامِهَا لِتَظْهَرَ وَ بِتَعْجِيلِهَا لِتَهْنَأَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ فِی مُقَدِّمَةِ الْعِبَادَاتِ (۷).

١- الخصال ١٣٣- ١٤٣.

٢- الكافى ٤- ٣٠- ٢.

٣- فى المصدر أحمد بن محمّد، عن محمّد بن خالد.

٤- الفقيه ٢- ٥٧- ١٦٩٠.

٥- الخصال ٨- ٢٨.

٦- نهج البلاغة ٣- ١٧٢- ١٠١.

٧- تقدم فى الباب ٢٧ من أبواب مقدّمة العبادات، و فى الحديث ١٣ من الباب ٤، و فى الحديثين ٢ و ٨ من الباب ٤٣ من أبواب جهاد النفس.

ترجمه:

امام على (عليه السلام) فرمود: برآوردن نيازهاى مردم پا نگيرد، مگر با مراعات سه كار: با كوچك شمردن آن ها، تا در نتيجه [در نظر خدا و مردم] بزرگ گردند، با پنهان داشتن آن ها، تا در نتيجه آشكار شوند، و با شتاب كردن در برآوردن آن ها، تا [بر نيازمند] گوارا شوند.

١٠- بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ لِلْإِنْسَانِ أَنْ يَدْخُلَ فِى أَمْرٍ مَضَرَّتُهُ لَهُ أَكْثَرُ مِنْ مَنْفَعَتِهِ لِأَخِيهِ

اشارة

(١) ١٠ بَابُ أَنَّهُ يُكْرَهُ لِلْإِنْسَانِ أَنْ يَدْخُلَ فِى أَمْرٍ مَضَرَّتُهُ لَهُ أَكْثَرُ مِنْ مَنْفَعَتِهِ لِأَخِيهِ

ترجمه:

باب نهى شدن ورود فرد به امرى كه ضررش براى خودش بيشتر از سودش براى برادرش باشد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٤٣ - رقم الحديث الباب: ١]

۲۱۶۴۳- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حُذَیْفَةَ بْنِ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تَدْخُلْ لِأَخِیکَ فِی أَمْرٍ مَضَرَّتُهُ عَلَیْکَ أَعْظَمُ مِنْ مَنْفَعَتِهِ لَهُ قَالَ ابْنُ سِنَانٍ یَکُونُ عَلَی الرَّجُلِ دَیْنٌ کَثِیرٌ وَ لَکَ مَالٌ فَتُؤَدِّی عَنْهُ فَیَذْهَبُ مَالُکَ وَ لَا تَکُونُ قَضَیْتَ عَنْهُ.

ترجمه:

ابن منصور گوید: امام صادق علیه السّلام فرمود:

برادر دینی خود را وادار به کاری نکن که برای تو ضرر آن بیشتر تو از نفع آن باشد.

ابن سنان گوید: معنای حدیث چنین است:

مردی که قرض زیاد دارد و تو ثروتمند هستی و از جانب او پرداخت نمایی و مال تو از بین رفته با این که قرض او را نداده ای.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۴۴ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۶۴۴- ۲- (۳) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِیِّ عَمَّنْ سَمِعَ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَی ع یَقُولُ لَا تَبْذُلْ لِإِخْوَانِکَ مِنْ نَفْسِکَ مَا ضَرُّهُ عَلَیْکَ أَکْثَرُ مِنْ مَنْفَعَتِهِ لَهُمْ.

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: به برادرانت از خود، چیزی مبخش که زیان آن برای تو بیشتر از سودش برای آنان است .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۴۵ - رقم الحدیث الباب: ۳]

٢١٦٤٥- ٣- (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْجُرْجَانِيِّ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَحَدِهِمَا ع قَالَ: لَا تُوجِبْ عَلَى نَفْسِکَ الْحُقُوقَ وَ اصْبِرْ عَلَى النَّوَائِبِ وَ لَا تَدْخُلْ فِي شَيْ ءٍ مَضَرَّتُهُ عَلَيْکَ أَعْظَمُ مِنْ مَنْفَعَتِهِ لِأَخِيکَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: بر ضرر خودت حقوقی را لازم نکن، در مصیبت ها صبر کن و کاری که ضرر آن بر تو بزرگتر از منفعت آن به برادر توست انجام نده.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٤٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٦٤٦- ٤- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ الرِّضَا ع

ص: ٣١٦

١- الباب ١٠ فيه ٦ أحاديث.

٢- الكافى ٤- ٣٢- ١.

٣- الكافى ٤- ٣٣- ٢.

٤- الكافى ٤- ٣٣- ٣، و أورد صدره فى الحديث ٧ من الباب ٧ من أبواب أحكام الضمان.

٥- الفقيه ٣- ١٦٨- ٣٦٣٣.

لَا تَبْذُلْ لِإِخْوَانِکَ مِنْ نَفْسِکَ مَا ضَرُّهُ (١) عَلَيْکَ أَكْثَرُ مِنْ نَفْعِهِ لَهُمْ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) فرمود: به برادرانت از خود، چیزی مبخش که زیان آن برای تو بیشتر از سودش برای آنان است

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٦٤۷ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱٦٤۷- ۵- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ عَمْرٍو عَنْ رَجُلٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ لِي رَجُلٌ صَالِحٌ لَا تَعَرَّضْ لِلْحُقُوقِ وَ اصْبِرْ عَلَى النَّائِبَةِ وَ لَا تُعْطِ أَخَاكَ مِنْ نَفْسِكَ مَا مَضَرَّتُهُ لَكَ أَكْثَرُ مِنْ مَنْفَعَتِهِ لَهُ.

ترجمه:

إسماعيل بن جابر گويد: مردی صالح برای من گفت: متعرّض حقوق ديگران مشو ، بر سختيها صبر كن، از جانب خود به برادرت چيزی را كه برای تو زيان آورتر از سود اوست، نده

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٦٤۸ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱٦٤۸- ٦- (۳) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْمُفِيدِ عَنِ ابْنِ قُولَوَيْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَمَّامٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَلَاءِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ شَمُّونٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع يَقُولُ جَمَعَنَا أَبُو جَعْفَرٍ ع فَقَالَ يَا بَنِيَّ إِيَّاكُمْ وَ التَّعَرُّضَ لِلْحُقُوقِ وَ اصْبِرُوا عَلَى النَّوَائِبِ وَ إِنْ دَعَاكُمْ بَعْضُ قَوْمِكُمْ إِلَى أَمْرٍ ضَرَرُهُ عَلَيْكُمْ أَكْثَرُ مِنْ نَفْعِهِ لَهُ (٤) فَلَا تُجِيبُوهُ.

(۵)

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: امام باقر (عليه السلام) ما را گرد آورده، فرمود: فرزندانم از تعرّض برای حقوق پروا كنيد، و بر مشكلات صبور باشيد، و اگر يكی از قومتان شما را به كاری فرا خواند كه زيانش بر شما بيش از سود آن است پس اجابتش نكنيد

۱۱- بَابُ اسْتِحْبَابِ قَرْضِ الْمُؤْمِنِ

اشارة

(٦) ١١ بَابُ اسْتِحْبَابِ قَرْضِ الْمُؤْمِنِ

ترجمه:

باب مستحب بودن قرض دادن به مومن

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٤٩ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٦٤٩- ١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِى عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع

ص: ٣١٧

١- فى المصدر ما ضرره.

٢- التهذيب ٧- ٢٣٥- ١٠٢٧، و أورد صدره فى الحديث ٨ من الباب ٧ من أبواب أحكام الضمان.

٣- أمالى الطوسىّ ١- ٧١، و أورد صدره فى الحديث ٦ من الباب ٧ من أبواب أحكام الضمان.

٤- فى المصدر لكم.

٥- و يأتى ما يدلّ عليه فى الباب ٧ من أبواب أحكام الضمان، و فى الحديث ٤ من الباب ١٥ من هذه الأبواب.

٦- الباب ١١ فيه ٥ أحاديث.

٧- الكافى ٤- ٣٤- ٣، و الفقيه ٣- ١٨٨- ٣٧٠٦.

فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لا خَيْرَ فِى كَثِيرٍ مِنْ نَجْواهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ (١) قَالَ يَعْنِى بِالْمَعْرُوفِ الْقَرْضَ.

ترجمه:

ابراهیم بن عبد الحمید گوید: امام صادق (علیه السلام) درباره گفتار خدای تعالی که می فرماید: «خیری در بیشتر نجواهای آنان نیست مگر کسی که به صدقه یا کار نیکی بین مردم امر کند» فرمود: معروف و کار نیك همان وام دادن است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۵۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۶۵۰- ۲- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ جَمِیعاً عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ رِبْعِیِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ فُضَیْلِ بْنِ یَسَارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا مِنْ مُؤْمِنٍ أَقْرَضَ مُؤْمِناً یَلْتَمِسُ بِهِ وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا حَسَبَ اللَّهُ لَهُ أَجْرَهُ بِحِسَابِ الصَّدَقَةِ حَتَّی یَرْجِعَ مَالُهُ إِلَیْهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنِ الْفُضَیْلِ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ أَقْرَضَ مُسْلِماً (۳)

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) فرمود: مؤمنی نیست که به برادرش برای خدا قرض می دهد مگر اینکه خداوند قرضش را تا اینکه ادا شود، به حساب صدقه گذارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۵۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۶۵۱- ۳- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ یُونُسَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَکْتُوبٌ عَلَی بَابِ الْجَنَّةِ الصَّدَقَةُ بِعَشَرَةٍ وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِیَةَ عَشَرَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٥) وَ کَذَا الْحَدِیثَانِ قَبْلَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: بر در بهشت نوشته شده است: پاداش صدقه ده برابر و پاداش قرض هیجده برابر است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۵۲ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۶۵۲- ٤- (٦) قَالَ الْکُلَیْنِیُّ وَ فِی رِوَایَةٍ أُخْرَی بِخَمْسَةَ عَشَرَ.

ترجمه:

روایت قبلی با این تفاوت که در اخرش پانزده برابر دکر شده است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۵۳ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۶۵۳- ۵- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص

۱- النساء ٤- ۱۱٤.

۲- الکافی ٤- ۳٤- ۲، و الفقیه ۲- ۵۹- ۱۷۰۲، و أورده عن ثواب الأعمال ۱٦٦- ۲ فی الحدیث ۲ من الباب ٦ من أبواب الدین و القرض.

۳- ثواب الأعمال ۱٦٦- ۲.

٤- الکافی ٤- ۳۳- ۱.

۵- الفقیه ۲- ۵۸- ۱۷۰۱.

٦- الکافی ٤- ۳۳- ۱.

۷- الفقیه ۲- ٦۷- ۱۷۳۸، و أورده عن المقنعة فی الحدیث ٦ من الباب ۱۵ من أبواب المستحقین للزکاة، و عن کتب متعدّدة فی الحدیث ۲ من الباب ۲۰ من أبواب الصدقة.

الصَّدَقَةُ بِعَشَرَةٍ وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِيَةَ عَشَرَ وَ صِلَةُ الْإِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ بِأَرْبَعَةٍ وَ عِشْرِينَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ فِی الزَّکَاةِ (١) وَ غَيْرِهَا (٢) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٣).

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: پاداش صدقه ده برابر و پاداش قرض، هیجده برابر است و صلیه به برادران دینی بیست برابر و صلیهٔ رحم بیست چهار برابر است.

١٢- بَابُ وُجُوبِ إِنْظَارِ الْمُعْسِرِ وَ اسْتِحْبَابِ إِبْرَائِهِ

اشارة

(٤) ١٢ بَابُ وُجُوبِ إِنْظَارِ الْمُعْسِرِ وَ اسْتِحْبَابِ إِبْرَائِهِ

ترجمه:

باب وجوب مهلت دادن به تنگ دست و مستحب است به او ببخشد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٥٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٦٥٤- ١- (٥) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يُظِلَّهُ اللَّهُ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ قَالَهَا ثَلَاثاً فَهَابَهُ النَّاسُ أَنْ يَسْأَلُوهُ فَقَالَ فَلْيُنْظِرْ مُعْسِراً أَوْ لِيَدَعْ لَهُ مِنْ حَقِّهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا نَحْوَهُ (٦).

ترجمه:

معاوية بن عمّار گويد: امام صادق عليه السّلام فرمود: هركه بخواهد كه خدا در روزى كه هيچ سايه اى جز سايه او نيست، بر او سايه افكند - حضرتش اين جمله را سه بار تكرار كرد و هيبت حضرت مانع از آن شد كه بپرسند - پس فرمود:

بايستى تنگدستى را مهلت دهد يا چيزى از حق خود را به او واگذارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٥٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٦٥٥- ٢- (٧) وَ عَنْهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ

ص: ٣١٩

١- تقدم فى الأحاديث ٢ و ٣ و ١١ من الباب ٧ من أبواب ما تجب فيه الزكاة، و فى الباب ٤٩ من أبواب المستحقين للزكاة.

٢- تقدم فى الحديث ١ من الباب ٤ من أبواب أحكام العشرة، و فى الحديث ٣ من الباب ٤١ من أبواب الصدقة.

٣- يأتى فى الحديث ٦ من الباب ٢٢، و فى الحديثين ٥ و ٧ من الباب ٣٩. و ما يدلّ عليه بعمومه فى الباب ٢٥ من هذه الأبواب، و فى الباب ٦ من أبواب أحكام الدين و القرض، و فى الباب ٣٨ من أبواب آداب التجارة، و فى الحديث ٧ من الباب ٦٢ من أبواب نكاح العبيد.

٤- الباب ١٢ فيه ٤ أحاديث.

٥- الكافى ٤- ٣٥- ١، و أورده عن تفسير العيّاشىّ فى الحديث ٤ من الباب ٢٥ من أبواب أحكام الدين و القرض.

٦- الفقيه ٢- ٥٩- ١٧٠٣.

٧- الكافى ٤- ٣٥- ٢.

أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ فِی یَوْمٍ حَارٍّ وَ حَنَا کَفَّهُ مَنْ أَحَبَّ أَنْ یَسْتَظِلَّ مِنْ فَوْرِ جَهَنَّمَ قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ النَّاسُ فِی کُلِّ مَرَّةٍ نَحْنُ یَا رَسُولَ اللَّهِ- فَقَالَ مَنْ أَنْظَرَ غَرِیماً أَوْ تَرَکَ الْمُعْسِرَ ثُمَّ قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع- قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ کَعْبِ بْنِ مَالِکٍ إِنَّ أَبِی أَخْبَرَنِی أَنَّهُ لَزِمَ غَرِیماً لَهُ فِی الْمَسْجِدِ فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ص فَدَخَلَ بَیْتَهُ وَ نَحْنُ جَالِسَانِ ثُمَّ خَرَجَ فِی الْهَاجِرَةِ فَکَشَفَ رَسُولُ اللَّهِ ص سِتْرَهُ فَقَالَ یَا کَعْبُ مَا زِلْتُمَا جَالِسَیْنِ قَالَ نَعَمْ بِأَبِی وَ أُمِّی قَالَ فَأَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ ص بِکَفِّهِ خُذِ النِّصْفَ قَالَ فَقُلْتُ بِأَبِی وَ أُمِّی ثُمَّ قَالَ لَهُ أَتْبِعْهُ بِبَقِیَّةِ حَقِّکَ قَالَ فَأَخَذْتُ النِّصْفَ وَ وَضَعْتُ لَهُ النِّصْفَ.

ترجمه:

عبد الرحمان بن ابی عبد اللّه گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) در روز گرمی که به دست خود حنا زده بود سه مرتبه فرمود: هرکه دوست دارد از حرارت دوزخ پناه گیرد. مردم هربار گفتند: ما رسول خدا؟ پس فرمود: هرکه به بدهکار مهلت دهد، یا تنگ دست را رها کند. بعد از آن امام صادق (علیه السلام) به من فرمود: عبد اللّه بن کعب بن مالك به من گفت: پدرم به من خبر داد: کسی که به او بدهکار بود در مسجد او را گرفته بود. پس رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) آمده وارد خانه خود شد و ما نشسته بودیم، بعد در شدّت گرما بیرون آمد. رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) پرده خانه را کنار زد و فرمود: ای کعب همین طور نشسته اید؟ گفت: آری، پدر و مادرم فدایت! گوید: پس رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) به دست خود اشاره کرد و فرمود: نصف را بگیری. گوید: گفتم: پدر و مادرم قربانت! بعد فرمود: بدنبال او برای بقیه حقّت برو. گوید: نصف را دریافت کردم و بقیه را رها نمودم بخشیدم.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٥٦ - رقم الحدیث الباب: ٣]

٢١٦٥٦- ٣- (١) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِیَادٍ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ (٢) عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: خَلُّوا سَبِیلَ الْمُعْسِرِ کَمَا خَلَّاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: تنگدست را رها کنید آن سان که خداوند عز و جلّ رهایش کرده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۵۷ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۶۵۷- ٤- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْمِنْبَرَ ذَاتَ يَوْمٍ فَحَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ مِنْكُمُ الْغَائِبَ أَلَا وَ مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِراً كَانَ لَهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِي كُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ بِمِثْلِ مَالِهِ حَتَّى يَسْتَوْفِيَهُ ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَ إِنْ كانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلى مَيْسَرَةٍ

ص: ۳۲۰

۱- الکافی ٤- ۳۵- ۳، و الفقیه ۲- ۵۹- ۱۷۰۲.

۲- عن ابن محبوب لیس فی الکافی.

۳- الکافی ٤- ۳۵- ٤.

وَ أَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (۱) إِنَّهُ مُعْسِرٌ فَتَصَدَّقُوا عَلَيْهِ بِمَا لَكُمْ عَلَيْهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۲) وَ كَذَا الَّذِي قَبْلَهُ أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: روزی رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) بر فراز منبر قرار گرفت پس خدا را حمد و ثنا گفت، و بر پیامبرانش (صلی الله علیه وآله و سلم) درود فرستاد آن گاه فرمود: ای مردم! حاضران به غایبان ابلاغ کنند که: هان که هرکس تنگدستی را مهلت دهد در هر روز

برای او صدقه ای برابر با اصلی مالش بر عهده خداوند عز و جلّ است تا مال خود را دریافت کند. بعد امام صادق (علیه السلام) فرمود: اگر تنگدست باشد پس مهلت دادن تا روز رفاه است و اگر ببخشید بر شما بهتر است، اگر بدانید که او تنگدست است. پس مال خود را ببخشید بر شما بهتر است.

۱۳- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَحْلِيلِ الْمَيِّتِ وَ الْحَيِّ مِنَ الدَّيْنِ

اشارة

(٤) ۱۳ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَحْلِيلِ الْمَيِّتِ وَ الْحَيِّ مِنَ الدَّيْنِ

ترجمه:

باب مستحب بودن حلال کردن بدهی مرده و زنده

[رقم الحديث الكلى: ۲۱٦۵۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱٦۵۸- ۱- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ خُنَيْسٍ (٦) قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنَّ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَيَابَةَ- دَيْناً عَلَى رَجُلٍ قَدْ مَاتَ وَ كَلَّمْنَاهُ أَنْ يُحَلِّلَهُ فَأَبَى فَقَالَ وَيْحَهُ أَ مَا يَعْلَمُ أَنَّ لَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ عَشَرَةً إِذَا حَلَّلَهُ فَإِذَا لَمْ يُحَلِّلْهُ فَإِنَّمَا لَهُ دِرْهَمٌ بَدَلَ دِرْهَمٍ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۷)

وَ رَوَاهُ أَيْضاً بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ (۸)

وَ رَوَاهُ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ

١- البقرة ٢- ٢٨٠.

٢- الفقيه ٢- ٥٨- ١٧٠١.

٣- يأتى فى الباب ٢٥ من أبواب أحكام الدين و القرض، و فى الباب ١٣ من هذه الأبواب.

٤- الباب ١٣ فيه حديثان.

٥- الكافى ٤- ٣٦- ١، و أورده فى الحديث ١ من الباب ٢٣ من أبواب أحكام الدين و القرض.

٦- فى نسخة الحسن بن حبيش (هامش المخطوط).

٧- الفقيه ٢- ٥٩- ١٧٠٤.

٨- الفقيه ٣- ١٨٩- ٣٧١٢.

يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ تَرَکَ الْحَسَنَ بْنَ خُنَيْسٍ مِنَ السَّنَدِ (١).

ترجمه:

حسن بن خنيس گويد: به امام صادق (عليه السلام) گفتم: عبد اللّه بن سيابه از مردى طلبكار است كه او وفات يافته است و ما با او گفت وگو كرديم كه او را حلال كند، ولى نپذيرفت. امام (عليه السلام) فرمود: واى بر او! آيا نمى داند كه چون او را حلال كند در برابر درهمى، پاداش ده درهم به او داده مى شود، و اگر او را حلال نكند درهمى به جاى درهمى است كه نصيب او خواهد شد؟!

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٥٩ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٦٥٩- ٢- (٢) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِی الْعَلَاءِ عَنْ مُعَتِّبٍ قَالَ: دَخَلَ مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ الْوَشَّاءُ عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع- فَسَأَلَهُ أَنْ يُكَلِّمَ شِهَاباً أَنْ يُخَفِّفَ عَنْهُ حَتَّى يَنْقَضِیَ الْمَوْسِمُ وَ كَانَتْ لَهُ عَلَيْهِ أَلْفُ دِينَارٍ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَأَتَاهُ فَقَالَ لَهُ قَدْ عَرَفْتَ حَالَ مُحَمَّدٍ وَ انْقِطَاعَهُ إِلَيْنَا وَ قَدْ ذَكَرَ أَنَّ لَکَ عَلَيْهِ أَلْفَ دِينَارٍ لَمْ تَذْهَبْ فِی بَطْنٍ وَ لَا فَرْجٍ وَ إِنَّمَا ذَهَبَتْ دَيْناً عَلَى الرِّجَالِ وَ وَضَائِعَ وَضَعَهَا فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ تَجْعَلَهُ فِی حِلٍّ فَقَالَ لَعَلَّکَ مِمَّنْ تَزْعُمُ (٣) أَنَّهُ

يُقْتَصُّ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَتُعْطَاهَا فَقَالَ كَذَلِکَ هُوَ فِی أَيْدِينَا فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع اللَّهُ أَكْرَمُ وَ أَعْدَلُ مِنْ أَنْ يَتَقَرَّبَ إِلَيْهِ عَبْدُهُ فَيَقُومَ فِی اللَّيْلَةِ الْقَرَّةِ وَ يَصُومَ فِی الْيَوْمِ الْحَارِّ وَ يَطُوفَ بِهَذَا الْبَيْتِ- ثُمَّ يَسْلُبَهُ ذَلِکَ فَتُعْطَاهُ وَ لَكِنْ لِلَّهِ فَضْلٌ كَثِيرٌ يُكَافِئُ الْمُؤْمِنَ فَقَالَ هُوَ فِی حِلٍّ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (٤) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٥).

ص: ٣٢٢

١- ثواب الأعمال ١٧٤- ١.

٢- الكافی ٤- ٣٦- ٢.

٣- فی المصدر يزعم.

٤- تقدم فی الباب ١٢ من هذه الأبواب.

٥- يأتی فی الباب ٢٣، و ما يدلّ على بعض المقصود فی الباب ٢٥ من أبواب أحكام الدين و القرض.

ترجمه:

معتب گفت: محمّد بن بشر وشاء خدمت امام صادق (عليه السلام) رسيده درخواست كرد كه با شهاب صحبت كنند تا او را برای پرداخت قرضی كه داشت مهلت دهد تا وقتی ايام حج تمام شود. شهاب هزار دينار از او طلب داشت. امام (عليه السلام) از پی شهاب فرستاد آمد باو فرمود: ميدانی محمّد علاقمند بما است گفت: تو از او هزار دينار طلب داری كه اين پول را در راه شكم چرانی و هواپرستی خرج نكرده از ديگران طلب دارد كه از بين رفته يا از بابت ماليات پرداخته من مايلم او را حلال كنی. گفت شايد شما هم اين عقيده را داری كه از حسنات او در قيامت بر ميدارند و قرضش را پرداخت ميكنند اين طور بين مردم مشهور است. امام صادق (عليه السلام) فرمود خداوند عادلتر و كريم تر از آن است كه بنده اش شبهای سرد بمناجات و شب زنده داری بپردازد و در روزهای گرم

روزه بدارد یا طواف خانه کعبه کند آن وقت این اعمال او را بگیرد و بدهد بطلبکار ولی خداوند فضل و لطفش زیاد است جبران بدهی او را میکند. گفت: آقا او را حلال نمودم.

١٤- بَابُ اسْتِحْبَابِ اسْتِدَامَةِ النِّعْمَةِ بِاحْتِمَالِ الْمَئُونَةِ

اشارة

(١) ١٤ بَابُ اسْتِحْبَابِ اسْتِدَامَةِ النِّعْمَةِ بِاحْتِمَالِ الْمَئُونَةِ

ترجمه:

باب مستحب است پایدار ساختن نعمت به تحمل کمک به دیگران

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٦٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٦٦٠- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سُلَيْمَانَ الْفَرَّاءِ مَوْلَى طِرْبَالٍ عَنْ حَدِيدِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ عَظُمَتْ نِعْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ اشْتَدَّتْ مَئُونَةُ النَّاسِ إِلَيْهِ فَاسْتَدِيمُوا النِّعْمَةَ بِاحْتِمَالِ الْمَئُونَةِ وَ لَا تُعَرِّضُوهَا لِلزَّوَالِ فَقَلَّ مَنْ زَالَتْ عَنْهُ النِّعْمَةُ فَكَادَتْ أَنْ تَعُودَ إِلَيْهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (٣).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که نعمت خدا به او زیاد شود، بار زحمت و هزینه مردم بر دوش او سنگین تر شود؛ بنابراین، با به دوش کشیدن بار زحمت و هزینه مردم نعمت [خود] را پایدار سازید و آن را در معرض زوال قرار ندهید؛ زیرا به ندرت پیش می آید که نعمتی از کسی زوال یابد و دوباره به او باز گردد.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٦٦۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱٦٦۱- ۲- (٤) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْمَدَائِنِيِّ عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا مِنْ عَبْدٍ تَظَاهَرَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ نِعْمَةٌ إِلَّا اشْتَدَّتْ مَئُونَةُ النَّاسِ عَلَيْهِ فَمَنْ لَمْ يَقُمْ لِلنَّاسِ بِحَوَائِجِهِمْ فَقَدْ عَرَضَ النِّعْمَةَ لِلزَّوَالِ قَالَ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاکَ وَ مَنْ يَقْدِرُ أَنْ يَقُومَ لِهَذَا الْخَلْقِ بِحَوَائِجِهِمْ فَقَالَ إِنَّمَا النَّاسُ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ وَ اللَّهِ الْمُؤْمِنُونَ.

ترجمه:

ابراهيم بن محمّد گويد: امام صادق (عليه السلام) فرمود: هيچ بنده ای نيست كه از جانب خدا نعمت بر او پياپی شود مگر اين كه تكاليف معاش مردم بر او سخت تر می شود، هركه به احتياجات مردم اقدام نكرد. پس نعمت را رو به زوال نموده است. راوی گويد: گفتم: قربانت گردم! چه كسی می تواند به اين همه احتياجات مردم رسيدگی كند؟ فرمود: به خدا سوگند! مراد از مردم در اينجا فقط مؤمنان هستند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱٦٦۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱٦٦۲- ۳- (٥) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لِلْحُسَيْنِ الصَّحَّافِ يَا حُسَيْنُ مَا ظَاهَرَ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ النِّعَمُ حَتَّى ظَاهَرَ عَلَيْهِ مَئُونَةَ النَّاسِ فَمَنْ صَبَرَ لَهُمْ وَ قَامَ بِشَأْنِهِمْ زَادَهُ اللَّهُ فِي نِعَمِهِ

۱- الباب ١٤ فيه ١٢ حديثا.

۲- الكافی ٤- ۳۷- ۱.

۳- الفقیه ۲- ٦۰- ۱۷۰۵.

٤- الکافی ٤- ۳۷- ۲.

٥- الکافی ٤- ۳۷- ۳.

عَلَيْهِ عِنْدَهُمْ وَ مَنْ لَمْ يَصْبِرْ لَهُمْ وَ لَمْ يَقُمْ بِشَأْنِهِمْ أَزَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْهُ تِلْكَ النِّعْمَةَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) به حسین صحّاف فرمود: ای حسین! خداوند بر بنده ای نعمت را آشکار نکرد تا احتیاجات مردم را به او اظهار فرمود. پس هرکه بر آنها شکیبایی نمود و به انجام کار آنها اقدام کرد، خداوند نعمت هایش را در نزد آنها زیاد نماید، و هرکه شکیبایی نکرد و به انجام کار آنها اقدام نکرد، خداوند عز و جلّ آن نعمت را از او بگیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦٦۳ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱٦٦۳- ٤- (۱) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ عَظُمَتْ عَلَيْهِ النِّعْمَةُ اشْتَدَّتْ مَئُونَةُ النَّاسِ عَلَيْهِ فَإِنْ هُوَ قَامَ بِمَئُونَتِهِمْ اجْتَلَبَ زِيَادَةَ النِّعَمِ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ وَ إِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَقَدْ عَرَّضَ النِّعْمَةَ لِزَوَالِهَا.

وَ رَوَاهُ الْحِمْيَرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که نعمت او افزایش پیدا کند، بار او در کار رسیدگی به زندگی مردم سنگین تر می شود؛ پس اگر به مدد رساندن به ایشان بپردازد، خدا نعمت او را افزایش می دهد، و اگر چنین نکند، نعمت خویش را در معرض نابودی قرار داده است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦٦٤ - رقم الحدیث الباب: ٥]

٢١٦٦٤- ٥- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الصَّادِقِ ع قَالَ: تَنْزِلُ الْمَعُونَةُ مِنَ السَّمَاءِ عَلَى قَدْرِ الْمَئُونَةِ.

ترجمه:

اسحاق بن عمّار از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است که فرمود: کمك از آسمان به اندازهٔ انفاق نازل می شود.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٦٥ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢١٦٦٥- ٦- (٤) وَ فِی مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَاجِيلَوَيْهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيِّ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ نُعَيْمٍ (٥) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: يَا حُسَيْنُ أَكْرِمِ النِّعْمَةَ قُلْتُ وَ مَا إِكْرَامُ النِّعْمَةِ قَالَ اصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ فِيمَا يَبْقَى عَلَيْكَ.

ترجمه:

حسین بن نُعیم گوید: امام صادق (علیه السلام) به من فرمود: ای حسین، نعمت را مراعات کن و عزیز دار، عرض کردم: فدایت شوم، گرامی داشت و احترام نعمت در چیست ؟ فرمود: انجام دادن کارهای نیکی است که برایت می ماند.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٦٦ - رقم الحدیث الباب: ٧]

٢١٦٦٦- ٧- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ

١- الکافی ٤- ٣٨- ٤.

٢- قرب الإسناد ٣٧.

٣- الفقيه ٤- ٤١٨- ٥٩١١.

٤- معانى الأخبار ١٥٠- ١.

٥- فى المصدر حسين بن نعيم.

٦- نهج البلاغة ٣- ٢٠٧- ٢٤٤.

الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى فِي كُلِّ نِعْمَةٍ حَقّاً فَمَنْ أَدَّاهُ زَادَهُ اللَّهُ مِنْهَا وَ مَنْ قَصَّرَ خَاطَرَ بِزَوَالِ نِعْمَتِهِ (١).

ترجمه:

امير المومنين (عليه السلام) فرمود: خداوند متعال در هر نعمتى حقى دارد هر كس آن حق را ادا كرد نعمت بر او زياد مى شود و هر كس كوتاهى كرد خود را در خطر زوال نعمت قرار داده

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٦٧ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢١٦٦٧- ٨- (٢) قَالَ وَ قَالَ ع احْذَرُوا نِفَارَ النِّعَمِ فَمَا كُلُّ شَارِدٍ بِمَرْدُودٍ.

ترجمه:

امير المومنين (عليه السلام) فرمود: از رميدن نعمت بترسيد، بسا كه رميده باز نگردد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٦٨ - رقم الحديث الباب: ٩]

٢١٦٦٨- ٩- (٣) قَالَ وَ قَالَ ع لِجَابِرٍ يَا جَابِرُ مَنْ كَثُرَتْ نِعَمُ اللَّهِ عَلَيْهِ كَثُرَتْ حَوَائِجُ النَّاسِ إِلَيْهِ (فَإِنْ قَامَ بِمَا يَجِبُ لِلَّهِ مِنْهَا عَرَّضَ نِعْمَتَهُ لِدَوَامِهَا وَ إِنْ ضَيَّعَ مَا يَجِبُ لِلَّهِ فِيهَا عَرَّضَ نِعْمَتَهُ لِزَوَالِهَا) (٤).

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: بجابر بن عبد الله انصاری فرمود: ای جابر هر که نعمت خدا بیشتر دارد نیاز مردم باو بیش گردد و هر که برای خدا آنها را بر آورد دوام نعمتها را بایدش و هر که بدان قیام نکند نعمتها را بباد دهد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۶۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۶۶۹- ۱۰- (۵) قَالَ وَ قَالَ ع إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً یَخْتَصُّهُمْ بِالنِّعَمِ لِمَنَافِعِ الْعِبَادِ فَیُقِرُّهَا فِی أَیْدِیهِمْ مَا بَذَلُوهَا فَإِذَا مَنَعُوهَا نَزَعَهَا مِنْهُمْ ثُمَّ حَوَّلَهَا إِلَی غَیْرِهِمْ.

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: راستش خدا را بنده ها است که برای سود دیگران برگزیده، و بدانها سپرده آنچه ببخشند و اگر دریغ کنند آن را بدیگران تحویل دهد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۷۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۶۷۰- ۱۱- (۶) مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِیسَ فِی آخِرِ السَّرَائِرِ نَقْلًا مِنْ کِتَابِ مُوسَی بْنِ بَکْرٍ عَنِ الْعَبْدِ الصَّالِحِ ع قَالَ: تَنْزِلُ الْمَعُونَةُ عَلَی قَدْرِ الْمَئُونَةِ وَ یَنْزِلُ الصَّبْرُ عَلَی قَدْرِ الْمُصِیبَةِ.

ترجمه:

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: یاری خداوند به مقدار رنج و زحمت هر کس برسد، خدا روزی را باندازه مصیبت نازل کند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۷۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۲]

۲۱۶۷۱- ۱۲- (۷) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی الْفَوَارِسِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ سَلَمَةَ (۸) عَنِ

۱- فی المصدر زیادة عنه.

۲- نهج البلاغة ۳- ۲۰۷- ۲٤٦.

۳- نهج البلاغة ۳- ۲٤۲- ۳۷۲.

٤- و النصّ فی المصدر هکذا فمن قام لله فیها بما یجب [فیها] عرضها للدوام و البقاء و من لم یقم فیها بما یجب عرضها للزوال و الفناء.

٥- نهج البلاغة ۳- ۲٥٥- ٤۲٥.

٦- مستطرفات السرائر ۱۹- ۱۱.

۷- أمالی الطوسیّ ۱- ۳۱۲.

۸- فی المصدر أحمد بن جعفر بن سلم.

الْحَسَنِ بْنِ عَنْبَرٍ الْوَشَّاءِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَزِيرِ الْوَاسِطِيِّ (۱) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَعْدَانَ (۲) عَنْ نُورِ بْنِ يَزِيدَ (۳) عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَا عَظُمَتْ نِعْمَةُ اللَّهِ عَلَى عَبْدٍ إِلَّا عَظُمَتْ مَئُونَةُ النَّاسِ عَلَيْهِ فَمَنْ لَمْ يَحْتَمِلْ تِلْكَ الْمَئُونَةَ فَقَدْ عَرَّضَ تِلْكَ النِّعْمَةَ لِلزَّوَالِ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

ارسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هیچ گاه نعمت خدا بر بنده ای فراوان نگردد مگر آنکه [مسئولیّت] خرج زندگی مردم نیز بر او فزونی می یابد. پس هرکس آن مسئولیّت را نپذیرد نعمتش را در پیشگاه نابودی و فنا قرار داده است.

۱٥- بَابُ وُجُوبِ حُسْنِ جِوَارِ النِّعَمِ بِالشُّكْرِ وَ أَدَاءِ الْحُقُوقِ

اشارة

(٥) ١٥ بَابُ وُجُوبِ حُسْنِ جِوَارِ النِّعَمِ بِالشُّكْرِ وَ أَدَاءِ الْحُقُوقِ

ترجمه:

باب واجب بودن شکر همسایگی نعمت و انجام حقوق آن نعمت

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٧٢ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٦٧٢- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّامِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ أَحْسِنُوا جِوَارَ نِعَمِ اللَّهِ وَ احْذَرُوا أَنْ تَنْتَقِلَ عَنْكُمْ إِلَى غَيْرِكُمْ أَمَا إِنَّهَا لَمْ تَنْتَقِلْ عَنْ أَحَدٍ قَطُّ فَكَادَتْ تَرْجِعُ إِلَيْهِ قَالَ وَ كَانَ عَلِيٌّ ع يَقُولُ قَلَّمَا أَدْبَرَ شَيْ ءٌ فَأَقْبَلَ.

وَ رَوَاهُ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْمُفِيدِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى (٧)

١- فى المصدر محمّد بن الواسطى، و فى نسخة مصحّحة منه محمّد بن الوزير الواسطى.

٢- فى المصدر محمّد بن معدن العبدى، و فى النسخة المصحّحة منه محمّد بن معدان.

٣- فى نسخة مصحّحة من الأمالى ثور بن يزيد.

٤- يأتى فى الباب الآتى من هذه الأبواب.

٥- الباب ١٥ فيه ٨ أحاديث.

٦- الكافى ٤- ٣٨- ٣.

۷- أمالی الطوسیّ ۱- ۲۵۱.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ مُرْسَلًا (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همسایگی نعمت خدا را نیکو بدارید، و از انتقال آن از سوی شما به دیگران حذر کنید. آگاه باشید که هرگز نعمت از سوی کسی انتقال نمی یابد که امید بازگشت آن بسوی او در میان باشد. و علیّ (علیه السلام) میفرمود: کم اتّفاق افتاده است که چیزی چون روی برتافت رخ بنماید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۷۳ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۶۷۳- ۲- (۲) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَرَفَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا ع يَا ابْنَ عَرَفَةَ إِنَّ النِّعَمَ كَالْإِبِلِ الْمُعْتَقَلَةِ فِي عَطَنِهَا عَلَى الْقَوْمِ مَا أَحْسَنُوا جِوَارَهَا فَإِذَا أَسَاءُوا مُعَامَلَتَهَا وَ إِبَالَتَهَا (۳) نَفَرَتْ عَنْهُمْ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

محمّد بن عرفه گوید: امام رضا (علیه السلام) فرمود: ای فرزند عرفه! نعمت ها بر مردم همانند شترهای نگاهداری شده در خوابگاهشان هستند، مادامی که با آنها نیکو رفتار کنند. اگر با آنها بدرفتاری کنند از آنها رم خواهند کرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۷٤ - رقم الحدیث الباب: ۳]

٢١٦٧٤- ٣- (٥) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِیسَی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ أَحْسِنُوا جِوَارَ النِّعَمِ قُلْتُ وَ مَا حُسْنُ جِوَارِ النِّعَمِ قَالَ الشُّکْرُ لِمَنْ أَنْعَمَ بِهَا وَ أَدَاءُ حُقُوقِهَا.

وَ رَوَاهُ الشَّیْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

محمّد بن عجلان گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم که می فرمود: با نعمت ها نیکو رفتار کنید. گفتم: نیکوداشت نعمت ها چیست ؟ فرمود: سپاسگزاری از کسی که نعمت داده است و ادای حقوق آنها.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٧٥ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢١٦٧٥- ٤- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ جَابِرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تَتَعَرَّضُوا لِلْحُقُوقِ فَإِذَا لَزِمَتْکُمْ فَاصْبِرُوا لَهَا.

ترجمه:

اسماعیل بن جابر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: خود را زیر بار حقوق نبرید و چنانچه گریبانگیرتان شد در آن پایداری کنید و از عهدهٔ آن نیکو برآئید.

١- الفقیه ٢- ٦٠- ١٧٠٦.

٢- الکافی ٤- ٣٨- ١.

٣- أبل ابالة فهو آبل أی حاذق بمصلیحة الإبل. (القاموس المحیط أبل- ٣- ٣٢٦).

٤- عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ٢- ١٢- ٢٥.

٥- الكافى ٤- ٣٨- ٢.

٦- التهذيب ٤- ١٠٩- ٤١٥.

٧- الفقيه ٣- ١٦٨- ٣٦٣٢، و أورده فى الحديث ٣ من الباب ٧ من أبواب الدين.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٧٦ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٦٧٦- ٥- (١) وَ فِى الْعِلَلِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ أَبِى بَصِيرٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ عَنْ آبَائِهِ ع أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: أَحْسِنُوا صُحْبَةَ النِّعَمِ قَبْلَ فِرَاقِهَا فَإِنَّهَا تَزُولُ وَ تَشْهَدُ عَلَى صَاحِبِهَا بِمَا عَمِلَ فِيهَا.

ترجمه:

امير المومنين (عليه السلام) فرمود: با نعمت ها قبل از جدا شدن از شما رفتار نيكو داشته باشيد كه آنها از بين مى روند و عليه صاحب نعمت ناسپاس كه چطور با آنها رفتار كرده، گواهى مى دهند.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٧٧ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٦٧٧- ٦- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِى نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ: إِذَا وَصَلَتْ إِلَيْكُمْ أَطْرَافُ النِّعَمِ فَلَا تُنَفِّرُوا أَقْصَاهَا بِقِلَّةِ الشُّكْرِ.

ترجمه:

امير المؤمنين (عليه السلام) فرمود: هر گاه اوايل نعمتها به شما رسيد، ادامهٔ آن را با كمى شكر از دست ندهيد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٧٨ - رقم الحديث الباب: ٧]

۲۱۶۷۸- ۷- (۳) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ الْغَضَائِرِيِّ عَنِ التَّلَّعُكْبَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَمَّامٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ الْهَمَذَانِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْقُمِّيِّ عَنْ دَاوُدَ بْنِ سِرْحَانَ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ سَدِيرٌ الصَّيْرَفِيُّ- فَسَلَّمَ وَ جَلَسَ فَقَالَ لَهُ يَا سَدِيرُ- مَا كَثُرَ مَالُ أَحَدٍ قَطُّ إِلَّا كَثُرَتِ (٤) الْحُجَّةُ لِلَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فَإِنْ قَدَرْتُمْ تَدْفَعُونَهَا (٥) عَنْ أَنْفُسِكُمْ فَافْعَلُوا فَقَالَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ بِمَا ذَا فَقَالَ بِقَضَاءِ حَوَائِجِ إِخْوَانِكُمْ مِنْ أَمْوَالِكُمْ ثُمَّ قَالَ تَلَقَّوُا النِّعَمَ يَا سَدِيرُ بِحُسْنِ مُجَاوَرَتِهَا وَ اشْكُرُوا مَنْ أَنْعَمَ عَلَيْكُمْ وَ أَنْعِمُوا عَلَى مَنْ شَكَرَكُمْ فَإِنَّكُمْ إِذَا كُنْتُمْ كَذَلِكَ اسْتَوْجَبْتُمْ مِنَ اللَّهِ الزِّيَادَةَ وَ مِنْ إِخْوَانِكُمُ الْمُنَاصَحَةَ ثُمَّ تَلَا لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ (٦).

ترجمه:

داود بن سرحان می گوید: نزد امام صادق (علیه السلام) بودیم که سدیر صیرفی بر او داخل شد پس سلام کرد و نشست پس امام (علیه السلام) به او فرمود: ای سدیر! هرگز مال و ثروت هیچ انسانی فراوان نمی گردد مگر آن که حجّت خدا بر او بزرگ و تمام می گردد پس اگر توانستید آن را از خود دور سازید پس چنین کنید. پس سدیر عرضه داشت: ای فرزند رسول خدا چگونه ؟ نعمت های خداوند را با درست استفاده کردن از آن ها دریابید و از کسی که نعمتی بر شما ارزانی داشته سپاس گزار باشید و از نعمتهای خود بر کسی که از شما سپاس گزاری می کند ببخشایید. پس چنانچه شما چنین باشید شایسته فزونی [از جانب] خداوند و خیرخواهی برادرانتان خواهید شد آنگاه این آیه را تلاوت فرمود که: «اگر شاکر باشید افزونی به شما عطا خواهیم کرد.»

۱- علل الشرائع ٤٦٤- ۱۲.

۲- نهج البلاغة ۳- ١٥٤- ۱۲.

۳- أمالی الطوسیّ ۱- ۳۰۹.

٤- فی المصدر عظمت.

٥- فی المصدر أن تدفعوها.

٦- إبراهیم ١٤- ٧.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٧٩ - رقم الحدیث الباب: ٨]

٢١٦٧٩- ٨- (١) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِی الْمُفَضَّلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ عَنْ وَهْبِ بْنِ حَرِیزٍ (٢) عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْفُضَیْلِ بْنِ یَسَارٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ ع أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أُعْطِیَ الدُّعَاءَ لَمْ یُحْرَمِ الْإِجَابَةَ وَ مَنْ أُعْطِیَ الشُّکْرَ لَمْ یُحْرَمِ الزِّیَادَةَ وَ تَلَا أَبُو جَعْفَرٍ ع وَ إِذْ تَأَذَّنَ رَبُّکُمْ لَئِنْ شَکَرْتُمْ لَأَزِیدَنَّکُمْ (٣).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٤) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٥).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هر که را توفیق دعا بدهند محروم از اجابت نمی کنند. بهر کس توفیق شکر بدهند از افزایش نعمت محرومش نمی کنند و فرمود آیه ی: (آنگاه که پروردگارتان اعلام کرد اگر واقعا سپاسگزاری کنید [نعمت] شما را افزون خواهم کرد)

١٦- بَابُ اسْتِحْبَابِ إِطْعَامِ الطَّعَامِ

اشارة

(٦) ١٦ بَابُ اسْتِحْبَابِ إِطْعَامِ الطَّعَامِ

ترجمه:

باب مستحب بودن اطعام دادن

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٨٠ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٦٨٠- ١- (٧) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ (٨) عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ: مِنْ مُوجِبَاتِ الْمَغْفِرَةِ (٩) إِطْعَامُ الطَّعَامِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: از چيزهائى كه سبب آمرزش مى شود، اطعام يك مسلمان گرسنه است

ص: ٣٢٩

١- أمالى الطوسىّ ٢- ٦٧.

٢- فى المصدر وهب بن جرير.

٣- إبراهيم ١٤- ٧.

٤- تقدم فى الحديث ٢ من الباب ٤٤، و فى الحديث ١٢ من الباب ٦٢، و فى الحديث ٢ من الباب ٨٢، و فى الحديث ١٦ من الباب ٨٦ من أبواب جهاد النفس، و فى الحديث ٥ من الباب ١١٠، و فى الحديث ٢٤ من الباب ١٢٢ من أبواب أحكام العشرة، و فى الحديث ٢٩ من الباب ١٨ من أبواب أحكام شهر رمضان، و فى الحديثين ١٦ و ١٨ من الباب ٢ من أبواب الدعاء، و فى الباب ٨ من هذه الأبواب.

٥- يأتى فى الحديث ٦ من الباب ٥٦، و فى الحديث ٤ من الباب ٥٩ من أبواب آداب المائدة.

٦- الباب ١٦ فيه ٩ أحاديث.

٧- الكافى ٤- ٥٠- ١، و أورده فى الحديث ١٦ من الباب ٢٦ من أبواب آداب المائدة.

٨- فى المصدر زيادة و غيره.

٩- فى المصدر مغفرة اللّه تبارك و تعالى.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۶۸۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۶۸۱- ۲- (۱) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مِنَ الْإِيمَانِ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ إِطْعَامُ الطَّعَامِ.

ترجمه:

حمّاد بن عثمان گويد: امام صادق (عليه السلام) فرمود: اخلاق نيكو و اطعام غذا از ايمان است.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۶۸۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۶۸۲- ۳- (۲) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَانِيِّ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص خَيْرُكُمْ مَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ وَ أَفْشَى السَّلَامَ وَ صَلَّى وَ النَّاسُ نِيَامٌ.

ترجمه:

رسول خدا فرمود بهترين شما كسی است كه اطعام كند مردم را و بلند بگويد سلام را و با اين كه مردم در خوابند نماز بخواند.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۶۸۳ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۱۶۸۳- ٤- (۳) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع يَقُولُ إِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ أُمِرْنَا أَنْ نُطْعِمَ الطَّعَامَ وَ نُؤَدِّيَ فِی النَّاسِ النَّائِبَةَ وَ نُصَلِّيَ إِذَا نَامَ النَّاسُ.

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) فرمود: علی (عليه السلام) همواره می فرمود: ما اهل بيت مأمور شديم كه به مردم غذا بخورانيم، به آنان عطيّه ای عطا كنيم و نماز بخوانيم درحالی كه مردم در خوابند.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٦٨٤ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٦٨٤- ٥- (٤) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ فَيْضِ بْنِ الْمُخْتَارِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مِنَ الْمُنْجِيَاتِ إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَ إِفْشَاءُ السَّلَامِ وَ الصَّلَاةُ بِاللَّيْلِ وَ النَّاسُ نِيَامٌ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: عوامل نجات بخش عبارتند از : اطعام کردن، سلام گفتن به همگان و نماز خواندن در شب هنگامی که مردم خفته اند.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٦٨٥ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٦٨٥- ٦- (٥) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ

١- الكافی ٤- ٥٠- ٢، و المحاسن ٣٨٩- ١٥، و أورده فی الحديث ٢ من الباب ٢٦ من أبواب آداب المائدة.

٢- الكافی ٤- ٥٠- ٣، و المحاسن ٣٨٧- ٢، و أورده فی الحديث ٦ من الباب ٢٦، و عن الخصال فی الحديث ٧ من الباب ٣٠ من أبواب آداب المائدة.

٣- الكافی ٤- ٥٠- ٤، و المحاسن- ٣٨٧- ٤، و أورده فی الحديث ٨ من الباب ٢٦ من أبواب آداب المائدة.

٤- الكافی ٤- ٥١- ٥، و المحاسن- ٣٨٧- ١، و أورده فی الحديث ٥ من الباب ٢٦ من أبواب آداب المائدة.

٥- الكافی ٤- ٥١- ٦، و المحاسن- ٣٨٨- ٨، و أورده فی الحديث ١٠ من الباب ٢٦ من أبواب آداب المائدة.

عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُحِبُّ إِهْرَاقَ الدِّمَاءِ وَ إِطْعَامَ الطَّعَامِ.

ترجمه:

امام باقر (عليه السلام) فرمود: خداى تبارك و تعالى ريختن خون قربانى، و طعام دادن را دوست مى دارد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٨٦ - رقم الحديث الباب: ٧]

٢١٦٨٦- ٧- (١) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ إِطْعَامَ الطَّعَامِ وَ إِرَاقَةَ الدِّمَاءِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: خداوند عز و جلّ دوست دارد كه مردم را خوراك بدهند و خون قربانى را بر زمين بريزند

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٨٧ - رقم الحديث الباب: ٨]

٢١٦٨٧- ٨- (٢) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ ع أَنَّ النَّبِيَّ ص قَالَ: الرِّزْقُ أَسْرَعُ إِلَى مَنْ يُطْعِمُ الطَّعَامَ مِنَ السِّكِّينِ فِی السَّنَامِ.

ترجمه:

پيامبر (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: كسى كه اطعام طعام مى كند، روزى او از فرورفتن چاقو در كوهان شتر با نفوذتر است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٦٨٨ - رقم الحديث الباب: ٩]

۲۱۶۸۸- ۹- (۳) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ مُوسَی بْنِ بَكْرٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ ع قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَقُولُ مِنْ مُوجِبَاتِ مَغْفِرَةِ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ إِطْعَامُ الطَّعَامِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٤) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُ

ص: ۳۳۱

۱- الكافی ٤- ٥١- ٨، و المحاسن- ٣٨٨- ٩، و أورده فی الحديث ٢ من الباب ٤٧ من أبواب الصدقة، و فی الحديث ٤ من الباب ٢٦ من أبواب آداب المائدة.

۲- الكافی ٤- ٥١- ١٠، و المحاسن ٣٩٠- ٢٣، و أورده فی الحديث ١٨ من الباب ٢٦ من أبواب آداب المائدة.

۳- الكافی ٤- ٥٢- ١١، و المحاسن ٣٨٩- ١٨، و أورده فی الحديث ١٦ من الباب ٢٦ من أبواب آداب المائدة.

٤- تقدم فی الحديث ١٢ من الباب ٣١ من أبواب الذكر، و فی الباب ٤٧، و فی الحديث ١ من الباب ٨، و من أبواب الصدقة، و فی الحديث ٢٣ من الباب ٤، و فی الحديث ٦ من الباب ٩ من أبواب جهاد النفس، و فی الحديث ٥ و ٧ و ٨ من الباب ٣٤، و فی الباب ٨٨ من أبواب أحكام العشرة، و فی الأحاديث ١ و ٤ و ١٢ و ١٣ و ١٤ و ١٥ من الباب ٤٩ من أبواب آداب السفر، و فی الحديث ١١ من الباب ١٠ من أبواب الاحتضار.

عَلَيْهِ (١).

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) همواره می فرمود: از سبب های آمرزش پروردگار متعال غذا دادن است.

۱۷- بَابُ تَأَكُّدِ اسْتِحْبَابِ اصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ إِلَى الْعَلَوِيِّينَ وَ السَّادَاتِ

اشارة

(۲) ۱۷ بَابُ تَأَكُّدِ اسْتِحْبَابِ اصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ إِلَى الْعَلَوِيِّينَ وَ السَّادَاتِ

ترجمه:

باب تاکید مستحب بودن خوبی کردن به علویون و سادات

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۶۸۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۶۸۹- ۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ صَنَعَ إِلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يَداً كَافَأْتُهُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

عیسی بن عبد اللّه گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هرکه یکی از اهل بیت مرا یاری نماید، در روز رستاخیز برای به او پاداش می دهم

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۶۹۰ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۶۹۰- ۲- (٤) (وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ) (٥) عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَنَا شَافِعٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِأَرْبَعَةِ أَصْنَافٍ وَ لَوْ جَاءُوا بِذُنُوبِ أَهْلِ الدُّنْيَا رَجُلٍ نَصَرَ ذُرِّيَّتِي وَ

رَجُلٍ بَذَلَ مَالَهُ لِذُرِّيَّتِی عِنْدَ الضِّيقِ وَ رَجُلٍ أَحَبَّ ذُرِّيَّتِی بِاللِّسَانِ وَ الْقَلْبِ وَ رَجُلٍ سَعَی فِی حَوَائِجِ ذُرِّيَّتِی إِذَا طُرِّدُوا أَوْ شُرِّدُوا.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ (٦) وَ كَذَا الَّذِی قَبْلَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ مُرْسَلًا مِثْلَهُ (٧) وَ مِثْلَ الَّذِی قَبْلَهُ.

ترجمه:

یکی از اصحاب ما گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: من در روز رستاخیز بر چهار گروه شفاعتگر هستم، اگرچه با گناهان اهل دنیا آمده باشند: کسی که ذرّیه مرا یاری کند. کسی که در تنگنای مال خود، بر ذرّیه من بخشش نماید. فردی که با زبان و دل ذرّیه مرا دوست داشته باشد. و فردی که در احتیاجات ذریه من تلاش کند، آن گاه که آنها کنار زده شوند، یا گریزان باشند.

١- یأتی فی الأبواب ٢٦ و ٢٩ و ٣٠ من أبواب آداب المائدة، و فی الأحادیث ٥ و ٧ و ١٠ من الباب ٢٢، و فی الحدیث ٤ من الباب ٢٩، و فی الحدیث ٤ من الباب ٣٠ من هذه الأبواب.

٢- الباب ١٧ فیه ١١ حدیثا.

٣- الکافی ٤- ٦٠- ٨، و التهذیب ٤- ١١٠- ٣٢٢، و الفقیه ٢- ٦٥- ١٧٢٥، و المقنعة ٤٣.

٤- الکافی ٤- ٦٠- ٩، و المقنعة- ٤٣.

٥- فی التهذیب عن علی (هامش المخطوط)، و کلا الطریقین صحیحان.

٦- التهذیب ٤- ١١١- ٣٢٣.

٧- الفقیه ٢- ٦٥- ١٧٢٦.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۶۹۱ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۶۹۱- ۳- (۱) قَالَ وَ قَالَ الصَّادِقُ ع إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ أَيُّهَا الْخَلَائِقُ أَنْصِتُوا فَإِنَّ مُحَمَّداً ص يُكَلِّمُكُمْ فَتُنْصِتُ الْخَلَائِقُ فَيَقُومُ النَّبِيُّ ص- فَيَقُولُ يَا مَعْشَرَ الْخَلَائِقِ مَنْ كَانَتْ لَهُ عِنْدِي يَدٌ أَوْ مِنَّةٌ أَوْ مَعْرُوفٌ فَلْيَقُمْ حَتَّى أُكَافِئَهُ فَيَقُولُونَ بِآبَائِنَا وَ أُمَّهَاتِنَا وَ أَيُّ يَدٍ وَ أَيُّ مِنَّةٍ وَ أَيُّ مَعْرُوفٍ لَنَا بَلِ الْيَدُ وَ الْمِنَّةُ وَ الْمَعْرُوفُ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ عَلَى جَمِيعِ الْخَلَائِقِ فَيَقُولُ لَهُمْ بَلَى مَنْ آوَى أَحَداً مِنْ أَهْلِ بَيْتِي أَوْ بَرَّهُمْ أَوْ كَسَاهُمْ مِنْ عُرْيٍ أَوْ أَشْبَعَ جَائِعَهُمْ فَلْيَقُمْ حَتَّى أُكَافِئَهُ فَيَقُومُ أُنَاسٌ قَدْ فَعَلُوا ذَلِكَ فَيَأْتِي النِّدَاءُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ تَعَالَى يَا مُحَمَّدُ- يَا حَبِيبِي قَدْ جَعَلْتُ مُكَافَأَتَهُمْ إِلَيْكَ فَأَسْكِنْهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْتَ قَالَ فَيُسْكِنُهُمْ فِي الْوَسِيلَةِ حَيْثُ لَا يُحْجَبُونَ عَنْ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ ع.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: آن هنگام كه روز قيامت شود، منادى ندا مى كند كه: «اى خلايق! خاموش باشيد و گوش فرا دهيد كه محمد (صلى الله عليه وآله و سلم) و سلّم با شما سخن مى گويد». پس خلايق خاموش مى شوند. پيامبر اكرم (صلى الله عليه وآله و سلم) و سلّم بپا خواسته، و مى فرمايد: «اى گروه آفريدگان! هر كس را كه بر من نعمتى يا منّتى است، يا به من احسانى نموده است، بپا خيزد، تا پاداش او را بدهم». مردمان گويند: پدران و مادرانمان فداى تو! نعمت و منّت و احسان از آن خدا و رسول خدا است، كه منّتى بر جميع آفريدگان دارد. پيامبر (صلى الله عليه وآله و سلم) و سلم مى فرمايد: «آرى، كسى كه يكى از خاندان مرا پناه داده، يا دربارۀ ايشان احسان كرده، يا او را پوشانيده باشد، و يا گرسنه اى از آنان را سير كرده باشد، برخيزد، تا پاداشش را به او بدهم.» جمعى از مردم، كه به انجام اين اعمال موفق شده اند، برمى خيزند. در اين هنگام از سوى خداى عزّ و جلّ ندا مى رسد كه: «اى محمد! اى حبيب من! پاداش دادن ايشان را به تو واگذاشتم، پس در هر كجا از بهشت كه بخواهى، ايشان را اسكان ده». امام صادق (عليه السلام) فرمود: پيامبر اكرم (صلى الله عليه وآله و سلم) و سلم، ايشان را در منزلتى نزديك به خودش جاى مى دهد.(موقف

وسیله). در آنجایی که از دیدار پیامبر و خاندانش صلیوات الله علیهم اجمعین محجوب نمی مانند .

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۹۲ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۶۹۲- ٤- (۲) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْفَهَانِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (۳) عَنْ دَاوُدَ بْنِ سُلَیْمَانَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضَا عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ عَلِیٍّ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَرْبَعَةٌ أَنَا الشَّفِیعُ لَهُمْ یَوْمَ الْقِیَامَةِ- وَ لَوْ أَتَوْنِی بِذُنُوبِ أَهْلِ الْأَرْضِ مُعِینُ أَهْلِ بَیْتِی وَ الْقَاضِی لَهُمْ حَوَائِجَهُمْ عِنْدَ مَا اضْطُرُّوا إِلَیْهِ وَ الْمُحِبُّ لَهُمْ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ الدَّافِعُ عَنْهُمْ بِیَدِهِ.

وَ رَوَاهُ الطَّبْرِسِیُّ فِی صَحِیفَةِ الرِّضَا ع (٤).

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: چهار کسند که من در قیامت شفیع آنها هستم اگر چه گناه همه اهل زمین را نزد من بیاورند، یاری کننده خانواده ام،بر آورنده حاجت آنها وقتی بیچاره شوند،کسی که با دل و زبان آنها را دوست دارد کسی که از آنها بدست خود دفاع کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۹۳ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۶۹۳- ۵- (۵) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ

۱- الفقیه ۲- ٦۵- ۱۷۲۷.

۲- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۲۵۹- ۱۷، و الخصال ۱۹٦- ۱.

٣- فی العیون علیّ بن أبی عبد اللّه ....

٤- صحیفة الرضا (علیه السلام) ٧٩- ٢.

٥- أمالی الطوسیّ ١- ٣٦٥.

هِلَالِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الصَّوَّافِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ زَيْدَانَ بْنِ عَبْدِ الْغَفَّارِ (١) عَنْ حُسَيْنِ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ آبَائِهِ ع أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ: أَيُّمَا رَجُلٍ اصْطَنَعَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ وُلْدِي صَنِيعَةً فَلَمْ يُكَافِئْهُ عَلَيْهَا فَأَنَا الْمُكَافِئُ لَهُ عَلَيْهَا.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) و سلم فرمود: اگر کسی برای یکی از فرزندان من کار نیکی انجام دهد و او کار نیکش را پاداش نداد، من خودم پاداش کار او را خواهم داد

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٦٩٤ - رقم الحدیث الباب: ٦]

٢١٦٩٤- ٦- (٢) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَفَّارِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَلِيٍّ الدِّعْبِلِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ دِعْبِلٍ أَخِي دِعْبِلِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَرْبَعَةٌ أَنَا لَهُمْ شَفِيعٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُكْرِمُ لِذُرِّيَّتِي مِنْ بَعْدِي وَ الْقَاضِي لَهُمْ حَوَائِجَهُمْ وَ السَّاعِي لَهُمْ فِي أُمُورِهِمْ عِنْدَ مَا اضْطُرُّوا إِلَيْهِ وَ الْمُحِبُّ لَهُمْ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عُيُونِ الْأَخْبَارِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عِيسَى الْمُجَاوِرِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَزِينٍ (٣) عَنْ دِعْبِلِ بْنِ عَلِيٍّ (٤)

وَ رَوَاهُ أَيْضاً بِأَسَانِيدَ تَقَدَّمَتْ (٥) فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ (٦).

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: چهار کس اند که من در روز قیامت خواهشگر و شفاعتگر آنان خواهم بود: کسی که پس از من فرزندانم را گرامی دارد، کسی که نیازهای آنان را برآورد، کسی که برای کارهای آنان به هنگام نیازشان بکوشد و کسی که با دل و زبانش آنان را دوست بدارد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۹۵ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۶۹۵- ۷- (۷) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ الْغَضَائِرِیِّ عَنِ الصَّدُوقِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْرُورٍ (۸) عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ عَمِّهِ

ص: ۳۳٤

۱- فی المصدر زید بن عبد الغفار الطیالسی، و فی نسخة مصحّحة منه زیدان ...

۲- أمالی الطوسیّ ۱- ۳۷٦.

۳- فی العیون إسماعیل بن علیّ بن رزین.

٤- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۲۵۳- ۲.

۵- تقدمت فی الحدیث ٤ من الباب ۵٤ من أبواب الوضوء.

٦- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۲۵۳- ۲.

۷- أمالی الطوسیّ ۲- ۳۷، و أورده فی الحدیث ۵ من الباب ٤۲ من أبواب الذکر.

۸- فی المصدر جعفر بن محمّد بن مروان.

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ الْبَاقِرِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَرَادَ التَّوَسُّلَ إِلَیَّ وَ أَنْ یَکُونَ لَهُ عِنْدِی یَدٌ أَشْفَعُ لَهُ بِهَا یَوْمَ الْقِیَامَةِ فَلْیَصِلْ أَهْلَ بَیْتِی وَ یُدْخِلُ السُّرُورَ عَلَیْهِمْ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هر که توسل بمرا خواهد و خواهد دستی بر من داشته باشد که روز قیامت شفیع او باشم صلیه بخاندانم دهد و آنها را شاد کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۹۶ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۶۹۶- ۸- (۱) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ الصَّدُوقِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى (۲) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ وَصَلَ أَحَداً مِنْ أَهْلِ بَيْتِي فِي دَارِ الدُّنْيَا بِقِيرَاطٍ كَافَأْتُهُ بِقِنْطَارٍ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود هر که یك دینار صلیه در این دنیا بیکی از خاندانم بدهد روز قیامت یك قنطار باو عوض دهم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۶۹۷ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۶۹۷- ۹- (۳) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَ الآخِرِينَ فَيُنَادِي مُنَادٍ مَنْ كَانَتْ لَهُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ص يَدٌ فَلْيَقُمْ فَيَقُومُ عُنُقٌ مِنَ النَّاسِ فَيَقُولُ مَا كَانَتْ أَيَادِيكُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ص- فَيَقُولُونَ كُنَّا نَصِلُ أَهْلَ بَيْتِهِ مِنْ بَعْدِهِ فَيُقَالُ لَهُمُ اذْهَبُوا فَطُوفُوا فِي النَّاسِ فَمَنْ كَانَتْ لَهُ عِنْدَكُمْ يَدٌ فَخُذُوا بِيَدِهِ وَ أَدْخِلُوهُ الْجَنَّةَ.

ترجمه:

حضرت باقر (علیه السلام) فرمود: روز قیامت که می شود، خداوند اولین و آخرین را جمع می کند و یک منادی فریاد می زند: هر کس در نزد پیامبر اکرم یک خوبی دارد از جای حرکت کند! گروهی حرکت می کنند. می فرماید: چه خوبی در نزد پیامبر دارید؟ می گویند: ما خانواده او را پس از درگذشتش مزیت می بخشیدیم و برتر می دانستیم. به آنها گفته می شود بروید میان مردم بگردید و هر کس را که به شما خوبی کرده، دست او را بگیرید و داخل بهشتش کنید.

ص: ۳۳۵

۱- أمالی الطوسیّ ۲- ٥٤.

۲- فی المصدر محمّد بن أحمد بن یحیی بن عمران الأشعری.

۳- المحاسن ٦۲- ۱۰۹.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦۹۸ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱٦۹۸- ۱۰- (۱) قَالَ وَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ وَصَلَنَا وَصَلَ رَسُولَ اللَّهِ ص- وَ مَنْ وَصَلَ رَسُولَ اللَّهِ ص فَقَدْ وَصَلَ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی.

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود هر که با ما ارتباط داشته باشد با پیامبر ارتباط دارد و هر که با پیامبر ارتباط داشته باشد با خدا ارتباط دارد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱٦۹۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۶۹۹- ۱۱- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيِّ عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْعَلَوِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنِ اصْطَنَعَ إِلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يَداً كَافَأْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۳) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

امیر المؤمنین نقل میکند که پیامبر اکرم فرمود هر کس نسبت بیکی از اهل بیت من خوبی کند پاداش او را روز قیامت خواهم داد.

۱۸- بَابُ وُجُوبِ الِاهْتِمَامِ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ

اشارة

(۵) ۱۸ بَابُ وُجُوبِ الِاهْتِمَامِ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه:

باب مستحب بودن توجه به امور مسلمین

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۰۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۷۰۰- ۱- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْهَاشِمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ لَمْ يَهْتَمَّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که توجهی به کار مسلمانان نداشته باشد مسلمان نیست.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۰۱ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۷۰۱- ۲- (۷) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هر که صبح کند و توجه بامور مسلمانان ندارد مسلمان نباشد.

۱- المحاسن ٦٢- ١٠٩.

۲- المحاسن ٦٣- ١١١.

۳- تقدم ما یدلّ علیه بعمومه فی الباب ۱ من هذه الأبواب.

٤- یأتی ما یدلّ علیه بعمومه فی الأبواب ۲۲ و ۲٤ و ۲٥ من هذه الأبواب.

٥- الباب ۱۸ فیه ٤ أحادیث.

٦- الکافی ۲- ١٦٤- ٤.

۷- الکافی ۲- ١٦٣- ١.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۰۲ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۷۰۲- ۳- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمَاعَةَ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَاصِمٍ الْكُوفِيِّ (۲) عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّ النَّبِيَّ ص قَالَ: مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ وَ مَنْ سَمِعَ رَجُلًا يُنَادِي يَا لَلْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ.

ترجمه:

پیغمبر (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هر که صبح کند و اهتمامی به امور مسلمانان ندارد، از مسلمانان نیست، و هر که بشنود مردی به مسلمانان استغاثه کند و از آنها فریادرسی خواهد و او را پاسخ نگوید و به داد او نرسد، مسلمان نیست.

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۷۰۳ - رقم الحديث الباب: ٤]

۲۱۷۰۳- ٤- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَتَرِدُ عَلَيْهِ الْحَاجَةُ لِأَخِيهِ فَلَا تَكُونُ عِنْدَهُ فَيَهْتَمُّ بِهَا قَلْبُهُ فَيُدْخِلُهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى بِهَمِّهِ الْجَنَّةَ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٤).

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: همانا مؤمن حاجتی از برادرش باو مراجعه می شود که نمیتواند انجام دهد، ولی بدان همت میگمارد و دل میبندد، خدای تبارك و تعالی او را بسبب همتش ببهشت وارد میکند.

۱۹- بَابُ اسْتِحْبَابِ رَحْمَةِ الضَّعِيفِ وَ إِصْلَاحِ الطَّرِيقِ وَ إِيوَاءِ الْيَتِيمِ وَ الرِّفْقِ بِالْمَمْلُوكِ

اشارة

(٥) ١٩ بَابُ اسْتِحْبَابِ رَحْمَةِ الضَّعِيفِ وَ إِصْلَاحِ الطَّرِيقِ وَ إِيوَاءِ الْيَتِيمِ وَ الرِّفْقِ بِالْمَمْلُوكِ

ترجمه:

باب مستحب بودن رحمت بر ضعیف و اصلاح راه و پناه دادن به یتیم و نیکی به زیر دستان

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٠٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٧٠٤- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَمِيعاً عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ ص لِعَلِيٍّ ع

ص: ٣٣٧

١- الكافى ٢- ١٦٤- ٥، و أورد مثل ذيله فى الحديث ١ من الباب ٥٩ من أبواب جهاد العدو.

٢- فى المصدر عن عمه عاصم الكوزى.

٣- الكافى ٢- ١٩٦- ١٤.

٤- يأتى فى البابين ١٩ و ٢٠ من هذه الأبواب. و تقدم ما يدلّ على حقّ أهل الملّة فى الباب ٣ من أبواب جهاد النفس، و فى الباب ٤٩ من أبواب ما يكتسب به.

٥- الباب ١٩ فيه ٤ أحاديث.

٦- الفقيه ٤- ٣٥٨- ٥٧٦٢، الفقيه ٤- ٣٧٢- ٥٧٦٢.

قَالَ: يَا عَلِيُّ أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ- مَنْ آوَى الْيَتِيمَ وَ رَحِمَ الضَّعِيفَ وَ أَشْفَقَ عَلَى وَالِدَيْهِ وَ رَفَقَ بِمَمْلُوكِهِ ثُمَّ قَالَ يَا عَلِيُّ- مَنْ كَفَى يَتِيماً فِي نَفَقَتِهِ بِمَالِهِ حَتَّى يَسْتَغْنِيَ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ الْبَتَّةَ يَا عَلِيُّ مَنْ مَسَحَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِ يَتِيمٍ تَرَحُّماً لَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ نُوراً يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) در وصیتش برای حضرت علی (علیه السلام) فرمود: یا علی، چهار چیز است که هر کس واجد آنها باشد خداوند خانه ای در بهشت برایش خواهد ساخت:کسی که یتیمی را پذیرائی کند و بزرگ نماید،و بر ناتوانی ترحم نماید،و به پدر و مادر خود مهربان و دلسوز باشد،و نسبت به مملوك و زیر دست رعایت و مدارا کند. یا علی، هر که مخارج یتیمی را عهده دار شود، تا وقتی که بالغ و بی نیاز شود حتما بهشت بر او واجبست. یا علی، هر که از روی محبت دست بر سر یتیمی کشد خداوند در قیامت بهر مویی از سر یتیم نوری بوی عطا کند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۰۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۷۰۵- ۲- (۱) وَ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ شَرِیفِ بْنِ سَابِقٍ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَرَّ عِیسَی ابْنُ مَرْیَمَ ع بِقَبْرٍ یُعَذَّبُ صَاحِبُهُ ثُمَّ مَرَّ بِهِ مِنْ قَابِلٍ فَإِذَا هُوَ لَیْسَ یُعَذَّبُ فَقَالَ یَا رَبِّ مَرَرْتُ بِهَذَا الْقَبْرِ عَامَ أَوَّلَ وَ هُوَ یُعَذَّبُ وَ مَرَرْتُ بِهِ الْعَامَ وَ هُوَ لَیْسَ یُعَذَّبُ فَأَوْحَی اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ إِلَیْهِ یَا رُوحَ اللَّهِ قَدْ أَدْرَکَ لَهُ وَلَدٌ صَالِحٌ فَأَصْلَحَ طَرِیقاً وَ آوَی یَتِیماً فَغَفَرْتُ لَهُ بِمَا عَمِلَ ابْنُهُ.

ترجمه:

پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: عیسی بن مریم (علیه السلام) از کنار گوری عبور کرد که کسی را که در آن گور بود عذاب می دادند. سال بعد از کنار همان گور گذشت و دید او را عذاب نمی دهند. عرضه داشت: پروردگارا! سال گذشته از کنار این گور گذشتم، صاحب آن را عذاب می دادند، امسال که از کنار این می گذرم عذابش نمی دهند. خدای عز و جل به او وحی فرمود که ای روح الله! او را پسری نیکو کار در رسید که راهی را اصلاح و یتیمی را پناه داد و من به سبب آنچه پسرش انجام داد او را آمرزیدم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۰۶ - رقم الحدیث الباب: ۳]

٢١٧٠٦- ٣- (٢) وَ فِی الْخِصَالِ عَنِ الْخَلِیلِ بْنِ أَحْمَدَ السِّجْزِیِّ (٣) عَنِ ابْنِ مُعَاذٍ عَنِ الْحُسَیْنِ الْمَرْوَزِیِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ یَحْیَی بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص دَخَلَ عَبْدٌ الْجَنَّةَ بِغُصْنٍ مِنْ شَوْکٍ کَانَ عَلَی طَرِیقِ الْمُسْلِمِینَ فَأَمَاطَهُ عَنْهُ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: بنده ای بهشتی گردید بخاطر برداشتن شاخهٔ خاری از سر راه مسلمانان.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٠٧ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢١٧٠٧- ٤- (٤) أَحْمَدُ بْنُ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ

ص: ٣٣٨

١- أمالی الصدوق ٤١٤- ٨.

٢- الخصال ٣٢- ١١١.

٣- فی المصدر الخلیل بن أحمد السجزی.

٤- المحاسن ٨- ٢٣.

ع قَالَ: أَرْبَعٌ مَنْ کُنَّ فِیهِ بَنَی اللَّهُ لَهُ بَیْتاً فِی الْجَنَّةِ- مَنْ آوَی الْیَتِیمَ وَ رَحِمَ الضَّعِیفَ وَ أَشْفَقَ عَلَی وَالِدَیْهِ وَ أَنْفَقَ عَلَیْهِمَا وَ رَفَقَ بِمَمْلُوکِهِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ إِلَّا أَنَّهُ تَرَکَ قَوْلَهُ وَ أَنْفَقَ عَلَیْهِمَا (١).

(۲).

ترجمه:

ابو حمزه ثمالی از امام محمد باقر (علیه السلام) روایت کرده است که فرمود: کسی که دارای چهار خصلت باشد،خداوند خانه ای در بهشت برای او بنا می کند:به یتیمی پناه دهد؛ بر ضعیفی ترحّم کند؛ در حقّ پدر و مادر خود مهربانی نماید؛ و به بردهٔ خود نیکی کند.

۲۰- بَابُ اسْتِحْبَابِ بِنَاءِ مَكَانٍ عَلَى ظَهْرِ الطَّرِيقِ لِلْمُسَافِرِينَ وَ حَفْرِ الْبِئْرِ لِيَشْرَبُوا مِنْهَا وَ الشَّفَاعَةِ لِلْمُؤْمِنِ

اشارة

(۳) ۲۰ بَابُ اسْتِحْبَابِ بِنَاءِ مَكَانٍ عَلَى ظَهْرِ الطَّرِيقِ لِلْمُسَافِرِينَ وَ حَفْرِ الْبِئْرِ لِيَشْرَبُوا مِنْهَا وَ الشَّفَاعَةِ لِلْمُؤْمِنِ

ترجمه:

باب مستحب است در پشت راه برای مسافران مکانی بسازند و چاهی برای نوشیدن آن حفر کنند و برای مؤمن شفاعت کنند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۰۸ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۷۰۸- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ بِسَنَدٍ تَقَدَّمَ فِي عِيَادَةِ الْمَرِيضِ (٥) عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ: وَ مَنْ بَنَى عَلَى ظَهْرِ طَرِيقٍ مَأْوَى عَابِرِ سَبِيلٍ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى نَجِيبٍ مِنْ دُرٍّ وَ جَوْهَرٍ وَ وَجْهُهُ يُضِي ءُ لِأَهْلِ الْجَمْعِ نُوراً حَتَّى يُزَاحِمَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلَ الرَّحْمَنِ فِي قُبَّتِهِ فَيَقُولُ أَهْلُ الْجَمْعِ هَذَا مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ لَمْ نَرَ مِثْلَهُ قَطُّ وَ دَخَلَ فِي شَفَاعَتِهِ الْجَنَّةَ أَرْبَعُونَ أَلْفَ أَلْفِ رَجُلٍ وَ مَنْ شَفَعَ لِأَخِيهِ

۱- ثواب الأعمال ۱٦۱- ۱.

۲- تقدم ما يدلّ على المقصود فى الحديث ٥ من الباب ۸٦، و فى الحديث ۳۲ من الباب ۱۰٤ من أبواب أحكام العشرة، و فى الباب ٥۹ من أبواب جهاد العدو، و فى الحديثين ۲۱ و ۳۱ من الباب ٤، و فى الحديث ۱۱ من الباب ۳٤، و فى الباب ۳، و فى الحديث ٤ من الباب ۲٦ من أبواب جهاد النفس، و فى الباب ۹۱ من أبواب الدفن. و يأتى ما يدلّ عليه بعمومه فى الباب ۱۳ من أبواب أحكام الأولاد، و فى الباب ۳۷ من هذه الأبواب.

۳- الباب ۲۰ فيه حديث واحد.

٤- عقاب الأعمال ۳٤۳.

٥- تقدم فى الحديث ۹ من الباب ۱۰ من أبواب الاحتضار.

شَفَاعَةً طَلَبَهَا نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ فَكَانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَهُ أَبَداً فَإِنْ هُوَ شَفَعَ لِأَخِيهِ شَفَاعَةً مِنْ غَيْرِ أَنْ يَطْلُبَهَا كَانَ لَهُ أَجْرُ سَبْعِينَ شَهِيداً وَ مَنْ حَفَرَ بِئْراً لِلْمَاءِ حَتَّى اسْتَنْبَطَ مَاءَهَا فَبَذَلَهَا لِلْمُسْلِمِينَ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ مَنْ تَوَضَّأَ مِنْهَا وَ صَلَّى وَ كَانَ لَهُ بِعَدَدِ كُلِّ شَعْرَةٍ لِمَنْ شَرِبَ مِنْهَا مِنْ إِنْسَانٍ أَوْ بَهِيمَةٍ أَوْ سَبُعٍ أَوْ طَيْرٍ عِتْقُ أَلْفِ رَقَبَةٍ وَ وَرَدَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- وَ دَخَلَ فِي شَفَاعَتِهِ عَدَدُ النُّجُومِ حَوْضَ الْقُدْسِ- فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا حَوْضُ الْقُدْسِ- قَالَ حَوْضِي حَوْضِي حَوْضِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۱) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۲).

ترجمه:

رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: كسى كه در كنار جاده ها، سر پناهى براى مسافران و رهگذران بسازد، خداوند در روز قيامت او را با مركبى از درّ در حالى كه پرتو رخسارش بر اهل محشر مى تابد، برخواهد انگيخت، تا در مقام ابراهيم خليل الرحمن (عليه السلام) با او همنشين

گردد، و اهل محشر گمان کنند که او یکی از فرشتگان خدا است، که همانند او دیده نشده است، و با شفاعت وی چهل میلیون نفر به بهشت خواهند رفت. و کسی که به درخواست برادر ایمانیش، در کاری که مورد نظر اوست، وساطت کند، خداوند نظر خود را به او معطوف می دارد، و بر خداوند است که او را هرگز نیازارد. و اگر بدون درخواست برادر دینی خود (در کاری که به او مربوط است) میانجیگری کند، پاداش هفتاد شهید را به او کرامت کنند. کسی که چاه آبی را حفر کند و پس از به آب رسیدن، در اختیار مسلمانان قرار دهد، پاداش او مانند پاداش کسی است که از آن وضو بگیرد و نماز بخواند، و به شمارهٔ هر مویی از بدن انسان یا چهارپا، یا درنده، یا پرنده ای که از آن آب بنوشد، ثواب آزاد کردن هزار بنده در راه خدا را در نامهٔ اعمال او خواهند نوشت، و در روز قیامت به شمارهٔ ستارگان آسمان از مردم در اثر شفاعت او، حوض قدس را دریابند. راوی می گوید: پرسیدیم: یا رسول الله! حوض قدس کدام است ؟ حضرت سه بار تکرار فرمود: حوض من حوض من حوض من

۲۱- بَابُ وُجُوبِ نَصِيحَةِ الْمُسْلِمِينَ وَ حُسْنِ الْقَوْلِ فِيهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ غَيْرُهُ

اشارة

(۳) ۲۱ بَابُ وُجُوبِ نَصِيحَةِ الْمُسْلِمِينَ وَ حُسْنِ الْقَوْلِ فِيهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ غَيْرُهُ

ترجمه:

باب واجب بودن خیرخواهی مسلمانان و نیک گفتن از آنها تا وقتی خلافش دیده شود

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۰۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۷۰۹- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْسَكُ النَّاسِ نُسُكاً أَنْصَحُهُمْ جَيْباً وَ أَسْلَمُهُمْ قَلْباً لِجَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: عابدترین مردم کسی است که نسبت به همه مسلمین خیرخواه تر و پاك دلتر باشد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۱۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۷۱۰- ۲- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ

ص: ۳٤۰

۱- تقدم فی الحدیث ۳ من الباب ۳۰ من أبواب الاحتضار، و فی الحدیثین ٦ و ۱۰ من الباب ۱٦ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الباب ۱۸ من هذه الأبواب.

۲- یأتی فی الباب ۱، و فی الحدیث ۲ من الباب ٦ من أبواب أحکام الوقوف و الصدقات، و فی الباب ۲۲ من هذه الأبواب.

۳- الباب ۲۱ فیه ۳ أحادیث.

٤- الکافی ۲- ۱٦۳- ۲.

۵- الکافی ۲- ۱٦٤- ۹.

ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً (۱) قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً وَ لَا تَقُولُوا إِلَّا خَيْراً حَتَّى تَعْلَمُوا مَا هُوَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) درباره قول خدای عزّ و جلّ : «و گفتارتان برای مردم خوش باشد» فرمود: درباره مردم، خوب بگویید و نگویید جز خوبی تا آنکه بدانید حقیقت مطلب چیست

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۱۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۷۱۱- ۳- (۲) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ أَبِی نَجْرَانَ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ یَزِیدَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً (۳) قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ یُقَالَ لَکُمْ (٤).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی الْعِشْرَةِ (٥) وَ غَیْرِهَا (٦) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۷).

ترجمه:

حضرت امام باقر (علیه السلام) در تفسیر آیه (وقولوا للناس حسنا) فرمود: که بمردم بهترین گفتاری که توقع دارید بشما گفته شود بگوئید.

۲۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ نَفْعِ الْمُؤْمِنِینَ

اشارة

(۸) ۲۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ نَفْعِ الْمُؤْمِنِینَ

ترجمه:

باب مستحب بودن سود رساندن به مسلمانان

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۱۲ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۷۱۲- ۱- (۹) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الْخَلْقُ عِيَالُ اللَّهِ فَأَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ مَنْ نَفَعَ عِيَالَ اللَّهِ وَ أَدْخَلَ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ سُرُوراً.

ترجمه:

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خلق، عیال خدایند، و محبوب‌ترین خلق در درگاه خدا، کسی است که سود برساند به عیال خدا و خاندانی را شاد کند.»

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۱۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۷۱۳- ۲- (۱۰) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ

۱- البقرة ۲- ۸۳.

۲- الكافى ۲- ۱٦٥- ۱۰.

۳- البقرة ۲- ۸۳.

٤- فى المصدر فيكم.

٥- تقدم فى الباب ۲۳، و فى الأحاديث ۳ و ۹ و ۲۳ و ۲٤ من الباب ۱۲۲ من أبواب أحكام العشرة.

٦- تقدم فى الحديث ۱ من الباب ۳، و فى الحديث ۱٤ من الباب ٤ من أبواب جهاد النفس.

۷- يأتى فى البابين ۳٥ و ۳٦ من هذه الأبواب.

۸- الباب ۲۲ فيه ۱۰ أحاديث.

۹- الكافى ۲- ۱٦٤- ٦.

۱۰- الكافى ۲- ۱٦٤- ۷.

عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَمَّنْ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ قَالَ أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام می‌فرمود: «از رسول خدا پرسش شد که محبوب ترین مردم در درگاه خدا کیست؟» فرمود: «سودمندترین مردم برای مردم.»

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧١٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٧١٤- ٣- (١) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ جَعَلَنِي مُبارَكاً أَيْنَ ما كُنْتُ (٢) قَالَ نَفَّاعاً.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام در تفسیر قول خدای عزوجل: «و جعلنی مبارکا أین ما کنت.» {و هر جا که باشم مرا با برکت ساخته.} فرمود: یعنی بسیار سودبخش

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧١٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٧١٥- ٤- (٣) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ عُقْدَةَ عَنِ الْفَضْلِ (٤) عَنْ قَيْسٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُسْلِيِّ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ كَانَ وَصُولًا لِإِخْوَانِهِ بِشَفَاعَةٍ فِي دَفْعِ مَغْرَمٍ أَوْ جَرِّ مَغْنَمٍ ثَبَّتَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ قَدَمَيْهِ يَوْمَ تَزِلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ.

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس واسطه برادرش شود در میانجی گری، برای دفع زیانی، یا جلب منفعتی، خداوند او را پایدار می‌سازد در روزی که پاها در آن لغزانند.»

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۱۶ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۷۱۶- ۵- (۵) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبَّادِ بْنِ سُلَیْمَانَ الدَّیْلَمِیِّ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَزِیدَ النَّیْسَابُورِیِّ (٦) عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِیِّ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ ع قَالَ: مَنْ قَضَی لِأَخِیهِ حَاجَةً فَبِحَاجَةِ اللَّهِ بَدَأَ وَ قَضَی اللَّهُ لَهُ بِهَا مِائَةَ حَاجَةٍ فِی إِحْدَاهُنَّ الْجَنَّةُ- وَ مَنْ نَفَّسَ عَنْ أَخِیهِ

۱- الکافی ۲- ۱٦۵- ۱۱.

۲- مریم ۱۹- ۳۱.

۳- أمالی الطوسیّ ۱- ۹٦.

٤- فی المصدر عن المفضل ... و فی نسخة مصحّحة من المصدر المفضل بن قیس.

۵- ثواب الأعمال ۱۷۵- ۱.

٦- فی نسخة مخلد بن یزید النیسابوریّ (هامش المخطوط)، و کذلک المصدر.

کُرْبَةً نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ کُرَبَ الْقِیَامَةِ بَالِغاً مَا بَلَغَتْ وَ مَنْ أَعَانَهُ عَلَی ظَالِمٍ لَهُ أَعَانَهُ اللَّهُ عَلَی إِجَازَةِ الصِّرَاطِ عِنْدَ دَحْضِ الْأَقْدَامِ وَ مَنْ سَعَی لَهُ فِی حَاجَتِهِ حَتَّی قَضَاهَا فَیُسَرَّ بِقَضَائِهَا کَانَ إِدْخَالَ السُّرُورِ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ ص- وَ مَنْ سَقَاهُ مِنْ ظَمَإٍ سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِیقِ الْمَخْتُومِ وَ مَنْ أَطْعَمَهُ مِنْ جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ- وَ مَنْ کَسَاهُ مِنْ عُرْیٍ کَسَاهُ اللَّهُ مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَ حَرِیرٍ وَ مَنْ کَسَاهُ مِنْ غَیْرِ عُرْیٍ لَمْ یَزَلْ فِی ضَمَانِ اللَّهِ مَا دَامَ عَلَی الْمَکْسُوِّ مِنَ الثَّوْبِ سِلْکٌ وَ مَنْ عَادَهُ عِنْدَ مَرَضِهِ حَفَّتْهُ الْمَلَائِکَةُ تَدْعُو لَهُ حَتَّی یَنْصَرِفَ وَ تَقُولُ لَهُ طِبْتَ وَ طَابَتْ لَکَ الْجَنَّةُ- وَ مَنْ زَوَّجَهُ زَوْجَةً یَأْنَسُ بِهَا وَ یَسْکُنُ إِلَیْهَا آنَسَهُ

اللَّهُ فِی قَبْرِهِ بِصُورَةِ أَحَبِّ أَهْلِهِ إِلَیْهِ وَ مَنْ کَفَاهُ بِمَا هُوَ یَمْتَهِنُهُ وَ یَکُفُّ وَجْهَهُ وَ یَصِلُ بِهِ وُلْدَهُ أَخْدَمَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْوِلْدَانِ الْمُخَلَّدِینَ وَ مَنْ حَمَلَهُ مِنْ رَحْلِهِ بَعَثَهُ اللَّهُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ فِی الْمَوْقِفِ عَلَی نَاقَةٍ مِنْ نُوقِ الْجَنَّةِ یُبَاهِی بِهِ الْمَلَائِکَةَ وَ مَنْ کَفَّنَهُ عِنْدَ مَوْتِهِ فَکَأَنَّمَا کَسَاهُ مِنْ یَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ إِلَی یَوْمِ یَمُوتُ وَ اللَّهِ لَقَضَاءُ حَاجَتِهِ أَحَبُّ إِلَی اللَّهِ مِنْ صِیَامِ شَهْرَیْنِ مُتَتَابِعَیْنِ وَ اعْتِکَافِهِمَا فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ.

ترجمه:

امام سجاد (علیه السلام) فرمود:هر که حاجت برادرش برآورد،حاجت خدا را برآورده،و خدا صد حاجت از او برآورد که یکی از آنها بهشت است،و هر کس گره غمی از برادرش بگشاید خدا گره هر غم او را در قیامت بگشاید تا هر چه باشد:و هر که او را یاری دهد در برابر ستمکارش خدا باو یاری دهد در گذشتن از صراط ،آنجا که قدمها در افتند و هر که در حاجتی از او کوشد تا آن را برآورد و وی را بدان شاد کند چنانست که رسول خدا(صلّی اللّه علیه و آله)را شاد کرده و هر که او را در تشنگی وی سیراب کند خدا از شراب دربسته بهشت باو بنوشاند،و هر که او را در گرسنگی خوراك دهد خدا از میوه های بهشت باو بخوراند،و هر تن لختش را بپوشاند خدا او را از استبرق و دیبای بهشت بپوشاند،و هر که جامه ای باو پوشاند گر چه برهنه نیست تا نخی از آن جامه بر تن او است در ضمانت خداست،و هر که کفایت کند او را از کاری که خواری دارد و آبرویش را نگهدارد و دست بخششی باو رساند،خدا از ولدان جاویدان بهشت بخدمت او گمارد،و هر که او را بر پاکش خود سوار کند خدا روز قیامت او را سوار بر یك شتر بهشتی بموقف محشر آورد که بدان بر فرشته ها ببالد،و هر که پس از مرگش او را کفن پوشاند گویا او را از روزی که مادرش زائیده تا روزی که مرده پوشانده است،و هر که باو همسری دهد که آرامش او باشد و همدم او خدا در گورش همدم او گرداند کسی را بصورت محبوبترین خاندانش نزد او،و هر که هنگام بیماریش از او عیادت کند فرشته ها او را در میان گیرند و برایش دعا کنند تا برگردد و گویند خوش باش و خوش باشد برایت بهشت،بخدا که برآوردن حاجت او دوستتر است نزد خدا از روزه دو ماه پی در پی با اعتکاف هر دو ماه در ماه حرام.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۷۱۷ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۷۱۷- ٦- (۱) وَ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ بِإِسْنَادٍ تَقَدَّمَ فِی بَابِ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ (۲) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص أَنَّهُ قَالَ فِی آخِرِ خُطْبَةٍ خَطَبَهَا وَ مَنْ قَادَ ضَرِيراً إِلَی مَسْجِدِهِ أَوْ إِلَی مَنْزِلِهِ أَوْ لِحَاجَةٍ مِنْ حَوَائِجِهِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ قَدَمٍ رَفَعَهَا وَ وَضَعَهَا عِتْقَ رَقَبَةٍ وَ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ حَتَّی يُفَارِقَهُ وَ مَنْ كَفَی ضَرِيراً حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِهِ فَمَشَی فِيهَا حَتَّی يَقْضِيَهَا أَعْطَاهُ اللَّهُ بَرَاءَتَيْنِ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ- وَ بَرَاءَةً مِنَ النِّفَاقِ وَ قَضَی لَهُ سَبْعِينَ أَلْفَ حَاجَةٍ فِی عَاجِلِ الدُّنْيَا وَ لَمْ يَزَلْ يَخُوضُ فِی رَحْمَةِ اللَّهِ حَتَّی يَرْجِعَ وَ مَنْ قَامَ عَلَی مَرِيضٍ يَوْماً وَ لَيْلَةً بَعَثَهُ اللَّهُ مَعَ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ ع- فَجَازَ عَلَی

ص: ۳٤۳

۱- عقاب الأعمال ۳٤۰.

۲- تقدم فی الحديث ۹ من الباب ۱۰ من أبواب الاحتضار.

الصِّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِفِ اللَّامِعِ وَ مَنْ سَعَی لِمَرِيضٍ فِی حَاجَةٍ قَضَاهَا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يَا رَسُولَ اللَّهِ- فَإِنْ كَانَ الْمَرِيضُ مِنْ أَهْلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْراً مِمَّنْ سَعَی فِی حَاجَةِ أَهْلِهِ وَ مَنْ ضَيَّعَ أَهْلَهُ وَ قَطَعَ رَحِمَهُ حَرَمَهُ اللَّهُ حَسَنَ الْجَزَاءِ يَوْمَ يَجْزِی الْمُحْسِنِينَ وَ ضَيَّعَهُ وَ مَنْ يُضَيِّعْهُ اللَّهُ فِی الآخِرَةِ فَهُوَ يَتَرَدَّدُ مَعَ الْهَالِكِينَ حَتَّی يَأْتِیَ بِالْمَخْرَجِ وَ لَنْ يَأْتِیَ بِهِ وَ مَنْ أَقْرَضَ مَلْهُوفاً فَأَحْسَنَ طَلِبَتَهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَ أَعْطَاهُ اللَّهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطَارٍ مِنَ الْجَنَّةِ- وَ مَنْ فَرَّجَ عَنْ أَخِيهِ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ بِرَحْمَتِهِ فَنَالَ بِهَا الْجَنَّةَ- وَ فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرَبَهُ فِی الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ وَ مَنْ مَشَی فِی إِصْلَاحِ بَيْنِ امْرَأَةٍ وَ زَوْجِهَا أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ أَلْفِ شَهِيدٍ قُتِلُوا فِی سَبِيلِ اللَّهِ حَقّاً وَ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا وَ كَلِمَةٍ فِی ذَلِكَ عِبَادَةُ سَنَةٍ قِيَامِ لَيْلُهَا وَ صِيَامِ نَهَارُهَا.

ترجمه:

رسول خدا در اخرین خطبه اش در مدینه فرمود: و هر که نابینا را بمسجدش بکشاند یا بخانه اش یا برای نیازی که دارد خدا بهر گامی که بردارد و بر زمین گذارد ثواب آزاد کردن بنده ای برایش نویسد،و فرشته ها بر او رحمت خواهند تا از آن نابینا جدا شود،و هر که برای نابینا حاجتی را بعهده گیرد و برای آن روانه شود تا آن را برآورد خدایش دو برائه دهد یکی از دوزخ و یکی از نفاق و بر آورد برایش هفتاد هزار حاجت در نقد دنیا و پیوسته در رحمت خدا اندر است تا برگردد. و هر که بر سر بیماری پرستاری کند یك شبانه روز خدایش بهمراه ابراهیم خلیل(علیه السلام)محشور کند و چون برق جهنده بر صراط بگذرد و هر که بکوشد در نیاز بیماری و آن را بر آورد از گناهانش بدر آید چون روزی که مادرش او را زاده،پس مردی از انصار گفت:یا رسول الله اگر بیمار از خاندانش باشد؟رسول خدا(صلی الله علیه وآله و سلم)فرمود بزرگتر ثواب از کسی است که در رفع نیاز خاندانش کوشد و هر که ضایع گذارد خاندانش را و قطع رحم کند خدایش از پاداش خوب محروم سازد روزی که محسنان را پاداش دهد و او را ضایع گزارد و هر که خدا در آخرت ضایع گذاشت و نادیده گرفت بجمع هلاکان برگردد تا راهی بیابد،و راهی نخواهد یافت و هر که بگرفتاری وامی دهد و به خوشی از او بستاند کردارش را از سر گرفته(گناهان پیش او محو شده)و خدا برابر هر درهمی هزار قنطار(یك پوست گاو پر از طلا باو از بهشت بدهد). و هر که یك گرفتاری از دنیا را بگشاید از برادر خود خدا باو نظر رحمت کند و بدان به بهشت رسد و خدا گرفتاریهای دنیا و آخرت او را بگشاید. و هر که برای آتشی میان زنی با شوهرش روانه شود خدا ثواب هزار شهید که بحق در راه خدا کشته شدند باو بدهد و بهر گامی که بردارد و کلمه ای که بگوید در این راه ثواب یك سال عبادت دارد که شبها را زنده داشته و روزها را روزه بوده

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۱۸ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۷۱۸- ۷- (۱) وَ فِی الْمُقْنِعِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ یَکْسُو مُؤْمِناً ثَوْباً مِنْ عُرْیٍ إِلَّا کَسَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الثِّیَابِ الْخُضْرِ وَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ یَکْسُو مُؤْمِناً وَ هُوَ مُسْتَغْنٍ عَنْهُ إِلَّا کَانَ فِی حِفْظِ

اللَّهِ مَا بَقِيَتْ مِنْهُ خِرْقَةٌ وَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُطْعِمُ مُؤْمِناً إِلَّا أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ- وَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَسْقِي مُؤْمِناً مِنْ ظَمَإٍ إِلَّا سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هیچ بنده مؤمنی نیست که مؤمن برهنه ای را بپوشاند مگر اینکه خداوند متعال او را جامه سبز می پوشاند. و هیچ مؤمنی نیست که مؤمن را در حالی که از او بی نیاز است لباس بپوشد، مگر اینکه تا پاره ای از او باقی است در پناه خداست. و هیچ مؤمنی نیست که مؤمنی را اطعام کند مگر اینکه خداوند او را از میوه های بهشت اطعام می کند و هیچ مؤمنی نیست که به مؤمنی که تشنه است آب دهد مگر اینکه خداوند از شهد مهر شده به او بنوشاند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۱۹ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۷۱۹- ۸- (۲) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ظَرِيفٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُلْوَانَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ قَضَى لِمُؤْمِنٍ حَاجَةً قَضَى اللَّهُ لَهُ حَوَائِجَ كَثِيرَةً.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: هر که حاجت مؤمنی را برآورد خدا حوائج بسیار از او برآورد

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۲۰ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۷۲۰- ۹- (۳) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص

۱- المقنع ۹۷.

۲- قرب الإسناد ٥٦.

۳- قرب الإسناد ٥٧.

الْخَلْقُ كُلُّهُمْ عِيَالُ اللَّهِ فَأَحَبُّهُمْ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْفَعُهُمْ لِعِيَالِهِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: مخلوق عیال خداست، محبوب ترین آنها نزد خداوند عز و جل سودمندترین آنها برای مخلوق (عیال خدا) اوست.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۲۱ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۷۲۱- ۱۰- (۱) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَطْعَمَ مُؤْمِناً مِنْ جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ- وَ مَنْ سَقَاهُ مِنْ ظَمَإٍ سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ وَ مَنْ كَسَاهُ ثَوْباً لَمْ يَزَلْ فِي ضَمَانِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا دَامَ عَلَى ذَلِكَ الْمُؤْمِنِ مِنْ ذَلِكَ الثَّوْبِ سِلْكٌ وَ اللَّهِ لَقَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَ اعْتِكَافِهِ.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (۲).

ترجمه:

رسول خدا(صلی الله علیه وآله و سلم)فرمود:هر که مؤمن گرسنه ای را خوراك دهد خدا از میوه های بهشت باو خوراند و هر که تشنه او را سیراب کند خدا از شراب سربسته بهشت باو نوشاند و هر کس جامه بر او پوشد پیوسته در ضمانت خدا عز و جل است تا در آن جامه ریشه یا نخی باشد،بخدا که برآوردن حاجت مؤمن بهتر است از روزه یك ماه با اعتکاف در آن

۲۳- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَذَاكُرِ فَضْلِ الْأَئِمَّةِ ع وَ أَحَادِيثِهِمْ وَ كَرَاهَةِ ذِكْرِ أَعْدَائِهِمْ

اشارة

(۳) ۲۳ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَذَاكُرِ فَضْلِ الْأَئِمَّةِ ع وَ أَحَادِيثِهِمْ وَ كَرَاهَةِ ذِكْرِ أَعْدَائِهِمْ

ترجمه:

باب مستحب بودن یادآوری فضایل ائمه علیهم السلام و احادیث آنان و کراهت ذکر دشمنان آنان

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۲۲ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۷۲۲- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ شِيعَتُنَا الرُّحَمَاءُ بَيْنَهُمْ الَّذِينَ إِذَا خَلَوْا ذَكَرُوا اللَّهَ إِنَّا إِذَا ذُكِرْنَا ذُكِرَ اللَّهُ وَ إِذَا ذُكِرَ عَدُوُّنَا ذُكِرَ الشَّيْطَانُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: شیعیان ما در میان خود مهربانند،کسانی هستند که چون تنها باشند خدا را یاد کنند به راستی چون از ما یاد شود، خدا یاد شده و چون از دشمن ما یاد شود از شیطان یاد شده است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۲۳ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۷۲۳- ۲- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْوَشَّاءِ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ يُونُسَ عَنْ عَبَّادِ بْنِ كَثِيرٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي مَرَرْتُ بِقَاصٍّ يَقُصُّ وَ هُوَ يَقُولُ هَذَا الْمَجْلِسُ لَا يَشْقَى بِهِ جَلِيسٌ قَالَ فَقَالَ أَبُو

١- قرب الإسناد ٥٧.

٢- يأتى ما يدلّ عليه بعمومه فى الأبواب ٢٤ و ٢٥ و ٢٦ من هذه الأبواب. و تقدم ما يدلّ على المقصود فى الباب ٧٣ من أبواب أحكام الملابس، و ما يدلّ عليه فى الحديث ٢١ من الباب ١٥٢ من أبواب أحكام العشرة.

٣- الباب ٢٣ فيه ١١ حديثا.

٤- الكافى ٢- ١٨٦- ١.

٥- الكافى ٢- ١٨٦- ٣.

عَبْدِ اللَّهِ ع هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ أَخْطَأَتْ أَسْتَاهُهُمُ الْحُفْرَةَ (١) إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً سَيَّاحِينَ سِوَى الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ فَإِذَا مَرُّوا بِقَوْمٍ يَذْكُرُونَ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ- قَالُوا قِفُوا (٢) فَيَجْلِسُونَ فَيَتَفَقَّهُونَ مَعَهُمْ فَإِذَا قَامُوا عَادُوا مَرْضَاهُمْ وَ شَهِدُوا جَنَائِزَهُمْ وَ تَعَاهَدُوا غَائِبَهُمْ فَذَلِكَ الْمَجْلِسُ الَّذِى لَا يَشْقَى بِهِ جَلِيسٌ.

ترجمه:

عبّاد بن كثير گويد: به امام صادق (عليه السلام) گفتم: من به يك قصه گو برخورد نمودم كه قصه مى گفت: و او چنين مى گفت كه: اين مجلسى است كه هر كس در آن نشيند شقى نگردد، گويد: امام صادق (عليه السلام) فرمود: هيهات هيهات به خطا رفتند، به راستى براى خدا فرشته هائى است گشتى جز كرام الكاتبين و چون به مردى رسند كه ذكر محمد و آل محمد كنند، گويند: بايستيد، به تحقيق كه به حاجت خود رسيديد و بنشينند و با آنها فقه آموزند و چون برخيزند بيماران آنان را عيادت كنند و سر مرده آنها حاضر شوند و از غائبين آنها بازرسى و احوال پرسى كنند، اين است آن مجلسى كه هركه در آن نشيند شقى نگردد

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٢٤ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٧٢٤- ٣- (٣) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: تَزَاوَرُوا فَإِنَّ فِي زِيَارَتِكُمْ إِحْيَاءً لِقُلُوبِكُمْ وَ ذِكْراً لِأَحَادِيثِنَا وَ أَحَادِيثُنَا تَعْطِفُ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فَإِنْ أَخَذْتُمْ بِهَا رَشَدْتُمْ وَ نَجَوْتُمْ وَ إِنْ تَرَكْتُمُوهَا ضَلَلْتُمْ وَ هَلَكْتُمْ فَخُذُوا بِهَا وَ أَنَا بِنَجَاتِكُمْ زَعِيمٌ (٤).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: از هم ديدن كنيد زيرا در ديدار شماها دلهاتان زنده شود، و احاديث ما گفته شود و احاديث شما را بهم مهربان كند و اگر آنها را بكار بنديد براه رشد رفته و نجات يافتيد و اگر آنها را رها كنيد گمراه شويد و هلاك شويد، آنها را بكار بنديد كه من ضامن نجات شما هستم.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٢٥ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٧٢٥- ٤- (٥) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ النَّخَعِيِّ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ مِنَ الْمَلَائِكَةِ الَّذِينَ فِي السَّمَاءِ لَيَطَّلِعُونَ إِلَى الْوَاحِدِ وَ الِاثْنَيْنِ وَ الثَّلَاثَةِ وَ هُمْ يَذْكُرُونَ فَضْلَ آلِ مُحَمَّدٍ ص- قَالَ فَتَقُولُ أَ مَا تَرَوْنَ إِلَى هَؤُلَاءِ فِي قِلَّتِهِمْ وَ كَثْرَةِ عَدُوِّهِمْ يَصِفُونَ فَضْلَ آلِ مُحَمَّدٍ ص- قَالَ فَتَقُولُ الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى مِنَ الْمَلَائِكَةِ ذلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشاءُ وَ اللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (٦).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: برخى فرشته هاى آسمان سركشند بيكى يا دو تا و سه تا كه ياد ميكنند فضائل آل محمد (صلى الله عليه وآله و سلم) را فرمود: ميگويند ننگريد اينها را با اينكه اندكند و دشمن بسيار دارند فضل آل محمد را بزبان آرند؟ و گروه ديگر از فرشته ها گويند:اين فضل خداست كه ميدهد آن را بهر كه خواهد و خدا داراى فضل بزرگى است.

١- هذا كناية عن الخطا فى الكلام، كما يخطئ المتغوط على جانب الحفرة لا فى داخلها، و فيه تشبيه لكلامهم باقذر الأشياء. (منه. ره).

٢- فى المصدر زيادة فقد أصبتم حاجتكم.

٣- الكافى ٢- ١٨٦- ٢، و أورده فى الحديث ٣٨ من الباب ٨ من أبواب صفات القاضى.

٤- فيه وجوب العمل باحاديثهم (عليهم السلام) و عدم جواز ترک العمل بها، و تاتى فى ذلک نصوص متواترة فى القضاء. (منه. ره).

٥- الكافى ٢- ١٨٧- ٤.

٦- الحديد ٥٧- ٢١.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٢٦ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٧٢٦- ٥- (١) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ مُيَسِّرٍ عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ لِى أَ تَخْلُونَ وَ تَتَحَدَّثُونَ وَ تَقُولُونَ مَا شِئْتُمْ فَقُلْتُ إِى وَ اللَّهِ إِنَّا لَنَخْلُو وَ نَتَحَدَّثُ وَ نَقُولُ مَا شِئْنَا فَقَالَ أَمَا وَ اللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنِّى مَعَكُمْ فِى بَعْضِ تِلْكَ الْمَوَاطِنِ أَمَا وَ اللَّهِ إِنِّى لَأُحِبُّ رِيحَكُمْ وَ أَرْوَاحَكُمْ وَ إِنَّكُمْ عَلَى دِينِ اللَّهِ وَ دِينِ مَلَائِكَتِهِ فَأَعِينُوا بِوَرَعٍ وَ اجْتِهَادٍ.

ترجمه:

ميسر مى گويد: امام باقر (عليه السلام) به من فرمود: آيا خلوت مى كنيد و حديث مى گوئيد و هرچه خواهيد مى گوئيد؟ گفتم: آرى، به خدا به راستى ما جلسه سرّى تشكيل مى دهيم و حديث مى گوئيم و هرچه خواهيم مى گوئيم، فرمود: همانا به خدا من دوست داشتم كه در بعضى از اين جاهاى خلوت، با شما باشم همانا به خدا كه من بوى و ارواح شما را دوست دارم، شما بر دين خدا و دين فرشته هائيد شما با تقوى و تلاش خود، ما را يارى نماييد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٢٧ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۷۲۷- ٦- (۲) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ أَلْفَ عَابِدٍ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: عالمی که از علمش بهره مند شود بهتر از هفتاد هزار عابد است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۲۸ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۷۲۸- ۷- (۳) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدِ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا اجْتَمَعَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَصَاعِداً إِلَّا حَضَرَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مِثْلُهُمْ فَإِنْ دَعَوْا بِخَيْرٍ أَمَّنُوا وَ إِنِ اسْتَعَاذُوا مِنْ شَرٍّ دَعَوُا اللَّهَ لِيَصْرِفَهُ عَنْهُمْ وَ إِنْ سَأَلُوا حَاجَةً شَفَعُوا (٤) إِلَى اللَّهِ وَ سَأَلُوهُ قَضَاءَهَا الْحَدِيثَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: سه مؤمن و بیشتر گرد هم نشوند جز مانند آنها فرشته با آنها شوند و اگر دعای خیر کنند آمین گویند و اگر از بدی پناه جویند از خدا بخواهند که آن را از آنان بگرداند، و اگر حاجتی خواهند میانجی شوند و از خدا خواهند بر آوردش ...

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۲۹ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۷۲۹- ۸- (٥) وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْفُوظٍ عَنْ أَبِي الْمَغْرَاءِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع يَقُولُ

١- الكافی ٢- ١٨٧- ٥، و أورد صدره فی الحدیث ٢ من الباب ١٠ من أبواب أحکام العشرة.

٢- الکافی ١- ٣٣- ٨.

٣- الکافی ٢- ١٨٧- ٦، و أورد ذیله فی الحدیث ١٢ من الباب ٣٨ من أبواب الأمر بالمعروف.

٤- فی المصدر تشفعوا.

٥- الکافی ٢- ١٨٨- ٧.

لَيْسَ شَيْ ءٌ أَنْكَى لِإِبْلِيسَ وَ جُنُودِهِ مِنْ زِيَارَةِ الْإِخْوَانِ فِي اللَّهِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ قَالَ وَ إِنَّ الْمُؤْمِنَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَذْكُرَانِ اللَّهَ ثُمَّ يَذْكُرَانِ فَضْلَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ- فَلَا يَبْقَى عَلَى وَجْهِ إِبْلِيسَ مُضْغَةُ لَحْمٍ إِلَّا تُخَدِّدُ حَتَّى إِنَّ رُوحَهُ لَتَسْتَغِيثُ مِنْ شِدَّةِ مَا يَجِدُ مِنَ الْأَلَمِ فَتُحِسُّ مَلَائِكَةُ السَّمَاءِ وَ خُزَّانُ الْجِنَانِ فَيَلْعَنُونَهُ حَتَّى لَا يَبْقَى مَلَكٌ مُقَرَّبٌ إِلَّا لَعَنَهُ فَيَقَعُ خَاسِئاً حَسِيراً مَدْحُوراً.

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: چیزی ابلیس و لشکریانش را سرکوبتر نکند از دیدار برادران دینی از یك دیگر برای رضای خدا، و فرمود: دو مؤمن بهم برخورند و ذکر خدا کنند و سپس یاد فضیلت ما خاندان نمایند و در چهره ابلیس تیکه گوشتی نماند جز اینکه چروك افتد تا اینکه جانش از سختی دردی که کشد فریاد بدادم برسید بر آورد و فرشته های آسمان و خازنان بهشت آن را حس کنند و باو لعنت کنند تا هیچ فرشته مقربی نماند جز که او را لعنت کند تا بماند دفع شده و و امانده و رانده شده.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٣٠ - رقم الحدیث الباب: ٩]

٢١٧٣٠- ٩- (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص ذِكْرُ عَلِيٍّ ع عِبَادَةٌ.

ترجمه:

پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: یاد علی عبادت است.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۳۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۷۳۱- ۱۰- (۲) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ مُعَتِّبٍ مَوْلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ لِدَاوُدَ بْنِ سِرْحَانَ يَا دَاوُدُ أَبْلِغْ مَوَالِيَّ عَنِّي السَّلَامَ وَ أَنِّي أَقُولُ: رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً اجْتَمَعَ مَعَ آخَرَ فَتَذَاكَرَا أَمْرَنَا فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا مَلَكٌ يَسْتَغْفِرُ لَهُمَا وَ مَا اجْتَمَعَ اثْنَانِ عَلَى ذِكْرِنَا إِلَّا بَاهَى اللَّهُ تَعَالَى بِهِمَا الْمَلَائِكَةَ فَإِنِ اجْتَمَعْتُمْ فَاشْتَغِلُوا بِالذِّكْرِ فَإِنَّ فِي اجْتِمَاعِكُمْ وَ مُذَاكَرَتِكُمْ إِحْيَاءَنَا وَ خَيْرُ النَّاسِ بَعْدَنَا مَنْ ذَاكَرَ بِأَمْرِنَا وَ دَعَا إِلَى ذِكْرِنَا.

ترجمه:

معتّب غلام امام صادق (علیه السلام) گوید: شنیدم که امام به داود بن سرحان می فرماید: ای داود! به دوستان ما از جانب من سلام برسان.و بگو که من می گویم: خداوند بنده ای را که با دیگری بنشیند و امر ما اهل بیت را یادآوری کند می بخشاید. پس به درستی که سومین آن ها فرشته ای است که برایشان طلب بخشش می کند و هیچ دو نفری بر یاد ما اهل بیت گرد هم نمی آیند مگر آنکه خداوند به آن دو بر فرشتگان مباهات می کند. پس هنگامی که در کنار یکدیگر گرد هم آمدید به یاد ما مشغول باشید. به درستی که اجتماع و سخن گفتن شما با یکدیگر درباره ما زنده ساختن [امر] ماست و بهترین مردم پس از ما کسی است که امر ما را یاد کند و دیگران را به یاد ما فرا بخواند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۳۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۷۳۲- ۱۱- (۳) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَدِّهِ عَنِ ابْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع ذِكْرُنَا أَهْلَ الْبَيْتِ شِفَاءٌ مِنَ الْوَعْكِ وَ الْأَسْقَامِ وَ وَسْوَاسِ الرَّيْبِ وَ حُبُّنَا رِضَى الرَّبِّ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى.

١- الفقيه ٢- ٢٠٥- ٢١٤٦. و علق عليه المصنّف-" هذا مذكور فى باب فضائل الحجّ" منه.

٢- أمالى الطوسىّ ١- ٢٢٨.

٣- المحاسن ٦٢- ١٠٧.

أَقُولُ: وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (١).

ترجمه:

امير المؤمنين (عليه السلام) فرمود: يادآورى ما خانواده موجب شفاى تب و بيماريها است و از شك و ترديد جلوگيرى ميكند دوستى ما سبب خشنودى خداى تبارك و تعالى است.

٢٤- بَابُ اسْتِحْبَابِ إِدْخَالِ السُّرُورِ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ تَحْرِيمِ إِدْخَالِ الْكَرْبِ عَلَيْهِ

اشارة

(٢) ٢٤ بَابُ اسْتِحْبَابِ إِدْخَالِ السُّرُورِ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ تَحْرِيمِ إِدْخَالِ الْكَرْبِ عَلَيْهِ

ترجمه:

با ب مستحب بودن خوشحال كردن مومن و نهى از ناراحت كردن او

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٣٣ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٧٣٣- ١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى جَمِيعاً عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ سَرَّ مُؤْمِناً فَقَدْ سَرَّنِي وَ مَنْ سَرَّنِي فَقَدْ سَرَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) می فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: هر که مؤمنی را شاد کند، مرا شاد کرده و هر که مرا شاد کند، خدا را شاد کرده

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۳٤ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۷۳٤- ۲- (٤) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَجُلٍ (٥) عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: تَبَسُّمُ الرَّجُلِ فِی وَجْهِ أَخِيهِ حَسَنَةٌ وَ صَرْفُهُ (٦) الْقَذَی عَنْهُ حَسَنَةٌ وَ مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیْ ءٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنْ إِدْخَالِ السُّرُورِ عَلَی الْمُؤْمِنِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: تبسم بر روی مؤمن نیکی است، و گرد از وی دور ساختن خوبی است و هیچ عبادتی از دلخوش کردن مؤمن نزد خدا بهتر نیست..

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۳۵ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۷۳۵- ۳- (۷) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا يَرَی أَحَدُكُمْ إِذَا

۱- یأتی ما یدلّ علی بعض المقصود فی الأحادیث ۳ و ۱۸ و ۳٦ و ۳۸ و ٥۲ و ٦٦ من الباب ۸، و فی الحدیثین ۱۱ و ۲۱ من الباب ۱۱ من أبواب صفات القاضی. و تقدم ما یدلّ علیه فی الحدیث ۷ من الباب ۱، و فی الباب ۱۰ من أبواب أحکام العشرة، و فی الحدیث ۲ من الباب ۹۸ من أبواب المزار، و فی الحدیث ۱۹ من الباب ٤ من أبواب جهاد النفس.

٢- الباب ٢٤ فيه ٢٠ حديثا.

٣- الكافى ٢- ١٨٨- ١، و مصادقة الاخوان ٦٢- ٩.

٤- الكافى ٢- ١٨٨- ٢.

٥- فى المصدر زيادة من أهل الكوفة يكنى أبا محمد.

٦- فى المصدر و صرف.

٧- الكافى ٢- ١٨٩- ٦.

أَدْخَلَ عَلَى مُؤْمِنٍ سُرُوراً أَنَّهُ عَلَيْهِ أَدْخَلَهُ فَقَطْ بَلْ وَ اللَّهِ عَلَيْنَا بَلْ وَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي كِتَابِ الْإِخْوَانِ بِسَنَدِهِ عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ رَفَعَهُ عَنْ أَحَدِهِمَا ع مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: كسى از شماها گمان و خيال نكند اگر مؤمنى را خوشحال كرد تنها او را خوشحال كرده باشد بلكه قسم به خدا علاوه بر ما اهل بيت عليهم السلام؛ پيامبر اسلام (صلى الله عليه وآله و سلم) و سلم را هم شاد و مسرور نموده است

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٣٦ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٧٣٦- ٤- (٢) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أُورَمَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْعَلَاءِ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَدْخَلَ السُّرُورَ عَلَى مُؤْمِنٍ فَقَدْ أَدْخَلَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص- وَ مَنْ أَدْخَلَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَدْ وَصَلَ ذَلِكَ إِلَى اللَّهِ وَ كَذَلِكَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَيْهِ كَرْباً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که مؤمنی را شاد کند، آن شادی را برسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) رسانیده و هر که به پیغمبر (صلی الله علیه وآله و سلم) شادی رساند، آن شادی را بخدا رسانیده و همچنین است کسی که بمؤمنی اندوهی رساند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۳۷ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۷۳۷- ۵- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَنْصُورٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَيُّمَا مُسْلِمٍ لَقِیَ مُسْلِماً فَسَرَّهُ سَرَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که به مسلمانی برخورد و او را شاد کند، خدا عز و جل او را شاد کند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۳۸ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۷۳۸- ٦- (٤) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مِنْ أَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَی الْمُؤْمِنِ إِشْبَاعُ جَوْعَتِهِ أَوْ تَنْفِيسُ كُرْبَتِهِ أَوْ قَضَاءُ دَيْنِهِ.

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: محبوب ترین و دوست داشتن ترین عمل در پیشگاه خداوند تبارك و تعالی خوشحال کردن مؤمن است؛ به این که یا او را از گرسنگی سیرش کند؛ یا او را از گرفتاری نجات دهد؛ یا قرض و دینش را اداء نماید

۱- مصادقة الاخوان ٦٠- ١.

۲- الکافی ۲- ۱۹۲- ١٤.

۳- الکافی ۲- ۱۹۲- ١٥.

٤- الکافی ۲- ۱۹۲- ١٦، و مصادقة الاخوان ٤٤- ۲.

٥- التهذیب ٤- ۱۱۰- ۳۱۸ و سنده محمّد بن یعقوب، عن محمّد بن إسماعیل، عن الفضل بن شاذان، عن ابن أبی عمیر، عن هشام بن الحکم .....

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۳۹ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۷۳۹- ۷- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی دَاوُدَ ع- إِنَّ الْعَبْدَ مِنْ عِبَادِی لَیَأْتِینِی بِالْحَسَنَةِ فَأُبِیحُهُ جَنَّتِی- فَقَالَ دَاوُدُ ع یَا رَبِّ وَ مَا تِلْکَ الْحَسَنَةُ قَالَ یُدْخِلُ عَلَی عَبْدِیَ الْمُؤْمِنِ سُرُوراً وَ لَوْ بِتَمْرَةٍ قَالَ دَاوُدُ یَا رَبِّ حَقٌّ لِمَنْ عَرَفَکَ أَنْ لَا یَقْطَعَ رَجَاءَهُ مِنْکَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْمَجَالِسِ وَ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْهَیْثَمِ بْنِ أَبِی مَسْرُوقٍ النَّهْدِیِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ مِثْلَهُ (۲).

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود خداوند وحی کرد بداود علیه السلام که براستی که بنده ای از بندگان من حسنه ای بجا آورد و بسبب آن بهشت را بر وی مباح گردانم، داود علیه السلام عرض کرد پروردگارا کدام است آن حسنه ؟ فرمود بر بنده مؤمن من سرور و خوشحالی وارد سازد اگر چه بیك

دانه خرما باشد، داود علیه السلام گفت خداوندا سزاوار است کسی را که ترا شناسد امید خود از تو برمیگیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۴۰ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۷۴۰- ۸- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ جَمِیعاً عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِیدِ عَنْ أَبِی الْجَارُودِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ سَمِعْتُهُ یَقُولُ إِنَّ مِنْ أَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِدْخَالَ السُّرُورِ عَلَی الْمُؤْمِنِ مِنْ شَبْعَةِ مُسْلِمٍ أَوْ قَضَاءِ دَیْنِهِ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: براستی که بهترین کارها نزد خدا وارد ساختن سرور است بر مؤمن و آن سیر نمودن مؤمن یا اداء قرض اوست

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۴۱ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۷۴۱- ۹- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنِ الْحَکَمِ بْنِ مِسْکِینٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَدْخَلَ عَلَی مُؤْمِنٍ سُرُوراً خَلَقَ اللَّهُ مِنْ ذَلِکَ السُّرُورِ خَلْقاً فَیَلْقَاهُ عِنْدَ مَوْتِهِ فَیَقُولُ لَهُ أَبْشِرْ یَا وَلِیَّ اللَّهِ بِکَرَامَةٍ مِنَ اللَّهِ وَ رِضْوَانٍ ثُمَّ لَا یَزَالُ مَعَهُ حَتَّی یَدْخُلَهُ قَبْرَهُ فَیَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِکَ فَإِذَا بُعِثَ تَلَقَّاهُ فَیَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِکَ ثُمَّ لَا یَزَالُ مَعَهُ عِنْدَ کُلِّ هَوْلٍ یُبَشِّرُهُ وَ یَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِکَ فَیَقُولُ لَهُ مَنْ أَنْتَ یَرْحَمُکَ اللَّهُ فَیَقُولُ أَنَا السُّرُورُ الَّذِی أَدْخَلْتَهُ عَلَی فُلَانٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که بمؤمنی شادی رساند. خدای عز و جل از آن شادی مخلوقی آفریند که هنگام مرگ دیدارش کند و باو گوید: ای دوست خدا مژده باد ترا بکرامت و رضوان خدا، سپس همواره همراه او باشد تا داخل قبرش شود، و باو همان سخن را گوید، و چون از گور برخیزد،

باو همچنان گوید، سپس همواره همراه او باشد و هنگام هر ترسی او را مژده دهد و باو همچنان گوید، مؤمن باو گوید: تو کیستی خدایت رحمت کند» گوید من آن شادی هستم که بفلانی رسانیدی.

۱- الکافی ۲- ۱۸۹- ۵.

۲- أمالی الصدوق ۴۸۳- ۳، و ثواب الأعمال- ۱۶۳- ۱.

۳- الکافی ۲- ۱۸۹- ۷.

۴- الکافی ۲- ۱۹۱- ۱۲.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۴۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۷۴۲- ۱۰- (۱) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ سَدِیرٍ الصَّیْرَفِیِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِیثٍ طَوِیلٍ إِذَا بَعَثَ اللَّهُ الْمُؤْمِنَ (۲) خَرَجَ مَعَهُ مِثَالٌ یَقْدُمُهُ أَمَامَهُ کُلَّمَا رَأَی الْمُؤْمِنُ هَوْلًا مِنْ أَهْوَالِ یَوْمِ الْقِیَامَةِ قَالَ لَهُ الْمِثَالُ لَا تَفْزَعْ وَ لَا تَحْزَنْ وَ أَبْشِرْ بِالسُّرُورِ وَ الْکَرَامَةِ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَتَّی یَقِفَ بَیْنَ یَدَیِ اللَّهِ فَیُحَاسِبُهُ حِسَاباً یَسِیراً وَ یَأْمُرُ بِهِ إِلَی الْجَنَّةِ وَ الْمِثَالُ أَمَامَهُ فَیَقُولُ لَهُ الْمُؤْمِنُ یَرْحَمُکَ اللَّهُ نِعْمَ الْخَارِجُ خَرَجْتَ (۳) مَعِی مِنْ قَبْرِی وَ مَا زِلْتَ تُبَشِّرُنِی بِالسُّرُورِ وَ الْکَرَامَةِ مِنَ اللَّهِ حَتَّی رَأَیْتُ ذَلِکَ فَمَنْ أَنْتَ فَیَقُولُ أَنَا السُّرُورُ الَّذِی کُنْتَ أَدْخَلْتَهُ عَلَی أَخِیکَ الْمُؤْمِنِ فِی الدُّنْیَا خَلَقَنِیَ اللَّهُ مِنْهُ لِأُبَشِّرَکَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ بْنِ أَبِی الْخَطَّابِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (۴)

وَ رَوَاهُ أَیْضاً فِیهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ (۵)

وَ رَوَاهُ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ قُولَوَيْهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مِثْلَهُ (٦).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) در حدیثی طولانی فرماید: چون خدا مؤمن را از گورش در آورد، تمثالی با او خارج شود که در جلو او راه رود، و هر گاه مؤمن یکی از هراسهای روز قیامت را بیند، تمثال به او گوید نترس و غم مخور، ترا مژده باد بشادی و کرامت خدای عز و جل تا در برابر خدای عز و جل بایستد، خدا هم بآسانی از او حساب کشد و بسوی بهشتش فرمان دهد و تمثال در جلوش باشد. مؤمن باو گوید: چه خوب کسی بودی تو که از گور همراه من در آمدی و همواره مرا بشادی و کرامت خدا مژده دادی تا آن را دیدم، سپس گوید: تو کیستی ؟ گوید: من آن شادی هستم که در دنیا به برادر مؤمنت رسانیدی خدای عز و جل مرا از آن شادی آفرید تا ترا مژده دهم.

١- الكافى ٢- ١٩٠- ٨.

٢- فى الثواب زيادة: من قبره (هامش المخطوط) و كذلک الكافى.

٣- فى الثواب: زيادة كنت (هامش المخطوط).

٤- ثواب الأعمال ١٨٠- ١.

٥- ثواب الأعمال ٢٣٨- ١.

٦- أمالى الطوسىّ ١- ١٩٨.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٤٣ - رقم الحديث الباب: ١١]

۲۱۷۴۳- ۱۱- (۱) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ السَّيَّارِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ فِي حَدِيثِ النَّجَاشِيِّ عَامِلِ الْأَهْوَازِ وَ فَارِسَ أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع كَتَبَ إِلَيْهِ مَعَ بَعْضِ أَهْلِ عَمَلِهِ سُرَّ أَخَاكَ يَسُرَّكَ اللَّهُ فَلَمَّا أَوْصَلَهُ الْكِتَابَ أَدَّى عَنْهُ عِشْرِينَ أَلْفَ دِرْهَمٍ مِنَ الْخَرَاجِ وَ أَمَرَ لَهُ بِمَرْكَبٍ وَ جَارِيَةٍ وَ غُلَامٍ وَ تَخْتِ ثِيَابٍ وَ بِفَرْشِ الْبَيْتِ الَّذِي كَانَ فِيهِ وَ أَمَرَهُ بِرَفْعِ حَوَائِجِهِ إِلَيْهِ فَفَعَلَ ثُمَّ صَارَ الرَّجُلُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَحَدَّثَهُ وَ قَالَ لَهُ كَأَنَّهُ قَدْ سَرَّكَ مَا فَعَلَ بِي قَالَ إِي وَ اللَّهِ لَقَدْ سَرَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ.

ترجمه:

محمد بن جمهور گويد: نجاشى حاكم اهواز و شيراز بود. امام صادق (عليه السلام) براى او درباره يكى از كارمندانش نوشت: برادرت را شاد كن تا خدا ترا شاد كند. وقتى نامه به او رسيد، بيست هزار درهم به او داد. و دستور داد باو مركوب و كنيز و نوكر و يك دست لباس و فرشى كه روى آن نشسته بود را بدهند و امر كرد حوائجت را پيش من بياور تا انجام دهم. سپس آن مرد نزد امام صادق (عليه السلام) رفت و جريان را گزارش داد و گفت: مثل اينكه نجاشى با اين رفتارش شما را هم شادمان كرد؟ فرمود: آرى بخدا، خدا و پيغمبرش را هم شاد كرد.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۴۴ - رقم الحديث الباب: ۱۲]

۲۱۷۴۴- ۱۲- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ سُرُورٌ تُدْخِلُهُ عَلَى مُؤْمِنٍ تَطْرُدُ عَنْهُ جَوْعَتَهُ وَ تَكْشِفُ عَنْهُ كُرْبَتَهُ.

ترجمه:

رسول خدا (صلى الله عليه وآله و سلم) فرمود: محبوبترين اعمال نزد خدا سرورى است كه بمؤمنى رسانى، گرسنگى او را بزدائى يا گرفتارى او را برداری.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۴۵ - رقم الحديث الباب: ۱۳]

۲۱۷٤٥- ۱۳- (۳) وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ عَمَّارٍ أَبِی الْیَقْظَانِ (٤) عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ حَقِّ الْمُؤْمِنِ عَلَی الْمُؤْمِنِ فَقَالَ حَقُّ الْمُؤْمِنِ عَلَی الْمُؤْمِنِ أَعْظَمُ مِنْ ذَلِکَ لَوْ حَدَّثْتُکُمْ لَکَفَرْتُمْ إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا خَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ خَرَجَ مَعَهُ مِثَالٌ مِنْ قَبْرِهِ یَقُولُ لَهُ أَبْشِرْ بِالْکَرَامَةِ مِنَ اللَّهِ وَ السُّرُورِ فَیَقُولُ لَهُ بَشَّرَکَ اللَّهُ بِخَیْرٍ قَالَ ثُمَّ یَمْضِی مَعَهُ یُبَشِّرُهُ بِمِثْلِ مَا قَالَ وَ إِذَا مَرَّ بِهَوْلٍ قَالَ لَیْسَ هَذَا لَکَ وَ إِذَا مَرَّ بِخَیْرٍ قَالَ هَذَا لَکَ فَلَا یَزَالُ مَعَهُ یُؤْمِنُهُ مِمَّا یَخَافُ وَ یُبَشِّرُهُ بِمَا یُحِبُّ حَتَّی یَقِفَ مَعَهُ

۱- الکافی ۲- ۱۹۰- ۹.

۲- الکافی ۲- ۱۹۱- ۱۱.

۳- الکافی ۲- ۱۹۱- ۱۰.

٤- فی المصدر عمار بن أبی یقظان.

بَیْنَ یَدَیِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذَا أُمِرَ بِهِ إِلَی الْجَنَّةِ قَالَ لَهُ الْمِثَالُ أَبْشِرْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَدْ أَمَرَ بِکَ إِلَی الْجَنَّةِ- فَیَقُولُ لَهُ مَنْ أَنْتَ یَرْحَمُکَ اللَّهُ إِلَی أَنْ قَالَ فَیَقُولُ أَنَا السُّرُورُ الَّذِی کُنْتَ تُدْخِلُهُ عَلَی إِخْوَانِکَ فِی الدُّنْیَا خُلِقْتُ مِنْهُ لِأُبَشِّرَکَ وَ أُونِسَ وَحْشَتَکَ.

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

ابان بن تغلب گوید: از امام صادق (علیه السلام) حق مؤمن را بر مؤمن پرسیدم، فرمود: حق مؤمن بر مؤمن بزرگتر از اینهاست، اگر بشما گویم انکار میکنید، چون مؤمن از گورش در آید، تمثالی همراه او از گور خارج شود و به او گوید ترا مژده باد بکرامت و سرور از جانب خدا، مؤمن گوید:

خدا ترا بخیر مژده دهد، سپس آن تمثال همراه او رود و او را همچنان مژده دهد: چون بامر هراسناکی گذرد. به او گوید: این برای تو نیست و چون به امر خیری بگذرد گوید: این از تو است، همچنین پیوسته با او باشد و او را از آنچه میترسد ایمنی و بآنچه دوست دارد مژده دهد تا همراه او در برابر خدای عز و جل بایستد، سپس چون خدا بسوی بهشتش فرمان دهد، تمثال به او گوید ترا مژده باد، زیرا خدای عز و جل دستور بهشت برایت صادر فرمود، مؤمن گوید: تو کیستی خدایت رحمت کند که از هنگامی که از قبر بیرون آمدم همواره مرا مژده دهی و در میان راه انیس من بودی و از پروردگارم بمن خبر دادی ؟ تمثال گوید: من آن شادی هستم که در دنیا ببرادرانت میرسانیدی، من از آن شادی آفریده شدم تا ترا مژده دهم و دلدار ترس تو باشم.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٤٦ - رقم الحديث الباب: ١٤]

٢١٧٤٦- ١٤- (٢) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ وَ الَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِناتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِيناً (٣) قَالَ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع فَمَا ثَوَابُ مَنْ أَدْخَلَ عَلَيْهِ السُّرُورَ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ عَشْرُ حَسَنَاتٍ قَالَ إِي وَ اللَّهِ وَ أَلْفُ أَلْفِ حَسَنَةٍ.

ترجمه:

عبدالله بن سنان گوید: مردی خدمت امام صادق (علیه السلام) بود و این آیه را قرائت کرد: وَ الَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِناتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِيناً. امام صادق (علیه السلام) فرمود: «پس ثواب کسی که به مؤمنی شادی رساند چیست»؟ عرض کردم: «فدایت شوم ده حسنه». فرمود: «آری به خدا! و هزار هزار حسنه».

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٤٧ - رقم الحديث الباب: ١٥]

۲۱۷٤۷- ۱۵- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ لِكُمَيْلِ بْنِ زِيَادٍ يَا كُمَيْلُ مُرْ أَهْلَکَ أَنْ يَرُوحُوا فِی كَسْبِ الْمَكَارِمِ وَ يُدْلِجُوا فِی حَاجَةِ مَنْ هُوَ نَائِمٌ فَوَ الَّذِی وَسِعَ سَمْعُهُ الْأَصْوَاتَ مَا مِنْ عَبْدٍ (٥) أَوْدَعَ قَلْباً سُرُوراً إِلَّا وَ خَلَقَ اللَّهُ (٦) مِنْ ذَلِکَ السُّرُورِ لُطْفاً فَإِذَا نَزَلَتْ بِهِ نَائِبَةٌ جَرَى إِلَيْهَا كَالْمَاءِ فِی انْحِدَارِهِ حَتَّى يَطْرُدَهَا عَنْهُ كَمَا تُطْرَدُ غَرِيبَةُ الْإِبِلِ (عَنْ حِيَاضِهَا) (٧).

ترجمه:

کمیل بن زیاد گوید: امام علی (علیه السلام) فرمود: کمیل به خانواده خود دستور بده تا در اوقات روز در پی کسب اخلاق پسندیده و شب در پی حاجت خفتگان باشند، سوگند به آن که شنوایی او همه آوازها را فراگیر است، هیچ کسی نیست که دلی را شاد سازد مگر این که خداوند به جای آن شادی، به او لطف و مهربانی مرحمت می کند، پس هر گاه دچار اندوهی شود، آن لطف، همچون آب در سرازیری به سمت آن غم و اندوه جاری شود تا آن را زایل سازد، چنان که شتر بیگانه را دور می سازند.»

۱- الکافی ۲- ۱۹۱- ۱۰ ذیل حدیث ۱۰.

۲- الکافی ۲- ۱۹۲- ۱۳.

۳- الأحزاب ۳۳- ٥۸.

٤- نهج البلاغة ۳- ۲۰۹- ۲٥۷.

٥- فی المصدر أحد.

٦- فی المصدر زیادة له.

۷- لیس فی المصدر.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۷۴۸ - رقم الحديث الباب: ١٦]

٢١٧٤٨- ١٦- (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنِ السَّعْدَآبَادِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ (٢) قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ سَرَّ امْرَأً مُؤْمِناً سَرَّهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- وَ قِيلَ لَهُ تَمَنَّ عَلَى رَبِّكَ مَا أَحْبَبْتَ فَقَدْ كُنْتَ تُحِبُّ أَنْ تَسُرَّ أَوْلِيَائِي (٣) فِي دَارِ الدُّنْيَا فَيُعْطَى مَا تَمَنَّى وَ يَزِيدُهُ اللَّهُ مِنْ عِنْدِهِ مَا لَمْ يَخْطُرْ عَلَى قَلْبِهِ مِنْ نَعِيمِ الْجَنَّةِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هر كس مؤمنى را شادمان كند، خداوند او را روز قيامت شادمان مى سازد، و به او مى گويند: هر چه دوست دارى از پروردگارت بخواه، زيرا تو دوست داشتى كه اوليا و دوستان خدا را در دنيا خوشحال كنى. پس آنچه آرزو كند به او داده مى شود، و خداوند از نزد خود بر آن مى افزايد و نعمتهاى فراوان بهشت را كه بر قلب او خطور نكرده است به وى ارزانى مى دارد

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۷۴۹ - رقم الحديث الباب: ١٧]

٢١٧٤٩- ١٧- (٤) وَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْغِفَارِيِّ عَنْ لُوطِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَا مِنْ عَبْدٍ يُدْخِلُ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ سُرُوراً إِلَّا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ السُّرُورِ خَلْقاً يَجِيئُهُ (٥) يَوْمَ الْقِيَامَةِ- كُلَّمَا مَرَّتْ عَلَيْهِ شَدِيدَةٌ يَقُولُ يَا وَلِيَّ اللَّهِ لَا تَخَفْ فَيَقُولُ لَهُ مَنْ أَنْتَ يَرْحَمُكَ اللَّهُ فَلَوْ أَنَّ الدُّنْيَا كَانَتْ لِي مَا رَأَيْتُهَا لَكَ شَيْئاً فَيَقُولُ أَنَا السُّرُورُ الَّذِي كُنْتَ أَدْخَلْتَهُ عَلَى آلِ فُلَانٍ.

ترجمه:

پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) می فرمایند: بنده ای نیست که خاندان مؤمنی را شاد کند مگر آنکه خداوند از آن شادی برای وی مخلوقی می آفریند که نزدش می آید و هر گاه سختی بیند بدو میگوید ای دوست خدا مترس، از وی میپرسد کیستی اگر دنیا از آن من بود آن را سزاوار تو نمیدانستم پاسخ میدهد من همان شادی هستم که در دل فلان داخل کردی

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۵۰ - رقم الحدیث الباب: ۱۸]

۲۱۷۵۰- ۱۸- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ نَصْرِ بْنِ وَكِيعٍ (٧) عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ صَبِيحٍ رَفَعَ الْحَدِيثَ إِلَى النَّبِيِّ ص قَالَ: مَنْ

۱- ثواب الأعمال ۱۷۹- ۱.

۲- فی المصدر أبی حمزة.

۳- فی المصدر أولیاءه.

٤- ثواب الأعمال ۱۷۹- ۱، و مصادقة الاخوان ٦۰- ٥.

٥- فی نسخة یحبه (هامش المخطوط).

٦- ثواب الأعمال ۱۸۲- ۱، و مصادقة الاخوان ٦۲- ۷.

۷- فی الثواب عن نصر، عن وکیع.

لَقِيَ أَخَاهُ بِمَا يَسُرُّهُ سَرَّهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- وَ مَنْ لَقِيَ أَخَاهُ بِمَا يَسُوؤُهُ (١) سَاءَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) می فرمایند: کسی که مؤمنی را دیدار کند تا او را شاد سازد روز قیامت خداوند هم او را مسرور میکند و اگر برای غمگین کردن او از وی دیدار کند روز قیامت خداوند او را مغموم میکند و دور میسازد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۵۱ - رقم الحدیث الباب: ۱۹]

۲۱۷۵۱- ۱۹- (۲) وَ فِی الْمُقْنِعِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَدْخَلَ عَلَی مُؤْمِنٍ سُرُوراً فَقَدْ أَدْخَلَهُ عَلَی اللَّهِ وَ مَنْ آذَی مُؤْمِناً فَقَدْ آذَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی عَرْشِهِ وَ اللَّهُ یَنْتَقِمُ مِمَّنْ ظَلَمَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که مؤمنی را شاد کند، خداوند را شاد کرده است و هر کس مؤمنی را آزار دهد، خداوند متعال را در عرش خود آزار رسانده است و خداوند از کسانی که به او ستم کردند انتقام می گیرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۵۲ - رقم الحدیث الباب: ۲۰]

۲۱۷۵۲- ۲۰- (۳) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ السِّنْدِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِی الْبَخْتَرِیِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَیُّ الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی قَالَ اتِّبَاعُ سُرُورِ الْمُسْلِمِ قِیلَ یَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا اتِّبَاعُ سُرُورِ الْمُسْلِمِ قَالَ شِبَعُ جَوْعَتِهِ وَ تَنْفِیسُ کُرْبَتِهِ وَ قَضَاءُ دَیْنِهِ.

وَ رَوَی الصَّدُوقُ فِی کِتَابِ الْإِخْوَانِ أَحَادِیثَ کَثِیرَةً فِی هَذَا الْمَعْنَی (٤) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٥) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٦).

۱- فی نسخة: لیسوأه (هامش المخطوط) و فی الثواب: بما یسوؤه لیسوأه.

٢- المقنع ٩٧.

٣- قرب الإسناد ٦٨.

٤- مصادقة الاخوان ٦٠- ٣.

٥- تقدم فی الحدیث ٤ من الباب ٨٠، و فی الحدیث ٢ من الباب ٨٤ من أبواب أحکام العشرة، و فی الحدیثین ١ و ٥ من الباب ٢٢ من هذه الأبواب، و ما یدلّ علی بعض المقصود فی البابین ١٤٥ و ١٦٣ من أبواب أحکام العشرة.

٦- یأتی فی الباب ٤٩ من أبواب ما یکتسب به، و فی الحدیث ٧ من الباب ٢٥، و فی الحدیث ٢ من الباب ٢٧ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود :از پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) پرسیده شد: خداوند عزّ و جلّ کدام کارها را بیشتر دوست دارد؟ فرمود: مسلمانی را پیاپی شاد کردن. عرض شد: ای رسول خدا! منظور از شاد کردن پیاپی مسلمان چیست؟ فرمود: گرسنگیش را برطرف سازی، اندوهش را بزدایی و قرضش را بپردازی

٢٥- بَابُ اسْتِحْبَابِ قَضَاءِ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ وَ الِاهْتِمَامِ بِهَا

اشارة

(١) ٢٥ بَابُ اسْتِحْبَابِ قَضَاءِ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ وَ الِاهْتِمَامِ بِهَا

ترجمه:

باب مستحب بودن برآوردن نیازهای مؤمن و رسیدگی به آنها

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٥٣ - رقم الحدیث الباب: ١]

۲۱۷۵۳- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ بَكَّارِ بْنِ كَرْدَمٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ فِي حَدِيثٍ وَ مَنْ قَضَى لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ حَاجَةً قَضَى اللَّهُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِائَةَ أَلْفِ حَاجَةٍ مِنْ ذَلِكَ أَوَّلُهَا الْجَنَّةُ- وَ مِنْ ذَلِكَ أَنْ يُدْخِلَ قَرَابَتَهُ وَ مَعَارِفَهُ وَ إِخْوَانَهُ الْجَنَّةَ- بَعْدَ أَنْ لَا يَكُونُوا نُصَّاباً.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي كِتَابِ الْإِخْوَانِ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ (۳).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هر كس يك حاجت برادر مؤمن خود را روا كند، خداى عز و جل روز قيامت صد هزار حاجت او را روا كند كه نخستين آنها بهشت باشد و ديگرش اينكه خويشان و آشنايان و برادرانش را اگر ناصبى نباشند ببهشت برد

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۵٤ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۷۵٤- ۲- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَلَقَ خَلْقاً مِنْ خَلْقِهِ انْتَجَبَهُمْ لِقَضَاءِ حَوَائِجِ فُقَرَاءِ شِيعَتِنَا- لِيُثِيبَهُمْ عَلَى ذَلِكَ الْجَنَّةَ- فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ فَكُنْ الْحَدِيثَ.

وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ مِثْلَهُ (٥).

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: خدا عز و جل بخشى از خلقش را آفريده و انتخابشان كرده براى حاجت روا كردن شيعه فقير ما تا در برابرش بدانها بهشت پاداش دهد، و اگر توانى از آنها باش، و آنگاه فرمود: ما را بخدا پروردگارى باشد كه او را پرستيم و با او چيزى را شريك نسازيم.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۵۵ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۷۵۵- ۳- (٦) وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَتَرِدُ عَلَيْهِ الْحَاجَةُ لِأَخِيهِ فَلَا تَكُونُ عِنْدَهُ يَهْتَمُّ (۷) بِهَا قَلْبُهُ فَيُدْخِلُهُ اللَّهُ بِهَمِّهِ الْجَنَّةَ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: گاه پیش می آید که برادر مؤمن حاجتی از او می خواهد و او ندارد که حاجتش را برآورد، اما در دلش به آن اهتمام می ورزد، خدای تبارك و تعالی به سبب همین اهتمام او را به بهشت می برد

۱- الباب ۲۵ فیه ۱۵ حدیثا.

۲- الکافی ۲- ۱۹۲- ۱.

۳- مصادقة الاخوان ۵۲- ۲.

٤- الکافی ۲- ۱۹۳- ۲.

۵- الکافی ۲- ۱۹۳- ۳ ذیل حدیث ۳.

٦- الکافی ۲- ۱۹٦- ۱٤.

۷- فی المصدر فیهتم.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۵٦ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۷۵٦- ٤- (۱) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ (۲) عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا قَضَی مُسْلِمٌ لِمُسْلِمٍ حَاجَةً إِلَّا نَادَاهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَی عَلَیَّ ثَوَابُكَ وَ لَا أَرْضَی لَكَ بِدُونِ الْجَنَّةِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ (۳)

وَ رَوَاهُ الْحِمْیَرِیُّ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هـر مسلمانی که نیاز و حاجت مسلمانی را برطرف نماید، خدای متعال به او می فرماید: اجـر و ثواب تـو به عهده من است و به کمتر از بهشت برای تو راضی نخواهم شد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۵۷ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۷۵۷- ۵- (۵) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع الْمُؤْمِنُ رَحْمَةٌ عَلَی الْمُؤْمِنِ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ وَ کَیْفَ ذَاکَ قَالَ أَیُّمَا مُؤْمِنٍ أَتَی أَخَاهُ فِی حَاجَةٍ فَإِنَّمَا ذَلِکَ رَحْمَةٌ مِنَ اللَّهِ سَاقَهَا إِلَیْهِ وَ سَبَّبَهَا (٦) لَهُ فَإِنْ قَضَی حَاجَتَهُ کَانَ قَدْ قَبِلَ الرَّحْمَةَ بِقَبُولِهَا وَ إِنْ رَدَّهُ عَنْ حَاجَتِهِ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَی قَضَائِهَا فَإِنَّمَا رَدَّ عَنْ نَفْسِهِ رَحْمَةً مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَاقَهَا إِلَیْهِ وَ سَبَّبَهَا (۷) لَهُ وَ ذَخَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ تِلْکَ الرَّحْمَةَ إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَةِ- حَتَّی یَکُونَ الْمَرْدُودُ عَنْ حَاجَتِهِ هُوَ الْحَاکِمَ فِیهَا إِنْ شَاءَ صَرَفَهَا إِلَی نَفْسِهِ وَ إِنْ شَاءَ صَرَفَهَا إِلَی غَیْرِهِ إِلَی أَنْ قَالَ اسْتَیْقِنْ أَنَّهُ لَنْ یَرُدَّهَا عَنْ نَفْسِهِ یَا إِسْمَاعِیلُ مَنْ أَتَاهُ أَخُوهُ فِی حَاجَةٍ یَقْدِرُ عَلَی قَضَائِهَا فَلَمْ یَقْضِهَا لَهُ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیْهِ شُجَاعاً یَنْهَشُ إِبْهَامَهُ فِی قَبْرِهِ إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَةِ- مَغْفُوراً لَهُ أَوْ مُعَذَّباً.

۱- الکافی ۲- ۱۹٤- ۷.

۲- فی المصدر احمد [بن محمّد] بن إسحاق.

۳- ثواب الأعمال ۲۲۳- ۱.

٤- قرب الإسناد ١٩.

٥- الكافی ٢- ١٩٣- ٥.

٦- فی المصدر و سببها.

٧- فی المصدر و سببها.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ سُلَیْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَیْمَانَ (١) عَنْ أَبِیهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ مِثْلَهُ (٢).

ترجمه:

اسماعیل بن عمّار صیرفی می گوید: من به امام صادق (علیه السلام) گفتم: قربانت، مؤمن برای مؤمن رحمت است ؟ فرمود: آری، گفتم: چگونه ؟ فرمود: هر مؤمنی که برای حاجتی نزد برادر دینی خود رود رحمتی است که خدا به سوی او کشانیده و برای او فراهم کرده و اگر حاجتش را برآورد، رحمت را پذیرفته، و اگر حاجت او را رد کند، رحمت خدای عزّ و جلّ را که به سوی او کشانده و برای او فراهم ساخته بود از خود دور ساخته و خداوند عزّ و جلّ این رحمت را تا روز قیامت برای آن کسی که حاجت او رّد شده ذخیره ساخته تا دربارهٔ آن قضاوت کند، اگر خواهد آن را به خود برگرداند و اگر خواهد به دیگری برساند، ای اسماعیل، چون روز قیامت شود و او در رحمت خدا حاکم گردد که به او اجازه داده شده به نظر تو آن را به چه کسی برگرداند؟ گفتم: گمان ندارم که آن را از خود برگرداند، فرمود: گمان مدار بلکه یقین داشته باش که آن را هرگز از خود برنگرداند، ای اسماعیل، هرکس برادرش در حاجتی که دارد به او مراجعه کرد و او می توانست برآورده نسازد ولی برآورده نکرد خداوند در گورش ماری را بر او بگمارد که تا روز رستاخیز انگشت بزرگ او را به دندان خود بگزد و بجود، خواه آمرزیده شود و خواه کیفر گردد.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٥٨ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۷۵۸- ٦- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أُورَمَةَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع تَنَافَسُوا فِی الْمَعْرُوفِ لِإِخْوَانِكُمْ وَ كُونُوا مِنْ أَهْلِهِ فَإِنَّ لِلْجَنَّةِ بَاباً يُقَالُ لَهُ الْمَعْرُوفُ- لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا مَنِ اصْطَنَعَ الْمَعْرُوفَ فِی الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَمْشِی فِی حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فَيُوَكِّلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ مَلَكَيْنِ وَاحِدٌ عَنْ يَمِينِهِ وَ آخَرُ عَنْ شِمَالِهِ يَسْتَغْفِرَانِ لَهُ رَبَّهُ يَدْعُوَانِ لَهُ بِقَضَاءِ حَاجَتِهِ ثُمَّ قَالَ وَ اللَّهِ لَرَسُولُ اللَّهِ ص أَسَرُّ بِحَاجَةِ (٤) الْمُؤْمِنِ إِذَا وَصَلَتْ إِلَيْهِ مِنْ صَاحِبِ الْحَاجَةِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: در نيكى رساندن به برادران خود با يك ديگر مسابقه گذاريد و اهل نيكى باشيد: زيرا بهشت را دريست بنام معروف «نيكى و احسان» كه جز كسى كه در زندگى دنيا نيكى كرده، داخل آن نشود، همانا بنده در راه برآوردن حاجت برادر مؤمن خود گام بردارد و خداى عز و جل دو فرشته بر او گمارد، يكى در طرف راست و ديگرى در جانب چپ او كه برايش از پروردگار آمرزش خواهند و براى روا شدن حاجت او دعا كنند. سپس فرمود: بخدا كه چون مؤمن بحاجتش رسد پيغمبر (صلى الله عليه وآله و سلم) از خود او مسرورتر است.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۵۹ - رقم الحديث الباب: ۷]

۲۱۷۵۹- ۷- (۵) وَ عَنْهُمْ عَنْ سَهْلٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فِی حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ لِعُثْمَانَ بْنِ عِمْرَانَ (٦)

يَا عُثْمَانُ إِنَّكَ لَوْ عَلِمْتَ مَا مَنْزِلَةُ الْمُؤْمِنِ مِنْ رَبِّهِ مَا تَوَانَيْتَ فِی حَاجَتِهِ وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَى مُؤْمِنٍ سُرُوراً فَقَدْ أَدْخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص- وَ قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ تَدْفَعُ الْجُنُونَ وَ الْجُذَامَ وَ الْبَرَصَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: ای عثمان! اگر می دانستی مقام مؤمن در پیشگاه پروردگارش چقدر است در حاجت او سستی نمی کردی و هرکه مؤمن، را خوشحالی کند، در واقع رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) خوشحال نموده است و به جا آوردن حاجت مؤمن، دیوانگی، جذام و بیماری پوستی پیسی را برطرف می نماید.

۱- لیس فی عقاب الأعمال.

۲- عقاب الأعمال ۲۹٦- ۱.

۳- الکافی ۲- ۱۹۵- ۱۰.

٤- فی المصدر بقضاء حاجة.

٥- الکافی ٤- ۳٤- ٤، و أورد صدره فی الحدیث ۲ من الباب ٤۹ من أبواب المستحقین للزکاة.

٦- فی نسخة عثمان بن بهرام (هامش المخطوط).

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷٦۰ - رقم الحدیث الباب: ۸]

۲۱۷٦۰- ۸- (۱) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ صَاحِبِ الشَّعِیرِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَیْسٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مُوسَی ع- إِنَّ مِنْ عِبَادِی لَمَنْ یَتَقَرَّبُ إِلَیَّ بِالْحَسَنَةِ فَأُحَکِّمُهُ فِی الْجَنَّةِ- قَالَ مُوسَی یَا رَبِّ وَ مَا تِلْکَ الْحَسَنَةُ قَالَ یَمْشِی مَعَ أَخِیهِ الْمُؤْمِنِ فِی قَضَاءِ حَاجَتِهِ قُضِیَتْ أَمْ لَمْ تُقْضَ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: خدای عز و جل بموسی (علیه السلام) وحی فرمود: همانا از جمله بندگانم کسی است که بوسیله حسنه بمن تقرب جوید و من او را در بهشت حاکم سازم موسی عرض

کرد، پروردگارا آن حسنه چیست ؟ فرمود: اینکه همراه برادر مؤمنش در راه بر آوردن حاجت او گام بردارد، چه آنکه برآورده شود یا نشود.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۶۱ - رقم الحدیث الباب: ۹]

۲۱۷۶۱- ۹- (۲) وَ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّی بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع یَقُولُ مَنْ أَتَاهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فِی حَاجَةٍ فَإِنَّمَا هِیَ رَحْمَةٌ مِنَ اللَّهِ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی سَاقَهَا إِلَیْهِ فَإِنْ قَبِلَ ذَلِکَ فَقَدْ وَصَلَهُ بِوَلَایَتِنَا وَ هُوَ مَوْصُولٌ بِوَلَایَةِ اللَّهِ وَ إِنْ رَدَّهُ عَنْ حَاجَتِهِ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَی قَضَائِهَا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیْهِ شُجَاعاً مِنْ نَارٍ یَنْهَشُهُ فِی قَبْرِهِ إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَةِ- مَغْفُوراً لَهُ أَوْ مُعَذَّباً فَإِنْ عَذَرَهُ الطَّالِبُ کَانَ أَسْوَأَ حَالًا (۳).

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) میفرمود: هر که بیاید برادر مؤمنش نزد او برای حاجتی همانا که آن رحمتی است از خدای تبارك و تعالی که بسوی او کشانده اگر آن را بپذیرد پیوسته اش بولایت ما که پیوسته است بولایت خدا و اگر رد کند حاجت او را با قدرت بر انجامش خدا بر او بگمارد ماری آتشین که او را در گورش بگزد تا روز قیامت آمرزیده باشد یا در عذاب افتد و اگر حاجتخواه عذر او را بپذیرد بدحال تر باشد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۶۲ - رقم الحدیث الباب: ۱۰]

۲۱۷۶۲- ۱۰- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِی الْمَجَالِسِ وَ الْأَخْبَارِ بِإِسْنَادِهِ الآتِی (٥) عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَیُّمَا مُؤْمِنٍ سَأَلَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ حَاجَةً وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَی قَضَائِهَا فَرَدَّهُ عَنْهَا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیْهِ شُجَاعاً فِی قَبْرِهِ یَنْهَشُ مِنْ أَصَابِعِهِ.

١- الكافی ٢- ١٩٥- ١٢.

٢- الكافی ٢- ١٩٦- ١٣، و الكافی ٢- ٣٦٧- ٤.

٣- قوله كان أسوأ حالا- أی المطلوب منه الحاجة، و وجهه أنّه إذا عذره صاحبها لم يندم و لم يتب و لم يستغفر، بل ظنّ عدم تقصيره فی حقّ الطالب، فاجترأ علی منع غيره، و قد قيل فيه غير ذلک و هو بعيد. (منه. ره).

٤- أمالی الطوسیّ ٢- ٢٧٨.

٥- يأتی فی الفائدة الثانية من الخاتمة برقم (٥٠).

أَقُولُ: هَذَا وَ أَمْثَالُهُ مَحْمُولٌ عَلَى اضْطِرَارِ صَاحِبِ الْحَاجَةِ فَتَجِبُ مَعُونَتُهُ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هر مؤمنی كه دوست و برادرش درخواستی از او كند؛و او توان انجام آن را داشته باشد و دست ردّ بر سينه اش گذارد،خداوند در قبرش افعی بر او مسلّط می گرداند كه از انگشتانش نيش می زند

[رقم الحديث الكلی: ٢١٧٦٣ - رقم الحديث الباب: ١١]

٢١٧٦٣- ١١- (١) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِی الْمُفَضَّلِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ هَوْذَةَ الْبَاهِلِيِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَسَنِ الْأَحْمَرِيِّ (٢) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمَّادٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ يَحْيَى بْنِ الْقَاسِمِ الْأَسَدِيِّ (٣) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِی طَالِبٍ ع قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص يَقُولُ مَنْ قَضَى لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ حَاجَةً كَانَ كَمَنْ عَبَدَ اللَّهَ دَهْرَهُ الْحَدِيثَ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: هر که از برادر خود حاجتی برآورد، چون کسی است که روزگاری خدا را عبادت کرده

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٦٤ - رقم الحدیث الباب: ١٢]

٢١٧٦٤- ١٢- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي كِتَابِ الْإِخْوَانِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ قَضَى لِمُسْلِمٍ حَاجَةً كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ وَ مَحَا عَنْهُ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ وَ رَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ وَ أَظَلَّهُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: هر کس حاجت مسلمان برآورد خداوند برای وی ده پاداش بنویسد و ده گناه از وی محو کند و ده درجه وی را بلند کند و در روزی که سایه جز سایه خداوند نیست وی را در زیر سایه خود پناه دهد.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٦٥ - رقم الحدیث الباب: ١٣]

٢١٧٦٥- ١٣- (٥) وَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ص قَالَ (٦)

الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ يَقْضِي بَعْضُهُمْ حَوَائِجَ بَعْضٍ (٧) أَقْضِي حَوَائِجَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: مؤمنان، برادرند، نیازهای یکدیگر را برآورده می سازند و با بر آوردن نیازهای یکدیگر است که خداوند، در روز قیامت، نیازهای آنان را برآورده می کند.

١- أمالی الطوسیّ ٢- ٩٥، و أورد قطعة منه فی الحدیث ١٠ من الباب ٤١، و ذیله فی الحدیث ٤ من الباب ٤٣ من أبواب الدعاء.

٢- فی المصدر إبراهیم بن إسحاق بن أبی بشیر الأحمری.

٣- فی المصدر أبی بصیر یحیی بن أبی القاسم الأسدی.

٤- مصادقة الاخوان ٥٤- ٤.

٥- مصادقة الاخوان ٥٤- ٥.

٦- فی المصدر قال اللّه تعالی.

٧- فی المصدر زیادة- [و].

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٦٦ - رقم الحدیث الباب: ١٤]

٢١٧٦٦- ١٤- (١) وَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: یُؤْتَی بِعَبْدٍ یَوْمَ الْقِیَامَةِ لَیْسَتْ لَهُ حَسَنَةٌ فَیُقَالُ لَهُ اذْکُرْ هَلْ لَکَ مِنْ حَسَنَةٍ فَیَقُولُ (٢) مَا لِی مِنْ حَسَنَةٍ إِلَّا أَنَّ فُلَاناً عَبْدَکَ الْمُؤْمِنَ مَرَّ بِی فَطَلَبَ مِنِّی مَاءً یَتَوَضَّأُ بِهِ لِیُصَلِّیَ فَأَعْطَیْتُهُ فَیُدْعَی بِذَلِکَ الْمُؤْمِنِ فَیُذَکِّرُهُ ذَلِکَ فَیَقُولُ نَعَمْ یَا رَبِّ (٣) فَیَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی قَدْ غَفَرْتُ لَکَ أَدْخِلُوا عَبْدِیَ الْجَنَّةَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: روز قیامت بنده ای را که هیچ نیکی نکرده می آورند و بدو میگویند بیندیش شاید مگر نیکی کرده باشی بیاد می آورد و میگوید پروردگارا کار نیکی از من سر نزد مگر اینکه فلان بنده مؤمن تو مرا دید و آبی از من خواست تا وضو سازد و نماز گذارد و من آب باو دادم آنگاه همان بنده مؤمن را می آورند و می پرسند او هم بیاد می آورد و میگوید آری پروردگارا او را دیدم و آب خواستم و بمن داد و با آن وضو ساختم و برای تو نماز گزاردم خداوند بزرگوار میفرماید تو را آمرزیدم بندهٔ مرا ببهشت برید.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٦٧ - رقم الحديث الباب: ١٥]

٢١٧٦٧- ١٥- (٤) وَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً يُحَكِّمُهُمْ فِی جَنَّتِهِ- قِيلَ (وَ مَنْ هُمْ) (٥) قَالَ مَنْ قَضَى لِمُؤْمِنٍ حَاجَةً بِنِيَّةٍ (٦).

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (٧) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٨).

ص: ٣٦٢

١- مصادقة الاخوان ٥٤- ٦.

٢- فی المصدر زيادة يا ربّ.

٣- فی المصدر زيادة مررت به فطلبت منه فاعطانی، فتوضأت فصليت لک.

٤- مصادقة الاخوان- ٥٤- ٧.

٥- فی المصدر يا رسول اللّه و من هؤلاء الذين يحكمهم اللّه فی جنته؟.

٦- فی المصدر بينه [و بينه].

٧- تقدم فی الحديث ٨ من الباب ٩٦ من أبواب جهاد النفس، و فی الباب ١٢٢ من أبواب أحكام العشرة، و فی الحديث ٣ من الباب ٤٧ من أبواب الصدقة، و فی الباب ١٨ من أبواب الاحتضار، و فی الحديث ٣٤ من الباب ١ من أبواب مقدّمة العبادات، و فی الأحاديث ٥ و ٦ و ٨ و ١٠ من الباب ٢٢ من هذه الأبواب، و ما يدلّ عليه بعمومه فی هذه الأبواب.

٨- يأتی فی الباب ٤٩ من أبواب ما يكتسب به، و فی الأبواب ٢٦ و ٢٧ و ٢٨ و ٢٩ و ٣٧ من هذه الأبواب.

ترجمه:

پیغمبر صلّی اللّه علیه و آله فرمود: خداوند بندگانی دارد در بهشت که ایشان را حکم قرار میدهد، پرسیدند آنها کیانند؟ فرمود: کسی که حاجت مؤمن را میان خود و خدا برآورده سازد.

٢٦- بَابُ اسْتِحْبَابِ اخْتِيَارِ قَضَاءِ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ عَلَى غَيْرِهَا مِنَ الْقُرُبَاتِ حَتَّى الْعِتْقِ وَ الطَّوَافِ وَ الْحَجِّ الْمَنْدُوبِ

اشارة

(١) ٢٦ بَابُ اسْتِحْبَابِ اخْتِيَارِ قَضَاءِ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ عَلَى غَيْرِهَا مِنَ الْقُرُبَاتِ حَتَّى الْعِتْقِ وَ الطَّوَافِ وَ الْحَجِّ الْمَنْدُوبِ

ترجمه:

باب مستحب بودن ترجیح برآوردن نیازهای مؤمن بر سایر عبادات حتی آزادی بنده و طواف و حج مستحب

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٦٨ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٧٦٨- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَيْمَنَ عَنْ صَدَقَةَ الْأَحْدَبِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عِتْقِ أَلْفِ رَقَبَةٍ وَ خَيْرٌ مِنْ حُمْلَانِ أَلْفِ فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ مِثْلَهُ (٣) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي كِتَابِ الْإِخْوَانِ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: برآوردن حاجت مؤمن بهتر است از آزاد کردن هزار بنده و بهتر است از تقدیم هزار اسب در راه خدا

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۶۹ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۷۶۹- ۲- (۵) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ صَنْدَلٍ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لَقَضَاءُ حَاجَةِ امْرِئٍ مُؤْمِنٍ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ عِشْرِينَ حَجَّةً كُلُّ حَجَّةٍ يُنْفِقُ فِيهَا صَاحِبُهَا مِائَةَ أَلْفٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: برآوردن حاجت مرد مؤمن نزد خداوند پسندیده تر است از بیست حجی که در راه هر یك از آنها صد هزار دینار خرج شود

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۷۰ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۷۷۰- ۳- (٦) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَيْمَنَ عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ أُسْبُوعاً كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ سِتَّةَ آلَافِ حَسَنَةٍ وَ مَحَا عَنْهُ سِتَّةَ آلَافِ سَيِّئَةٍ وَ رَفَعَ لَهُ سِتَّةَ آلَافِ دَرَجَةٍ

۱- الباب ۲٦ فیه ۷ أحادیث.

۲- الکافی ۲- ۱۹۳- ۳.

۳- الکافی ۲- ۱۹۳- ۳ ذیل حدیث ۳.

٤- مصادقة الاخوان ٥٤- ۳.

٥- الكافى ٢- ١٩٣- ٤.

٦- الكافى ٢- ١٩٤- ٦، و أورد نحوه فى الحديثين ١ و ٢ من الباب ٤، و فى الحديث ٧ من الباب ٤١ من أبواب الطواف.

قَالَ وَ زَادَ فِيهِ إِسْحَاقُ بْنُ عَمَّارٍ وَ قَضَى لَهُ سِتَّةَ آلَافِ حَاجَةٍ قَالَ ثُمَّ قَالَ وَ قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ أَفْضَلُ مِنْ طَوَافٍ وَ طَوَافٍ حَتَّى عَدَّ عَشْراً.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هركس به خانه (خانهٔ كعبه) يك هفته طواف كند، خداى عزّ و جلّ براى او شش هزار حسنه بنويسد و از او شش هزار سيّئه محو كند و شش هزار درجه از او بالا برد. گويد: اسحاق بن عمار اين را هم اضافه كرده كه فرمود: و شش هزار حاجت او را برآورده سازد. گويد: سپس فرمود: و برآوردن حاجت مؤمن بهتر است از طواف و طواف و تا ده برشمرد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٧١ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٧٧١- ٤- (١) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ: مَنْ طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ طَوَافاً وَاحِداً كَتَبَ اللَّهُ لَهُ سِتَّةَ آلَافِ حَسَنَةٍ وَ مَحَا عَنْهُ سِتَّةَ آلَافِ سَيِّئَةٍ وَ رَفَعَ لَهُ سِتَّةَ آلَافِ دَرَجَةٍ حَتَّى إِذَا كَانَ عِنْدَ الْمُلْتَزَمِ- فَتَحَ لَهُ سَبْعَةَ أَبْوَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ- قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ هَذَا الْفَضْلُ كُلُّهُ فِي الطَّوَافِ قَالَ نَعَمْ وَ أُخْبِرُكَ بِأَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُسْلِمِ أَفْضَلُ مِنْ طَوَافٍ وَ طَوَافٍ حَتَّى بَلَغَ عَشْراً.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هر كس گرد اين خانه (كعبه) يك طواف كند خداى عز و جل برايش شش هزار حسنه نويسد و شش هزار گناه از او بزداید و شش هزار درجه برايش بالا برد، و چون نزد ملتزم رسد. خدا هفت در از درهای بهشت برايش گشايد، عرض كردم: قربانت، اين همه

فضیلت برای طوافست ؟ فرمود: آری: اکنون ترا به بهتر از طواف هم خبر میدهم، روا ساختن حاجت مسلمان بهتر است از طوافی و طوافی و طوافی تا به ده طواف رسد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۷۲ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۷۷۲- ۵- (۲) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ إِبْرَاهِیمَ الْخَارِقِیِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ مَنْ مَشَی فِی حَاجَةِ أَخِیهِ الْمُؤْمِنِ یَطْلُبُ بِذَلِکَ مَا عِنْدَ اللَّهِ حَتَّی تُقْضَی لَهُ کَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ بِذَلِکَ مِثْلَ أَجْرِ حَجَّةٍ وَ عُمْرَةٍ مَبْرُورَتَیْنِ وَ صَوْمِ شَهْرَیْنِ مِنْ أَشْهُرِ الْحُرُمِ- وَ اعْتِکَافِهِمَا فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ- وَ مَنْ مَشَی فِیهَا بِنِیَّةٍ وَ لَمْ تُقْضَ کَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِذَلِکَ مِثْلَ حَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ فَارْغَبُوا فِی الْخَیْرِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که راه رود برای انجام حاجت برادر مؤمنش تا برآورده شود برای رضای خدا بنویسد خدا عز و جل برایش مانند ثواب یك حج و عمره مقبول و ثواب روزه دو ماه از ماههای حرام به همراه اعتکاف آنها در مسجد الحرام، و هر که درباره آن راه رود با قصد انجام و برآورده نشود خدا بدان برایش مانند ثواب یك حج مقبول نویسد، پس بکار خیر رو آورید

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۷۳ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۷۷۳- ٦- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی الْمَجَالِسِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَیْنِ بْنِ سَعِیدٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِیَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ رَبِیعٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی الْأَغَرِّ النَّخَّاسِ (٤) قَالَ سَمِعْتُ الصَّادِقَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع یَقُولُ قَضَاءُ حَاجَةِ

١- الكافی ٢- ١٩٤- ٨، و أورد نحوه فی الحدیث ١٠ من الباب ٤ من أبواب الطواف.

٢- الكافی ٢- ١٩٤- ٩.

٣- أمالی الصدوق ١٩٦- ١.

٤- فی المصدر أبی الأعز النحاس ....

الْمُؤْمِنِ أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ حَجَّةٍ مُتَقَبَّلَةٍ بِمَنَاسِكِهَا وَ عِتْقِ أَلْفِ رَقَبَةٍ لِوَجْهِ اللَّهِ وَ حُمْلَانِ أَلْفِ فَرَسٍ فِی سَبِیلِ اللَّهِ بِسُرُجِهَا وَ لُجُمِهَا.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: فضیلت پاداش برطرف کردن نیاز مؤمن، از هزار حجّی که تمام اعمال آن قبول شده باشد و آزاد کردن یک بنده در راه خدا و صرف بار هزار اسب در راه خدا بازین ولجامش بیشتر است .

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٧٤ - رقم الحدیث الباب: ٧]

٢١٧٧٤- ٧- (١) وَ فِی كِتَابِ الْإِخْوَانِ بِسَنَدِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ: مَشْیُ الْمُسْلِمِ فِی حَاجَةِ أَخِیهِ الْمُسْلِمِ خَیْرٌ مِنْ سَبْعِینَ طَوَافاً بِالْبَیْتِ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی الطَّوَافِ (٢) وَ غَیْرِهِ (٣) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (٤).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رفتن مسلمان در پی کار برادر مسلمان خویش از هفتاد طواف در خانهٔ خدا بهترست

٢٧- بَابُ اسْتِحْبَابِ السَّعْیِ فِی قَضَاءِ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ قُضِیَتْ أَوْ لَمْ تُقْضَ

اشارة

(٥) ٢٧ بَابُ اسْتِحْبَابِ السَّعْيِ فِی قَضَاءِ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ قُضِيَتْ أَوْ لَمْ تُقْضَ

ترجمه:

باب مستحب بودن سعی در بر اورده شدن حاجت مومن چه براورده شود چه نشود

[رقم الحديث الكلى: ٢١٧٧٥ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٧٧٥- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَشْیُ الرَّجُلِ فِی حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ يُكْتَبُ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ تُمْحَى عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَ تُرْفَعُ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ قَالَ وَ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ وَ يَعْدِلُ عَشْرَ رِقَابٍ وَ أَفْضَلُ مِنِ اعْتِكَافِ شَهْرٍ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ.

ص: ٣٦٥

١- مصادقة الاخوان ٦٦- ١.

٢- تقدم فی الحديثين ١٠ و ١١ من الباب ٤، و فی الباب ٤٢ من أبواب الطواف.

٣- تقدم فی الحديث ٩ من الباب ٧ من أبواب ما تجب فيه الزكاة، و فی الحديث ٣٤ من الباب ١ من أبواب مقدّمة العبادات، و فی الحديث ١٠ من الباب ٢٢ و فی الحديث ١١ من الباب ٢٥ من هذه الأبواب.

٤- يأتی فی الحديث ١ و ٣ من الباب ٢٧ و فی الباب ٢٨ من هذه الأبواب.

٥- الباب ٢٧ فيه ١١ حديثا.

٦- الكافی ٢- ١٩٦- ١.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی الْمُقْنِعِ مُرْسَلًا نَحْوَهُ (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: مردی که در انجام حاجت برادر مؤمنش گام برمی دارد ده حسنه برایش می نویسند و ده سیّئه از او محو می گردد و ده درجه از او بالا می رود، گوید: به نظرم جز این نفرموده که برابر آزاد کردن ده بنده است و بهتر است از اعتکاف یك ماه در مسجد الحرام.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۷۶ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۷۷۶- ۲- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع یَقُولُ إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً فِی الْأَرْضِ یَسْعَوْنَ فِی حَوَائِجِ النَّاسِ هُمُ الآمِنُونَ یَوْمَ الْقِیَامَةِ- وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَی مُؤْمِنٍ سُرُوراً فَرَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ.

ترجمه:

حضرت ابو الحسن (علیه السلام) میفرمود: همانا از برای خدا در زمین بندگانی است که برای حوائج مردم کوشش میکنند، اینها روز قیامت در امانند، و هر که بمؤمنی شادی رساند، خدا روز قیامت دلش را شاد سازد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۷۷ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۷۷۷- ۳- (۳) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِیسَی عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ الْحَذَّاءِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع مَنْ مَشَی فِی حَاجَةِ أَخِیهِ الْمُسْلِمِ أَظَلَّهُ اللَّهُ بِخَمْسٍ وَ سَبْعِینَ أَلْفَ مَلَکٍ وَ لَمْ یَرْفَعْ قَدَماً إِلَّا کَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً وَ حَطَّ عَنْهُ بِهَا سَیِّئَةً وَ یَرْفَعُ لَهُ بِهَا دَرَجَةً فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ کَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ بِهَا أَجْرَ حَاجٍّ وَ مُعْتَمِرٍ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هر کس در راه حاجت برادر مسلمانش گام بردارد، خدا او را در زیر سایه ۷۵ هزار فرشته قرار دهد و هر گامی بردارد، خدا برایش یك حسنه نویسد و گناهی از او بزداید و درجه ئی بالا برد، و چون او از برآوردن حاجت برادرش فارغ شود، خدای عز و جل بدان جهت برایش پاداش حج و عمره گزار نویسد.ب

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۷۸ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۷۷۸- ٤- (٤) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: كَفَی بِالْمَرْءِ اعْتِمَاداً عَلَی أَخِيهِ أَنْ يُنْزِلَ بِهِ حَاجَتَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: برای اعتماد داشتن مرد ببرادر همین بس که حاجتش را بسوی او برد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۷۹ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۷۷۹- ۵- (۵) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ الْيَمَانِيِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَمْشِی لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فِی حَاجَتِهِ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ حَسَنَةً وَ حَطَّ عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةً وَ رَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً وَ زِيدَ بَعْدَ ذَلِكَ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ شُفِّعَ فِی عَشْرِ حَاجَاتٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: مؤمنی نیست که در راه حاجت برادر مؤمنش گام بردارد، جز آنکه خدای عز و جل برایش در هر قدمی حسنه ئی نویسد و گناهی فرو ریزد و درجه ئی بالا برد و سپس ده حسنه بیفزاید و در ده حاجت او را شفیع گرداند

١- المقنع ٩٧.

٢- الكافی ٢- ١٩٧- ٢، و مصادقة الاخوان ٧٠- ٨.

٣- الكافی ٢- ١٩٧- ٣، و مصادقة الاخوان ٦٦- ٣.

٤- الكافی ٢- ١٩٨- ٨.

٥- الكافی ٢- ١٩٧- ٥.

[رقم الحديث الكلی: ٢١٧٨٠ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٧٨٠- ٦- (١) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِی أَيُّوبَ الْخَرَّازِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ سَعَی فِی حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ طَلَبَ وَجْهِ اللَّهِ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ يَغْفِرُ فِيهَا لِأَقَارِبِهِ وَ مَعَارِفِهِ وَ جِيرَانِهِ وَ إِخْوَانِهِ وَ مَنْ صَنَعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفاً فِی الدُّنْيَا فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ قِيلَ لَهُ ادْخُلِ النَّارَ فَمَنْ وَجَدْتَهُ فِيهَا صَنَعَ إِلَيْکَ مَعْرُوفاً فِی الدُّنْيَا فَأَخْرِجْهُ بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا أَنْ يَكُونَ نَاصِبِيّاً.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هر كه برای خدا در راه حاجت برادر مسلمانش كوشش كند، خدای عز و جل برايش هزار هزار حسنه نويسد كه بدان سبب خويشان و همسايگان و برادران و آشنايانش آمرزيده شوند، و اگر كسی در دنيا باو احسانی كرده باشد، روز قيامت باو گويند: بآتش درآی و هر كس را بيابی كه در دنيا بتو احسانی كرده، باذن خدا خارجش كن، مگر اينكه ناصبی (دشمن ائمه (عليه السلام)) باشد

[رقم الحديث الكلی: ٢١٧٨١ - رقم الحديث الباب: ٧]

۲۱۷۸۱- ۷- (۲) وَ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الْخَلْقُ عِيَالِي فَأَحَبُّهُمْ إِلَيَّ أَلْطَفُهُمْ بِهِمْ وَ أَسْعَاهُمْ فِي حَوَائِجِهِمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند بزرگ فرمود: مردم خانواده من هستند، پس محبوب ترین آنها پیش من کسانی هستند که نسبت به مردم مهربانتر باشند و در تأمین نیازهایشان کوشاتر باشند.

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۷۸۲ - رقم الحديث الباب: ۸]

۲۱۷۸۲- ۸- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ (٤) عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِي عُمَارَةَ قَالَ: إِنَّا رُوِّينَا أَنَّ عَابِدَ بَنِي إِسْرَائِيلَ- كَانَ إِذَا بَلَغَ الْغَايَةَ فِي الْعِبَادَةِ صَارَ مَشَّاءً فِي حَوَائِجِ النَّاسِ عَانِياً بِمَا يُصْلِحُهُمْ.

ترجمه:

«برای ما روایت شده که عابدی در بنی اسرائیل، چون به نهایت و پایان عبادت می‌رسید، برای انجام نیازهای مردم دوندگی می‌کرد و به اصلاح حال آنها مشغول می‌شد و رنج می‌کشید.»

[رقم الحديث الكلي: ۲۱۷۸۳ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۷۸۳- ۹- (۵) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِي مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْدَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمَدَنِيِّ قَالَ سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع يَقُولُ مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ مَا كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هرکس نیاز برادر مؤمن و مسلمان خویش را برآورد، تا زمانی که در حال برآورده ساختن نیاز برادرش است، خدا نیز خواسته های او را برآورده می سازد.

١- الکافی ٢- ١٩٧- ٦، و مصادقة الاخوان ٦٨- ٤.

٢- الکافی ٢- ١٩٩- ١٠.

٣- الکافی ٢- ١٩٩- ١١.

٤- فی المصدر أحمد بن محمّد بن خالد، عن أبیه.

٥- أمالی الطوسیّ ١- ٩٤.

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٧٨٤ - رقم الحدیث الباب: ١٠]

٢١٧٨٤- ١٠- (١) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَمَاعَةٍ عَنْ أَبِی الْمُفَضَّلِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ سَعِیدٍ الثَّقَفِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ الْأُمَوِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْأُمَوِیِّ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ ع عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص قَالَ: أَوْحَی اللَّهُ إِلَی دَاوُدَ ع إِنَّ الْعَبْدَ مِنْ عِبَادِی لَیَأْتِینِی بِالْحَسَنَةِ یَوْمَ الْقِیَامَةِ فَأُحَکِّمُهُ (٢) فِی الْجَنَّةِ- قَالَ دَاوُدُ یَا رَبِّ وَ مَا هَذَا الْعَبْدُ الَّذِی یَأْتِیکَ بِالْحَسَنَةِ یَوْمَ الْقِیَامَةِ- فَتُحَکِّمُهُ بِهَا فِی الْجَنَّةِ- قَالَ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ سَعَی فِی حَاجَةِ أَخِیهِ الْمُسْلِمِ (٣) أَحَبَّ قَضَاءَهَا قُضِیَتْ لَهُ أَمْ لَمْ تُقْضَ.

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ فِی کِتَابِ الْإِخْوَانِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع مِثْلَهُ (٤).

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: خداوند پاك و والا به داود (علیه السلام) چنین وحی فرمود: ای داود بنده ای در روز قیامت یك حسنه می آورد و من او را به سبب آن حسنه به بهشت می برم.داود عرض کرد: پروردگارا این کدام بنده است که با یك حسنه او را به بهشت می بری ؟خداوند

فرمود: بندهٔ مؤمنی است که دربارهٔ نیاز برادر مؤمنش می کوشد و دوست دارد آن را برآورد. چه برآورده شود و چه نشود

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۸۵ - رقم الحديث الباب: ۱۱]

۲۱۷۸۵- ۱۱- (۵) وَ عَنْهُ ع قَالَ: مَنْ ذَهَبَ مَعَ أَخِيهِ فِی حَاجَةٍ قَضَاهَا أَوْ لَمْ يَقْضِهَا كَانَ كَمَنْ عَبَدَ اللَّهَ عُمُرَهُ.

وَ رَوَى الصَّدُوقُ أَيْضاً فِی كِتَابِ الْإِخْوَانِ أَحَادِيثَ كَثِيرَةً فِی هَذَا الْمَعْنَى (٦) وَ رَوَى جُمْلَةً مِنَ الْأَحَادِيثِ السَّابِقَةِ أَيْضاً (٧) أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٨) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٩).

ص: ٣٦٨

١- أمالی الطوسیّ ٢- ١٢٩.

٢- فی المصدر زيادة بها.

٣- فی المصدر المؤمن.

٤- مصادقة الاخوان ٦٦- ٢.

٥- مصادقة الاخوان ٦٨- ٦.

٦- راجع مصادقة الاخوان ٦٦ من ٦٨ ص ٦٦ إلى ص ٦٨.

٧- راجع مصادقة الاخوان ٤٤، ٥٢، ٥٤، ٦٠، ٦٢، ٧٠.

٨- تقدم فی الأحاديث ٥ و ٦ و ٨ و ١٠ من الباب ٢٢ و فی البابين ٢٥ و ٢٦ من هذه الأبواب، و ما يدلّ عليه بعمومه فی الباب ١٢٢ من أبواب أحكام العشرة.

٩- يأتی فی الباب ٤٩ من أبواب ما يكتسب به، و فی الباب ٢٨ و فی الحديث ١ من الباب ٢٩ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر که همراه برادر خویش برود خواه کارش را انجام دهد و خواه ندهد همچون کسی خواهد بود که یکعمر خدای را پرستیده باشد

۲۸- بَابُ اسْتِحْبَابِ اخْتِيَارِ السَّعْيِ فِی حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْعِتْقِ وَ الْحَجِّ وَ الْعُمْرَةِ وَ الِاعْتِكَافِ وَ الطَّوَافِ الْمَنْدُوبَاتِ

اشارة

(۱) ۲۸ بَابُ اسْتِحْبَابِ اخْتِيَارِ السَّعْيِ فِی حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْعِتْقِ وَ الْحَجِّ وَ الْعُمْرَةِ وَ الِاعْتِكَافِ وَ الطَّوَافِ الْمَنْدُوبَاتِ

ترجمه:

باب مستحب بودن سعی در حاجت مومن بر آزاد کردن بنده و حج و عمره و طواف و اعتکاف و مستحبات

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۷۸۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۷۸۶- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ خَارِجَةَ عَنْ صَدَقَةَ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ حُلْوَانَ (۳) عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَأَنْ أَمْشِیَ فِی حَاجَةِ أَخٍ لِی مُسْلِمٍ أَحَبُّ إِلَیَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ أَلْفَ نَسَمَةٍ وَ أَحْمِلَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ عَلَى أَلْفِ فَرَسٍ مُسْرَجَةٍ مُلْجَمَةٍ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: اگر من در انجام حاجت برادر مسلمانم قدم بردارم برایم دوست داشتنی تر است از اینکه هزار بنده را آزاد کنم و در راه خدا هزار اسب با زین و لگام زیر پای جهادگران قرار دهم

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۸۷ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۷۸۷- ۲- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ سَعَی فِی حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ فَاجْتَهَدَ فِيهَا فَأَجْرَی اللَّهُ عَلَی يَدَيْهِ قَضَاءَهَا كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ حَجَّةً وَ عُمْرَةً وَ اعْتِكَافَ شَهْرَيْنِ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ صِيَامَهُمَا وَ إِنِ اجْتَهَدَ (٥) وَ لَمْ يُجْرِ اللَّهُ قَضَاءَهَا عَلَی يَدَيْهِ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ حَجَّةً وَ عُمْرَةً.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هرکس در انجام حاجت برادر مؤمنش بکوشد و تلاش کند و حاجت او را برآورده سازد خدای عزّ و جلّ برایش یك حجّ و یك عمره و اعتکاف دو ماه در مسجد الحرام و روزه آنها را بنویسد و اگر در انجام آن بکوشد ولی به نتیجه ای نرسد خدای عزّ و جلّ برای او یك حجّ و یك عمره بنویسد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۸۸ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۷۸۸- ۳- (٦) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَی عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ

۱- الباب ۲۸ فيه ۳ أحاديث.

۲- الکافی ۲- ۱۹۷- ٤.

۳- فی المصدر عن صدقة، عن رجل من أهل حلوان.

٤- الکافی ۲- ۱۹۸- ۷.

٥- فی المصدر زیادة فیها.

٦- الکافی ۲- ۱۹۸- ۹.

أَصْحَابِنَا عَنْ صَفْوَانَ الْجَمَّالِ قَالَ: كُنْتُ جَالِساً مَعَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع- إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ يُقَالُ لَهُ مَيْمُونٌ- فَشَكَا إِلَيْهِ تَعَذُّرَ الْكِرَاءِ عَلَيْهِ فَقَالَ لِی قُمْ فَأَعِنْ أَخَاکَ فَقُمْتُ مَعَهُ فَيَسَّرَ اللَّهُ كِرَاهُ فَرَجَعْتُ إِلَی مَجْلِسِی فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَا صَنَعْتَ فِی حَاجَةِ أَخِيکَ فَقُلْتُ قَضَاهَا اللَّهُ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی فَقَالَ أَمَا إِنَّکَ أَنْ تُعِينَ أَخَاکَ الْمُسْلِمَ أَحَبُّ إِلَیَّ مِنْ طَوَافِ أُسْبُوعٍ بِالْبَيْتِ مُبْتَدِئاً ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَجُلًا أَتَی الْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ ع- فَقَالَ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی أَعِنِّی عَلَی قَضَاءِ حَاجَةٍ فَانْتَعَلَ وَ قَامَ مَعَهُ فَمَرَّ عَلَی الْحُسَيْنِ ع وَ هُوَ قَائِمٌ يُصَلِّی فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ تَسْتَعِينُهُ عَلَی حَاجَتِکَ قَالَ قَدْ فَعَلْتُ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی فَذُكِرَ أَنَّهُ مُعْتَكِفٌ فَقَالَ أَمَا لَوْ أَنَّهُ أَعَانَکَ كَانَ خَيْراً لَهُ مِنِ اعْتِكَافِهِ شَهْراً.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۱) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ.

ترجمه:

صفوان جمال گفت: «من با امام صادق علیه السلام نشسته بودم که ناگاه مردی از اهل مکه _ به نام میمون _ بر آن حضرت وارد شد و شکایت کرد از اینکه نمی‌تواند کرایه را بپردازد. آن حضرت به من فرمود: «برخیز و به برادرت یاری برسان.» من با او برخاستم، و خدا کرایه را فراهم کرد و برگشتم به مجلس؛ خود آن حضرت بی‌مقدمه فرمود: «با حاجت برادرت چه کردی؟» گفتم: «پدر و مادرم به قربانت، خدا آن را برآورده ساخت.» فرمود: «آگاه باش که یاری تو به برادر مسلمانت، نزد من محبوب‌تر است از هفت طواف مستحبی.» سپس فرمود: «مردی نزد حسن بن علی علیه السلام آمد و گفت: «پدر و مادرم به قربانت، مرا در برآوردن حاجتی یاری کن.» آن حضرت از جا بلند شد و

همراه او رفت و بر حسین علیه السلام گذشت، که در نماز ایستاده بود؛ آن حضرت به آن مرد گفت: «کجا بودی که از ابی عبدالله برای حاجت خود یاری نخواستی؟» گفت: «پدر و مادرم به قربانت، من این کار را کردم.» و یادآور شد که آن حضرت در اعتکاف بود. حسن بن علی علیه السلام فرمود: «آگاه باش، که اگر تو را یاری کرده بود، برایش از اعتکاف یک ماه بهتر بود.»

علامه در بحار

اگر گفته شود چرا امام حسین علیه السلام با اینکه برتر بوده او را یاری نکرده است؟ می شود از چند راه جواب گفت:

۱. امکان دارد برای آن حضرت عذر دیگری وجود داشته که به حاجت‌خواه اظهار نکرده و به سبب آن عذر با او نرفته، و امام حسن علیه السلام آن را فرمود تا او قبول نکند، چون خود اعتکاف عذر است، برای ترک یاری، و معنایش این است که اگر تو را بی عذر دیگری یاری می‌کرد، بهتر بود....

۲۹- بَابُ اسْتِحْبَابِ تَفْرِيجِ كَرْبِ الْمُؤْمِنِ

اشارة

(۲) ۲۹ بَابُ اسْتِحْبَابِ تَفْرِيجِ كَرْبِ الْمُؤْمِنِ

ترجمه:

باب مستحب بودن رفع ناراحتی مومن

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۷۸۹ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۷۸۹- ۱- (۳) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّامِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ أَغَاثَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ اللَّهْفَانَ (٤) عِنْدَ

جَهْدِهِ فَنَفَّسَ كُرْبَتَهُ وَ أَعَانَهُ عَلَى نَجَاحِ حَاجَتِهِ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ بِذَلِكَ ثِنْتَيْنِ وَ سَبْعِينَ رَحْمَةً مِنَ اللَّهِ يُعَجِّلُ لَهُ مِنْهَا وَاحِدَةً يُصْلِحُ بِهَا أَمْرَ مَعِيشَتِهِ وَ يَدَّخِرُ لَهُ

۱- تقدم فی الحدیث ۱۰ من الباب ۲۲ و فی الباب ٤۲ من أبواب الطواف و فی البابین ۲٦ و ۲۷ من هذه الأبواب.

۲- الباب ۲۹ فیه ۱۱ حدیثا.

۳- الکافی ۲- ۱۹۹- ۱، و ثواب الأعمال ۱۷۹- ۱ و ثواب الأعمال ۲۲۰- ۱.

٤- فی الکافی ۲- ۱۹۹- ۱ زیادة اللهثان.

إِحْدَى وَ سَبْعِينَ رَحْمَةً لِأَفْزَاعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ أَهْوَالِهِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که برادر درمانده و تهی دست خود را نسبت به غم و اندوهش کمك نماید و سعی و تلاش خود را در بر آورده ساختن حاجت او کند، هفتاد و دو رحمت برایش از طرف خداوند عزّ و جلّ خواهد بود، که یکی برای اصلاح امور معیشت دنیایش؛ و هفتاد و یك رحمت دیگر برای سختی های جهان آخرت

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۹۰ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۷۹۰- ۲- (۱) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ ذَرِيحٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ أَيُّمَا مُؤْمِنٍ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً وَ هُوَ مُعْسِرٌ يَسَّرَ اللَّهُ لَهُ حَوَائِجَهُ فِي الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ وَ مَنْ سَتَرَ عَلَى مُؤْمِنٍ عَوْرَةً يَخَافُهَا سَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ سَبْعِينَ عَوْرَةً مِنْ عَوْرَاتِ الدُّنْيَا وَ الآخِرَةِ قَالَ وَ اللَّهُ فِي عَوْنِ الْمُؤْمِنِ مَا كَانَ الْمُؤْمِنُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ فَانْتَفِعُوا بِالْعِظَةِ وَ ارْغَبُوا فِي الْخَيْرِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر مؤمنی گره از گرفتاری مؤمنی که تنگدست است گشاید خدا آسان می کند حوائجش را در دنیا و اخرت، و هر کس عیوب مؤمنی را که از آنها می ترسد بپوشاند، خداوند هفتاد عیب او را در دنیا و اخرت می پوشاند. فرمود: راستش خدا بکمك مؤمن است تا مؤمن در کمك برادرش. از پند سود گیرید و بکار خیر دل بدهید.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۹۱ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۷۹۱- ۳- (۲) وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ أَیُّمَا مُؤْمِنٍ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ کُرْبَةً نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ سَبْعِینَ کُرْبَةً مِنْ کُرَبِ الدُّنْیَا وَ کُرَبِ یَوْمِ الْقِیَامَةِ- وَ قَالَ مَنْ یَسَّرَ عَلَی مُؤْمِنٍ وَ هُوَ مُعْسِرٌ یَسَّرَ اللَّهُ لَهُ حَوَائِجَهُ وَ ذَکَرَ الْبَاقِیَ مِثْلَهُ.

وَ رَوَی الَّذِی قَبْلَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَی بْنِ الْمُتَوَکِّلِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ السَّعْدَآبَادِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ وَ رَوَاهُ أَیْضاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ نَحْوَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر مؤمنی گره از گرفتاری مؤمنی گشاید خدا هفتاد گرفتاری دنیا و گرفتاری آخرتش را گشاید. هر کس دارا کند مؤمن تنگدستی را خدا حوائج دنیا و آخرتش را روا کند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۹۲ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۷۹۲- ٤- (۳) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ حُسَیْنِ بْنِ نُعَیْمٍ عَنْ مِسْمَعٍ أَبِی سَیَّارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ کُرْبَةً نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ کُرَبَ الآخِرَةِ وَ خَرَجَ

مِنْ قَبْرِهِ وَ هُوَ ثَلِجُ الْفُؤَادِ وَ مَنْ أَطْعَمَهُ مِنْ جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ- وَ مَنْ سَقَاهُ شَرْبَةً سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ.

۱- الکافی ۲- ۲۰۰- ۵.

۲- ثواب الأعمال ۱۶۳- ۱.

۳- الکافی ۲- ۱۹۹- ۳.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ مِثْلَهُ (۱).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که مؤمنی را از گرفتاری نجات دهد، خدا او را از گرفتاریهای آخرت نجات بخشد و از گورش با دل خنك شده و مسرور درآید، و هر که مؤمن گرسنه ای را سیر کند، خدا او را از میوه های بهشت خوراند و هر که شربتی باو آشاماند، خدایش از شربت بهشتی مهر شده آشاماند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۹۳ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۷۹۳- ۵- (۲) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِیهِ عَنِ النَّوْفَلِیِّ عَنِ السَّکُونِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَعَانَ مُؤْمِناً نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ ثَلَاثاً وَ سَبْعِینَ کُرْبَةً وَاحِدَةً فِی الدُّنْیَا وَ اثْنَتَیْنِ وَ سَبْعِینَ کُرْبَةً عِنْدَ کُرَبِهِ (۳) الْعُظْمَی قَالَ حَیْثُ یَتَشَاغَلُ النَّاسُ بِأَنْفُسِهِمْ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: کسی که مؤمنی را یاری کند خدای عز و جل ۷۳ گرفتاری از او بردارد که یکی در دنیا باشد و هفتاد و دوی دیگر هنگام گرفتاریهای بزرگ. و فرمود: هنگامی که مردم بخود مشغولن

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۹٤ - رقم الحدیث الباب: ٦]

۲۱۷۹٤- ٦- (٤) وَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنِ الرِّضَا ع قَالَ: مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُؤْمِنٍ فَرَّحَ اللَّهُ (٥) قَلْبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

امام رضا (علیه السلام) فرمود: هر کس بمؤمنی گشایشی دهد، خدا روز قیامت دلش را گشایش دهد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۹۵ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۷۹۵- ۷- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: وَ مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ اثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الآخِرَةِ وَ اثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا أَهْوَنُهَا الْمَغْصُ (٧).

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: کسی که مؤمنی را یاری کند خدای عز و جل ۷۳ گرفتاری از او بردارد که یکی در دنیا باشد و هفتاد و دوی دیگر هنگام گرفتاریهای بزرگ. و فرمود: هنگامی که مردم بخود مشغولند

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۹٦ - رقم الحدیث الباب: ۸]

٢١٧٩٦- ٨- (٨) وَ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

ص: ٣٧٢

١- ثواب الأعمال ١٧٩- ١.

٢- الکافی ٢- ١٩٩- ٢.

٣- فی المصدر کربته.

٤- الکافی ٢- ٢٠٠- ٤.

٥- فی المصدر زیادة عن.

٦- الفقیه ٤- ١٦- ٤٩٦٨.

٧- فی نسخة المغفرة (هامش المخطوط) و کذلک المصدر. و المغص وجع فی البطن. (القاموس المحیط مغص- ٢- ٣١٨).

٨- ثواب الأعمال ١٧٨- ١.

مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ سَیْفِ بْنِ عَمِیرَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ شُرَحْبِیلَ بْنِ سَعْدٍ الْأَنْصَارِیِّ عَنْ أُسَیْدِ بْنِ حُضَیْرَةَ (١) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَغَاثَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ حَتَّی یُخْرِجَهُ مِنْ هَمٍّ وَ کُرْبَةٍ وَ وَرْطَةٍ کَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ وَ رَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ وَ أَعْطَاهُ ثَوَابَ عِتْقِ عَشْرِ نَسَمَاتٍ وَ دَفَعَ عَنْهُ عَشْرَ نَقِمَاتٍ وَ أَعَدَّ لَهُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ عَشْرَ شَفَاعَاتٍ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) و سلّم فرموند :هر کس در ناگواریها بفریاد برادر مسلمانش برسد تا او را از اندوه و نگرانی و گرفتاری برهاند، خداوند ده حسنه برای وی بنویسد، و ده درجه مقامش را بالا برد، و ثواب آزاد کردن ده بنده بدو بدهد، و ده سختی و رنج از او بر طرف سازد، و ده شفاعت مقبول برای روز قیامت او ذخیره نماید

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۷۹۷ - رقم الحديث الباب: ۹]

۲۱۷۹۷- ۹- (۲) وَ فِی عُیُونِ الْأَخْبَارِ وَ مَعَانِی الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ مَاجِیلَوَیْهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ دَاوُدَ بْنِ سُلَیْمَانَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضَا عَنْ أَبِیهِ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ع قَالَ: أَوْحَی اللَّهُ إِلَی دَاوُدَ ع إِنَّ الْعَبْدَ مِنْ عِبَادِی لَیَأْتِینِی بِالْحَسَنَةِ فَأُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ- قَالَ یَا رَبِّ وَ مَا تِلْکَ الْحَسَنَةُ قَالَ یُفَرِّجُ عَنِ الْمُؤْمِنِ کَرْبَهُ وَ لَوْ بِتَمْرَةٍ فَقَالَ دَاوُدُ ع یَا رَبِّ حَقٌّ لِمَنْ عَرَفَکَ أَنْ لَا یَقْطَعَ رَجَاءَهُ مِنْکَ.

وَ رَوَاهُ الْحِمْیَرِیُّ فِی قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ظَرِیفٍ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ عُلْوَانَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ مِثْلَهُ (۳).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند عزّ و جلّ به داود (علیه السلام) وحی فرستاد: همانا بنده ای از بندگان من حسنه ای را بقصد من انجام می دهد و بهشت را برایش مباح می گردانم. داود (علیه السلام) گفت: پروردگار! آن حسنه چیست ؟ فرمود: شادی است که بر بندهٔ مؤمن وارد می سازد اگر چه با یك دانهٔ خرما باشد. داود (علیه السلام) اظهار داشت: ای پروردگار! برای کسی که تو را شناخته باشد، حقّ است که امید خود را از تو قطع نگرداند

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۷۹۸ - رقم الحديث الباب: ۱۰]

۲۱۷۹۸- ۱۰- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَیْنِ الرَّضِیُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع قَالَ: مِنْ کَفَّارَاتِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِغَاثَةُ الْمَلْهُوفِ وَ التَّنْفِیسُ عَنِ الْمَکْرُوبِ.

ترجمه:

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: از کفّارات گناهان بزرگ داد رسی ستمدیده و شاد نمودن غمگین است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۷۹۹ - رقم الحدیث الباب: ۱۱]

۲۱۷۹۹- ۱۱- (۵) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ

ص: ۳۷۳

۱- فی المصدر أسید بن حضیرة.

۲- عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ۱- ۳۱۳- ۸٤، و معانی الأخبار ۳۷٤- ۱.

۳- قرب الإسناد ٥٦.

٤- نهج البلاغة ۳- ۱٥٦- ۲۳.

٥- أمالی الطوسیّ ۱- ۱۰٥.

الْمُفِیدِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ التَّمَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْأَنْبَارِیِّ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ سُلَیْمَانَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الطَّائِیِّ عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ أَنَّهُ قَرَأَ فِی الزَّبُورِ- یَا دَاوُدُ اسْمَعْ مِنِّی مَا أَقُولُ: وَ الْحَقَّ أَقُولُ: مَنْ أَتَانِی بِحَسَنَةٍ وَاحِدَةٍ أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ- قَالَ دَاوُدُ یَا رَبِّ وَ مَا تِلْکَ الْحَسَنَةُ قَالَ مَنْ فَرَّجَ عَنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ قَالَ دَاوُدُ- إِلَهِی لِذَلِکَ لَا یَنْبَغِی لِمَنْ عَرَفَکَ أَنْ یَقْطَعَ رَجَاءَهُ مِنْکَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۱) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۲).

ترجمه:

از وهب بن منبیه که زبور را می خواند: ای داود! هر آنچه می گویم بشنو و حق آن است که می گویم. هرکس با یك نیکی به درگاه من بیاید او را در بهشت داخل می سازم. داود گفت: پروردگارا! این نیکی

چیست ؟ خداوند فرمود: هرکس برای مشکل بنده مسلمانی گشایشی به وجود آورد. پس داود (علیه السلام) عرضه داشت: معبود من! برای همین است کسی که تو را می شناسد سزاوار نیست که امیدش را از تو قطع کند.

۳۰- بَابُ اسْتِحْبَابِ إِلْطَافِ الْمُؤْمِنِ وَ إِتْحَافِهِ

اشارة

(۳) ۳۰ بَابُ اسْتِحْبَابِ إِلْطَافِ الْمُؤْمِنِ وَ إِتْحَافِهِ

ترجمه:

باب مستحب است لطف به مومن و هدیه دادن به او

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۰۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۸۰۰- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَخَذَ مِنْ وَجْهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ قَذَاةً كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ وَ مَنْ تَبَسَّمَ فِي وَجْهِ أَخِيهِ كَانَتْ لَهُ حَسَنَةٌ.

ترجمه:

ام‌ام ص‌ادق (علیه السلام) ف‌رم‌ود: ه‌ر ك‌ه خ‌اش‌اك‌ی از چ‌ه‌ره ب‌رادر م‌ؤ م‌ن‌ش ب‌رگ‌ي‌رد، خ‌دای عزوجل برایش ده حسنه نویسد، و هر که بچهره برادرش تبسم کند یك حسنه برای او است

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۰۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۸۰۱- ۲- (٥) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ

١- تقدم فى الحديث ٨ من الباب ٤١ من أبواب الأمر بالمعروف، و فى الحديث ٨ من الباب ٩٦ من أبواب جهاد النفس، و فى الحديثين ٣ و ٥ من الباب ١٢٢ من أبواب أحكام العشرة، و فى الحديث ٣ من الباب ٤٧ من أبواب الصدقة، و فى الحديث ٣٤ من الباب ١ من أبواب مقدّمة العبادات، و فى الحديثين ٥ و ٦ من الباب ٢٢، و فى الحديثين ٦ و ٢٠ من الباب ٢٤ من هذه الأبواب.

٢- يأتى فى الحديثين ١٢ و ١٤ من الباب ٢٦ من أبواب المائدة، و فى الباب ٤٩ من أبواب ما يكتسب به، و فى الحديث ٢ من الباب ٣١ من هذه الأبواب.

٣- الباب ٣٠ فيه ٤ أحاديث.

٤- الكافى ٢- ٢٠٥- ١.

٥- الكافى ٢- ٢٠٦- ٢.

جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ قَالَ لِأَخِيهِ مَرْحَباً كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مَرْحَباً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) فرمود: هر كه ببرادر مؤمنش مرحبا گويد. خداى تعالى تا روز قيامت برايش مرحبا نويسد.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٠٢ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٠٢- ٣- (١) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ نَصْرِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ النُّعْمَانِ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ حَمَّادٍ عَنْ أَبِی دَاوُدَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَا فِی أُمَّتِی عَبْدٌ أَلْطَفَ أَخَاهُ فِی اللَّهِ بِشَیْ ءٍ مِنْ لُطْفٍ إِلَّا أَلْطَفَهُ اللَّهُ مِنْ خَدَمِ الْجَنَّةِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِیسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ نَصْرِ بْنِ إِسْحَاقَ نَحْوَهُ (۲).

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: بنده ای از امّتم نیست که به برادر دینی خود مهر و محبتی ورزد مگر آن که خداوند از خدمتکاران بهشتی به خدمت او در می آورد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۰۳ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۸۰۳- ٤- (۳) وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَیْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنِ الْمُفَضَّلِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَیُتْحِفُ أَخَاهُ التُّحْفَةَ قُلْتُ وَ أَیُّ شَیْ ءٍ التُّحْفَةُ قَالَ مِنْ مَجْلِسٍ وَ مُتَّکَإٍ وَ طَعَامٍ وَ کِسْوَةٍ وَ سَلَامٍ فَتَتَطَاوَلُ الْجَنَّةُ مُکَافَأَةً لَهُ وَ یُوحِی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیْهَا أَنِّی قَدْ حَرَّمْتُ طَعَامَکِ عَلَی أَهْلِ الدُّنْیَا إِلَّا عَلَی نَبِیٍّ أَوْ وَصِیِّ نَبِیٍّ فَإِذَا کَانَ یَوْمُ الْقِیَامَةِ أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیْهَا أَنْ کَافِئِی أَوْلِیَائِی بِتُحَفِهِمْ فَیَخْرُجُ مِنْهَا وُصَفَاءُ وَ وَصَائِفُ مَعَهُمْ أَطْبَاقٌ مُغَطَّاةٌ بِمَنَادِیلَ مِنْ لُؤْلُؤٍ فَإِذَا نَظَرُوا إِلَی جَهَنَّمَ وَ هَوْلِهَا وَ إِلَی الْجَنَّةِ وَ مَا فِیهَا طَارَتْ عُقُولُهُمْ وَ امْتَنَعُوا أَنْ یَأْکُلُوا فَیُنَادِی مُنَادٍ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَدْ حَرَّمَ جَهَنَّمَ- عَلَی مَنْ أَکَلَ مِنْ طَعَامِ جَنَّتِهِ- فَیَمُدُّ الْقَوْمُ أَیْدِیَهُمْ فَیَأْکُلُونَ.

ص: ۳۷۵

۱- الکافی ۲- ۲۰٦- ٤.

۲- ثواب الأعمال ۱۸۱- ۱.

۳- الکافی ۲- ۲۰۷- ۷.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۱) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۲).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: همانا مؤمن ببرادرش تحفه میدهد، گفتم: تحفه چیست ؟ فرمود: مانند جای نشستن، متکا، خوراك، پوشاك، سلام. پس بهشت برای پاداش او گردن کشد، و خدای عز و جل ببهشت وحی فرماید که: من طعام ترا بر اهل دنیا حرام ساختم مگر بر پیغمبر و وصی پیغمبر، و چون روز قیامت شود، خدای عز و جل ببهشت وحی کند که دوستانم را در برابر تحفه هایشان پاداش ده، پس غلمان و حوریانی بیرون آیند که طبقهائی که از مروارید سرپوش دارد، همواره داشته باشند. چون آنها بدوزخ و هراسش نگرند و بهشت را با آنچه در آنست مشاهده کنند، عقلشان بپرد و نتوانند از آن طبقها بخورند، سپس یك جارچی از زیر عرش فریاد کند که: همانا خدای عز و جل دوزخ را حرام کرده بر کسی که از طعام بهشتش خورد، آنگاه ایشان دست دراز کنند و بخورند

۳۱- بَابُ اسْتِحْبَابِ إِكْرَامِ الْمُؤْمِنِ

اشارة

(۳) ۳۱ بَابُ اسْتِحْبَابِ إِكْرَامِ الْمُؤْمِنِ

ترجمه:

باب مستحب بودن بزرگداشت مومن

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۰٤ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۸۰٤- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى (عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى) (٥) عَنْ يُونُسَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنْ أَتَاهُ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فَأَكْرَمَهُ فَإِنَّمَا أَكْرَمَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که برادر مسلمانش بر او وارد شود و وی گرامی اش بدارد، در حقیقت خداوند عزّ و جلّ را گرامی داشته است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۰۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۸۰۵- ۲- (٦) وَ عَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ أَكْرَمَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ (۷) بِكَلِمَةٍ يُلْطِفُهُ بِهَا وَ فَرَّجَ عَنْهُ كُرْبَتَهُ لَمْ يَزَلْ فِي ظِلِّ اللَّهِ الْمَمْدُودِ عَلَيْهِ (مِنَ الرَّحْمَةِ) (۸) مَا كَانَ فِي ذَلِكَ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْغِفَارِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع (۹)

۱- تقدم فی الحدیث ۲ من الباب ۸۸ من أبواب ما یکتسب به، و فی الحدیث ۷ من الباب ۲۷ من هذه الأبواب، و ما یدلّ علیه بعمومه فی الباب ۲۲ من هذه الأبواب.

۲- یأتی فی الحدیث ۲ من الباب الآتی.

۳- الباب ۳۱ فیه حدیثان.

٤- الکافی ۲- ۲۰٦- ۳.

٥- فی المصدر عن أحمد بن محمّد بن عیسی ....

٦- الکافی ۲- ۲۰٦- ٥.

۷- فی المصدر المسلم.

۸- فی ثواب الأعمال: و الرحمة (هامش المخطوط)، و فی المطبوع: بالرحمة.

۹- ثواب الأعمال ۱۷۸- ۱.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (۱) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (۲).

ترجمه:

رسول خدا صلي الله عليه و آله می فرمايند: هرکس برادر مسلمانش را با سخنی ملاطفت آميز گرامی بدارد و اندوهش را برطرف سازد، تا در اين حال است، در سايه گسترده ای پوشيده از رحمت خدا به سر می برد .

۳۲- بَابُ اسْتِحْبَابِ الْبِرِّ بِالْمُؤْمِنِ وَ التَّعَاوُنِ عَلَى الْبِرِّ

اشارة

(۳) ۳۲ بَابُ اسْتِحْبَابِ الْبِرِّ بِالْمُؤْمِنِ وَ التَّعَاوُنِ عَلَى الْبِرِّ

ترجمه:

باب مستحب بودن احسان کردن به مومن و شراکت در احسان کردن

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۸۰۶ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۸۰۶- ۱- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ مِمَّا خَصَّ اللَّهُ بِهِ الْمُؤْمِنَ أَنْ يُعَرِّفَهُ بِرَّ إِخْوَانِهِ وَ إِنْ قَلَّ وَ لَيْسَ الْبِرُّ بِالْكَثْرَةِ وَ ذَلِکَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ فِی كِتَابِهِ وَ يُؤْثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ (٥) ثُمَّ قَالَ وَ مَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِکَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (٦) وَ مَنْ عَرَفَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِذَلِکَ أَحَبَّهُ وَ مَنْ أَحَبَّهُ اللَّهُ تَبَارَکَ وَ تَعَالَى وَفَّاهُ أَجْرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِغَيْرِ حِسَابٍ- ثُمَّ قَالَ يَا جَمِيلُ ارْوِ هَذَا الْحَدِيثَ لِإِخْوَانِکَ فَإِنَّهُ تَرْغِيبٌ فِی الْبِرِّ.

ترجمه:

جمیل گوید: شنیدم امام صادق (علیه السلام) می فرمود: به راستی از آنچه خدا عز و جل مؤمن را بدان مخصوص ساخته، این است که او را شناسای احسان به برادران خود نموده گرچه اندکی باشد و احسان به بسیاری عطا نیست برای آنکه خدا عز و جل در قرآن خود می فرماید: «بر خود مقدم می دارند و گرچه تنگدست و بی چاره باشند» سپس فرمود: «هر که از بخل خود محفوظ ماند پس آنان رستگارانند» هر که را خدا عز و جل به این صفت شناخت خداوندش دوست دارد و هر که را خدا تبارك و تعالی دوست دارد، روز قیامت مزد او را بی اندازه بپردازد. سپس فرمود: ای جمیل، این حدیث را برای برادرانت روایت کن، زیرا که آن تشویق به احسان کردن است

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۰۷ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۸۰۷- ۲- (۷) وَ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی جَمِیعاً عَنْ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ عَدِیٍّ قَالَ أَمْلَی عَلَیَّ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَیْمَانَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَحْسِنْ یَا إِسْحَاقُ إِلَی أَوْلِیَائِی مَا اسْتَطَعْتَ فَمَا أَحْسَنَ مُؤْمِنٌ إِلَی مُؤْمِنٍ وَ لَا أَعَانَهُ إِلَّا خَمَشَ وَجْهَ إِبْلِیسَ وَ قَرَّحَ قَلْبَهُ.

ترجمه:

اسحاق بن عمار گوید: امام صادق (علیه السلام) بمن فرمود: ای اسحاق تا توانی بدوستانم نیکی کن، زیرا هر مؤمنی نسبت بمؤمن دیگر احسان کند و او را یاری نماید، چهره ابلیس را خراشیده و دلش را زخم کرده است.

١- تقدم فى الحديث ٢٧ من الباب ٤ من أبواب جهاد النفس، و فى الحديث ٤ من الباب ٦٧، و فى الأحاديث ٨ و ١٩ و ٢٢ من الباب ١٢٢، و فى الحديث ١ من الباب ١٤٥، و فى الحديث ٥ من الباب ١٤٦ من أبواب أحكام العشرة.

٢- يأتى فى الحديث ٢ من الباب ٨٨ من أبواب ما يكتسب به، و فى الحديث ٥ من الباب ٣٩ من هذه الأبواب.

٣- الباب ٣٢ فيه ٤ أحاديث.

٤- الكافى ٢- ٢٠٦- ٦، و أورد صدره و ذيله فى الحديث ٤٠ من الباب ٨ من أبواب صفات القاضى.

٥- الحشر ٥٩- ٩.

٦- الحشر ٥٩- ٩.

٧- الكافى ٢- ٢٠٧- ٩.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٠٨ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٠٨- ٣- (١) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ: (رَحِمَ اللَّهُ وَلَداً أَعَانَ وَالِدَيْهِ عَلَى بِرِّهِ) (٢) وَ رَحِمَ وَالِداً أَعَانَ وَلَدَهُ عَلَى بِرِّهِ وَ رَحِمَ اللَّهُ جَاراً أَعَانَ جَارَهُ عَلَى بِرِّهِ رَحِمَ اللَّهُ رَفِيقاً أَعَانَ رَفِيقَهُ عَلَى بِرِّهِ وَ رَحِمَ اللَّهُ خَلِيطاً أَعَانَ خَلِيطَهُ عَلَى بِرِّهِ وَ رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا أَعَانَ سُلْطَانَهُ عَلَى بِرِّهِ.

وَ فِي الْمَجَالِسِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ شَاذَوَيْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ مِثْلَهُ (٣).

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرش از امیر مؤمنان علیهما السّلام روایت کرد: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) و سلّم فرمود: خداوند رحمت کند پدری را که فرزند خویش را در نیکوکاری او یاری کند، خداوند رحمت کند همسایه ای را که همسایهٔ خود را در کار نیکش کمك نماید، خداوند رحمت کند رفیقی را که با رفیق خود در کار نیك همراهی کند، خداوند رحمت کند شریکی را که با شریك خود در کار خیرش همدستی نماید، خداوند رحمت کند مردی را که زعیم و زمامدار خود را در امور خیر یاری دهد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۰۹ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۸۰۹- ٤- (٤) عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيُّ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: أَكْثَرُ مَا كَانَ يُوصِينَا بِهِ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع الْبِرُّ وَ الصِّلَةُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٥) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٦).

ص: ۳۷۸

۱- ثواب الأعمال ۲۲۱- ۱.

۲- لیس فی المصدر.

۳- أمالی الصدوق ۲۳۷- ٥.

٤- قرب الإسناد ۲۱.

٥- تقدم فی الحدیث ١٤ من الباب ۷ من أبواب ما تجب فیه الزکاة، و فی الحدیث ۱۲ من الباب ۱۳، و فی الحدیث ۲ من الباب ۲۸، و فی الباب ٥٠ من أبواب الصدقة، و فی الحدیث ۳٤ من الباب ۱ من أبواب مقدّمة العبادات، و فی الحدیثین ۲ و ۳٥ من الباب ۱ من أبواب الصوم المندوب، و فی الحدیث ٥ من الباب ۱۰٤، و فی الحدیثین ۲۲ و ۲٤ من الباب ۱۲۲، و فی الأحادیث ۱- ٤ من الباب ۱۲٤ من أبواب أحکام العشرة، و فی الحدیثین ٥ و ۸ من الباب ۷٤ من أبواب جهاد النفس، و

فی الحدیث ۱۸ من الباب ۱ من أبواب الأمر بالمعروف، و فی الحدیث ۷ من الباب ۱ و فی الحدیث ۷ من الباب ۳ من هذه الأبواب.
٦- یأتی فی الحدیث ۱ من الباب ۳۷ من هذه الأبواب.

ترجمه:

بکر بن محمد گوید: بیشترین چیزی که امام صادق (علیه السلام) ما را بدان سفارش می نمود نیکوکاری و پیوند با خویشاوندان بود.

۳۳- بَابُ وُجُوبِ السَّتْرِ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ تَكْذِيبِ مَنْ نَسَبَ إِلَيْهِ السُّوءَ إِلَى أَنْ يَتَيَقَّنَ

اشارة

(۱) ۳۳ بَابُ وُجُوبِ السَّتْرِ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ تَكْذِيبِ مَنْ نَسَبَ إِلَيْهِ السُّوءَ إِلَى أَنْ يَتَيَقَّنَ

ترجمه:

باب واجب است پوشاندن عیوب مومن ودروغ دانستن نسبتهای بدی که به او میدهند تا مطمئن شوی

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۱۰ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۸۱۰- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ (۳) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ فُضَيْلٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: يَجِبُ لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ أَنْ يَسْتُرَ عَلَيْهِ سَبْعِينَ كَبِيرَةً.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: بر مؤمن واجب است که هفتاد گناه کبیره را بر مؤمن بپوشاند

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۸۱۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۸۱۱- ۲- (٤) مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّضِيُّ فِی نَهْجِ الْبَلَاغَةِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ عَرَفَ مِنْ أَخِيهِ وَثِيقَةً فِی (٥) دِينٍ وَ سَدَادَ طَرِيقٍ فَلَا يَسْمَعَنَّ فِيهِ أَقَاوِيلَ الرِّجَالِ أَمَا إِنَّهُ قَدْ يَرْمِی الرَّامِی وَ تُخْطِئُ السِّهَامُ وَ يَحِيكُ (٦) الْكَلَامُ وَ بَاطِلُ ذَلِكَ يَبُورُ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ وَ شَهِيدٌ (أَلَا إِنَّهُ مَا بَيْنَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ) (٧) إِلَّا أَرْبَعُ أَصَابِعَ وَ جَمَعَ أَصَابِعَهُ وَ وَضَعَهَا بَيْنَ أُذُنِهِ وَ عَيْنِهِ ثُمَّ قَالَ الْبَاطِلُ أَنْ تَقُولَ سَمِعْتُ وَ الْحَقُّ أَنْ تَقُولَ رَأَيْتُ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) می فرماید: ای مردم هر کس برادر خود را دیندار و راست کردار داند گفته های مردان را درباره او نشنود آگاه که بسا تیر اندازد و تیر خطا کند و به نشانه نخورد،و سخن پراکند و باطل آن نابود است،و خدا شنوا و حاضر است،هلاکه .میان حق و باطل جز چهار انگشت فاصله نیست. و چهار انگشت بهم پیوست و میان گوش و چشم نهاد سپس فرمود:باطل اینکه گوئی شنیدم و حق اینکه گوئی دیدم.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۸۱۲ - رقم الحديث الباب: ۳]

۲۱۸۱۲- ۳- (٨) قَالَ وَ قَالَ ع لَيْسَ مِنَ الْعَدْلِ الْقَضَاءُ عَلَى الثِّقَةِ بِالظَّنِّ.

ترجمه:

امام علی (علیه السلام) می فرماید: قضاوت از روی بدگمانی، نسبت به کسی که مورد اعتماد است، از عدالت نیست».

١- الباب ٣٣ فيه ٤ أحاديث.

٢- الكافى ٢- ٢٠٧- ٨.

٣- فى نسخة أحمد بن محمّد (هامش المخطوط) ... و فى المطبوع محمّد بن يحيى، عن أحمد بن محمّد بن عيسى، عن محمّد بن الفضيل ....

٤- نهج البلاغة ٢- ٣٢- ١٣٧.

٥- ليس فى المصدر.

٦- فى المصدر و يحيل.

٧- فى المصدر أما إنّه ليس بين الباطل و الحق.

٨- نهج البلاغة ٣- ٢٠٢- ٢٢٠.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨١٣ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٨١٣- ٤- (١) قَالَ وَ قَالَ ع لَا تَظُنَّنَّ بِكَلِمَةٍ خَرَجَتْ مِنْ أَخِيکَ (٢) سُوءاً وَ أَنْتَ تَجِدُ لَهَا فِی الْخَيْرِ مُحْتَمَلًا.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ فِی الْعِشْرَةِ (٣) وَ غَيْرِهَا (٤) وَ يَأْتِی مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٥).

ترجمه:

امام على (عليه السلام) مى فرمايد: به سخنى كه از زبان كسى بيرون مى آيد نبايد گمان بد ببرى، در حالى كه احتمال خوبى در آن مى دهى

٣٤- بَابُ اسْتِحْبَابِ خِدْمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَ مَعُونَتِهِمْ بِالْجَاهِ وَ غَيْرِهِ

اشارة

(٦) ٣٤ بَابُ اسْتِحْبَابِ خِدْمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَ مَعُونَتِهِمْ بِالْجَاهِ وَ غَيْرِهِ

ترجمه:

باب مستحب بودن خدمت به مسلمین و یاری آنان با منزلت (آبرو و اعتبار) و غیر

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۱٤ - رقم الحدیث الباب: ۱]

۲۱۸۱٤- ۱- (۷) مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الثَّقَفِیِّ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ أَبَانٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِی الْأَسْوَدِ رَفَعَهُ عَنْ أَبِی الْمُعْتَمِرِ قَالَ سَمِعْتُ أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ ع یَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَیُّمَا مُسْلِمٍ خَدَمَ قَوْماً مِنَ الْمُسْلِمِینَ إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ مِثْلَ عَدَدِهِمْ خُدَّاماً فِی الْجَنَّةِ.

ترجمه:

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) می فرماید: هر مسلمانی که گروهی از مسلمانان را خدمت کند، خداوند به تعداد آنان در بهشت به او خدمتکار دهد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۱۵ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۸۱۵- ۲- (۸) عَلِیُّ بْنُ إِبْرَاهِیمَ فِی تَفْسِیرِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ التَّمَحُّلَ (۹) فِی الْقُرْآنِ- قُلْتُ وَ مَا التَّمَحُّلُ (۱۰) جُعِلْتُ فِدَاکَ قَالَ أَنْ یَکُونَ وَجْهُکَ

۱- نهج البلاغة ۳- ۲۳۸- ۳٦۰، و أورده فی الحدیث ۳ من الباب ۱٦۱ من أبواب أحکام العشرة.

۲- فی المصدر أحد.

۳- تقدم فی الحدیثین ۲ و ۵ من الباب ۱۵۱ و فی الأحادیث ۲۰ و ۲۱ و ۲۲ من الباب ۱۵۲ و فی الباب ۱۵۷ و فی الحدیث ٤ من الباب ١٦٤ من أبواب أحکام العشرة.

٤- تقدم فی الحدیث ۲ من الباب ۲۱ و فی الحدیث ۲ من الباب ۲۹ من هذه الأبواب، و فی الباب ۸ من أبواب آداب الحمام.

۵- یأتی فی الحدیثین ۱ و ۱۳ من الباب ٤۱ من أبواب الشهادات.

٦- الباب ۳٤ فیه ۳ أحادیث.

۷- الکافی ۲- ۲۰۷- ۱.

۸- تفسیر القمّیّ ۱- ۱۵۲.

۹- فی نسخة التحمل (هامش المخطوط) و کذلک المطبوع. و تمحل احتال (الصحاح محل- ۵- ۱۸۱۷).

۱۰- فی المصدر و ما التحمل.

أَعْوَدَ (۱) مِنْ وَجْهِ أَخِیکَ فَتَمَحَّلَ لَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خدا فرض کرده تمحل را در قرآن،گفتم:قربانت تمحل چیست ؟ فرمود:اینکه روی و آبرویت گسترده تر باشد از روی و آبروی برادرت و برای او چاره جوئی کنی

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۱٦ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۸۱٦- ۳- (۲) وَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ رَفَعَهُ عَنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع قَالَ: إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَیْکُمْ زَکَاةَ جَاهِکُمْ کَمَا فَرَضَ عَلَیْکُمْ زَکَاةَ مَا مَلَکَتْ أَیْدِیکُمْ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ فِی أَحَادِیثِ السَّفَرِ (۳) وَ غَیْرِهِ (٤).

ترجمه:

امیر مؤمنان (علیه السلام) فرمود: خدا بر شما واجب کرده زکات جاه و آبروتان را چنانچه زکات مالتان را.

۳۵- بَابُ وُجُوبِ نَصِيحَةِ الْمُؤْمِنِ

اشارة

(۵) ۳۵ بَابُ وُجُوبِ نَصِيحَةِ الْمُؤْمِنِ

ترجمه:

باب واجب بودن خیر خواهی برای مومن

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۱۷ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۸۱۷- ۱- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبَانٍ عَنْ عِيسَى بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: يَجِبُ لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ أَنْ يُنَاصِحَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: بر مؤمن واجبست که ناصح و خیر خواه مؤمن باشد

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۱۸ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۸۱۸- ۲- (۷) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: يَجِبُ لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ النَّصِيحَةُ لَهُ فِي الْمَشْهَدِ وَ الْمَغِيبِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: بر مؤمن واجب است که در حضور و غیاب مؤمن خیرخواه او باشد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۱۹ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۸۱۹- ۳- (۸) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ ابْنِ رِئَابٍ عَنْ أَبِی عُبَیْدَةَ

۱- فی نسخة أعرض (هامش المخطوط) و کذلک المصدر.

۲- تفسیر القمّیّ ۱- ۱۵۲.

۳- تقدم فی الحدیث ۲ من الباب ٤٦ و فی الباب ٥٢ من أبواب آداب السفر.

٤- تقدم فی الحدیث ۳ من الباب ۸۰ و فی الحدیث ۸ من الباب ۹٦ من أبواب جهاد النفس، و فی الباب ۱۲۲ من أبواب أحکام العشرة.

٥- الباب ۳٥ فیه ۷ أحادیث.

٦- الکافی ۲- ۲۰۸- ۱.

۷- الکافی ۲- ۲۰۸- ۲.

۸- الکافی ۲- ۲۰۸- ۳.

الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: یَجِبُ لِلْمُؤْمِنِ عَلَی الْمُؤْمِنِ النَّصِیحَةُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: نصیحت مؤمن بر مؤمن واجبست

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۲۰ - رقم الحدیث الباب: ٤]

٢١٨٢٠- ٤- (١) وَ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لِيَنْصَحِ الرَّجُلُ مِنْكُمْ أَخَاهُ كَنَصِيحَتِهِ لِنَفْسِهِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) و سلم فرمود: هر مردی از شما باید خیرخواه برادرش باشد، همان گونه که خیرخواه خویشتن است

[رقم الحديث الكلی: ٢١٨٢١ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٨٢١- ٥- (٢) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- أَمْشَاهُمْ فِی أَرْضِهِ بِالنَّصِيحَةِ لِخَلْقِهِ.

ترجمه:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: بزرگترین مردم از لحاظ مرتبه نزد خدا در روز قیامت کسی است که برای نصیحت (خیر خواهی)خلق در زمین بیشتر دوندگی کند

[رقم الحديث الكلی: ٢١٨٢٢ - رقم الحديث الباب: ٦]

٢١٨٢٢- ٦- (٣) وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ عَلَيْكُمْ بِالنُّصْحِ لِلَّهِ فِی خَلْقِهِ فَلَنْ تَلْقَاهُ بِعَمَلٍ أَفْضَلَ مِنْهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: برای خدا خیرخواه خلق اوباشید؛ زیرا هرگز خداوند را با عملی بهتر از این کار ملاقات نخواهی کرد

[رقم الحديث الكلی: ٢١٨٢٣ - رقم الحديث الباب: ٧]

۲۱۸۲۳- ۷- (٤) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنِ الْمُفِیدِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ خَالِدٍ الْمَرَاغِیِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مَاهَانَ عَنْ زَکَرِیَّا بْنِ یَحْیَی عَنْ بُنْدَارَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ سُفْیَانَ بْنِ الْجَرَّاحِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ یَزِیدَ عَنْ تَمِیمٍ الدَّارِیِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص الدِّینُ نَصِیحَةٌ قِیلَ لِمَنْ یَا رَسُولَ اللَّهِ- قَالَ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ- (٥) وَ لِأَئِمَّةِ الدِّینِ (٦) وَ لِجَمَاعَةِ الْمُسْلِمِینَ.

ص: ۳۸۲

۱- الکافی ۲- ۲۰۸- ٤.

۲- الکافی ۲- ۲۰۸- ٥.

۳- الکافی ۲- ۲۰۸- ٦.

٤- أمالی الطوسیّ ۱- ۸۲.

٥- فی المصدر زیادة و لکتابه.

٦- فی المصدر و للأئمة فی الدین.

أَقُولُ: وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (۱).

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: دین، خیرخواهی است. گفتند: ای رسول خدا، برای چه کسی ؟ فرمود: خیرخواهی برای خدا و فرستادهٔ خدا و برای امامان در دین و گروه مسلمانان

۳٦- بَابُ تَحْرِیمِ تَرْکِ نَصِیحَةِ الْمُؤْمِنِ وَ مُنَاصَحَتِهِ

اشارة

(۲) ۳٦ بَابُ تَحْرِیمِ تَرْکِ نَصِیحَةِ الْمُؤْمِنِ وَ مُنَاصَحَتِهِ

ترجمه:

باب نهی از ترک خیر خواهی برای مؤمن و خیر اندیشی برای او

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٢٤ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٨٢٤- ١- (٣) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ أَبِي حَفْصٍ الْأَعْشَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ سَعَى فِي حَاجَةٍ لِأَخِيهِ فَلَمْ يَنْصَحْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) فرموده است: هرکس دنبال حاجت برادر دینی و مؤمن خود باشد ولی تصمیمی در برآوردن آن نداشته باشد، به خدا و رسولش خیانت کرده است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٢٥ - رقم الحديث الباب: ٢]

٢١٨٢٥- ٢- (٤) وَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ أَيُّمَا مُؤْمِنٍ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ فَلَمْ يُنَاصِحْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) می فرمود: هر مؤمنی که دنبال حاجت برادر (دینی) خود رود و برای او خیر اندیشی نکند به خدا و رسولش خیانت کرده.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٢٦ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٢٦- ٣- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ جَمِیعاً عَنْ إِدْرِیسَ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُصَبِّحِ بْنِ هِلْقَامٍ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع یَقُولُ أَیُّمَا رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِنَا اسْتَعَانَ بِهِ رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِهِ فِی حَاجَةٍ فَلَمْ یُبَالِغْ فِیهَا بِکُلِّ جُهْدِهِ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الْمُؤْمِنِینَ قُلْتُ مَا تَعْنِی بِقَوْلِکَ الْمُؤْمِنِینَ قَالَ مِنْ لَدُنْ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ إِلَی آخِرِهِمْ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) مي فرمود: «هر مردي از ياران ما كه مردي از برادرانش در كاري از او كمك بخواهد و او با تمام توانش در انجام دادن آن كار نكوشد، به خدا و پيامبر او و مومنان، خيانت كرده است». به امام صادق (علیه السلام) گفتم: مقصودتان از «مومنان» چيست؟ فرمود: «[همه مومنان و شيعيان]، از زمان امير المومنين (علیه السلام) تا آخرينشان

١- يأتى فى الباب ٣٦ من هذه الأبواب. و تقدم ما يدلّ عليه فى الباب ٢١ من هذه الأبواب، و فى الحديثين ٢٣، ٢٤ من الباب ١٢٢ من أبواب أحكام العشرة.

٢- الباب ٣٦ فيه ٦ أحاديث.

٣- الكافى ٢- ٣٦٢- ١.

٤- الكافى ٢- ٣٦٢- ٢.

٥- الكافى ٢- ٣٦٢- ٣، و المحاسن ٩٨- ٦٥، و عقاب الأعمال ٢٩٧- ٢.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٢٧ - رقم الحديث الباب: ٤]

٢١٨٢٧- ٤- (١) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْهُمَا جَمِيعاً (٢) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ ثُمَّ لَمْ يُنَاصِحْهُ فِيهَا كَانَ كَمَنْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ- وَ كَانَ اللَّهُ خَصْمَهُ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ (٣)

وَ الَّذِي قَبْلَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ إِدْرِيسَ بْنِ الْحَسَنِ وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ (٤)

وَ الَّذِي قَبْلَهُ عَنْ إِدْرِيسَ بْنِ الْحَسَنِ مِثْلَهُ.

ترجمه:

ابو جميله گويد: شنيدم حضرت صادق (عليه السلام) فرمود: هر كه دنبال حاجت برادر (دينى) خود رود و سپس نسبت باو خيرانديشى نكند مانند كسى است كه بخدا و رسولش خيانت كرده، و خدا خصم او است.

[رقم الحديث الكلى: ٢١٨٢٨ - رقم الحديث الباب: ٥]

٢١٨٢٨- ٥- (٥) وَ عَنْهُمْ عَنِ ابْنِ خَالِدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنِ اسْتَشَارَ أَخَاهُ فَلَمْ يَمْحَضْهُ مَحْضَ الرَّأْيِ سَلَبَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ رَأْيَهُ.

ترجمه:

امام صادق عليه السلام فرمود: هر كس با برادرش مشورت كند و او رأى پاك و بى غرض به وى ندهد، خداى عزوجل رأى او را مى گيرد و نابود مى كند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۲۹ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۸۲۹- ٦- (٦) وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ أَيُّمَا مُؤْمِنٍ مَشَى مَعَ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فَلَمْ يُنَاصِحْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِکَ (۷).

ص: ۳۸٤

۱- الكافى ۲- ۳٦۳- ٤.

۲- فى الكافى و عنهما جميعا و هو بناء على السند السابق (منه. قده).

۳- عقاب الأعمال ۲۹۷- ۱.

٤- المحاسن ۹۸- ٦٤.

٥- الكافى ۲- ۳٦۳- ٥، و أورده عن المحاسن فى الحديث ۲ من الباب ۲۳ من أبواب أحكام العشرة.

٦- الكافى ۲- ۳٦۳- ٦.

۷- تقدم فى البابين ۲۱، ۳٥ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام صادق (عليه السلام) مى فرمود: هر مؤمنى كه دنبال حاجت برادر (دينى) خود رود و براى او خير انديشى نكند به خدا و رسولش خيانت كرده.

۳۷- بَابُ تَحْرِيمِ تَرْكِ مَعُونَةِ الْمُؤْمِنِ عِنْدَ ضَرُورَتِهِ

اشارة

(۱) ۳۷ بَابُ تَحْرِيمِ تَرْكِ مَعُونَةِ الْمُؤْمِنِ عِنْدَ ضَرُورَتِهِ

ترجمه:

باب نهی از ترک کمک به مؤمن در صورت لزوم

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۳۰ - رقم الحديث الباب: ۱]

۲۱۸۳۰- ۱- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع قُلْتُ قَوْمٌ عِنْدَهُمْ فُضُولٌ وَ بِإِخْوَانِهِمْ حَاجَةٌ شَدِيدَةٌ وَ لَيْسَ تَسَعُهُمُ الزَّكَاةُ أَ يَسَعُهُمْ أَنْ يَشْبَعُوا وَ يَجُوعَ إِخْوَانُهُمْ فَإِنَّ الزَّمَانَ شَدِيدٌ فَقَالَ ع الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَ لَا يَخْذُلُهُ وَ لَا يَحْرِمُهُ فَيَحِقُّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الِاجْتِهَادُ فِيهِ وَ التَّوَاصُلُ وَ التَّعَاوُنُ عَلَيْهِ وَ الْمُوَاسَاةُ لِأَهْلِ الْحَاجَةِ وَ الْعَطْفُ مِنْكُمْ تَكُونُونَ عَلَى مَا أَمَرَ اللَّهُ فِيهِمْ رُحَمَاءَ بَيْنَكُمْ مُتَرَاحِمِينَ.

ترجمه:

سماعه گوید:

از امام صادق علیه السّلام پرسیدم: عدّه ای مال اضافی دارند و برادران دینی آنها در احتیاج شدید زندگی می کنند و زکات هم شامل آنها نمی شود، آیا جایز است که آنها سیر و برادرانشان گرسنه باشند؟ زیرا زندگی در این زمانه سخت شده است ؟

فرمود: مسلمان برادر مسلمان است، او را ستم نمی کند و او را رها و محروم نمی سازد، مسلمانان باید برای رفع مشکل او تلاش کنند، به او کمك نمایند و با اهل حاجت مواسات نمایند و مهربانی از شما باشد که بر آن چه خدا امر فرموده که «ما بین خود مهربانند» به همدیگر رحم کنند.

[رقم الحديث الكلى: ۲۱۸۳۱ - رقم الحديث الباب: ۲]

۲۱۸۳۱- ۲- (۳) وَ عَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ سَعْدَانَ عَنْ حُسَیْنِ بْنِ أَمِینٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ: مَنْ بَخِلَ بِمَعُونَةِ أَخِیهِ وَ الْقِیَامِ لَهُ فِی حَاجَتِهِ إِلَّا ابْتُلِیَ بِمَعُونَةِ مَنْ یَأْثَمُ عَلَیْهِ وَ لَا یُؤْجَرُ.

ترجمه:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: کسی که از کمك کردن به برادر مسلمانش و بر آوردن نیاز او دریغ ورزد، گرفتار کمك به کسی می شود که برای آن کمك، گنهکار شود و مزدی هم نَبَرد.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۳۲ - رقم الحدیث الباب: ۳]

۲۱۸۳۲- ۳- (٤) وَ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ یُونُسَ عَنِ ابْنِ مُسْکَانَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَیُّمَا رَجُلٍ مِنْ شِیعَتِنَا أَتَی رَجُلًا مِنْ إِخْوَانِهِ فَاسْتَعَانَ بِهِ فِی حَاجَتِهِ فَلَمْ یُعِنْهُ وَ هُوَ یَقْدِرُ إِلَّا ابْتَلَاهُ اللَّهُ بِأَنْ یَقْضِیَ حَوَائِجَ عِدَّةٍ مِنْ أَعْدَائِنَا یُعَذِّبُهُ اللَّهُ عَلَیْهَا یَوْمَ الْقِیَامَةِ.

ص: ۳۸۵

۱- الباب ۳۷ فیه ٥ أحادیث.

۲- الکافی ٤- ٥٠- ١٦.

۳- الکافی ۲- ٣٦٥- ١، و المحاسن ٩٩- ٦٩، و عقاب الأعمال ۲۹۸- ۲.

٤- الکافی ۲- ٣٦٦- ۲.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِیُّ فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ إِدْرِیسَ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ یُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ (۱)

وَ الَّذِی قَبْلَهُ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ حُسَیْنِ بْنِ انَسٍ وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیِّ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ یُونُسَ (۲)

وَ الَّذِی قَبْلَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الصَّفَّارِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ عَنْ سَعْدَانَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ أَبَانٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع مِثْلَهُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر مردی از شیعیان ما که نزد مردی از برادرانش برود و درباره حاجتی از او کمک بخواهد و او با این که قدرت بر آن دارد کمکش نکند خداوند او را گرفتار کند که حاجت دیگری از دشمنان ما را بر آورد و بدان واسطه خداوند در روز قیامت او را عذاب کند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۳۳ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۸۳۳- ٤- (۳) وَ عَنْ أَبِی عَلِیٍّ الْأَشْعَرِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنِ الْخَطَّابِ بْنِ مُصْعَبٍ عَنْ سَدِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَمْ یَدَعْ رَجُلٌ مَعُونَةَ أَخِیهِ الْمُسْلِمِ حَتَّی یَسْعَی فِیهَا وَ یُوَاسِیَهُ إِلَّا ابْتُلِیَ بِمَعُونَةِ مَنْ یَأْثَمُ وَ لَا یُؤْجَرُ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: مردی دست از کمك به برادر مسلمان خود و کوشش در آن برندارد و ترك همدردی و همکاری با او نکند، جز اینکه خدایش او را به کمك کسی گرفتارش کند که بخاطر کمك به او گنهکار شود و مزدی هم در این مورد به دست نیاورد

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۳٤ - رقم الحدیث الباب: ۵]

۲۱۸۳٤- ۵- (٤) وَ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (۵) عَنْ عَلِیِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ ع قَالَ سَمِعْتُهُ یَقُولُ مَنْ قَصَدَ إِلَیْهِ رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِهِ مُسْتَجِیراً بِهِ فِی بَعْضِ أَحْوَالِهِ فَلَمْ یُجِرْهُ بَعْدَ أَنْ یَقْدِرَ عَلَیْهِ فَقَدْ قَطَعَ وَلَایَةَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا یَدُلُّ عَلَی ذَلِکَ (٦) وَ یَأْتِی مَا یَدُلُّ عَلَیْهِ (۷).

١- المحاسن ٩٩- ٦٨.

٢- عقاب الأعمال- ٢٩٧- ١.

٣- الكافی ٢- ٣٦٦- ٣.

٤- الكافی ٢- ٣٦٦- ٤.

٥- فی المصدر أحمد بن محمّد بن عبد اللّه.

٦- تقدم فی الأحادیث ٥، ٩، ١٠ من الباب ٢٥ من هذه الأبواب.

٧- یأتی فی البابین ٣٨، ٣٩ من هذه الأبواب.

ترجمه:

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: هرکس مردی از برادرانش آهنگ او کرد و برای حل مشکلش به او پناه برد ولی او را پناه ندهد با اینکه می توانست مشکل او را حل کند بیقین او برای همیشه از خدای خود بریده است.

٣٨- بَابُ كَرَاهَةِ الْبُخْلِ عَلَى الْمُؤْمِنِ

اشارة

(١) ٣٨ بَابُ كَرَاهَةِ الْبُخْلِ عَلَى الْمُؤْمِنِ

ترجمه:

باب بخل برای مؤمن مکروه است

[رقم الحدیث الکلی: ٢١٨٣٥ - رقم الحدیث الباب: ١]

٢١٨٣٥- ١- (٢) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي كِتَابِ الْإِخْوَانِ بِسَنَدِهِ عَنِ الرِّضَا ع قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع إِنِّي لَأَسْتَحْيِي مِنْ رَبِّي أَنْ أَرَى الْأَخَ مِنْ إِخْوَانِي فَأَسْأَلَ اللَّهَ لَهُ الْجَنَّةَ- وَ أَبْخَلَ عَلَيْهِ بِالدِّينَارِ وَ الدِّرْهَمِ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ قِيلَ لِي لَوْ كَانَتِ الْجَنَّةُ لَكَ لَكُنْتَ بِهَا أَبْخَلَ وَ أَبْخَلَ وَ أَبْخَلَ.

أَقُولُ: وَ تَقَدَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ (٣) وَ يَأْتِي مَا يَدُلُّ عَلَيْهِ (٤).

ترجمه:

٣٩- بَابُ تَحْرِيمِ مَنْعِ الْمُؤْمِنِ شَيْئاً مِنْ عِنْدِهِ أَوْ عِنْدَ غَيْرِهِ عِنْدَ ضَرُورَتِهِ

اشارة

(٥) ٣٩ بَابُ تَحْرِيمِ مَنْعِ الْمُؤْمِنِ شَيْئاً مِنْ عِنْدِهِ أَوْ عِنْدَ غَيْرِهِ عِنْدَ ضَرُورَتِهِ

ترجمه:

باب نهی منع مومن از چیزی نزد خودش یا نزد دیگری در صورت ضرورت

[رقم الحديث الكلي: ٢١٨٣٦ - رقم الحديث الباب: ١]

٢١٨٣٦- ١- (٦) مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ فُرَاتِ بْنِ أَحْنَفَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَيُّمَا مُؤْمِنٍ مَنَعَ مُؤْمِناً شَيْئاً مِمَّا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ مِنْ عِنْدِ غَيْرِهِ أَقَامَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُسْوَدّاً وَجْهُهُ مُزْرَقَّةً

١- الباب ٣٨ فيه حديث واحد.

۲- مصادقة الاخوان ٦٢- ١.

۳- تقدم فی الباب ۳۷ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۲ من الباب ۲۸، و فی البابین ۳۸، ٤۳ من أبواب الصدقة، و فی الحدیث ۸ من الباب ٤۹ من أبواب جهاد النفس، و فی الحدیث ۸ من الباب ٤١ من أبواب الأمر و النهی.

٤- یأتی فی الباب ۳۹ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ٦ من الباب ۲۳، و فی الباب ۲٤ من أبواب النفقات.

٥- الباب ۳۹ فیه ۷ أحادیث.

٦- الکافی ۲- ۳٦۷- ١، و المحاسن ١٠٠- ۷١.

عَيْنَاهُ مَغْلُولَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ فَيُقَالُ هَذَا الْخَائِنُ الَّذِی خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ- ثُمَّ يُؤْمَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ.

وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِی عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ مِثْلَهُ (١).

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: هر مؤمنی که مؤمن دیگری را از چیز خود یا دیگری که قدرت بر آن دارد منع کند و آن مؤمن نیز نیازمند آن چیز است، روز قیامت خداوند او را با روی سیاه و چشم کبود و دست های بسته به گردن، روی پا نگهدارد پس گفته شود: این است آن خیانتکاری که به خدا و رسولش خیانت کرده، سپس فرمان دهند که او را به دوزخ برند.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۳۷ - رقم الحدیث الباب: ۲]

۲۱۸۳۷- ۲- (۲) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع يَا يُونُسُ مَنْ حَبَسَ حَقَّ الْمُؤْمِنِ أَقَامَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- خَمْسَمِائَةِ عَامٍ عَلَى رِجْلَيْهِ حَتَّى يَسِيلَ عَرَقُهُ أَوْ

دَمُهُ (٣) وَ يُنَادِي مُنَادٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هَذَا الظَّالِمُ الَّذِي حَبَسَ عَنِ اللَّهِ حَقَّهُ قَالَ فَيُوَبَّخُ أَرْبَعِينَ يَوْماً ثُمَّ يُؤْمَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ.

وَ رَوَاهُ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ (٤)

وَ الَّذِي قَبْلَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ نَحْوَهُ (٥).

ترجمه:

یونس بن ظبیان گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: ای یونس! هرکس حق مؤمنی را نگه دارد، خدا روز رستاخیز او را پانصد سال روی دو پایش نگه دارد تا عرق یا خون او روان شود و یك جارچی از طرف خداوند فریاد زند: این است ستمکاری که حق خدا را از او دریغ کرده، فرمود: چهل روز سرزنش شود و سپس فرمان داده شود که او را به دوزخ برند.

[رقم الحديث الكلي: ٢١٨٣٨ - رقم الحديث الباب: ٣]

٢١٨٣٨- ٣- (٦) وَ بِالْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع مَنْ كَانَتْ لَهُ دَارٌ فَاحْتَاجَ مُؤْمِنٌ إِلَى سُكْنَاهَا فَمَنَعَهُ إِيَّاهَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَلَائِكَتِي أَ بَخِلَ عَبْدِي عَلَى عَبْدِي بِسُكْنَى الدُّنْيَا وَ عِزَّتِي لَا يَسْكُنُ جِنَانِي أَبَداً.

ترجمه:

حضرت صادق (علیه السلام) فرمود: هر که خانهٔ داشته باشد و مؤمنی بنشستن در آن نیازمند است و از او جلوگیری کند (یا دریغ کند) خدای عز و جل (بفرشتگانش) خطاب کند که: ای فرشتگان من بندهٔ مؤمن ببندهٔ دیگرم از نشستن در خانهٔ دنیا بخل ورزید، بعزت و جلال خودم سوگند او هرگز ساکن بهشت من نگردد.

۱- عقاب الأعمال ۲۸٦- ۱.

۲- الکافی ۲- ۳٦۷- ۲.

۳- فی عقاب الأعمال ۲۸٦- ۱ من عرقه أودیة.

٤- المحاسن ۱۰۰- ۷۲.

٥- عقاب الأعمال ۲۸٦- ۱.

٦- الکافی ۲- ۳٦۷- ۳.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸۳۹ - رقم الحدیث الباب: ٤]

۲۱۸۳۹- ٤- (۱) الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الطُّوسِیُّ فِی مَجَالِسِهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْدَةَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ یَحْیَی عَنْ حُسَیْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ أَبِی خَلَفٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَیُّمَا رَجُلٍ أَتَاهُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِی حَاجَةٍ وَ یَقْدِرُ عَلَی قَضَائِهَا فَمَنَعَهُ إِیَّاهَا عَیَّرَهُ اللَّهُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ تَعْیِیراً شَدِیداً وَ قَالَ لَهُ أَتَاکَ أَخُوکَ فِی حَاجَةٍ قَدْ جَعَلْتُ قَضَاءَهَا فِی یَدَیْکَ فَمَنَعْتَهُ إِیَّاهَا زُهْداً مِنْکَ فِی ثَوَابِهَا وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَا أَنْظُرُ إِلَیْکَ فِی حَاجَةٍ مُعَذَّباً کُنْتَ أَوْ مَغْفُوراً لَکَ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر مسلمانی که برای نیازی به نزد مسلمان دیگری بیاید و آن دیگری درحالی که توانایی برطرف ساختن نیاز او را دارد او را واگذارد خداوند در روز قیامت به شدت او را خوار می سازد و به او می فرماید: برادرت برای نیازی به سوی تو آمد و من برطرف ساختن آن را در دست تو قرار دادم و تو از روی بی رغبتی به پاداش آن، او را واگذاشتی، به شکست ناپذیریم سوگند! امروز در هیچ یك از نیازهایت نمی نگرم؛ چه عذاب شده باشی یا بخشیده شده.

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۸۴۰ - رقم الحديث الباب: ۵]

۲۱۸۴۰- ۵- (۲) مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ ع فِي حَدِيثِ الْمَنَاهِي قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ يَمْنَعَ أَحَدٌ الْمَاعُونَ جَارَهُ وَ قَالَ مَنْ مَنَعَ الْمَاعُونَ جَارَهُ مَنَعَهُ اللَّهُ خَيْرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ- وَ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ وَ مَنْ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ فَمَا أَسْوَأَ حَالَهُ إِلَى أَنْ قَالَ وَ مَنِ احْتَاجَ إِلَيْهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِي قَرْضٍ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ إِلَى أَنْ قَالَ وَ مَنْ أَكْرَمَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَإِنَّمَا يُكْرِمُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) از پدرانشان علیهماالسلام فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله و سلم) نهی فرمود از اینکه کسی از عاریه دادن اشیایی که همیشه در همه ی خانه ها لازم نیست و در هر محلّه یکی دو خانوار تهیّه می کنند، به همسایه دریغ نماید، و فرمود: «هرکس از عاریه دادن این گونه چیزها به همسایگانش دریغ کند، خداوند نیز خیر خود را در قیامت از وی دریغ دارد و او را بخود واگذارد، و هرکس را خداوند بخود واگذاشت پس چه حال بسیار بدی پیدا کرده است». کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض بدهد و چنین نکند، خداوند، بوی بهشت را بر او حرام می کند. و هر که برادر مسلمان خود را گرامی دارد، خدای متعال را گرامی داشته است

[رقم الحديث الكلی: ۲۱۸۴۱ - رقم الحديث الباب: ٦]

۲۱۸۴۱- ٦- (۳) وَ فِي عِقَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: أَيُّمَا مُؤْمِنٍ حَبَسَ مُؤْمِناً عَنْ مَالِهِ وَ هُوَ مُحْتَاجٌ إِلَيْهِ لَمْ يُذِقْهُ اللَّهُ مِنْ طَعَامِ الْجَنَّةِ- وَ لَا يَشْرَبُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ.

ترجمه:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر مؤمنی که مال مؤمنی را نزد خود نگاه دارد و او بدان نیازمند باشد، به خدا سوگند از غذاهای بهشتی نخواهد چشید، و از شربتهای مهر شدهٔ بهشت نخواهد نوشید.

۱- أمالی الطوسیّ ۱- ۹٦.

۲- الفقیه ٤- ١٤- ٤٩٦٨، و أورد قطعة منه فی الحدیث ۱۲ من الباب ۷ من أبواب ما تجب فیه الزکاة.

۳- عقاب الأعمال ۲۸٦- ۲.

[رقم الحدیث الکلی: ۲۱۸٤۲ - رقم الحدیث الباب: ۷]

۲۱۸٤۲- ۷- (۱) وَ بِإِسْنَادٍ تَقَدَّمَ فِی عِیَادَةِ الْمَرِیضِ (۲) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص فِی آخِرِ خُطْبَةٍ خَطَبَهَا قَالَ: وَ مَنْ شَکَا إِلَیْهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فَلَمْ یُقْرِضْهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَیْهِ الْجَنَّةَ یَوْمَ یَجْزِی الْمُحْسِنِینَ وَ مَنْ مَنَعَ طَالِباً حَاجَتَهُ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَی قَضَائِهَا فَعَلَیْهِ مِثْلُ خَطِیئَةِ عَشَّارٍ فَقَامَ إِلَیْهِ مَالِکُ بْنُ عَوْفٍ فَقَالَ وَ مَا یَبْلُغُ مِنْ خَطِیئَةِ عَشَّارٍ یَا رَسُولَ اللَّهِ- فَقَالَ عَلَی الْعَشَّارِ فِی کُلِّ یَوْمٍ وَ لَیْلَةٍ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِکَةِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِینَ وَ مَنْ یَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِیراً.

(۳)

ترجمه:

رسول خدا در آخرین خطبه اش در مدینه فرمود: هر که برادر مسلمانش نزد او اظهار نیاز و شکوه کند و او قرضی برای رفع آن مشکل به وی ندهد، خداوند در آن روزی که به نیکوکاران پاداش نیك عطا می فرماید او را از بهشت محروم خواهد کرد .و هر که نیازمندی را از خود براند با آنکه می تواند

نیاز او را برآورده سازد بر او گناهی چون گناه باج ستان باشد.[راوی گوید:] عوف بن مالك از جای برخاست و عرض کرد: یا رسول الله، گناه باج ستان چقدر است ؟ پیامبر (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمود: در تمام شب و روز مورد لعنت و نفرین خدا و فرشتگان و همهٔ مردم باشد و هر که مورد لعنت خدا قرار گیرد، برای آن شخص یاوری نخواهی یافت

۱- عقاب الأعمال ۳٤۱، و أورد قطعة منه فی الحدیث ٦ من الباب ۲۲ من هذه الأبواب، و أخری فی الحدیث ۱۵ من الباب ۷ من أبواب ما تجب فیه الزکاة، و أخری فی الحدیث ۵ من الباب ٦ من أبواب الدین.

۲- تقدم فی الحدیث ۹ من الباب ۱۰ من أبواب الاحتضار.

۳- و تقدم ما یدلّ علی المقصود فی الباب ۳۷ من هذه الأبواب، و فی الحدیث ۱۵ من الباب ۷ من أبواب ما تجب فیه الزکاة، و فی الحدیث ۸ من الباب ٤۱ من أبواب الأمر بالمعروف.